

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

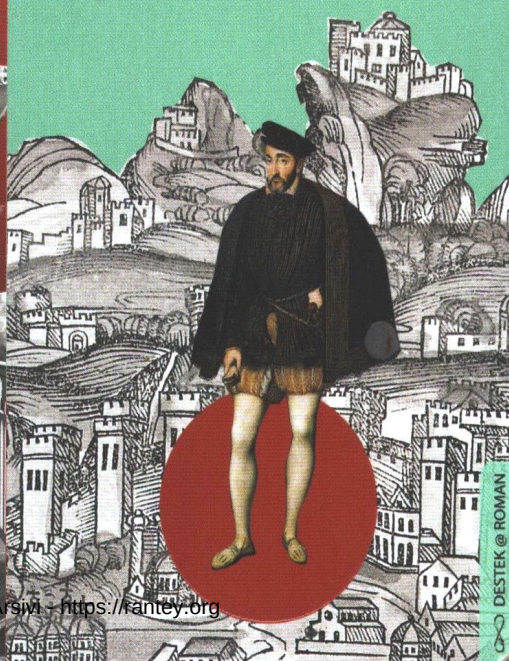
AARON NOMMAZ

OSMANLI'DA
BİR YAHUDI
CASUS

JOZEF
NASI

DESTEK YAYINLARI: 1444

EDEBİYAT: 431

AARON NOMMAZ / OSMANLI'DA BİR YAHUDİ CASUS JOZEF NASİ

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun

Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergül

Editör: Devrim Yalkut

Kapak Tasarım: İlknur Muştı

Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Nisan 2021

Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-625-441-232-5

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42

Faks: (0) 212 252 22 43

www.destekdukkani.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

www.destekmedyagrubu.com

facebook.com/aaronnommazbooks

instagram.com/aaronnommazbooks

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

AARON NOMMAZ

OSMANLI'DA BİR
YAHUDİ CASUS
JOZEF NASİ

YAHUDİ CASUSU
JOZEF NASİ

1.

*Herkesin kurduğu ve gerçekleştirmek istediği bir hayali vardır...
Bunun için bir de sebebi...*

Yüksek taş duvarları rutubetten yer yer yosun tutmuş, küf kokulu manastırın çatısı oldukça eskimişti. Aslında dikdörtgen bir kutudan başka bir şeye benzemeyen görüntüsünü bozan tek şey, küçük bir odacık gibi dışarı taşmış olan giriş kapısıydı.

Üst kattaki eskimiş, cilasız ve yer yer tahtakurusu delikleri görünen sıraların bulunduğu geniş salonun hemen altında, mihrabın arkasında, kilolu bir adamın zar zor girebileceği genişlikte, yine çürümeye yüz tutmuş tahtaların yan yana ivilenmesiyle oluşturulmuş kapıdan inilince, kimi zaman inziva kimi zaman da bugün olduğu gibi sorgu için kullanılan üç ayrı küçük hücreye ulaşılıyordu.

Hücrelerden en geniş olanını tahsis etmişler ancak bu bile oldukça küçük kalmıştı. Neredeyse dört adım genişliğinde eni ve uzunluğuyla, basık tavanı ile burası da bir kutudan farksızdı. İnsanı hapsetmek ve daha “ölmeden ölme” hissi yaratmak için yapılmış gibi...

Üzerindeki siyah, yazın serin kışın sıcak tutsun diye keçi kılından dokunmuş cüppe, rahibin ensesini, kollarını kaşındırıyor, içerinin havasızlığında, olması gerekenden on kat daha ağırmış gibi hissettiriyordu.

Saatlerdir süren bugünkü sorgulamada da henüz bir sonuç alınmamıştı. Rahip yoruluyor, aklına gelen her yolu deniyor ama bir türlü istediği itirafı alamıyordu. Ha şeklinde bağlanmış tahtaların üstünde yatan tutuklunun kolları ve ayakları sabitlenmişti. İki yanında duran

ve rahip ne derse onu yapan iki adamın ise bellerinden yukarısı çıplak olduğu için daha rahat oldukları görülüyordu.

Rahip, bir nefes olsun dinlenmek için oturduğu eski, gıcırdayan ama kalçasının genişliğine uygun ahşap sandalyeden kalktı ve iki tarafta toplam üç meşalenin aydınlattığı odanın ışığında tutuklunun yüzünü daha iyi görmek için yanaştı. Ensesi yine kaşındı. Usançla kaşıyıp, emrine verilmiş iki adama uyuz olmuş gibi görünmemek için, uzatmadı.

Yarı baygın yatan adamın üstüne doğru eğildi. Ağzının kenarından bir parça kan sızmış, dudakları neredeyse tamamen morarmıştı. Önündeki bu vücuda şöyle bir kere daha bakan rahip, onun birbiri üstüne bağlı bacaklarından birinde iki kırık olduğunu, ayak tırnaklarından bazılarının söküldüğünü ve göğsü üstüne, kan kaybından öldürmeyecek derinlikte açılmış yaralardan sarı bir sıvının sızdığını görebiliyordu.

“Keşke biraz daha ışık olsaydı!” diye söylendi. “Neden penceresiz yaparlar bu hücreleri?”

Sanki bir pencere bulabilecekmiş gibi duvarlara baktı. Nereden geldiği belli olmayan esintiyle oynayan meşalelerin duvarların karanlığında boşuna çabası...

Pencere yok!

Usançlı bir soluk alıp verdi ve tutuklunun yüzüne doğru eğildi:

“İtiraf etmeye hazır mısın?”

Cevap yok.

Sesine biraz daha şefkat tonu vermeye çalıştı:

“Artık itiraf edip, bizi daha fazla uğraştırma evladım. Zaten biliyoruz...”

Tutuklunun dudakları kıpırdayacak gibi oldu. Bir gözü tamamen kapalı, üstünde koyu renkte bir yumru var gibi görünüyordu. Diğer gözü yarı açık, konuşmaya çalışır gibi oldu.

Rahip umutlandı:

“Bir şey mi söyleyeceksin?”

Tutuklu bu defa yalnızca bir inleme ve homurtu arası ses çıkarabildi.

Kulağını biraz daha yaklaştırdı adamın yüzüne.

“Dinliyorum... İtiraf et ve kurtul... İtiraf et ki ruhun cennetin en güzel köşelerine kanatlanabilsin...”

“Suç... Suç... suz... um!”

Rahip kötü bir koku duymuş gibi yüzünü buruşturdu geri çekilirken.

“Melun! Gerin!”

İki yanda bekleyen iki adam, tutuklunun kollarının bağlı olduğu halatlara asıldılar. Bir anda günler süren işkenceden incecik kalmış kollar gerildi. Tutuklunun tek gözü dehşetle açıldı.

“Aaaaaahhggg!”

Sanki iplerden kurtulmak, doğrulup oturmak istiyor gibi kasıldı. Hemen ardından kendini kaybedip bayıldı.

Rahip arkasını dönmüş, bu defa karnından, göbeğinin hemen üstünde gelen kaşıntıyı savuşturuyordu.

“Su dökün, ayılsın!” dedi önündeki tezgâhın üstünde duran, yan yana dizili, türlü türlü kesici aletlere bakarken.

Kimi kanca, kimi bıçak, kimi de ince şişlere benziyordu siyah demir aletlerin. Elini uzattı, kalın bilekli kolu kaşındı. Aldırmadı.

İki yanı keskin, arka tarafı ise kanca gibi bükülmüş ve ucu sivriltilmiş demiri aldı...

Gerçekleştirebilsin ya da gerçekleştiremesin, herkesin bir hayali vardır...

Ama herkesin hayal kurma sebebi farklıdır.

Benim sebepim aynı bedende iki ayrı insan olmaya zorlanmaktı.

Kendim olamamak, kendim gibi yaşayamamak, kendimi gizlemeye mecbur edilmek.

Daima ve her yönden tehdit altında olmak...

Tehlikeyi önden, arkadan, sağdan ve soldan değil aşağıdan ve yukarıdan da beklemek...

Hep tetikte olmak, hep dikkatli olmak, hep ürkek olmak...

Kimseye güvenememek, kimseye sırtını dönememek...

İnsan zihninin ve ruhunun tüm karanlığının hüküm sürdüğü bir çağda yaşamak...

Bunları bilerek ayakta kalmak, yüzünde bir gülümseme ile tanınmamaya çalışmak, herkesten daha güçlü olmaya, herkesten daha çok çalışıp, daha fazla direnç kazanmaya mecbur olmak...

Kendini hiçbir yere ait hissedememek, bir ülkeden diğerine göçebe bir hayat yaşarken, bedeller ödemek...

Hem kalabalık ve güçlü bir ailenin üyesi olup hem de tüm dünyada yapayalnız hissetmek, hem her türlü imkâna sahip olup hem de çaresiz kalmak...

Hem servet sahibi olup hem de bir avuç toprağa dahi sahip olamamak...

Yine de söylüyorum ki kurduğum hayal hiçbir zaman sadece kendim için değildi. Benim gibi yaşayan, benim gibi hisseden, benim gibi davranılanlar içindi. Ama her şeyden önce bilinsin diye söylüyorum:

“Allah kâinatın yaratıcısıdır ve Allah tektir...”

2.

Büyük taş binanın önündeki geniş açıklık, zümrüt yeşili çayırarla kaplıydı. İlkbaharın gelişiyle birlikte canlanan öğrencilerin tümü, boş dersleri fırsat bilip kendilerini dışarı atmışlar, sınıflarda kalanların çoğu da uflayıp puflayarak gözlerini pencerenin dışında, geniş açıklıktaki bizlere dikmişlerdi.

Benzeri ancak saraylarda görülür uzunluktaki taş duvarların sayamadığım kadar çok penceresi, sanki onları kafese kapatılmış gibi gösteriyor, bu saatte dışarıda olabildiğime seviniyordum. Kış aylarında çok fazla yağın kar binayı çökertmesin diye oldukça dik yapılan çatıda bile pencereler vardı bolca... Kışın, çoğunlukla nemli bir soğukla birlikte, karın kapladığı avlunun bahara doğru yeşermesi ve zümrüt rengine bürünmesi, elbette bizim için de tahrik unsuru oluyor, kendimizi artık içerde tutamaz hale geliyorduk. Aylar süren kapalı havalardan sonra güneşi görünce kim sınıflarda oturabilir ki?

Avlunun sağında solunda kümelenmiş, günlük konular ve yeni bilimsel buluşlar, keşfedilen topraklar üzerine tartışanlar vardı. Kimileri de aylak aylak dolaşmayı, kim bilir, uzaktaki sevgilerinin, metreslerinin hayalleri ile avunmayı tercih etmişti.

Kanımın kaynadığını, deli gibi koşturmak istediğimi hissediyordum. Neyse ki Louvain* bize her türlü imkânı sağlıyor... Beni buraya gönderen kişilere müteşekkirim: Francisco Dayı ve Gracia Hala...

Babamı çok erken kaybetmişim. Hatırlamıyorum bile. Belki İspanya'dan Portekiz'e kaçarcasına yaptığımız göçlerden yorgun düşmüş, hayatının baharında aramızdan ayrılmıştı, belki de iki kimlikli

* Katolik Louvain Üniversitesi

yaşam ona da ağır gelmişti. Bilmiyorum... İspanya “kan saflığı” ilan etmiş, herkesin Hristiyan olmasını istemiş, farklı inanca sahip olmakta direnenleri ise sınırları içinde istemediğini duyurmuştu. Zorunlu Hristiyanlaştırılanlardan biri olan ailem, önce İspanya’yı terk etmiş, Portekiz’e yerleşmiş, ardından babam ünlü hekim Samuel Micas hayatını kaybetmişti. Ardından annem de erken yaşta hayatını kaybedince, benden çok yaşlı olmasa da büyük ve köklü ailemizin artık “büyüğü” konumundaki halam Hanna benim ve kardeşim Samuel’in bakımı ve korunmasını üstlenmişti. Onu da vaftiz adıyla Beatrice de Luna ya da bir çeşit saygı ifadesi olarak Dona Gracia Nasi olarak tanırırlar. Ailemizde neredeyse hiç kimse, gerçek adını kullanamaz...

Büyük ve köklü bir aileden geldiğimi daha küçük yaşlarda fısıldamışlardı kulağıma. İspanya’dan, engizisyon zulmünden kaçtığımızı, “kan saflığı” isteyenlerin hepimizi zorla Hristiyanlaştırdığını, hayatımız boyunca dışarıda Hristiyan, evde Musevi yaşayacağımızı, iki kimlikli olacağımızı öğretmişlerdi. İnançlarımızı açıktan yaşayacak ama asla yitirmeyecek, bir gün özgür olana değin, kendimizi sakınacaktık. İspanya’dan sonra Portekiz’de de...

Yoksa başımıza neler geleceği belliydi...

Oldukça köklü ve geniş bir aile olmamıza rağmen, ne annemin ne de babamın yakın akrabalarının hiçbirisi ortada yoktu. Muhtemelen oradan oraya sürüklenirken kopmalar yaşadık ya da hayata gözlerini erken yaşlarda yumdular.

Gracia, annemi kaybetmemizin ardından açtı bize kucağını. Kendisi babamın yeğenydi ve kız kardeşi Brianda ile birlikte, bizi adeta evlat edindiler. Kalan ömrümüz boyunca yanımızda oldular. Brianda’yı da çok seviyorum ama Gracia olmasa, halimiz nice olurdu, bilmiyorum.

Yine bizim gibi İspanya kökenli Portekizli Benveniste ailesinden ki onlar da en az bizim kadar köklü bir ailedir, Francisco Mendes ile yani büyük dayısı ile evlendi. Brianda’nın da Francisco’nun kardeşi Diogo

ile evleneceğini biliyorduk. Akrabalarla evlenmenin bir sebebi inancı korumak, eriyip yok olmamaksa, bir sebebi de sahip olunan serveti bölmek, elde tutmaktır. Bir kadın eğer evliyse, drahoması dahil, getirdiği tüm servet ve elinde olanları kocası yönetir. Bir gün benim de kendi servetim yanında, eşimin servetini yöneteceğim gibi...

Kimi zaman bununla ilgili tartışmalar oluyor derslerde. Katolik Louvain Üniversitesi'nde hukuk eğitimi görüyorum. Öğitmenlerin çoğu aynı zamanda din adamı. Buna rağmen okulun ortamında Michelangelo'nun heykellerinden, Platon'un tezlerine, Machiavelli'nin düşüncelerinden, Osmanlı ordularının savaş taktiklerine kadar birçok konuyu konuşup tartışabiliyoruz. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden gelen aristokratlar yanında ticaretle zenginleşen birçok ailenin çocukları ile birlikte eğitim görüyorum.

Hukuk eğitimi önemli çünkü bir toplumda hukuk egemen olursa, o zaman bugün ve gelecekte yaşayacağımız haksızlıkların önüne geçilebilir. İnsanların eşit olmasını sağlayan şey, kralların, imparatorların ya da Papa'nın lütfetmesi değil, hukukun egemen olmasıdır. Bunu kuşaklar boyunca tecrübe ederek öğrendik. Avrupa'nın üzerinde engizisyon karanlığı hüküm sürerken, hukuk her zamankinden daha fazla ihtiyaç... Yine de aldığım eğitime rağmen, Diogo'nun ve diğerlerinin benden beklentisi, Mendes Müessesesi'nde yani aile şirketine çalışmam.

Omzuma vurulunca sıyrıldım düşüncelerimden. Dönüp baktım, Jasper. Okuldaki en yakın arkadaşım ve genellikle de böyle anlarda beni desteklemeyen dostum!

Bir an, zırhımdan yansıyan ışık gözlerini kamaştırmış gibi elini siper etti. Her zamanki şakacılığıyla konuştu:

"Ne o? Korktun mu yoksa? Bak sana söyleyeyim, eğer korkudan altına dolduracaksan, şu zırhı çıkarana kadar sabret bari! Paslandıracaksın!"

Söylediği kendine komik gelmiş gibi sesli güldü.

Biraz daha dik durmaya çalıştım.

“Elimde mızrak varken kimseden korkmam! Sen de elinde mızrak olan bir şövalyeye pis şakalar yapmasan iyi edersin!”

“Hah!” Sır verecekmiş gibi yüzünü yaklaştırdı. “Beni boş ver. Karşında bir prens var. Seni severim ama adam işinde de oldukça iyi. Şu ana kadar hiç yenilmedi. Ayrıca, ola ki yenmeyi başarırsan, bu zırhlarla kaçmayı deneme! Zaten muhafızları ve uşakları seni fazla uzaklaşmadan yakalar!”

Bir daha güldü. İçimi karartıyor. Karşımdaki kim olursa olsun, altımda iyi bir at ve elimde lance* varsa kendime güvenim tam. Genç olabilirim ama spor yapmayı seviyorum. Bedenim sağlıklı ve güçlüyüm.

Atım, yanımda huzursuz kıpırdandı. Üstündeki çulü düzelttim.

“Benim de bugüne kadar hiç yenilmediğimi unutuyorsun!”

“Tam tersine!” dedi sesini biraz yükselterek. “Bir korkum da bu... Ya Maximillian** seni tepeleyecek ve rezil olacaksın, kuyruğumuzu kısıtırıp gideceğiz ya da sen onu bir ihtimal yenip düşman haline getireceksin. Dua et de bir kaza olmasın! Boynu filan kırılırsa Tanrı korusun, işte o zaman işimiz iş... O zaman sadece senin için değil, kendim için de endişeleneceğim. Şarlken*** ve Ferdinand**** Avrupa’da ne kadar kiralık katil varsa, peşimize takacaklardır. Sadece seni değil, beni de infaz ettirirler. Derimizi yüzdürüp, tahtlarına süs diye kaplatırlar!”

Jasper her zaman abartır!

Dönüp baktım. O da hazırlıklarını yapıyor. Bir farkla ki benim yanımda sadece Jasper varken, onun yanında uşakları ki dersler haricinde hep yanındaydılar ve muhafızları var. Biri mızrağını tutuyor, diğeri atının eyerini kontrol ediyor, bir başkası öğütler veriyor. Prens olduğunu hizmetini yapanlara bakınca bile anlamak mümkün.

Dönüp bana bakınca göz göze geldik.

* Jousting yaparken kullanılan mızrak

** Maximilian 2

*** Kutsal Roma Cermen İmparatoru Karl 5

**** Kutsal Roma Cermen İmparatoru Ferdinand 1

Oldukça açık tenliydi diğer Cermenler gibi. Ancak onlar kadar sarı olmaması, damarlarında taşıdığı İspanyol kanını belli ediyor. Bizim servet bölünmesin diye akrabalarından eş seçmemiz gibi, asiller de servet ve iktidar bölünmesin diye sadece asillerden eş seçiyor, bir ülkenin prensi ancak bir başka ülkenin prensesi ile evleniyor. Bu sebepten, bütün hanedanlar birbirine akraba... Uzunca sayılacak burnu ve ince tüylü sakalları var. Kuşkusuz ki ondan daha yakışıklıyım ama o da hiç fena sayılmaz. Yapılı, geniş omuzlu, uzunca boylu... Hafifçe çıkmış göbeğine bakılırsa, erken yaşta kilo alacak ve çabuk yaşlanacak. Fakat bugün gücü kuvveti yerinde ve benim gibi jousting yapanlar arasında en iyilerinden biri. Üstelik o Avrupa'nın en büyük imparatorluklarından birinin prensi. Kutsal Roma Germen İmparatoru Şarlken'in yeğeni...

Bütün bunlara rağmen bizimle aynı okulda eğitim gördüğünü ve bugüne kadar ona ayrıcalıklı davranılmasını gerektirecek bir olay yaşanmadığını kendime hatırlatarak rahatlamaya çalıştım.

Bugüne kadar!

Başıyla selam verdi ama rakibine saygı olsun diye yapılmış bir selam. Kibarlığının göstergesi... Yoksa beni ezeceğinden kuşkusu yok. Bunu halinde, tavrında, bakışlarında görebiliyorum.

Ben de başımla onu selamladım.

"Nereden kabul ettin şu müsabakayı?" dedi söylenmeye devam etti Jasper.

"Talep Maximillian'dan geldi. Kendisi kadar iyi olduğumu düşünüyor. Dişli bir rakip istiyormuş. Daha önce beni izlemişti. Birkaç kez de selamlaştık."

"Biliyorum ancak bir bahane ile savabilirdin. Hasta olduğunu, omzunun çıktığını filan söylesen olmaz mıydı? Jousting şakaya gelmez. Hadi onu boş ver, sana bir şey olabilir."

Elimdeki mızrağı gösterdim.

“Endişelenme! Uçları köretilti. Sadece kimin, kimi atın üstünden devirebileceğine bakacağız.”

“Uzun sürmese bari! Baktın olmuyor, at kendini yere. Hiç değilse vaktimiz boşa gitmesin!”

“Bana duyduğun güven gözlerimi yaşartıyor!”

Artık pes etmiş gibi ellerini kaldırıp sustu.

Louvain’ın iki yenilmez jousting ustasının karşılaşacağı duyulmuş, meraklılar yavaş yavaş çayırılıkta toplanmaya başlamışlardı. Bazılarının kendi aralarında bahse tutuştuğunu görebiliyorum.

Favori hangimiz acaba?

Mızrağı Jasper’a uzatıp, atın üstüne çıktım.

“Tamam!”

Sonra mızrağı alıp, meydanın ucuna doğru ilerledim. Maximillian da atına binmiş, mızrağını alıp diğer uca ilerlemişti.

Ortaya biri geçip elini kaldırdı. Sonra indirdi. Mahmuzladım.

“Hadi!”

Dört nala sürdüm. Aynı hızla yaklaşıyor.

Birbirimize en yakın olduğumuz noktada, hamlesini çözmüştüm bile. Mızrağı yukarıda tutuyor gibi yapıp, son anda indirecek ve karın boşluğuma gömecek.

Kandıramazsın beni!

Hamlesini yapmak istediği anda yana eğilip savuşturdum. Oturumu düzeltirken yanımdan geçip gitti.

Şimdi yer değiştirmiştik ve onu nasıl yeneceğimi anlamıştım: Atı fazlaca iri, yavaş ve hızlı dönemiyor.

“Deh!”

Yeniden saldırdık. Bu defa mızrağı ile sol böbreğime vurmaya başardı ama neyse ki kalın zırh koruyor. Etraftan sevinç naraları atanlar oldu. Hızlı bir şekilde döndüm ve daha o arkasını bile dönmeden saldırıya geçtim.

Döndüğünde çok geç kalmıştı...

Göğsünün tam üstüne denk gelen darbe ile bir anda atın üstünden savruldu. Zırhı ıslıl ıslıl parlarken, bir an boşlukta uçarken buldu kendini. Ardından külçe gibi indi.

Sessizlik... Ne bir alkış ne de ıslık...

Dizginleri boшта kalan atı koşarak uzaklaşırken, ilk akılları başlarına gelen uşakları oldu. Koşturmuş, onu yerden kaldırmaya, zırhına yapışmış çimleri temizlemeye, ayağa kaldırmaya uğraşıyorlar. Önce tek kişi alkışladı ardından diğerleri.

“Bravo Micas!”

“Helal sana Joan!”

Islık sesleri ve daha anlayamadığım bir sürü cümle.

Yavaş yavaş yaklaştım ve atımdan inip saygıyla selamladım. Ayağa kalktı.

“Seni! Seni!” Uygun kelime arar gibiydi. “Seni, tebrik ediyorum Micas!”

Bir anda herkes rahatladı. Gülenler, tebrik edenler...

“Ben de sizi tebrik ediyorum majesteleri...” dedim. “Sol tarafıma indirdiğiniz darbeyi savuşturmakta epey zorlandım. Önümüzdeki birkaç gün, ağrılıkça sizi hatırlayacağım!”

Güldü. Hâlâ onunla ilgilenmeye çalışan uşaklara aldırmadan yanaştı. Elini uzattı.

“Beni burada yenebilen ilk kişi olduğunu anlatacaklar. Fakat son kişi olacağını garanti ederim!”

Güldük.

“Şüphem yok majeste. Sizi düşürmeyi başarsam da gerçekten iyi olduğunuzu teslim etmem lazım.”

Doğru söyleyip söylemediğimi anlamak ister gibi gözlerime baktı.

“At üstünde iyi olduğun kadar kibarlıkta da iyisin Micas. Bundan sonra sana saygı duyuyorum. Hadi gel, artık iki arkadaş olacağımıza dair dürüstlük ve centilmenlik andı içelim!”

Saygıyla selamladım.

“Bundan onur duyarım.”

Elini omzuma koydu.

“Seninle bundan sonra dürüst ve centilmence bir arkadaşlığımız olacağına yemin ediyorum. Sen de ediyor musun?”

“Ediyorum majesteleri.”

“Bana ‘Max’ de.”

“Haddimi bilirim majesteleri.”

Güldü.

Hemen arkasında duran kişi ile göz göze geldik. Yakın muhafızı. Adı neydi bilmiyorum ama bir lakabı vardı: “Max’in köpeği.” Böyle diyorlardı ona. Her zaman eli belindeki hançere uzanmaya hazır bir insan azmanı. Bakışlarından ürktüm bir an.

“Majesteleri de istiyorsa bana John diyebilir.”

Güldüm. Uzun çenesini biraz daha uzatan bir şekilde güldü.

“Peki John. Artık arkadaşız. Bu akşam bir işin yoksa bana katıl. İki kadeh bira içelim Felemenkler gibi...”

“Mutluluk duyarım.”

Akşamları rahatlıkla bir meyhanede alabiliyorduk soluğu. Katolik din adamları her ne kadar bizi bu okulda sıkı disiplin altında tutmak istese de çok zenginlerin, Jasper gibi “Sinjoren” veya benim gibi zengin Marran” hamisi olanların ve de Maximillian gibi prenslerin ve diğer aristokratların eğitim gördüğü bir okulda, disiplini sağlamak öyle kolay olmuyor.

Cevabımı duyduğundan emin değilim. Dönüp uzaklaştı.

Jasper birkaç adım uzak durmuş ancak bütün konuşmayı pür dikkat dinlemişti. Yaklaştı.

“Ateş konusunda ne derler biliyorsun değil mi?”

Dönüp baktım. Cevabımı beklemeden devam etti:

“Uzaklaşırsan üşürsün ama çok yaklaşırsan yanarsın.”

* Anvers’e dışarıdan gelen varlıklı kişiler

** Portekiz’de zorla Hristiyanlaştırılanlara verilen isim

3.

“Anne, bunlar nedir?”

Babamın hayattayken oluşturduğu özel koleksiyonun ortasında, kütüphanesindeydik. Evimizde iki kütüphane var. Biri babamın hayattayken misafirlerini ağırladığı genişçe olan, diğeri de yalnızca aile üyelerinin girip çıkabildiği, küçük olan. Sağlığı artık iyice bozulmuş olan annem, Samuel ve beni yanına almış, yaktığı kandilin ışığında anlatıyor:

“Çocuklarım, iyi birer Musevi olmak istiyorsanız mutlaka kendi dilinizi öğrenmelisiniz. Yoksa bu kitapları okuyup anlayamazsınız. Tembellik eder de kendi dilinizi öğrenmezseniz, yok olursunuz. Bu sizin sonunuz olur. Beni anlıyor musunuz?”

Merakımı yenemedim:

“Anne, bunlar ne kitabı? Neden okumazsak sonumuz olur?”

Sağ avucunu yanağının üstünde koydu. Üzülmüş gibi gözleri kapalı bir süre durdu.

“Sakın unutmayın! Başka birisi buraya ulaşabilecek ve size ne olduklarını soracak olursa, ‘tıp kitapları’ diyeceksiniz. ‘Hepsi hekimlikle ilgili kitaplar...’ diyeceksiniz. Tamam mı?”

Başımızı salladık. İçimizde, tanımadığımız bir düşmanın korkusu...

Fark etti. Biraz daha yumuşak bir sesle devam etti:

“Bunlar sizin kim olduğunuzu anlatan kitaplar. Kendi dilimizde... İbranice kitaplar bulundurmamıza izin verilmiyor çocuklarım. Eğer bu kitapları bulurlarsa, bizi ‘heretik’ olmakla suçlar, Museviliğe döndüğümüz için ağır bir şekilde cezalandırırlar. Ancak tıp kitabı

* Kiliseye göre dinden sapmış, kâfir olan

olduğunu söylersek sorun olmaz. Şükür ki doktorlukta bizim kadar başarılı değiller, bu kitapları bulundurmamıza izin veriyorlar. Eğer müfettiş gelir de kontrol ederse, ne diyeceksiniz?”

“Tıp kitabı. Babamın kitapları.”

“Aferin Jozef...” deyip başımı okşadı.

Samuel'e baktım. Her zaman olduğu gibi sessiz, olan biteni dinliyor. Her zaman uslu ama bu küçük olmasından mı yoksa benim kadar korku duymamasından mı?

“Anne, neden yok oluruz bunları bilmezsek?”

İç geçirdi.

“Bizler ‘Yeni Hristiyanlarız’ çocuklar. Bizlere ‘Marrano’ diyorlar. Engizisyon dedikleri dini mahkemeler kurulduktan sonra, işi gücü bizim gibi Hristiyan olmayanları avlamak oldu. ‘Saf kan’ istekleri önce İspanya’da, sonra engizisyonundan kaçıp geldiğimiz Lizbon’da bizi buldu.”

“Saf kan ne demek?”

“Yani kim var kim yoksa herkesin Hristiyan olması... Herkesin Katolik olmasını istiyorlar. Bu nedenle sizler daha doğmadan önce bizler vaftiz edildik. Sizleri de zorunlu olarak vaftiz ettirmek zorunda kaldık. Ancak siz gizlice iyi bir Musevi olarak doğru yolda ilerleyeceksiniz. Büyük ve köklü bir aileden gelen Yahudi bir kadından doğarak bu şansa ulaştınız. Fakat biz azınlığız çocuklarım. Şimdi kendimizi açıklarsak, Kudüs’e döneceğimiz o günden önce kendimizi açık edersek, düşmanlarımız bizi yok edecektir. Bunu anlıyor musunuz?”

Başımızı salladık.

“Heretik nedir anne?”

“Musevilige geri dönmüş, yani ‘kâfir’ olmuş demek.” Tükürür gibi devam etti. “Olmaz olası goyimler!” Neyse ki müfettişlerin çoğu İbrance bilmiyor. Sizin söylediklerinizle yetineceklerdir. Yine de tedbirli olmayı elden bırakmak yok. Ne yapıyoruz bunun için?”

* Musevilikten Hristiyanlığa dönmüş olan

** Yahudi olmayan

Samuel cevap verdi:

“Yahudi sosisi!”

Annem gülüp onun başını da okşadı.

“Evet oğlum. Ama öncelikle, kitapların tıp kitabı olduğunu, bunları okumayı bilmediğinizi söyleyeceksiniz.”

Yahudi sosisini hiç sevmem. Zaten yenilmesi mümkün değil. Bağırsaklar güzelce doldurulur sebzelerle, kurutulmak için dışarıya asılır. Komşular domuz sosisi sanıp, Hristiyan olduğumuzu zanneder. Neyse ki kimse yemiyor evde. Hatırlamak bile yüzümün buruşmasına neden oldu.

“Ben büyüyünce söyleyeceğim anne!” dedim cesaretimi toplayarak. “Yüzlerine karşı söyleyeceğim Katolik olmadığımı. Hiç çekinmeden! Musevi olduğumu söyleyeceğim!”

Eli yanımış gibi yaptı.

“Asla! Sakın böyle bir şey yapma! Gerçekten hür oluncaya kadar asla! Beni anlıyor musun? Bir kez kabul ettin mi, bir daha kurtulamazsın! Bakın...” Düşündü. Karar verip devam etti. “Şimdi size anlatacağım. Aslında bunu bilmenizi, hayatınız boyunca hiç görmenizi dilemem ama inanın, hapsedilmekten, kolunuzun bacağınızın kesilip, gözlerinizin oyulmasından bile kötü şeyler var.”

Samuel'in gözbebekleri büyüdü. Korktuğunu anladım. Cesur olmaya çalıştım. Annem, başka çaresi kalmamış gibi devam etti:

“Heretik olduğu ihbar edilen kişi engizisyon denilen bir mahkemenin önüne çıkarılır. Aslında bu mahkeme gerçek bir mahkeme değil. Hâkimlerin yerinde papazlar var. Engizisyon, sorgulama yapar. Eğer suçunu itiraf eden olursa, ona üstünde alev resimleri bulunan sarı bir çuval giydirip, boynuna urgan bağlayarak şehirde dolaştırır, teşhir ederler. Halkın içinde dolaştırır, insanların taşlamasına, tükürmesine, çürük sebzeler fırlatmasına izin verirler. Sonra da ona ağır bir ceza verip, forsa olarak gemilere gönderirler.”

“Forsa?...”

“Gemi kölesi. Hayatı kırbaçlanarak ve kürek çekerek geçer ki ölmekten beter. Suçunu itiraf etmeyi ise şehrin en kalabalık meydanına götürürler. Orada bir kazığa bağlayıp altını odunla doldururlar. Sonra üstüne yağ döküp, ateşe verirler.”

Samuel'in açık kalan ağzından bir damla salya sızıyordu.

“Gerçekten mi?”

“Evet Jozef. Canlı canlı yakarlar. Öyle büyük bir acıdır ki insan daha canı çıkmadan delirir. Hani eliniz yandığında ne kadar acıdığınızı düşünün. İşte bütün bedeniniz öyle yanar.”

“Kimse söndürmez mi?”

“Söndürmez... Söndüremez! Çünkü engizisyon izin vermez. Hatta kalabalık sevinerek seyreder, mutlu olur...”

Sustu. İkimizi de yeteri kadar korkuttuğunu fark etmişti. Gözleri bulutlandı.

Parmağımın yanışı geldi aklıma. Önce dayanılmaz bir acı duymuştum sonra da su toplayıp şişmişti. İyileşmesi de uzun sürdü ama izi kaldı. Hatırladıkça canım yanıyor.

“Niye?”

“Ne niye?”

“Neden yakıyorlar? Musevi olmak suç mu?”

“Elbette değil! Fakat onlar, kimi zaman akli başında düşünemiyor. Çocuklarım, küçüklerin akılsız, büyüklerin ise akıllı olduklarını sanmayın. Akılsız insanlar her yaşta karşınıza çıkabilir. Büyük insanlar da kolayca kandırılabilir. Bizim İsa'yı öldürdüğümüzü düşünen insanlar var. Bizim onlar için tehlikeli olduğumuzu, hastalık taşıdığımızı hatta çocukları yediğimizi...”

Midem bulanıyor. Kusacağım.

“Çocukları mı?”

Samuel iyice büzülmüş, küçücük kalmıştı.

“Hıristiyan gibi görünerek önceki dinine dönmek... Hamursuz Bayramı'nda matsa' yapmak için inançlı Hıristiyanların çocuklarını hedef almak... Öyle diyorlar. Yoksul olursak pis ve hastalıklı olduğumuzu, zengin olursak tefecilik yaptığımızı söylüyorlar... Aman çocuklarım! Her zaman dikkatli olacaksınız! Sizi sevmeyen, çekemeyen birinin yazacağı iftira dolu bir ihbar mektubu bile yeterli. Herkesle iyi geçineceksiniz. Anlıyor musunuz? Sevmediğiniz insanlara bile içinizden geçenleri belli etmeyeceksiniz.”

Kendimi kalabalıkların ortasında, kazığa bağlanmış yakılırken düşündüm bir an... Bu cezalandırma yöntemine “oto defe” denildiğini çok sonra öğrenecektim.

“Ben buna asla izin vermeyeceğim!” dedim cesaretimi biraz daha toplayarak. “Hiç kimseyi yaktırmayacağım!”

Samuel iyice sersemlemiş, bakıyordu.

“Peki, buna nasıl engel olacaksın Jozef?”

“Gidip ateşi söndürürüm. Meydandakilerle savaşırım...”

Üzüntülü bir yüz ifadesi takındı annem.

“Hayır oğlum. Söylediğimi unutma! Böyle bir olay gördüğünde önce o meydandan, sonra da ilk iş o şehirden ayrılacaksın. Hatta mümkünse o ülkeden. Beni anlıyor musunuz? İkiniz de... Kalıp, savaşmaya kalkışmayın! Terk edin bizim yaptığımız gibi. Hatta yapabilirseniz, sizin gibi olan başkalarını da yanınıza alın ama hep dikkatli olun!”

“Anne, ben kaçmayacağım. Engel olacağım!”

Kandilin titreyen ışığı annemin nemli gözbebeklerinden yansıyordu. Annem anlamadı ama planımı o gün yapmaya başladım.

* Hamursuz ekmek

** İnsan yakma

Anvers'in* en merkezi noktasındaki Mendes Müessesesi'nin bulunduğu binaya girerken, aklımda yine aynı konu vardı. Sokaktan içeri Dominus Bernardus Micas'ın işyerine giriyorum. Oysa içeride beni Diogo Mendes bekliyor: Diogo Dayı... O da ağabeyi Francisco'nun dışarıda Johannes Micas olması gibi dışarıda, vaftizde uygun görülen ismi kullanıyor, aile içinde kendi Musevi ismine dönebiliyor.

Ailenin hem yaşı bana en yakın olanlarından biri olduğundan hem de bu şehirdeki tek yakın akrabam olduğundan aramız gayet iyi. Benim Louvain'de eğitim görmeme Gracia Hala karar vermiş, masrafları Francisco Dayı üstlenmiş, uygulamada bana bizzat sahip çıkma görevi de Diogo Dayı'ya havale edilmişti. Onun yanında yaşıyorum okulda olmadığım zamanlarda.

Onlar gibi benim de adım dışarıda farklı, içeride farklı. Joan veya John Micas olarak girdiğim kapıyı geçince Jozef Nasi oluyorum.

Francisco Dayı, engizisyonun Portekiz'e sızacağını önceden görmüş, önlem olarak Diogo'yu, burada bir ofis açması ve dünyanın ticaret merkezi olacağını tahmin ettiği şehirde işleri büyütmesi için göndermişti. Elbette bunda tek sebep ticaret değildi. Yaklaşan tehlikeyi hepimiz görüyorduk. Papalık ya da krallıklar fark etmiyor, ekonomik olarak sıkışan kim olursa, daha önce davet edip çağırdığı bizlere gözünü diyor, malımıza el koymayı ilk çare görüyordu. Bahane hazır zaten: İnancımızla ilgili şüpheler...

Kâtibi de bizim gibi bir Marran: Silva.

"Venedik'ten gelenlerle bir toplantısı var..." dedi Silva. "İsterseniz sorayım. Belki sizin de katılmanızı ister."

Koltuğa çökerken nefes almakta zorlandığımı hissettim.

“Hayır Silva, bırak bitirsin. Acelem yok. Bekleyeceğim.”

Geriyeye yaslanırken biraz daha fazla hissettim ağrıyı. Maximillian attan düşürememişti ama sol tarafıma bir sızı bırakmayı başarmıştı. Benimle dürüstlük ve centilmenlik yemini eden bu prens, oldukça güçlü bir adam... Artık eminim.

Önce Diogo'nun en güvendiği adamı göründü kapıda, Agostino Enrique, sonra da misafirleri... Agostino da bizler gibi Lizbon kökenli. Portekiz kökenli Marranlara güvenebiliyoruz. Bu nedenle çalışanlarımızı onlardan seçiyor Diogo.

Misafirleri gönderip, bana yöneldi.

“Jozef, hoş geldin. Neden içeri girmedin?”

Omuzlarımı silktim.

“Hadi gel. Diogo'yla seni konuşmuştuk biz de bugün.”

“Öyle mi?” dedim ayağa kalkarken. “Ne konuştunuz? Hakkımda bir şikâyet mi var yoksa? Okulla mı ilgili?”

“Yok, her zamanki şeyler. Doğrusu, Diogo senin bir gün kafanı bir yerde kıracağını düşünüyor!”

Güldü. Anladım ki kendisi de öyle düşünüyor.

Diogo Dayı geniş bir masanın arkasında oturuyordu. Yan tarafındaki geniş pencereden Anvers'in tüm sesleri, tüm görüntüleri odaya doluyor, o da binanın bulunduğu sokaktan limana kadar olan tüm bölgeyi istediği an seyredebiliyor. Anvers çoğunlukla yağışlı bir şehir olmasına rağmen pencereleri oldukça geniş yapılmıştı binanın. Bazen onun enerjisini bu pencereden baktığında gördüğü şeyden aldığını düşünüyordum: Anvers'in cıvıltısından, hareketliliğinden. Şehir sürekli kıpır kıpır, limana yanaşan gemiler, yük indirip yükleyenler, müşteri bulmak için dolaşanlar, kavga edip hır çıkaranlar, dilenenler, askerler ve daha pek çokları... Muhtemelen ısıtmak daha zor olsa da bu geniş pencere binayı bunun için tercih etti.

Agostino, “Bugün kulaklarını çok çınlatmış olmalıyız Jozef’in...” dedi otururken. “Çıkıp geliverdi.”

Oturdum.

“Nasılsın Diogo Dayı?”

“İyiym. Yakında daha da iyi olacağım. Biberin tekeli olacağız Jozef! Tüm Avrupa’ya biberi biz satacağız. Lezzetli etler yemek isteyen herkes, Mendes Müessesesi’nin baharatlarını kullanacak. Az kaldı.”

“Hımmm... Öyle olsun bakalım...” dedim konuya çok da ilgi duymadığımı saklamayarak.

Kızdı:

“Ne demek hım? Seni heyecanlandırmıyor mu bu durum?”

“Elbette...”

Koltuğunda öne doğru eğildi.

“Jozef, okulda öğrendiğiniz şeylerin, yeni bilgilerin, yaptığınız tartışmaların seni zenginleştirdiğine inanıyorum. Tartıştığınız konular, yeni keşifler, hukuki içtihatlar falan filan... Elbette bir Marran olarak herkesten daha çok çalışmalı ve en iyisi olmalısın. Ancak orada iyi olman için buradaki sorumluluklarını ihmal etmemelisin. Francisco hatta Gracia bile aynı şeyi istiyor: Senin iyi yetişmeni ve Mendes Müessesesi’nin bir parçası olmanı.”

Sakinleştirmeye çalıştım:

“Diogo Dayı, ben de bunu istiyorum. Aklımda başka bir şey yok. Emin ol... Fakat dünya değişiyor. Her geçen gün yeni bir kara parçası keşfedilip, yeni bir bitki türü bulunuyor. Bak, dünya ne kadar hızlı değişti. Daha da değişecek. İnan bana, biber, karabiber ve diğer baharatlar önemli olsa da para işleri çok daha kazançlı hale gelecek. Hem daha kârlı hem de daha kolay. Hindistan’dan yola çıkan bir baharat gemisinin Ümit Burnu’nu dönüp dönemediğini düşünmek yerine, ihtiyacı olan bir kişiye para verip, fazlasıyla geri getirdiğini görmek bana daha akıllıca geliyor.”

“Hayal bunlar! Para, ticaretten gelir.”

“Bugün öyle ama gelecekte paranın kendisinin kazandırdığı parayı hiçbir baharat kazandıramayacak.”

“Hep bunu savunuyorsun...”

Sesinde bana dair ümitsizliğe düşüyor gibi bir ton vardı. Konuyu biraz değiştirmek istedim:

“Hem, Mendes Müessesesi diyorsun ama hangimiz Mendes oluyoruz? Senin adın Dominus Bernardus Micas, benim adım Joan Micas. O halde Benvenisteler kim? Nasiler kim?”

Agostino da bu soruya yanıt arar gibi baktı Diogo'ya.

Diogo kalkıp kendine bir kadeh şarap doldurdu. Bize de isteyip istemediğimizi sordu. İstemedim. Akşam nasıl olsa iki masrapa ile başlayacak bira içme ve sonrasında fıçıyı içmiş olacağız.

“Jozef, hepsi biziz...”

“Öyle Diogo Dayı ama bazen hangisi olduğumu unutuyorum.”

“Jozef, Benveniste, İber Yarımadası'nda çok itibarlı bir soyadıdır. Kökleri çok eskiye gider ve akademisyenler, devlet adamları, hekimler yetiştirmiş bir ailedir. Ailemize bu soyadı bizzat kral tarafından verilmişti. Kökenlerimiz İspanya'da Castela'ya dayanıyor. Ağabeyim ve ben Soria'da doğduk. 1492'de 'Kovulma Fermanı' ile bütün Müslümanlar ve Museviler din değiştirmeye zorlandık. 'Ya Hristiyan olun ya da ülkeyi terk edin!' Böyle söylenince kapı dışarı edildik. Mallarımız haraç mezat elden çıktı.”

“Ve Portekiz'de de umduğumuzu bulamadık ki buralara kadar geldik!”

“Portekiz, İspanya ile kıyaslandığında daha iyi. En azından Portekiz'de engizisyon yok. Unutma, senin annen baban da bu nedenle Lizbon'u seçti... Bizi doğrudan ilgilendiriyor görünmese de 1499 fermanının Portekiz'de yaşayan Musevileri teminat altına aldığı unutma! Lizbon'a gelen ailelerin çoğu gibi biz de uzun yıllar rahat ettik. Değerli ticaret mallarıyla uğraşıp, Museviliğe yürekten

bağlılığımızı sürdürdük. Hatta biber tekeli Kral Juan' sayesinde alıyorum. Bunların hepsini biliyorsun. Her Marran bilir..."

"Ama kendi adlarımızı bile kullanamadık... Üstelik bizimle dalga geçmek için ağaçlardan hem de meyve vermeyenlerden isimler seçip verdiler. Öyle değil mi? Bize odun muamelesi yaptılar."

Başını düşünceli şekilde sallayan Agostino'nun da aynı fikirde olduğunu görebiliyordum ama o eldeki şartları değerlendiren insanlardandı. Olmayanı hayal eden değil.

"Bar Mitsva'dan önce Musevilikle ilgili tüm eğitimini tamamlamış olmalısın Jozef. Aynı şekilde iyi bir Hıristiyan gibi Katolik eğitimi aldın. Şimdi de bu eğitimini en iyi okullardan birinde sürdürüyorsun. Dünyayı en azından benim kadar senin de tanıdığını, anladığını biliyorum. Bu anlattıklarına şimdilik sabır göstermemiz ve bizi her dönem hedef seçen fanatiklere karşı dikkatli olmamız gerektiğini biliyorsun."

"Biliyorum. Fakat yine de inançlarını inkâr etmek yerine intiharı seçen, alevlerin üzerine yürüyebilenlere özendiğim de olmuyor değil..."

Bu söyledğim ikisini de şaşırtmıştı. Bir çılgınlık yapacağımdan endişelendiler.

"Ne diyorsun sen?" diyen Diogo Day'nın sesi yüksekti. "Bugün sende bir hal var. Sakın?..."

"Hayır. Öyle bir şey yapmayı düşünmüyorum. Sadece cuma akşamından mumlar yakıp, Şabat'ı beklemeyi, kimseden gizlenmeden bir kadeh şarapla kutsayıp Kiduş okuyarak, cumartesi gününü dinlenerek, ibadetle geçirmeyi isterdim. Purim'i, Hamursuz'u kimseden gizlenmeden kutlayabilmek... Goyimler gibi her gün çalışmak değil, haftada bir gün tatil yapmak isterdim. Rabb'in bize armağan ettiği gün hiç değilse, inancımıza saygı gösterilsin isterdim."

Diogo iyice endişelendi:

“Lütfen bunları okulda da konuştuğunu söyleme!”

“Yok, orada konuşmuyorum. Burada başka, orada başka bir insanım! Aynı bedende iki kişi: Biri dışarıya biri içeriye...”

“Lütfen... Biliyorsun, ağabeyimle ben de orada okuduk. İnan bana, Louvain de duvarların dili vardır! Eğer böyle şeyleri aklından bile geçirirsen, okulu yöneten o papaz güruhu mutlaka kokusunu alır. Hayır Jozef, senin bir kahramanlık yapmanı istemiyorum. Hatta böyle konulara şimdilik kafa yorma bile! Sen ailenin bize emanetisin. Bizi düşünmüyorsan Gracia ve Brianda halalarını düşün. Onlar da seni çok seviyor ve önemsiyor. Şunu da unutma: Biz yalnızca kendimiz için çabalamıyoruz. Amacımız, servetimize biraz daha servet katmak değil. Senin, benim, Agostino'nun ya da Francisco Dayı'nın, hepimizin bir hedefi var: Yok olmamak... Bu nedenle güçlü olmalı, çok çalışmalı, çok servet kazanmalı ve bunu dindaşlarımız için gerektiğinde kullanabilmeliyiz. Ucuz bir kahramanlık yapıp, yok edilerek yapabileceğimiz bir hizmet yok.”

Sessizlik oldu.

Ona hak veriyorum ama içimden isyan etmek geliyor hep... Aklıma, “Max’ın Köpeği” geldi. Bu centilmen prens daha elimi sıkıp, yanımdan uzaklaşmadan, kulağına eğilip fısıldamaya başlamıştı. Emimin ki hakkımda birçok olumsuz bilgi kendisine ulaştırıldı.

“Merak etme! Yeni Ahit’ üzerine en yeni tezleri öğrenmeye devam ediyorum. Eskisini olduğu gibi yenisini de hatmettim ve elinde kuvvetli deliller olmayan kimse, benim eski inancım üzerinde olduğumu kanıtlayamaz...”

Bir parça rahatladılar.

Papaz Adriano geldi aklıma. Halalarım olduğu gibi bana ve kardeşim Samuel’e de Hristiyanlıkla ilgili ilk eğitimi o vermişti. Lizbon’daki en ünlü rahiplerden biri... Bir yandan iyi bir Hristiyan

* İncil

olarak bizi eğitmek isterken diğer yandan sürekli Musevilere hakaretler ederdi. Bilmiyordu ki öğrencileri de aslında Musevi.

Biz doğmadan epeyce önce Lizbon bir katliama sahne oldu. Salgın hastalık başlayıp, işyerleri peş peşe iflas edip, çalışanlar işsiz kalınca moraller bozulur. Hastalık ve ölüm haberlerinin moral olarak yıktığı insanları kral ve zenginler de terk edip, başka şehre gidince kargaşa başlar ve sonra başıbozuk kalabalık en kolay yolu seçer:

Biz aç ve işsizken şehre hastalık getiren Marranlar neden zengin?

Sonrasında galeyana gelen kalabalık, Musevi mahallelerine saldırıp işyerlerini talan ediyor ve vahşetin önüne dört gün geçilemiyor. İnsanların cenazelerini almalarına bile izin verilmeyip, Musevi gibi gömülmesine bile engel oluyorlar. Cesetleri meydana yığıp, yakıyorlar. Elbette bu çılgınlığa katılmayan, Musevilerin suçu olmadığını söyleyip korumaya çalışanlar da vardı. Komşularını korumak için kendini riske atanlar. Sonrasında suçu olanlara ceza verenler de yine Hıristiyan savcı ve kolluk kuvvetleriydi.

Oysa Papaz Adriano, yaşananları neredeyse savunuyor. Ona göre olup bitenler: “Biraz taşkınlık ve gerçek, yürekten gelen iman, bazen taşkınlıklara sebep olur!”

Bütün bu deliliği başlatan ise kilisede, ayin sırasında çatıdaki bir yarıktan, Meryem’in yüzüne ışık düşmesi...

“Bu şehirde olmamızın bir sebebi de budur Jozef. Francisco artık Lizbon’un güvenli olmadığını düşünüyor. İşlerimizi burada büyüteceğiz. Senin de bize katkı çok olacak. Kendini gizlemeyi bilmelisin. Bugüne kadar nasıl geldiyse, öyle devam et. Görünme! Ne öne çık ne geride kal.”

Üstümde ıslıl ıslıl zırhlar ve elimde mızrakla görünmez olmak zor olacak!

“Elimden geleni yaparım.”

“Anvers şehir yönetimi Marranlara kapılarını açıyor. Belli ölçülerde özgürlük vaat ediyor. İnan bana Jozef, Anvers’in nüfusu da ticaret

kapasitesi de artmaya devam edecek. Engizisyonun Portekiz'e sızması tehlikesine karşı burada kalacak ve işlere yardım edeceksin. Okulunda ve cemiyet ilişkilerinde dostluklar kurmalı, önemli şahsiyetler ve ailelerin çocukları ile yakınlaşmalısın. Kendini yetiştirmen önemli... Öğrendiğin diller, ileride özellikle iş yaparken çok işine yarayacak. Bırakalım da Hristiyanlar kendi iç meseleleri ile boğuşup dursun. Onların dikkatini kendi üzerimize çekmeden işimizi yürütelim.”

Masanın üstünde duran parşömenlerden birini bulup baktı. Sonra bana uzattı. Aldım. Üzerinde Latince yazılar ve altında iki mühür. Neyse ki Latince biliyorum. Gülümsedim.

“Cennetten biraz toprak aldım!” dedi gerginliğini atmaya çalışarak. Zorlanarak gülümsedi. “Katolik papazlar yine Endüljans* pazarlamaya başlamışlar. İnançlı bir Hristiyan görünmek için kesenin ağzını açtım.”

Konudan Agostino da haberdardı. Güldük.

Endüljans satışı zaman zaman gündeme gelir, kaynak sıkıntısı çeken Papalık, günahlarından arınmak ve cennetten yer almak isteyenlere bu belgelerden satardı.

Gülmek iyi geldi. Biraz önce karamsarlığım az da olsa kayboldu. Bir de sol tarafımdan gelen ağrı olmasa...

“Gerçekten bu kâğıt parçasına para verdin mi?”

“Hem de küçük bir servet ama önemli değil. Papalık bunu yapmaya devam ederse, Luther, Calvin gibilerinin ekmeğine yağ sürmüş olacak. Jozef, insanlar kesesine uzanan eli mutlaka sorgular!”

Luther'i iyi biliyordum. Saksonyalı bir keşiş... Yıldırım çarpmasından kurtulunca kendini dine vermiş, keşiş olmuş, şimdi de Papa'nın korkulu rüyası haline gelmişti.

“İncil'in Almanca yazılıp okunmasını hatta ilahilerin bile Almanca olması gerektiğini savunuyor. Ruhban sınıfını kabul etmiyor.

* Ortaçağ'da Avrupa'da günah çıkarma ve cennete gitmek için Papalık tarafından satılan af belgesi

Endüljans satılmasını kıyasıya eleştiriyor... Papa'nın aforoz kâğıdını yırtınca kıyamet kopacak sanmıştı Katolikler. Fakat hiçbir şey olmadığı görülünce, bu defa Papalık ve onun papazları sorgulanmaya başlandı. Saksonya Dükü Frederick'in koruyucu kanatları altına sığındı."

"Sadece onun mu?"

Diogo ve Agostino birbirlerine bakıp güldüler.

"İnanmıyorum!" dedim. "Marranların desteğini de mi aldı?"

Diogo ciddileşti.

"Olur mu öyle şey? Hem Luther, Musevilerden de en az Papa'dan nefret ettiği kadar nefret ediyor. Birçok şey için Musevileri suçluyor. Osmanlı'dan yardım görüyor ama onlardan da nefret ediyor. Papa Leo" onu yine aforoz etmişti ama bu defa da öğrencileri aforoz belgesini yırttı."

"Öyle ama..."

Papa bizimle uğraşırken, darbe umulmadık yerden geliyor, kendi içinden isyan yükseliyordu. Luther gittikçe daha fazla taraftar topluyor, onu destekleyenler bir grup köylüye yapıldığı gibi bazen katlediyorlardı ama geri adım atmıyordu Luther. "Almanca Ayin ve Kutsal Merasim Düzeni" yayımlamış, pazar ayinlerinin artık buna göre yapılmasını istemişti.

Agostino:

"Calvin... Şu Fransız. O da Luther'den farklı değil... Fakat Papa'ya muhalif olsalar bile ortak düşmanları biziz. Musevilere, Marranlara ya da Morisko"" dedikleri Müslümanlara tavır konusunda hepsi aynı noktada buluşuyor. Hangi görüşte olurlarsa olsunlar, İsa'nın ölümünden bizi sorumlu tutmaya devam edecekler. Kıyamete kadar... Belki yoksul olsak, daha az nefret ederlerdi..."

* Frederick 3

** Leo 10

*** Zorla Hristiyanlaştırılan Müslümanlar

Diogo gülümsedi ama hüzünlü bir gülümseme.

Anvers, Uzakdoğu'dan gelen malların tüm Avrupa'ya dağıtıldığı nokta haline gelmiş, Brugge gibi şehirleri geride bırakmış, Venedik gibi büyük ticaret şehirleriyle yarışır olmuştu. Affaitati, Fugger gibi diğer büyük ailelerle birlikte, bu şehrin ticaretine hâkim olan Mendes Müessesesi'nin işleri de her geçen gün büyüyor. Bu durum dikkat çekici boyutlara ulaşmış olmalı ki, geçtiğimiz yıl Anvers'e gelen tüm Musevilere kayıt yaptırma zorunluluğu getirmişlerdi.

Diogo'nun aklında başka bir konu daha vardı:

"Francisco'nun bugünlerde önemli bir işi var... Hepimizi ilgilendiren, rahat nefes aldırarak bir plan..."

"Nedir?" dedim merak ettiğimi gizlemeyerek.

"Papa'dan bir dokunulmazlık belgesi almaya çalışıyor. Bir serbestiyet belgesi... Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nda serbestçe dolaşım ve inanca dayalı suçlamalardan yargılanmamayı sağlayacak bir belge."

"Alabilecek mi?"

"Neden bu kadar çok çalışıyoruz sanıyorsun Jozef?"

"Yani..."

"İstenen bedelleri karşılayabilmek için... Mendesler olarak kral-lara borç verebilecek duruma gelmedikçe, emniyette olamayız... Alacaktır..."

Francisco canlandı gözlerimin önünde. Yakışıklı bir adamdı. Aramızda yaş farkı var ama aynı konularda sohbet edebiliyoruz bir araya gelince. Her zaman kendini genç tutmayı başarıyordu. Portekiz'in sayılı zenginlerinden biriydi. İspanya'dan, engizisyonundan kaçıp Musevi olarak Portekiz'e gelmiş, on dört yaşında burada, yeniden Hristiyanlaştırma başlayınca vaftiz edilmişti. İspanya'dan göçen altı yüz kadar zengin ailenin en önemlilerinden ve saygı duyulanların birinde, en büyük erkek çocuktur. Kendini şanslı gördüğünü söylerdi çünkü bir Musevi çocuğun gençliğe geçişi olan on üç yaşından sonra Hristiyan

görünmek zorunda kalmıştı. On üç yaşına girip, Bar Mitsva'sı yapılan çocuk artık kendi günahlarından sorumlu tutulur, anne babasına değil, kendisine yazılır günahları. Reşit olmuştur.

Kendisi için en münasip olan eşi, Gracia'yı seçmiş, aileler daha önceden karar verdiği halde bir centilmen olarak müstakbel eşinin fikrini almayı ve gönül rızasını istemeyi uygun bulmuştu.

Ben de öyle yapmalıyım...

Zorunlu olarak yapılan kilise nikâhının ardından, gerçek bir Musevi nikâhıyla, tabii ki gizli olarak, evlenmişlerdi. Gracia'dan büyüktü. Hem de yirmi sekiz yaş... Ancak evliliklerine yakinen şahit olmuştum ve biliyordum. Çok mutlular.

Hem kendisi hem de eşi Gracia varlıklıydı. Hem gerçekten inançlı olduğundan emin olduğu bir eş bulmuş hem de servetine servet katmıştı. Yom Kipur'da oruç tutar, domuz yemez, Musevi âdetlerine ve kanunlarına gizlice uyardı. Hayattaki tek üzüntüsü kendi inancını gizli yaşamaktı.

Hepimiz gibi!

Gracia da evlilikten sonra değişmiş, bambaşka bir kadın olmuştu. Adeta olgunlaşmış, üzerine bir ciddiyet gelmiş, sanki bir anda aydınlanmış ve değişim geçirmiş gibiydi. Bunun sadece evlilikle ilgili bir konu olmadığını, başka bazı şeylerin de olduğunu hissediyordum. Fakat kesin bildiğim tek şey, Gracia'nın, Brianda gibi süslenip, mücevherlerini takıp, gezip tozarak gününü gün edecek biri olmadığı. Francisco da bunu biliyor olmalı ki onu işlerinin içinde tuttu. Neredeyse tüm serveti ve işleri birlikte yönetiyorlar.

"Ben artık kalkayım..."

"Neden bizimle akşam yemeğine kalmıyorsun?"

"Madem Francisco Dayı, büyük işler peşinde, gidip biraz çalışayım da benim de çorbada tuzum bulunsun!"

Diogo:

"O ne demek oluyor?"

“Bu akşam, Kutsal Roma Cermen İmparatoru’nun yeğeni, Prens Maximillian ile bir kadeh içki içmeye davetliyim. Kendisini attan düşürdüğüm için beni bira içmeye davet etti.”

Şaşkın, baktılar.

“Ne diyorsun? Neden bahsediyorsun sen?”

“Doğru söylüyorum. Bugün Şarlken’in yeğenini atın üstünden attım. Hem de mızrakla vurarak! Ama merak etmeyin, sağlığı iyi! Muhafızlardan hiçbiri beni kovalamak zorunda kalmadı! Gidip gönlünü alayım da amcası kızıp, Francisco Dayı’nın istediği belgeyi almasına engel olmasın. Papa ve Şarlken birbirine göbekten bağlı. İmparator onaylamazsa, Papa böyle bir belgeyi veremez.”

Şaşkınlıklarına aldırmadan gülüp çıktım.

Sokak yine cıvıl cıvıl... Neredeyse geceleri bile bu canlılık bitmiyor.

“Seni çoktan fark ettiler Diogo Dayı... Görünmez olma ihtimalin çok önceleri ortadan kalktı zaten...” diye düşündüm. “Ama benim de bir planım var.”

5.

Okulu bitirince, planlandığı gibi Mendes Müessesesi'nde çalışmaya başladım. Ne gariptir ki insan çalışmaya başlayınca, oturup düşünmeye, hayal kurmaya filan daha az vakti oluyor. Diogo gerçekten iyi işleyen bir mekanizma kurmuş. Yüksek çatılı, birbirine bitişik evleriyle liman çevresinden başlayarak sürekli büyüyen Anvers'te, diğer Marran ailelerle birlikte neredeyse tüm ticarete hâkim olmuş. Sıfırdan işe başlamak yerine, onun sistemine dahil oldum.

Yanında çalışanlar çok. Bütün çalışanlarından aynı talepte bulunuyor:

“İyi ve inançlı Hıristiyanlar olarak çalışmaya devam edin.”

Oysa bizzat kendisinin Anvers'e gelirken hedefi, Hıristiyanlığı kullanarak üzerimizde baskı yapanların etki alanından uzaklaşmak, ellerinden kurtulup, bir nebze de olsa inancımızı yaşamaktı.

Daima tedbirli olacağız!

Birkaç dili artık çok rahat konuşabiliyorum. Portekizce yanında İspanyolca, Latince, İngilizce, Felemenkçe ve biraz Almanca... Ancak dışarıda kullanamadığım hatta kitapları okumak dışında neredeyse hiç kullanamadığım dil, kendi dilim: İbranice. Anadilim...

“Biz akıllı olabiliriz ama gerçekten akıllı olan biri, hasımlarının aptal olduğunu düşünmez...” dedi Diogo.

Ne demek istediğini anlamak için baktım.

“İşlerimiz yolunda gidiyor ancak gözlerin daima üzerimizde olduğunu unutma!”

“İnan bana, bu mümkün değil. İstesem de unutamam.”

“Brabant Dükü, Kutsal Roma İmparatoru'nun baskılarına daha fazla dayanamayacaktır. Şimdilik şehrin zenginleşmesinden ötürü

bize karşı olumsuz bir tavrı yok. Taleplerimizi sessizce yerine getiriyor ve liman bölgesini, depoları sürekli genişletiyor. Ancak daha önceki tecrübeleri hatırla Jozef. Her zaman böyle başladı ama kötü bitti. Bu defa kötü bitmemeli.”

İçimi karartıyordu bazen. Her zaman tetikte, her zaman dikkatli, her zaman uyarıcı... Bazen isimsiz, kendi halinde bir köylü olmayı istediğim zamanlar oluyor. Daha bu yaşında kazandığı binlerce altın yerine, odun keserek hayatını kazanan bir köylü olsam... Oysa ne mümkün!

“Dilinin altında ne var Diogo Dayı?”

“Havayı iyi kokla Jozef. Eğer fırtınanın gelişini ilk sen fark edersen, en iyi korunan da sen olursun. Aynı zamanda zekânı kullanırsan, bunu ticarete dönüştürüp, en kazançlı çıkan da...”

Bütün gün çalışmış ve yorulmuştum. Akşamüstü yorgunluğu için iki kadeh rom içiyorduk karşılıklı ve gerçekten artık biraz dinlenmek istiyorum.

“Öyle olsun. Bana verecek hiç güzel haberin yok mu peki?”

Her zaman kâğıtlarla dolu masasının üstünden yine bir belge bulup çıkardı.

“İşte burada!”

Gösterir göstermez altındaki mührü tanıdım. Francisco’dan geliyor.

“Yoksa...”

“Evet. Ailemizin artık yeni bir üyesi var. Küçük Reyna’mız doğmuş ve gayet sağlıklıymış.”

“Çok sevindim! Onun için dua edeceğim.”

“Ben de...”

Keyiflenmişti.

“Peki gerçek adı ne?”

“Ana... Ama Reyna olarak vaftiz edilmiş. Mecburen yine Reyna diyeceğiz.”

Kapı vuruldu. Kâtip Silva, bir tomar daha kâğıt getirip bıraktı, çıktı.

“Bunlar nedir?” diye sordum.

“Büyük Mendes Müessesesi'nin görünmeyen yüzü...” dedi kâğıtları incelerken.

Ne kastettiğini anladım. Engizisyon'dan kaçan Marranlar akın akın gruplar halinde Anvers'e gelmeye devam ediyor ve onlara bizim de aralarında bulunduğumuz daha zengin aileler yardımcı oluyor. Ancak olası bir suçlamadan korunmak için doğrudan yardım yerine küçük küçük fonlar, hayır kurumları oluşturulmuştu. Hem Marranlara hem de Hristiyan yoksullara yardım eden kurumlar. Diogo, gelirin bir bölümünü bu fonlara aktarıyor, böylece hiçbir Marran'ın evsiz, işsiz, yoksul ve aç kalmasına izin vermiyordu.

“Francisco'nun bir mesajı daha var...” diye devam etti kâğıtları bırakıp. “Hazırlık yapmamı istiyor.”

“Ne için?”

“Lizbon'da yaşamının günden güne daha zorlaştığını, işleri yanında aileyi de tamamen buraya taşımayı düşündüğünü yazmış.”

Heyecanlandım. Bu gerçekten iyi bir fikir... Belki benim bir dönem ülkem olmuştu ama Portekiz'i çoktan aklımdan silmiştim. Dönüp orada yaşamayı düşünmüyorum. Gracia ve Brianda yanında, Francisco ve küçük Reyna'nın bizim yanımıza gelmeleri güzel olur.

“Şahane bir haber!”

“Öyle... Ama kral da uyanmış olmalı ki önlem almış. Portekiz dışına mal ve servet çıkarılmasına yasak getirmiş. Kralın bilmediği, bizim zaten yıllardır yavaş yavaş servetimizi buraya taşıdığımız. Bak, sana bir görev vereyim. Ailece içinde yaşayacağımız geniş bir ev bul bize. Krallara layık bir ev... Unutma ki Brianda ile biz de evleneceğiz. Birlikte yaşayacağımız evin, müstakbel eşim için bir saray olmasını istiyorum.”

“Yaparım. Olmuş bil.”

Lizbon'u düşündüm. Yahudilere yönelik kısımlar durmuş gibiydi ama onları zaten şehrin dışındaki mahallelere kapatmışlardı. Bizim gibi Marran olanları ise izliyor, fırsat kolluyorlardı. Takibatlar yetmez gibi bunaltıcı bir şehirdi üstelik. Havası ağır olur, zaman zaman fazla nem yapar, nefes almak zorlaşırdı.

"Ne kadar sürede taşınacaklar?"

Geriye yaslandı.

"Ağabeyimi bilirsin. Bugün diyorsa, gelecek ay demektir. Hadi taşınalım derse, bil ki en az bir yıl. Belki daha fazla... Yine de sen elini çabuk tut. Biz tüm hazırlıkları yapalım, gerisi Francisco'nun bileceği iş. Ağabeyimin Papa'dan koparmayı başardığı dokunulmazlık belgesi bize bir servete mal oldu ama bu sayede önümüz açıldı. Belge hepimizi kapsıyor Jozef. Eğer Papa sözünden dönmezse, bu hepimizin birden sahte Hristiyanlık ya da gizli Musevilik gibi suçlamalarla mahkeme önüne çıkarılmamıza engel olacaktır."

Agostino kapıyı vurmada girdi.

"Buradasınız!" dedi heyecanını gizleyemeyen bir sesle. "Diogo, bir sorunumuz var. Hem de büyük bir sorun!"

6.

Yakın olduğumuz limana ulaşmamız zor olmadı. Bize ait büyük kalyonlardan birinin çevresindeki askerleri gördük tek atın çektiği arabadan inerken.

Diogo hızla yaklaştı. Peşinden takip ettim. İşçilerimiz, Diogo'nun kalkıp oraya kadar gelmesine şaşkın, saygı göstermek için ne yapacaklarını bilemiyorlar. Uzun, sivri şapkalarını çıkarıp önünde tutanları gördüm.

“Ne oluyor?” dedi Diogo, bağırmadan ama yüksek bir sesle. “Gemilerimizin yola çıkmasına neden izin verilmedi?”

Askerlerin önünde duran daha süslüce adamın, diğerlerinin komutanı olduğunu anlayabiliyorum.

“Don Diogo... Niyetimiz geminizi burada tutmak değil. Ancak bir ihbar var. İşimizi çabucak yapıp gitmek istiyoruz ama kaptanınız...” Gemiye kaçamak bir bakış attı. “Bizim gemiye çıkmamıza izin vermiyor.”

Diogo dönüp kaptana baktı. İskele tarafına yük taşınsın diye konulmuş kalasların ucunda, güvertede dimdik duruyordu kaptan.

Diogo bu defa ona seslendi.

“Bu doğru mu?”

Kaptan da aynı sertlikte karşılık verdi:

“Doğru! Onları hiçbir şekilde gemimde istemiyorum! Çoktan yola çıkmış olmalıydık! Bu kılıkuyruklar keyfi olarak engellemeseydi..”

Agostino ve ben Diogo'nun arkasında, saygılı ve kararlı bir ifadeyle dinliyoruz. Diogo tekrar komutana döndü.

“Komutan, sorabilir miyim, ihbar nedir? Neden gemimde arama yapmak istiyorsunuz? Sefere çıkmayı engelleyecek kadar

önemli ihbar nedir? Bilirsiniz ki malın zamanında yerine teslim edilmemesi bir tüccar için felakettir.”

Komutan yüzünü, söylediklerini başkaları duymasın ister gibi Diogo'ya yaklaştırdı. Biraz da sıkılarak konuştu:

“Biliyorum, siz de saçma bulacaksınız ama geminizde Osmanlı ülkesine kaçmak isteyenler bulunduğu ihbarını aldık.”

Güldüm. Böyle saçma bir ihbarın yalan olduğunu anlamak için, buraya kadar gelmeye gerek yoktu. Diogo da güldü.

“Biz yalnızca kumaş taşıyoruz. Baharat gelir, kumaş gider. Bunu siz de biliyorsunuz.”

Adam biraz daha ezildi.

“Biliyorum ama ne yapabilirim? Ben de emirlere uymak zorundayım Don Diogo.”

Kaptan hâlâ tehditkâr bir ifadeyle seyrediyor. Diogo Dayı biraz daha yumuşak bir sesle devam etti:

“Bu, bugüne kadar duyduğum en saçma ihbar! Belli ki ticari rakiplerimden birinin iftirası... Bizim can düşmanımız Osmanlı'ya gidecek birilerine yardım etmemiz mümkün değil. Ama sizi de anlıyorum. Lütfen gemiyi arayın ve sonucu bana bildirin. Ola ki benden gizli, çok zayıf ihtimal ama böyle bir şey yapılmış olabilir. İşimizi şansa bırakmayalım. Buyurun arayın!”

Komutan rahatlamıştı. Yüzünü asmayı bıraktı. Rahat bir soluk aldı.

“Bence de öyle ama merak etmeyin. Uzun sürmez.”

Diogo, kaptana seslendi.

“Kaptan, askerlere yol ver!”

Kaptan duyduklarının doğru olup olmadığını anlamak ister gibi baktı.

Diogo Dayı bu defa gerçekten kızmış gibi tekrarladı:

“Kaptan, ya hemen çekil köprünün önünden ya da kendine başka bir gemi ara!”

Kaptan cevap vermek yerine yüzünü buruşturup, yana çekildi.

Askerler hızlı adımlarla kalasların üzerinden tırmanıp güverteye çıktılar.

“İşte görüyorsunuz...” dedi Diogo. “Kendimizden şüphemiz yok. Yine de detaylı bir şekilde arayın lütfen. Hatta ben sizi oyalamayayım. Lütfen siz de aramaya nezaret edin.”

Komutan inisiyatifin artık kendisinde olmadığını görüyor, kabulense mi dirense mi bilemiyor gibiydi. Sonunda kararını vermiş gibi konuştu:

“Pekâlâ. Sizi temin ederim, askerlerim bir an önce işlerini yapıp bitirecek. Geminizi daha fazla geciktirmeyeceğiz.”

“İyi olur.”

Dönüp askerlerin çıktığı yerden o da güverteye tırmandı.

“Diogo Dayı...” dedim usulca.

Aynı şekilde fısıldayarak karşılık verdi:

“Nefesini konuşmak için harcama Jozef. Dua etmek için kullan. Dua edelim de üçüncü kat ambarlara hiç inmesinler...”

Diogo'nun yaşadığı evde kalıyorum. Ayrı bir evim yok. Zaten tek kişi için oldukça büyük bir ev. Diogo, ben ve hizmetçiler. Yine de bunun tam adını koymamıştık. Uzun süreli bir misafirim ama yabancı da değilim. Doğal olarak ailesinden saydığından olsa gerek, bana hiç yabancı gibi davranmıyor. Muhtemelen küçük bir kardeşi olsa nasıl davranırsa, öyle davrandı.

“Şimdi ne söylediğimi anladın mı?” diye sordu rahat bir nefes alabildiğimizde.

Evinin, caddeye bakan geniş balkonlu salonunda oturmuştuk. Bugün yaşadıklarımız geçti gözlerimin önünden. Diogo'nun haber vermesinden sonra geçen süre, kısa bir kâbus görüp, şükür ki uyanığımız bir süre oldu.

“Ne vardı üçüncü kat ambarlarda?” diye sordum artık rahatlamış olarak.

Söyleyip söylememekte bir an tereddütte kaldı. Sonra anlatabileceğine kanaat getirdi:

“Jozef, senin aklın para işlerinde. Eminim ki böyle yapmakta haklı sebeplerin var ancak bizim yük gemilerimiz buradan Doğu Akdeniz'e ya da okyanuslara ulaşıp, oradan baharat ve değerli ürünleri getiriyor. Giderken de boş gitmiyor.”

“Neden boş gitsin ki zaten? Kumaş yüklü dedin. Onu kastediyor-sun değil mi?”

Başını iki yana salladı.

“Bugünkü komutan... neyse ki üst güverte ve onun altındakini şöyle bir dolaşıp çıkardı askerlerini. Bir alt kata daha inseydi, hiç istemediğimiz bir şeyi bulacaktı: Saklanmış insanları...”

Doğrusu bir şey sakladığını daha limandayken anlamıştım ama kaçak insanlar kolay kolay aklıma gelmezdi.

“İnsanlar!”

“Evet Jozef. Üçüncü kata kadar inseler ve dikkatli bir inceleme yapsalardı, şu anda hangi hücrede olurduk, bilmem.”

Bunu düşünmek bile korkutucu. Yapmak istediğim onca şey varken hücrede olmak uyanıkken kâbus görmek gibi...

“Jozef, Hristiyanların bizim dışımızda ortak bir düşmanları daha var: Osmanlı. Fakat Osmanlı, bizim dostumuz. Burada çeşitli vesilelerle takibata alınmış, engizisyon tarafından peşine düşülmüş ve artık Avrupa’da barınma imkânı olmayan dindaşlarımızı, doğudaki limanlara taşıyoruz. Osmanlı şehirlerine... Bu sırrı hayatın pahasına koruman gerektiğini söylememe gerek yoktur. Bugün ucundan döndüğümüz tehlike buydu. Neredeyse yakalanıyorduk.”

“Osmanlı ülkesine...”

“Elbette! Osmanlı, vergilerini ödediği sürece Musevilerin hangi dine inandığına, inançlarını nasıl yaşadığına karışmıyor. Burada gizlenerek, korkuyla yaşamaktansa, Osmanlı’ya kaçıp, rahat yaşamak isteyenler oluyor. Buna talep edenlere yardımcı oluyorum.”

“Duymuştum ama görmeden inanmak zor...”

“Bizim gibi doğduğu andan itibaren Avrupa dışına çıkmamış olanların inanması zor tabii. Fakat seni temin ederim, çok detaylı araştırdım. Gelen haberler hep bu yönde... Bugüne kadar da birçok ailenin o bölgelere kaçırılmasına yardım ettik gemilerimizle. Kim bilir, belki Avrupa da bir gün aynı medeniyet seviyesine yükselir. İdareciler, din adamları, başkasının inancı ile uğraşmayı bırakır, kaçmalar da biter. Fakat o gün gelene kadar, bizim gemilerimiz, zulme uğramışların sığınağı olmaya devam edecek.”

Zulme uğramışların sığınağı...

“Çok iyimsersin...” dedim gülümseyerek. “Umarım o gün, bir gün gelir.”

“İyimser değilim. Her sabah kendime ‘Dikkatli ol!’ diyerek güne başlıyorum ama bu alınması gereken bir risk... Eğer bugün o gizli yolları bulsalar, bizi Papa’nın verdiği belge de kurtaramayabilirdi.”

“Diogo Dayı, bence bugün faydalı bir tecrübe oldu. Demek ki yakın çevrende bile ihbarcılar olabiliyor: Bir müzevir... Senin bu kadar gizli tuttuğun bir işi, ihbar eden, dışarıdan biri olamaz değil mi?”

Aslında böyle konularda en az benim kadar şüpheli ve dikkatliydi ama ihbarın yakınından gelmiş olabileceğini düşünmemişti.

“Yok canım... Yakın çevremden değildir...” dedi düşünceli.

“Brabant Dükü’nün askerleri neredeyse eliyle koymuş gibi buluyordu, o sakladığın kişiler kimlerse. Demek ki tesadüf değil. Kimler biliyordu orada yolcular bulunduğunu?”

“Ben, Agostino, kâtibim, kaptan... Belki tayfalarından bir iki kişi daha...”

Cevap vermek yerine anlamlı anlamlı baktım.

Diogo Dayı’nın şu an zihninden geçenleri tahmin edebiliyorum. Konudan haberi olanların hepsi ona yakın isimler. Bunlardan birinin ihbarcı olması ihtimali bile çok rahatsız edici.

Bir gün, iki gün değil, daima dikkatli olacağız!

Artık iyi bir arkadaş gibi gördüğünden olsa gerek, bir sabah uşaklarından birini gönderip, beni kabul edeceğini bildirmişti. Sabahın erken saatinde gitmiş, üstünde sabahlığıyla karşımda oturan Prens’le aynı masada yerimi almıştım.

“Bak John!” dedi iri çatalına geçirdiği patates dilimini göstererek. “Yakında insanlar bunu yemek için büyük istek duyacak. İyi bir tüccar olacaksan, ileride patates ticaretine girmelisin. Aşçım bunu at yağında kızartıyor. İnanılmaz bir lezzeti var. Hele de tuzlayınca... Sen de tatmak ister misin?”

Kıbarca reddettim:

“Size afiyet olsun majesteleri.”

“Hâlâ benimle resmi konuşuyorsun!”

Aceleci yiyor, sanki yemek için kullandığı zaman boşa gidiyormuş gibi davranıyordu. Bir an önce bitirmek ister gibi... Patateslerin yanındaki kızarmış domuz pastırmalarından atıştırdı. Hızlı hızlı çiğnedi.

“Max... O kadar!”

Çevremizdeki uşaklara, hizmetçilere kaçamak bir bakış attım. Maximillian'ın arkadaşı olmak önemli ama diğerlerinin yanında yine de onunla resmi konuşmayı tercih ederim.

“Kalkıp Anvers'ten buraya kadar geldiğine göre, anlat bakalım, yeni işler peşinde misin, yoksa gönül işleri mi?”

Gülümsedim.

“Gönlümü çalabilecek bir kadını henüz bulamadım majesteleri. Arıyorum. Bu ziyaret daha çok iş için.”

“Ne işiymiş?”

“Aslında dolaylı bir rica... Dayım Francisco Mendes, kutsal Papa hazretlerinden bir belge almak için epeydir uğraşıyor. İmparator hazretleri ise nedense destek vermek konusunda isteksiz davranıyor. Arkadaşlığımıza binaen, belki yardımınız olabilir diye anlatmak istedim.”

Bir parça daha domuz pastırması... Ağzının kenarına sızan yağlı pamuklu bezle sildi. Midemin bulandığını anlamasın diye yüz ifade-mi bozmamaya çalıştım.

“Ben de konuşurum sevgili amcamla. İmparator hazretleri çoğunlukla kimseyi dinlemez ama beni sever.”

“İyi olur. Sonuçta bizim arkadaşlık için yapılmış bir yeminimiz var. Bu nedenle aklıma ilk siz geldiniz.”

“İyi yaptın...” dedi önündekilerin kaldırılmasını ister gibi bir işaret yaparken. “Hatta neden işlerini buraya, benim yanıma taşıyorsun? Nasıl olsa orada o bahsettiğin kişi, dayın var. Sen gel, benim yanımda bulun. İyi bir vekilharca her zaman ihtiyacım var. Bir prensin yanında olmak, sandığından daha iyidir.”

Hizmetçiler sofrayı toplarken, annemin söylediklerini hatırladım.

“Jozef, ‘Nasi’ prens demektir. Lider. Milletinin önündeki insan... Bir zamanlar, diasporadan önce Sanhedrin Meclisi, ‘Nasi’ başkanlığında toplanıyor ve karar alıyordu. Nasi, bizim prensimizin adıdır. Sen bir prens ismi taşıyorsun. Damarlarında dolaşan kanın binlerce yıllık geçmişi var. Ne Mısır, ne İran ne de İspanya bunu unutturabildi. Kendinle her zaman gurur duy fakat unutma: Hep tedbirli ol!”

“Ben ‘Musevilerin Prensi’yim...” diye mırıldandım.

Neyse ki aramızda hizmetçiler ve bakır tabakların gürültüsü vardı. Duymadı.

“Majeste, onur duydum ama ailemin çocuk konusunda ne kadar şanssız olduğunu biliyorsunuz. Ne yazık ki kendi işimizde devam etmek zorundayım. Fakat size olan arkadaşlığım ve ettiğimiz yemine hayatım boyunca sadık kalacağım. Ne zaman ihtiyaç duyarsanız, haber vermeniz yeterli. Elimden ne gelirse seve seve yaparım.”

“Bir şey mi dedin?” diye sordu mırıldandığımı görünce Diogo.

“Hayır Diogo Dayı. Öyle kendi halimde düşünüyorum. Yargılanmamızı engelleyecek bir belge almak akılcıcaymış. Yine de yakalanmamak daha kesin çözüm gibi.”

“Bu konuyu detaylı araştıracağım. Agostino Enrique’ye, sana güvendiğim kadar güvenirim. Zaten bütün işlerimizde beraberiz. Eğer biz zarar görürsek, bizimle beraber o da görür. Kâtibim de Lizbon’dan beri yanımda. Kaptan... Hiç sanmam! Biraz agresif olmakla birlikte, yemek yediği kaba pislemez. Yolcular gece karanlığında getirildiler ve bindirildiler gemiye. Tayfalardan çok azı yolcuları bilir ve onlar da ağızlarını sıkı tutarlar...”

“Geriye tek ihtimal kalıyor.”

“Nedir?”

“Limanı gözetliyorlar.”

Diogo Dayı konuşmayı ve içmeyi bırakıp düşüncelere daldı. Onu endişelendirmiştim. Söylediğim ihtimal, beynine kurt sokmuştu.

“Diogo Dayı, yaptığın işler bu kadarla sınırlı, öyle değil mi? Yani henüz benim bile bilmediğim bir şeyler yok...”

Kafasını kaldırıp, akli başka yerlerde, başka konularda gibi dalgın, boş boş baktı.

8.

İşlerimi bitirmek ve biraz erken çıkarak, birkaç arkadaşımı ziyaret etmek istiyordum. Bunlar arasında bizim gibi Marran olan ve artık Edward adını kullanan Eduardo da vardı. Onu mu yoksa bekâr kız kardeşi Adriana'yı mı görmek istediğimden de şüpheliyim. Adriana iyi yetiştirilmiş, drahoması da fena olmayan bir kız. Şimdiden kendime küçük bir servet yaptım, karımın getireceği çeyize ihtiyacım yok ama bir sorun var: Adriana fazla tutuk. Beraberce oturduğumuz saatlerde bile sohbetlere pek katılmaz hatta bazen porselen gibi beyaz yüzünü ve gül pembesi yanaklarını öne eğip, elindeki işlemeyle meşgul olur. Muhtemelen iyi bir eş, belki muhteşem de bir anne olacak ama zaman zaman aklımdan geçirsem de onu eş olarak istediğimden emin değilim. Ben farklı bir kadın arıyordum. Güçlü bir kadın... Gerktiğinde benimle birlikte çalışabilecek, her türlü tehlikeyi göze alabilecek, elindekilerle yetinmek yerine, kurduğum büyük hayale ortak olabilecek biri...

Öyle biri daha var mı ki?

Tam çıkmak üzereydim ki gürültüler ve sesli konuşmalar duydum. Diogo'nun yerini benim bile bilmediğim kasaları olsa da, bu binada da bir kasası vardı ve gürültüler o yönden geliyordu.

"Bir şey mi oldu acaba?"

Dışarı çıktım. Askerler...

"Ne oluyor?" dedim durumu anlamaya çalışarak.

Çalışanlarımızdan birinden geldi yanıt.

"Don Diogo'yu tutukluyorlar!"

"Tutuklamak mı? Kim? Niye?"

Birden betim benzim attı.

“Ne oluyor?” dedim kalabalığı yarıp geçmeye çalışarak. “Bu durum da nedir?”

En sonunda askerlerin omuz atmalarına aldırmadan diğer tarafa geçtim. Sanki limandaki durumun bir benzeri ama bu defa kimse nazik değil. Oysa geçen ayki o olaydan sonra hiçbir şey olmadı. Ortalık sakın görünüyordu.

Diogo bu defa farklı bir komutanla görüşüyor.

“Yüzbaşı, beni neye dayanarak tutukladığınızı sorabilir miyim? Benim saygın ve Portekiz Kralı Juan’ın izniyle, Brabant Dükü’nün garantisi altında iş yapan biri olduğumu hatırlatırım!”

Yüzbaşı bu tür detayları anlayacak tipte biri değil. Kızıl, ucu sivri sakalını çekti.

“Bunlar beni hiç ilgilendirmiyor! Sizi almak ve sorgulanmak üzere götürmek zorundayım.”

“Sebeb?”

“Bilemiyorum. Çin ve Hindistan’dan gelen mallarınızla ilgili olabilir.”

Agostino da yanındaydı.

“Lütfen saçmalamayın!” dedim sesimi yükselterek ve emir verir gibi. “Hemen askerlerinizi dışarı çıkarın! Eğer Don Diogo’nun ifadesi isteniyorsa, uygun bir zamanda gelip verir. Adi bir suçlunun kaçmasına engel olur gibi odasına kadar askerlerle baskın vermek de ne oluyor?”

Arka tarafımda bir itiş kakış oldu. Aldırmadım.

Yüzbaşı bu defa bana döndü:

“Konunun acil ve önemli olduğu söylendi Don Micas. Yapabileceğim bir şey yok. Don Diogo bizimle gelmeli!”

İtiraz edecektim ki Diogo elini kaldırdı.

“Tamam. Hepiniz sakın olun. Herkes işinin başına dönsün.”

Bunu, askerlerin çevresini saran çalışanlarımıza söylemişti. Biri heyecana kapılsın, olay çıksın istemiyordu. Hallerinden anlıyordum ki biri ilk yumruğu atarsa, ortalık savaş alanına dönecek.

Diogo:

“Yüzbaşı, sizinle geliyorum ama izin verin de hazırlanayım.”

Yüzbaşı kararsız kaldı. Destekledim:

“Buna hakkı var. Benim hukuk eğitimi aldığımı biliyorsunuz...”

“Peki. Beş dakika!”

“Yeterli.”

Diogo askerleri orada bırakıp, odasına girdi. Yüzbaşayı bilerek dışarıda bıraktığını anlıyorum. Agostino ile peşinden gittik. Odaya girince kafasını kaşıdı. Sonra hızlı hızlı ama dışarıdakilerin duymasını istemediği bir ses tonuyla, adeta fısıldar gibi konuştu:

“Beni dinleyin. Ne için götürmek istediklerini ve orada başıma ne geleceğini bilmiyorum ama her şeye hazırlıklı olmalıyız. Agostino, sen işlerin yürümesini sağla. Eğer müessesenin işlerine zarar verebilirlerse, şahsıma verebilecekleri zarardan daha büyüğünü vermiş olurlar. Jozef, hemen Francisco’yu haberdar et. Ona, Papa’dan aldığı belge ile gelmesini söyle. Sonra da tanıdığımız, ilişkide olduğumuz kim varsa, kral, kraliçe, asilzade, tüccar, hepsiyle temasa geç. Mektuplar yazıp durumu bildir.” Tekrar Agostino’ya döndü. “Diğer işleri bir süreliğine durdur. Ortalığın sakinleştiğinden emin oluncaya kadar bir şey yapma!”

Agostino anlamış gibi başını salladı.

Diogo, üstüne paltosunu aldı. Etrafa şöyle bir baktı. Cebinden anahtarı bulup uzattı.

“Jozef, işleri Agostino idare eder ama bu sende kalsın. Agostino’nun ihtiyaç duyduğu ne varsa temin edersin.”

Kısa bir an Agostino’nun şaşırıldığını fark ettim. Fakat kendini hızla toparladı. Saniyeden daha kısa bir sürede... Belli ki kasanın

anahtarının kendisine teslim edilmesini bekliyordu ama bozulduğunu saklamayı başardı.

“Hadi bakalım!”

Diogo çıktı. Arkasından da biz... Kollarını zincirlemeye kalkındılar iyi ki...

Onlarla gitmemize izin vermediler.

“Anlamıyorum...” dedi Agostino. “Tamam, engizisyon Anvers’e de sızmayı başardı ama daha önce hiçbir tutuklaması olmamıştı.”

“Oturup bunları düşünecek zaman yok Agostino. Hemen harekete geçmeliyiz. Diogo Dayı’yı bir an önce kurtarmak için ne gerekiyorsa yapalım.”

Hızlıca çok sayıda mektup hazırlayıp, yerlerine ulaştırılmak üzere adamlarına teslim ettim. En önemlisi Francisco’ya ulaştırılacak haberci. Onu daha detaylı yazdım ve mümkünse Anvers’e gelmesini istedim. İster karayoluyla, isterse zaten Anvers ile Akdeniz limanları arasında yol alan gemilerimizden hızlı olan biriyle hemen gelebilirdi.

Başımda bir büyük varken ve akıl verirken hayal kurmak kolaydı ama şimdi hayatım boyunca korktuğum şeyle yüz yüzeyim! Ne yapacağım?

Diogo'yla yeniden görüşmemiz birkaç günü buldu. Yakındaki küçük bir manastırın, bir hüresine konulmuştu. Suçlamaları da o zaman öğrenebildik.

“Musevi âdetlerini sürdürmek, kanunsuz şekilde biber tekeli oluşturmak, yüksek faizle para vermek... Beni bunlarla suçluyorlar. Nasıl olsa birinden biri tutar diye herhalde. Bir tek cinayet işlediğimi iddia etmedikleri kalmış.”

“Sana en iyi avukatları hazırlıyorum Diogo!” dedi Agostino. “Ancak engizisyon yargılamasında avukata izin vermiyorlar, biliyorsun. ‘Masum olanın savunmaya da ihtiyacı yoktur!’ diyorlar.”

“Biliyorum ama kabul etmeyeceksin. Bunun savunmaya imkân veren bir dava olmasını sağlayacaksın. Benim dışarıdaki savunmamı yürütecek kişi olarak, engizisyon yargılamasını reddet. Bizi dini bir mahkemede yargılayamayacaklarını savun.” Bana döndü. “Francisco’yu haberdar ettin mi?”

“Evet. Yakın zamanda Papa’dan aldığı belgeyle gelmesini bekliyorum.”

“Başka...”

“Bizim gibi Marran ailelerin desteği var. Açıkten destek vermekten çekiniyorlar ama şehirdeki ticaret bizim elimizde. Eğer tüm Marranlar rahatsız olursa, bunun Anvers’in sonu demek olacağını Dük de biliyor. Şarlken ve Papa’nın baskısına rağmen bu elimizdeki en önemli koz. Marranlar ticareti durdurursa, para akışı durur, insanlar işsiz kalır. Kimse evine ekmek götüremez ve bu defa yöneticiler sorgulanmaya başlanır. Hepsine anlatıyorum. Aslına bakarsan senin

durumun, diğerlerinin de gözünü korkuttu. Eğer seni devirmeyi başarırsa engizisyon, hepsini devirir. Hiçbiri senin kadar güçlü değil.”

“Desene postu pahalıya satacağız...”

“Hayır. Postu kurtaracağız! Öyle kuzu gibi teslim olup, kesmelerini beklemek yok.”

Gözlerimdeki kararlılık ona da moral oldu. İçerde olduğu bu birkaç günde yüzünün rengi kaçmış, benzi kireç gibi olmuştu. Göz altlarındaki şişliklerin uykusuzluktan mı yoksa üzüntüden mi olduğunu anlayamadım. Sorgulamada henüz işkence aşamasına geçilmemiş, Diogo önemli biri ve büyük bir işadamı olduğu için belki, ağırdan alınmıştı ama iş ciddiye biner de elimizi çabuk tutmazsak, bir rahip sorguya mutlaka başlayacak. İşkence altında ‘itiraf’ istenecek ve itiraf etse de etmese de ceza alacak...

“Tamam. Göster kendini!”

Bir keşiş az ötede duruyor, bizi dinliyor ama görevini yapmaktan öte bir derdi yok gibi. Diogo biraz daha yaklaştı:

“Papa hazretleri, bize Musevilik, heretiklik gibi suçlardan yargılanamayacağımıza dair belge verdi ve mühürledi. Bu belge gelmeden beni hızlıca yargılamalarını engelleyin. Belki işkence de yaparlar ama direneceğim. Belge gelene kadar yargılamayı geciktirmekte başarılı olamazsanız, bu defa uzun savunmalar hazırlayın. Dayanabileceğim kadar dayanacağım ama ne kadar dayanabilirim, bilmiyorum.”

Engizisyonun işkencelerini biliyordum. Esasında “sorgulama” denilen bu kelime, Katolikliğin kendini sağlama alması için bulunmuş bir paravandı. Şu ya da bu şekilde kendileri için tehlikeli gördükleri herkesi, din adamlarını bile sorguya alıyor, sonu gelmez işkencelere başlıyorlardı. Ta ki güçten düşen tutuklu, gecesi gündüzüne karışmış ve yüksek ihtimalle akıllı da yerinde olmayarak, her şeyi kabul edecek, olmayan suçunu itiraf edecek hale geliyor... Bunun için kollarını arkadan bağlayıp yukarı asmak, uzuvlarını mengeyle sıkıştırmak, karnının üstüne, kızgın kova içinde aç fareler

bırakmak hatta iç organlarını çıkarmak gibi akla hayale gelmeyecek yöntemler deneniyordu.

Diogo'nun saçının teline bile zarar verebileceklerine inanmıyordum ama nihayetinde artık bir hücrede, sözde Tanrı'ya ait bir evdeydi işte... Burada başına gelecekleri önlemek ise çok zordu. Yine de kendi kendime söz verdim:

Eğer ona işkence yaparlarsa, bunun bedelini ödeteceğim!

Francisco gelene kadar Agostino ile epeyce çalıştık. Aldığım hukuk eğitimi işime yaradı. Bizanslı Corpus Juris Civilis'in hazırladığı *Roma Hukuku*'ndan, imparator tarafından yayımlanmış emirnamelelere kadar birçok kaynağı ve Avrupa'da farklı fikirleriyle öne çıkan hukukçuların kitaplarını taradım. Nereden bakılırsa bakılsın, gördüğümü kadarıyla Diogo, suçlamaların üçünden de yargılanamaz durumda.

Eski Musevi âdetlerini devam ettiriyor, gizli gizli inancımızı sürdürüyor olsak da bunu ispatlayamazlardı çünkü kiliseye gidiyor, pazar ayinine katılıyor, papazla sohbet edip, görüntü veriyor, kiliselere bağış yapmayı sürdürüyordu Diogo. Hristiyan olmadığına ilişkin hiçbir beyanatı yoktu. Ayrıca Anverse'ye gelenlere, dini konularda özgürlük tanınacağı bizzat Brabant Dukalığı tarafından vaat edilmiş, Papa da Mendes ailesinin dini konularda yargı önüne çıkartılamayacağına ilişkin mühürlü belge vermişti.

Öyleyse bu suçlama düşmeli...

Biber tekeli oluşturmak suçlamasından da ceza veremezlerdi. Biber konusunda imtiyazı bizzat Portekiz Kralı vermiş, Dük onaylamıştı. Etin bozulmasını önlemenin yolu tuzlamaktan geçiyor ama tadını bozduğu için baharat tercih ediliyor, bunun için Mendes Müessesesi de dünyanın öbür ucundan baharat taşıyor Avrupa'ya. Bu kadar riskli ve pahalı bir işi yürütürken, bazı imtiyazlar verilmesi doğaldı. Eğer böyle bir suçtan yargılayacaklarsa, bu imtiyazları verenleri yargılamalılar.

İkinci suçlama da düşer...

Diogo'yu endişelendiren ve suçlamaların asıl sebebi olarak gördüğü konuya gelince... İşte o da tam benim uzmanlık alanım.

“Bu konuda hiç endişelenme!” dedim Agostino Enrique'ye. “Yüksek faizle borç vermek konusunda bir yargılama yapsalar bile elleri kuru yere gelecek çünkü Anvers'te işleyen bir para dolaşımı sistemi var. Neredeyse herkes bu sistemin içinde ve verilen paraların faizi bu sistemle belirleniyor. Böyle olunca hemen herkes aynı oranda faizle borç veriyor. Ya herkesi yargılayacaklar ya da seni de serbest bırakacaklar.”

“Yani yapacağımız tek şey, Francisco'nun elinde mühürlü belgeyle gelmesini beklemek...”

“Aynen öyle! Boş durmayacağım Agostino. Piyasadan borçlanma ile ilgili bilgi toplayacağım. Gerekirse kendim için borçlar alacağım. Faiz oranlarını ispatlamak için... Bunları da yargılamayı yapanlara sunacağım.”

Agostino, biraz şaşırmış biraz da hayranlıkla baktı. Belli ki işleri bu kadar bildiğimi daha önce fark etmemiş. Karşısındaki büyümüş Jozef'ten, onun da memnun olduğunu anladım.

“Agostino, anlıyorsun değil mi? Hedef Diogo Dayı değil. Hedef Anvers'teki Mendes Müessesesi faaliyetleri. Birileri bizi gözüne kestirmiş. Mallarımıza el koymak isteyenlerle, bizi rakip olarak istemeyenler anlaşmış görünüyor. Bu ittifakı kırmalıyız. Yoksa bugün bu suçlamayla, yarın başka bir suçlamayla, teker teker hepimizi alırlar. Bunu diğer Marranlara anlatmak çok önemli.”

10.

Francisco beklediğimizden biraz daha geç geldi.

Önce Kral Juan'la görüşmüş, yardım istemiş, Lizbon'dan istediği desteği alamayınca Şarlken'le görüşme yolunu seçmiş ve asıl patronun kapısını çalmıştı.

Onu beklerken kalın, ciltler dolusu defterleri, kayıtları inceledim. Diogo Dayı'nın kendisi ve Agostino Enrique'den başkasının görmesine izin vermediği ciltler dolusu kayıt... Karıştırdıkça anlıyorum ki "Dindar" lakaplı kralımız Juan'ın paraya ihtiyacı var. Osmanlı'ya karşı oluşturmak istediği büyük kuvvet için Şarlken'e de büyük meblağ ödüyor. Biz ise biber tekeline almak için krala büyük rakamlar ödemeyi vaat etmişiz. Mallarımıza el koyup, servete kavuşmak istiyorlardı ama bu düzeni bozarlarsa, Şarlken, Lizbon'dan gelmesini umduğu parayı bulamayacak.

Hepsinin ortak çıkarı Diogo'nun serbest kalması!

Francisco, Kral Juan'ın mektubunu gösterdi. Juan, Diogo'nun kendi vatandaşı "Yeni Hıristiyan" olduğunu söylüyor ve bu tutuklamanın Anvers'te yaşayan Portekizli Marranların ekonomik durumlarını kötü etkileyeceğini belirtiyordu. Gelirlerde bir azalma olursa kendisinin de etkileneceğini açıkça yazmış, Kutsal Roma İmparatorluğu'na taahhütlerini yerine getirmekte zorlanacağını bildirmişti. Diogo'nun "değerli bir şahsiyet" olduğunu dile getiriyor, Felemenk pençesinden kurtulması gerektiğini savunuyordu.

Şarlken mesajı almış olmalı ki Diogo hakkındaki suçlamalar düşürüldü ve serbest bırakıldı.

Bu defa üçümüz ve Agostino, yine aynı meseleyi konuşuyorduk. Diogo yorgun, bitkindi ama hepimize minnettardı. Özellikle de belgeyi getirerek mahkemenin elini kolunu bağlayan Francisco'ya...

“Elimden geleni yaptım, yine yaparım...” dedi Francisco. “Sözünü etmen bile yersiz!”

Sonra hüzünlü bir şekilde sustu. Diogo’yu öyle yıpranmış gördüğü için üzüldüğünü sanmıştı ama başka bir konu daha varmış...

“Buradaki sorun şimdilik halloldu ama bakalım Lizbon’daki sorunu nasıl çözeceğiz?” “Francisco, neyi kastediyorsun?”

Agostino’yla sessizce dinliyorduk.

“Krala boşuna ‘Dindar’ demiyorlar Diogo. Galiba önünde sonunda engizisyonu Portekiz’e sokacak!”

Diogo biraz canlandı:

“Nasıl olur? Bunu engellemek için onca çaba gösterdik...”

“İnan bana artık Lizbon’da işler değişti. Marranların felaketi çok uzak değil diye düşünüyorum. Bu nedenle işleri hızlandırmak için zaten gelmeyi planlıyordum. Hazırlıkları tamamladınız mı?”

Diogo beni işaret etti.

“Size uygun bir ev bulmak için çalışmaya başlamıştım Francisco Dayı. Fakat şu tutuklama, her şeyi yarım bıraktırdı.”

“Jozef, Gracia Hala’n senden çok ümitli. Onun ümitlerini boşa çıkarma. Kendini iyi yetiştirdiğini görüyorum. Gerekli hazırlıkları bir an önce tamamla.”

“Elimden geleni yaparım.”

Agostino:

“Lizbon’da hiçbir şey bırakmayacaksınız galiba...”

“Öyle... Ne yalan söyleyeyim, artık ne İspanya’yı ne de Portekiz’i ülkem olarak görüyorum. Bahçemizdeki yaseminlerin kokularını özleyeceğim biraz, o kadar.”

Agostino:

“Peki ya diğerleri...”

Francisco dönüp ona baktı.

“Diğer Marranları mı diyorsun?”

“Evet. Onlar da gelecekler mi?”

Francisco yüzünü buruşturdu.

“Sanmam... Bazıları tehlikeyi bir türlü görmüyor. Bugün işlerini yürütebiliyorlar, durumları iyi diye, yaklaşan engizisyon tehlikesini görmezden geliyorlar. Daha önce ülkeden ülkeye sürüldüğümüzü, kaçmak zorunda kaldığımızı unutuyorlar. Hepsinin Lizbon'dan ayrılmak isteyeceğini sanmam. Zaten hepsine birden kral da izin vermez. Ancak yine de bizim arkamızdan epeyce gelen olacaktır. Amatus Lusitanus da Lizbon'dan kaçtıktan sonra kral işi daha sıkı tutmaya başladı.”

Lusitanus'u biliyordum. Salamanca, Santarem ve Lizbon üniversitelerinde okumuş, iyi bir hekim ve Mendes ailesinin dostuydu. Lizbon'dan kaçıp, Anvers'e gelenler arasında o da vardı ve şimdiden yüzlerce hastalığın teşhis ve tedavisini yazmıştı. Lusitanus'un hayali, bir gün inancını özgürce yaşamak ve kalan ömründe insanlara ücret almadan şifa dağıtan bir hekim olmaktı.

Diogo yorgun bir sesle araya girdi:

“Benim için öncelik senin Gracia, Brianda ve küçük Reyna'nın buraya gelmesi Francisco. Bir de Samuel tabii. Onu da geri göndermeyip, burada tutmayı düşünüyorum. Louvain'de okumalı.”

“Aynı fikirdeyim.”

“Hakkımızda yeni bir ihbar mektubu verilmeden, çırlıçıplak soyulup boynumuzda urganla teşhir edilmeden önce işleri toparlayalım.”

Yeniden sessizlik oldu.

Dönüp Francisco'ya baktım. Ailemizin en yaşlı üyesi, şefkat dolu bir insan... Belki de aramızdaki en merhametli kişi... Onu memnun edecek bir ev bulmak için yarın sabahtan itibaren çalışacağım ve hızlı olacağım. Bu şefkatli ve ailesi için çabalayan insanı daha fazla bekletmenin bir anlamı yok.

Kendi kendime böyle düşünüyordum ama Francisco için kaderin başka bir planı vardı.

11.

Şişman ve nedendir bilmem daima yüzünde küstah bir ifade olan adamı ilk defa Lusitanus için yapılan bir toplantıda gördüm. Büyük üstat onurlandırılıyordu ve çok seçkin davetliler çağrılmıştı.

Jasper tanıştırdı:

“Joan, mutlaka Cromwell’le tanışmalıyız. Kendisi İngiltere’den gelen bir konuk... Daha doğrusu bugünlerde burada idi ve biz de bu sayede kendisini davet etme şansı bulduk.”

Edward da aynı fikirdeydi:

“Görüşleri sadece İngiltere’yi değil, tüm Avrupa’yı etkiliyor. Bir fırsat bulup mutlaka onunla konuşmalıyız. Adam aristokrat bile değil ama halktan biri olarak Londra’da en yükseğe çıktı. Henry’ onu önemli görevlere getirdikçe, soylular daha fazla nefret ediyor.”

Jasper:

“Fakat Cromwell’in kimin ne düşündüğüne aldırdığı yok.”

“Biliyorum...” dedim.

Bir erkek veliaht isteyen Henry’nin tutkularını iyi anlamış, Aragonlu Catherine” ile evliliğini bitirmesinde, Papalık’ın aforozunu yok sayıp, kilisesini ayırmasında ve Anglikan Kilisesi’ni kurmasında etkisi olmuştu. Cromwell, kim ne derse desin İngiltere’de kraldan sonra en güçlü adam bu dönem için. Bunu kıskananların çok olması sürpriz değil.

“Madem bu kadar önemsediniz, konuşalım...”

Kibirli denilebilecek yüz ifadesine karşı, oldukça sıcak bir konuşma şekli vardı Thomas Cromwell’in.

* Henry 8

** Aragonlu Catherine (1485-1536): İngiltere Kraliçesi. Henry 8’in ilk karısı ve Marry 1’in annesi. Kral Ferdinand 2 ve Kraliçe Isabella’nın kızı

“Memnun oldum delikanlı...” dedi elimi sıkarken. “Demek Mendeslerin en küçük veliahdı, Joan Micas sensin... Nasılsın bakalım?”

“İyiym Sayın Cromwell. Siz de iyisinizdir umarım.”

Kibarlığım hoşuna gitti.

“Dolaşıp duruyorum işte...” dedi yine asilzadeler gibi değil, halktan biri gibi konuşarak. “Kral bu aralar beni yanında istemiyor desem inanır mıydın?”

Güldüm.

“Hayır. Kesinlikle inanmazdım! Fakat Boleyn Kızı’ ile aranızın çok iyi olmadığını duymuştum. Belki sizi İngiltere’den uzaklaştıran odur.”

Şaşırdı.

“Bak sen! Neler de biliyorsun?” Sonra sır verecek gibi yanaştı. “İnanma böyle şeylere! Hakkımda söylenen öyle çok şey var ki dışarıdan duyunca ben de şok oluyorum. Yok kralı etkim altına almışım, yok kraliçe ile çekişme içindeymişim, yok sonradan görmeymişim... Daha neler!”

“Onu bilemem ama emin olun, Kraliçe Anne Boleyn, Anvers dahil birçok yerde azize gibi sevilir. Kral’ın Aragonlu Catherin’den kurtulmasına, dolayısıyla Papa’nın boyunduruğundan kurtulmasına etkisi oldu diye bütün Protestanların gözdesi oldu. Elbette bizim gibi Papa’dan çok çekmiş Yeni Hıristiyanların da...”

“İnanma böyle şeylere! Papa nasıl düşünmek isterse istesin, İngiltere Hıristiyan bir ülke. Bu durum değişmeyecek.”

Jasper beni dürtükledi ama aldırmadım. Eğer derslerini benim gibi çalışıp, benim kadar fazlaca insanla görüşseydi, Catherin’in Henry tarafından boşanması ve yalnız bırakılarak intihara sürüklenmesinde Cromwell’in rolü olduğunu bilirdi. Adamı rahatsız etmiyor, tam tersine gururunu okşuyorum.

* Anne Boleyn (1501/1507-1536): İngiltere kraliçesi. Henry 8’in ikinci karısı ve Elizabeth 1’in annesi.

“Bu sebeple Bay Cromwell, İngiltere Kilisesi’ni kurmanız ve Papalık’tan ayıran genelgeyi hazırlamanız, bence çok şeyi değiştirdi. Luther’in yaptıklarından belki daha fazlasını başardınız. Bence Avrupa için sizin rolünüz Luther’den de Calvin’den de önemli. Yeni bir Avrupa kurulacaksa, sizin bunda çok katkınız olacak.”

Gülümsedi.

“Epeydir benimle ilgili olumlu konuşan ilk kişi oldun Joan. Müteşekkirim.”

“Asıl biz müteşekkirimiz.”

Başıyla memnuniyet belirten bir selam verip uzaklaştı. Balo salonlarını andıran büyük salona baktım. Buradaki birçok insan benim gibi Papalık’ın ve engizisyonun mağdurlarından ya da potansiyel mağdur... Ancak çok azı Cromwell’in ifade ettiği değer farkında. Çoğu, Lusitanus’a saygılarını sunmak için sıraya girmiş durumda.

Edward, adamın arkasından hayran hayran bakarken, Jasper sitem etti:

“Adamı rahatsız ettin! Bunu neden yaptın?”

“Jasper, hem çok akıllısın hem de çok saf. Neden burada sanıyorsun? Kral, Boleyn Kızı’ndan usandı. Bugün yarın başından atması yakındır. Cromwell ise orada kalıcı ve İngiltere’nin en güçlü adamlarından biri olmaya devam edecek. Eğer İngiltere ile iş yapmak, oradaki az sayıda Musevi’nin rahat etmesini istiyorsak, Cromwell’in dikkatini çekmemiz şart.”

Jasper teslim olmuş gibi elini kaldırdı.

“Merak etme! Kesinlikle çektin!”

“Umuyorum...”

Edward:

“Keşke ben de çekebilseydim! Donup kaldım. Konuşamadım bile!”

Cromwell çok güçlüydü. Basit bir memurluktan başlayıp, ikinci adamı durumuna yükselmesi tesadüf değil, sahip olduğu yeteneklerle ilgiliydi. Bir zamanlar kendisi için tehlike olan Thomas More'un idamında parmağı olduğu söyleniyordu. Thomas Wolsey gibi önemli adamları geride bırakmayı bilmişti.

İnsanlığa en önemli hizmeti ise bir sözü ile kralları dize getirmeyi âdet haline getirmiş olan Katolik Papa'ya dur demek oldu.

"Buraya ne için geldiğini mutlaka öğrenmem lazım.." diye fısıldadım.

Jasper'ın sorunu buydu. Elinde her zaman bilgi vardır ama nasıl kullanacağına ilişkin fikri yoktur.

"Ben biliyorum zaten!" dedi Edward. "Cleves Dükü John* ile görüşmeye gidiyor. Lusitanus onuruna verilen toplantı için birkaç gün kalmaya ve Anvers iş çevreleriyle görüşmeye karar verdi."

"İlginç. Peki bu dükün evlilik yaşında bir kızı var mı?"

Dönüp şaşkın şaşkın baktı.

"Evet. Kızlarından Sybilla, Saksonya Dükü John Frederick ile evlenmişti ama bildiğim kadarıyla diğer kızı Anne, henüz bekâr.."

Gülümsedim.

Edward ve Jasper, durumu yeni anlıyormuş gibi oldular. Jasper'ın sakallı yüzü iyice çarpıldı.

* John 3

Hukuk eğitimi almama rağmen epeyce tarih okudum. Hem kendi tarihimizi hem de dünya tarihini. Kişisel kökenlerime ilişkin merak, tarihi benim için hep cazip kıldı. Fakat tarihte değişimlerin bu kadar çok olduğu bir başka dönem aklıma gelmiyor. Her şey değişiyor. Hem de baş döndürücü bir hızla...

Avrupa, Osmanlı, keşfedilen Yenidünya,* okyanuslar, gemiler, ticaret... Papa bile değişti. Paul,** Papa oldu. Fransızlar, Şarlken'e kazık atmış, Osmanlı ile dost olmanın yolunu bulmuşlardı. Muhteşem Süleyman, Fransızlara "kapitülasyon" denilen haklar vermiş, ticarete onları bir adım öne geçirmişti. Fransız gemileri Akdeniz'de, Türklerin kontrol ettiği sularda ve limanlarda rahatça ticaret yapabiliyor, serbestçe dolaşabiliyordu.

Avrupa sürekli savaşıyor, bazen İngiltere ile İspanya savaşa tutuşuyor, sonra Fransa ile Almanya kapışıyor, kimi zaman küçük bir toprak parçası için bitmeyecek savaşlar başlatılıyordu. İspanya'nın barutu kullanmaya başlamasından sonra Fransa'ya karşı üstünlüğü artık kabul edilmiş gibiydi. Kendi içlerindeki savaşlardan başlarını kaldırabildiklerinde hepsi, ortak düşman olarak Osmanlı ile mücadeleye girişiyordu.

Değişmeyen tek şey bizim durumumuz...

Sistemi çözdüm. Eğer güvence alarak savaşan taraflara borç vermenin yollarını açık tutarsam, hem kârlı bir iş yapmış oluyorum hem de bizimle ticari işleri nedeniyle sevmeseler de zarar vermelerinin önüne geçiyordum yönetimlerin. Şarlken en kuvvetli düşmanımız.

* Amerika

** Paul 3

Belki Papa'dan bile daha fazla... Ancak iş ortak çıkarlara gelince, onunla bile geçinmenin bir yolu bulunabiliyor.

Portekiz'deki işlerin hızlı bir şekilde Anvers'e aktarılması için Diogo ve Agostino ellerini çabuk tutarken, ben kendimi geliştirmek, ticareti ve para işlerini daha iyi öğrenmek için uğraştım. Onlar neredeyse yolun sonuna geldiler. Lizbon'da ne varsa Anvers'e aktardılar ama henüz ailenin içinde yaşayacağı uygun bir ev bulunamadı. Anvers'in nüfusu kısa sürede üçe katlanmış, yüz bini aşmıştı. Böyle büyümeye devam ederse yüz elli bini de aşacak gibi görünüyor. Bu durum başlangıçta ticaretin canlanması için olumlu bulunsa da şehrin daha pahalı bir yer haline gelmesine neden oldu, en çok da ev fiyatları uçtu. Liman çevresinde gelişen şehirde, zaten geniş ve saray gibi evler, büyük bahçeler içindeki konakları bulmaya imkân yok. Az sayıda böyle ev bulunsa da şehrin çok dışında ve asilzadelere aittir. Yüksek bir bedel ödemeyi göze alsak bile, hepimizin içinde yaşayabileceği bir ev bulmak kolay değil.

Limana yakın apartmanlardan birini gözüme kestirdim ve uzun uğraşlardan sonra, sıkı bir pazarlıkla, nihayet almayı başardım. Bina da değişiklikler yapmak, bazı bölümleri değiştirmek gerekiyor.

Hans Hendrik Van Paesschen'a binayı gezdiriyor, istediğim değişiklikleri anlatıyordum:

"Bize, içinde en az üç aile ile hizmetkârlarının ve muhafızlarının yaşayabileceği bir yere dönüştür burayı. Hem ortak bir ev hem de ayrı. İstedığimi anlatabiliyor muyum?"

Genç bir mimar olmasına rağmen şimdiden ünlü olmaya başlamıştı. Saçının ön tarafı dökülmüş, erken yaşta kel kalacağının ipuçlarını veriyor.

"Merak etmeyin Sinyor Micas. Söylediğinizi tam olarak anladım. Herkesin rahatça kendine ait yatak odaları bulabileceği ama herkesin bir arada olabileceği salonlara da sahip olsun istiyorsunuz. Elimden geleni yaparım."

“Bay Van Paesschen, sizin daha çok köprü ve kule yapımı gibi konularda uzman olduğunuzu anlatıyorlar ama içimden bir ses, işi size vermekle hata yapmayacağımı söylüyor. Beni mahcup etmeyin.”

Kendine güveni yerindeydi.

“Kuşkunuz olmasın. Sadece istediğiniz değişiklikleri yapmakla kalmayacağım, çok güzel görünmesini de sağlayacağım. Bunun için burada epey fikir var.”

Parmağıyla kafasını işaret etti.

Binanın tüm katlarını gezdik ve çoğunda Van Paesschen notlar aldı.

Diogo'nun beni çağırttığını söylediklerinde hemen yanına gittim. Endişeli görünüyordu. Onu kolay kolay bir şey endişelendiremez. Gerçekten kötü değilse...

“Ne oldu Diogo Dayı? ‘Acil’ denilince koştum geldim.”

Elindeki mektubu gösterdi.

“Ağabeyim Francisco... Hastalanmış. Hemen Lizbon'a gitmemi istiyorlar.”

“Ama... Nasıl? Gidemezsin ki... Seni serbest bırakırken, Anvers'ten ayrılmanı yasakladılar. Fırsat bekleyenler, bunu kaçtığın şeklinde yorumlar...”

Diogo çok üzgün olduğunu saklayamadı.

“Biliyorum... Gittiğim anda bunu bahane edip hemen tutuklamaya kalkacaklar. Kendi ayağımla kafese girmiş olacağım.”

“Ne yapacaksın peki?”

“Düşündüm ve senin gitmene karar verdim. Ben gidemiyorum ama sen gidip, beni haberdar edebilirsin Jozef.”

Hiç tereddüt etmedim:

“Olur. Hemen yola çıkarım. Sabahı bile beklememe gerek yok.”

Zaten giderdim ama şimdi Diogo beni kendi adına görevlendirmiş oluyor.

“Evet evet. Hiç bekleme. Belki...”

Devamını getiremedi. Ağlayacak gibi oldu.

“Diogo Dayı, hemen kötüye yorma. Dur bakalım. Belki ben gide-siye kadar Francisco Dayı iyileşmiş bile olabilir.”

“Umarım... Ama bilemiyorum. Elim ayağım tutmuyor şu anda.”

Rahatlatmaya çalıştım:

“Endişelenme... Ben senin adına gidip, ne yapılması gerekiyorsa yapacağım. Yanlarında olacağım. Francisco Dayı iyileştikten sonra da dönerim.”

Başını salladı.

“Yaparsın biliyorum ama ben gitmeliydim... Keşke...”

“Gidemezsin. Buradaki tehlike bir yana, orası da tehlikeli. Dindar Juan'ın niyetlerini biliyorsun. Devlet borçları gittikçe büyüyor ve o da el koyabileceği servetler arıyor. Senin gitmen demek, altın tepsi-de Juan'a sunulman demek. Oysa ben... Neredeyse çalışan biri duru-mundayım. Beni tutuklamak bile istemezler.”

Aslında benim için de tehlike vardı ama Diogo'yla kıyaslanama-yacak düzeyde... Dindar Juan, sonunda Portekiz'de engizisyon kurul-masına izin vermişti. Devam ettim:

“Juan Cizvitlere bile sıcak bakıyor. Portekiz'e yayılmalarını teşvik ediyor. Onların Yenidünya'da işine yarayabileceğini düşünüyor. Mis-yoner olarak kullanacak. Fakat ‘Yenidünya’yı Hıristiyanlaştırmaya başlamadan önce, kendi içinde de ‘kan saflığı’ istekleri depreşecektir. Biz bunları geçmişte yaşadık Diogo Dayı. 1492 sürgününden kaçarak Portekiz'e gelen büyüklerimizi düşün. 1496'da Kral Manuel onları din değıştirmeye ya da göçe zorladı. 1506 katliamını hatırla. Bunların ço-ğunu sizden öğrendim ben.”

Hiç unutmamıştı ki...

Bir ihbar mektubu ile başlayan soruşturmaları, yargılamaları, ev-lerin basılıp Tora ve Talmud aranmasını, istediklerini alıncaya kadar devam eden işkenceleri...

“Ne verirsek verelim yine de güvende olamıyoruz...” dedi umudu kırılmış gibi. “Böyle elimizi kolumuzu bağlıyorlar.”

“Tamam. Sen burada kal ve işlerin başında olmaya devam et. Ben hemen yola çıkıyorum. Gracia ve Brianda halaların yanına ulaşınca sana haber yollayacağım. Dediğim gibi: Belki de oraya vardığımda Francisco Dayı’yı sağlıklı bulacağım.”

Çok hızlı hareket etmeme rağmen, Lizbon’a ulaşmam günler sürdü. Sarayı andıran eve yıllar sonra tekrar dönmek içimde karmaşık duygulara neden olsa da romantik bir seyahat için gelmedim. Hizmetçiler hemen Gracia’ya haber vermek istediler ama beklemeye tahammülüm yok. Doğrudan yatak odasına çıktım. Bulunduğunu tahmin ettiğim yere...

Kapıyı vurup bekledim. İçeriden bir ses:

“Gelin...”

Gracia’nın sesi. Girdim.

Yatağın yanına bir koltuk koymuş ve eşinin yanından ayrılmıyordu. Yataktaki Francisco uyumuyor ama kendinden geçmiş gibi halsiz görünüyor.

“Gracia Hala, Francisco Dayı, ben geldim...”

Gracia da sanki hasta gibiydi. Yerinden bile kalkamadı. Zayıf bir sesle konuştu:

“Hoş geldin Jozef...”

Francisco’dan ses yok.

“Nasıl oldu?”

Elimi alnına koydum. Yakışıklı, kudretli adam, çok yakın akrabam olmamasına rağmen beni evladı gibi koruyup kollayan, eğitimi ve iş hayatına atılmamı üstlenen kişinin ateşi yok. Hatta buz... Rengi tamamen sapsarı: Canı çekilmiş gibi.

Bir an içimi büyük bir üzüntü kapladı. Francisco’yu böyle bulmayı beklemiyordum. Boş bir koltuğa çöktüm.

“Durumu ne?”

Gracia gözyaşlarını mendiliyle kuruladı. Belli ki birkaç gündür sürekli ağlıyor. Gözleri kızarmış, şiş.

“Böyle... Yaşlanmasına rağmen her zaman sağlıklı bir insandı. Birdenbire...”

Yine ağladı. Gözyaşlarını kuruladı.

“Dışarıda konuşalım mı?”

Başıyla onayladı.

Çıktık. Daha çok Francisco ile birlikte misafirlerini ağırladıkları büyük salona geçtik. Hizmetçiler hemen gelmiş, bir isteğimiz olup olmadığını sormuşlardı.

“Biriniz çıkıp, Francisco’nun yanında bulunun Emillia..” dedi Gracia. “Yalnız kalmasını istemiyorum.”

“Emredersiniz Dona Gracia.”

Hizmetçiler çıkınca usul usul anlatmaya koyuldu:

“Her şey engizisyonun kurulacağı haberinden sonra oldu Jozef. Anvers’ten döndüğünden beri işlere daha sıkı sarılmış, bir an önce bu şehirden ayrılmamız için çalışıyordu. Küçük Reyna’mızın bu şehirde yaşamasını istemiyordu. Ancak engizisyona izin verildiği haberi geldikten sonra, birden çöktü. Ertesi gün yataktan çıkamadı. Ah, bilmiyorsun Jozef, o henüz İspanya’yı terk etmelerini bile unutmadı ki! Yine aynı hüznü yaşayacak olmasına yüreği dayanamadı, biliyorum! Güçlü görünmeye çalışırdı her zaman. Bana ve Reyna’ya, sonra sizlere sahip çıkmak için kendini hep güçlü gösterirdi. Fakat onun içinde kırılğan bir çocuk, hâlâ İspanya’yı terk etmelerinin, burada zorla vaf-tiz edilmelerinin yasını tutar. Apostazi* günahını işlediği için kendini hâlâ suçluyordu, biliyorum...”

Onu rahatlatacak kelimeler aradım.

“Gracia Hala, hepimiz aynı durumdayız. Bu bizim... kaderimiz.”

* Din değiştirme

“Evet. Ne üzücü bir kader!”

Her zaman çok inançlı olduğunu bildiğim Gracia da epeyce yıpranmış olmalı. Üstüne konmaya çalışan sinekleri yelpazeşiyle kovladı. Rüzgâr perdeleri sarstı hafifçe. Onun üzüntüsü tüm eve sinmiş gibi. Bir zamanlar en usta marangozların yaptığı mobilyalarla döşenmiş, en pahalı kumaşlarla kaplanmış salondaki her şey de sararıp solmuş adeta...

“Ertesi gün bir uyandım, baktım yanımda rengi kül gibi olmuş, yatıyor. Kalkamadı. Doktor Jakop’a haber gönderdim. Sarayın hekimlerindendir, bilirsin. Onu da Luna diye tanırılar.”

“Biliyorum.”

“Francisco’yu muayene ettikten sonra halsiz düştüğünü söyledi. ‘İyi bakılırsa toparlanır...’ dedi. Çok iyi baktık ama... iyileşmiyor Jozef. Her gün biraz daha kötüye gidiyor.”

Yeniden gözyaşları.

“Az bir şey iyiyken, vasiyetini hazırlattı. Onsuz ben ne yaparım Jozef?”

“Gracia Hala, böyle konuşma! Henüz onu kaybetmedik. İyileşmeyeceğini nereden biliyorsun? Bana iyi göründü.”

Öyle kuru bir yalandı ki bana bile inandırıcı gelmiyor sözlerim.

Gracia sanki günlerdir bunları anlatacak birini bekliyormuş gibi anlattıkça rahatlıyordu. Önünü kesmedim. Bıraktım anlatsın ve rahatlasın.

13.

Francisco Dayı iyileşemedi. Lizbon'a ulaştığımın ertesi günü son nefesini verdi. Karısı Gracia ve kızı Reyna'yı bizlere emanet edip gitti. Artık yeniden dirilişe kadar, onu toprağa emanet ettik.

İnançlı bir Musevi olarak ama gizlenerek yaşamıştı. Son yolculuğunda da bu eziyete katlanmak zorunda kaldı. Önce kilisede herkese açık bir tören yaptık onun için, sonra kendi aramızda gerçek bir Musevi töreni. Yakamızı yırtmış, yasımızı tutuyorduk ama kimse görmesin diye yırtık elbisemizin üstüne başka elbiseler giyiyorduk.

Yas bitiminde Gracia, Brianda'yı yanına, beni karşısına aldı.

"Şimdi anlat bakalım Jozef... Ne yapıyoruz?"

"Yaşınız henüz genç Gracia Hala..." dedim. "Uzun ve mutlu bir hayat yaşayacak ve kızınızı büyüteceksiniz. Brianda Hala, siz de daha önce konuşulduğu üzere Diogo Dayı ile evlenecek ve mutlu bir yuva kuracaksınız."

Brianda saçıyla oynadı. Daha yastan yeni çıkmıştık ama hemen süslenmiş, dışarı çıkmayacağı halde mücevherlerini takmıştı. Gracia'nın ona kızdığını biliyordum ama acısı tazeyken bir de kardeşi ile kavga etmemek için susuyor.

"Bunu biliyoruz... Elbette kızım için hayatta kalmaya devam edeceğim Jozef ama nerede?"

Anladım ki artık bu şehirde durmak istemiyor. Üstelik ortalığı boş bulan fanatik din adamları son dönemde Marran ve Musevilere karşı söylemlerini sertleştirmişlerdi. Sanki yeniden bir çılgın ortaya çıkıp da "Hadi!" dese, kalabalıklar yine mahallelerimizi basıp, evlerimize girerek bizi öldüreceklermiş gibi korku hissediyordu Marranlar.

Kadınların bunu daha fazla hissettiğine eminim. Ne de olsa, onların sezgileri ve duyguları bizden daha güçlü.

“Anvers’te hazırlıklarımız tamam. Sizin için her şey hazırlandı. Ancak buradaki kadar geniş ve konforlu bir ev bulamadım. Ne yazık ki bir apartmana yerleşecek, güzel çiçeklerle dolu bahçenizde gezinti yapmak yerine hareketli ama güzel bir sokağı seyredeceksiniz.”

“Tek kusuru o olsun.”

“Aynı evde mi oturacağız?”

Bu soran Brianda idi. Gracia dönüp ters ters baktı.

“Ne o? Hoşuna gitmedi mi?”

Brianda bazen kızdıracak kadar boşboğaz olabiliyor:

“Kocamla, kendi evimde yalnız oturmak istiyorum. Ayıp mı yani?”

“Brianda!”

Araya girdim tartışmasınlar diye:

“Brianda Hala, kendi eviniz olacak elbette. Bulduğum bina bir apartman. Tümü bize ait olacak ama her katında birbirinden nispeten bağımsız evler var. Bir mimarla anlaştım. Hans Hendrik Van Paesschen adında genç biri. Ev üzerinde gerekli değişiklikleri yapıyor. Son baktığımda neredeyse tüm duvarları yıkıp tüm katları açmıştı. Hem aynı çatı altında hem bağımsız gibi olacağız. İstedığınız bölümü siz kullanırsınız, diğerini de Gracia Hala ile Reyna. Elbette hizmetçileriniz, uşaklarınız ve diğer görevliler için de yerler var. Merak etmeyin.”

“Ya sen...”

Bunu soran Gracia’ydı.

“Ben de sizinle oturacağım. Tabii bunu istemiyorsanız...”

“Hayır! Tam tersine. Senin ve Samuel’in de bizimle oturmasını çok istiyorum. Bundan sonra hiçbiriniz gözümün önünden ayrılmayın!”

Brianda:

“Ne zaman dönüyorsun peki?”

“Dönmeyeceğim. Diogo Dayı’ya haber gönderdim. Hazırlıklar tamamen bitip, siz yola çıkana kadar yanınızda kalacağım.”

Onlarla konuşurken, kendimde bir farklılık hissediyordum. San-ki büyümüş, olgunlaşmış ve ailenin kadınlarına sahip çıkıyor gibi... Artık onların önündeki erkek ben olmuştum ve bu omuzlarıma taşı-maktan kıvanç duyacağım bir sorumluluk yüklüyor.

Sonraki günlerde hazırlıkları sessiz sedasız devam ettirdik. Lizbon'da ne kadar göze görünmez olmaya çalışsam da hem kralın casusları, hem engizisyonun casusları hem de ticari rakiplerin gözle-ri üstümüzdeydi. Pedro Anselmo'nun daveti geldiğinde, bu nedenle tedirginlik yaşadım.

Baharat ticareti konusunda ne kadar önde olsak da bizden sonra Lizbon'da başka baharat tüccarları ortaya çıkmış, önceleri Hindistan ve Sumatra'ya kadar uzanan ticaret gemileri, Çin'in ipeği, porseleni yanında yeni bir ülkeyi daha keşfetmişlerdi: Japonya. Bu ülkede ma-den boldu ve altını, bakırı, demiri işleme konusunda ileri noktaday-dılar. Anselmo'nun da bu yeni ülkeyle ilgili ticaret yapanlardan biri olduğunu öğrenmem uzun sürmedi.

Oldukça kısa boylu, bu yetmez gibi bir de kiloluydu Anselmo. Yü-rümüyor da yuvarlanır gibi ilerliyor, geniş yakalığı şık değil, komik duruyor, adamı bodur kalmış bir çiçek gibi gösteriyordu. Çiçek açmış bir soğan gibi...

"Randevu talebimi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim Don Mi-cas..." dedi kibar olmaya çalışarak.

Elleri de göbek çevresi gibi kalın ve etli. Elimi uzun süre sıkınca kurtarmak için çekmek zorunda kaldım.

"Oturun lütfen. Size ne ikram edebilirim? Bir bardak şarap... Ya da daha iyisi, Uzakdoğu'dan gelen harika bir çaya ne dersiniz?"

Şarabı keyif için içerim, dostlarımla, güvendiğim insanlarla içebi-lirim. Bu adamla değil.

"Çayınızı denemek istiyorum."

Yardımcısına işaret etti.

“Üzüntünüzü paylaşıyoruz. Francisco iyi bir Hıristiyan ve herkesin sevdiği bir tüccardı. Onu hep sevgiyle anacağız. Dilerim cennette de çok huzurlu bir hayatı olur.”

Riyakârlığı görmezden gelip, arkasından ne geleceğini beklemeye karar verdim.

“Öyleydi. Sağ olun.”

“Siz nasılsınız? Anvers’te işlerinizin çok iyi olduğunu duydum. Dindar’ın size biber tekeli vermesi başlangıçta kimsenin hoşuna gitmemişti ama artık bu sorun kalmadı. Dostum Micas, size Joan diyebilir miyim?”

Başımı salladım.

“Joan, Uzakdoğu’da öyle hazineler var ki insan artık biber geliyor mu gelmiyor mu ona bile bakmıyor. İnanın bana, yeni keşfedilen bölgeler birbirinden değerli ürünlerle dolu.”

“Öyle sanırım.”

Neyin çevresinde dolanıyor bu herif!

“Cesur bir girişimci için fırsatlarla dolu. Herkes Yenidünya’ya doğru yelken açmak isterken, Uzakdoğu’ya yelken açanlar önemli fırsatlarla karşılaştı. Biz de aynı yöne gittik ve işte...” Kollarını iki yana açtı odasının ihtişamını göstermek ister gibi. “Sonunda bu noktaya gelebildik. Artık daha büyük hedeflerimiz var Joan.”

Tam ağzımı açıp soracaktım ki kapı vuruldu. Sonra “girin” denilmesini beklemeden elinde porselen bir tepsi, üzerinde küçük çanaklar ve ucunda küçük bin tencereye benzeyen bir başka çanakla biri girdi. Dönüp baktığımda yaşadığım şaşkınlık yüzüme yansımış olmalı.

Çarşaf lar giyinmiş ama Araplar gibi değil. Beline kalın kuşaklar bağlamış, küçük adımlarla yürüyen bir kadın. Sırtında küçük bir yastık taşıyor gibi. Üstelik, yüzü bembeyaz... Badana yapılmış gibi dümdüz. Tek bir çizgi bile görünmüyor. Gözleri ise kimi zaman Anvers’te gördüğüm Tatarlara benziyor.

Anselmo, hizmetçisinin istediği etkiyi yapmış olduğunu fark edip, keyifle devam etti.

“Ah, işte bahsetmek istediğim konu da bu...”

Biraz daha sindirmem için yine sustu.

Kadın olduğunu bağladığı uzun saçlarından anladığım hizmetçi, çanaklara yeşil sıvıyı döktü ve dünyanın en önemli işini yapıyormuş gibi birini bana uzattı. Aldım. Sonra diğerini Anselmo’ya. Ardından da adamın el işaretiyle, geldiği gibi kayboldu.

“Nasıl buldunuz?”

Elimdeki çayı mı soruyordu yoksa hizmetçisini mi?

“Neyi soruyorsunuz?”

“Kölemi tabii ki.”

“Köle mi?”

“Evet. Köle... Bunlara ‘Nanban’ deniyor. Japonya’dan getiriyoruz.”

Yeniden kapalı kapıya baktım. Sanki o sessiz kadın oralarda bir yerde ve bizi dinliyor gibi. Şaşkınlığımdan istifade etmek ister gibi devam etti:

“Meraklanmayın. Hiçbir sorun yok. Kraliyet izin verdi. Japonya’dan topladığımız köleleri, Hindistan’da hatta Afrika’da bile satabiliyoruz. Elbette burada da... Bugün az olabilir ama gelecekte sayıları çok artacak. Bilsen öyle maharetliler ki...”

Ağzı sulanmış gibi yaptı. Damağını şaklattı.

Elimdeki çaya baktım. Hâlâ üstünden dumanlar çıkıyor. Belki Lizbon’un sıcak havasında değil ama Anvers’in serinliğinde çok işe yarardı. Yine de birkaç yudum da olsa almalıyım.

“Peki, benimle görüşmek istediğiniz konu nedir Don Anselmo? Önemli olduğunu bildirmişsiniz.”

İki eliyle tuttuğu çaydan bir yudum aldı. Sonra yine törensel bir iş yapıyor gibi bırakıp, konuştu:

“Dostum Joan, sen de bana Pedro diyebilirsin. Japonya, fırsatlarla dolu... Avrupa’da hiç bulunmayan altın ve bakır, orada dünya

kadar var. Demir daha az ama önemli değil. Çok medeni bir ülke... Avrupa'dan çok çok ileride olduklarını rahatlıkla söyleyebilirim. Tek kusuru, Tanrı'ya tapmıyor olmaları. Onlar.." Uygun kelime arar gibi düşündü. "Kocaman, göbekli heykeller yapıp, onlara tapıyorlar. Düşünebiliyor musun, Hristiyanlaştırmayabileceğimiz koskoca bir ülke ve çok kalabalık. Yemeği çubukla yiyip, düz kılıçlarla dövüşüyorlar. Öyle iyi kılıç kullanıyorlar ki kimileri onların Osmanlılardan bile daha iyi olduğunu söylüyor. Üstelik zırhları filan da bize benzemiyor. Onlara şeker satıp, karşılığında altın, bakır ve köle dolu gemilerle dönüyoruz. Şimdiden yüzlerce köleye sahip oldum ve bunun en az on katını da satmayı başardım. En iyi tarafları da ne biliyor musun?"

Başımı salladım.

"Hayır. Bilmiyorum. Aslına bakarsanız daha önce hiç Nanban görmedim."

"Harika sevişiyorlar. Adeta ibadet eder gibi. Denemek isterseniz çekinmeyin. Sizin için bir tane görevlendirebilirim."

Tiksintim yüzüme yansımış olmalı.

"Hayır! Olur mu öyle şey!"

"Canım sadece bir teklif. Neyse işte. Onlar bunu sorun etmiyor. Anvers'te çok fazla genelev olduğunu duymuştum."

Bu sıcak çayı içmek beni rahatlatmıyor, tam tersine damağımı yakıyor ve bir an önce kaçmak istiyorum.

"Don Anselmo, lütfen konuya döner misiniz? Benimle ne görüşmek istiyordunuz?"

Öne doğru yığılır gibi oturdu. Çayı devirecek oldu.

"Anlatıyorum ya işte..."

"Gerçekten anlamadım."

"Sizinle ortaklık kurmak istiyorum."

"Ortaklık..."

"Evet. Japonya'dan yapılacak ticarete kendime çok avantaj sağladım. Gemiler dolusu Nanban yolda. Altın yüklü gemilerimiz de var.

Hindistan'ın pamuğu ve biberi sizin olsun. Ben Nanbanları ve bakırı getireyim. Kuracağımız ortaklıkla, Anvers'ten bunun dağıtımını siz yapın. Böylece hem siz hem ben kazanayım.”

İçimden suratına bir sağlam yumruk vurmak geçiyordu ama tutum kendimi.

Kibar ol Jozef!

“Don Anselmo, şimdi anladım ne demek istediğinizi ama bizim köle ticareti yapmadığınızı bilirsiniz.”

“Francisco yapmıyordu ama siz daha gençsiniz. Kârlı bir iş görünce anlarsınız. Öyle değil mi?”

“Hayır. Kârlı bir iş gördüğümde anlarım ama insanların mal olarak alınıp satılmasına karşıyım. Belki biliyorsunuzdur, hukuk eğitimi yaptım. Köleliğe karşı olan artık birçok hukukçunun görüşü var. Bugün değilse bile yakın gelecekte kölelik yasaklanacaktır.”

Anselmo o görüşte değildi.

“Dostum, herkesin kazandığı bir sistem kolay kolay bitmez. Köleliği kim, niye kaldırmak istesin ki?”

“Pekâlâ. Ne demek istediğinizi anladım. Cevabım hayır.”

“Peki ya bakır... Bakır ve altın işine ne diyorsunuz?”

“Bildiğiniz gibi yas döneminden daha yeni çıktık. Francisco Dayı'mın bir vasiyeti var ve işler ona göre yeniden düzenlenecek. Böyle bir teklife sıcak baksam bile, kendi başıma karar veremem. Anvers'e dönmeli ve Diogo Mendes ile konuyu görüşmeliyim. Onun da sıcak bakacağını sanmıyorum.”

Şişman yanakları asılır gibi oldu.

“Elinizin tersiyle itiyorsunuz...” dedi hayal kırıklığını gizleyemeyen bir sesle. “Fakat hata ediyorsunuz Don Micas. Bunu anlamanız uzun sürmez.”

“Ben müsaadenizi isteyeyim...” dedim. “Artık kalkmam lazım.”

“Hemen mi?”

“Mümkünse. Zaten konuşacak bir şeyimiz de kalmadı.”

Benden önce o yerinden kalktı. Kısa adımlarla yanımda bitti.

"Bu 'hayır'ı cevap olarak kabul etmiyorum. Sizinle mutlaka yine görüşeceğiz. Hadi sizi yolcu edeyim."

"Hiç gerek yok. Kendim giderim."

"A, olmaz!" deyip koluma da girdi.

Neden böyle yaptığı ise az sonra ortaya çıktı.

Özellikle benimle yürümek istemiş, emrinde bulunan diğer Nannanları da görmemi sağlamaya çalışmıştı. Kimileri bizim gibi giydirilmiş, kimileri "kimono" dedikleri kıyafetler içinde kadınlar ve erkekler... Daha Afrika'dan getirilen kölelere bile alışmadan şimdi de Uzakdoğu'dan gelenler... Tüccarım ama insanları alıp satmayı hiçbir zaman anlamadım. Belki de köle olarak satılan bu kişiler de bizim gibi farklı görülüp, farklı davranıldığı için olsa gerek, içten içe hepsine bir yakınlık duymadan edemiyorum.

Kuru soğan görünümlü Anselmo, beni kapıya kadar uğurlayıp, yine sosis gibi parmaklarıyla uzun uzun elimi sıktı.

Marco Polo'nun İpek Yolu üzerinde yaptığı seyahati hepimiz bildik. Venedik'ten yola çıkmış ve Çin Sarayı'na kadar ulaşmayı başarmıştı. Onun anlattığı altınlarla dolu saraylar, ipekliler ve türlü zenginlikler eskiden beri hep hayalleri süslerdi ama bunun bir de arka planda kalan yüzü vardı. Artık keşifler sonrasında biliyorduk ki Uzakdoğu'da yaşayan insanların tümü zenginlik ve sefahat içinde yaşamıyor. Belki Çin İmparatoru ya da Budist rahipler rahat olabilir ama aynen burada olduğu gibi yoksullar ve ayrımcılıktan nasibini alanlar çok. Onlarla ticaret yapılmasına taraftardım ama o insanların kaçırılıp veya gönüllü, buraya getirilerek köle olarak satılmasını içime sindiremiyorum.

Bu adamı batırmayı isterdim!

Pedro Anselmo'nun bana bir kötülüğü olmadı ama tiksintimi kazanmayı sağladı. Zenginlik istiyor ve büyük ihtimalle, bazı ticari imtiyazları alabilmek için Kral'a yüklü ödemeler yapmayı vaat etti. Yine de bunun için insanları satıyor olması midemi kaldırmaya yetiyor.

Biraz yürümek ve unutmak istedim. Lizbon'un okyanus kokulu sokakları bana iyi gelecek biliyorum. Körfezden gelen iyot kokulu rüzgâra verdim yüzümü ve göğsümü...

İnsanın insana zulmü ne zaman bitecek?

Epeyce yürüdüm. Neyse ki küçük bir çocukken ayrıldığım Lizbon'da adımları bilseler de beni fazlaca tanıyan yok. Rahat rahat do-laştım endişelenmeden.

Eve ulaştığımda ise Pedro'ya ne yapacağımı bulmuştum.

14.

Gracia, Francisco'nun adamlarından Lazar ile birlikte beni bekliyordu.

"Don Nasi, işyerine gelmenizi umduk ama gelmeyince burada ziyaret etmek istedim..." dedi. "Size vermem gereken bazı bilgiler var."

"Hoş geldiniz..." dedim yürümekten yorgun, otururken. "Dinliyorum."

"Gidişinizle ilgili her şey ayarlandı. Dayınız hayattayken işlerin taşınma işini neredeyse bitirmişti. Görünüşte yine burada varsınız Mendes Müessesesi olarak ama içi boşaltıldı. Ne zaman isterseniz, gemilere binip yola çıkabilirsiniz."

Adama baktım. Gayet samimi. Kimi zaman Marranlardan bile zarar gördüğüm, vefasızlıkla karşılaştığım olurdu ama Lazar bir Hristiyan, üstelik Katolik olmasına rağmen her zaman Francisco'ya sadık kalmış, şimdi de bize yardım ediyordu. Her inançtan insanın iyisi de kötüsü de olabiliyor. Önemli olan insanları cahil bırakmayıp, bağnazlığın yaygınlaşmasını önlemek... Şarlken Marranlardan nefret ederken, yeğeni Max, benimle ahbap olmakta bir sakınca görmedi. Her zaman da yardımını gördüm.

"Gracia Hala'yı da bilgilendirdiniz mi?"

"Evet. Ülke dışına çıkmak için izinleri alması dışında hiçbir engel kalmadı."

Kral Juan, Marranların yurtdışına servet kaçırmamaları için önlem almış, çıkışlara sınırlama getirmişti. Herkesi kapsayan bir sınırlama olmaktan çok, Marranlara yönelik bir kısıtlama.

“Hem yeğeni hem de hukuki danışmanı olarak yanında bulunacağım. Bazı miras işlerini çözmek ve kocasından kalan serveti Lizbon'a getirmek için yurtdışına çıkacağımızı belirterek izin alacağız.”

“İyi düşünmüşsünüz Don Nasi.”

“Onlara gelecek ay ülke dışına çıkacağımızı söyleyeceğiz Lazar ama yarın gidecekmişiz gibi her şey hazır olsun.”

“Emredersiniz.”

Kalkacaktı ki ekledim:

“Sana bir şey daha sormak istiyorum.”

“Buyurun...”

“Pedro Anselmo hakkında ne biliyorsun?”

İzinler nihayet alınıp, Lizbon'dan ayrılma vakti geldi.

Gelecek ay, aileyle birlikte şehirden ve ülkeden ayrılacağımızı sa-
nıyorlardı.

*Elbette iyi yetiştirilmiş bir hanımefendi, bir ay kadar hazırlık yap-
madan zaten uzun seyahatlere çıkmaz!*

Öğlen oturup, Lazar'a bir mektup yazdım ve uşaklardan biriyle
gönderdim.

“Saygıdeğer Bay Lazar. Yarın ailece yapacağımız bir toplantı ile
miras işlerini görüşmek üzere sizi bekliyoruz. Toplantıda Gracia Nasi
ve Brianda Nasi de hazır bulunacaktır.”

Akşam olduğunda, dışarıdan bakan biri bizi görse, herhangi bir
akşam geçirdiğimizi sanabilirdi. Yanımıza almak istediğimiz kıymetli
eşyalarımız çok önceden yerine ulaşmış, bizi götürecek olan gemiye
günler öncesinden yüklenmişti. Yanımıza birer küçük bohça almak
yetecek de artacak bile.

Sakince yemek yedik. Çalışanların çoğuna izin vermiş, çok gü-
vendiklerimizi bırakmıştık evde yalnızca.

Eğer işler ters giderse...

Bizi sorgusuz sualsiz hapseder ve bir daha çıkmamıza izin vermezlerdi.

Alevler geliyor gözümün önüne. İnsanların işkence yorgunu, bağlandığı kazıklar. Sonrasında büyüyen ateş duvarları... Kaçış yok...

Önce sakın bir liman olan Bristol'e gideceğiz ardından Londra'ya... Sonra da Flander topraklarına. İngiltere eskiden Musevilerin sevdiği bir ülke değildi. Musevi katliamları yaşanmış, Haçlı Seferleri'ne hazırlanırken bütün Musevileri Hıristiyan olmaya zorlamışlardı. Din değiştirmek istemeyen Museviler direnmiş, kadınlar çocuklarını, erkekler karılarını, haham onları ve son olarak kendini öldürmüştü ama artık farklı bir rüzgâr esiyor. Papa'nın boyunduruğundan nihayet kurtulan ülke, Protestanların gözdesi haline geldi. Musevileri çekebilmek için "Museviler tüm dünyaya yayılmazsa Mesih gelmeyecek..." propagandası yapılıyor.

Yine de Marranların İngiltere'ye güvenmesi kolay olmayacak!

İngiltere'de engizisyon olmayabilir ama bizim tarihimiz, güler yüzle davet edilip, tutulmayan sözlerle kovulmaktan ibaret.

Cromwell geldi aklıma. Henry, Anne Boleyn'i tutuklattırılmış. Kendisine ihanet etmekle suçlamıştı. Sanırım, ondan kurtulmanın başka bir yolunu bulamadı. Cromwell çok önceden biliyor olmalı durumu çünkü daha ben Anvers'teyken eş aramaya başlamıştı. Fakat Henry'yi bulduğu adayla evlenmeye ikna edemedi. Kral'ın gönlünü bir başkası çaldı: Jane Seymour.

15.

Gemiye binip demir aldıktan sonra güverteye attım kendimi. Bu yaşımda ikinci kez ülkem olup olmadığını bile bilemediğim yerden ayrılıyorum. Bir daha döner miyim onu da bilmiyorum. Okyanusun iyot kokusu ve serin rüzgârını ciğerlerime doldurdum. Üzeri yakamozlanan denizi seyre daldım. Yukarıda bir yerlerde yıldızlar parlıyor olmalı. Bir de ay...

Kimim ve nereye aidim?

Vatansızlık böyle bir şey...

Sağıma soluma bakındım sanki birileri varmış gibi ama kimse yok. İnsan hiçbir şey yapmadığında bile yorgun düşebiliyormuş. Neredeyse tüm günü oturarak geçirdim. İşyerinde, evde, arabada oturdum sürekli ama kendimi çok yorgun hissediyorum. Tuhaf bir yorgunluk... “Hayat yorgunluğu” dedikleri bu olsa gerek. Şu anda yaşlı insanların nasıl hissettiğini anlayabiliyorum. Onca coşku, koşturmaca, sevinç, üzüntü, keder, trajedi derken, bir ömür geride kalıyor ve en sonunda insan tam da işleri bitirmişken, kendini çok ama çok yorgun hissediyor...

İşte tam öyleyim: Yorgun...

Bu hayat beni yordu ama bu kadar genç mi yoracaktı?

Ya bundan sonrası...

Yanımdaki iki kadın, iki halazadem bana emanet. Elbette küçük Reyna da... Onlar olmasa belki de ilk uygun limanda inip, kimliğime dair ne varsa unutup, basit, sıradan bir balıkçı köyünde yaşayıp gidebileceğimi hissediyorum şu anda. Ya da orman içinde bir yerlerde... Bütün gün odun kesmek, avlanmak ve sonrasında sıcak ocağın karşısında karımla birlikte oturmak... Belki o zaman taklit yapmama, içeri

başka, dışarı başka görünmeme de gerek kalmayacak... Belki elimde bir servet olmazsa, ne papazların düşmanlığını çekeceğim ne idarecilerin. Hiçbir şeyi olmayan bir köylüye niye düşmanlık yapsınlar ki?

Kafam, düşündükçe daha çok karışıyor.

Yel değirmenleri geldi aklıma. Anvers'in kırsalındaki asilzade şatolarında verilen davetlere gidip gelirken gördüklerim... Kocaman kanatları rüzgâr estikçe dönüyor, çarkları döndürüyor ve kocaman taşlar birbiri üstünde dönüp, arada ne varsa tuzla buz ediyor. En sert buğday, mısır bile toza dönüşüyor. Beynim de yel değirmenleri gibi. Sürekli öğütüyor ama içine atacak bir avuç buğday bile yok. Sürekli kendi kendini öğütüyor.

Bu kadar kendini kaptırma Jozef! Bu kadar olumsuz düşünme!

Geminin bu kadar çok sallandığını yeni fark etmiş gibi oldum bir an. Denizi seyredince daha çok hissediliyor. Ortalarda kimse yok gibi.

Etrafıma bakındım. İleride bir yerde Gracia'yı gördüm. Biriyle konuşuyor. Kaptan olsa gerek. Tayfalar ortalıkta yoklar. Bizim patron olduğumuzu biliyor olsalar ki ayakaltından çekilmişler. Tam altımdan bir yerlerden keçi melemesi gibi sesler geliyor. Hatta kaz sesleri duyduğuma yemin edebilirim.

"Diogo, seyahatin konforu için her şeyi düşünmüş..."

Ambarlar sebze, meyve hatta canlı hayvan dolu olmalı. Büyük gemileri ucuz et sağlasın ve beslemesi kolay olsun diye domuzla doldururlar ama bize yasak olduğundan, pahalı da olsa keçileri ve kazları tercih ediyoruz.

Uzaklarda bir yerde bir kandil yanıyor denizin üstünde. Muhafız gemimiz... Bizi korumak için peşimizden geliyor. Gerektiği durumlarda bizimkinden daha hızlı hareket edebilecek gemilerden. Hele de rüzgârı arkasından alırsa, yüzmüyor, uçuyor.

Akdeniz'de korsan gemisi bol... Orada olsak korsanlar konusunda endişelenirdim ama bu bölgede korsanlardan çok Alman, İngiliz ya da İspanyol gemileri bizim için tehlikeli. Körfezden çıktığımız anda

karşımıza hangi ülkenin gemisinin çıkacağı belli değil. Değerli bir yük taşıyan gemiyi kontrol etmek isterler ve ola ki bizi alıp rehin olarak götürebilirler.

Pedro Anselmo geldi aklıma. Onun gemilerinde ambarlar canlı hayvanlarla değil, hayvan gibi satılmak istenen kölelerle dolu. O gemilerden bir tanesi de bu akşam yola çıktı. Nanban yüklü olarak hem de...

“Don Anselmo, düşündüm ve haklı olduğunuza karar verdim.”

Sosis parmaklar keyifle kıpırdandı, birbirine geçti.

“Gerçekten mi? Biliyordum! Siz akıllı bir işadamısınız Don Micas. Göreceksiniz, bu işten siz de ben de iyi kazanacağız.”

“Harika! Hadi bunu kadeh kaldırarak kutlayalım! Ama lütfen yeşil çay dediğinizden olmasın!”

Güldü. Uşağına işaret etti şarap getirsinler diye.

İlk yudumları aldık ve sordum:

“Elinizde ne kadar köle var?”

Şöyle bir düşündü.

“Yaklaşık, yüz kadar. Ama hepsi sağlıklı değil. Bazıları uzun deniz yolculuklarına dayanamıyor. Yine de yüz kadar sağlıklı kadın ve erkek köle sağlayabilirim.”

“Hepsini göndermenizi istiyorum. Tabii bu ilk parti olarak... Sonrasını, daha sonra konuşuruz.”

“Hemen yenilerini getirteceğim.”

“Hayır hayır! Acele etmeyin! Bu köleleri elden çıkarmadan getireceğiniz her yeni Nanban, bize fazladan bakım masrafı demektir. Günde bir defa da olsa bunları doyurmak zorundayız değil mi? Yoksa hastalanır ve işimize yaramazlar!”

Gözlerini devirdi.

“Aynen öyle.”

“Şimdi size teslimatın nasıl yapılacağını anlatacağım.”

Dikkatle dinledi. Hepsini anlatıp bitirince sordum:

“Başka bir şey...”

Ensesini kaşıdı.

“Tamam da bunun için benim gemilerimi kullanırsanız sanıyordum. Yani...”

“Dert etmeyin! Zaten Lizbon’a gemilerimiz gelip gidiyor. Boş gideceklerine, köleleri yüklersiniz, olur biter. Say ki sizin geminiz.”

Sonra da Lazar’a verdiğim talimat:

“Kölelerin tamamını Yenidünya’ya göndereceksin. Şimdilik Uzak-doğuluların köle edilmedikleri tek yer orası. Hepsine özgür olduklarına ilişkin belgeler vereceksin. Hiç zarar görmeden ulaşmalarını temin et!”

“Elbette ama... sonra...”

“İstersen geminin battığını söyle, istersen kölelerin isyan çıkardığını ve gemiyi kaçırdıklarını. Bizim de zararımızın büyük olduğunu ve artık kölelik işinde ortak olmadığımızı. Ama bunu yapmak için geminin karadan birkaç gün uzaklaşmasını bekle...”

Şimdi biz İngiltere yolundayken, Nanban yüklü gemi de Yenidünya’ya doğru yol alıyor olmalı. Bir hayalim var ve bunu gerçekleştirmek istiyorum. Hayat beni şimdiden yormuş olabilir ama öğrettiği şeyler de var:

Kendin için istediğin güzel şeyleri başkaları için de iste!

Günler sonra Bristol Limanı'na sağ salım ulaşır demir atan gemiden indik. Bizi Eric karşıladı. Diogo'nun, müessesenin işlerini yapması için burada görevlendirdiği, güvenilir bir adamı.

Bizi küçük bohçalarımız ve sandıklarımızla indiren kaptan, gemiyle yolculuğuna devam edecek, kalan eşyalarımız bizden önce Anvers'e varacak.

Eric etrafımızda dört dönüyor, patronun ailesine hürmette kusur etmeyerek muhtemelen aldığı yüksek ücretin hakkını vermeye çalışıyor.

Francisco'yu, cenazesini daha sonra Kudüs'e taşımak üzere, Hristiyanlar gibi tabutla gömüp bıraktığımız Lizbon'da, bir daha göremeyeceğimiz evimiz dışında bir şey kalmadı. Yine de hepimiz mutluyuz çünkü bir aradayız ve hangi köşeden bir casus ya da engizator çıkacak diye endişelenmekten artık kurtuldu.

Eric, "Bay Mendes sizin için bir konak hazırlattı..." dedi.

"Bay Eric, bizi konağa götürün o halde. Günlerdir sallanmayan bir zemin için bekleyip duruyoruz."

Eric'in hazır beklettiği araba bizi limanın kalabalığından, nemli havadan ve küfürlü konuşmalardan daha uzakta bir yerlere götürdü.

Bana şu anda Bristol'de değil de Anvers'te olduğumu söyleseler inanırdım. Burası da Anvers ve Lizbon gibi liman çevresinde büyüyen şehirlerden. Tek farkla ki burası diğer ikisine göre çok daha sakin ve küçük. Anvers'te görmeye alışkın olduğum kalabalık burada yok.

Eric, burada dilediğimiz kadar dinlenebileceğimizi ancak kâğıt üstünde İngiltere'de Musevi bulunmadığını söyledi.

Uygun dille bir hatırlatma!

“Endişelenmeyin! Elbette bu kâğıt üstünde bir yasak... Musevi ve Marranlar, az sayıda da olsa, İngiltere’de yaşamayı sürdürüyor. Yine de Don Mendes dikkatli olmanızı istiyor. Marranlar ve Museviler, İngilizler için bir tehdit değilse de dikkatli olmakta fayda var. Don Diogo Mendes, sizden ibadetlerinizi burada bulduğunuz sürece gizli yapmanızı rica ediyor.”

Bizi korkutmadan uyarmaya çalışıyordu ama söyledikleri, kadınları çok ilgilendirmemiş gibiydi.

“Don Diogo’nun, Bay Cromwell’le yakın ilişkileri burada önemli bir modernizasyona sebep oldu. Aristokrat ve ruhban sınıfının etkisi kırıldı. Krallık güçlendi ama biz de bundan bir şekilde faydalanmayı başardık. Tudor Hanedanı’nın yükselişi, bizim gibi ticaretle uğraşan insanların da önünün açılmasını, etkinliğinin artmasını sağladı.”

Bunlardan haberim vardı. Cromwell’in Lusitanus için düzenlenen partiye katıldığı sırada yaptığımız sohbet geldi aklıma. Onun dikkatini çekmek için çok uğraşmışım ama yaşlı tilki, belli ki benim kim olduğumu iyi biliyordu. Anvers’te birkaç gün geçirerek görüştüğü işadamları arasında Diogo da vardı. Diogo ile Cromwell’in tanışıyor olduklarını, kimi zaman fikir alışverişi yaptıklarını daha sonra öğrenmiştim.

“Tudorlar diyorum... Thomas Cromwell, Henry’yi etkiledi ve kilisenin bütün servetinin, Kral’a geçmesini sağladı.”

“Haberimiz var.”

“Henry, Hristiyanlığından vazgeçmedi. Eski ve Yeni Ahit’i İngilizceye tercüme ettirdi. Artık pazar ayinlerinde okunanlar anlaşılıyor. Roma bundan memnun olmadı çünkü Latince yazılmış şeyleri halkın anlamaması işlerine geliyordu. Çok önemli şeyler dinlediklerini sanıyor, kendilerinden geçiyorlardı. Sonra...”

“Sonra da ilk kıskırtanın peşinden gidebiliyorlardı...” diye geçirdim içimden. “Fanatik ve kontrolsüz bir kalabalığa dönüşüyorlardı...”

“Dinledikleri şeylerin ne anlattığını anlayabilir oldular. Henry, Papa'nın kendisini aforoz etmesini de umursamadı. Alt tarafı bir kâğıt parçası... Kimin umurunda?”

Papa'ya birilerinin, “Tanrı adına konuşmaya yetkisi olmadığını” hatırlatması, tüm insanlık için önemli bir adım olmuştu. Önce Luther şimdi Henry... Kim bilir, belki gelecekte artık bugünkü kadar korunmasız olmayan bizler...

“Anvers'e giden güvenli yol, Calais'den geçiyor. İngiltere ile kıtanın en kısa ve en az riskli yolu Dover ve Calais limanları arasında. Dover'a ulaşmanız için karayolu ile seyahat etmeden önce biraz dinleneceksiniz. Sonra Calais'ye geçecek, oradan yine karayolu ile Anvers'e ulaşacaksınız.”

Yollar bitmeyecek...

Londra'ya niye uğradığınızı bile bilmiyorum. Kadınların verdiği kararlar, bazen biz erkeklerin işlerini oldukça zorlaştırabiliyor. Belki ben de Cromwell ile karşılaşp, biraz konuşabileceğimi ummuş olabilirim ama fikir tamamen Brianda'nındı. Daha doğrusu onun ısrarı ve bizim de yolumuzun üstünde olması dışında, hiçbir gerekçemiz yoktu.

Diogo ile evlenmeleri ezelden beri konuşulan bir konuydu. Nasıl ki Gracia için Francisco'dan başka bir kismet hiç düşünülmemişe, Brianda için de Diogo'dan başka bir aday, kimsenin aklına gelmedi. Anvers'e ulaştığımızda ilk yapılacak işlerden biri, bu düşün meselesi. Brianda, methini çok duyduğu Londra'yı da evlenmeden önce görmek istiyor, saraydaki kadınların giyimlerini, taktıkları mücevherleri kendi gözüyle görmek, hiç değilse aristokratların bulunduğu bir balya katılmak için ısrar ediyor.

“Brianda, aklın fikrin süslenip takıp takıştırmakta!” dedi Gracia. “Neden doğrudan Calais'ye geçmiyoruz da illa ki Londra'ya uğramamız gerekiyor?”

“Gracia, lütfen! Saint James Sarayı’nı görmek istiyorum. Anlatılanlar doğruysa Henry bu sarayı cüzamlılar hastanesinin üzerine yaptırmış. Çok güzel bir yer olduğunu söylüyorlar. Oraya gitmek ve yeni kraliçeyi görmek istiyorum. Jane Seymour, Anne Boleyn’den bile daha güzelmiş eğer söylenenler doğruysa. Ayrıca da daha asil... Neden gidip onunla tanışmayalım ki? Bir kralı kendisine âşık edebilen kadını görmek istiyorum.”

“Yani senden güzel mi, senden zengin mi anlamak istiyorsun? Bir kralı âşık ettiğine göre...”

Kardeşinin içinden geçeni okuyordu. Brianda kızdı:

“Hayır. Sadece merak ediyorum.”

“Hani evlenmek, bir an önce yuva kurmak için acele ediyordun?”

“Ediyorum. Zaten uzun süre kalalım demiyorum ki.. Bir iki hafta kalıp biraz çevre edinsek yeterli...”

Anne Boleyn’in idam edildiğini duymuştuk ama doğrusu benim beklediğim kraliçe Jane Seymour değildi. Clevesli Anne’in kraliçe olacağına bahse girebilirdim.

“Acaba Cromwell neden başarılı olamadı?”

İkisi birden dönüp bana baktı. Brianda:

“Ne dedin?”

“Hiç... Kendi kendime düşünüyordum. Cromwell’in aklında başka bir kraliçe adayı vardı.”

Gracia:

“Jozef, sen bu konuda neler biliyorsun? Bizden sakladığın bir şeyler mi var?”

“Hayır Gracia Hala. Diogo Dayı’mın verdiği bir davette Thomas Cromwell’le tanışmıştım. Kral için bir gelin adayı bakıyordu. Ya da ben öyle sandım...”

Brianda gözlerini kısarak baktı.

“Bak sen! Jozef’imiz, kraliçe arayan krallar tanıyormuş ama bundan bugüne kadar bize hiç bahsetmemiş!”

Omuzlarımı silktim.

“Bahsetsem ne olacaktı ki? Akli başında hiçbir kadın Henry’ye gelin olmak istemez.”

Böyle rahat konuşmama kendim de şaşırmıştım. Üstelik, İngiltere’de misafir olduğumuz bir zamanda.

“Neden istemesin ki?” diye devam ettirdi Brianda. “Dünyanın en yakışıklı kralı olduğunu söylüyorlar. Hem, üstelik hâlâ genç... Rahatlıkla çok sayıda çocuk yapabilir.”

Ne düşünüyordu, merak ediyorum. Yoksa saraya gitmesinin altında Kraliçe Jane Seymour ile tanışma değil, Kral Henry ile tanışma isteği mi var?

Gracia:

“İşte benim kardeşim! Evlenecek biri denildiğinde aklına ya soyular geliyor ya da yakışıklı olanlar. Oysa gerçek mutluluk bunların hiçbirinde değil.”

Gözümün önüne Adriana geldi. Porselen suratlı, işleme yapan, sessiz kız. Neyse ki artık Edward’la az görüşüyoruz. Belki Adriana da benden ümidi kesmiştir. Zaten bir şey olacağı yok.

Brianda ona döndü:

“Elbette Musevi olursa daha iyi olur. Ancak Musevi olmasa da fark etmez. Çocuklarını ben doğurduğum sürece, doğan tüm çocuklar Musevi olacak nasılsa.”

Böyle bir konu, içinde bulunmaktan hoşlanacağım bir tartışma değil.

“Tamam. Zaten yolumuzun üstü. Orada biraz oyalanmakla çok zaman kaybetmeyiz sanırım.”

“Jozef, şu Bay Cromwell’le beni de tanıştırmamı istiyorum. Madem müstakbel kocamın ahabası, benim de tanışıp dostluk kurmamın sakıncası olmaz. Öyle değil mi?”

Öyle baktım yüzüne, ne amaçlıyor diye.

“Fırsat olursa neden olmasın?”

Keşke dirensen ve “Olmaz!” deseymişim. Bitmeyecek sandığım yollar, neredeyse Londra’da bitiyordu.

Londra'ya doğru yola çıktık. Yine yükümüz hafifti ama bu yük içinde en ağır, Gracia'nın yanından hiç ayırmadığı bir sandıktı. Eğer Diogo önceden düşünüp bize yol boyunca paralı muhafızlar sağlamasa, eminim ki bu küçük denilemeyecek sandığı almak isteyenler sıraya girer. İçinde ne olduğunu tahmin edebiliyorum.

Londra'ya yaklaştığımızda, bir gariplik olduğunu hemen anladım. Alışılan başkentlerin aksine, bu şehrin daha taşrasından başlayan bir durgunluk vardı. Puslu bir hava ve ortalıkta görünmeyen insanlar... Görünenler yalnızca muhafızlar ve oldukça yoksul oldukları lime lime kıyafetlerinden anlaşılan erkekler, kadınlar, çocuklar...

Bir parça ekmek için fırın önünde dilenen bir çocuğu tekmeleyen fırıncıya öfkeyle baktım. O da bana baktı ve yere tükürdü. Etraf oldukça pisti zaten. Başımı çevirdim.

Arabanın tavanına vurdum. Arabacı duymuştu. Atları durdurdu.

“Siz içerde kalın.”

İndim. Peşimden Eric de geldi. Muhafızlar da durmuşlar, etrafa bakınıyorlar.

En yakınımındaki iki tanesine işaret ettim.

“Siz ikiniz önden gidip, etrafa bir göz atın.”

Başlarıyla selam verip mahmuzladılar. Arkalarından uzaklaşmalarını seyrettim. Eric de meraklanmış gibiydi:

“Ne oldu Don Joan? Neden arabayı durdurdunuz? Şüphelendiğiniz bir durum mu var? Sizi temin ederim, burada sizi kimse tanımaz!”

“Hayır Eric...” dedim etrafa bakmayı sürdürerek. “Ama bir sezgi... Bekleyelim bakalım.”

“Biliyorsunuz ki sizin güvenliğiniz için her türlü önlem alındı. Gececeğimiz bütün yollar güvenli. Sizi...”

Elimi kaldırıp susturdum.

“Hayır Eric. Bundan kuşku yok. Sadece bir kontrol... Sonra devam ederiz yolumuza.”

O sırada yolun diğer tarafından öksürerek geçen yaşlıca kadına takıldı gözüm. Üstündeki çulu sürekli ağzına bastırıyor, kesintisiz öksürüğünü durdurmaya çalışıyor. Vücudunu göremesem de yüzünde gördüğüm yaralar hiç hoşuma gitmedi.

“Hadi arabaya geçelim...” dedim. “İçeride beklemek daha iyi...”

Binerken arabacıya seslendim.

“Bizi çıkar buradan. Şehrin dışında bir yere...”

Arabacı başını salladı. Biz binince kırbacını şaklattı. Pencereden, manevra yaptığını görebiliyorum. Geldiği yoldan çıkmaya hazırlanıyor.

Yavaş yavaş dışarı çıktı. Arabanın içinde hiç konuşmuyor, birbirimize bakıyorduk. Endişelerini biraz olsun gidermeye çalıştım:

“Ortada somut bir şey yok. Eminim ki muhafızlarımız varken bizi soymaya kalkan filan da olamaz. Sadece bir ön kontrol istedim. İki muhafız gitti. Kontrol edip dönecekler. Biz de yolumuza devam edeceğiz.”

Gracia kucağında uyuklayan Reyna'ya biraz daha sarıldı. Bana hâlâ soru soran gözlerle bakıyor.

“Sen öyle uygun gördüysen...”

Brianda söylendi:

“Boşu boşuna zaman kaybediyoruz. Burada öylece beklemenin hiçbir anlamı yok! Hiç değilse bir şatoda filan konaklasaydık.”

Sesimi çıkarmadım. Gracia beni anlıyor, Brianda anlamasa da olur. Tahmin ediyordum ki sessizliğinden, Eric de benim gibi huylanmıştı etrafta gördüklerinden.

Kontrol için önden gönderdiğim iki muhafız dörtnala geldiler. Biri daha atından inmeden yanaştı arabaya.

“Don Micas, şehirde veba salgını baş gösterdiği söyleniyor. Soylulardan bazıları şehirden kaçmışlar. Kırsal bölgelerdeki şatolarına gitmişler. Şimdilik tek tük vakalardan bahsediliyor ama bir korku var. Özellikle yoksulların ölmeye başladığı söyleniyor.”

Aklıma gelen başıma geliyor!

“Hiçbir yere dokundunuz mu? Hasta olan birine dokundunuz mu? Yanınızda öksürdüler mi? Yaralarına temas ettiniz mi?”

“Hayır Don Micas. Hiç... Sadece birkaç adım uzaktan konuştuklarımız oldu. Onlar da sağlıklı askerlerdi, muhafızlar filan... Bir de cenaze taşıyan bir arabanın yanından geçtik. Hepsi bu...”

Kadınlar korkulu çılgınlık attı. Reyna uyandı, ağlamaya başladı.

“Allah korusun! Derhal uzaklaşalım buradan!”

Bana minnettar gözlerle bakan Eric de en az onlar kadar ürkmüş görünüyordu.

“Eric, bize alternatif bir yol bul hemen! Londra içine hiç uğramadan buradan uzaklaşmak istiyorum. Doğruca Calais’ye geçebileceğimiz yere götür bizi!”

Korkuyla ağzımı kapatmak, bu hastalığın bizden önce ulaştığı yerde nefes bile almamak istiyorum ama kadınları daha fazla korkutmamak için tuttum kendimi.

Eric inip arabacıyla hızlı hızlı bir şeyler konuştu. Aynı hızla yanımıza dönerken, atlar koşmaya başlamıştı bile.

Diogo’nun ayarlamaları sayesinde her şey kolaylaşıyor, konforumuzdan feragat etmeden yolculuğumuz sürüyordu. İngiltere’deki tüm işlerimizi benim de dostum olan Şövalye Rodrigues Pinto halletmişti. Yine de gemi ile kendimizi Calais’ye atana kadar, rahat bir nefes almakta zorlandık. Sanki acele etmezsek, İngiltere’den bir an önce ayrılmazsak, veba bize yetişecek...

Calais’ye ulaştığımıza en çok Brianda seviniyor gibiydi. Kralla, kraliçeyle, aristokratlarla tanışıp görüşmek isterken, neredeyse çok

istediği evliliği bile tehlikeye girecek, belki orada hayatını kaybedecekti. Kim bilir, belki Anvers'te kendini bekleyen kaderi bilseydi, her şeye rağmen Londra'da kalmayı tercih ederdi.

“Sosyal hayat nasıl Jozef? Anlatsana bize Anvers'i biraz. Zenginler nasıl yaşıyor? Kadınlar neler giyiyor, hangi dansları yapıyorlar? Mücevherler güzel mi?”

“Kadınlar gayet güzel ve süslü Brianda Hala. Emin ol, hiçbir yerde görmediğin güzellikte mücevherleri burada bulabilirsin. Çok güzel kürkleri olan, çok güzel kumaşlardan, usta terzilerin diktiği kıyafetleri giyen kadınlar göreceksin. Başlarında çok güzel şapkalarıyla ya da ellerinde şemsiyeleriyle dolaşan kadınlar.”

“Gerçekten mi?”

“Evet. Yeteri kadar balo düzenlenir ama eğlence için bir şey diyemem. Liman çevresinin eğlenceleri meşhur... Onlar da bir hanımefendinin gidebileceği yerler değil. Daha çok denizde aylarca kalmış, kaba saba adamlar için...”

Gracia'nın bu konulara hiç ilgisi yok. Brianda'ya göre işlerle daha fazla ilgili.

“Mendes Müessesesi'nin baharat, özellikle biber konusunda tekel olması zaman zaman rahatsızlık yaratıyor ama bu aslında herkesin kârlı çıktığı bir sistem. Tekel olunmak için gerekli imtiyaz parayla alındığı için bizim kârı yüksek tutmamız, bunun karşılığında Kral Juan'ın da hazinesini bizden gelen kaynakla doldurma şansı oluyor. Elbette yeni bazı iş alanlarına da girmemiz gerekiyor. En azından ben böyle düşünüyorum.”

“Hangi alanda iş yapmak istiyorsun Jozef? İşimizi neyle büyütmeliyiz?”

Derin bir soluk alıp verdim. Aslında eğitimimi tamamlayıp, iş hayatında yerimi aldığım günden beri aynı şeyi söylüyorum ama biri dinlemeye niyetli sonunda!

“Ben ticaretle uğraşmak yerine doğrudan finans işiyle uğraşılması gerektiğini düşünüyorum.”

Gözlerini iri iri açmış, anlatmaya devam etmemi istiyor.

“Dünya yeniden şekilleniyor. Yapılan keşifler, Protestanların ortaya çıkması, Osmanlıların Avrupa ortalarına kadar hâkimiyet kurmaları, Yenidünya’nın keşfi, Hindistan ve Çin’e bulunan yeni yollar derken, bir anda her şey değişti. On binler hatta yüz binlerce kişinin yaşadığı şehirler ortaya çıktı. Eskiden bir tüccarın mallarını yüklenmesi, yağmurda, karda, çamurda onca yolu aşması ve eğer hâlâ elindeki hırsızdan, uğursuzdan koruyabilirse, soyulmazsa veya doğal afetlere kurban vermezse, satarak para kazanması gerekiyordu. Sonra da bunun bir dönüşü var... Kazandığı para ile birlikte bazen şehirden şehire, bazen ülkeden ülkeye hatta Avrupa’nın bir ucundan öbürüne gitmesi gerekiyor. Oysa biz ve bizim gibi müesseselerin kurduğu ağ ile buna ihtiyaç kalmadı. Yani Mendes Müessesesi ile ticaret yapan bir tüccar, parayı Venedik’ten ödeyip, malı Anvers’ten teslim alabiliyor. Yahut da tersi... İşte bu sistemin güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Kimi fanatiklerin ‘tefecilik’ diye aşağılamaya çalıştığı sistemi güçlendirmeli, yaygınlaştırmalıyız. Krediye ihtiyacı olan biri, Avrupa’nın herhangi bir yerinden bizden borç alabilmeli ve vadesi geldiğinde bir başka yerinden bu borcunu ödeyebilmeli. Floransalılar bunun bir benzerini uzun zamandır yapıyor ve ‘banco’ diyorlar. Ben bunu tüm Avrupa’ya yayabileceğimizi düşünüyorum.”

“Yani ticaret için Anvers’e gelen bir tüccar, bizden aldığı borçla mal alabilir. Bunları çeşitli yerlerde sattıktan sonra Lizbon’da bize borcunu, küçük bir faizle ödeyebilir.”

“Böylece hem o kazançlı çıkar hem de biz. Düşün bir kere, biber yüklü gemiler geldi mi, battı mı, soyuldu mu ya da biberler depolarda küflendi mi gibi konuları bile düşünmemize gerek kalmayacak. Sadece para ile uğraşacağız ve para üzerinden para kazanacağız.”

“Jozef, bu harika bir fikir! Gerçekten hayran oldum bu düşüncene..”

“Teşekkür ederim.”

“Peki bunu Diogo ile paylaştın mı? Ona da anlattın mı?”

“Ne yazık ki anlatmıştım. Hem de birkaç kez ama kabul etmemişti.”

“Peki neden?”

“Kendince çekinceleri var. Mesela Avrupa’da hâlâ hukukun ege-men olmadığı çok yer var. Bizi önce davet edip önümüzü açan bir kralın, paraya sıkıştığı anda sözünden dönmesi ve servetimize göz dikmesi tehlikesi geçmiş değil. Benim düşündüğüm sistemi kura-bilmenin yolu, bir ülkeye yatırım yapmak için gidebildiğin gibi, is-tediğinde servetini de yanına alarak o ülkeden rahatça çıkabilmeni gerektiriyor.”

“Ama yapılabilir...”

“En azından belli başlı yerlerde...”

Brianda adamakıllı sıkılmış gibiydi:

“İçimi kararttınız! Hep iş, hep iş... Çok iyi ressamlar olduğunu duy-dum Anvers civarında. Belki tablomuzu yaptırırız. Romalılar gibi bel-ki de mozaikler... Yeni ressamlar insanları Eski Yunanlılar gibi çiziyor.”

Gracia ona döndü:

“Suret yapmanın hoş görünmediğini unutma! Günah!”

“Öyle ama... Şöyle büyükçe bir tane... Ne dersin Jozef?”

Gracia tekrar bana döndü:

“Jozef, senin yapmak istediğin şey, iş hayatında geçerli bütün ku-ralları değiştirebilir.”

“Değiştirmek istediğim iki şeyden biri bu.”

“Öyle mi? Diğeri ne?”

Gözlerimden anlasın diye baktım.

18.

Liman çevresi her günkü gibiydi. Demir atmış gemiler, y k ve yolcu indiren yelkenliler, arı kovanı gibi uğuldayarak çalışan işçiler, kapısında iki askerin sürekli nöbet tuttuğu idare binası, önünde müşteri bekleyen fahişelerin olduğu genelevler, günün erken saatlerinde bile işlek olan meyhaneler ve her milletten her inançtan, giyim kuşamları, dilleri farklı insanlar... Her yaştan binlerce insan... Brianda dayanamadı:

“Bir olay mı var? Herkes neden toplanmış?”

Gülümsedim.

“Hayır. Bu her gün olan bir durum...”

“Her gün m ? Neden?”

Ellerimi iki yana açtım.

“Bilmem. Öyle işte...”

Benim bulduğum ve mimarın gerekli değişiklikleri yaptığı, yokluğumda tefrişatıyla Agostino’nun ilgilendiği apartmana geldik. Hizmetimiz için Diogo çok sayıda hizmetçi ve uşağı işe almış, biz gelmeden her şeyi hazır etmişti. Lizbondaki çalışanlardan bazıları da getirtilecekler önümüzdeki dönemde ama çalışanların seferber olmasından, bizimle ilgili uyarıların yapıldığını anlıyorum. Mimar Van Paesschen elinden geleni yapmış, sivri çatılı binanın i i gibi dışını da g zelleştirmişti. Bir bahçesi yoktu ama güzel ve süslü balkonları vardı. Rölyef ve heykeller, binanın giriş kapısından başlıyor, k  k i  avlusu boyunca devam ediyor.

Gracia ve Reyna’yı yan yana iki odaya yerleştirdik. Brianda kendi beğendiği odayı aldı. Yanındakini de Diogo ile kullanmak üzere

ayırıldı. Ben onların altındaki katta bir odaya yerleştim. Samuel yanımdaki odaya yerleşmişti bile. Daha alt katlarda hizmetçiler ve diğer görevliler. En alt katta bulunan mutfığa ve kilere yakın olmaları, evin kapısını açıp kapatabilmeleri, misafirleri karşılayabilmeleri için bu zaten zorunluydu.

Öyle uzun zamandır yollardaydım ki sanki tüm hayatım yolda geçmiş gibi. Kendimi yatağa bıraktım ve öylece bekledim.

Jasper'ın damlaması uzun sürmedi.

"Bu saatte yatıyor musun? Ama niçin?"

"Dalmışım... Seni kim içeri aldı?"

"Hangi uşağın beni durdurabileceğini düşünüyordun ki? Döndüğünü duyar duymaz geldim."

Teklifsizliğini devam ettirip koltuğa geçip oturdu.

"Hadi bakalım. Kalkıp yüzüne bir su çarp. Bu kadar uzak kaldıktan sonra akşam dışarı çıkmayı özlemişsindir. Seni en eğlenceli yerlere götürmek için geldim."

Uyuştuğum. Uykusu kesintiye uğramışlara mahsus bir uyuşukluk...

"Boş ver..." dedim sözün sonunda esneyerek. "Benim sadece dinlenmeye ihtiyacım var. Üç güzel hanımla, haftalar süren bir yolculuk yaptım. Önce bir güzel kafamı dinlemem sonra da epeydir ihmal ettiğim işe güce bakmam şart."

"Mazeret kabul etmiyorum. Bugün birlikte eğleniyoruz. Seni görmeyi bekleyen bazı hanımefendiler var!" Göz kırptı. "Onları yeterince beklettin. Yarından sonra istediğin kadar çalış yine."

"Beni rahat bıraksan olmaz mı?"

"Mümkün değil. Bir de kötü haberim var sana. Adriana..."

Yatakta doğruldum.

"Ne olmuş Adriana'ya?"

"Seni beklemekten sıkıldı. Başka biriyle evleniyor."

19.

Anvers'e gelişimizden kısa bir süre sonra evde ilk huzursuzluk ortaya çıktı. Brianda, isyan etmekte gecikmedi. Bir an önce evlenmek istediğini söylüyor, düğününün neden geciktiğini sorup olur olmaz ablasıyla tartışıyordu.

Hepimizin bir araya geldiği büyük salonun kapısına geldiğimde, hararetili bir tartışmanın sürdüğünü fark ettim. Brianda'nın tiz sesi kapıları açıyor, dışarı taşıyor. Böyle bir tartışmanın içinde bulunmanın bir anlamı yok.

Antredeki boş bir koltuğa oturdum ve bekledim. Hizmetçilerden biri gelip bir şey isteyip istemediğimi sordu.

"Teşekkür ederim Juliet. Hiçbir şeye gerek yok. Diogo burada mı?"

Kız gözlerini devirdi. Belli ki Brianda'nın sesi onları da rahatsız edecek kadar yükseliyor bazen.

"Don Diogo biraz önce çıktı. Dona Gracia ve Dona Brianda'ların yanındaydı." Eliyle kaçtı gibi bir işaret yaptı. "Belki peşinden giderseniz... Çok uzaklaşmış olamaz. Uşaklardan birini yollamamı ister misiniz?"

"Hayır. Teşekkürler."

Bekledim ancak içerideki tartışma bu defa kolay kolay bitecek gibi değil. İki kardeş kıyasıya tartışıyor. Sesler yükseliyor ve Brianda istediklerini almak için kavga yolunu seçiyor.

"Evlenmeyi neden bu kadar çok istiyor? Neden bu kadar acele ediyor?" diye düşünmeden edemedim ama cevabı biliyorum. Bir an önce ablasının gölgesinden çıkmak, kendi servetine kavuşmak istiyor. Hatta ablasını iğnelemekten, Diogo'ya onun evlenmek istediğini ima etmekten bile çekinmiyor.

Erkek kardeşin dul karısı ile evlenmeyi Tevrat takdir ediyor. Temel amaç aile isminin devam etmesi... Eğer ki kardeş ölür, karısı, ismini devam ettirecek bir çocuğa sahip olmazsa, onunla evlenilmesi gerekir.

“Kardeşlerden biri çocuğu olmaksızın ölürse, bu evlilikten doğan ilk erkek, ölen kardeşin adını devam ettirecek. Kardeş, dul kalan baldızıyla evlenmeyi reddederse, dul kadın yaşlılar meclisine gidip, bu durumu bildirecek. Yaşlılar meclisine erkek kardeş davet edilecek ve kendisine dul baldızla evlenip evlenmeyeceği sorulacak. Hayır, evlenmek istemiyorum derse, dul kadın reddeden kardeşin ayakkabıllarını çıkaracak ve yüzünün istikametinde tükürecek...”

Kardeşinin çocuksuz dul eşi ile evlenmeyen erkek için hakarete maruz kalmak ve itibarını yitirmek gibi cezalar vardı ama mevcut durumla bir ilgisi yok. Bunu hepimiz biliyoruz. Ablasına haksızlık ettiğini görebiliyorum ama artık duramadım. Kendimi dışarı attım.

Nereye gittiğimi bilemeden epeyce yürüdüm ama ayaklarım biliyormuş gideceği yeri. Sonunda beyaz kapılı evin önünde buldum kendimi.

İçeri girmeli miyim?

Bir süre, ne yapacağım bilemez vaziyette kaldım, bizimki kadar güzel olmayan ve daha arka sokaklardan birindeki bu evin önünde. Kapı tokmağına bir türlü gitmedi elim.

Dönüp gitmeli!

Tam arkamı dönüp uzaklaşacaktım ki kapı açılıverdi. Üzerinde pasaklı bir önlük, aynı derecede pasaklı eteği ve keçeleşmiş saçlarıyla Edward'ın tek hizmetçisi. Hemen tanıdı.

“A, Don Micas! Kapıyı mı çalıyordunuz?”

Elinde bir kova çöp. Anlaşılan çöpleri dökmek için çıkarken bana denk geldi.

* Deuteronom 25.5-25.9

“E... evet. Edward evde mi acaba?”

Şapkamla kibarca selam vermeyi de ihmal etmedim.

Kovayı yanına bıraktı.

“Geçin geçin. Lütfen buyurun. Don Edward çıktı ama Dona Adriana içeride. Sizi görmekten memnun olacaktır.”

Ne ima ediyor bu?

“Rahatsız etmeseydim. Belki uygun değildir.”

Elini salladı:

“Yok canım! Niye uygun olmasın? Zaten bütün gün işleme yapıyor.” Eliyle nakış işleme taklidi yaptı. “Üstelik canı sıkılıyordu. Belki duymuşsunuzdur. Hazırlık var. Sohbet edersiniz.”

“Peki. Geçeyim.”

Beni holde bırakıp, geldiğimi haber vermeye gitti. Hemen ardından da geri döndü.

“Buyurun. Dona Adriana sizi bekliyor.”

Adriana’nın bulunduğu odanın kapısını açtı. Geçtim.

Üstümüzden kapıyı kapatırken, yüzünde saklamaya çalıştığı bir gülümseme.

Bir şeyler biliyor...

Ayağa kalkmış, beni karşılıyordu. Nakşını yanına bırakmış.

“Selam Adriana...” dedim. “Nasılsın?”

“İyiyim... Hoş geldin. Buyur, otur...”

Ne diyeceğimi, ne söyleyeceğimi bilmiyorum. Umuyorum ki o da her zamanki gibi sessiz kalmaz.

Oturdum. Birkaç saniye baktık birbirimize. Her zaman porselen gibi beyaz olan teni ve pembe yanakları aynı yine... Hafifçe kilo almış sanki.

Konu açmış olmak için konuştum:

“Edward’a bakmıştım ama yokmuş.”

“Eduardo erken saatte çıktı. O, biliyorsun, senin kadar başarılı olamadı iş hayatında.”

“Öyle mi? Epeydir yoktum.”

“Evet yoktun...” Sessiz kaldı bir süre. “Ülke dışına gitmekten bahsediyor.”

“Edward mı? Niçin?”

“Afrika'da kendine bir servet yapmak istiyor.”

Omzunu silkti.

Konuşacak konumuzun bittiğini hissediyorum. Ne yapmalı, ne söylemeliyim, bilmiyorum.

Sessizlik...

Hadi konuş!

“Sen nasılsın? Yani, evleneceğini duydum. Doğru mu?”

Seviniyor gibi değil, tam tersine üzülüyor gibi cevapladı:

“Evet. Yakın zamanda...”

“Tanıyor muyum?”

“Tanıyorsundur. O da Marran. Grego Costino...”

Hatırlamaya çalıştım. Küçük çaplı bir tüccardı bildiğim kadarıyla. Birkaç kez karşılaştığımız biri.

“O, senden epeyce yaşlı...” diyebildim. “Nasıl oldu?”

“Edward ile konuşmuş...”

“Anlıyorum...”

Başka şeyler sormak, konuşmak istiyorum ama ne mümkün. Ben de bugün Adriana'dan daha tuttuğum. Belki de son kez baş başa kalıyoruz ama ne söylemeliyim?

“Senin adına sevindim...” diyebildim sonunda. “Zamanı gelmişti. Costino'nun iyi bir eş olacağından kuşku yok. Üstelik bizim gibi Marran olması da avantaj. En azından baskı altında olmazsın. Musevi çocuklar doğurup, onları kendi inancına göre büyütürsün.”

“Kim bilir?”

Yine sessizlik.

“Ben kalkayım. Edward'a uğradığımı söylersin.”

Gözlerini gözlerime dikti. İlk kez.

“Başka bir şey söyleyecek misin?”

Bu defa ben gözlerimi kaçırdım.

“Ben... Şey... Ne demek istiyorsun?”

“Jozef, yıllardır... Biliyorsun. Yani konuşmadık ama...”

Teselli edecek birkaç söz arandım:

“Adriana, sana karşı hatalı davrandıysam, yani umut verdiğem... özür dilerim. Niyetim bu değildi.”

“Hayır. Hiç umut vermedin. Hem de hiç... Belki ben kendi kendime gelin güvey oldum.”

“Ne söyleyebilirim bilmiyorum. Yapabileceğim bir şey varsa...”

Adriana, tüm tanışıklığımız boyunca olmadığı kadar konuşmaya kararlı gibi:

“Sen yapacağını yaptın zaten. Artık verilmiş bir sözüm var ve bundan dönmeye de niyetim yok. Bir hayal kurdum kendi kendime ama anlaşılan fazlasıyla tek taraflıymış.”

Sessizlik...

İçimden dua ediyorum hizmetçi gelsin ve en azından birkaç cümle de olsa bir şey sorsun, ortamı değiştirsin diye ama gelmiyor.

“Hep mutlu olmanı dilerim.”

“Teşekkürler Jozef. Senin de... Artık her kim ise o beklediğin, sen de geç kalmadan evlenir ve mutlu olursun umarım. Benimle olmasa da kiminle olursan ol, senin de mutlu olmak hakkın. Sen, iyi bir adamsın.”

Birkaç cümle daha konuşsak, ağlayacağını hissediyorum.

“İzninle!” deyip arkamı döndüm. “Hoşça kal...”

Hizmetçinin yol göstermesini bile beklemeden kendimi dışarı attım. Hiç dönüp arkama bakmadan yürüdüm.

Topluma saklamadan açıklayabileceği bir kimliği bile olmayan, ülkesi olmayan bir insanım ben. Ailem nasıl olacak?

Acaba olabilir miydi? Adriana ile bir evlilik yapabilir miydik? Üzgünüm ama onunla evlenemediğim için değil, çevresinde olup, ona

umut verdiğim için. Adriana ile muhakkak ki iyi bir evlilik yapılabilir ve huzur içinde de yaşanabilir ama çok sıkıcı bir hayat olurdu. Yine de üzüldüğünü düşünmek, kalbimde bir yerin burkulmasına neden oluyor.

Edward'ın bilgisi var mı acaba bu durumdan?

Sanmıyorum. Öyle olsa, en azından belli ederdi. Gerçi epeydir görüşmüyoruz ama yakın arkadaşım sayılır. Belki, kim bilir, o da aynı niyeteydi ama benim konuşmamı bekledi. Anlaşılan hayattaki tek yakını olan kız kardeşini evlendirecek ve Afrika'nın yolunu tutacak...

Bugün iyi başlamadı ve iyi gitmiyor. Önce Brianda ve Gracia kavgası ardından Adriana'nın üzüntüsü... Neden bu meselelerin arasında kalıyorum? Oysa benim hayallerim var gerçekleştirmek istediğim. Çok çalışmam, çok zengin ve güçlü olmam şart. Hayatımı buna adadım ve eğer bir gün bir evlilik yapacaksam, bunu sağlamak için olmalı...

Tekrar evdeki kavga geldi aklıma.

Bu kavga iyi yere gitmeyecek!

İnsan kardeşiyle bile anlaşamayabiliyor. Aynı anne ve babadan doğan, aynı evin içinde büyümüş iki kardeş bile birbirinden çok farklı olabiliyor. Gracia kendini benim gibi Marranların iyi şartlara kavuşmasına adanmışken, işle ilgilenmeyi tercih ederken, Brianda hayatı kendisi için yaşamak, süslenmek ve eğlenmek istiyor. Belki kalbinin derinliklerinde o da Marranlar için bir şeyler yapmak istiyordur ama hiçbir zaman ablası gibi olmayacak.

"Belki evlendikten sonra değişir... Sonuçta kendi ablasını, ailesini çiğneyip geçecek değil ya..." diye düşündüm ama bilmiyordum ileride olacakları.

Peder Fernando'nun evimize misafir olmak istediğini duyunca, kibarca yemeğe katılamayacağımı söyledim. Fernando'nun kim olduğunu biliyorum. Diogo ve elbette Gracia da biliyor. Takipten vazgeçmeyen Kral Juan'ın, Anvers'e kaçan binlerce vatandaşını gözetlemek üzere görevlendirdiği casuslardan biri. Anvers'e gelen Marranları gözetleyecek, burada engizisyon kurulması için hazırlıklar yapacak.

Evde hazırlıklar son aşamaya gelmiş, çalışanlar Musevilikle ilgili her şeyi göz önünden kaldırmış ve sıkı sıkı tembihlenmişken ayrıldım. Kendimi dışarı attım. Bu akşam bütün gevezeliğine rağmen Jasper'ı çekmek bile içi farklı dışı farklı bir papazı çekmekten daha kolay.

"Bugün seni öyle bir yere götüreceğim ki şaşkınlıktan ağzın açık kalacak!" dedi.

İç çektim.

Acaba evde mi kalsaydım?

"Nereye gidiyoruz?"

"Yenidünya'dan bir hazineyi görmeye."

Dönüp baktım. Yenidünya ve hazine... Yenidünya'da ne kadar hazine varsa, çoktan Avrupa'ya taşınmıştı zaten. Görmediğimiz bir şey kaldı mı?

Gittiğimiz yer, liman işçilerinin gittiği batakhaneler gibi değildi. Eskiden, öğrenciyken kaçıp gittiğimiz olurdu öyle yerlere ama artık toplumun tanıdığı işadamları olmuşken, yakışık almayacak yerlerde görünmemiz hoş olmaz. Yine de Jasper'a çok güvenemiyorum.

"Sana Adriana'yı unutturacağım bu akşam!"

"Ne düşünüyorsun bilmiyorum ama Adriana ile aramızda bir şey yok. Hiç olmadı!"

"Hadi canım!" dedi omzuma vurup. "Kız sırf senin için bu yaşına kadar beklemişti. Bunu görmediysen, gerçekten sende bir sorun var."

"Beni bırak da kendine bak! Sen de hâlâ bekârsın ve eş olarak isteyeceğin bir aday bile yok!"

"Sen öyle san! Aday çok ama benim başka planlarım var. Önce işimi kurmak ve büyütmek istiyorum. Geri kalanı kolay.."

"Öyle mi? Ne işi kuracaksın peki?"

"Tabii ki okyanusları aşan bir iş! Gelecek artık bu şehirde değil Jozef. Okyanusların ötesinde... Henüz Yenidünya'ya mı yoksa Çin'e mi gideceğim bilmiyorum ama hayallerimi gerçekleştireceğim."

"Bunların hepsi bahane.."

"Bahane nedir biliyor musun? Sürekli ziyaret edip, göz süzdüğün bir kıızı, üstelik de sana uygun bir eş olabileceksen, yüzüstü bırakıp gitmektir. Hiç değilse bir umut verseydin, geleceğe dönük, seni beklemeye devam ederdi."

Sessiz kaldım. Bazı şeyleri anlıyor, belki de zaman zaman yaptığım ziyaretlerle Adriana'ya gereksiz bir umut veriyordum ama ciddi olarak, onunla bir hayat kurmayı hiç düşünmedim. Benden başka herkes aynı beklenti içine girmiş anlaşılan. Edward'ın beni artık niye hiç arayıp sormadığını anlayabiliyorum. Belki haklılar da ama...

Önce hayallerimi gerçekleştirmeliyim.

Adriana'nın mutlu olmasını yüreğimin en derinlerinden diliyorum ama bunun benimle olmayacağını bilmesi gerekirdi. Bugüne kadar beklemesi bile gereksiz.

"Daldın gittin bakıyorum..."

"Jasper, bir casus papazla akşamı geçirmediğime pişman edecksin beni!"

Dönüp garipser şekilde baktı.

"Casus papaz mı?"

Para sahibi beyefendiler için daha nezih eğlencelerin yapıldığı bir yer. Ucuz biralar yerine biraz kaliteli şarap içmek, dans seyretmek ve bir locada oturup iş konuşmak için ideal.

Daha ilk kadehler bitmeden dürttü.

“Bak! Çıkıyor...”

Daha önce hiç görmediğim kıyafetler giyinmiş, vücudu neredeyse çıplak, yanık tenli bir kadın. Dümdüz siyah saçları kalçalarına kadar iniyor, elinde keskin olmadığı belli uyduruk bir balta ve yay tutuyor. Saçına kurdele yerine bir tüy takmış. Tavuk tüyü gibi ama daha uzun... Aklıma Lizbon'da gördüğüm Japon kadın geldi. Aynı hissiz yüz ifadesi. Bir farkla ki onun yüzü beyaza boyanmıştı, bu ise kırmızıya çalıyor.

İçlerinde ne kadar derin bir hüznün taşıyorlarsa artık...

“Kızılderili diyorlar bunlara!” dedi Jasper. “Bak şimdi ne numaralar yapacak!”

Kadının siyah gözlerine, yüzündeki hiç değişmeyen ifadeye takılıp kaldım. Yaptığı işten hiç zevk almıyor hatta yaşıyor olmaktan bile zevk almıyor. Mutsuz... Garip, hiç bilmediğim ilkel bir müzik ve kadının hissiz yüz ifadesi değişmeden yaptığı aynı gariplikteki dans...

İçimin burkulduğunu hissettim, onu alkışlayıp, dansını ilgiyle izleyenlere bakarken.

“Ülkesinden koparılıp getirilmiş...” diye mırıldandım. “Muhtemelen ülkesini, ailesini, her şeyini geride bırakmak zorunda kaldı. Ne kadar mutsuz! Yazık... Niye yapıyorlar bunu?”

Jasper benim gibi kaliteli şarabı değil, denizciler gibi rom içmeyi seviyordu ve eğlendiği belliydi.

“Boş ver. Bir yerli işte!” dedi. “Bunlara da ‘Hintli’ diyorlar. Ama Yenidünya'dan getirilmiş.”

Kadının yüzünde hep aynı mutsuz ifade...

“Ne zaman bitecek?”

Jasper neyi sorduğumu anlamadı.

“Biraz dans ediyor ve sonra iniyor.”

“Onu demiyorum. İnsanların birbirine yaptıkları bu eziyet... Ne zaman bitecek?”

Çakırkeyif olmuştu çoktan.

“Bu akşam ciddi olmasak da eğlensek... Değiştiremeyeceğimiz bir şey için fazla kafa yormaya gerek yok.”

“Jasper, anlamıyorum. Sen de, ben de ailelerimiz de hep farklı olmanın sıkıntısını yaşadık. Bizim gibi olmayanlar, bizi ülkemizden hatta kimliğimizden etti. Şimdi orada ülkesinden koparılıp getirilmiş, sırf yabancı olduğu için gadre uğramış birini seyredip nasıl zevk alabiliriz? Sırada bunlar mı var? Yani siyah ve çekik gözlü köleler yetmedi, şimdi de Yenidünya'nın insanlarını mı getirip satmaya başlayacaklar?”

Jasper elini salladı:

“Jozef, bu kadın bir köle değil. Yani en azından işçilik yaptırılmıyor. Bu kadar derin bakma bu olaya. Yenidünya'dan gelmiş bir eğlence işte. ‘Amerigo’ diyorlar bazıları Yenidünya'ya biliyor musun? İtalyan bir denizci... Kolombo'nun değil, onun keşfettiğini söylüyorlar.”

Şu an ne Kolombo umurumdaydı ne de Amerigo... Belki her şeyi bir yana bırakıp, Avrupa'yı terk etmeliyim. Yenidünya'ya ben gitmeli ve yeni bir hayat kurmalıyım orada.

O zaman geride kalanlara kim yardım edecek?

“Lütfen çıkalım şuradan. Sinirim bozuldu. Evde kalmadığıma pişman oldum.”

Jasper gerginliğini anlamış gibi alttan aldı.

“Tamam. Nasıl istiyorsan öyle yaparız. Huysuzluğun üstünde bu akşam!”

Hesap için paraları masaya bırakıp çıkarken baktım salona. Bizim gibi birçok kişi. Burada “Sinjoren” denilen Marranlardan epeyce insan.

“Hafızanın zayıf olması ne kötü!” diye mırıldandım. “Dün mazlum olanlar, bugün rahat olur olmaz başka mazlumlara olduğunu unutuyor...”

Ertesi gün işyerine vardığımda ilk iş, aklımdakini icraata dökmek oldu. Elimiz kolumuz gibi olan kâtibimiz Silva'dan yardım istedim:

“Bana dil öğretecek birini bulmanı istiyorum ama anadili kadar hâkim olmalı.”

Artık zayıflamaya başlayan gözlerini, beni daha iyi görmek istiyormuş gibi kıstı.

“Don Micas, anlayamıyorum. Zaten İspanyolca, Portekizce, Almanca ve İngilizce konuşuyorsunuz. Felemenkçeyi de... Başka öğrenmek isteyeceğiniz hangi dil kaldı?”

“Türkçe...”

Geri çekilip şöyle biraz daha şaşkın baktı.

“Türkçe mi?”

“Evet Silva. Osmanlı'nın dilini anadilimmiş gibi öğretecek kadar iyi bir hoca bul.”

Anvers'te her türden insan vardı. Uzakdoğu'dan gelen çekik gözlülerden, bembeyaz entarilerinin üstüne üşümemek için kat kat kürk atan Araplara kadar. Tek tük de olsa her milletten insan olurdu ama Türkler, Avrupa'nın batısında herkes için ortak düşman hatta bir korku figürüydü. Haçlı Seferleri'nden beri Türklerle ilgili anlatılanlar hep korkutucu şeyler olduğundan, buralarda Türk demek, geceleri ortaya çıkan bir çeşit canavarı tarif etmekten farksızdı.

“Bilmem ki bulabilir miyiz? Osmanlı limanları ile ticaret yapan şirketlerde mutlaka bilen birileri vardır. Hatta bizde de olması lazım...”

“Onlar benim işime yaramaz Silva. Basit ticaret cümlelerini bilen biri benim işimi görmez. Anadili gibi konuşabilen biri lazım. Öyle ki bir Türk'le konuşurken, yabancı olduğumu anlamamalı.”

"Anvers'te... Don Jozef, bu şehirde öyle birini bulmak zor olacak. Eğer varsa ki sanmam, anadili Türkçe olan biri, kendini açık etmez. Herkesin düşman saydığı bir milletin dilini burada açıktan konuşmaz. Konuşsa zaten hayatta kalmaz. Çoktan öldürülmüştür. Ayrıca 'Osmanlı ile işbirliği yapmak' suçundan geçmişte ve yakın zamanda yargılananlar oldu ve ağır cezalar aldılar. Aradığımızda da muhtemeldir ki böyle biri varsa, kendini gizleyecektir."

Uzatiyordu. Zor olduğunu zaten biliyorum.

"Silva!" dedim önümdeki hokka ve divite uzanırken. "Yapmam gereken işler var. Bahane istesem, kendim bin tane bulabilirim. Bana uygun adamı bulmanı istiyorum. Gerekirse kesenin ağzını açmaktan çekinme! Tüm imkânlarını kullan ve bul!"

Kucağında yığılı evrakı bana bırakırken pes etti:

"Nasıl isterseniz... Zor olacak ama..."

"Bir isteğim daha var. Sana bir adres yazacağım. Buraya şahsen git ve Yenidünya'dan getirilen kadının özgürlüğü karşılığında hangi bedeli istediklerini sor. Sıkı pazarlık yap. Kadını al ve bana getir."

Doğru duyup duymadığını anlamak için birkaç saniye sessiz kaldı.

"Kadını satın almak mı?"

"Evet. Sanıyorum köle olarak tutuluyor. Ona 'Yenidünya'nın Hazinesi' diyorlar. İstedikleri parayı ver ama dediğim gibi, küçük rakamdan başla ki tuzluya gelmesin."

"Ama, Don Diogo ile konuşmadan..."

Adresi yazıp uzattım.

"Git ve hallet!"

Çıktı.

O çıkınca, geriye yaslandım. Son dönemde domuz derisi koltuklar moda olmaya başlamıştı. Ancak biz pis hayvanı yemediğimiz gibi, ürünlerini de evlerimize, işyerlerimize sokmuyorduk. Gerçek sığır derisi ile kaplanmış yüksek koltuğuma verdim arkamı.

“Madem başımıza gelecek olanı engelleyemiyoruz, bari tedbirli olalım!”

İki gün sonra kapı çalındı ve bu defa gerçekten yoğun bir şekilde çalışırken, Silva yanında bir adamla odaya girdi.

Adama baktım. Bizler gibi biraz esmerce tenli. Koyu renk saçlar, zayıf bir vücut. Muhtemelen yine şehir dışından gelmiş bir tüccar ya da borca ihtiyacı olan biri olmalı. Ayağa kalkmaya gerek yok.

“Söyle Silva, ne istiyorsun?”

“Bu beyefendiyi sizinle tanıştırmak için getirdim Don Micas.”

Bir daha baktım.

“İki gün önce bana bir görev vermiştiniz.”

“Ha... Tamam. Oturun.”

Adam geçip karşımdaki sandalyeye otururken, Silva adını söyledi:

“Bay Isaac, size dil öğretebileceğini söylüyor.”

Silva da oturuyordu ki adamın sesi ilk defa duyuldu. Biraz peltek bir konuşma:

“Mümkünse yalnız görüşelim.”

Silva oturmakla oturmamak arasında kalmış, bir ona, bir bana baktı.

Adamı bir daha süzdüm. Güvenilir görünmüyor ama yine de kendimi koruyabilirim.

“Tamam Bay Silva. Siz çıkın.”

Silva, otururken de kalkarken de yaşlılara has eklem ağrıları çektiğini gösteren yüz ifadesini takındı ve çıktı.

Birkaç saniye sessiz bakiştık.

Önce o konuşsun istiyordum. Ağzından çıkacak ilk kelimeler, duruşu, oturuşu, yüz ifadesi, gözleri...

Hiçbir şeyi kaçırmamalıyım.

Beni de en az Diogo kadar hedef seçen çoktu. Karşımdaki adam bilmiyor ama acil bir durum için koltuğumun altında irice bir hançer,

deri kabzası içinde bağlı, hazırda duruyor. Louvain'den beri alışkanlık edindiğim işlerden biri de zaman zaman kılıç talimi yapmak.

Hâlâ sessiz, bekliyor.

Bir şey gizliyor!

"Dinliyorum... Kimsiniz? Türkçe biliyor musunuz gerçekten?"

"Don Joan Micas, Osmanlı dilini öğrenmek istiyormuşsunuz. Ben size öğretebilecek kişiyim. Başka ne bilmek istersiniz?"

"Kim olduğunu anlat!"

"Size çok iyi bir şekilde Türkçe öğretebilirim. Fakat çok para isterim. Eğer kâtabiniz gibi cimri olacaksanız, hiç durmayayım. Zaten Türkçe bildiğimi açık ederek kendimi tehlikeye attım. Hemen söyleyeyim, bunu ucuza yapmam! Beklentiniz buysa, ucuz olmayacak. Beni anlıyor musunuz? Ucuz olmayacak!"

Bütün şehirlerin bir kokusu vardır, biliyorum. Mesela liman şehirleri çoğunlukla balık kokar, yosun kokar. Doğuya doğru gittikçe ise bir baharat kokusu gelir insanın burnuna. Ne kadar doğruya gidersen o kadar yoğunlaşır koku. Anvers'in de bir kokusu vardı ve bu kesinlikle para kokusuydu. Bu şehirde herkes sürekli bu kokuyu teneffüs ediyor, bu kokunun peşinden gidiyor.

"Peki gerçekten bildiğinizi, dil öğretir gibi yapıp beni kandırmayacağınızı nereden bileceğim?"

Gururuna dokunmuşum gibi baktı.

"Bana sahtekâr demeye mi çalışıyorsunuz?"

"Hayır. Kastım o değil ama ben bir tüccarım. Her zaman hileli mallar satmak isteyenler çıkar karşıma."

Kalın kaşları, birbirine paralel beş kalın çizginin görüldüğü alına doğru kalktı. Çizgiler biraz daha belirginleşti.

"Hayır, ben bir sahtekâr değilim. En azından size karşı sahtekâr olamayacağımı biliyorum. Siz beni tanıımıyorsunuz henüz ama sizi herkes tanıyor Don Micas. Ne kadar büyük bir servetiniz olduğunu da ailenizin kim olduğunu da, ne yiyip ne içtiğinizi de..."

Buna şaşır mıştım:

“Gerçekten mi?”

Zayıf noktayı yakalamış gibi yüklendi:

“Hem de her attığınız adıma kadar... Bu şehirde sizin kadar iyi tanının kaç adam daha var sanıyorsunuz?”

Demek ki merceğini bizim üstümüzde tutan sadece Şarıkken ya da Juan değil.

Şaşkınlığı atlatınca yüklenme sırası bana geldi:

“Madem kim olduğumu iyi biliyorsun, istersem sana Anvers’te yaşam hakkı tanımayacağımı da biliyorsun değil mi? Hayır, seni üç kuruşa bir kiralık katil tutup öldürtmekten bahsetmiyorum. Bu çok kolay bir cezadır. Daha ağırını yapabilirim. Senin yargılanmanı ve bitmeyecek bir esaret içinde kalmanı, olmadı bir gemiye köle olarak satılıp, hayatını kürek çekerek geçirmeni sağlayabilirim. Sen daha farkında bile olmadan sırtında nasırlar çıkar, dişlerin dökülür ve oturduğun yere pislensin. Kıcın çürüyene kadar, ölmeyi dileyerek kırbaçlanırsın.”

Tehditlerim kendi kulağıma bile itici geliyordu. Kaldı ki artık gemiler neredeyse tümüyle rüzgârın gücüne dönmüşler, forsa kullanan gittikçe daha az gemi görüyordum.

Başını salladı.

“Biliyorum. İşte bunun için ucuza olmaz diyorum. Sizinle çalışmam da riskli, sizinle iyi çalışmamam da... Sonuçta her şeyimi kaybetme ihtimalim bu kadar yüksekken, ucuza iş yapmam!”

Açık ve içten konuşuyor gibiydi. Sevimsiz olmasına sevimsiz bir adam ama yer yer beyaz tüylerin görüldüğü koyu sakallı bu adama güvenilebileceğimi hissettim.

“Ne kadar istiyorsan söyle. Onun iki katını vereceğim. Hatta üç olsun!”

Gözleri iri iri açıldı. Alnındaki çukurlar vadilere, tepelere dönüştü.

“Gerçekten mi?”

“Hiç şüphelen olmasın!”

“Sadece Türkçe öğrenmek için...”

“Evet. Fakat madem beni bu kadar iyi tanıyorsun ve yanlış yapamayacağını biliyorsun, bana gerçek hikâyeni anlat. Silva'ya anlattığın palavraları değil, gerçeği... Çünkü nasılsa öğreneceğim ve eğer senden değil, başka kaynaktan öğrenirsem...”

Korksun diye biraz bekledim.

“O...” diye başıyla işaret etti. “Kâtibiniz, beni limandaki depolarda bir işçi sanıyor. Osmanlı'ya ticaret için gemilerde çalışırken Türkçe öğrendiğimi söyledim...”

“Gerçekte ise...”

“Ben zaten bir Türk'üm. Elhamdülillah Müslüman'ım.”

Sözün sonunu gurur duyarak, göğsünü kabartarak söylemişti.

“Anlat!”

“İstanbul'da, Yedikule denilen ve padişah efendimizi kızdıranların hapsedildiği bir yerin yakınlarında, bostan denilen sebze bahçeleriyle uğraşan bir ailede doğdum. Tam altı kardeşim var. İkisi kız, dördü erkek. Babamın tek geçim kaynağı yaz kış ekip diktiği sebzeler. Bunları götürüp Galata'da pazarlarda ya da başka yerlerde satar, üç kuruş kazanıp evimizi geçindirmeye çalışır.

Bahçeden gelen bir parça sebze meyve de olmasa, açtık aslında. Gelen para hiçbir şeye yetmiyor, ben ve kardeşlerim bazen su satarak, bazen hamamlarda temizlik işlerine yardım ederek eve üç kuruş daha getirmeye çalışıyorduk. Anamız onca doğumdan sonra erken yaşta ölüp gitti. Babam, ‘Kadınsız ev olmaz...’ deyip bize bir üvey ana getirdi. Kadın da kocasını kaybetmiş bir dulcağz.

Yeni anamız bizi daha ilk günden istemedi. Eve yerleşir yerleşmez her birimizi bir yana kovaladı. Bacılarımı kendine hizmetçi etti ki daha ikisi de on yaşında bile yoktular, bizi de kapı dışarı... Küçük kardeşlerime çal etti sopayı. Babamın geçim derdinden bir şeyi gördüğü yok.

Baktım olmuyor, evden kaçtım. Arayıp soran oldu mu bilmem ama ben sonunda bir gemide iş buldum. Kalyon dedikleri, kocaman bir gemi... Kocaman, ak sakalı olan Yaşar Reis adında bir kaptan acıyıp, işe aldı. Miço olarak başladım ve yedi denizi gezdim onlarla. Akdeniz'e açılıyor, kâfirlere ait liman, köy ne bulursak yağmalıyor, bizden zayıf korsan gemisi görürsek kovalıyor, yenersek gemilerine el koyup, ganimet alıyorduk. Bizden güçlüsü olursa, kaç babam kaç!

Gün geldi gemimiz Midilli yakınlarında battı. Midilli adasını bilirsin değil mi?"

Başımı salladım. Devam etti.

"Korsanlar bizi kıştırıp, gemimizi suyun dibine gönderdiler. Baktım ki bu işin sonu yok, düzgün bir iş tutayım dedim. Gençlik çağına gelmişim artık. Belki bir yuva kurar, çocuk sahibi de olurum diye Midilli'deki Müslüman köylerden birine vardım, yerleştim. Cebimde ne var ne yoksa verip, küçük bir tarla sahibi oldum. Oldum diyorsam, Osmanlı'da bütün ülke padişah efendimizindir. Biz öylesine, ekip dikmesini alabiliyoruz. Onu da yörenin beyi kim ise ona para ödeyerek... O bizden aldığı parayı padişah efendimize veriyor mu vermiyor mu, günahı vebali boynuna..."

Bir kızcağız bulup evleneyim dedim ama bela nereye gitsem peşimden geliyor. Bahtım baştan kara işte... Ne yapsan boş...

Talip olduğum kızın bir belası varmış. 'Arnavut Hasan' derler biri. Herif nadan! Ne konuşmaktan anlar, ne güzelce söylemekten. Gelir gider, önüme çıkar, evimi, ocağı basar, tehdit eder. Sonunda baktım olmuyor, bakır kılıcı çektiğim gibi sırtını ortasından ikiye yarıdım.

O pisi pisine gitti, cehennemi boyladı ama bana da yol göründü... Kalsam, 'Herif ne belaydı!' demeyecekler, kısas yapacaklar. Genç yaşta kellemi vermek işime gelmedi. Ne edeceğim? En iyi bildiğim işe döndüm yine. Bulduğum ilk gemiye atladığım gibi ver elini deryalar.

Az buçuk bilirdim dilinizi. Felemenk bir esirden vaktiyle öğrenmişliğim var. İşte onun sayesinde gemide, mümkün mertebe hiç konuşmayarak saklandım dikkatlerden. Küffar gibi davranıp, Müslüman olduğumu bildirmedim. Sünnetli olduğum anlaşılmasın diye kimsenin yanında şalvarımı indirmedim.

Beni alan gemi liman liman dolaştı. Ta Hint eline kadar vardı geldi. Sonra baktım, burada herkes bir işin ucundan tutuyor, yeniden bir yerleşmeyi deneyeyim dedim. Ama akıllandım Don Micas, bir daha evlenmeye kalkmak mı? Tövbeler olsun ya Rabbi..”

Gülsem mi ağlasam mı bilemedim. Demek ki kimliğini gizleyerek yaşamak, sadece bizim sorunumuz değil! Başkaları da aynı durumlara düşebiliyor. Bu durum, adama biraz daha ısınmamı sağladı.

Kimseye hemen güvenme Jozef!

“Silva seni nasıl buldu?”

“Kulaktan kulağa dolaşıyordu, ‘Türkçe bilen var mı?’ diye. Sandım ki gemilerde çalıştıracaklar. Yine tepti işte... Yerleşik yaşamayı bırakıp, deryaya açılasm vardı. Bir bakayım dedim. Size getireceğinden haberim yoktu...”

Doğru söylüyor, anlayabiliyorum ama gizlediği bir şeyler daha var. Hissediyorum.

“Anlatmadığın bir şey daha var. Onu da söyle bakalım...”

Durdu, daha iyi görmek ister gibi biraz geriye yaslandı. Zekâmı takdir eder gibi gülümsedi.

21.

Brianda yemeğe oturur oturmaz sordu:

“Jozef, eve bir işçi daha getirmişsin? Kimdir, necidir o? Neden evimize kadar getirdin?”

“Merak etme Brianda Hala, bana dil öğretecek. Yakınımda olmasını istedim. Ne zaman imkân bulursak, o zaman çalışacağız. Mümkünse sürekli.”

Gracia ve Diogo da Brianda kadar şaşırmış görünüyorlardı.

“Ne dili? Ne öğrenmeye çalışıyorsun? Haberim yoktu.”

“Diogo Dayı, Türkçe de öğrenmeye karar verdim. Getirdiğim kişi, adı Isaac, bana Türkçe öğretecek.”

“Peki iyice araştırdın mı? Güvenilir mi?”

“Hem de epeyce detaylı incelendi. Engizisyonla ya da Kutsal Roma İmparatoru ile bir bağlantısı yok. Olamaz da...”

“Nereden biliyorsun?”

Etrafıma bakındım. Hizmetçilerimiz ve Reyna’nın bakıcısı bizi rahat bırakmış, ayakaltından çekilmişler.

“Çünkü bir Müslüman...”

“Aa!”

“Gerçekten mi?”

En mantıklı tepki yine Diogo’dan geldi:

“Anvers’te Müslüman’ı nereden buldun?”

“Aslında bir Osmanlı...” dedim yemeyi de bırakmayarak. “Bir Türk. Ülkesinde başı belaya girince kaçmış. Burada bir Hristiyan gibi kendini gizleyerek, Protestanların arasında yaşıyor. Basit bir li-man işçisinin inançları ile kimse meşgul olmaz zaten. Önce anlatmak istemedi ama zorlayınca döküldü. Biraz da kumar alışkanlığı

var. Parayı hem seviyor hem ihtiyacı var. Epey kumar borcu yapmış bu yakınlarda. Anlayacağınız, burada da postu tehlikede! Bu sebepten, mecburen Türkçe bildiğini açık edip, bana kadar ulaştı. Ülkesine dönse kellesi gidecek, burada kalsa kumar borcu yüzünden hesabını görecekler. Benimle yüksek fiyattan anlaştığını sanıyor ama kendisi artık benim avucumda, haberi yok!”

Brianda üsteledi:

“Her şey tamam da Osmanlı dilini öğrenmek nereden çıktı?”

Düşüncelerimi söyleyip, kadınları endişelendirmek istemedim ama Diogo anladı.

“Herkesin kendi asma ve incir ağacı altında huzur içinde oturduğu bir ülke olduğu söylenmiyor mu Brianda Hala? O halde dillerini öğrenelim. Gün gelir, belki lazım olur.”

Diogo da yemeyi bıraktı:

“Jozef bir başka iş daha yaptı bugün... Bir kadın satın aldı.”

Osmanlılar bizim düşmanımızdı. Daha doğrusu fanatik Hıristiyanlar böyle düşünmemizi istiyor. Fakat gerçekte Müslümanlar bizim düşmanımız değildi. Onların ülkesinde vergisini ödeyen herkes “kendi asma ve incir ağacının altında huzur içinde oturuyor”. Cermen İmparatorluğu’ndan kaçıp, İstanbul’a giden Sarfati, Avrupa’daki dindaşlarına böyle yazmıştı mektubunda. Davet etmişti onları Grand Turco’ Mehmet’in ülkesine.

1492’de İspanya’da kovulan dindaşlarıma, Grand Turco’nun oğlu Bayezid** bu defa ülkesinin kapılarını açmıştı. Biz bile halen engizisyon zulmünden kaçanları, Selanik, İstanbul, Bursa, İzmir, Patros, Avlonya gibi şehirlere gönderiyorduk.

Şimdi burada işlerimiz yolunda olabilir ama ya gelecekte...

Benim aklımda bunlar varken, masadakiler Diogo’nun verdiği haberle şok yaşıyordu.

Gracia’nın elindeki kaşık düştü, porselen tabaktan bir çınlama yükseldi. Brianda çığlık attı:

“Daha neler!”

Diogo’nun konudan haberi olduğunu bile bilmiyordum.

Kahrolası Silva!

Ben de patronuyum ama asıl patronun kim olduğunu biliyor. Kasadan çıkan onca paranın bir kadın için verildiğini, hemen Diogo’ya yetiştirmiş olmalı.

Gracia topladı ilk olarak kendini:

* Fatih Sultan Mehmet

** Bayezid 2

“Neler duyuyorum Jozef? Kadın satın almak mı?”

Brianda da gözlerini iri iri açmış, ağızından çıkacak ilk kelimeleri bekliyor.

“Düşündüğünüz gibi değil...” dedim sakince. “Yenidünya’dan, Amerigo denilen yerden getirilmiş bir genç kız. Zorla dans ettirilip, eğlence için kullanılıyordu. Ülkesinden, muhtemeldir ki katledilmiş olan ailesinden uzakta, dilini bile bilmediği bir yerde... Özgürlüğünü satın aldım.”

Brianda:

“Sonra... Nerde şimdi bu kadın? Neye benziyor? Onu da eve getirecek misin?”

“Çoktan İngiltere’ye ulaşmıştır. Oradan da artık Atlas Okyanusu’na... Yenidünya’ya giden gemilerden birine bindirip, kaptana onu ülkesine bırakması için ödeme yaptım. Geride kimsesi kaldı mı bilmem ama hiç değilse kendi ülkesinde yaşasın veya ölecekse de orada ölsün...”

Sessizlik oldu. Diogo, kârlı bir iş olmayan bu alışverişe yine de saygı gösterdiğini susarak belli ediyordu. Brianda ise bu yaptığımda bir şövalyelik bulmuş olsa gerek:

“Ne güzel bir davranış! Ne asil bir hareket!”

Konuyu değiştirmenin vakti geldi.

“Türkçe öğrenmek işimize yarayacak. Keşke daha erken başlasaydım ama iyi bir öğretmen buldum gibi görünüyor.”

“Peder Fernando’nun haberi olmaz umarım...” dedi Brianda. “Bizi ziyaret ettiğinde Müslümanların, o ülkeye giden Hristiyanları ve Marranları şişe geçirdiğini, mallarına el koyduğunu, esir pazarında sattığını söyledi.”

Güldük.

“Hayır Brianda Hala. Tam tersi. Orada çok rahat ediyorlar.”

Diogo:

“Yine de çatımızın altında bir Müslüman saklıyor olacağız...”

“Merak etmeyin. Isaac gizlenme konusunda ustalaşmış durumda. Kimse bir şey anlayamaz.”

“Gerçek adı neymiş?”

“İshak. Bizdeki İzhak gibi. Müslümanlar, İsa ve öncesindeki birçok peygamberi tanıyor ve kabul ediyorlar zaten. Onların isimlerini de isim olarak çocuklarına veriyorlar.”

Brianda:

“Duymuştum. Hatta onlar bize daha çok benziyorlarmış. Düşünsenize, ben bir Arap kadını gibi miyim?”

Yine güldük. Reyna da konuşulanları çok anlamasa da gülüyordu bizimle birlikte.

“Sevgili müstakbel karıcığım...” dedi Diogo. “İnanmayacaksın belki ama benziyorsun. Hatta biz aynı topraklardan çıkmış, birbirine epeyce benzeyen milletleriz. Ama en önemli benzerliğimiz, İsa’nın da bir insan olduğu noktasında. Hristiyanların aksine, Müslümanlar İsa’nın bir peygamber olduğunu kabul ediyor ama Tanrı’nın oğlu olduğu konusunu kabul etmiyor hatta bunu Tanrı’ya yapılmış bir hakaret sayıyorlar. ‘Ortak koşmak’ diyorlar buna. Büyük günah! Tanrı tektir ve eşsizdir. İnsan bir ortağı, oğlu filan olamaz!”

Çok hoşuma gitti son cümle. Bizim inancımıza göre tahtalar üzerinde idam edilen bir Musevi idi İsa da... Kiliseye gidip, ona zorunlu olarak Tanrı muamelesi yapmak benim de içime hiç sinmez ama sesizce içimden dua ediyormuş gibi yapar ve dua ederdim:

“Allah kâinatın yaratıcısıdır ve Allah tektir...”

“Süleyman,* zenginlikleri ile gelmeleri durumunda bütün Musevilere kapılarını açıyor. Dedesi Bayezid, yoksullara da sonuna kadar açmıştı kapıyı. Ama daha Grand Turco Mehmet zamanında bile Musevilere davet vardı Osmanlı ülkesinde.”

Diogo biraz daha ciddileşti:

* Kanuni Sultan Süleyman

“Jozef, çok iyi bir karar vermişsin. Bizim Osmanlı Sarayı ile ilişkilerimiz...” Sesini iyice düşürdü. “Papazlar ne derse desin, gayet iyi. Belki çok daha iyi olacak.”

Benimle fazla paylaşmasa da biliyorum. Osmanlı'ya sadece insan göndermiyoruz. Gönderdiğimiz başka şeyler de var Mendes Müessesesi olarak.

“Evlilik hazırlıkları nasıl gidiyor Brianda Hala? Her şey istediğin gibi mi?”

“Ah!” dedi Brianda acı çekiyor gibi. Gözlerini devirdi. “Diogo yirmi yıla yakındır burada ama hâlâ bana hiç yardımcı olmuyor. Her şeyi kendim arayıp bulmak zorunda kalıyorum. Yeni eşyalar, yeni giysiler, yeni mücevherler...”

“Ben elli iki yaşındayım artık Brianda...” dedi Diogo. “Senin kadar enerjim yok. Zaten eminim ki sen bizim için en güzel olanları bulup, hazırlayacaksın.”

Yemekten sonra Reyna bakıcısı ile yatmaya gitti. Gracia, bahçe olmadığı için biraz balkonda oturup, caddeyi seyredeceğini söyledi. Diogo odasına çekilirken, Brianda da peşinden çıktı.

Aşağıya indim. Uşaklardan birine, Isaac'i çağırmalarını söyledim. Biraz sonra kapı vuruldu.

“Haydi bakalım!” deyip karşımdaki sandalyeyi gösterdim. “Otur da çalışmaya başlayalım.”

Oturdu. Önüne bir kalem ve divit ittim.

Önce bir divite sonra bana baktı.

“Ne yani? Okuma yazman yok mu?”

Yine gururuna dokunulmuş gibi bozuldu:

“Var tabii de... Konuşma öğreteceğim sanıyordum.”

“Onu da öğreteceksin ama konuşabildiğim bir dilde yazmam da lazım.”

İsteksizce ucunda uzunca bir tüy bulunan diviti hokkaya daldırdı. Mürekkebin fazlasını hokkanın kenarına sıyrıp, düz, ince bir çizgi çekti.

“Elif.”

Tekrarladım:

“Elif.”

Yatay bir çizgi ve altında bir nokta...

“Be.”

“Be.”

Sonra bir başka işaret:

“Cim.”

“Cim.”

“Şimdilik bunları öğren... Elif, alfabenin ilk harfidir. Okuma yazmaya bununla başlanır. A, e harflerini bununla yazarsın ama rakam olarak da kullanılır. ‘Bir’ rakamı bununla gösterilir ama tüccar olduğuna göre bunu zaten biliyorsundur.”

Yanıt vermedim.

“Bir başka anlamı daha var. Bu tek harf bazen Tanrı’yı simgeler. Bir, tek olan... Düz ve tek bir çizgi. Bazı yazılarda bunu görebilirsin. Kısa yazmak isteyenler böyle yapar.”

Allah kâinatın yaratıcısıdır ve Allah tektir...

Başımı salladım.

Harflerin yazılışlarını birkaç değişik şekilde gösterdi. Osmanlılar bizim gibi Latince kökenli bir alfabe değil, Arap alfabesi kullanıyor ve harfler hep aynı şekilde değil, kelimenin başında, ortasında, sonunda farklı yazılabiliyor.

Sonra konuşma kısmına geçtik.

Kendini gösterip, “Ben...” dedi. “Ben demektir.”

Sonra beni gösterdi.

“Sen.”

Anlamıştım.

Sonra odada görünmeyen biri varmış gibi işaret etti:

“O.”

“Ben, sen, o.”

“Birden fazla ise gösterdiklerin, biz, siz, onlar.”

“Biz, siz, onlar..”

“Biz, çoğuldur ama bazen tek kişiyi de ifade eder. Sizin beyefendi diye tarif ettiğiniz adamlar gibi kibar konuşulması gerektiğinde ‘ben’ denilmez, ‘biz’ denilir.”

“Niçin?”

“Niçin olacak, ‘ben’ diye konuşmak kibirlilik sayılır da ondan.”

“Yani kibar olmak istediğimden, kendimle ilgili cümlelerde ‘biz’ demeliyim.”

“Aynen öyle.”

“Peki...”

Önündeki hayali bir ekmeği parçaladı.

“Ekmek.”

“Ekmek.”

Sonra görünmeyen bir tabağı kaşıkladı.

“Yemek.”

“Yemek.”

Komik komik hareketler yapıyor, her kelimeyi işaretlerle, el kol hareketleriyle destekleyerek anlatmaya çalışıyor.

Epeyce bir süre çalıştık. Aklıma gelen kelimelerin Türkçe karşılıklarını soruyor, önümdeki kâğıda yazıyorum unutmamak için. Fakat bu adam yanımda oldukça kolay kolay unutmama imkân olmayacak. Hangi kelimeyi düşünsem, onunla ilgili yaptığı komik hareketler geliyor gözümün önüne.

“Bu akşamlık bu kadar yeter. Yarın devam ederiz.”

“Çok şükür.”

Türkçe konuşmuştu.

“Bu ne demekti?”

“Şükür sözü. ‘Bol bol şükrediyorum’ demek. Yemekten sonra da söylenir, su içtikten sonra da ama Müslümanlar daha çok ‘Elhamdülillah’

derler. Elhamdülillah birçok anlama gelir. Şükretme anlamına da dua anlamına da. Sizdeki 'haleluya' gibi."

"Sana bir kılıf bulmamız lazım..."

"Ne kılıfı?"

"Sürekli benim yanımda bulunmana bir gerekçe. Başka türlü senin kim olduğunu merak edip, araştırmaya başlarlar."

"Tehlikeye düşerim..."

"Evet... Gizli bir Osmanlı olduğun ortaya çıkmasa bile, kumar borcu yapıp kaçtığın kişiler seni zaten er geç bulacaktır. Onların elinden kolay kurtulamazsın."

Bozuldu. Kumar borcunu bildiğimden haberi yoktu.

"Öğrendin mi? Ben zaten biraz zaman geçince anlatacaktım..."

"Benden bir şey saklamanın zor olduğu konusunda uyarmıştım seni."

Başını öne eğdi ama benim öncelikli meselem bu değil.

"Buna bir çözüm bulmalı. Aklıma bir çare geldi. Benim korumam ol sen: Muhafızım. Dışarıya öyle söyleriz. Güçlü, yapılı bir adamsın. Eski bir denizciden daha iyi koruma düşünemiyorum. Yedi denizde kavgaya etmiş, altını üstüne getirmişsindir zaten."

Gururlandı. Omuzları tekrar dikleşti.

"Öyle evvel Allah!"

"Bu neydi?"

"Bu da Elhamdülillah gibi bir temenni sözü... Yani 'kesinlikle', 'şüphesiz' anlamına gelir."

"Muhafızım olursan, hep yanımda olursun. Düşmanların sana yaklaşmaya cesaret edemez."

"Tamam. Bunu da yaparım ama parasını isterim. Bunun için de ödeme yapacaksın bana."

Geriye kaykıldım. Herkes parayı severdi; en yoksulundan en zenginine kadar ama bu kadar düşkün olmak normal mi?

“Ne yapacaksın bu kadar parayı? Zaten hep benim yanımda olacaksın. Hiçbir masrafın olmayacak. Üstelik yaşın da epey var. Yine kumar için mi?”

“Yok...” dedi bıyıklarının ucunu burarak. “Yeteri kadar para kazandıktan sonra ülkeme döneceğim ve öldürdüğüm adamın ailesini bulup, kısas istemesinler diye onlara vereceğim. Sonra da hâlâ yaşıyorsa, gidip babamı, kardeşlerimi bulacağım. Bostan açıp sebze yetiştireceğim.”

Gülümsedim.

Isaac’i gönderdikten sonra balkona çıktım. Gracia, hâlâ üst kat balkonunda oturmuş, caddeyi seyrediyor muydu acaba? Aşağıda, İspanyollar gibi giyinmiş bir kişi. Öylesine yürüyüp geçiyor sokaktan ama daha önce de gördüğümü düşündürdü bana.

Gözetleme mi yapıyor?

Daha önce, Diogo tutuklandığında, limanın gözetlendiği ortaya çıkmıştı. Şimdi de evlerimiz mi gözetleniyor acaba?

Beni hedef alıyor olamazlar... En azından şimdilik... Isaac’in söylediğine bakılırsa, sandığımdan fazla tanınıyorum ama öncelikli hedef Diogo’dur. Mendes servetinin kontrolü onda.

Diogo’nun parmaklıklar ardındaki hali geldi aklıma.

Acaba tüccar olmasam ne iş yapardım? Belki avukatlık, belki noterlik... Avukatlık yapıyor olsaydım, o parmaklıklar ardında ne çok insan görecektim kim bilir?

Diogo’yu yeniden tutuklayabilirler mi?

Düşüncesi bile ürkütücü. Sadece akrabam ve hamim olmasından değil bu kadar endişelenmem. Aynı zamanda bir kahraman o... Henüz insanlar bilmiyor olabilir ama dindaşları için çok çalıştı. Her şeyi, kendisini, ailesini bile riske atarak belki binlerce Marran’ın kurtulmasına yardım etti. Yaptıkları bir ortaya çıksa, eminim ki sadece

servetini elinden almakla kalmaz, onu bulabilecekleri en büyük ateşin ortasına oturtup, canlı canlı yakmaktan çekinmezler.

Ya bir gün Diogo olmazsa?...

Bu ihtimal aklıma niye geldi bilmiyorum. Onsuz bir hayatımız olabileceğine ihtimal vermem. Eğer biz ayakta kalan bir yapı isek, bu binayı ayakta tutan sütun Diogo'nun kendisi.

Bazen beni dinlemediği için ona kızıyorum. Kimsenin yanında para, altın dolu keselerle dolaşmayacağı bir dünya hayal ediyor, bunu gerçekleştirecek müessese olmak için hemen harekete geçmemizi öneriyorum ama kabul etmiyor. Akli fikri biberde... Biber ticareti yapmak, güzel baharatlar, kokular satmak ve yükünü boşaltan gemileri Marranlarla doldurup, doğuya göndermek ona yetiyor.

Hiç değilse şarap gibi daha kârlı ticaret yollarını denemesi gerekirdi. Dünyanın bildiğimiz kadarıyla yarısı Müslüman ve oralarda yetişen üzümler, yapılan şaraplar boşa gidiyor. İslam, şarabın içilmesini yasaklarken Hristiyanlar onu İsa'nın kanı kabul ediyor, kutsuyor. Biz de rahatlıkla içiyoruz. Öyleyse doğunun şarapları, Avrupa'ya bizim aracılığımızla niye dağılmasın?

Belki de atalarım gibi hekim olmalıydım...

Nedense bu düşünce bana bile tuhaf geldi. Bazen sağlıklı insanlarla uğraşmak bile beni sıkıyor, hasta bir insanla nasıl uğraşayım? Londra'ya girerken, vebanın izleri görmek, hemen kaçmama yetmişti. Şimdi hasta bir insan gelse önüme, onu nasıl muayene eder, nasıl tedavi ederim? Ailemizde meslekler yüzyıllardır aynı: Ya tüccarlık ya hekimlik. Ailenin bir kolu tüccarlığı seçerken diğeri daima hekimliğe yöneliyor. Fakat hekimlik yapamazdım ben zaten. Mümkün değil...

Yarın katılacağım davet geldi aklıma. Amatus Lusitanus yeni şehirde ve bu defa ev sahibi Portekiz Büyükelçisi. Yarın bir Cromwell'le daha karşılaşmayı beklemiyorum ama önemli insanlar katılacak olmasa, evde kalıp Türkçe öğrenmeyi tercih ederdim doğrusu...

Cromwell'i düşündüm tekrar.

“Ne hazin bir son!”

Kraliçe olması için Boleyn Kızı'nı desteklediği bilinen Cromwell, o gözden düşünce Henry için yeni gelin arayışına girmiş, Clevesli Anne'i bulmuştu. Jane Seymour yaptığı doğumdan sonra kendini toparlayamayarak ölünce, Clevesli Anne'i tekrar gündeme getiren ve kraliçe yapmayı başaran Cromwell, kendi sonunu hazırlamış, Henry ise Anne'i beğenmemiş, başından atmıştı. Cromwell'in düşmanlarının beklediği de buydu. Sonrasında çok hızlı gözden düşmüş ve idam edilmişti.

Hem de ne idam!

Celladın bir vuruşta kafasını koparması gerekirken, acı çekerek ölsün diye sırtına, boynuna, kafasına darbeler indirilmişti. Celladın sarhoş edildiğini söyleyen de vardı, rüşvet verildiğini de... Kesin bilinen tek şey, idam ile Henry bir dehşet havası yaratmak istiyorsa, bunu fazlasıyla başarmış, Cromwell'in acı çekerek ölmesini isteyenler hedefine ulaşmıştı.

O akşam, balkondan Anvers'i seyrederken, “Bizim düşmanlarımız bu fırsatı bulamayacak!” diye düşünüyordum. Fakat yanılmışım.

Nihayet düğün oldu, bitti ve Diogo ile Brianda çift oldular. Kili-sede kıyılan nikâha hem iş çevremizden hem de Marranlardan çok kişi katıldı. Evde yine gizli bir nikâh yapıldı ve ilk nikâhın geçersiz olduğu belirtildi.

Musevi nikâhı kıyılırsa, önceden kıyılan Hristiyan nikâhı geçersiz olur...

Diogo'nun Brianda'ya bakışından anlıyorum âşık olduğunu. Brianda ise zaten çoktan tav olmuş. Onlar kavuştu ama artık bekâr olarak sıradaki kişi benim.

Gracia ile yaptığımız konuşma geliyor aklıma.

"Evlenmek için bir gelin adayı belirledin mi kendine Jozef?"

"Hayır. Öyle biri yok."

"Ama belirlemelisin. Ailemizin devam etmesi, servetimizin korunması için senin de uygun bir evlilik yapman şart."

"Bilmem ki..."

"Reyna'mı seninle evlendirmeyi düşünüyorum."

"Fakat... O çok küçük... Düpedüz çocuk..."

"Şimdi demiyorum ki... Nasıl olsa büyüyecek. Büyüyeceksiniz. İleride..."

Diogo uyarıyor:

"Jozef, yakışıklı ve ilgi çeken bir genç erkeksin ama dikkatli olmalısın! Senin hayatta sorumlulukların var. Son isteyeceğimiz şey, ailemizin mirasını bölmek için karşımıza çıkacak bir gayrimeşru çocuktur!"

"Lütfen! Bunu nereden çıkarıyorsunuz Diogo Dayı? Yani... Ben..."

"Jozef, hem yakışıklı hem güçlü kuvvetlisin ve bunlar yetmez gibi Mendes servetinin bir sahibi de sensin. Nasıl ki hepimiz dikkatli yaşadıysak, sen de dikkat etmelisin. Beni anlıyor musun?"

"Anlıyorum."

Sonra Agostino:

"Jozef, kadınlar zekidir. Cin gibi hem de... Ne zaman çarpıldığını anladığında geç olur. Özellikle kadınların yanındayken fazla içmeye dikkat et!"

"Neden? Hem zaten niye içeyim ki? İçip sarhoş olmak istesem, erkek arkadaşlarımla yaparım..."

"Sen çok safsın Jozef. Güzel bir kadının elinden gelecek kadehe 'hayır' diyecek erkek çok azdır. Bunu başarabilirsen, kendini de aileni de koruyabilirsin."

Evliliklerimiz de her şeyimiz gibi ihtiyatlı. Hatta sevgiliğimiz bile... Kim bilir, belki başka biri olsam, âşık olur ve evlenir, sonra da kim bilir yarı aç yarı tok, yaptığımız çocukları büyötmeye çalışırdım. Fakat bir Marran olarak her şeye olduğu gibi buna da dikkat etmeliyim. Üstelik, üstümde servet baskısı da var.

Evliliklerimizi serveti bölmeyecek şekilde yapmalıyız!

Reyna büyöyünce benimle evlenmek isteyecek mi bakalım? Hepsi beni tembihliyor ve bir hata yapmamam için gözleri üstümde. Fakat ya Reyna hata yaparsa?... Ya Marran olmayan birini sever ve onunla evlenmek isterse?...

Eğer öyle bir tercihte bulunursa, ona karışmayacağım. Annesi ya da diğerlerinin ne düşündüğü önemli değil. Onun tercihlerine saygı duyacağım. Hatta karşı çıkanlar olursa, onları da ikna etmek için çalışacağım...

Musevi bir kadından doğan, Musevi olur...

Kimsenin endişelenmesine gerek yok. Reyna kiminle istiyorsa evlenebilir. Bölünse de bitmeyecek bir servet var ve zaten kendimiz için saklamıyoruz bunu. Aynı amaçlar için kullanılacaksa, benim ya da bir başka Marran'ın hatta bir Hristiyan'ın kontrolünde olması neyi değiştirir?

Ama ben...

Ben mutlaka Musevi bir kızla evlenmeliyim! Yoksa kaybolur gideriz. Musevi bir anadan doğmayan çocuğun gerçekten Musevi olup olmadığını kimse garanti edemez...

Fazla zaman geçmeden, bir mutlu haber daha geldi. Ailemize yeni bir üye katılıyor. Yaşı iyice ilerleyen Diogo ve genç eşi Brianda çocuk bekliyor.

Brianda'nın da biraz daha durulmasını ve eğlenceye ara vermesini sağlayan, hamileliği oldu.

Bebek haberinden sonra hepimiz daha mutluyuz. Mendes ailesinin genişliyor olması koltuklarımızı kabartıyor. İşlerimiz yolunda gidiyor, iki kız kardeş artık eskisi kadar tartışmıyor, Diogo baba olacağı için bulutların üstünde yürüyor, ben gizli gizli öğrendiğim Türkçeyi epey ilerlettim. Artık bir Osmanlı ile rahatlıkla konuşabilecek duruma geldim. Tek sorun aksanım ama Isaac zaten düzeleceğine inanmıyor.

“Bir İspanyol'un konuştuğu gibi konuşuyorsun Türkçeyi! Telaffuzunda hatalar var.”

“Normal değil mi? Anadilim Portekizce.”

“Hadi ama patron...”

“Ne?”

Bir şeyler biliyor olmalı. Hiç açık etmedi ama mutlaka biliyordur. Zeki, cin gibi bir adam... Şeytana külahını ters giydirir. Bunca yıl ülkesinden uzakta, tek akrabası, belki arkadaşı bile bulunmadan hayatta kalabilmesini bu zekâsına borçlu olmalı. Evdeki küçük de olsa bir işareti, bir sembolü, eşyayı ya da kitabı gördüğünde anlamıştır ama hiç açıktan konuşmadık.

Dinimizden dönmediğimizi biliyor...

Bu şüpheyi yaşadığım çok zamanlar oldu ama mademki bilmezden geliyor, öyle olsun. Ona öyle iyi para ödüyorum ki beni Talmud okurken görse bile ağzını açmaz.

Isaac'ten bir zarar gelmeyeceğini düşündüğüm zamanlar olurdu ama yine bir Marran'dan geldi zarar. Gecenin bir yarısı askerler tarafından çalındı kapımız ve Diogo ikinci kez tutuklandı.

“Adım Giuseppe Alessandro di Ortensa...” dedi içeri girer girmez.
 “Don Micas, sizinle iş yapmaya geldim.”

Günlerdir neredeyse hiç uyumadan ayaktayım, sersemlemiş vaziyetteyim. Üstelik Agostino ve avukatımız Papen’le birlikte, Gracia’nın da desteğiyle uğraşıyoruz ama bir ilerleme sağlayamadık. Diogo’yu ikinci kez tutukladılar ve bizim aklımızdaki fikrimizdeki konu bu. Eğer işyerine halen geliyorsa, tek sebebi Diogo’nun kendi yerini bana emanet etmiş olması. Yoksa iş yapacak halim yok, umur-sadığım da...

“Buraya nasıl geldiniz?” diye sordum yorgunluğumu gizleyemeyen bir sesle.

“Bana daha saygılı davranmalısın...” dedi tehditkâr olmayan bir sesle, davet edilmeyi bile beklemeden otururken. “Sonuçta, mutlaka ihtiyaç duyacağın bir kişiyim.”

Silva da kapıda görüldü.

“Bay Joan, özür diliyorum. Beyefendiye görüşme imkânı bulunmadığını anlatmaya çalıştım ama dinlemedi bile. Hemen şimdi attırıyorum onu dışarı.”

Bir Silva’ya bir Ortensa’ya baktım. Yine aynı rahatlıkla devam etti:

“Beni boş ver de uykumuzu açacak bir şey getir! Bak, patronun neredeyse uyumak üzere. Hadi bakalım!”

“Seni!”

“Bırak Silva!”

Silva bana döndü.

“Ama...”

“Bırak. Beyefendiyi dinleyeceğim. Sen hakikaten uykumu açacak bir şey bul bana.”

Silva şaşkın, çıkarken adama döndüm.

“İsminiz Giuseppe mi demiştiniz?”

“Evet ama daha çok Alessandro denilmesini tercih ediyorum. Elbette arkadaşlarıma bana böyle hitap etmesini. Yabancılar Sinyor Ortensa demek zorunda.”

“Ne istiyorsunuz? Gerçekten size ayırabileceğim zaman çok kısa.”
İyice kaykıldı koltukta.

“Dertlerinize derman olmaya geldim. Tabii karşılığını almak koşuluyla...”

Öyle kendine güvenli hatta küstahça konuşuyordu ki merak etmedim desem yalan olur. Üstü başı düzgün, varlıklı birine benziyor ama Anvers'te yaşıyor olsa, tanırdım büyük ihtimalle.

“Ne söylemeye çalışıyorsun be adam?”

“Adımdan da anlamışsındır. Venedik'ten geliyorum. Anvers'te birtakım işler yapmak için araştırma yaparken, en uygun adayın siz olduğunu fark ettim. Elbette Diogo Dayı'nızla görüşmeyi tercih ederdim. Ne de olsa gerçek patron o. Öyle değil mi?”

Başımı salladım.

Ne saçmalayacaksan saçmala ve git!

“Hedefim, Venedik ile Anvers arasında bir ticaret köprüsü kurmak. Benim satacak ürünlerim var, sizin de bir dağıtım ağıınız. Üstelik para da sizde... Bu durumda Ege ve Akdeniz'deki adalardan topladığım şarapları satmak için sizden daha iyisini düşünemiyorum.”

Aslında şarap ticareti benim de uzun zamandır aklımdaydı ama şu anda başımızdaki mesele, her şeyi bir yana bırakmamız için yeterli.

“Sonra öğrendim ki Don Diogo Mendes, tutuklanmış. Üstelik adı bir suçlu gibi gece yarısı evine baskın yapılarak! Meğerse Hristiyan görünürken gizli gizli Musevi âdetlerini devam ettiriyormuş! Yetmez gibi yüksek faizli borç vererek iyi Hristiyanları batırıyormuş.” Elini

hayret edilecek bir şey duymuş gibi açık bıraktığı ağzına kapattı. “Üstüne bir de Osmanlı ile işbirliği içindeymiş. Kutsal Roma Cermen İmparatoru’nun ve İspanya’nın can düşmanının! Elbette de sevgili ülkem Venedik’in de...”

“Saygısızlaşıyorsunuz... Bu suçların hiçbiri işlenmedi. Hepsi iftira! Bana bakın, siz de mi engizisyondaydınız yoksa? Eğer öyleyse bilin ki bize atılan bu çamur tutmaz. Hepimizin Hristiyan olduğu, pazarları kiliseye gittiği, gidemediğinde evimizdeki küçük şapelde ibadetini yaptığı, bir sürü kiliseye de yardım ettiği biliniyor. Git ve bunu o patronun olacak rahiplere anlat!”

“Yapmayın böyle Don Micas! Size Venedik’ten geldiğimi söyledim. Üstelik bir senatörüm ben. İmparatorlarla filan işim olmaz. Venedik, Roma döneminde olduğu gibi bir cumhuriyettir. O kadar.”

“Yani...”

“Yani... Diogo Dayı’nızı kurtaramadınız. Şu durumda kurtarmanız da zor. Domuz yememeniz bile sizin suçlanmanız için yeterli gelecektir.”

Artık iyice tükenmiş hissediyorum kendimi.

Nerede kaldın Agostino?

Ne yazık ki Agostino Enrique ve avukatımız Papen’i, Diogo’yu ziyaret için göndermiştim. Gelmeleri epey sürecek.

“Ne istiyorsunuz?”

“Sizinle iş yapmak; karşılığında da bir iyilikte bulunmak...”

“Dinliyorum.”

“Dediğim gibi, Akdeniz’in tüm şaraplarını ele geçirdim diyebiliriz. Fakat satamadıktan sonra ne işe yarar? Siz benim şaraplarımı satacaksınız ben de size yardımcı olacağım. Hem Diogo Mendes’in içinde bulunduğu durumda hem de sonrasında.”

“Peki nasıl yapacaksın bunu?”

“Yani anlaştık diyebilir miyiz?”

Bıyıklarının uçlarını biraz daha burdu.

“Hayır. Sadece dinliyorum. Aklıma yatarsa dinlemeye devam edeceğim. Yatmazsa, sizi kapı dışarı etmeye niyetliyim.”

Öne doğru eğildi.

“O halde hızlı anlatayım. Anvers'teki ağınızı kullanarak benim şaraplarımı satmaya başlayın. Yüzlerce fıçı dolusu şarap gönderebilirim size. İstiyorsanız binlerce şişe. Benim kâr etmemi sağlayın. Ben de size bu durumda çıkış yolunu göstereyim. Sonrasında ise Venedik'e yerleşmenize yardımcı olayım.”

Kulaklarım doğru mu duydu diye bir durup düşündüm. Anlamış olacak ki tekrarladı:

“Evet. Venedik'e yerleşmenize yardımcı olabilirim. Siz benim buraya yerleşmemi, yani iş yapmamı sağlayacaksınız, ben de sizin Venedik'e yerleşmenizi. İki taraf da kazanacak. Elbette Venedik'e yerleşseniz bile, buradaki ticaretinizi, benimle yapacağınız işi devam ettirmek şartıyla. Ailenizi Venedik'e taşıyıp, buradan kurtulmanıza yardımcı olabilirim.”

Silva yeniden döndüğünde yanında iriyarı muhafızlarımızdan biri de vardı. Hemen elimi kaldırdım.

“Silva, beyefendi ile konuşuyoruz. Kapıyı vurmadan girme! Ayrıca bize şarap gönder.”

Silva yine şaşkın baktı. Sonra yanındakiyle birlikte gerisingeri çıktı.

“Alessandro, seni dinliyorum.”

“Doçemiz, Pietro Lando, Venedik'i yeniden eski şaşaalı günlerine döndürmeye kararlı. Doğuda Osmanlı'ya karşı epey yer kaybettik ama denizlerde hâlâ üstünüz. Ancak ticaretin gelişmesi, canlanması gerekiyor. Bu sebeple Mendes Müessesesi dahil, gelmek isteyen herkese kapılarımızı açtık. Sizinle sadece kendi adıma konuşmuyorum, Dük Lando adına da konuşuyorum. Eğer kabul ederseniz, Venedik Senatosu adına da... Gelin ve işlerinizi Venedik'te yürütün. Bu hem bizim hem sizin çıkarınıza olur.”

“Bunu Dük’ün kendisi mi istiyor?”

“Evet. Bizzat iletmemi istedi.”

“Bize ne vaat ediyor peki? Daha önce pek çok kere vaatler duyduk. Hemen hepsinde de sonuç hayal kırıklığı oldu.”

“Size özgürlük vaat ediyor. Venedik Cumhuriyeti’nde sizlere karışılmayacak. Rahatça yaşayacak ve ticaretinizi yapacaksınız. Bunun karşılığında Venedik için siz de elinizden geleni yapacaksınız. Şehrin yapılacak çok işi var. En başta da Osmanlı ile mücadele tabii. Ne yazık ki mücadelede yine kaybettik ve tazminat ödememiz gerekiyor şimdi. Bunlar için kaynağa ihtiyaç var.”

“Bu çok kuru bir vaat Sinyor Alessandro. Somut bir öneriniz yok mu?”

“Sizin aklınızdaki nedir?”

“Çok basit: En başından beri istediğimiz şey. Bize yaşayacağımız ama gerçekten rahatsız edilmeden, düşmanlık beslenmeden yaşayacağımız bir yer gösterin. Ben de sizi zengin edeyim.”

Bir an sessiz kaldı. Odaya girdiği andan itibaren ilk kez inisiyatifi kaybetmiş gibi görünüyordu.

“Zengin etmek...”

“Evet. Tahmin edemeyeceğiniz kadar zengin olabilirsiniz ama bunun somut bir karşılığı olması gerek. Artık kuru vaatlerle davet edilip, sonra elimizde avucumuzda ne varsa göz dikilmesini istemiyoruz. İnançlarımız ya da nasıl yaşadığımız sorgulanmadan yaşayacağımız bir yer...”

Düşünür gibi yaptı.

“Neden olmasın? Venedik’in toprağı bol... Akdeniz’deki adalar, Malta’yı bir yana bırakırsak tabii Kıbrıs dahil hepsi Venedik’e aittir. Onlarca irili ufaklı ada. Belki bir tanesinde yaşayıp gidersiniz...”

Çocukluğumdan bugüne kadar bir hayal kurmuş ve her gün bu hedefime doğru yürüdüğümü düşünmüştüm ama aklıma hiçbir zaman bir ada gelmemişti. Oysaki hepsinden daha mantıklı görünüyordu.

“Bir ada...”

“Evet. Küçük bir ada. Bunun için Dük Lando ile görüşebilirim ve sonucu size de bildirebilirim. Fakat ne olursa olsun, Venedik adına söz verdiğimi düşünmeyin. Gelelim diğer meseleye... Ne diyorsunuz?”

“Çıkış yolunu göster bakalım. Eğer haklıysan, şaraplarını satmak için bir ortak buldun. Değilsen...”

Biraz sessiz kaldı. Sonra aklındakini anlattı:

“Biz senatörler, hepimiz önemli ailelerin üyeleriyizdir. Sadece Venedik halkını değil, ailemizi de temsil ederiz. Aramızdan biri de Doçe olarak başkanlığımızı yapar. Zaman zaman bizde de sorunlar olur. Üstelik geçmişte aileler arasında kan dökülmesine ve Venedik’in varlığını tehdit edecek seviyede kavgalar oluşunca çözüm de mecburen bulundu. Bizde herkes herkese borçludur. En zenginimiz, aynı zamanda en borçlumuzdur.”

Bekledi. Anlamadığını görünce devam etti:

“Yani eğer iki aile arasında, ilişki sürdürmek için zorunlu olan konular varsa, borçlar ve alacaklar gibi, ne olursa olsun kavga çıkmaz. Çıksa da uzun sürmez. Anladın mı?”

O anda kafamda bir ışık yandı. Başımı salladım ilk defa takdir ettiğimi gizlemeyen bir yüz ifadesiyle:

“Anladım...”

Alessandro hem Dük Lando'ya teklifimi ileteceğini hem de Diogo'nun hapisten çıkmasının ardından ilk parti şarapları göndereceğini belirterek ayrıldı yanımdan. Hemen Agostino ve Papen'i çağırttım.

Fazla zaman geçmeden geldiler.

"Oturun!" dedim. "Çözümü bulduk. Diogo Dayı'yı kurtaracağız."

Agostino:

"Ne diyorsun Jozef? Ne çözümü? Durum daha kötüye gidiyor. Şarlken, Papa'nın Francisco'ya verdiği ve aile üyelerinin dini konularda mahkemeye çıkarılamayacağına ilişkin belgeyi, durumun hassasiyetini göz önünde bulundurarak iptal etmiş."

Alessandro'dan önce bu haber gelse üzüntümden ölebilirdim ama artık bir önemi yok.

"Dinleyin beni şimdi. Hemen bütün kayıtları inceleyeceğiz. Hepsini, tek tek... Bir teki bile gözümüzden kaçmamalı. Özellikle Diogo Dayı ile Şarlken arasında bir şekilde ilişki kurabilecek tüm belgeleri. Alacak ve borç ilişkisi içinde olduğu müesseseler ve kişileri. Hepsinin tam olarak ortaya çıkarılması lazım... Anlıyor musunuz?"

Anlamadıkları belliydi.

"Sadece yapalım!" dedim. "Biraz sabredin, anlayacaksınız..."

Daha önce tutuklandığında, tutulan kayıtların işe yaradığını bilen Diogo, sonrasında da kayıtlarını düzgün tutmuş, zaman zaman da Silva'ya temize geçirtmişti. Neyse ki birkaç defter dolusu kaydı incelemek bile sonucu görmemize yetti ama gerekirse, oda dolusu belgeyi incelemekten kaçınmayacaktım. Diogo'nun yıllar önce Marran bir

kadının Osmanlı'ya kaçmasına yardım ettiğine ilişkin, kadının çocuklarından birinin ifadesine ulaşmışlardı ama başka bir şeyi gözden kaçırmışlardı. Onu da ben buldum.

Fugger Müessesesi ile anlaşmalar yapmıştık. Onlardan iki yüz bin duka borç alınmış ve bu para da borç olarak Şarlken'e verilmişti. Diogo hapiste kalırsa ve Fuggerlere borcunu ödeyemezse, onlar da Şarlken'e söz verdikleri ödemeleri yapamayacaklar. Oysa Şarlken'in de Fuggerlerden alacakları var. Ayrıca hem bizimle hem Fugger Müessesesi ile para ilişkisinde olan yine pek çok kişi ve müessese var. Sistem bozulursa, bundan zararlı çıkacak olan çoktu ama en zararlı çıkacak olan elbette Şarlken'in kendisi...

Oturup, durumu detaylarıyla anlatan bir mektup yazdım Maximilian dahil, Şarlken'in çevresindeki birçok kişiye.

Diogo'yu hapisten kurtarmamız üç ayı buldu. Çıktığında adeta on yaş birden ihtiyarlamış, çökmüştü. Göz altlarında mor halkalar görünüyor, saçında hiç olmadığı kadar beyaz teller göze çarpıyor. İyi bakılması için çabalasak, gardiyandan yüzbaşıya kadar herkesi beslesek de nemli ve pis ortamda geçirdiği üç ay, onun sağlığını bozmaya yetmişti.

Belki halalarım onun hapisteki kötü şartlar yüzünden bu kadar çöktüğünü sanmış olabilirler ama bence asıl sebep bu değil. Hayatı boyunca en güzel yerlerde yaşamış, saraylarda bile itibar görmüş bir adam için parmaklıklar ardında olmak ciddi bir yıkım sebebi olsa gerek. Diogo başını dik tutmaya, eşine ve Gracia'ya çökmüş görünmemeye çalıştı içerideyken ama acı gerçeği fark etti.

Ne kadar tedbir alırsan al, her yer aynı...

Bence onu bu yıktı. Umutsuzluğa düşmüş, ne kadar çok yaşarsa yaşasın, ne kadar servet biriktirirse biriktirsin, bazı şeyleri değiştiremeyeceğini anlamıştı. İşte yıkılmaya, çökmeye başladığı nokta, bu her şeyi çırılçıplak anladığı noktaydı. Dünyanın en zengini bile olsa, yine de güvende olamayacağını anladığı nokta.

Ona Dük Lando ile haberleşmemizden, Alessandro ile yapacağımız işlerden bahsetmek istiyordum ama onun da söyleyecekleri vardı. Özgürlüğüne kavuşur kavuşmaz fikrini söyledi:

“Anvers artık bizim için güvenli değil. Bu şehirden gitmeliyiz.”

Kulağına eğilip fısıldadım:

“Sen dinlenmene ve kendini toplamaya bak. Kafamda bir plan var. Eğer gerçekleştirebilirsem, sadece sen değil, hiçbirimiz bir daha bunu yaşamayacak!”

Soran gözlerle baktı ama devamını söylemedim.

Keşke bir daha bu konuyu görüşmek için vaktimiz olmadığını bilebilseydim.

Brianda'nın bir kız çocuğu oldu ve teyzesini onurlandırmak için onun adını verdiler: Gracia. Fakat aynı evde iki Gracia karışıklığı olmasın diye La Chica denilmeye başlandı.

Hemen arkasından Diogo yatağa düştü. Zaten iyi çıkmamıştı hastaneden ve sonrasında sağlığı sürekli kötüye gitti. Sonunda, "Bana noteri getir Jozef!" dedi. "Vasiyetimi hazırlamak istiyorum."

İtiraz ettim:

"Diogo Dayı, neler söylüyorsun sen? Vasiyet için henüz erken. Hemen ölüp gitmeyi mi planlıyorsun? Üstelik artık bir kızın var. Onun büyüdüğünü, yuva kurduğunu görmeden mi?"

"Jozef..." dedi artık epeyce ihtiyarları andıran sesiyle. "Senin daha yapacak çok işin var. Seni ve Samuel'i iyi yetiştirdiğimi düşünüyorum. Fakat benim için yolun sonu görüldü. Eğer şimdi, aklım başımda, dilim konuşurken vasiyetnamemi hazırlamazsam, benden sonra sorun yaşarsınız. Sen, yabancı biri değilsin. Ailedensin. Bu sebepten sana bir şey anlatmama gerek yok. Brianda Hala'nı biliyorsun. Benim sevdiğim tek kadın, çocuğumun anası. Fakat iş konusunda ona güvenemem. Kadınlar bizim gibi değil. Üzüntülerini daha derin yaşıyorlar. Biz ise kalbimiz kan ağlasa da yine gidiyor ve işlerimizle uğraşıyoruz. Sen beni anlarsın. Benden sonra yaşadıkları sürece adamlarıma aynı şekilde sahip çıkmamı istiyorum. Agostino ve Silva'ya sonuna kadar güvenebilirsin. Bunun dışındakilere karşı yine ihtiyatlı ol. Mendes Müessesesi'ni Gracia yönetecek gibi görünüyor. Ancak bir kadının iş hayatında yapamayacağı şeyler vardır. Bu nedenle işin başında sen ol. Benim yaptığımı yap ve attığın her adımda Gracia'ya danış. Onunla müzakere etmeden, detaylı düşünüp taşınmadan hiçbir adım atma! Bunu anlıyor musun?"

“Anlıyorum...”

“Ben ölüp gideceğim ama Şarlken belası hayatta... Ben hayattayken denediklerini, öldükten sonra da deneyecektir. Hiçbir hukuki açık bırakmamam lazım!”

“Ölme!” demek geliyordu içimden. “Yaşa biraz daha... Yüz bin insan yaşıyor Anvers’te, sen de yaşı. Ne acelen var?”

Ama ağzımı açamadım. Göğsümün üstünde bir ağırlık... Dünya-daki bütün yakınlarımı böyle birer birer kaybedecek miyim? Önce annem sonra babam... Francisco’dan sonra şimdi de Diogo... Kendimi zaten yalnız hissedirim hep. Ailem dışında çok az yakın arkadaşım var. Bana dışarıdan bakanlar, çevresi geniş sanıyor. Öyle ya, prensler, şövalyeler, asilzadeler, tüccarlar var arkadaşlarım arasında ama gerçekte yaşadığım, büyük bir yalnızlık...

“Ölmesen olmaz mı? Biraz daha yaşasan... En azından ben de yaşlanana kadar...”

Ama ağzımı açamadım. Bana her zaman bir baba kadar yakın olan Diogo’ya, onu daha fazla üzecek şeyler söyleyemedim.

Noter geldiğinde, söylediklerini tek tek yazdık. Sonra hepsi hazırlandı ve onaylanmak üzere teslim alındı. Diogo’nun vücudu artık halsiz ve hastaydı ama zihni gayet iyi çalışıyordu. Servetinin kontrolünü Gracia, ben ve Agostino’ya bırakmış, karısının sadece getirdiği drahoma üzerinde söz sahibi olmasına izin vermişti. Brianda’yı en çok kızdıracak şeyin, La Chica’nın vesayetinin Gracia ve Agostino’ya verilmesi olduğunu görebiliyorum. Agostino, Francisco ve Diogo ile aynı anda din değiştirmek zorunda kalmıştı Portekiz’de. O da bir Benveniste idi ama gurur duyulacak soyadı çoktan tarih olmuştu.

Kapı çalındı. Gracia, “Girin!” dedi.

Teo’ydu gelen. Birkaç kez işyerimizde görmüş, bir keresinde de kısa bir bilgi almıştım hakkında. Diogo, onunla çoğunlukla yalnız görüşür, beni bile görüşmelerinde istemezdi.

“Gel Teodore...”

Teo hepimizi selamladı.

“Bu beyefendi Teo... Ama onu Venedik'te başka bir adla, Osmanlı'da başka bir adla tanırılar.” İyice yorulmuş sesi zar zor duyulur olmuştı. “Ona havale ettiğin bir iş için gözünün arkada kalmayacağına emin olabilirsin. Teodore ile tanışmanızı istedim. Zaman zaman yüklü gemilerle ki tahmin edeceğin üzere bunlar aslında bizim gemilerimiz, Anvers'e gelir. Kendisiyle ticaret yaparız. Osmanlı'ya kaçırılması gereken kimi Marranları olduğu gibi, Osmanlı sarayına göndermek istediğimiz bilgileri de ona emanet ederiz. İstanbul'da onu Tahir Ağa diye bilirler.”

Bu kadarını beklemiyordum. Demek ki Osmanlı sarayına bilgi gönderdiğimiz kurye, karşımızdaki bu adam. Başka bir zaman olsa, bu bilgi beni çok heyecanlandırabilir ama şu anda üzüntüden başka bir şey hissetmiyorum.

Diogo, zamanı kalmamış gibi davranıyor.

“Teodore, İstanbul'a Portekiz'den kaçan ailelerden birinin üyesi. Akrobamız sayılır. Denizcilikte çok ileri olan Portekiz'in gemi yapım tekniğinden, İngiltere'de yeni çizilen haritalara kadar her türlü bilgiyi istiyor İstanbul'dakiler. Bu konuda bizim müessesemizden de epeyce yardım görüyorlar... Şarlken'in rakiplerine yardım etmek bizim için görev sayılır ama bu kadar da değil. Osmanlı ile çok fazla ortak çıkarımız var.”

“Bundan fazlası da var?” diye geçirdim aklımdan.

“Süleyman ile ilişkileri güçlü tutmaya devam etmenizi istiyorum. Osmanlı, bizim Avrupa'da hayatta kalabilmemizin garantisidir. Teodore, diğer bağlantılarımızı sizinle tanıştıracak. Sakın ola ki Teo'nun dışındaki herhangi bir kanaldan size ulaşan ve bu tip faaliyetlerden bahsedenlere kanmayın. Tuzaktır!”

Giuseppe Alessandro di Ortensa yeniden ziyaretime geldiğinde, kendim işte, aklım evdeydi.

“Sana güzel haberlerim var ortağım Don Micas!” dedi yine aynı teklifsizlikle. “Harika işler yapacağız.”

“Dük Lando teklifimizi kabul mü etti?”

Eğer evet derse hemen Diogo’nun yanına koşmak ve hiç değilse son anlarında bu haberi vererek onu mutlu göndermek istiyordum. Oysa Ortensa başka havalardaydı:

“Hangi teklifi? Ha, ada teklifini diyorsun. Bakacağız, değerlendirceğiz. Bu işler öyle kolay değil dostum. Bir öneri olarak Lando’nun aklına yatsa bile bunu Senato üyelerine anlatmak ve ikna etmek için zamana ihtiyacı var. Şahsen ben de bu konuyla ilgileniyorum.”

Hevesim birden kaçtı. Boşa heyecan...

“Hangi konudan bahsediyorsun?”

“Şarap konusundan tabii ki... Ege ve İyon Denizi’ndeki birçok adayı dolaştım ve anlaşmalar yaptım. Adriyatik’i bile... Avrupa’nın en büyük şarap satıcıları bizler olacağız!”

Heyecanlanmamı bekliyordu ama hiç hareket olmadığını görünce şaşırdı.

“Sevinmedin mi?”

“Sevindim Alessandro. Fakat Diogo Dayı’m çok hasta. Aklım onda.”

“Üzüldüm. Keşke onunla da tanışıp konuşma şansım olsaydı. Artık iyileştikten sonra...”

“Elbette...”

“Gemiler dolusu şarap Venedik'ten Anvers'e akacak. Hem de en iyilerinden. Tüm Avrupa bizim şaraplarımızdan içecek. Kasamız parayla dolacak!”

Heyecanlandırmaya çalışıyor ama benim içimden gelmiyor. Zaten harcayabileceğimizden çok paramız var. Keşke bu kadar paramız olacağına, Diogo'yu sağlığına kavuşturacak bir şeyimiz olsaydı.

“Lando tam olarak ne diyor?”

“Senin aklın hâlâ aynı konuda...” dedi sitem eder gibi. “Sana söyledim. Venedik'e yerleşebilir, işlerinizi oradan yürütebilirsiniz. Kapılar size ve sizin gibi gelmek isteyen kim varsa, herkese açık. Lando, bunun için Şarlken'i karşısına almaya bile hazır. Tabii ki her iki tarafın da kazanması koşuluyla...”

“Sorduğum o değil. Ada konusunda net olarak ne diyor?”

“Söz vereceğini düşünme ama galiba olabilecek bir şey. Sonuçta kimsenin oturmak bile istemediği adalarla dolu denizler. Neden olmasın? Venedik hâkimiyetinde kaldıktan sonra...”

“Senin görüşüp, konuştuğun, ikna ettiğin Senato üyeleri oldu mu?”

“Birkaç tanesine açtım konuyu. Kimsenin denizdeki verimsiz bir adayı umursadığı yok. Fakat daha yapılması gereken çok iş var. Böyle uzaktan da olmaz. Bir an önce Venedik'e geçin ve işleri kendin takip et. Kesenin ağzını aç ve böyle benimle konuştuğun gibi konuş, niyetini anlat. Bol keseden dağıtırken, konuşmalarınla da ikna et. Altınların sesi ile karışıkça, en çirkin ses bile dinlenir hale gelir. Devlet içinde devlet olmasına izin vermeyecekler tabii ki ama iltizam verebilirler. Verginizi öder ve rahat rahat yaşarsınız. Gerektiğinde Venedik'in diğer vatandaşları gibi üzerinize düşeni yaparsınız.”

“Elbette yaparız.”

“O halde geciktirmenin bir anlamı yok...”

Durdum. Diogo iyileşsin ve ailece gidelim istiyorum Venedik'e ama durumu iyiye gitmiyor. Ortensa ile paylaşmadım aklımdan geçenleri.
Az konuşmak, söylenmemesi gerekenleri gizli tutmanı sağlar!

Diogo, son nefesini de eziyet altında verdi. Yatağında can çekişiyor ve Rabb'ine kavuşacağı son anlarda "Şema" duasını mırıldanıyor. Yanı başında durup, onun rahat ölmesini sağlamaya çalışan papaz fark etti mi bu durumu bilmem ama Protestanların daha kalabalık olduğu bir yerde yaşadığımız için şükrettim. Ruhu bedeninden ayrılırken, bütün ömrünü "mış gibi" yaparak geçirdiği Hristiyanlığa ait duaları değil, kendi inandığı şeyi duymak istiyordu. Museviliğe kalben bağlılığını haykırıyordu. Buna bile fırsat bulamadı.

Musevi birini son yolculuğuna uğurlamaya çalışan Hristiyan din adamına bakarken aklımda geçen, içinde vicdan olan birilerinin, kimseyi kendi gibi olmaya zorlamaması gerektiği. Özellikle de konu inanç ise... Aklı başında biri bunu yapmaz ama çılgınlık bazen öyle yaygınlaşıyor ki normal olanın yerini alıyor. Bazen de toplumun vicdanı olması gereken din adamlarından geliyor çılgınlık...

Bizim talihsizliğimiz, böyle bir dönemde yaşıyor olmak...

Francisco gibi Diogo da son nefesinde apostazinin vicdan azabını çekiyor olmalı. Din değiştirme konusu, tüm Musevilerin ortak acısıydı. Zorunlu kalmalarına rağmen bunu yaptıkları için kendini kötü hisseden, hayat boyunca vicdan azabı çeken çok Musevi vardı. Özellikle de din değiştirmeye zorlanınca, çocuklarını ve kendini öldüren İngiltere Musevileri örneği, aynı davranışı göstermeyenleri rahatsız etmiş, kendilerini suçlu hissetmelerine sebep olmuştu. İşkenceden, idamdan korkup, ateşe yürümekten çekinmeyen yürekli, inançlı Museviler gibi olmadığımız için içten içe bir suçluluk duyuyorduk elbette... Diogo Museviler için çok çalışmış, belki binlerce Marran'ın hayatını da kurtarmıştı ama yine de suçluluk duygusundan kurtulamamış olmalı. Elini tutmak ve "Sen doğrusunu yaptın.

Ölmenin kimseye faydası yok. Hayatta kalarak binlercesinin hayatını kurtardın. Ölenlerin asla yapamayacağı hizmetleri yaptın..." demek istedim ama yapamadım.

Rabbim, sen bizi affet.

Kendimi bilemem. Zaten hiçbir zaman dört dörtlük bir Musevi olamadım ama şundan eminim: Kudüs'te yeniden diriliş başladığında, Diogo'nun yeri hazır olacaktır. Allahım onun işlediği günahları değil, yaptığı onca iyiliği önde tutacak ve sevdikleri arasına alacaktır.

Oturamadım.

"Ben dışarıda olacağım..." dedim usulca. "Beni haberdar edersiniz."

Yan odaya girdiğimde şaşırdım. Isaac oradaydı. Normalde aşağı katlarda hizmetlilerin kaldığı bölümlerde bulunur, ben çağırmadıkça bu katlara çıkmaz.

Epeydir yanımda ve artık tamamen güvenimi kazandı ama yine de yan odada Diogo yatarken, burada bulunmasından rahatsız oldum. Yüzüm zaten asık.

İçimden geçenleri anlamış gibi ayağa kalktı. Saygılı bir duruşla ellerini önünde birleştirdi.

"Önemli bir mesele var Don Micas. Konu, Dona Reyna ile ilgili..."

Yas bitip vasiyet açıklanınca Brianda küplere bindi. Yanlarında benim olmam bir yana Agostino Enrique'nin ve Papen'in olmasına da aldırmayıp ağzına geleni saydı.

Sakinleştirmek için araya girmek zorunda kaldım:

"Brianda Hala, vasiyet bazı sınırlamalar getiriyor ama sahip olduğun her şeye sahip olmaya devam edeceksin. Bir hukukçu olarak sözüme güvenmiyorsan, yeğenin olarak güven. Dün neyin varsa yarın da onlar olacak. Hatta fazlası..."

Agostino ve Papen de başlarını salladılar. Ancak Brianda'yı şu dakikada teselli edebilecek kimse yoktu görüldüğü kadarıyla.

"Bakıyorum sen de tarafını seçmişsin Jozef! Demek ki şimdiden müstakbel kayınvalidenin safına geçtin! Öyle olsun. Sen de ihanet et bana! Etmişsin zaten... Yazıklar olsun! Hiç değilse senin hep adil olduğunu düşünürdüm!"

Kulaklarıma kadar kızardım. Bana böyle şeyler söyleyebildiğine inanamıyorum. Artık sadece kızgın değil, çirkin de görünüyor. İçimden sürekli tekrarlıyorum:

Sabır, sabır, sabır!

Onun hepimize ettiği hakaretleri, acılı olmasına verip, sabırla susarken, aklıma yel değirmenleri geldi. Şu anda öyle öğütüyor bizi sözleri. Hepimizi un ufak ediyor ama farkında değil. Yerimden kalkmak, bir tokat atmak ve uzaklaşmak istiyorum ortamdan ama ne mümkün!

Anlamak isteme yine kimse bir şey anlatamaz.

Başta ablası olmak üzere hepimize ağır hakaretler ettikten sonra, güzelliğini göstermek ister gibi kırılarak gitti.

Yerimden kalktım.

“Evet beyler. Galiba toplantımız bitti. Brianda Hala itiraz etmeyi, hukuki yollar aramayı deneyecektir ama biz hazırlıklıyız. Sizinle konuştuğunda da gereken neyse söylersiniz.”

Agostino:

“Jozef, eğer vasiyetnameyi geçersiz hale getirecek bir adım atarsa, tüm servete el konulmasına sebep olabileceğini anlatmaya çalışırım. Ancak o anlar mı bilmem...”

Papen, bütün iyi avukatlar gibiydi. İşini yapıyor ve parasını alıyor. Birçok sırrımız gibi bu toplantının da aramızda kalacağından şüphem yok.

Onları kapıya kadar geçirdim. El sıkıştık ve çıktılar.

İki kız kardeşin kavgasının üstüne bir de Reyna ile ilgili haberi vermenin zamanı mı? Bazen gelince üst üste gelir ya... Tam öyle bir durum!

Hâlâ sessiz sessiz gözyaşı döken Gracia'nın karşısına oturdum:

“Jozef...” dedi hıçkırmayı sürdürerek. “Brianda neden böyle? Ne babam anlatabildi durumu ona ne Diogo. Galiba ben de anlatamayacağım. Diogo'nun işleri onun değil benim kontrolüme bırakmasını kabullenemiyor. Oysa ona kalsa, iki günde müessesemizi batırır.”

“Üzülme Gracia Hala. Şimdi onun kafası karışık. Kocasını hapse atıldı, doğum yaptı, kocasını kaybetti... Bütün bunları yaşayan birinin dengesiz davranmasını anlayışla karşılayabiliriz. O da senin gibi Alvaro ile Filipa Mendes'in kızı. Biraz gecikmeli de olsa, doğru olanı yapacaktır.”

Gözlerime umutla baktı.

“Buna inanıyor musun?”

Ellerini tuttum.

“Tabii ki. Başka ne yapabilir?”

Aslında onu teselli etmeye çalışıyordum ama doğruyu söylemediğimi o da biliyor. Brianda teselli edilemez çünkü onun meselesi

servetten, zenginlikten öte bir şey. O, ablasının gölgesinden çıkmak istiyor. Hep ablasının gerisinde kalmış ve buna isyan ediyor. Sanırım evlenirken de miras açıklanırken de beklentisi hep buydu.

Sessiz kaldığımız birkaç saniye boyunca ikimiz de aynı şeyleri düşündük.

“Böyle bir zamanda konuyu açmak istemezdim Gracia Hala ama daha önemli bir konu var.”

“Ne oldu?” dedi gerçek bir korkuyla. “Daha kötü bir haber mi var?”

“Olayların gidişatına göre, olabilir. Konu Reyna ile ilgili...”

Diogo'nun ölümünden sonra işlerin idaresi büyük oranda Agostino ile bana kalmıştı. Diogo'nun tavsiyesi ve vasiyetine harfiyen uyuyor, eldeki kadroyu koruyarak işlerimizi yürütüyor ve önemli meselelerde Gracia'ya danışıyorduk.

Agostino baharat ve kıymetli metal ticaretine ilişkin işleri yürütürken, aklımdakileri yavaş yavaş uygulamaya koydum. Artık Diogo da olmadığına göre, işler konusunda biraz daha inisiyatif almam sorun olmayacak. Para işlerine ağırlık verdim.

"Banco" işlerinde ustalaşacağız...

Para Venedik şubemize yatırılıyor, Anvers şubesinden mallar alınıyor. Para veya malı dolaştırmak, yanında taşımak tarihe karışıyor.

Bu sistemin bir faydası da müessesemizin ele geçirilmesinin çok daha fazla zorlaşması. Avrupa'nın her ülkesine yayılmış şubelerimiz para ilişkileri üzerine yoğunlaşmış, krallar, kraliçeler, dükler, baronlar, her kim varsa onlara borçlar vermiş ya da almıştı. Eğer herhangi bir şubemize el konulup, işler durdurulmak istenirse, bunun etkileri domino taşı gibi tüm Avrupa'da hissedilecek, tüm kıtada ticaret sekteye uğrayacak. Tahsil edilemeyen alacaklar, tahtlarında rahat oturmayan krallar, kraliçeler...

Dışarıdan bakıldığında işlerimiz hâlâ büyümeye devam ediyor ve Anvers'te gittikçe daha güçleniyorduk. Fakat bu sadece yanıltmacaydı. Başka bir şehre taşınmak için alttan alta yoğun çalışıyoruz.

Alessandro'nun gönderdiği şaraplar geldi ve dağıtımına başladık. Şarabı seven bir insan olarak işini iyi yaptığını teslim ediyorum. Gerçekten çok güzel şaraplar bulmuş ve sadece meyhanelere değil, saraylara bile satabileceğimiz kalitede...

İşler her açıdan iyi gidiyor. Şaraplar gelip, işleri Anvers'te büyütük sanılırken, servet Venedik'e kaydırılıyor. Bir gün buradan ayrıldığımızda, eğer niyetlerini yine bozarlarsa, Alessandro'nun şaraplarından başka el koyacak bir şey bulamayacaklar ki o zaman da Venedik'i karşılarna alacaklar.

İşler yürüyor ama yine de önüme bir talep geliyor ve yerimden kalkıp, Diogo'nun oturduğu odaya gitmek istiyorum. Sanki hâlâ orada oturuyor ve danıştıgımda bana akıl verecek... Sabahları ve akşamları da onun odasına doğru gidiyor ayaklarım ama orası artık boş... Yapıyı ayakta tutan sütun yok.

Diogo yok...

Gracia büroya geldiğinde, yine aynı işleri yapıyordum.

Daha o oturmadan dışarıda kıyamet koptu.

"Ne oluyor?" deyip fırladım. Gracia da arkamdan geldi.

Kapıyı açtıgımda gördüğüm manzaraya inanmak zordu. Eşyalar devrilmiş, sandalyeler yıkılmış, yerdeki halı bile bir ucundan toplanmış. En kötüsü ise birbirinin boğazına yapışmış iki insan azmanı. Biri Isaac, diğerini tanımıyorum. Avazım çıktığı kadar bağırdım:

"Ne oluyor burada?"

Bir anda durdular ama birbirlerinin boğazını bırakmadan.

"Kendinize gelin!"

Isaac elini indirince, diğeri de indirdi. Gürültüye koşup gelmiş Silva, şaşkınlıktan açık kalmış ağzını ancak o zaman kapatabildi.

"Affedersin patron ama bu adamı, sizin kapınızı dinlerken yakaladım."

Adama baktım. Isaac kadar iriyarı ama daha uzun saçlı. Sürekli yüzünü saklamaya çalışıyor gibi.

"Kimsin sen?"

Gracia cevap verdi:

"Onun adı Pierre. Benim muhafızım."

Dönüp şaşkınlıkla ona baktım.

“Senin muhafızın mı? Senin bir muhafızın mı var? Ne zamandan beri?”

Isaac araya girecek oldu:

“Kapıyı dinliyordu. Yakaladım onu.”

“Sen sus bakalım. Şunu bir tam anlatır mısın Gracia Hala?”

“Sen epeydir söyleyip duruyordun bir muhafız almamı. Hem beni hem de aile üyelerini korusun diye bir muhafız aldım kendime.”

Isaac yine söze girecek oldu.

“Ama kapıyı...”

Elimi kaldırıp durdurdum.

Gracia kızar gibi yaptı.

“Tanışın ve uslu uslu oturun.” Kapıyı kapatıp yerine geçerken anlatmaya devam etti. “Beni korumak için kapının önünde bekliyor. Isaac yanlış anlamış olmalı.”

Ben de oturdum.

“İyi ama bu adam bir şey saklıyor gibi.”

“Saklıyor tabii. Yüzünde kocaman bir iz var. Onu gizliyor. Sen asıl kendi muhafızına bak! Bence o daha şüpheli biri.”

“Hayda! Niye böyle söyledin şimdi?”

“Çünkü onun şüpheli hareketleri var. Bazen odasına kapanıyor ve garip seslerle bir şeyler yapıyor. Osmanlı dilinde birtakım konuşmalar ama kendi kendine konuşur gibi...”

Güldüm.

“Niye gülüyorsun Jozef? Benim de haber aldığım kaynaklar var. Onun neler yaptığını duyuyorum bir yerlerden.”

“Halacığım, haberim var. O yaptığı şeyler de Osmanlı dilinde değil. Arapların dilinde... İbadet yapıyor.”

“İbadet mi?”

“Evet. Müslümanlara has ibadetler. Aslında her gün ve beş defa yapması lazım ama tembel bir adam... Biriktirip, öyle yapıyor. Bazen

eski günahları aklına geliyor olsa gerek ki pişmanlık duyuyor, öyle kapanıp saatlerce ibadet ediyor. Müslümanlar ibadetlerini Arapça yapıyor Gracia Hala, Türkçe değil.”

“Desene bir Boleyn Kızı da onlara lazım!”

Bu sözler ikimizi birden güldürdü. Anne Boleyn ile evlenmek isteyen Henry gelmişti aklımıza. Katolikliğin boşanmaya izin vermemesi, İngiltere’de Anglikan Kilisesi’nin kurulmasını sağlamış, ibadetlerin İngilizce yapılmasının yolu açılmıştı.

Gülmemiz bitince geliş sebebini anlattı:

“Senden Türk ve İran halıları bulmanı söylemek için geldi Jozef. Macaristan’ın naip kraliçesi Mary’yi ziyarete gitmem gerekiyor ve hediye olarak Şark halıları düşündüm.”

“En kısa zamanda hazırlatacağım. Ama bu muhafız, hep böyle yanında mı olacak? Evde bile mi?”

“Evde bile... Sorduğun buysa, bizimle yatağa girmeyecek elbette!”

Kahkahalarımızı tutamadık. Epey zamandır böyle içten, yüksek sesle gülmemiştik. Birbirimize baktıkça yeniden gülüyor, göz göze gelmemeye çalışıyorduk.

Eşsiz güzellikte Şark halıları bulunup birkaç gün içinde hazırlandı ve Gracia Macaristan’a doğru yola çıktı. Onun yokluğunu fırsat bilen Brianda da epey zaman sonra işyerimize geldi.

Gracia ne kadar akıllı ve yaşlandıkça tecrübe sahibi oluyorsa, Brianda yaşlandıkça o kadar havaileşiyor. Aklı gerçekten havalarda...

“Görüyor musun şunun yaptığını?” dedi şikâyet eder bir sesle.

“Kimi kastediyorsun Brianda Hala?”

Aslında kimi kastettiğini biliyordum ama o anlatsın istedim.

“Kim olacak, benim muhasebeci kılıklı ablam! Macaristan Kraliçesi onu davet ediyor ama hadi kızları anladım ama beni burada bırakıp gidiyor! Ne kadar ısrar ettiysem de kabul etmedi. Davetin isme yapıldığını söyledi. Düşünebiliyor musun? Yine kraliçelerle,

asillerle tanışmamın önüne geçti! Küçük kızlarımız ilk defa bir saray göreceklerdi, ona da engel oldu. Beni buraya çocuk bakıcısı olarak bırakıp, kendisi kraliçe ziyaretine gidiyor. Bazen bu kadının benden nefret ettiğini düşünüyorum.”

Gözlerime baktı.

“Hayır, nefret etmiyor. Eminim çok seviyor. Hatta buna yemin edebilirim... Seni korumak için götürmemiştir.”

“Seviyorsa da başka türlü seviyor. Çocuğu gibi. İnanır mısın, bana davranışları ile Reyna ya da La Chica'mıza davranışları arasında fark yok. ‘Şunu yap! Bunu yap! Şöyle yap! Böyle yap!’ Sanki ben onun çocuğuyum... Öf! Beni deli ediyor.”

Hak vermemi, en azından teselli edici birkaç cümle söylememi bekledi ama sesimi çıkarmadım.

“Yanlış mı düşünüyorum?”

“Hayır Brianda Hala. Yanlış düşünmüyorsun: Seni en az çocukları sevdiği kadar seviyor.”

Ona anlatmak istiyordum. Mendes servetine el koymak isteyen Şarlken ve kız kardeşi Macaristan'ın naip kraliçesi Mary'nin, Reyna'yı, Aragonlu Francisco adında, engizisyon mahkemelerine başkan atanmış biriyle evlendirmek istediğini söylemek geliyordu içimden. Böylece bir kadının servetini kocası yöneteceği için Reyna'nın, dolayısıyla Mendes servetinin kontrolünün bir engizisyon yargıcına geçeceğini anlatmayı istiyordum ama tuttum kendimi.

Sessiz kalmamı da olumsuz yorumladı. Ondan bir şeyler saklamaya çalıştığımı düşündü. Bana da kızdı. Son zamanlarda iyice fevrileşmişti. Bir anda sesi yükselebiliyor, vurup kapıyı çıkabiliyordu.

“Ben de kime anlatıyorum! Anlaşılan yine kayınvalideni kolluyorsun! Hep öyle yaptın zaten... Hepiniz öyle yaptınız! Babam da Diogo da sen de...”

“Brianda Hala, kimsenin seni başkasından daha üstün ya da daha değersiz tuttuğu yok. Bunlar yanılsama. Gracia Hala daha işlerin

içinde biri. Belki sen daha güzelsin ama o iş konusunda daha tecrübeli. Başka bir sebebi yok.”

“Ama sürekli beni böyle geri planda tutarsa, nasıl öğreneceğim bu işleri? Hiçbir zaman onun önüne geçmeme izin vermez. Eşiti olma bile izin vermiyor!”

Sen batırırsın işleri...

Dilimin ucuna kadar geldi cümle. Tuttum kendimi. Daha fazla üzmeye gerek yok.

“Zamanla olacaktır. Bence sen de biraz eğlenceyi bırakıp, işlere ağırlık vermelisin. Bir anda ablan kadar tecrüben olmayabilir ama istersen, eminim ki onun kadar başarılı olursun. İkinizde de aynı kan var.”

Gülümsedi nihayet.

“Evet, yapabilirim ama beni sıkıyor muhasebeci gibi kâğıtların, rakamların arasına gömülmek. ‘Bırakayım bunları ablam yapsın..’ diyorum. Ben de ailemizin ne kadar başarılı, ne kadar zengin olduğunu göstereyim. Asilzadeler hatta kraliçeler kadar zengin değil miyiz? Neden fakirler gibi yaşayıp, işçiler gibi kâğıtlara gömülelim? Hem daha güzelsem benim suçum ne?”

“Hiçbir suçun yok. Bunu hepimiz takdir ediyoruz.”

Yumuşamıştı.

“Eh, nihayet bir konuda bana hak verdin...”

“Güzelliğin ve şıklığın konusunda sana hepimiz, her zaman hak veriyoruz. Mendes ailesinin güzelliğini herkes seninle tanıyor. Kâtipler gibi yaşamana gerek yok zaten.”

Öfkesi hızlı yatışmıştı.

“Ne yapsam dersin? Acaba kızları alıp terziye mi gitsem? Yeni kıyafetler hazırlatsam hepimiz için. Gracia saraydan döndüğünde, bizi de oradaki kadınlar kadar şık bulsa ne der sence?”

“Gereksiz yere masraf çıkardığınızı.”

Güldü.

“Evet. Tam bunu söyler!”

Ben de güldüm.

“Jozef, madem el ele verdiniz ve beni işlerden dışladınız o halde bana yol göster. Evimizde partiler, balolar vermek istiyorum ama karşı çıkıyor. Başka yerlere seyahatlere gitmek istiyorum ama güvenli olmadığını söylüyor. Kızım ile ilgilenmek istiyorum ama hem Reyna'nın hem de La Chica'nın eğitimi konusunda bile bana söz hakkı tanımıyor. Ne yapacağımı şaşırmış durumdayım. Beni boğuyor.”

Gerçekten boğulduğunu görebiliyordum, hak vermesem de... Onu az da olsa rahatlatmak istedim:

“Biraz sabırlı ol. Kim bilir, belki yakında istediğin tarzda bir hayat bulursun Brianda Hala... Kim bilir, belki istemediğin kadar çok asilzade ile tanışıp, onlarla bol bol balolara gidersin. Mücevherlerini takıp, herkesin gözlerini kamaştırırsın. Evinin büyük salonunda müzisyenler çalarken, aristokrat misafirlerinle kadeh kaldırırsın...”

Öne doğru eğildi:

“Jozef, ne demek istiyorsun?”

“Biraz beklemeni öneriyorum Brianda Hala. Belki yakın zamanda hayatımızda önemli değişiklikler olur. Sen kendini sıkıcı ortamlarda değil, renkli sosyal ilişkilerin arasında bulursun. Belki en hareketli, en eğlenceli şehirlerden birinde yaşarsın...”

Biraz olsun inisiyatif kullanmak isteyen Brianda, kızları alıp terziye götürmüştü. Anvers'in en usta terzilerinden, Lizbon kökenli biri. Hem Reyna hem La Chica hem de kendisi için kat kat elbise siparişleri vermiş, prova için gün almıştı.

Kızların da hoşuna gitmiş olacak ki bütün akşam hem kendi aralarında bu konuyu konuştular hem de bana anlatmaya uğraştılar. Bir ara Reyna, "Bizim gibi Marran bir kadınla da tanıştık orada..." dedi. "Seni tanıyor."

"Öyle mi? Kimmiş?"

"İsminin Adriana olduğunu söyledi. Eskiden beri tanışıklığınız varmış."

Nefesimi tuttum. Heyecanımı belli etmemeye çalıştım.

"Galiba vardı öyle birisi. Eskiden..."

"Evet. Misafirleri filan olmuşsun, o bir genç kızken."

Artık nefes almakta zorlanıyorum. Nereye varacak bu konu?

"Olmuştur. Çevrem geniş."

"İyi tanıyor gibiydi."

"Kimden bahsediyorsun?"

Sanırım aldırmadığıma inandırdım. Onun için de önemsizleşti birden kadın.

"Erkek kardeşi senin arkadaşın mıymış ne? Öyle bir şeyler söyledi. Eduardo demiş olabilir."

Oh! Nihayet nefes...

"Ha, şimdi hatırladım! Beraber okuduğumuz arkadaşlarımızdan. Edward derdik biz. E, ne yapıyormuş?"

“Adriana mı? Hiç. Mutlu bir evliliği bir de çocuğu varmış.”

“Canım bana ne kadından! Edward’ı diyorum. Ne yapıyormuş? Epeydir görünmüyor.”

“Afrika’da bir yerlerde olduğunu anlattı. Elmas madenleri ya da ona benzer bir şeylerin peşindeymiş. Bir gün çok zengin olarak Anvers’e dönecekmiş. Kadın uzun uzun anlattı ama bizim aklımız elbiselerde, kumaşlardaydı. Can kulağı ile dinleyemedim.”

“Başarılı olacaktır...” dedim konuyu tamamen Edward’a çekmek için. “Tuttuğunu koparan biriydi o. Bir gün gerçekten elmas kralı olarak dönebilir Anvers’e. Biz üç yakın arkadaşlık okulda. Ben, Edward ve Jasper... Jasper de şansını Yenidünya’da denemek için gitti.”

“Kadın seni de sordu. Evlenip evlenmediğini filan... ‘Umarım kendine uygun birini bulup, mutlu bir yuva kurar..’ dedi.”

Bunları söyleyen Reyna’nın yüzü kızarmıştı. Anladım ki bizim evliliğimizi düşünüyor. Ben ise neredeyse boğulacaktım havasızlıktan.

Konuyu Brianda'ya açtığımda hemen isyan etti:

"Aix La Chapelle' de nedir Jozef? Hani eğlenceli, renkli bir yere gidecektik? Neden yaşlıların, hastaların dinlenmeye gittiği bir yere gönderiyorsun bizi? Ablam ve kızlar gitsinler. Ben burada kalıyorum. Hiç değilse burada bir çevre yaptım kendime. Münzevi yaşamak için çok gencim!"

Sakince ikna etmeye çalıştım:

"Brianda Hala, burada kalmamıza artık imkân yok! Eğer Diogo'ya yaptıkları gibi tutuklayıp mallarımıza el koymaya kalkışmazlarsa, çocuklarınızı elinizden alacaklar. Bugün Reyna yarın La Chica. Kızının bir Katolik'le evlenmesini ister miydin?"

Omuz silkti:

"Damadın kim olduğuna bağlı... Eğer uygun bir adaysa, bizim gibi servet sahibi ve saygın bir kişiye neden olmasın? Çocuklar babaları Hıristiyan bile olsa, Musevi olurlar yine..."

Bakakaldım.

Anlamak istemeyene anlatmak imkânsız!

Sessiz kaldığımı görünce devam etti:

"Madem ısrar ediyorsun, tamam. Başka bir ülkeye gidelim. Boş verin Aix La Chapelle'i. Nasıl olsa bütün krallar, prensler yakışıklık dükler bizi davet ediyor. Güzel bir ülkeye gider, orada hayatımızı yaşarız. Eğlenceli bir yer olsun yeter."

"Davet ediyorlar ama bir süre iyi oluyor. Sonra hep aynı... Önce baskı, sonra el koyma, hapis, işkence ve hatta idam... Güzel günler

abuk bitiyor, çirkin yüzler çabuk çıkıyor ortaya. Uğursuz bir kısır-döngü var her zaman karşımızda. Bunu kırmak için bir planım var ama biraz daha zamana ihtiyaç var. Anvers'ten ayrılacaksınız. Ben de peşinizden geleceğim."

"Nereye?"

Kovulmayacağımız bir yere...

"Aix La Chapelle'den sonra geeceğiniz yere..."

"Neresi peki orası?"

"Biraz zaman ver Brianda Hala."

Onu ikna etmeye çalışırken, aynı ağacın bu kadar farklı iki meyve vermesini aklım almıyor. Ablası Gracia'nın onunla uğraşırken çektiği azabı anlayabiliyorum. Hali insana ümitsizlik veriyor Brianda'nın.

Samuel...

Kendi kardeşim... Acaba biz de onunla böyle sorunlar yaşayacak mıyız ileride? Samuel benden küçük olduğu için olsa gerek, hiçbir zaman saygısızlık yapmıyor. Zaten benim gibi iş meraklısı da değil ama Brianda kadar kayıtsız da değil. Ona bir iş verdiğimde gözüm arkada kalmıyor. Her defasında sessiz sedasız ama güzelce işini yapıyor. Belki ona uygun iş de aile geleneğimiz olan hekimliktir. Fakat o da benim gibi hekim olmak istemedi. Benim yakınımda olmak, ailesinden geriye kalan tek yakınından uzaklaşmak istemedi belki... şu anda da muhtemelen Lyon'da olmalı. Bazı işler için onu oraya göndermiştim. Dönüşünde onu daha yakınımda tutmalı, biraz zaman gecirmeliyim. Gelecekte biz yeni bir kardeş çekişmesi yaşamayalım.

Agostino Enrique gelmiş beni bekliyor ama Brianda uzatıyor, kalkmak istemiyor.

"Sana sadece şu kadarını söylüyorum. Hem Anvers'ten hem de Aix La Chapelle'den daha güzel bir yere kavuşacaksın. şimdilik bize güven ve yanımızdan ayrılma, yeterli."

Hoşuna gitmese de Agostino'nun yanında tartışmak istemedi. Kalktı.

O çıkar çıkmaz Agostino'ya sordum:

“Getirdin mi?”

Elindeki belgeyi uzattı. Tirşe yerine incecik, ipeksi kâğıtların üzerine yazılmış, gerektiğinde bir mum aleviyle ya da bir bardak suyla birkaç saniye içinde imha edilecek bir mektup.

“En yeni bilgiler Jozef...”

Alıp okudum.

“Küstah herif!” demekten kendimi alamadım bitirince. “Sürekli talep ediyor. Başka bir şey yok.”

Agostino anlamak ister gibi bakıyor.

“Alessandro. Yine taleplerde bulunmuş. Aix La Chapelle'den yola çıkıp, tüm Avrupa'yı geçmek ve sonra da Alpleri aşmak kolay değil. Yardımı şart ama her defasında bir talebi daha oluyor. Eğer dikkatli davranmazsak, Şarlken'in başaramadığını Venedik başaracak. Daha Venedik'e ulaşmadan tüm servetimizi kaybedeceğiz.”

Agostino sessiz, dinliyor hâlâ...

“Aldırma... Onun bir planı varsa, bizim de var. Sen aileyi Aix La Chapelle'e yollamak için hazırlıkları tamamla. Diğer kısmı ben halledeceğim.”

“Jozef, şunu anlamakta zorlanıyorum: Gidilebilecek daha iyi yerler, zaten davette bulunan ve kucağını açmış bekleyen onca yer varken, neden Venedik? Niye başka bir yer değil de orası? Niye Papa'nın burnunun dibinde bir yer?”

Bu sorunun bir açık bir de şimdilik gizli yanıtı vardı ama açık olanı söylemekle yetindim:

“Çünkü biz tüccarız Agostino. Ticaret yapmaya elimiz mahkûm ve ticaret nerede canlıysa, orada bulunmalıyız.”

32.

Gracia, Brianda, Reyna ve La Chica'yı Aix la Chapelle'e gitmek üzere uğurladım. Samuel'e bir mektup yazıp, Lyon'daki işleri tamamladıktan sonra Aix la Chapelle'e giderek kadınların yanında bulunmasını, göz kulak olmasını istedim. Agostino ile birlikte geride kalan son işleri de tamamlamak için gayret gösteriyorduk.

Silva'yı çağırttım. Artık yürümekte bile zorlanıyor ama zaten tüm ailesi kendisinden önce ölüp gitmişti. Evde oturmak için bir sebep bulamadığından, emekli olmasını teklif ettiğimde ret yanıtı verdi. Son nefesini verene kadar işe gelip gitmeye kararlı. Biz de artık ona eskisi kadar iş vermiyor ama arada bir, kendini işe yaramaz hissetmesin diye küçük görevlerle oyalıyorduk.

"Gel bakalım Silva..." dedim. "Nasılsın?"

Kulakları daha ağır işitiyor.

"Ne dediniz?"

Sesimi yükselttim:

"Nasılsın diyorum? İyi misin bugün?"

"Çok şükür. Sayenizde iyiyim Don Micas."

"Sevindim. Eğer çok yormayacaksa, senin için önemli ve ağır bir görevim var Silva."

Toprağa bakan gözlerine zayıf da olsa bir fer geldi.

"Başüstüne Don Micas. Hemen verin."

"Anvers'te işlerimizi büyütmeyi düşünüyorum. Bugünkünden çok daha büyük işler yapacağız. Hatta tüm Avrupa'daki işlerimizi Anvers'e taşımayı düşünüyorum. Bunun için önemli planlarım var. Senden bir toplantı tertiplemeni istiyorum. Anvers'te ne kadar

büyük tüccar varsa hepsini toplayacaksın. Hatta başka şehirlerden de... Hepsine mektuplar yazıp, önümüzdeki ay yapacağım toplantıya davet edeceksin. Beni anladın mı?"

"Evet Don Micas."

"Mektuplarını detaylı yaz. Bunun bir iş toplantısı olduğunu ve Anvers'teki işleri geliştirmeyi hedeflediğimizi mutlaka belirt. Bu konuda Brabant Dükü'nün de bize destek verdiğini, şehrin daha da büyüyeceğini mutlaka yaz."

Silva bu defa daha heyecansız bir sesle konuştu:

"Cüretimi mazur görün Don Micas ama neredeyse iki kuşaktır Mendes Müessesesi içindeyim. Lizbon'dan beri yanınızdayım. Hiç böyle bir iş yapma şekli duymadım. Madem işleri büyütmek niyetindesiniz, bunu rakiplerinize niye haber veriyorsunuz?"

"Silva, sen sadece söylediğimi yap! Hem de en detaylı şekilde. Acele etmene de gerek yok. Ağır ağır ama herkese gönder. Çok kalabalık bir toplantı tertiplemeni istiyorum. Acelemiz yok. Önümüzdeki ay ya da belki iki ay sonrası için hazırlık yapabilirsin. Belirlediğin tarihi, mektuplara yazmayı unutma. Rakiplerimiz değil, iş ortağımız olacak onlar. Bu nedenle hepsini detaylı şekilde bilgilendirmeni istiyorum. Bu konuda anlaştık mı?"

Anlamamıştı ama yine de kabullendi:

"Madem öyle istiyorsunuz..."

"Hepsi bu kadar... Bana sonra anlatırsın ne yaptın ne ettin."

Ağır adımlarla çıkıyordu ki arkasından seslendim:

"Sana zahmet bana Isaac'i gönder."

Az sonra kapı vuruldu, Isaac geldi.

"Gel bakalım koca kurt!" dedim. "Otur."

Karşımdaki koltuğa yerleşti.

"Yine limandaki meyhaneleri dolaşıyor, izbe yerlerde kumar oynuyor musun?"

Utanır gibi oldu.

“Tövbe! Nereden çıkarıyorsun böyle şeyleri patron? Kumar oynamak günahdır, şarap da..”

“Hadi oradan!” dedim kızmış gibi görünerek. “Benim yanımda olmadığın saatlerde neler yaptığından haberim yok mu sanıyorsun?”

Hepsinden haberim vardı. Eğer yanımda değilse, biraz kılık değiştirip, daha kötü elbiseler giyerek dışarı atıyordu kendini. Liman çevresindeki çok sayıda meyhanede, tek bir kandilin bile zor aydınlattığı batakhanelerde alıyordu soluğu. Bazen, sabaha karşı yorgun argın, cebindeki son meteliği kumara kaptırmış ve kadınlarla gönül eğlendirmiş olarak, leş gibi kokarak dönüyordu. “Hamam” dediği bir bölüm yaptırmıştı odasının bir köşesine. İçinde saatlerce kalıyor, sıcak su ile derisini soyacak kadar yıkıyor, buharda bekliyordu. Ne yalan söyleyeyim, üstündeki tüm kokudan arınması böylece benim de işime geliyordu ama bu kadar çok banyo yapan Anvers’te başka bir insan var mıydı, bilmem. Eğer insanlar bu kadar çok banyo yapıyor olsalar, onca güzel kokuyu kime satacağız?

“Bazen benim de tövbemi bozduğum oluyor...” dedi suçunu kısmen kabullenir gibi Türkçe.

Türkçe karşılık verdim.

“Görevlerini ihmal etmediğin ve bizi tehlikeye düşürmediğin sürece görmezden gelirim. Fakat para biriktirip ülkeneye dönme konusunda ciddiysen, artık kumardan uzak dur. Cıvalı zarlarla, tavuk gibi yoluyorlar seni. Bu gidişle ülkeneye hiç dönemeyeceksin. Evvel Allah!”

O Felemenkçeye yanıtladı:

“Belli olmaz. Bazen talih insanın yüzüne güler.”

Garip bir deyim kullanmıştı ama aldırmadım.

“Sana yeni bir görev vereceğim. Yine o batakhanelere gideceksin. Hatta hiç gitmediğin kadar çok gideceksin. Vakit geçirip, kadınlarla oynaşman ve kafa çekmen için sana ayrıca para vereceğim. Bol bol harca!”

“Karşılığında ne yapacağım?”

“Bir haber yaymanı istiyorum. Burada işleri büyüteceğimize dair... Anvers'te yeni depolara sahip olup, yeni gemiler alacağımızdan, başka ülkelerdeki işlerimizi de buraya taşıyacağımızdan filan bahset. Fakat kendini çok belli etmeden yay bunları. Ağır ağır ve haberin bizden çıktığı anlaşılmayacak şekilde. Anladın mı beni?”

Anlamıştı.

“Bu kolay iş... Fakat yine tövbe etmem gerekecek bunları yapınca. Bol bol sadaka dağıtmam, belki kurban da kesmen gerekecek. Yine yemin bozmuş olacağım çünkü... Çok masraf gerekecek patron.”

“Ne kadar istiyorsan dağıtabilirsin. İstedğin kadar da kurban kesebilirsin. Yeter ki şarabı çok kaçırıp, söylememen gereken şeyleri söyleme!”

Sağ elini kalbinin üzerine götürdü.

“İnşallah!”

Türkçe azarladım:

“Böyle, Osmanlı kimliğini açık edecek şeyler de yapma!”

“Emredersiniz Don Nasi.”

O da çıkınca ayağa kalktım. Aşağıdaki sokağa baktım. Karşıdaki binalara. Çok da uzak olmayan limana ve orada demir atmış gemilere. Neredeyse dünyanın her yerinde gemiler gelip burada demirliyor, yük boşaltıp, alıyor. Martılar uçuyordu yukarıda. Adlarını bilmediğim birkaç çeşit kuş daha... Hava kapatıyor. Belli ki şiddetli bir yağmur geliyor.

Bu şehri özleyecek misin?

Neredeyse kırk yılım geçti burada. Özlerim herhalde ama ailen neredeyse ülken orasıdır. Ailen neredeyse yuvan orasıdır. Burası artık yuvam değil. Burası düşmanlarımla doldu taşı artık... Onlardan korktuğum için değil, tuzaklarını bozmak istediğim için gidiyorum.

Yıllar önce kendime belirlediğim hedef geldi aklıma. Daha küçük bir çocukken karar verdiğim şey.

Bir gün mutlaka taşınmak zorunda kalmayacağım bir yere yerleşeceğiz...

Hedefime bir gün mutlaka varacağımı biliyor, bunu kalbimin derinliklerinde hissediyorum ama burada, Anvers'te bunu yapamayacağım ayan beyan ortada. Kırk yıl kadar önce Francisco, Anvers'teki ticaretin büyümesini fark etmiş, Lizbon'daki tehlikeli tırmanışı da hesaba katarak, Diogo'yu, ardından da beni bu şehre yollamıştı.

Benim gibi binlercesi geldi sonra...

Gelmiş, Anvers'i Avrupa'nın en kalabalık şehirlerinden biri haline getirmiş, zenginleştirmiştik. Şehrin sadece ticareti değil, kültürü, sanatı ve sosyal çevresi de gelişmişti bizimle. Marranlar arasında bulunan hekimler, müzisyenler, şairler, ressamalar ve daha niceleri... Bu şehre çok şey kattık kuşkusuz. Eskiden çok daha gözde bir şehir olan Brugge'nün esamisi okunmuyor artık. Lizbon bile neredeyse unutulmaya yüz tutarken, Anvers kuzeyin yıldızı oldu, Floransa gibi şehirlerle kıyaslanır hale geldi. Her yerde güzel binalar, heykeller, köprüler var. Küçük de olsa bakımlı bahçeler yapılmaya başlandı artık. İnsanlar sadece şehri görmek için bile akın akın buraya geliyor.

Birkaç hafta sonra Samuel'den beklediğim haber geldi. Aix La Chapelle'e geçmiş, ailemize göz kulak oluyordu. Şehri çok beğendiğini, özellikle katedralinin çok büyük ve güzel olduğunu, Şarlken ve François'nın burayı ele geçirmek için niye savaştığını anladığını yazıyor. Sonra da ekliyor:

“Sevgili ağabeyim, şehir çok güzel olmasına rağmen maalesef ayrılmak durumundayız. Lyon şubemizde sorunlar yaşanıyor. Ailece oraya geçmek, hem oradaki sorunları çözmek hem de bir süre Lyon'da konaklamak ve sonra Anvers'e dönmek niyetindeyiz. Bu eşsiz şehirden ayrılacağımız için üzüldük ama kısa bir süre Lyon'da kalıp, yeniden yuvamıza, Anvers'e kavuşacağımız için de seviniyoruz.”

Lyon kumaş ve ipek ticareti yaptığımız yerlerden biriydi. Alacaklarımızla ilgili sorunlarımız oluyordu zaman zaman.

Genç kâtiplerimizden birini çağırıp cevap yazdım Lyon'daki konağıma teslim edilmek üzere.

“Sevgili kardeşim, mektubunu aldım. Lyon'da ödemelerde sorun çıkması benim de canımı sıktı. Tatilinizi bölmek istemezdim ama alacaklarımızı sıkı takip etmeliyiz. Lyon'a geçin ancak orada Lyon'da fazla oyalanmayın. Lütfen, Lyon'daki alacaklarımızı hızlı bir şekilde tahsil edin ve Anvers'e, yuvamıza dönün.”

Akşam olduğunda limanda hazır bekleyen gemimize bindim.

Dönüp şehre bakmak, içimden gelmiyordu bir türlü. Sanki bakarsam ağlayacağım ve belki de vazgeçeceğim. Lizbonlu değilim, Anversli olmadığım da anlaşıldı. Lizbon'dan ayrılırken gözyaşı dökmediysem, Anvers için de dökmemeliyim.

Isaac dışında yanımda kimse yoktu. İşleri tamamen Agostino'ya teslim etmiştim.

Kamarama yerleşirken, talimatı verdim:

“Söyle kaptana demir alabiliriz.”

Anvers'i terk ettiğimizi kısa zamanda anladılar.

Teo da Venedik'e geçmiş, bizi bekliyordu. Muhtemelen çevremizdeki onca casus, bizim Lyon'a bir seyahat yapacağımızı belki de oraya yerleşeceğimizi sanmış ve öyle bildirmişti ama hepsini ters köşeye yatırmıştık. Reyna ile evlendirmek için buldukları Aragonlu Francisco'nun sinirden deliye döndüğünü haber aldım.

Samuel'le yaptığımız konuşma geldi aklıma.

"Şimdi Lyon'a git ve sana göndereceğim mektubu bekle. Senin Aix La Chapelle'e geçişinin ardından, hemen Lyon'a dönüş hazırlıklarına başlayacaksınız. Ancak gideceğiniz yer Milano olacak."

Gerçekten Lyon'a gideceklerini sanmış olsa gerek ki şaşırdı.

"Neden? Milano'da ne işimiz var?"

"Alessandro Ortensa, Dük Lando ile anlaşmamız sağladı. Alpleri aşmayı başarırız, Milano'dan itibaren bize Venedik'in elçisi statüsü verilecek. Böylece diplomatik bir koruma altında Venedik'e kadar ulaşabileceksiniz. Bir grup Venedik askeri de sizin yanınızda yer alacak."

"Ya sen... Seni burada tek başına bırakamayız!"

"Ben de aile ile birlikte hareket edersem, şehri terk ettiğimiz anlaşılır. Daha sınırı bile geçmeden yakalanmış oluruz. Burada kala-
cağım. Siz Venedik'e ulaştığınızda ben de gemi ile buradan ayrılmış
olacağım."

Sessiz kaldı. Düşünceliydi.

"Korkuyorsan, sen Lyon'da kal, Agostino'yu göndereyim. Ya da Theodore'u?"

"Hayır. Ben yaparım. Endişeleniyorum biraz ama ailenin yanında olmalıyım. Başkasına emanet edemem."

Şöyle bir durup baktım. Bana benziyor. Belki tümüyle değil ama nihayet bir ağaç birbirine benzeyen iki meyve vermiş. Ona güvenim tam.

Samuel'i Lyon'a gitmek üzere yolladıktan sonra Ortensa'ya mektup yazdım:

“Şartlarınızı kabul ediyorum. Aile sağ salim Venedik'e ulaştıktan sonra size gereken ödeme yapılacaktır. Eğer herhangi bir aksilik olursa, seyahat gerçekleşmezse ya da Venedik kaynaklı bir güvenlik ihlali ortaya çıkarsa, hiçbir ödeme yapılmayacaktır. Lütfen bu hususları Dük Lando'ya da bildirin.”

Venedik'e ulaştığımda, ailemiz çoktan yerleşmişti. Hem de eşsiz güzellikteki saraylardan birine. Büyük Kanal boyunca sıralanan sarayların en güzellerinden biri, Gritti Sarayı bize tahsis edilmiş.

Seçimimiz iyiydi. Venedik, ne Şarlken'in hükümrancılık alanında ne de Mary'nin eli buraya uzanabilir. Üstelik ticaret en az Anvers kadar canlı.

Engizisyon bizi Anvers'te kısıtırmak isterken, doğru bir tercih yaptık, unutamayacakları bir ders verdik diye düşünüyorduk ama gelen bir haberle sevincimiz kursağımızda kaldı.

Doğrusu bu kadar ileri gidebileceklerini kimse tahmin edemezdi...

Don Francisco Anvers'e Engizisyon Başkanı olarak atanmıştı. Ailenin son üyesi olarak benim de Anvers'ten ayrıldığımı duyunca ilk iş olarak bu konuya eğildi. Oradan aldığım haberlerden biliyordum ki bizimle ilgili hemen takibat başlatmış, yakalanıp yargı önüne çıkarılmamız için haber göndermişti.

Eğer gıyabımızda bile olsa, bizim suçlu olduğumuza karar verilirse, Anvers'te kalan mallarımıza, evimize el koyabilecek, bizi engizisyonun olduğu herhangi bir toprağa ayak basmamız durumunda yakalatabilecekti.

Günlerdir ağızımızı bıçak açmamasına sebep olan haber buydu. Aragonlu Don Francisco, Diogo'nun bedenini mezarından çıkarmaktan ve "heretik" olduğu için yakmaktan bahsediyordu. Bizden nefret eden Şarlken'in bile buna ilk anda "onay" vermediği ancak Francisco'nun "Onları geri döndürmenin tek yolu bu..." diyerek ikna etmeye çalıştığını haber almıştık.

Elinden kurtulmamız onu kudurtmuş, bir iskeleti idam ederek intikam almaya çalışıyor!

İnsanlığın bazen ne kadar kötü durumlara düşebileceğini, bütün dinlerin insanı yüceltmeye, yaradılışa uygun bir şeref seviyesine çıkarmaya çalışırken, insanların ne kadar yoldan çıkabileceğini biliyordum ama bu kadar düşeceğine inanmak zor. Bu alçaklık bile değil, çukurlaşmak düpedüz. Zeminin daha altında bir yer...

Venedik'e geldiğimiz için sevinen, buradaki şatafatlı eğlence hayatı hakkında duyduklarından heyecanlanan Brianda konu açıldıkça baygınlıklar geçiriyor diğerleri sürekli dua ediyor.

Kötülüğün bir sınırı yok mu?

İsaac'le konuşmak için herkesin yatmasını bekledim. Zaten uyku tutmayacak bu gece, biliyorum.

"Evet İshak Efendi, işte senin günün geldi! Bugün artık sıra sende..." dedim iyice kendini önemsesin diye. "Hazır mısınız?"

"Daha haberi aldığınızda hazırdım patron."

"Hemen bu gece yola çıkıyor ve Anvers'e gidiyorsun. Kendini gizleyeceksin. Sakalını kısalt, Felemenkler gibi giyin. Çok iyi gizlen. Anahtarın hâlâ duruyor mu?"

Lizbon'dan gelecek ailemiz için biraz ağırdan aldığım ev bulma işinde, nihayet bir apartmanı gözüme kestirmiş ve pazarlıklar sonucunda almayı başarmıştım. Merkezi denilebilecek bir yerde, çoğunlukla varlıklı insanların oturduğu bir semtte ve sağlam bir bina... Mimara, apartmanda yapmasını istediğim değişiklikleri de tarif ettikten sonra, artık yapacağım bir şey kalmamıştı ki beni yeniden binaya davet ettiği haberi geldi.

Yetenekli bir mimardı Hans Hendrik Van Paesschen. Genç yaşına rağmen ilginç fikirleri vardı ve bir gün çok güzel binalar yapacağını düşündürüyordu bana. Anvers'te değil de sürekli yeni sarayların, ihtişamlı katedrallerin, kiliselerin ya da konakların yapıldığı, duvarların devasa resimlerle süslendiği şehirlerden birinde yaşasa, Floransa ya da Venedik'te olsaydı mesela, muhtemeldir ki çok ünlü olurdu ama burada, küçük işlerle hayatını kazanıyordu.

"Bay Van Paesschen, beni yeniden bu inşaat alanına çağırdığınıza göre, önemli bir sorun mu var?" dedim.

"Sorundan ne anladığınıza bağlı Don Micas... Bir şey bulduk ve size göstermeden müdahale etmek istemedim."

"Bir şey mi buldunuz?"

"Evet. Beni takip edin. Biraz aşağı inmemiz gerekecek."

Anvers zaten çok sıcak bir şehir değildi ama diğer büyük evlerde olduğu gibi burada da yerin biraz daha altında, yaz aylarında da

serin olsun ve yiyecekler bozulmadan saklanabilsin diye yapılmış bir kiler vardı. Dönerek inen merdivenin eğimi, yürümemi zorlaştırıyordu.

Önce binanın önceki sahiplerinden kalan devasa boyutlarda ahşap bira fıçılarını sonra bir kenara yığılmış küçük heykelleri gördüm.

“Bunları nişler içine yerleştirerek evinize hem güzellik hem de derinlik katacağım ama size göstermek istediğim bu değil...” dedi. “Biraz daha yürüyelim.”

Sonra durdu. Baktım ve hiçbir şey göremedim. Anlamış gibi eline bir kandil alıp, karşımızdaki duvara doğru yanaştırdı.

Hareket!

Kandilin ışığı, hava akımı varmış gibi oynuyor.

“Bay Van Paesschen, bulmaca çözmeye gerçekten vaktim yok. Bana ne söyleyecekseniz, oyalamadan söyler misiniz?”

“Göstereyim.”

Elini, duvarda bir yeri arıyormuş gibi gezdirdi taşlar üstünde ve itti. Duvarın bir parçası döndü ve arkasındaki şey göründü.

“Burada bir koridor mu varmış?” dedim hayretimi gizleyemeyerek.

“Kesinlikle!”

Elindeki kandili, karanlık, örümcek ağlarının sarktığı kemerli koridora doğru uzattı daha iyi göreyim diye.

“Ne dersiniz Don Micas, ufak bir geziye çıkalım mı?”

Dehlize girip ilerledim...

Geçit, kilerden başlıyor ve iki sokak ötede bir başka binaya açılıyordu. O binayı da almak ve depo olarak kullanmak gerekmişti ama böylece, “gerekli durumda kaçmak için” elimizde evin kapısından başka bir çıkış daha oluyordu. Hiç ihtiyaç olmadı ve varlığını Diogo ile benim dışımda tek kişi bildi: Isaac.

Onun geceleri benim yatmamın ardından evden nasıl gizlice çıkıp, sabaha karşı nasıl döndüğünü, evde çalışan diğer hizmetkârlar bile anlayamasa da ben biliyordum.

“Hayır. Artık ihtiyacımın olmayacağını düşünmüştüm.”

Hâlâ belimdeki destenin bir yerinde duran anahtarı ayırıp, uzattım. İçi epeyce dolu iki keseyi de çıkarıp önüne koydum.

“Hiç söylemene gerek yok. Dönüşünde daha fazlasını alacaksın.”

“Emredersin patron. Gırtlığını mı keseyim?”

Cevabımı bekliyordu ama aklımda başka bir şey vardı:

“Hayır... Herkesin bizden şüpheleneceği bir suikast değil. Başka bir son düşündüm onun için.”

Venedik düklerinin kullandığı saray, saraydan çok şato gibi yapılmıştı. Büyük Kanal'ın sularını kullanarak buraya ulaşmak isteyenlere karşı sur gibi yükselmiş duvarlar ve yine geniş kemerli pencerelerin altında sıralanan bir sürü sütun. Kara tarafındaki geniş meydanlıktan itibaren ise birbirinden güzel heykeller sıralanıyor, bir tarafta içme suyu için kullanıldığını tahmin ettiğim bir kuyu görünüyordu.

Giuseppe Alessandro di Ortensa ile birlikte geniş meydanlık alanı geçip, yüksek merdivenleri tırmandık. Her tarafta hizmetkârlar, onlardan daha fazla sayıda muhafızlar. Bir de kanat takmış Venedik aslanları...

Bunca taşı nasıl bulduklarını düşünmeden edemedim. Venedik suların üstünde yükselen bir şehirdi, kayalık bir yer değil.

“Sarayı beğendin galiba...” dedi Ortensa. “Hayran olmuş gibisin.”

“Hayır. Daha güzel saraylar gördüm. Burası saraydan çok kale gibi yapılmış.”

Dudaklarını büzdü.

Geniş ahşap kapının önüne geldiğimizde muhafız hiç sesini çıkarmadan zırhlı kolunu uzatıp tıklattı.

İçeriden gelen ses oldukça yaşlıydı:

“Girin.”

Muhafız kapıyı açıp, yolu gösterdi.

Geçtik.

Dük'ün yaşlı olduğunu biliyordum ama bu kadar yaşlısını beklemiyordum. Venedik'te insanlar çok uzun yaşıyor olmalı. Sakalları ve külahının altından sarkan saçları tamamen beyaza bürünmüştü.

Alnı çizgilerden kırış kırış, nedense anlamlı bir ifadeye sahip gözleri çukura kaçmış gibi. Sanki içinde derin sızılar yaşayan ama dışarıya belli edemeyen insanlar gibi bir yüz. Gülümsemiyor ama surat da as-mıyor. Daha çok bir şeylere sabrediyor gibi... Üzerine şala benzeyen kocaman, kırmızı bir pelerin almış, arkasında yine kanatlı aslanın bulunduğu yüksek arkalıkla tahtına oturmuştu.

Ortensa eğilerek selam verdi:

“Sayın Dük, sizi saygıyla selamlıyorum. En içten sevgilerimi sunuyorum. Umarım bugün iyisinizdir.”

Dük elini kaldırıp indirdi cevap vermek yerine.

Ben de başımla selam verdim. Aynı şekilde karşılık verdi.

Ortensa devam etti:

“Bakın size kimi getirdim! Kendisini zaten gıyabında tanıyorsunuz, Mendes Müessesesi’nin başındaki insan, Don Jozef Nasi. İşadımı, tüccar vesaire vesaire... Fakat bizi ilgilendiren yanı, artık bir Venedik vatandaşı olması... Ailesi ile birlikte gelip yerleştiler ve bizden biri oldular.”

Dük ağır, tane tane konuştu. Sesinde ciddi bir yorgunluk...

“Jozef Nasi’nin kim olduğunu biliyorum Alessandro... Ortağınla iş yapmaya başladığınız günden beri zaten defalarca anlattın. Hak-kunda bilmediğimiz bir şey kalmadı.”

Alessandro alttan almadı:

“Anlattım çünkü bizim Anvers üzerinden ticaret yapmamızı sağ-lıyor. Şehrin yapacak çok işi var Lando. Bunlar için de bizden sürekli para istiyorsun.”

Lando bana döndü.

“Venedik’te doçe olmak böyledir işte. Bir dük seçene kadar birbirlerini yerler, seçimi bitirdikten sonra beraberce dükü yerler! Sanki kendileri otursa bu koltukta, farklı bir şey yapacaklar. Bussola odasını biliyor musunuz?”

“Hayır Dük hazretleri...”

“Halk gelip orada şikâyetlerini sunar bana. Bir gün katılıp, dinlemelisiniz. Bunlar...” Alessandro di Ortensa’yı işaret etti. “Onların umurunda bile olmaz ama her sorunu benim çözmemi beklerler.”

Adamın yanıp yakılmasını dinlemeye ihtiyacım yoktu.

“Size teşekkür etmeye geldim Dük hazretleri. Ailemin Avrupa’dan geçişini ve Alpleri aşarak Venedik’e kadar ulaşmasını sağlamada yardımlarınız için.”

Dük yine elini kaldırdı.

“Önemli değil. Nasıl olsa karşılığını aldık.”

Yerinden kalktı. Ağır adımlarla yanımıza inip, masayı gösterdi.

“Hadi oturun da konuşalım.” Sonra görünmeyen birine seslendi. “Bize şarap getirin.”

Gösterdiği sandalyelere oturduk. Dük ortada, masanın ucunda, biz iki yanındaki sandalyelerde...

“Venedik’te yaşamaya alışabildiniz mi?”

“Evet Sayın Pietro Lando. Venedik, gördüğüm en güzel şehirlerden biri. Ailece çok sevdik.”

“Kış görmeyen karar verme. Öyle ayazlar olur ki, denizden gelen rüzgârın seni dondurduğunu sanırsın.” Elini dizine vurdu. “Özellikle de bacaklarında ağrılar varsa. Kışın zorluğunu yaşlı Venedikliler bilir.”

Anvers’i görseydin, buradakine kış demezdin!

“Öyledir muhakkak... Fakat bizi buraya çeken güzel havaları değil zaten Sayın Lando. Buradaki özgür ortam için geldik. Bize vaat ettiğiniz şeyler için. Amacımız burada ticari hayatımıza devam etmek, bizim gibi Marran olanlarla birlikte burada bir gelecek kurmak.”

Bir süre sessiz kaldı. Ağarmış kaşları oynadı.

“Size kapılarımızı açtığımız için tehditler alıyoruz. Hem Papa hazretleri hem de Şarlıken, sizi topraklarımızdan çıkarmam hatta onlara vermem için ısrar ediyor.”

Birden endişelendim.

“Böyle bir şey yapmayacaksınız değil mi? Bize özgür bir ortam vaat ettiniz. Herkesin çıkarına olan...”

“Hayır. Elbette böyle bir şey yapmayacağım. Siz akıllı bir tüccarsınız Jozef Nasi. Eminim ki buraya gelmeden hakkımızda her şeyi öğrenmişsinizdir. Ben de eskiden sizin gibi tüccardım. Deniz üzerinde ticaret yaptım. Sonra avukatlık. Ardından Papa'nın elçisi oldum.

Bunları biliyordum. Daha sonra Venedik'te donanma komutanı olmuş ancak Osmanlı donanmasının başına Barbaros Hayrettin Paşa geçtikten sonra Venedik'in denizlerdeki gerilemesi başlamıştı. Dük'ün Venedik toprağı olan Padova'da şehir valisi ve San Marco Başsavcısı olarak görev yaptığını da biliyordum.

“Bir kısmından haberim var Dük hazretleri.”

“O halde Papalık zindanlarında üç yıl hapis yattığımı da biliyordur.”

“Evet. Onu da duydum.”

“Sayın Papa hazretlerinin ne kadar şefkatli olabileceğı konusunda yeteri kadar fikir edindim! Hayır Nasi, seni onlara vermeyi düşünmüyorum. Anlaşmamız geçerli. Burada kalacak, Venedik'i zenginleştireceksiniz. Benden önceki Doçe, Andrea Gritti'nin hayali buydu: Venedik'e yeniden eski zengin günlerine döndürmek. Benim hayalim de bu. Osmanlı'ya karşı kayıplar verdik. Mora kıyılarındaki kalelerimizin tümü elimizden çıktı. Yüklü bir tazminata bağlandık. Yetmezmiş gibi kuraklık nedeniyle köylüler fakir düştü ve yağmurun yağmaması için bile beni suçluyorlar. Size kapılarımızı açtık çünkü bunu sağlayabilecek şeylerden birinin de ticaretin yeniden eskisi kadar canlanması olduğunu düşünüyoruz.”

Rahatlama geldi. Nihayet saniyelerdir tuttuğum soluğumu bırakabildim. Gülümsedim.

“Buna sevindim Dük hazretleri.”

“Daha bitirmedim. Papa, bize hiç yardımcı olmadığı gibi rahat koltuğunda oturup hâlâ emirler yağdırıyor ve hepimizin gözü kapalı uyacağını sanıyor. Burada engizisyon kurmamız için baskı yapıyor.”

Yine mi? Engizisyon bizi takip mi ediyor?

“Elbette buna müsaade etmeyeceğim. Engizisyonun Venedik top-raklarına girmesini yasaklıyorum.”

Kafam allak bullak.. Venedik'in, Lando'nun bize taahhütleri var ama belli ki Papa da boş durmuyor.

“O halde sizin daha uzun yıllar tahtta kalmanız için dua edeceğiz Dük Lando hazretleri.”

“Dua yetmez Nasi. Bunun için çaba da gerekli. Kaynak gerekli. Halk hiç anlamıyor ama masraflarımız arasında, savunma kadar pa-halı bir kalemimiz yok. Askerlerimizi beslemek ve kendimizi sürekli yenilemek zorundayız. Halk maskeli balolar düzenleyip, karnavallar-da eğlenmeyi sevse de eğer Venedik düşerse, sorumlu olarak bizi gös-tereceklerdir. Sen ve gelecek olan diğer Marranların buraya zenginlik katmasını, barış içinde yaşamasını hedefliyorum. Fakat dediğim gibi, taşın altına elini herkes sokmalı. İçinde bulunduğumuz ilişki, karşı-lıklı olarak iki tarafın da kazanmasına dayalı bir ilişkidir. Yeterince açık konuşabildim mi?”

Konuşmuştum. Artık daha açık olabileceğimi düşündüm.

Şaraplar önümüze konulsun diye bekledim. Az sonra da hizmetkâr çıktı.

“Madem açık konuşuyorsunuz Dük Lando, ben de sizin gibi açık-sözlü olmaya çalışacağım. Venedik'e geldik ancak burası bizim için tek seçenek değildi. Bizim müessesemizi ve bizim gibi büyük Marran tüccarları davet eden pek çok şehir, devlet var. Hepsi hemen hemen sizinle aynı vaatlerde bulunuyor. Hepsinin niyeti karşılıklı çıkar. El-bette Venedik gibi Papa'ya ve Osmanlı'ya yakın bir bölgeye gelmek-tense, daha korunaklı bir bölgeye gitmek akıllıca olurdu. Buna rağ-men tercihimizi Venedik'ten yana kullandık.”

Ortensa araya girdi:

“Benim de katkılarımla...”

“Evet, ortağım Giuseppe Alessandro’nun da katkılarıyla tercihimiz Venedik oldu. Bunda en önemli etken ise iltizam beklentimizdir. Alessandro size bahsetti sanırım. Venedik’in bir parçası olmak istiyoruz ama daha önce yaşadığımız şeyleri tekrar yaşamak istemiyoruz. Bugün bize ihtiyacınız varken bizi okşamanız, yarın ise yeteri kadar zenginleştiğinizde ya da daha kötüsü fakirleştiğinizde, bizim elimizdeki servete göz dikmenizi, bunun için bizi engizisyonun önüne atmanızı istemiyoruz. Daha önce örnekleri görüldüğü gibi hedef olmak, evlerimizin basılması, şehir dışına atılmak, hapsedilmek istemiyoruz. Bütün bunlar olmasın diye, sizden toprak istiyoruz.”

Birkaç saniye durdum tepkisini ölçmek için. Sabırla dinliyor, içinden geçenleri belli etmiyor.

“Toprak yine sizin olacak. Venedik toprağında olacağız. Ancak diğerlerinden ayrılmış, yalıtılmış olacak. Belki karada belki de denizde. Bir ada belki. Akdeniz, İyon ya da Ege’deki onlarca irili ufaklı adanızdan biri... Bu adaya yerleşeceğiz, Venedik’e bağlı kalacağız, vergimizi ödeyip ülkenizi zenginleştireceğiz ama korunmuş olacağız. Her Marran ya da Musevi, kendisini hiç değilse güvende hissedecek. Kapısını kilitlemeden uyku uyuyabilecek. Venedik’e gelirken sizden beklentimiz buydu Dük hazretleri. Bazılarını Osmanlı’ya kaptırmış olsanız da Akdeniz’in doğusu neredeyse tümüyle sizin adalarınızla dolu. Küçük bir ada yeterli. Elbette karşılığını ödemeye de hazırız. Ne bedel istiyorsanız...”

Sustum. Daha ilk görüşmede bu kadar açık ve cevval olmama Alessandro da şaşırmış gibi.

Dük elindeki şarabı masaya bıraktı ve geriye yaslandı.

“Oldukça açık ifade ettiniz. Bana söyleyecek bir şey kalmadı.”

“Peki kararınız nedir? Bize bir yer gösterecek misiniz?”

Yerdeki siyah, mermer karolara çevirdi yüzünü. Birkaç saniye düşündü.

“Nasıl seçildiğimi size anlattılar mı?”

“Biraz, Dük hazretleri...”

“Benden önceki Doçe, Gritti ile yakındık. Popüler bir adaydım ama yine de sıkıntılı oldu. Daha seçildiğimin ertesi günü beni devirmek için çalışmaya başladılar.”

Alessandro itiraz edecek oldu ama elini kaldırıp susturdu.

“Bugün bile benim aklımın yerinde olmadığını söyleyen çok kişi var. Kafama göre hareket ettiğimi, Senato’yu dikkate almadığımı... Hatta neredeyse tiran olduğumu iddia edecekler. Oysa herkes kafasına estiği gibi hareket ediyor artık Venedik’te.”

“Ne demeye çalışıyorsunuz?”

“Şunu demeye çalışıyorum: Venedik’te asıl güç Senato’dadır. Senato, seçkin ailelerin belirlediği üyelerden oluşur ve beni de onlar seçer. Eğer böyle bir amacı gerçekleştirmek istiyorsanız, önce onları ikna etmeniz gerekir.”

Yine aynı noktaya gelmiştik. Senatörleri ikna etmemiz gerekiyor ve bunun için de kesenin ağzını açmamız. Neyse ki Dük doğrudan reddetmiyor. Bu da bir şeydir. Çocukluktan beri hayalini kurduğum şeyin şimdi oturdum ve müzakeresini yapıyorum.

Sakın pes etme Jozef!

“Peki bunu nasıl yapacağım Dük hazretleri? Bir defa Senato’nun çok fazla üyesi var. Bir kısmı ile görüşüp ikna etmek mümkün olsa bile tümünü ikna etmek yine de mümkün olmayacaktır. Böyle bir durumda ne olacak?”

“Yani, benim oybirliği değil de oyçokluğu çıkması durumunda, hangisinden yana tavır alacağımı soruyorsun?”

Zeki bir adamdı.

“Evet. Tam olarak bunu soruyorum.”

Etrafına bakındı. Geniş, dikdörtgen salon... Duvarların üst bölümleri kandillerin ve şamdanların isiyile simsiyah. Yine de arada güzel süslemeler görünmek için direniyor.

“O zaman geldiğinde, sana destek olacağım.”

“Gerçekten mi?”

“Elbette... Senin de dediğin gibi, toprak yine Venedik'in olarak kalacaksa, şurada ya da burada oturmanızın bir farkı yok. Hem böylece Osmanlı ile biraz da siz mücadele edersiniz. Ne de olsa Kızıl Sakal tüm Akdeniz'e göz dikmiş durumda. Varsın biraz da sizinle uğraşsın.”

Üzerindeki pelerini düzeltti. Adama sarılmak ve öpmek istiyordum ama tuttum kendimi.

Nihayet! Hayalim gerçek oluyor!

Biraz erken sevinmişim. Lando, görüldüğü kadar sağlam değilmiş.

* Barba Rossa: Barbaros Hayreddin Paşa

Bizim peşimizden Anvers'ten kaçış artmıştı. Artık Mendes Müessesesi'nin büyük deniz filoları yoktu orada. Denizyolu daha sıkı tutuluyor, limandaki her gemi, yola çıkmadan önce askerler tarafından aranılıyordu. Her şeyi göze alıp denizyolunu deneyenlerin, açık denize çıktıktan sonra başına neler geleceği ise soru işareti. Yeterince güvenilir olmayan gemilere binip denize açılanlardan bir daha haber alınamayanlar, soyulup denize atılanlar, tecavüze uğrayanlar, öldürülenler hatta köle olarak satılanlar olduğunu haber alıyordum.

Bu durum, canlarını dişlerine takıp kaçmak isteyenleri karayoluna yöneltti. Binlerce Marran Alpleri aşarak Venedik'e ulaşma yolunu denemeye başladı. Dağlarda donup ölmeyenler bir şekilde Venedik'e ulaşsa bile burada her şeye sıfırdan başlamak zorunda kalıyordu. Karayolu ile kaçışa biraz da biz neden olmuştuk sanırım. Ailemizin karayolu ile Alpleri aşarak Venedik'e ulaşması, umutsuz kalan Marranların da aynı yolu denemesinin önünü açtı.

Bu defa da karada tehlikeler ortaya çıktı. Alpleri bin bir güçlük- le aşan Marranlar, Milano civarında ortaya çıkan Vuysgting adında biri tarafından yakalanıyor, mallarına el konuluyor ve işkence ediliyordu. Milano şubesine, kurtarılabilecek herkesin kurtarılması için talimat verdim.

"Ne kadar rüşvet vermeniz gerekiyorsa verin!"

Marran olanlar için hayat saklanmak, kaçmak ve yeni yerler aramaktı uzun süredir ama Musevilikten dönmeye zorlanmayanlar daha farklı yaşıyordu. Onlar, eskiden beri buradalar. Sonradan gelenleri de bizim kadar umursamıyorlar.

Venedik'te tutunamayanlar daha doğuya gitmek istiyor. Ya Osmanlı'da bir şehre ya da Ferrara gibi şehirlere. Ferrara Dükü, Marranlara kapılarının açık olduğunu bildirdi ve şehrinin büyötmek için o da davette bulundu.

Aradan epey zaman geçti ama yargılama konusundan da Isaac'ten de bir ses çıkmadı. Ona, Anvers'e göndermeden önce verdiğim talimat halen geçerliydi:

"Aragonlu Francisco'yu hemen öldürmeni istemiyorum. Önce yargılamanın sonucunu bekle. Eğer Diogo'ya bu saygısızlığı yaparsa, iskeleti mezardan çıkarıp yakarsa, onu zehirlemeni istiyorum. Gizli geçidi kullanarak sessizce odasına gir ve şarabına zehir kat. Öldüğünden emin olduktan sonra dönüp gel. İz ve delil bırakma. Bunun suikast olduğu kesinlikle anlaşılmamalı. Bizimle bir ilgi kurulmamalı."

Bunca zaman ses çıkmayınca "Belki de artık ne yaparlarsa yapsınlar, dönmeyeceğimizi anladıkları için, peşimizi bırakmışlardır..." diye düşünmeye başladım.

Tam da bu sırada geldi haber. Engizisyon, "Osmanlı'ya Musevilerin göçmesinin altında, kâfir bir ülkeyi güçlendirme" amacının yattığı yönünde karar verdi. Marranların canlarını kurtarmak için yaptığı göçlerin "organize olduğu, düşmana hizmet amacı taşıdığı" hükmüne varmıştı Aragonlu başkanlığındaki mahkeme.

Dışarı çıktığımda arabacı hazır bekliyordu.

"San Marco'ya gidiyoruz."

"Tamam Don Nasi!"

Yolda düşünüyordum. Ne söyleyeceğim, nasıl söyleyeceğim? Aca-ba hiç söylememek mi daha iyi?

Venedik'in sokakları dar... İnsanlar araba yerine ceviz kabuğuna benzer gondollardan ediniyor. Bazı sokaklara hiç araba girmiyor zaten. Bu nedenle bazen bir yerden bir yere ulaşmak için

alakasız sokakları dolaşmak gerekiyor. Neyse ki burada havalar çoğunlukla güzel olduğundan, arabaların üstünün kapatılması da gerekmiyor.

Sonunda geldik. Kalabalık daha meydana yaklaşırken bile kendini belli ediyor.

“Burada durun!” diye seslendim.

Arabacı dizginleri çekti. İndim. Arabacı yanıma geldi. Parasını öderken isteğimi söyledim:

“Bugün sana artık ihtiyacım olmayacak. Dinlenmeye gidebilirsin. Fakat bir ricam var. Benim için Dona Brianda'yı bulup, burada beklediğimi haber verebilir misin?”

Başıyla bir tamam işareti yapıp koşturdu. Kalabalık içinde eminim ki Brianda'yı bulması zor olmaz. Her zaman aristokratlarla, halktan ayrı bir yerde oturur ve muhtemeldir ki yine takıp takıştırabileceği her şey de üzerindedir.

Müziğe verdim kulağımı. Venedik'teki en güzel şeylerden biri bu... Neredeyse her akşam müzik çalınıyor ve birbirinden yetenekli müzisyenler, hem zenginleri hem de yoksulları eğlendiriyor. Bazen de danslar düzenleniyor geniş salonlarda.

Hayatımı neredeyse hep çalışarak geçirdim ama benim bile hoşuma gidiyorsa bu çalınan ve söylenen şeyler, muhtemelen müzikten zevk alan insanları mest ediyordur.

Fazla göze batmamaya çalışarak, sakince bekledim bir kenarda. Müziğin keyfini çıkarmaya çalıştım.

Epey sonra, Brianda önde, arabacı arkada, göründüler. Neredeyse bir Venedikli gibi giyinmiş, onlar gibi tüylü bir maske takmış yüzüne. Işıltısı terlemiş olmasından dolayı mı yoksa mücevherlerinden dolayı mı, anlamak zor.

Kızmamış ama sitemli:

“Jozef, daha eğlencenin ortasındayız. Neden beni çağırttın?”

“Brianda Hala, biraz konuşmamız gerekti. Bu konuşmayı evde yapmak istemedim. Eğer senin için de uygunsa...”

Geri dönüp, San Marco Bazilikası’nın önündeki meydana baktı. Gözü eğlenen kalabalıkta...

“Ama bu akşam ‘Maestra di Capella’ Adrian Willaert’in konseri vardı. Öğrencileri öyle güzel şarkılar söylüyorlar ki sanki göklerden gelen sesleri duyuyorsun. Hadi sen de gel, beraberce dinleyelim. Sonra konuşuruz. Hem seni senatörlerden bazıları ve eşleriyle de tanıştırabilirim.”

Dudaklarımı büzdüm.

“Gerçekten iyi olurdu tanıştırmam. Hatta önümüzdeki günlerde beni tanıştırmamı özel olarak rica edeceğim Brianda Hala ama bu akşam değil. Anvers’teki dava ile ilgili gelişmeler var. Sana onları anlatmam lazım.”

Anvers der demez Diogo geldi aklına. Onun mezarından çıkarılıp, yakılmaya çalışılan cesedi... Yüzü düştü. Kafasındaki maskeyi çıkarırken, elbisesinin uzun etekleri yerleri süpürerek yaklaştı.

“Tamam o halde. Hadi gidelim...”

Büyük Kanal’ın kenarında bekleyen gondolculardan birine işaret ettim. Bizi almak için hemen küreğini suya daldırıp, gondolunu yanaştırdı. Kendim binip, Brianda’nın binmesine de yardımcı oldum.

Ağır ağır hareket ettik.

“Evet Jozef...” dedi sıkıntılı bir sesle. “Seni dinliyorum. Beni güzel bir koronun konserinden ayırdığına göre, durum ciddi olmalı.”

Etrafımıza baktım. Birbirinden güzel saraylar yükseliyor Büyük Kanal boyunca.

Gondolcuya seslendim:

“Fondaco dei Turchi.”

“Tamamdır!”

Başka gondollar da var etrafımızda ama gündüze göre çok sakin sayılır.

“Engizisyon, Osmanlı’ya kaçanlarla ilgili bir karar vermiş Brianda Hala. Onların kâfir bir ülkeyi güçlendirmek için kaçtığına hükmetmiş.”

Anlamadı.

“Ne demek oluyor bu?”

“Yani düşmanla işbirliği yapmakla suçluyor. Kaçışlarla Diogo’yu ilişkilendirdikleri için, dolaylı olarak onu suçluyorlar.”

“Yoksa...”

Elleriyle ağzını kapadı.

“Hayır. Henüz o konuda bir karar çıkmamış ama bir gösterge. Yakın zamanda Diogo konusunda da bir karar gelebilir.”

Sanki on dakika önceki gördüğüm kadın o değildi. Keyfi kaçtı, yüzü düştü. Bütün ışıltısı sönüp gitti.

“Yine mi aynı kâbusları göreceğiz? Hani önlem alacaktın? Gereken neyse yapacaktın...”

“Elimden geleni yapıyorum. İmparator’un yeğeni Maximillian’a mektup yazdım. Başkalarına da. Aklıma gelebilecek herkese.”

“Eğer böyle bir şey yaparlarsa!”

Birden öfkelenmişti.

Gondolcu dönüp bize baktı. Dilimizi bilmiyordu ama kavga ettiğimizi sandı.

“Sakin ol...” dedim yatıştırıcı olmaya çalışan bir sesle. “Onun da çaresini buldum. Eğer bu kadar kötü olmayı göze alırsa o engizatör, bedelini ödeyecek.”

Ne demek istediğimi anlamak ister gibi baktı.

“Davanın geldiği aşamadan evdekilerin haberi yok henüz...” diye devam ettim. “Anlatıp anlatmamayı sana bırakıyorum. Ablanın akli Milano’da... Londra ve Anvers’te bizim için çalışmalar yapan Gaspar Lopez’i çağırttı. Onu Milano’ya göndermek ve Marranların sorunlarını çözmesi için görevlendirmek istiyor...”

Brianda'nın işler konusunda pek bir fikri yoktu.

"Ne yapacağız Jozef? Neden rahmetli kocamın peşini bırakmıyorlar sence? Bu kâbus ne zaman bitecek?"

"Bilmem. Belki bizden ümidi tamamen kesince... Nasıl olsa, Anvers'te pek işimiz kalmadı. Geri dönmeyeceğimize emin olmadı-larsa da olacaklardır. O zaman... Belki..."

Sessizleştik. Yüksek sarayların bittiği noktada sanki yıldızlar baş-lıyor. Binlerce yıldız sarı, beyaz, kırmızı parlıyor...

Brianda da gözünü yıldızlara dikti.

"Jozef, biliyor musun? Ablama pek çok konu için kızgınım ama en çok kızdığım konulardan biri resim konusu..."

"Anlamadım..."

"Yani, yıldızlara bakarken aklıma hep Diogo geliyor. Annem ve babam geliyor, Francisco geliyor. Böyle sessiz, kendi başıma kaldığım gecelerde... Ama artık yüzleri neredeyse hiç canlanmıyor gözümün önünde. Gittikçe hatırlamak daha zor oluyor. Diogo neyse de, annemi ve babamı neredeyse unuttum. Ablam bu kadar resme karşı olmasaydı, belki hepsinin resimleri olurdu evimizde. Aslında Diogo'nun bir resmi vardı galiba ama onu da Anvers'te bırakıp geldim salak gibi..."

"Kendine haksızlık etme. Hepimiz bir şeyleri unuttuk."

Yine sessizlik... Yıldızlar parlıyor...

"Çok güzeller..." dedi sessizliğin uzamasından rahatsız olmuş gibi. "Bazen, dünyadaki hiçbir mücevherin, siyah bir gecenin içinde par-layan yıldızlar kadar güzel olamayacağını düşünüyorum. Adeta bir mucize! Üstümüzdele ve dünyanın etrafında dönüp duruyorlar..."

"Onlar dünyanın etrafında dönmüyor olabilir..." dedim ortanın duygusallığına hiç uymayan bir sesle. Belki de duygusallaşmaktan kaçmak için. "Leh bir adam, Kopernik adında, güneşin ve yıldızların dünyanın etrafında dönmediğini, dünyanın güneşin etrafında dön-düğünü iddia ediyor."

Dönüp bana baktı. Karanlıkta yüzünü tam seçemiyorum ama şaşırdığına eminim.

“O da ne demekmiş? Hiç dünya güneşin etrafında döner mi? O zaman güneş nasıl doğup, batıyor?”

“Bilmem... Öyle diyor.”

“Olacak şey değil.”

“Dediğin gibi olsun.”

Israr etmedim. Bu gece zaten eğlencesini yarım bıraktırıp, tatsız bir haber verdim. Bir de yıldızları onunla tartışmanın neye faydası olacak?

Nasıl olsa Diogo hakkında engizisyonun ne yapacağını görmemi-ze az kaldı.

Eski adamlar mezarlarından şimdi kalkıp bizi görseler, dünyanın ne kadar değiştiğine inanamazlar. Şatafatlı bir yaşam süren, ülkesini güzel eserlerle donatan ve muhtemelen Şarlken'den çok daha hümanist bir adam olan François öldü. Henry de öldü ve geride Anglikan Kilisesi diye, Papa kontrolünde olmayan bir kilise bıraktı gitti. Marranların çoğu Avrupa'nın kuzeyinden güneyine geçtiler. Gemiler hızlandı, seyahatler, yolculuklar kısaldı. Benim çocukluğumdaki Avrupa bile değil şimdiki Avrupa...

Bir de, Gaspar Lopez Milano'da gözaltına alındı...

Gracia'nın güvenilir bulduğu bu adam, yakalanıp gözaltına alınca hemen konuşmuş ve Marranları kurtarmak için bizim tarafımızdan görevlendirildiğini itiraf edivermişti! Elbette bu itirafın bir işkenceyle alındığından kuşku yok ama şimdi Anvers yanında Milano'da da yargılanıyoruz. Neyse ki Venedik'in bize verdiği taahhütler var ve burada emniyeteyiz. İşin arkasındaki kişi ise her zaman aynı: Karl.*

Neredeyse aylar sonra Isaac'ten ilk haber geldi:

"Yargılama bir şekilde sürüyor ancak kimse henüz bir cesedi çıkarıp kemiklerini yakmaya kalkmadı. İçeriden aldığım bilgiye göre, tartışmalar olmuş ve kimse bu 'tiksindirici' fiilin yerine getirilmesine onay vermemiş. Konu kapandı sayılır."

Oturup yanıt yazdım ve güvendiğim adamlarımdan biriyle yolladım:

* Karl 5 (Şarlken)

“Her şeyi iptal et. Sakın bir şey yapma! En kısa sürede dön.”

Aklımda önemli bir plan vardı ve bu aşamada adımızı şaibeli hale getirecek yeni bir olaya hiç ihtiyaç yoktu.

“Brianda Hala, Venedik’i sevdin ama bir Venedikli olamadın henüz!” dedim.

Garip garip baktı.

“Ne demek istiyorsun Jozef?”

“Venedik demek eğlence demek, müzik, dans demek, balo, karnaval demek... Bak, Venedik eski Venedik olmayabilir ama eğlenceler eskisinden de canlı. Oysa senin daha Anvers’te iken benden talebin buydu.”

Reyna ve La Chica da durmuş, beni dinliyor.

“Biraz daha açık konuşur musun?”

“Daha açık nasıl konuşabilirim? Çok uzun zamandır buradayız ama evimizde tek bir balo bile düzenlenmedi. Oysa bunu senin yapmanı beklerdim.”

Kulaklarına inanmakta zorlanıyor gibi yaptı.

“Gerçek mi diyorsun? Gerçekten yani bizim evimizde bir parti vermemi mi istiyorsun?”

“Elbette... Burası senin de evin değil mi? Hep misafir olacağına, sen de bir balo düzenle ve konuklarını ağırla.”

Koltuğa oturdu. Fazla heyecanlanmış, tansiyonu fırlamış gibiydi bir anda.

La Chica:

“Anne, iyi misin?”

“İyiyim, iyiyim. Sadece... sadece benim gibi düşünen birinin daha olduğundan haberim yoktu.” Yeniden bana döndü. “Peki ablamı ne yapacağız? O hemen karşı çıkacaktır. Göreceksin bak, ayak direyecek.”

Reyna da başını salladı.

“Biliyorum... Fakat dert etmeyin. Onu ikna etmeyi bana bırakın. Yalnız, senden bir ricam var Brianda Hala. Baloya mutlaka benimle tanıştırmak istediğin senatörler ve eşlerini de çağır.”

“Çağırırım tabii. Çağırmasaymıyım? Hatta hemen hazırlıklara başlayayım ben. Müzisyenleri ayarlamam lazım. Yenilikçi olanlardan çağırarak istiyorum. Sazlar filan da çalmalı!”

Kızlar da heyecanlanmış, onun çevresini sarmıştı. Gülümsedim.

Gracia duyar duymaz hemen itiraz etmiş ve soluğu benim yanımda almıştı.

“Jozef, sana inanamıyorum. Benim yarım akıllı kardeşime balo düzenlemesini mi söyledin? Dünya kadar masrafı bir yana, başımızda onca dert varken... Nasıl, nasıl?”

Uygun kelimeler aranıyor, beni kırmadan iyice haşlamaya çalışıyor.

“Sakin ol...” dedim yatıştırıcı olmaya çalışan bir sesle. “Emin ol, sebebini duyduğunda sen de destek olacaksın. Hatta ‘Niye bu kadar geç kaldık?’ diyeceksin.”

Gözlerime baktı.

“Gel, otur şöyle de anlatayım.”

Evimiz, Gritti Sarayı oldukça büyüktü ama öyle bir kalabalık vardı ki neredeyse adım atacak yer yok. Büyük salondan taşan kalabalık, evin önündeki küçük bahçeye doğru taşmış, çevreye yayılmıştı. Arka tarafımızda kanal olmasa, belki oraya da yayılacaklar.

Brianda, hiçbir masraftan çekinmemiş, genç ve ilgi çeken müzisyenlerden Baldassare Donato'nun başını çektiği müzisyenleri getirmiş, mahzenimizdeki en güzel şarapları açtırmıştı. Gracia'nın onun bu müsrifliğine kızdığını biliyorum ama sineye çekiyordu. Sonuçta bir amacımız vardı ve bunun için zaten servet biriktiriyorduk yıllardır. Kızarmış sülünler yanında deniz ürünleri de sürekli masalara getiriliyordu. Bu akşam, misafirlerimize unutamayacakları bir ziyafet çekmek, çılğınca eğlendirmek ve mümkün mertebe zenginliğimizi göstermekte kararlıyız. Ablasının itirazına rağmen Brianda ile kızlar en güzel, en değerli mücevherlerini taktılar. Doğrusu Reyna'nın güzelliği de başımı döndürmüştü, onu bu şekilde herkesin görmesinden endişelenmiştim. Fark ediyorum ki onu başka erkeklerden kıskanıyorum.

Şarabın su gibi aktığı, harika tatlıların, uzak ülkelerden getirilen meyvelerin yenildiği ve müziğin kesintisiz devam ettiği saatler boyunca konuklarımız eğlendi, dans etti. Erkeklerin daha sade maskelemelerine rağmen kadınların kimileri kocaman ve tüylerle süslenmiş maskeler takmışlar, adeta tanınmamak için ne gerekiyorsa yapmışlardı. Bazılarının yüzündeki maskeler, yıllar önce karşılaştığım Nanban köle kadınların yüzleri gibi bembeyazdı.

Koluma giren kadını parmaklarındaki iri elmaslarla süslü yüzükler ve boynundaki elmaslar olmasa tanıyamayacaktım nerdeyse.

“Brianda Hala, sen misin?”

Kikirdedi.

“Benim. Sen bile tanıyamadın değil mi?”

“Tanıdım. Tüm salonda senden daha çok elmas taşıyan bir ikinci kadın yok!”

“Jozef, öyle mutluyum ki... Kaçırma keyfimi.”

“Tamam. Öyle olsun.”

“Hadi gel. Seni söz verdiğim gibi birkaç senatörle tanıştırayım.”

Cevabımı bile beklemeden kolumdan çekiştirdi. Kalabalığın içinde, kimseye çarpmadan ilerledik ve bir küçük gruba ulaşıncaya durduk.

“Sizleri, yeğenim ve Mendes Müessesesi’nin yöneticisi Jozef Nasi ile tanıştırayım!” dedi. “Bunlar da sayın senatörlerden Tullio, Selino, Leopoldo ve Orsino ile kıymetli eşleri.”

Maskemi çıkarıp, başımla selam verdim. Onlar da nezaket gösterip gözlerini kapatan maskeleri çıkardılar.

“Evimize hoş geldiniz...” dedim. “Umarım keyfiniz yerindedir. Her şey gönlünüze göre hazırlanmıştır.”

Orsino:

“Gayet güzel. Zenginliğinizi duymuştuk ama bu kadarını ummuyordum Nasi!”

Tebessüm ettim.

“Teveccühünüz. Venedik’in ve sizlerin zenginliği yanında, bizimkisi oldukça ufak kalıyor.”

Tullio:

“İlk kez karşılaşıyoruz ama hakkınızda çok şey duydum.”

“Kimden duydunuz? Düşmanımız çok ne yazık ki.”

“Ortağınız Alessandro’dan.”

“Hah! Düşmanımız çok demiştim. En belalisına çatmışsınız!”

Güldüler. Tam sırasıydı, devam ettim:

“Beyler, hanımlar eğlenmek istiyor. Bırakalım eğlensinler. Sizlere, ortağım Alessandro ile Akdeniz’in en ıssız adalarında bulduğumuz şaraplardan ikram etmeme izin verir misiniz?”

Leopoldo:

“Elbette!” dedi elindeki yarısı içilmiş kadehi kaldırarak. “Önce şunu bir içelim de. Size kaldırıyorum.”

Diğerleri de kaldırıncaya eşlik ettim. İçkiler bitti.

“Hadi o halde küçük kütüphanemize geçelim.”

Gritti Sarayı’nda tek bir kütüphane vardı ama küçük olduğu kesinlikle söylenemez. O da oldukça büyük bir salon boyutlarındaydı. Üstelik de burada matbaacılık gelişmiş olduğundan, birçokları için ender bulunan kitapların neredeyse tümünü bulup buraya koyabilmiştim.

Kütüphanede bulunduğumuz süre boyunca dışarıdan gelen müziğe aldırmandan içip, konuştuk. Onlara Venedik’te yapmak istediklerimizi anlattım. İki tarafın da kazançlı çıkması, Mendes Müessesesi gibi başkalarının da gelmeye devam etmesi ve bunun onları daha çok zenginleştirmesi için yapılacakları... Çoğu zaten benzer şeyleri düşünüyordu.

Tullio:

“Sinyor Nasi, bütün bunları bir yana bırakın da asıl niyetinizi anlatın bakalım...” dedi. “Hepimizin, üç aşağı beş yukarı bazı faaliyetlerinizden haberimiz var. Senato üyelerinden bazıları ile görüşmeler yapmışsınız.”

Anlaşılan kartları göstermenin zamanı geldi.

“Madem haberiniz var, o zaman biraz da o konudan bahsedeyim. Biliyorsunuz, bizden sonra Marran göçü hızlandı. Hedefim, bunları bir yerde toplamak ve yine Venedik için kârlı bir hale getirmek. Eğer istediğimiz iltizamı sizlerin de onayıyla alabilirsek, yine Venedik’in bir parçası olacağız ama hiç kimseyi rahatsız etmeden ve tabii ki rahatsız edilmeden, ayrı bir bölgede yaşayacağız.”

Sessiz kaldılar. Selino, kristal kadehi dişlerine vuruyordu usul usul. Orsino konuştu:

“Çok iyi bir plana benzemiyor. Ya bir gün sıkılır da artık bizden bağımsız olmak istediğinizi söylerseniz... O zaman sizinle savaşmamız gerekecek.”

“Sinyor Orsino, böyle bir şey nasıl olabilir ki? Biz bir avuç tüccarız. İçimizde savaşmayı bilen bile yok. Kaldı ki Venedik halen dünyanın en büyük deniz güçlerinden biri. Hiçbir devlet Venedik’le savaşmayı kolay kolay göze alamazken, bizim gibi küçük bir topluluğun bir mücadeleye girişmesi saçma olur.”

Leopoldo da fikrini söyledi:

“Biraz daha anlat. Nasıl işleyecek bu sistem?”

“Çok basit aslında... Şimdi, Venedik içindeyiz ve vergimizi ödüyoruz değil mi?”

“Evet.”

“Yine Venedik içinde olacağız ve vergimizi ödeyeceğiz. Buna ek olarak bir de iltizam için ayrı bir vergi ödeyeceğiz. Karşılığında ise toprağı rahatça kullanıp, istediğimiz kadar Marran yerleştirip, Venedik’in koruması altında olacağız. Bu kadar basit!”

Leopoldo:

“Bana olabilir gibi geldi. Yine de Senato’da tartışılmadan bir şey diyemem.”

Orsino:

“Evet. Neyse ki Venedik akıllı insanlar tarafından yönetiliyor. Akla yatkınsa, neden olmasın?”

Boşalan kadehini gösterdi. Hemen doldurdum.

Tullio’nun kafası biraz karışmış gibiydi:

“Bana söyler misin Nasi, Marranların yaşayacağı şu yerlerin, zaten bugün yaşadıkları yerden ne farkı var? Ayrı bir yerde yaşamaktan ve Venedik’e bağlı olmaktan bahsediyorsun ama burada zaten iki tane bahsettiğin gibi yer var...”

Dönüp baktım. Kastettiği şeyi anlamıştım.

Bazen sessiz kalmak, göz önünde fazla bulunmamak da sorunları çözmeye yetiyor. İmparator ve kız kardeşi, bizden fazla bir şey alamayacaklarını anlamışlar, buldukları ile yetinmişlerdi. Milano'daki yargılama konusunda ise avukatlar görevlendirmiştim ama doğrusu Şarlken istemedikçe o yargılamadan da bir şey çıkacağı yoktu. Bunu bildiğimden, içim rahattı. Tek endişemiz olan Diogo'nun cenazesine yapılacak saygısızlık tehlikesi de ortadan kalkınca, rahat bir nefes aldık.

Günler sonra endişeleri sona eren Gracia, Reyna'yı da yanına alıp gondolla gezintiye çıktı. Venedik'te Büyük Kanal ile ona bağlı çok sayıda su kanalları vardı ve buralarda gezmek, yerli yabancı herkesin hoşuna gidiyordu. Döndüklerinde ise o kadar da mutlu olmadıklarını gördüm.

"Ne oldu Gracia Hala? Keyfiniz kaçmış gibi."

"Hiç... Epeyce bir gezdik. Kızım artık bir genç kız. Aslında bu gezintileri sizin, birlikte yapmanız gerekir ama bugün benimle oldu artık."

"Pierre yanınızda değil miydi?"

"Hiç bırakır mı peşimi?"

Pierre daha geride, huzursuz kıpırdandı. Reyna:

"Hava çok güzeldi. Epeyce gezdik. Hatta bir ara gondoldan sıkılıp, arabayla gezdik. Bana laf atanlar, ılık çalanlar oldu."

Yine kışkandım ama belli etmemeye çalıştım. Gracia anlamış gibi başka bir konuya geçti:

“İşte orada tadımız kaçtı biraz... Güzel binalar, apartmanlar, kiliseler, taş köprüler, heykellerle süslü meydanlar bitince başka bir yer çıkıyor insanın karşısına. Maskeli balolardan, müzikli eğlencelerden ötede bir yer.”

Kastettiği yerin neresi olduğunu anlamıştım:

“Getto.”

Kısa bir sessizlik oldu.

Getto, “Yeni Hristiyan” sayılmayanların, yani Museviliğini devam ettirenlerin yaşadığı yerdi. Musevi kalmak isteyenlere, Venedik’in içinde oturma hakkı tanınmıyor, nispeten yalıtılmış bu mahallede oturmaya zorlanıyordu. Kapalı bir toplum yapısı içinde, sadece belli kapılardan girilip çıkılabilen, geceleri çıkmanın yasak olduğu mahalleler...

Senatör Tullio’nun işaret ettiği yer...

Venedik’te çok güzel bir evde oturuyorduk. Osmanlı tüccarlarına tahsis edilen yerde, Fondaco dei Turchi denilen yerin yanı başındaki Gritti Sarayı’nda, Venedik aristokratları ve sosyal çevrelerle rahatça temas kurabileceğimiz bir evde. Bizi hemen kabullenmişlerdi. Kimsenin sorguladığı yoktu çevreden ama Musevi olduğunu açıkça ifade edenler, şehrin dışında, “atılmış” anlamında bu “getto” kelimesiyle ifade edilen yerlerde yaşamak zorundaydı.

“Eski Getto mu, Yeni Getto mu?”

Soruma şaşırdı:

“İki tane mi var?”

“Evet. Eski Getto hurdalıkmiş bir zamanlar. Kullanılmış eşyaların filan atıldığı. Getto sözü buradan eliyor. Yeni gelen Musevileri de Yeni Getto dedikleri yere yerleştiriyorlar.”

“Biliyor musun, bugün ilk defa inancımдан ötürü kendimi kötü hissettim...”

Reyna’nın gözlerine baktım. İçinden geldiği gibi, saf bir şekilde doğruyu söylüyor.

"Kendimi... farklı hissettim... sanki.."

"Diğer insanlarla eşit değilmişsin gibi. Sanki eksik veya engelliymişsin gibi..."

"Ah, evet! Tam öyle..."

"Bak Reyna, bizler nispeten yalıtılmış, dış dünyanın olumsuz etkilerinden arındırılmış bir hayat sağladık. İyi bir Hıristiyan gibi görünmemiz için eğitim alırken, gizli gizli aldığımız eğitimlerle de asıl inancımızı öğrendik. Fakat herkes aynı şansa sahip olamadı. Yanı başımızda bile çok sıkıntı çeken insanlar var. Bunlardan bir kısmını bugün görebilmişsin. En rahat sanılan bizler bile bugüne kadar üç ülke değiştirmek zorunda kaldık. Kimi insanlar, cahil insanlar daha çok, sırf inancımızdan ötürü, bizi kendileriyle aynı değerde görmüyor. Bu elbette hepsi için söylenemez ama engizisyon kurulduğundan beri sayıları çok arttı. Yıllardır bunun mücadelesini veriyor, fazla değil, eşit olduğumuzu ispat etmeye çalışıyoruz. Azınlıkta olmamız, vatansız olmamız ve ne yazık ki bizim de içimizde fanatikler, cahiller bulunması nedeniyle, başımıza zaman zaman kötü olaylar geliyor. Birçoğunu zaten biliyorsun... Reyna, bir gün her şey farklı olacak. Bunu bildiğimiz, bu inancı hiç yitirmedığımız için her Hamursuz Bayramı'nı 'Seneye Kudüs'te kutlarız' diyerek karşılıyoruz. Kim bilir ne zaman Kudüs'te kutlayacağız ama daha çok şey yaşayacağız. Bunları hiç unutmamak, belki verdiğimiz örnek kızdıracak ama Brianda Hala gibi eğlence ile değil, annen gibi ciddi konularla uğraşmak gerekiyor."

İri iri açılmış, elmas gibi parlayan gözleriyle beni dinliyordu. Belli ki ilk defa beni bu kadar etkileyici buluyor. Ben de onun bu kadar büyümüş ve güzelleşmiş olduğunu ilk defa fark ediyorum.

"Anne, onlar için bir şeyler yapacağız değil mi?"

"Elimizden geleni kızım... Söz... Ama her zaman ne diyorum ben sana?"

"Anne, ezberledim artık!"

“Söyle lütfen! Tekrarlamak, unutmayı sağlar.”

“Tehlikenin ne yönden geleceği belli olmaz!”

Bunu usançla söylemişti. Sonra güldü.

“Niye güldün?” dedim.

“Gettoda yaşayanların gece dışarı çıkmasına izin vermiyorlarmış.

Oysa hekimlerin çoğu Musevi... Geceleri hasta olunca ne yapıyorlar?”

Getto diye bir yerin olması moral bozucuydu bizim için ama bir işe de yaramıştı ki Reyna ile birbirimizi ilk kez fark etmiştik. Oysa aynı getto, neredeyse ailemizin felaketi olacaktı.

Brianda girdi içeri ve haberi verdi:

“Duydunuz mu? Dük Lando ölmüş!”

Çok sayıda senatörle görüştüm. Bazılarını ikna ettim, bazılarını ikna etmeye yaklaştım. Bazıları karşı çıksa da kimilerini en azından kararsız hale getirebildim. Alessandro da elinden geldiği kadar yarıdımçı olmaya çalışıyor ama eskisi kadar değil. Artık daha çok ülke dışına çıkıyor. Adaları dolaşıyor, şarap toparlamakla geçiriyor çoğunlukla vaktini. Tam işler istediğim gibi gidiyor derken, bizi davet eden ve taahhütler veren Dük Lando öldü.

Şimdi ne yapmam gerektiğini bilmiyorum. Belki yerine seçilecek olan dük, her şeyi aynen devam ettirecek, belki de her şeyi elinin tersiyle itecek ve bir öncekinin verdiği hiçbir taahhüde uymayacak.

Birkaç senatörle görüşüp, kimin seçileceğini öğrenmeye çalıştım. Buradaki sistem aslında basitti. Eskiden beri aristokrat olan aileler var ve hemen hepsinin Senato'da bir üyesi ile temsil hakkı bulunuyor. Bunlara ek olarak sonradan zenginleşerek bu hakkı elde edenler de var... Söylemeseler de biliyorum, zenginliğe sonradan kavuşanların bir bölümü korsanlık gibi gayrimeşru yollardan edinmişler servetlerini fakat bunları para işlerinde ikna etmek daha kolay. Aristokratlar arasında ise burunlarından kıl aldırmayanlar çoğunlukta.

Evde yeniden tartışmalar başlamıştı. Özellikle düzenlediği balo dillere destan olan Brianda'nın özgüveni yerine gelmiş, muhasebeciler gibi rakamlarla uğraşmakla suçladığı ablasına karşı kendini daha rahat savunur olmuştu. Bu hayatı devam ettirmek istiyor, daha fazla mücevher ve daha fazla eğlence talebinde bulunuyor ancak her defasında ablasının vetosuyla karşı karşıya kalıyor. Bu da ister istemez evde gerginliğe sebep oluyor.

Çoğu zaman onlardan uzaklaşmak için çalışma saatlerimi uzatıyorum, daha az karşılaşmaya çalışıyorum.

“Patron, durum kötü...” dedi Isaac.

“Ne oldu? Ne öğrendin?”

Yüzünü iyice astı.

“Muhtemelen Francesco Donato’yu seçecekler.”

Elimi alnıma vurdum.

“O ihtiyarı mı? Ama o...”

“Evet patron. Gayet iyi bir Katolik... Papalık tarafından da sevildiği söyleniyor. Tek iyi tarafı bunun da çok yaşlı olması. Yetmiş yedi yaşında bir adam.”

“Tamam. Kulaklarını açık tutmaya devam et.”

Isaac çıktıktan sonra düşündüm. Lando, biraz da Papa’nın zindanlarını bildiğinden olsa gerek, fanatik davranmamış, koyu bir dindarlık içine girip, bize karşı olumsuz tavır ortaya koymamıştı. Donato’nun ne yapacağı ise tam bir sır çünkü bu yaşlı adamı Protestanlığa karşı toplanan Trent Konsülü’ne davet edildiğinde fark etmiştim.

Protestanlıkla mücadele için toplanan konsüle davet edilen biri...

Bundan sonra biraz gözlemlemek ve nasıl yönetim göstereceğini anlamak gerekiyor ama her zaman tedbirli olmalıyız.

Masanın üstünde duran mektuba takıldı gözüm. Teodore son uğradığında getirmiş ve teslim etmişti. İstanbul’dan, Moşe Hamon’dan gelen mektubu... İsminden dolayı Kral Süleyman’a benzettği Muh-teşem Süleyman’ın” ülkesini övmekle kalmıyor, bizi de ailece istersek, oraya davet ettiğini bildiriyor.

* Hz. Süleyman

** Kanuni Sultan Süleyman

41.

Geç uyandım. Belki de son zamanlarda kafamda fazlaca düşünce olduğundan belki artık hayalimi gerçekleştirmeye bu kadar yaklaşmışken yaşanan aksiliklerden olsa gerek uyku tutmuyor. Geç saate kadar dönüp duruyorum yatağın içinde ve sonra da sabahları kalkmakta zorlanıyorum.

Ben indiğimde kahvaltı neredeyse bitmiş ama bitmeyen şey yenisinden başlamış: İki kız kardeşin kavgası...

“Herkesi iyi sabahlar...” dedim otururken. “Bana çorbamı getirin.”

Kimsenin benimle ilgilendiği yoktu. Gracia ve Brianda anlamadığım bir konu üzerine tartışıyor, Reyna ve La Chica sessizce onların bitmeyen tartışmalarından birinin daha bitmesini bekliyor.

“Gracia Hala, bu mektup nedir?”

Yeni gelmiş bir mektup. Üzerindeki mühür kırılmış, biraz önce açılıp okunmuş gibi...

“Floransa’dan. Mediciler bize davet ediyor yine.”

“Ne düşünüyorsun peki?”

“Pek istemiyorum ama epey ısrarlılar.”

Brianda:

“Floransa’ya gidelim! Burada sivrisineklerden bıktım usandım. Cibilğin arasından bile girmeyi başarıyorlar. Her tarafımı ısırıyorlar.”

“Medicilere güven olmaz. Şarlken’le ne zaman yakınlaşacakları belli değil. Üstelik para işlerinde bizim rakibimiz... Haksız mıyım Jozef?”

“Haklısın Gracia Hala. Ayrıca Katolik olduklarını da unutma...”

Niccolo Machiavelli geldi aklıma. *Prens* diye bir kitap yazmış, iktidarı ele geçirme hırsını anlatmış ve çok tartışılmıştı. Amaca ulaşmak

için her yolu mubah görüyordu ama Mediciler yüzünden hayatı mahvoldu, ölüp gitti. Ben öğrenciydim daha o zamanlar.

“Onlarla belki para ilişkisi kurabiliriz ama Floransa’ya yerleşmemize ihtiyaç...”

Sözümü bile bitiremedim. Brianda aynı kafada devam ediyor:

“Floransa’nın başka hiçbir yere benzemediğini söylüyorlar. Eğlencelerinin de Venedik’i aratmadığını... Neden gitmiyoruz ki?”

“Benim erken gitmem lazımdı...” dedim artık çorbayı bitirmekten vazgeçerek. “Geç bile kaldım. Size kolay gelsin.”

Çıktım.

Öğleden sonra geldi haber. Maggior Consiglio* toplanmış ve yeni doçe olarak Francesco Donato’yu seçmişler.

Neyse ki Senato üyelerinde bir değişiklik yok. Yine onlarla ilgili çalışmaya devam etmeliyim ama ilk fırsatta Dük Donato’yu ziyaret etmem ve talebimi bir de ona söylemem gerekiyor.

Kâtibi çağırdım. Ona, Dük Donato’ya hitaben güzel bir mektup yazdırdım. Kendisini, görevinden dolayı kutladığımı, Dük Lando döneminde olduğu gibi Marranların güven ve huzur içinde yaşayacağını umduğumu belirttim ve en kısa sürede kendisiyle görüşme talebimi de ekledim. Mühürleyip Isaac’e teslim ettim.

“Yerine ulaşmasını sağla!”

Rasgele bir kişiyle göndermek işime gelmiyor, mutlaka eline geçtiğini bilmek istiyorum.

Kafam sürekli bu meseleyle meşgul ama evdekilerin havası başka. Aynı evde dört kadınla yaşamak iyi mi kötü mü böyle anlarda ciddi ciddi düşünüyorum. Biz bir aileyiz ama dışarıda olduğu gibi evin içinde de sorunlarımız bitmiyor. Gracia işler konusunda daha etkili olmak istiyor, Brianda ondan geri kalmamak. Sonuçta bir şekilde hep

* Venedik Cumhuriyeti Büyük Konseyi

tartışma çıkıyor. Keşke Samuel her zaman yanımda olsa da biraz bölüşse benimle evin sıkıntısını...

Bütün bir günü ulaşabildiğim tüm Senato üyeleri ile görüşmeye harcarıp eve döndüğümde buz gibi bir ortam buldum. Anlaşılan sabahki kavganın etkileri henüz sona ermemiş, iki kardeş arasında ateşkes sağlanamamış.

“Herkes nerede?” diye sordum uşağa.

“Dona Gracia odasında tek başına oturuyor. Dona Brianda dışarı çıktı. Dona Reyna ve Dona La Chica ise beraberler.”

“Pekâlâ...”

Gracia’nın odasına çıkıp kapısını tıklattım.

“Kim o?”

Cevap vermeden açıp girdim. Tek başına bir koltuğa oturmuş, dışarıyı seyreliyordu. Canı hâlâ oldukça sıkkn...

“Benim. Ne yapıyorsun?”

“Hiç. Öyle oturuyorum.”

“Neden?”

“Neden olduğunu bilmiyorsun sanki! Sen gittikten sonra bana öyle hakaretler etti ki yenilir yutulur gibi değil. Sanki bir zindanda yaşıyor ve işkence eden de benim! Sürekli beni kırma peşinde. Bugün çok kırdı beni çok... Özür diler diye bekledim ama şimdi kim bilir hangi eğlencede...”

“Aldırma. Mutlaka anlayacaktır hatasını.”

“Artık umurumda da değil biliyor musun? Bugün erken yatmak istiyorum. Başım çatlayacak gibi. Üstelik yarın Yom Kipur. Artık bugünü unutup, mübarek günü değerlendirmek istiyorum.”

Yarının Yom Kipur olduğunu unutmuşum heyecandan. Yılın en kutsal günü... Kefaret gününde, güneşin batışından ertesi gün batışına kadar oruç tutulur, gün ya sinagogda ya da yıl içinde işlenen günahlar, yapılan haksızlıklar düşünülüp, pişmanlık duyup tövbe edilerek sakın bir köşede geçirilir. Tüm yıl için tövbe etme zamanı.

Yarını ibadetle geçiremeyeceğim!

Üzülüyordum Yom Kipur'u ibadetle ve tövbe ederek geçiremeyeceğim için ama çok kuvvetli bir sebebim var. Eğer hedeflediğimi başarırım, seneye Yom Kipur'u çok farklı bir ortamda geçireceğiz. Benim bu nedenle tüm gün çalışmam, yine Venedik Meclisi üyelerini dolaşmam lazım.

Gracia gidip yattı. Brianda'yı beklemek ve onunla konuşmak, ev içindeki bu kavgaların hiç kimseye hayır getirmeyeceğini anlatmak istiyorum ama yapacak çok işim var. Benim de bir an önce uyumam ve yarın yine senatörleri dolaşmam lazım.

Keşke Yom Kipur'a denk gelmeseydi!

Yine de yatmadan önce dua etmeyi unutmadım:

“Sevgili Rabbim, bütün bir yıl işlediğim günahlar için sana bugün tövbe ediyorum. Tüm yılı tek tek hatırlayıp, uzun uzun tövbe etmek istiyorum ama inançlı kulların için çalışmam gerek. Bu günahkâr kulunu affet ve amacımdan ötürü, bugünü çalışarak geçirmemi bağışla. Rabbim, af diliyorum. Bugünü ibadetle geçirenler, gün batıp şofar* çalınana kadar tövbe edip, ruhlarını arındıracaklar ve bir yılın defterini kapatacaklar ama benim bu şansım olmayacak. Fakat sebebimi biliyorsun Rabbim. Bir yıl için değil önümüzdeki pek çok yıl için, kendim için değil benim gibi olan herkes için yeni bir defter açmaya uğraşıyorum. Çocukluğumdan beri bunun hayalini kurdum ve artık sonuç almaya bu kadar yakinken, benim günahlarımı affet ve bana yardım et...”

Ardından yatağa girdim.

Uyumaya çalışırken, evdeki mücadelenin başımıza dışarıda verdiğimiz mücadeleden daha fazla bela açacağını bilmiyordum.

* Boynuzdan yapılan bir çeşit boru

Günlerdir bekliyorum ama bir cevap yok. Dük, nedense beni ya hiç önemsemedi ya da çok meşgul. Oysa Venedik'in merkezindeyiz ve hemen herkesle bir şekilde temasımız var. Dük Donato'yu ne bir eğlencede görüyorum ne de gezmede. Belli ki şatoyu andıran sarayından ayrılmadığı gibi, münzevi yaşamayı tercih ediyor.

Alessandro geldiğinde yine kafamda aynı mesele.

"Yeni şaraplar buldum..." dedi her zamanki teklifsizliğiyle geçip karşıma otururken. "O kadar güzel ki içen bir daha içmek isteyecek."

"Nereden? Yine adalardan mı?"

"Hayır. Bu defa Fransa'dan..."

"Nasıl? Venedik Fransa ile barış yaptı mı?"

"Eski düşmanlıklar eskide kalır. Para ise sınır çizgisi tanımaz!"

Parmaklarını birbirine sürttü altınları sayar gibi.

"Peki, öyle olsun."

Daha fazla sormamı, ilgilenmemi bekliyor gibiydi ama fazlasıyla meşguldü kafam. Kalkıp odanın içinde ileri geri gidip gelmeye başladım.

"Senin neyin var? Diken üstünde gibisin."

"Sen yokken yeni bir seçim oldu..." dedim. "Artık Venedik'in doğesi Donato. Ama ihtiyaç, aylardır randevu talebime yanıt vermiyor. Beni görüşmeye kabul etmiyor."

"Bak sen! Francesco Amca mı bunu yapan?"

Dönüp baktım.

"Francesco Amca mı?"

Yüzüyle "herhalde" manasında bir işaret yaptı.

"Bu adam senin amcan mı?"

“Öyle tabii. Annemin amcazadesi. Benim de her zaman destekçim oldu. Özellikle de bürokrat olarak görev yaptığı dönemde.”

Sevinmekle kızmak arasında gidip geliyorum.

“Yahu sen nasıl bir adamsın? Bu kadar önemseydiğim bir konu! Üstelik bugüne kadar neler yaptığımı, nasıl çabaladığımı da biliyorsun ama tam işe yarayacağın dönemde ortadan kayboluyorsun!”

“Jozef, rahatla. Görüşmek istiyorsan hemen senin için bir randevu alacağım. Hatta istersen seninle gelebilirim. Bir faydam olacaksa...”

“Hayır. Randevu alman yeterli...”

Ertesi gün haber geldi:

“Sayın Dük Donato, yarın sizinle görüşecek...”

Evde yine havalar kötü ama aldırıldığım yok. Yakında hepsi öyle çok sevinecek ki ne kavgayı hatırlayacaklar ne kırgınlıkları. Yarın Donato ile görüşeceğim ve talebimi artık son kez dile getireceğim. Tamam ya da devam...

Ne istiyorsanız vermeye hazırım!

Tek bir isteğim var ve artık kabul ederlerse, bedelini her şekilde ve istenirse yüklüce ödemeye hazır olduğum talep için çok uzun zamandır hazırlanıyorum. Yapacağım konuşmayı kafamda defalarca tekrarladım, tarttım durdum, yeniden yeniden yaptım.

Uyku bir türlü tutmuyor, yatağın içinde dönüp duruyordum. Kafamda defalarca evirip çevirmiş, olası bütün riskleri hesaplamıştım. Lando ölmemiş olsa daha kolay olacaktı. Onunla bir geçmişimiz vardı ama ya Donato...

Uyu artık!

Olmuyor...

Ne zaman daldığımı hatırlamıyorum ama epeyce uğraşmıştım uyuyabilmek için. Kahvaltı için yine geciktiğimi fark edip, uyandırmak için

uşaklardan birini göndermişler. Kapıyı epeyce çaldığı anlaşılan adam, bir türlü uyanmadığını görünce endişelenip içire girmiş, hemen arkasından gelen Isaac de ensesinden yakalayıp yere fırlatmıştı.

Onların gürültüsüne açtım gözlerimi. Yerdeki uşak korku içinde, Isaac'ın gözleri çakmak çakmak!

"Lütfen Bay Isaac! Uyandıramıyordum bir türlü!"

"Kes sesini melun!"

"Ne oluyor?" dedim gözlerimi açık tutmakta zorlanırken. "Ne işiniz var odamda? Bu saygısızlık nedir?"

Isaac cevap verdi:

"Bu melunu gizlice odana girerken yakaladım. Yetişmesem kim bilir ne yapacaktı?"

Yerdeki korku dolu gözlerle bana bakan adama çevirdim başımı. Zavallı bir uşaktı ve Venedik'e geldiğimizden beri de yanımızdaydı.

"Neden girdin?" dedim sakince.

"Don Nasi, kahvaltı için sizi bekliyorlar. İnmediğiniz anlaşılmca beni gönderdiler. Uzun süre kapıyı çaldım ama..."

Isaac kızdı:

"Yalan söyleme! Sadece hacet görmek için ayrıldım buradan."

Elimi kaldırdım.

"İkiniz de çıkın. Tamam Isaac. Sorun yok. Aşağıya in ve birazdan geleceğimi söyle."

Baktım ağırdan alıyorlar. Sesimi yükselttim:

"Derhal!"

Bugün büyük gün! Belki de hepimiz için unutulmaz bir gün olacak. Belki hayatımdaki en önemli günlerden biri ama kötü uyandım...

Umarım geri kalanında bir aksilik yaşanmaz!

Uzakdoğu porseleninden leğenin içinden yüzüme su çarptım. Biraz daha kendime gelir gibi oldum. Giyinip saçımı taradım.

"Hazırım."

Venedik, önce Büyük Roma İmparatorluğu'nun bir parçasıydı sonra Doğu Roma'nın. Akdeniz'de yüzyıllar boyunca tek güç olarak yaşayan Venedik, eskiden bağlı olduğu Bizans'a bile kafa tutmuş, Osmanlı'nın yükselişi ile karşısına dişli bir rakip çıkana kadar, Akdeniz ondan sorulmuştu. Bugün eski günlerinden çok uzaktı. Osmanlı, denizlerdeki tek ciddi rakibine üstün geliyordu artık.

Bağımsızlığını kazandıktan sonra da Roma İmparatorluğu'ndan kalan geleneğini devam ettirmiş ve cumhuriyet olarak yaşamayı sürdürmüştü. Birçok ülkede olanın aksine, burada bir hanedan yönetimi olmuyor, yöneticilik babadan oğula geçmiyor, belli bir sınıf kendi arasında yöneticiyi belirliyor. "Doçe" dedikleri yönetici hep bu sınıf arasından biri oluyor.

Venedik Senatosu'nun, bize davetler gönderen, ülkesini eski, ticaretin canlı olduğu günlere yeniden döndürmek isteyen Pietro Lando'nun yerine seçtiği Francesco Donato'nun da oldukça yaşlı bir adam olduğunu biliyorum. Neredeyse seksene merdiven dayamış biri. Soylu Donato ailesinin bir üyesi olmasa, dük seçilir miydi, bilmem. Lando, Senato'yu çok da ciddiye almamış, kafasına koyduğu icraatları çekinmeden yapmasıyla ünlenmişti ama Donato'nun böyle olmayacağı şimdiden anlaşıyordu.

Daha önce kralların, aristokratların huzurlarına çıktım ama Donato'nun huzuruna çıktığım kadar heyecanlanmadım. Olabildiğim kadar etkileyici olmak istiyordum bu ihtiyar karşısında.

"Hoş geldin evladım..."

Bir dükten çok bir rahip havası vardı üzerinde. Sakalları ağarmış, beli bükülmüş yaşlı bir rahip...

“Hoş bulduk Donato hazretleri. Beni kabul ettiğiniz için müteşekkirim. Küçük hediyemi lütfen kabul edin.”

Yanımda getirdiğim kutuyu uzattım. Açıp şöyle bir baktı üzeri elmaslarla süslü küçük haça.

“Çok güzel...” dedi damağını şaklatır gibi. “Anlat bakalım...”

“Şehriniz çok güzel Dük hazretleri. Burada bulunmaktan çok memnunuz.”

“Öyle olmalı. Sizin peşinizden epeyce gelen oldu.”

Bunu iyi mi yoksa kötü bir şey olarak mı söylüyordu, anlamak zor. Yaşlı yüzünde belli belirsiz bir gülümseme hiç kaybolmuyor, içinden geçenleri belli etmiyor.

“Daha da olacaktır Dük hazretleri. Venedik yeniden eski güçlü güzel günlerine kavuşacak. Yeniden Akdeniz’in hâkimi olacak.”

Karşımda genç biri olsa daha rahat olacaktım. Bu adam öyle uzun yaşamış ki ne söyleyip, neyle ikna etmek lazım, belli değil. Her türden insanı görmüş, tanımıştır.

“Tanrı’nın inayetiyle... Neden olmasın? Hepimiz bunun için çalışıyoruz.”

“Ne düşündüğünüzü öğrenmek için geldim Dük hazretleri. Sizden önceki dük, Lando, bizi davet ederken, ülkesinin özgürlük sağlayacağını, kimsenin ticaretine, hayatına karışılmayacağı, hukuktan ayrılmayacağı sözünü vermişti.”

“Verilen sözler bizim için de geçerli.”

“Bunu duyduğuma sevindim. İşlerimizi buraya taşıdık ve daha fazla iş yapmak istiyoruz.”

Gözüm, Venedik’in sembolü kanatlı aslana kaydı. Donato’nun tam arkasında duruyor gücün sembolü olarak ve önündeki yaşlı adamla tezat bir görüntü oluşturuyor.

“Fakat kabul edersiniz ki dostlarımız kadar düşmanlarımız da var. Bizi çekemeyen rakiplerimiz, zaman zaman iftiralar atıyorlar. Bunların bazıları sizin kulağınıza da geliyordur. Öyle değil mi?”

Başını salladı.

“Ancak dediğim gibi, bunlar iftira. Bizler tamamen meşru işler yapan tüccarlarız.”

“Biliyorum.”

“Peki ne düşünüyorsunuz Sayın Donato? Bakın, daha önce sevimsiz tecrübeler yaşadık. Dükler hatta krallar, imparatorlar bizleri davet etti. Gittiğimiz yerleri zenginleştirdik. Bilimine, sanatına, tıbbına ve ticaretine katkı sağladık ama sonra istenmeyen kişiler olduk. Siz ne düşünüyorsunuz? Öğrenmek istiyorum.”

“Benim hakkımda hiçbir şey öğrenmedin mi buraya gelirken?” Hizmetçilerinden biri gelmiş, şarap dolduruyordu. “Senin çok akıllı bir adam olduğunu söylemişti Giuseppe Alessandro...”

Hizmetçinin şarabı doldurup uzatmasını bekledim.

“Dürüst ve güvenilir bir yönetici, inançlı bir Hıristiyan olduğunuzu duymuştum Dük hazretleri ama gözümle de görmek, kulağımla işitmek istedim.”

“Gördün işte. Yaşlı bir Hıristiyan... Tiridi çıkmış bir ihtiyar.”

Güldü. Dişlerinin bazılarının yerinde boşluklar vardı. Ben de güldüm ama ayıp olmasın diye hemen toparladım kendimi.

“Sizinle daha açık konuşmak istiyorum Dük hazretleri. Bize Portekiz’de Marranlar diyorlardı, Anvers’te Sinjoren. Sonradan Hıristiyan olmamız, saf kan derdinde olan kimileri için sorun oldu. Şimdi görüyorum ki Venedik’e Marran göçü arttıkça burada da bazı sorunlar yaşanabilir. Sizden bu konuda ne düşündüğünüzü öğrenmek istiyorum.”

“Elbette gereken, gerektiği zamanda yapılır.”

Ellerini iki yana açmıştı. Yaşlı ve mütevazı tavırlarına rağmen, üzerindeki cüppenin kumaşının, benim bile çok az gördüğüm kalitede olduğunu fark ettim. Epeyce varlıklı olmalı. Para işlerinden anlayacak kadar zengin.

“Biraz daha açık olmanızı isteyebilir miyim?”

“Evladım, benimle ilgili bilgi topladıysan, öğrenmişsindir. Kendi kafama göre bir iş yapmam. Yapacağım bütün işleri Senato’ya danışarak yaparım. Çünkü burası...”

“Bir cumhuriyet.. Fakat Dük hazretleri, Marran nüfusu çoğalmaya devam ettikçe yine halkın homurdanmayacağını, yöneticilerin, siz değil belki ama Meclis’in mesela, Marranlara kapıyı göstermeyeceğini nereden bileceğiz?”

“Şimdilik böyle bir durum yok. Neden böyle bir şey yapalım ki?”

“Daha öncekiler neden yaptıysa, ondan...”

“Buraya bir taleple geldin öyle değil mi? Bir şey söylemek istiyorsun ama çevresinde dolanıp duruyorsun...”

Senatörlerden duymuş olmalı...

Kupalardaki şaraplar bitmişti. Az ötede duran hizmetçisi gelip yeniden doldurdu ve yine aynı uzak köşeye gidip, ellerini önünde kavuşturup bekledi.

“Venedik’in çok ismi var Sayın Dük. Fakat bu isimlerden en çok ‘Serenissima’yı sevdim. Yani ‘en sakin’ ismini... Bu sükûnetin bir parçası olmamızı istiyorum. Eğer siz de uygun görürseniz, bize göstereceğiniz bir yer istiyorum. Dük Lando bu konuda bize destek vereceğini beyan etmişti. Vereceğiniz yer Venedik’in bir parçası olacak ancak tamamen biz kullanacağız. Akdeniz’de bir yer olabilir mesela. Venedik’in sahip olduğu irili ufaklı onlarca adadan bir yer. Küçük bir ada belki.”

“Kullanmakla neyi kastediyorsun?”

“Marranları alıp yerleştirmeyi. Böylece hem Serenissima’nın bir parçası olmaya ve Venedik’i zenginleştirmeye devam edeceğiz hem de daha önceki olumsuz tecrübeler tekrarlanmayacak. Sizden, bize ait bir bölge istiyorum. Bir ada.”

Oldukça şaşırmış ve ilk defa yüz ifadesi değişmişti.

“Hiç böyle bir şey duymamıştım! Fakat adalar benim değil ki vereyim?”

“Ada yine Venedik’in olacak Dük hazretleri. Sadece kullanımını verin. Böylece Marranlar Venedik merkezinde birikip, sizleri rahatsız etmeyecek. Hristiyan ve Yeni Hristiyanlar arasında çekişmeler, rekabet olmayacak. Üstelik sizin adınıza ticaret yapıp, yüksek kazançlar sağlayacağız. Sonuçta herkes kazanacak... Vergiden ayrı, adanın kullanımından ayrı gelir sağlayacaksınız.”

Sözün sonuna doğru iyice heyecanlanmışım ama onun heyecanı gittikçe yerini yine aynı sakinliğe bırakıyordu.

“Böyle bir şey yaparsam, Kutsal Roma İmparatoru Şarlken’in şimşeklerini üzerimize çekeriz. Üstelik Papa hazretleri ortalığı ayağa kaldırır.”

Hemen itiraz ettim:

“Doğru şekilde anlatılırsa hiçbir problem olmaz. Herkesin kazanacağı bir sistemden bahsediyorum Sayın Donato. Bunun için size başlangıçta büyük bedeller ödemeyi ve sonrasında da yıllık çok yüksek gelir getirmeyi...”

Neyse ki yaş kaç olursa olsun para, herkesle konuşulabilecek yegâne konuydu.

“Bilmem ki nasıl olur?” dedi ellerini ovuşturarak.

“Bir düşünün majeste, Akdeniz’de herhangi bir yer. Sizin uygun göreceğiniz, belki de kimsenin gidip yaşamaya bile tenezzül etmediği bir ada...”

Birden uykudan uyanır gibi toparladı kendini.

“Don Mendes, istediğiniz şey kolay bir şey değil. Böyle bir şeyi Doçe olarak ben uygun görsem bile, Senato uygun görmeyebilir. Onlar uygun görse de Venedik yurttaşları karşı çıkabilir. Dediğim gibi, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu, Papalık hatta Osmanlı bile uygun görmeyebilir ve bir anda karşınızda düşman donanmasını görebilirsiniz.”

“Bunların hepsini düşündüm Dük hazretleri. Söylediğiniz risklerin hepsi göze alınabilir. Fakat bu saydıklarınızın hiçbirini, en

azından ebedi şekilde kendi şehirlerinde yerleşmemizi istemiyor. O halde hepsinden uzak olmamız, onların da karşı çıkmayacağı bir durum olur. Pek çok senatörle zaten görüştüm. Çoğu bizi destekliyor. Siz de bu işin arkasında durursanız, yapabileceğiz. Trent Konsülü'nde, yeni ortaya çıkan mezheplerle mücadele kararı alındığında ve Hıristiyan olmayanlarla ilişki kurulması yasaklandığında siz bu karara katılmadınız. Tarafsız kalacağımızı duyurdunuz. Biraz da bundan cesaret aldım.”

Dük hemen itiraz etti:

“Öte yandan sınırlı yetkileri de olsa, engizisyon kurulmasını kabul etmek zorunda kaldık... Üzerimizdeki baskılar çok fazla. Seninle açık konuşacağım. Şarlken ve Henry* başta olmak üzere bize çok baskı yapıyor ve biz direniyoruz. Fakat nereye kadar direnebiliriz, bu belli değil.”

“Ama bize sözler verdiniz öyle değil mi? Özgür olmaya devam edeceğimize dair...”

“Evet. Sözümüz yerinde duruyor. Engizisyon, Papa'nın değil, Venedik'in kontrolünde olmaya devam edecek. Senato da Papa'nın şehir işlerimize burnunu sokmasını istemiyor. Öte yandan bütün şehirde yapılacak işler var. Yaptırdığımız binalar, ısmarladığımız resimler, sonra savunma harcamaları... Bunların hepsi için de masraf gerekiyor. Fakat yine de talep ettiğiniz şey kimilerini çok kızdıracaktır.”

“Venedik barış ve zenginlik şehri olmaya devam edecek Dük hazretleri.”

Sessiz kaldı. Venedik'in kaynağa ihtiyacı vardı ve ben bunu teklif ediyordum ama karşılığında talep ettiğimiz şey onu düşündürüyordu.

“Aslına bakarsan bu görevi yapmaya hiç istekli değilim. Ne edersin ki diğer adaylar arasındaki rekabet şehre zarar verecek

* Fransa Kralı Henry 2

diye, beni buraya oturtttular. Yaşlı bir insan olarak ömrümün son senelerini bir köşede, rahat geçirmek, ebedi hayata hazırlanmaktı niyetim ama olmadı.”

“Venedik zenginleşip, sorunları çözüldükçe siz de huzur bulacaksınız Donato hazretleri. Venedik'in hazinesi dolup taşıkça sorunlar küçülecek. Göreceksiniz...”

“Pekâlâ. Konunun Meclis'te konuşulmasını sağlayacağım. Doğrusunu istersen, fazla ümitli olmamanı öneririm. Senato üyeleri enine boyuna düşünür, konuşur ve bir karar verirler.”

“Müteşekkirim Dük hazretleri...”

Dükün konutundan çıkarken ağzım kulaklarımdaydı. Terslenmemiş, hemen reddedilmemiştim. Başımı yukarı kaldırdım ve pırıl pırıl gökyüzünü gördüm.

“Bugün en önemli adımı attım!”

Evet. Rabbim şahitti. Bugün bir toprağımız olsun diye ilk adımı atmıştım. Konu artık Senato'nun gündemine gelecek. Eğer Senato onay verirse, kendi ülkemiz olacak. Venedik'e bağlı olacak ama yine de bizim olacak...

Bugüne kadar temas kurabildiğim senatörler de çoğunlukla destek verebileceklerini söylediklerine göre, umutlanabilirim! Senatörler de bizimle aynı şeyi istiyor: Zenginleşmek...

Venedik adeta yeniden inşa ediliyordu ve finansmana çok ihtiyaç olduğu sır değildi. Ticaretin ve değerli malların Akdeniz içinden okyanuslara kayması en çok Venedik'i etkilemişti.

Şimdi önümüzdeki günleri çok hızlı ve iyi değerlendirmek gerekiyor.

Isaac daha binanın kapısında arkama takılmış, takip ediyordu.

“Gondol bu tarafta Don Mendes!”

“Boş ver gondolu. Biraz yürümek istiyorum.”

Anlamadı ama aldırmadı. Peşimden geldi.

İçim içime sığmıyor, kırk yıldır içimde sakladığım hedefimi gerçekleştirmek için en önemli adımlardan birini attım. Ayaklarım yere basmıyor adeta. Yürüyor muydum, uçuyor muydum, bilemiyorum. Su kanallarının çevresinde mantar gibi bitmiş evlerin aralarından, taş döşeli yollardan yürüdüm. Yüzyıllar önce Hun İmparatoru Attila, Alpleri aşmış ve buraya ulaşmış, tüm şehri yağmalayınca Venedikliler evlerini artık daha emniyetli buldukları lagüne yapmaya, at ve araba yerine de deniz kabuğuna benzeyen gondollara sahip olmaya başlamışlardı. Belki o dönemde yağmaya karşı bir önlemdi ama bugün eşsiz güzellikte bir şehir ortaya çıkmıştı. Venedik'i çok sevdiğimi hissediyorum...

Kim bilir, belki de Dük Donato'nun söylediğinin aksine, engizisyon usulen değil, gerçek bir tehlike olarak büyüyor Venedik'te ve biz bunu atladık...

Oldukça heyecanlı başlamıştım çalışmaya ama işler umduğum gibi gitmiyor. Senato üyeleri ki hemen hepsi Venedik'in köklü ailelerinin temsilcileri, adeta sözleşmiş gibi tavır değiştirmişti. Eskiden iş yaptığım bazı senatörler de dahil, bazıları ya zaman ayırıp görüşmeye bile tenezzül etmiyor ya da dinliyor ama olumlu bir şey söylemiyor. Garip ama düşman oldukları Türklerin tüccarlarına bile kapılarını açan ve evimizin yanı başında onlara da yer gösteren Venedikli yöneticiler, onlara sunduğum ve oldukça kârlı planı artık duymak istemiyor gibiler.

Bir Marran, Musevi, Hıristiyan hatta Müslüman için en büyük korku engizisyonun eline düşmektir. Bir kere suçlanarak engizisyon önüne çıkarılan, bir daha kolay kolay kurtulamaz, yargılanmaya başlanan birinden bir daha hayır gelmez. Öyle dehşetengiz bir yargılama yapılır ki yöneticiler hatta din adamları bile engizisyonun önüne çıkarılmaktan korkar.

Acaba aylardır konuştuğumuz ve nabız yokladığım konu ciddiye binince, artık Venedik'te bulunmasına da izin verilen engizisyon korkusu mu hissedildi? Aklıma sorular geliyor, cevaplar konusunda tatmin edici bir bilgi yok.

Venedik yöneticilerinde eskiden bulduğumuz sıcaklığı bulamamak endişelerimi artırdı ama sadece beni endişelendiriyor olsa gerek. Diğer Marranların durumun bu kadar farkında olduğunu zannetmiyorum. Onlar hâlâ işinde gücünde...

İki rahibin evimizi ziyaret için geldiği haberini alınca şaşırdım. Senato üyeleriyle yaptığım görüşmelerle ilgisi olup olmadığını düşündüm bir an. Engizisyon, kurulur kurulmaz benim peşime mi düştü? Yoksa planımdan haberdar mı oldular? Senatörlerden biri ya da Dük Donato'nun bizzat kendisi bile ihbar etmiş olabilir. Hıristiyanlık için bu planı tehlikeli mi buldular?

Eve ulaşım durumu öğrendiğimde daha çok şaşırdım.

Benim için gelmemişler!

Elimdeki kadehi hızla fırlattım!

“Seni namussuz! Hâlâ buraya elini kolunu sallayarak gelecek cesaretin var, öyle mi?”

Eğilip kurtuldu ama kadeh duvarda patladı. Kırmızı şarap, pembe şerit lekeler bırakarak aşağı doğru süzüldü.

Kırık cam parçalarına basmamaya çalışarak, sahnede dans eden oyuncular gibi yaklaştı masama.

“Dur bakalım! Bir sakın ol... Yapma böyle kuzum...”

Sakinleşemiyor, bağırıp duruyordum.

“Seni canı çıkası hergele! Bana kazıkların en büyüğünü attın, hâlâ bir de sakın olmamı istiyorsun! Seni şerefsiz! Seni...”

Kapı açıldı. Isaac koşarak gelmiş olmalı. Yüzünün alı al moru mor. Üstelik bir de hançerini çekmiş. Bir işaretimi bekliyor, atılıp adamın kalbine saplamak için.

Odaya dalışıyla Alessandro’nun da rengi attı.

“Sen dışarıda bekle Isaac!” dedim öfkemi gizlemeyen bir sesle. “Bu hergelenin derisini yüzmek için sana ihtiyacım yok. Kapının önünde dur ve kıyamet kopsa bile kimsenin içeri girmesine izin verme!”

Isaac hiçbir şey söylemeden çıktı ve kapıyı çekti. Çıkarken de hınç dolu gözlerle Alessandro’ya bakmayı ihmal etmemişti.

Adamakıllı korkan Alessandro bu defa teklifsiz davranıp oturmamış. Ayakta, karşımda öylece duruyor. Fırlatmak için bir şey daha aradım ama masanın üstünde hokka, divit ve kâğıtlardan başka bir şey yok. Hokkayı tuttuğum gibi salladım. Mürekkebi koluma döküldü, kendi fırladı bir yere gitti. Alessandro başını korumaya almıştı ama boşuna. Zaten isabet ettiremediğim gibi üstümü batırdım.

Daha çok öfkelendim.

“Hay lanet!”

Kolumdan aşağı mürekkep akıyor. Bir parça kâğıt alıp kuruladım. Ancak o zaman konuşmaya cesaret bulabildi.

“Jozef, beni iki dakika dinler misin? Lütfen... Sana yalvarıyorum. Beni bir dinle, anlayacaksın suçum olmadığını.”

Dönüp bağırdım:

“Ulan adi herif! Nesini anlayacağım? Suçlusun! Sen de suçlusun ‘doçe’ dediğiniz o bunak da suçlu, senatör dediğiniz o hergele sürüsü de suçlu! Benim halamı, sözlümü ve yeğenimi nasıl hapse atarsınız?”

O da sesini yükseltti:

“İyi de benim suçum ne?”

“Sen... sen bunun için bize söz verdin! Sen de dükünüz de bize söz verdi. Burada dini konularda yargılanmayacağımızı, baskı görmeyeceğimizi söyleyip, karşılığını alarak davet ettiniz! Oysa şimdi... Belki de ortak oldun Allah bilir!”

“Yemin ederim sonradan haberim oldu. Engizisyon kurulmuş ve bir ihbar gelmiş. Hem de öyle kuvvetli bir ihbar ki kimse tutuklamanın önüne geçemez.”

Biraz sakinleşir gibi oldum:

“Ne demeye çalışıyorsun? Kimden gelmiş kuvvetli ihbar?”

“Sakinleş, bir oturalım, anlatacağım her şeyi.”

Ellerini kaldırmış, yavaşla işareti yapıyor. Oturmadım ama bekledim.

“Bak, Dona Gracia, Dona Reyna ve Dona La Chica'nın tutuklanıp bir manastıra kapatılması, Dona Brianda'nın ise ev hapsine alınmasıyla bizim hiç ama hiç ilgimiz yok. Olay ne Dük Donato'nun suçu ne benim ne de diğer senatörlerin.”

“Verdiğiniz sözü çiğnemek sizin suçunuz.” Parmağımı salladım. “Bunun sorumluluğundan kaçamazsın!”

“Gerçekten elde olmayan sebeplerle... Keşke engel olabilseydim bu tutuklamaya...”

“Ama haberiniz vardı, öyle değil mi?”

“Son anda oldu diyelim...”

“Kıvırma! Bana ihbarı kimin yaptığını söyle!”

“Nasıl söylesem gerçekten bilemiyorum.”

Tekrar sesim yükseldi:

“Söyle!”

“Brianda Nasi...”

Doğru mu duydum diye baktım. Gayet ciddi hem de üzgün bir surat.

“Ne?”

“Maalesef, ailenizi ihbar eden kişi, küçük halanız...”

“Yalan söyleme!”

“Yalan değil. Zaten yargılama başlayınca sen de öğreneceksin.”

Ayağımın altındaki zemin çekilir gibi oldu. Sarsıldım. Gözlerim kararıyor. Kendimi koltuğa bıraktım.

Sesi yaklaşıyor. Yanıma koşuyor anlaşılan.

“Jozef, iyi misin? Jozef kendine gel!”

Neyse ki kendimi hızlı topladım.

“Bırak beni, iyiyim...” İşaret ettim. “Geç... Geç karşıma anlat. Tam olarak, nedir bu?”

Masanın diğer tarafına hızlıca dolanıp oturdu. Olabildiği kadar samimi, anlatmaya başladı.

“Jozef, evet size ve diğer Marranlara söz verdik ama bir yere kadar baskıya dayanabilir Venedik de. Engizisyonun kurulmasına verilen izin, kerhen verilmiş bir izin. Aslında kimse istemiyor. Aslında hiçbir fonksiyonu olmadan, öylece bir kenarda kalacaktı ama aileniz öyle büyük bir koz verdi ki artık büyür ve bir canavara dönüşür. Büyük halanız, Yahudiler için ibadet günü olan Yom Kipur’u, gettoda geçirmiş. Sinagogda ve diğer Yahudilerle birlikte... Bunun için kırılan bir

ziynet eşyasını tamir ettirmeyi bahane etmiş. Küçük halanız da onu ihbar etmiş ve engizisyon da hemen tutuklama kararı vermiş. Bilirsin ki engizisyon başladı mı durmak bilmez. Sözlünüz ve yeğeniniz için de tutuklama çıkarıp, kaçmasın diye küçük halanızı ev hapsine mahkûm ederken, servetinizi kaçırmayın diye mal varlığınıza da tedbir konulmuş. Yani dostum, bizi suçlama... Normalde engizisyona çok yüz vermeyiz ama eldeki ihbar ve şahitlik çok sağlam. Donato bile itiraz edemez buna...”

Ağzımı açtım ama sesim çıkmıyor. Ne sesim çıkıyor ne de söyleyebilecek bir kelimem var.

Çabaladım ama olmuyor. Konuşamıyorum...

Alessandro artık daha kendine güvenli.

“Dostum, olay kısa sürede duyuldu. Eskiden sizinle iş yapan senatörler bile görünmeye çekinir oldu. Doğal olarak kapılar size kapanmıştır. Dük Donato, yumuşak kalpli bir insandır ama böyle bir durumda o da bir şey yapamaz.”

Sadece ailemi değil hayallerimi de kaybettim!

İçinde bulunduğum durumu anlamaya çalışıyorum. Ailemden, benim dışımda kim varsa tutuklandı ve hapsedildi. Bugüne kadar uğrunda epeyce masraf ve emek sarf ettiğim iltizam planım ise suya düştü.

Şimdi ne yapacağım?

“Yalan söylemiyorsun değil mi?”

“Hayır. Kelimesi kelimesine doğru... Aslına bakarsan sevinmelisin bile. En azından sen dışarıdasın...”

Doğru söylüyor ama sevinecek halim yok.

“Kendini hızla topla Jozef. Eğer aileni ve servetini kurtarma derdin varsa, bunu yapabilecek dışarıda tek kişi kaldı, o da sen! Hadi, bırak artık bana sövüp saymayı da çözüme kafa yoralım. Sonuçta sıra sana da gelirse, benim de zararım olur. Ortak olmak isteyeceğim son kişiler engizisyon papazları olur, söyleyeyim.”

Dayanamayıp gülümsedim. En azından bu konuda doğru söylediğine eminim. Engizisyon bir kişiyi yargılamaya başlar hele de suçlu bulursa, onun alacaklarının da kendisinin olduğunu duyurur, sadece eldeki malına değil, alacağına da sahip çıkardı. Bizim aramızdaki ortaklık durumunda da bir anda Alessandro kendini engizisyonla şarap satarken bulabilirdi.

“Hah şöyle!” dedi. “Nihayet biraz gülümsedin. Hadi, bir çözüm düşünelim.”

Akşama kadar yanımda kalan Alessandro, aklında ne varsa sayıp döktü. Bir yandan beni rahatlatmak istiyor bir yandan da içine düştüğümüz durumda kurtulmamız için çözüm olabileceğini düşündüğü önerileri sıralıyordu. Kendimi artık çok yorgun ve kimseyi dinleyemeyecek hissettiğim anda onu gönderdim ve evin yolunu tuttum.

Kapımızda bizim muhafızlarımıza ek olarak iki nöbetçi daha. Belki ki Brianda kendilerinin şahidi bile olsa, kaçması ihtimaline karşı önlem almışlar.

Aldırmadım, girdim içeri.

Evde çalışanlar ve Brianda Hala ile baş başa kaldık. Diğerlerini bilmem ama benim uyuyabilecek halim yok.

Samuel geldi aklıma. Neyse ki bugünlerde yine uzakta, Fransa’da... Bizlere bir şey olsa bile onun kendini kurtarma şansı yüksek şimdilik. Bazen yanımda olmadığına hayıflanırken bazen de uzak olmasına seviniyorum. Şimdi olduğu gibi...

Elbette onun da önümüzdeki günlerde bana kötü bir haber vereceğini bilmiyordum böyle teselli bulmaya çalışırken...

Gracia, Reyna ve La Chica ile kadınlara ait bir manastıra konulmuş, orada tutuluyor. Kısıtlı görüşebiliyor, durumlarının iyi olduğunu görüyor ve şimdilik rahat ediyorum. Bir yandan bulabildiğim her kapıyı çalıp bir yandan en sağlam savunmaları hazırlatırken, diğer yandan da sermaye sahibi diğer Marranları harekete geçirdim. Hemen hepimizin, görüşebildiğimiz her yöneticiye verdiği mesaj aynıydı:

“Venedik’in zengin kalmasını istiyorsanız bu yargılamadan vazgeçin!”

Mesajı anladıklarını umuyordum. Eğer Dona Gracia derdest edilip, engizisyonun karşısına çıkarılabiliyorsa, hiçbir Marran güvende değildir. Öyleyse bizi ne zaman engizisyonun önüne atacağını bilmediğimiz bir şehirde durmamızın anlamı yok!

Sermaye kaçır!

Manastırda onlara iyi davranılıyordu. Başrahibe ve diğer rahibeler biraz mesafeli dursalar da kendi yedikleri lapadan verip, günlük temizlik gibi işlerine ortak ediyor, iyi bir Hıristiyan gibi ibadet etmelerine engel olunmuyor.

Öte yandan asıl kendini hapiste hissedip, ıstırap çeken kişinin Brianda olduğunu görüyorum. Venedik’in renkli gece hayatına alışmış olan Brianda için tiyatro oyunu seyredememek, balolara katılamamak, San Marco’daki konserlere gidememek, süslenip gezememek adeta ölüm gibi. Ziyaretçi kabul etmesine de izin verilmiyor. Çıkmasına izin verilmeyen evde, zaman zaman ağlama nöbetlerine giriyor, zaman zaman sinir krizleri geçiriyor ama kimse teselliye koşmuyor. Çalışanlar bile zorunlu kalmadıkça ona hizmet etmek istemiyor. Hemen hepsi ailesine ihanet etmesine bozulmuş gibiler.

Bazen benimle konuşuyor, içini döküyor, bunu neden yaptığını anlatmaya çalışıyor.

“Jozef, hayatım boyunca bana engel oldu. Bana ait olan her şeyi elimden aldı, anlıyor musun? Eğer böyle yapmasaydı, işleri bu noktaya getirmeseydi... Ben onu hapse attırmak istemedim. Benim olanı almak istedim. Kızımı bile elimden aldı. Düşünebiliyor musun? Kızımı bile!”

Ne diyeceğimi bilemediğim anlar oluyor böyle anlar.

“Birbirinizi bu kadar yaralamanız doğru değil Brianda Hala.”

“Ama o beni çok yaraladı. Çok incitti. Daha çocukluğumuzdan itibaren benim annemmiş gibi davrandı.”

“Gracia Hala, benim de kardeşim var. Onun hayatına karışıyor, işlerine müdahale ediyor hatta yönlendiriyorum ama Samuel’in iyiliği için yapıyorum ne yapıyorsam.”

“Ne yani, ben mi suçluyum?”

Belki de bütün saflığıyla hâlâ suçsuz olduğuna, doğru bir şey yaptığına inanıyor. Bazen ona acıyorum. Eğitim herkese hemen hemen eşit veriliyor ama herkes bunu farklı şekilde alıp değerlendiriyor. Herkes her şeyi öğreniyor ama iş, öğrendiklerini hayatta kullanmaya gelince, herkesten farklı bir sonuç çıkıyor.

“Ailemizi kurtaralım önce. Diğer konuları sonra konuşuruz...”

“Ah, sen de hep onun tarafını tutuyorsun!”

Kızıp gidiyor bunu söyledikten sonra.

Pierre’in ona bir zarar vermesinden korktuğum anlar oldu. Gracia, Pierre için patrondan öte bir şey. Bunu hepimiz biliyoruz. Gracia alıp götürülünce epey kıvranmış, ne yapacağını bilememiş, kafasından bin bir türlü düşünce geçirmiş, sonunda beklemeye karar vermişti. Ancak ne bekleme! Kafese kapatılmış kaplan gibi sürekli oraya buraya girip çıkıyor, oturduğu yerde oturamıyor, bazen elinde bir şeyi evirip çeviriyor, bazen bahçede, bazen mutfakta ya da merdivenlerde karşıma çıkıyor ve yüzünü uzun saçlarının arkasına saklayıp yine susuyor.

Biraz ortalık yatıştır gibi olmuştu ki Samuel'in haberi geldi:

“Brianda Hala, Fransa'da, Fenicio adında tanınmış bir Marran işadamını, oradaki servetimizden hakkı olanı alabilmek için vekil tutmuş.”

Diogo hayattayken Anvers'teki servetin bir bölümünü Venedik'e kaydırırken, bir bölümünü de Fransa'ya kaydırmıştı. Anvers'teki yargılama süreci başlayınca, bu kaydırma devam etti. Brianda'nın da bunlardan haberi vardı ve sadece Venedik'tekini değil, Fransadaki servetin kendi hakkı gördüğü bölümünü de istiyordu.

Fransa da servetimize konmak için bir yol bulmuş oldu!

Durum tam bir felaket! Artık Fransa da Venedik'teki yargılamanın sonucunu bekleyebilir, paralel olarak kendi yargılamasını yaptırabilir ve sonunda burada veya orada suçlu bulunmamız durumunda, oradaki servete el koyabilir. Oradaki malların buraya taşınmasına da tedbir konulmuştu.

Beklediğimiz gibi de oldu. Fenicio saf değiştirdi ve Brianda'nın haklarını koruması gerekirken, dönüp ona suçlama yöneltti. Belki elde edeceklerini yeterli bulmadı belki korkutuldu. Brianda'nın “gizli Musevi olduğunu, Musevi âdetlerine devam ettiğini” iddia etti.

Anvers'ten sonra Venedik ve Lyon'da da köşeye sıkıştık. Anvers ve Milano'da hakkımızda devam eden gıyabi yargılamalar da cabası...

Isaac'i yanıma çağırdım.

“Sana bir görev vereceğim. Gizlilik içinde gidip geleceğin bir seyahat...”

“Başüstüne patron ama nereye?”

“Memleketini özledin mi?”

Dük Donato nihayet haber gönderdi: Beni kabul edecek...

İhtişamlı sarayına girerken bu defa ilk seferde olduğu gibi heyecanlı değilim. Hatta başımızda şu yargılama belası olmasa, gitmezdim bile. Bu kadar uzun süre bekletmesi, günlerce randevu vermemesi düpedüz saygısızlık. Üstelik, belli ki en baştan niyeti farklı...

Gurur yapılacak zaman değil!

Hizmetkârları tarafından odasına alındığımda biraz önceki düşüncelerimden utanır gibi oldum. Tahta benzetilen yüksek arkalıklı sandalyesine oturmuş ve neredeyse çarşafıya sarınmıştı. Ayağının altına beze sarılı kızdırılmış bir tuğla konulduğunu, dikkat etmesem göremezdim. Zaten çok yaşlıydı ve bu defa ayağa bile kalkamadı.

“Hoş geldiniz...”

“Hoş bulduk Sayın Donato.”

“Nasılsınız?”

Karşısına geçip oturdum.

“Hâlâ son görüşmemizde olduğu gibi... Sizden büyük beklentiler içindeyim. Bana güzel bir haber vereceğinizi umarak geldim.”

Başını salladı.

“İyi yetiştirilmişsiniz Don Nasi... Böyle bir durumda bile kibarlığı bırakmıyorsunuz. Merak etmeyin, artık bir ayağı çukurda bir yaşlı olabilirim ama Venedik’i hâlâ ben yönetiyorum. Olan bitenlerden haberim var.”

Artık kibarlığı bırakmanın zamanı:

“O halde ailemi engizisyonun önüne attığınızı da bana açıklarsınız!”

Şaşırmış gibi baktı.

“Beni mi suçluyorsunuz? İhbar mektubunu kimin yazdığını size söylemediler mi?”

“Söylediler ama... öncelikle, buraya gelirken bize özgürlükler vaat edilmişti. Bu tip yargılamalarla, sahte birtakım itiraf ve mahkemelerle mahvedilmeyeceğimize garanti verilmişti. Kaldı ki iki kardeşin aile içindeki bir çekişmesinin, bizi mahvetmek için kullanılması...”

“Sakin ol evladım...” dedi zorla kaldırdığı eliyle “yavaşla” işarete yaparak. “Kimsenin kimseyi mahvettiği yok. Tanrı seni hâlâ hayatta tutuyorsa, senden ümidini kesmemiş demektir. O ümit kesmiyorken bizim birbirimizden ümit kesmemiz doğru olur mu?”

“Ne demeye çalışıyorsunuz Sayın Dük?”

“Hiç... Ne kadar yaşlandığımı bile unuttum neredeyse ama hâlâ aynı şeyler... Haçlılar ve Müslümanlar savaşmıyorsa, Hristiyanlar ve Museviler savaşıyor. Onlar biterse Katoliklerle şu yeniler, kendilerine Protestan diyenler... Venedik’in eski günlerini bilmiyorsun tabii.”

“Bilmiyorum.”

“Bu muhteşem şehri biz kurduk. Bin yıl sürdü belki kurmamız ama ortaya böyle bir şehir çıkardık. Eğlenceyi biz bulduk. Eşsiz güzellikte bir şehirde mutlu yaşamayı, zengin ve inançlı olarak tabii ki... Oysa şimdi herkes bir tarafından tutup çekiştiriyor. Eğer Osmanlılarla savaşmıyorsak, Papa ya da Şarlıken’le uğraşıyoruz. Bu kadar problem, Venedik için bile fazla...”

Bu adam ne söylüyor? Bize önce güvence verip, sonra yarı yolda bırakan ve aslanların önüne atan Venedik için bir de üzüleyim mi?

“Venedik hâlâ çok güzel Sayın Dük... Daha da güzel olabilir. Eğer izin verirseniz...”

“Evet. İnsanlar büyük ve ihtişamlı binalar, kalabalık ordular, dev gemilerle büyük olunuyor sanıyor ama öyle değil. Eğer hazine boşsa, orduların, armadanın ya da kocaman kiliselerin bile bir anlamı kalmıyor.”

* Donanma

“O halde açık konuşayım Sayın Donato. Biz size bunu getirmek için gelmiştik. Biz de dahil bütün Marranlar, Venedik’i zenginleştirmeye geldi. Oysa siz bizi engizisyonun önüne attınız! Ailemi adi bir suçlu gibi yargılatmaya kalktınız. Duvarların arkasına hapsedtirdiniz.”

“Bir süre böyle olması gerekiyordu... Dona Brianda’nın mektubu ortadayken, hiçbir şey yokmuş gibi davranmamızı beklemiyorsundur...”

Brianda konusunda verecek cevabım yok.

“Sanıyorum bir süre daha bu durum devam edecek... Fakat gereken neyse, gerektiğinde yapılacaktır... Son baktığımda hâlâ Venedik’i Venedikliler yönetiyordu. Papa veya kardinallerinden biri değil!”

İçimde bir umut ışığı yandı.

“Gerçekten mi? Bunu samimi mi söylüyorsunuz Sayın Dük?”

“Artık yalan söyleyip, dolap çevirecek yaşı geçtim Don Nasi.”

Bu da bir teselli... Bize verdikleri sözleri tutamadılarsa da en azından ailemi serbest bıraksınlar!

“Peki diğer konu... Hani sizden talep ettiğimiz...”

“Asıl onu konuşmak için çağırttım sizi...”

Duvarlarını süsleyen vitraylara çevirdi bakışlarını. Güneş sarı, kırmızı, yeşil, mavi, mor camlardan geçiyor, içerisi rengârenk ışıklarla aydınlanıyor. Mum ve kandillerin isiyle koyu bir renge bürünmüş tavandaki resimler belli belirsiz görülüyor. Usta bir sanatçının elinden çıkmış olmalılar ama Hıristiyanlıktan çok öncesini, Roma İmparatorluğu dönemini anımsatıyor.

“Talebinizi Senato’da görüştük.”

“Evet...”

“Maalesef... size tahsis edebileceğimiz bir toprak parçası veya ada yok.”

Üzülsem mi, üzülmesem mi? Sonuçta tüm hayatım boyunca beklediğim cevabı duydum:

Hayır!

“Peki neden?”

“Senato üyeleri, size bir yer vermek istemiyor. Eğer isteniyorsa, üçüncü bir getto oluşturulabilir ancak bir ada ya da adalardan birinin bir bölümü tahsis edilemez.

“Venedik’e yılda iki yüz bin dukadan fazla gelir sağlayacağımız halde mi?”

“Evet. Bunların hepsi konuşuldu. Bizim Osmanlı’ya tazminat olarak ödediğimizin iki katını kazandırabileceğinizi de gelecekte ortaya çıkacak başka sorunları ortadan kaldıracabileceğinizi de... Öneriniz detaylı olarak konuşuldu ve reddedildi.”

“Ne garip! Oysa konuştuğum senatörlerin çoğu iyi şeyler söylemişlerdi. Hatta sizden öncesi Dük Lando bile...”

“Sizi bu düşünceye ne itti bilmiyorum evladım ama neye inanmak isterse insan, ona inanır. Ne Senato üyeleri ne de benim, size iltizam vermek gibi bir niyetimiz oldu.”

Başka zaman olsa bu cevap beni üzüntüden öldürebilir ama başımdaki onca derdin arasında, nedense tahmin ettiğim kadar üzmüyor.

En azından başladığımız yerden daha geride değiliz!

“Öyle olsun Sayın Donato. İki taraf için de çok kazançlı olabilirdi.” Ellerini iki yana açtı. Fresklerde gördüğüm, dua eden azizler gibi...

“Siz elinizden geleni yaptınız ve Senato sizi reddetti. Takdirlerine saygı duyun ve artık ısrar etmeyin.”

İzin isteyip çıktım.

Bir önceki gelişim geldi aklıma. Uzun zaman geçmiş aradan. O gün mutluluktan, heyecandan ayaklarım adeta yere basmıyordu. Şimdi ise bir an önce gitmek istiyorum. Sadece Dük’ün sarayından değil, bu şehirden, Venedik’ten...

İyi ki aileye bu konudan hiç bahsetmedim. Şimdi yeni bir üzüntüleri daha olacaktı. Hiç değilse haberleri yok.

İşyerine ulaşınca kısa bir mektup yazdım Ferrara Dükü’ne. Sonra mühürleyip, güvendiğim bir adamıma verdim.

“Bunu hayatın pahasına gizlice Ferrara Dükü’ne ulaştır.”

Venedik artık dostumuz değil. Marranlar ve Museviler akın akın Osmanlı'ya kaçıyor ve isteyenlere yardım ediyoruz. Son günlerde yeniden "Osmanlı'ya kaçan Musevilerin kötü muamele gördüğü, işkence edildiği, öldürüldüğü veya mallarına el konulduğu" yönünde söylentiler yayılarak, göçün önüne geçilmeye çalışılıyor.

Neyse ki Isaac, İstanbul'a kadar kazasız belasız gitti ve döndü.

"Anlat bakalım... Değişmiş mi memleketin? Ne yaptın, kan parası ödeyip kisası kaldırabildin mi?"

Elini salladı.

"Nerde? Adamın yakınları da rahmetli olmuş zaten. Akdeniz korsan yatağı... Nerenin ne zaman basılıp yağmalanacağı belli olmuyor ki... Benim köyümü de yani yerleşmeye çalıştığım köyü de çok seneler evvel basıp yağlamışlar. Kim varsa kılıçtan geçirmişler. Şimdi orada yaşayanlardan Arnavut Mustafa'yı hatırlayan bile yok. Bizim hesap ahrete kaldı artık."

Güldü ama acılı bir gülüş. Anlaşılan öldükten sonra başına geleceklerden korkuyor.

"Çok zaman kaybettim... Zamanında gidip helallik almalıydım. Ne istiyorlarsa vermeliydim... Geç kaldım..."

"Kumar seni çok oyaladı!" dedim kusurun kendisinde olduğunu unutmasını diye. "Her defasında kazandığını zar atarak heba ettin."

"Öyle gerekti patron... İstemezdim ki böyle olsun ama oldu işte..."

"Ya İstanbul..."

"İstanbul çok büyümüş. Eskiden bostan olan yerler bile bugün evden geçilmiyor. Kocaman saraylar, köşkler, konaklar yapılmış.

Osmanlı, İstanbul Boğazı'nı gemilerle doldurmuş. 'Levent' dedikleri deniz askerleri bir yana, karada da 'yeniçeri' dedikleri öyle çok askeri var ki, kimse boy ölçüşemez! Her yanda zenginler, büyük pazarlar, çarşılar var. Allah seni inandırsın, bir camiler yapmışlar, Ayasofya'dan bile güzel. Ayasofya demişken, yeni minareler eklemişler. Daha bir camiye benzemiş anlayacağın. Hanlar, hamamlar... İstanbul öyle güzel ki bakmalara doyamıyor insan. Otur seyret. Öyle bir şehir yani..."

"Ya Museviler..."

"Vallahi onlar da gayet rahat. Ben çarşıda pazarda hep gördüm. Kimi yerlerde dükkânları var. Ticaret yapanı da var zanaatkârlık yapanı da. İstanbul o açıdan bıraktığım gibi: Ne Rum'u ne Yahudi'si ne de Müslüman'ı bir sorun yaşamadan bir arada oturuyor."

"Sinagoglar açık mı? Gözünle gördün mü?"

"Gördüm. Hepsinin kapısı açık, cemaati var."

Duyduklarım hayal gibiydi. Böyle bir ülke var demek ki...

"Lakin..."

"Lakin ne?"

"Biraz konuşma işine çalışmamız gerekecek. Çocuklar bana güldü. Köylü gibi konuştuğumu söylediler."

Ben de dayanamayıp güldüm. Büyük şehirlerde dil de zamanla değişim gösterir elbette. İstanbul belki Venedik'ten daha çok sanatçı, şair, ressam, bilim insanı barındırıyordu bu dönemde. Hem de dünyanın dört bir yanından gelenler...

"Söyle bakalım..." dedim gülmem geçince. "Ya eğlenceler..."

Saklamaya çalıştı ama anladım. Onları da yeteri kadar dolaşmış.

"Burada ne varsa, orada da o var işte... İnsan her yerde aynı insan..."

"Yani batakhanelerden çıkmadın!"

Biraz daha utandı.

"Maskeli balolar yok tabii ama..."

Ferrara'ya geçer geçmez Gracia eski dinine döndüğünü ve artık Musevi olarak yaşayacağını söyledi. Bunun duyulmasında da hiçbir çekincesi olmayacağını açıkladı. Eski ismine dönmüş, Hanna denilmesini istiyordu ama ömür boyu taşıdığı ismi, Gracia'yı bir anda unutmak ve yeni ismiyle hitap etmek kolay olmadı. Belki de bu nedenle olsa gerek, yine aynı şekilde hitap ediyordum:

“Venedik'ten ayrılmakla en iyisini yapmışsınız Gracia Hala. Bizim peşimizden, Venedik Senatosu şehirdeki Marranların kovulmasına ilişkin tebliğ yayımladı. Orası artık bizim yıllar önce güvence alarak yerleştiğimiz yer değil.”

Manastıra kapatıldığı ve sorgulandığı yerin adını duymak bile istemiyordu ama yine de kayıtsız kalamadı.

“Gerçekten mi? Ne kadar doğru bir iş yapmışsınız beklemeden ayrılmakla...”

“Evet. Hatta yakında bir başka karar alınacağı ve Marranların zorla Venedik'ten çıkarılmasının sağlanacağı söyleniyor. Bana sorarsan, gayet ciddiler.”

“Bir kere daha...”

“Bir kere daha... Önce davet ettiler. Sonra zenginliğimiz gözlerine battı ve kapı dışarı ediyorlar.”

“Hazırlıklı olmalıyız Jozef. Onları buraya davet etmeliyiz. Dindaşlarımız Ferrara'ya gelmeli.”

Ferrara, Venedik'ten daha yakındı Roma'ya ama aristokrat Este ailesinden Dük Ercole, her türlü garantiyi veriyordu. Şehrini geliştirmeye kararlıydı. O da çoğunluğu kırmızı tuğladan ve taştan yeni

binalar yaptırmış, yollar döşetmişti. Engizisyonun buraya asla gelmeyeceğini söylüyor, bizim gibilerin daha çok gelmesini istiyordu.

“Öyle sanıyorum ki Jozef...” dedi gözlerinin bulutlanmasını engelleyemeyerek. “Burası da bizim için son durak olmayacak. Moşe Hamon’un mektupları beni umutlandırdı. Artık aklımda ciddi ciddi İstanbul var.”

“Uzun süredir benim de... Fakat kafamda bazı düşünceler var Gracia Hala. Acele etmeden, önce diğer ihtimalleri düşünmek istiyorum.”

“Jozef, Moşe’nin bize yardım edeceğinden hiç kuşku yok. Süleyman’ın hekimi olarak saray çevresinde oldukça etkili biri... Eğer Osmanlı’ya gitmek istersek, her türlü yardımı yapacağına söz veriyor işte... Neden tereddüt edelim ki?”

“Ya karşılığında istediği şey...”

Moşe Hamon uzak akrabamızdı. Dindaşımızdı ve İstanbul’da, Süleyman’ın sarayında etkiliydi ama bize yardım etme karşılığında bir talebi vardı.

Gracia sessiz kaldı. Sonra konuyu değiştirmek için sordu:

“Hâlâ detayları anlatmadın Jozef. Bizi nasıl kurtardın?”

Derin bir nefes aldım.

Nereden başlasam, nasıl anlatsam?

“Dük Donato devreye girdi. Kendisiyle bir görüşme yaptık. Orada sizin serbest bırakılacağınıza ilişkin ipuçlarını verdi. Kerhen engizisyonun kurulmasına izin verdiler ama Papa’nın Roma dururken, rakip Venedik’te etkinlik kazanmasını istemiyorlardı. Önemli bir Marran ailenin engizisyon tarafından mahkûm edilmesi ve belki de yakılarak infaz edilmesi Venedik için çok kötü propaganda olacak. Bizi kurtarmaktan çok, Venedik yönetiminin hâlâ kendi ellerinde olduğunu ispat etmek için bırakılmanızı sağladı.”

Reyna:

“Anlamıyorum. Madem Marranları engizisyona kaşı korumak istediler, şehirden ayrılmamıza nasıl izin verdiler peki?”

Güldüm.

"Onlara, Venedik'ten ayrılacağımızı söylemedim ki?"

"Gerçekten mi?"

"Elbette. Sizin kurtulacağınızı anlayınca, eskiden beri davette bulunan Ferrara Dükü Ercole ile gizlice yazışarak, davetinin hâlâ geçerli olup olmadığını sordum. Geçerli olduğu yanıtını verince hazırlığa başladık. Herkes sizi alıp eve götüreceğimi, orada eskiden olduğu gibi hayatımıza devam edeceğimizi bekliyordu ama..."

Reyna tamamladı:

"Oysa sen, biz daha çıkmadan neyimiz var neyimiz yoksa buraya taşıtmıştın!"

"Aynen öyle!"

Venedik'te, konağımız olan Gritti Sarayı'nda Brianda ve çalışanlarımızdan bazılarını bırakmıştık. Oradaki işlerimizi çok küçültsek de yine devam edecek durumdaydı. Samuel de kimi zaman Fransa kimi zaman Venedik arasında gidip gelecek ve bir şekilde işlere göz kulak olacak. Beş yıla yakın bir Venedik döneminden sonra Ferrara'ya kağıdı atmıştık ve Este hanedanından Dük Ercole ferman yayımlamıştı:

"Bütün Musevilerin din ve ticaret özgürlüğü garanti altına alınmıştır. Museviler artık inançlarını saklamadan, serbestçe yaşayabilir, ibadetlerini yapabilir. Her türlü özgürlükleri dukalığın garantisi altındadır."

Kırk yaşına gelen Gracia, Museviliğe dönüş yaptıktan sonra kendini daha çok ibadete verir oldu. Sinagoga gidiyor, sürekli dua ediyor, Hristiyan'mış gibi yaparak geçirdiği kırk yıl için sürekli tövbe ediyordu Hanna Nasi...

Onun kadar açıktan söylemiyordum ve ilan etmiyordum ama ben de dinime döndüm. Artık Don Micas ya da Joan, Joao yok.

Ben Jozef Nasi. Musevi bir anneden doğma Musevi bir adam...

Reyna ve La Chica da bizi takip etti.

Mendes ailesinin Nasi olduğunu duyan, eski inancımıza döndüğümüzden haberi olana cesaret geliyor. Ferrara'da yaşayan Marranlardan birçoğu bizim ardımızdan Museviliğe döndüklerini açıkladılar.

Bizden önce de Ferrara'da yaşayan, para işleriyle uğraşan Museviler vardı ve "Zuecca" denilen, sinagoglar çevresinde oluşmuş mahallelerde oturuyorlardı. Bizim gelişimle birlikte ticaret canlanmaya, para işleri büyümeye başladı. Ercole durumdan memnun, kasasını doldurmaya bakıyor. Müteşekkirliliğini göstermek için kendi sarayı ve katedralden sonraki en büyük sarayı, Magnini Sarayı'nı bize tahsis etti. Kırmızı tuğla duvarları sağlam, mermer oymalı kapıları güzel bir saray. Tek sorun, bitmez gibi gelen merdivenleri. Neredeyse her yere merdivenlerle geçiliyor, bu da artık beni yoruyor. Mutfağı büyük, salonları süslü ve güzel; içinde rahatça yaşanabilecek ve emniyette olunabilecek bir saray.

Museviler yanında Hristiyanlar da bize dostça davranıyor, Rönesans denilen aydınlanma çalışmalarının etkileri burada fazlaca hissediliyor. Yazdıkları kitapları, yaptıkları tabloları satmak isteyen, duvarlarımızı doldurmak isteyen sanatçılar kapımızı aşındırıyor, ailemizin burada çok eskiden beri yaşıyormuş gibi rahat ve mutlu olduğunu görüyorum.

Bir gün dayanamayıp sordum:

"Kardeşini özlüyor musun Gracia Hala? Onu orada bırakmakla hata mı yaptık sence?"

"Kimden bahsediyorsun? Benim hayatta olan bir kardeşim yok. Hepsi erken yaşlarda öldüler..."

"Yapma Gracia Hala! O senin kanından. Onunla aynı karında yatıyorsunuz. 'Yok' demekle varlığından kurtulamazsın."

"Jozef, bu konuyu beni üzmemek için mi açıyorsun? Hayatta bana daha çok kim zarar verebildi ondan başka? Kim daha çok düşmanlık edebildi? Şarlken bile ömrünü bizimle uğraşmaya harcadı ama bak, hiçbir zarar veremedi. Oysa Brianda yüzünden mahvoluyordum

neredeyse. Kendim mahvolsam o da önemli değil ama Reyna ya da La Chica'ya, sana bir şey olsaydı, onu ellerimde öldürürdüm!"

"Bu kadar kızma! Onun da kendine göre haklı olduğunu düşündüğü nedenleri vardı. Belki biz de ona yeteri kadar söz hakkı tanımadık. En yaramaz çocuğun bile en azından niye yaramazlık yaptığı merak edilir değil mi? Brianda Hala'yı hep yaramaz olarak yaftaladık ama sebeplerini hiç kurcalamadık. Belki kısmen de olsa haklı olduğu konular vardı."

"Haklı olmak mı? Hırs, açgözlülük haklı sebepler midir? Bizi hapsedtikleri manastırda kaç tane kadın vardı biliyor musun? İnançları uğruna dünyanın bütün süslerini, lüksünü bir yana bırakmış, sade bir hayat süren kaç tane kadın? Neredeyse tamamen yoksul... Üzerlerindeki kumaşları biz asla elbise olarak giymeyiz. Dikişleri öyle uyduruk ve kötü ki hemen anlıyorsun, terziye bile gidemediklerini. Önlerinde sabah akşam lapa... Buna rağmen inançlarında samimiler ve düzgün bir hayat yaşıyorlar. Oysa benim kardeşim olduğunu iddia ettiği kadın, inancının kıymetini hiçbir zaman bilemedi. Dünyanın en zengin ailelerinden birinde doğup büyüdü, saraylarda, köşklerde yaşadı ama karşılığında ihanet etmeyi seçti. Şimdi istediği kadar gezip tozabilir, har vurup harman savurabilir. Yeter ki bize zarar vermesin."

Tüm söylediklerinde haklıydı ama ben yine de kardeşine bir şans daha vermesini tercih ederdim. Elbette böyle düşünürken, artık şehir yönetimlerinden gelecek sorunların değil, aile içi sorunların kafamızı meşgul edeceğini sanıyordum ama yanlışmışım.

Nihayet her şey durulmuş ve ortam sakinleşmiş, işler yoluna girmiş görünürken aklıma yeniden planlarım geldi. Uğradığım hüsrânın büyüklüğünü yeni yeni fark ediyorum. Kırk yıla yakın kurduğum hayal, senatörlerin ikili oynaması, yaşlı bir adamın Senato'yu ikna edememesi belki de etmek için hiç çabalamaması yüzünden kaybolup gitti.

Kurduğum hayal Venedik Senatosu'nun mermer zeminine gömüldü...

Venedik'in deniz üzerinde irili ufaklı kaç adası vardı, sayısı bile belli değil. Bunlardan birini bize verebilir ve orada artık kendimize ait, özgür bir toprakta, rahatsız edilmeden yaşayabilirdik. Oysa bunlar hayal olmaktan öteye geçemedi...

Acaba bir gün olacak mı?

Bir gün, Museviler de korku duymadan, ne zaman başlarına ne geleceği endişesi hissetmeden yaşayabilecek mi? Devamlı açık sinagoglar olacak mı? İnsanlar Talmud ve Torâ'yı çekinmeden okuyabilecekler mi?

Bazen düşünüyorum ki bütün suç Hıristiyanlarda değil. Daha Hıristiyanlığın ortaya çıkışından itibaren kendini beğenmiş bir tavırla bu yeni dini rakip gören, ortadan kaldırmak isteyen Museviler de çok oldu. Bu fanatizm daha İsa hayattayken başlayan rekabet ve düşmanlığı getirdi ve sonuçta bin beş yüz yıldır da çözölemeyen sorunlara yol açtı. Papa ne kadar kötüyse, Hıristiyanları goyim olarak görüp, fanatik davrananlar da o kadar kötü... Önemli olan bir arada yaşayabilmek ve ne gariptir ki bunu yalnızca Müslümanlar başarabiliyor. Halen yeryüzünde Museviler ve Hıristiyanların dostça yaşayıp gidebildikleri tek yer Müslümanların ülkesi Osmanlı...

Süleyman'la ilgili onca şey duydum. Bahsedildiği kadar ufku geniş bir adam ise muhtemelen onun ülkesi daha uzun yıllar huzur ve zenginlik içinde yaşayacaktır.

Ferrara'dan geri dönüş yok. Bir daha artık yargılansak da yakılmaya götürülsek de apostazi günahını işlemek yok... Hayatımızda bir kere yaptık onu zaten ve yeniden tekrarlanacağına, ölelim daha iyi ama yarın ne olacak?

Ferrara'da kalıcı değiliz ama burası güvenli mi?

Yeryüzünde hiçbir yer güvenli değil... Bunu küçük yaşlarda öğrendik. Başkaları için tehlike karşıdan, arkadan ya da yandan geliyor olabilir. Museviler için tehlike önden, arkadan, yandan, alttan ve üstten gelebilir. Dünyanın yuvarlak olduğu biliniyor. Biz bu dünyanın tam ortasındayız. Her yönden tehlide açık... Acaba ülkemizin sınırları tüm dünya olarak çizilirken, bunu mu işaret ettiler? Sınırlar ne kadar genişse, saldırıya o kadar müsait olsun diye...

Süleyman'ın ülkesini görmek istiyorum artık. Her geçen gün daha fazla merak ediyorum "Muhteşem" Süleyman'ı... Onunla görüşmek, düşüncelerimi açmak ve en azından minnettarlığımı söylemek istiyorum. O, dünyanın geri kalanında yapılamayanı kendi ülkesinde başardı. Müslüman, Hıristiyan ve Museviler yan yana yaşayabiliyor. Hem de barış içinde ve ibadetlerini, inançlarını gizlemeden...

Müslümanların arasında da fanatikler var, biliyorum... Belki Süleyman değil ama başkaları karşı çıkacak bize ve rahatsız olacaklar.

Moşe Hamon geldi aklıma...

Bize yardımlar vaat ediyor, kapıların sonuna kadar açılacağı konusunda bin bir türlü dil döküyor. İnanıyorum ki kendisi inancını özgürce yaşayan bir Musevi olarak, Avrupa'da yaşayan bizlerin durumuna üzülen. Samimi olarak yardım etmek istiyor ama ya karşılığında istediği...

Bize böyle bir teklifi nasıl yapar?

O da kendini düşünüyor tabii ki... Tacirlik bizim damarlarımıza işlemiş. Kanımızda var. Her tür ilişkiyi belki bir çeşit ticaret olarak görüyoruz. Hekimimiz bile bir parça tüccar böyle!

Sen benden şunu al, karşılığında bana şunu ver...

Oysa biz karşılık beklemeden ne çok Marran'a yardım ettik... Ne çok insanı sokağa düşmekten, açlık ve sefalet içinde ölmekten hatta esaretten kurtardık... Belki binlercesinin doğuya, özgür topraklara gitmesine yardım ettik. Moşe'nin de böyle davranması gerekmez mi?

Moşe, Reyna'yı kendi oğluyla evlendirmek istiyor...

Yine de hakkını teslim etmek lazım. Çok önemli bir yerde bulunuyor. Osmanlı sultanları, eskiden beri kendilerini Musevi doktorlara emanet ediyor. Canlarını emanet edecek kadar güveniyorlar. Moşe de aynı durumda ve Muhteşem Süleyman'ın kişisel hekimi...

Krala yakın olmak her yerde önemli ama İstanbul'da, Osmanlı'nın başkentinde daha da önemli çünkü Süleyman, diğer kralları bile kendine denk saymıyor. Bir başka ülkenin kralı, Süleyman'ın en fazla başveziri ile görüşebilir. Hiçbir elçi doğrudan Süleyman'la görüşüp konuşamaz. Oysa Moşe görüşebiliyor, konuşabiliyor hatta talepte bulunabiliyor. Sefere bile onunla birlikte çıkıyor, onunla dönüyor.

Moşe Hamon ile aramızı iyi tutmamız şart...

Ferrara güzel ama geleceğe her zaman hazırlıklı olmak gerekiyor. İyi ki Türkçe öğrendim. Hiç değilse Osmanlı'nın kültürü bana o kadar da yabancı değil. Mektupları, kitapları okuyabilirim, yaşantıları hakkında her şeyi çok hızlı öğrenebilirim. İstanbul'a adımımı attığım anda en hızlı ben uyum sağlayacağım. Bundan kuşku yok.

Kırk yıllık hayalim bitti mi peki?

Bu hayal hiç bitmeyecek!

Gerçekleştirmek için çalışmaktan hiç vazgeçmeyeceğim ama yeneden, ne zaman, nerede? İşte onu bilmiyorum. Bildiğim tek şey, ben "Nasi"yim. İçinden çıktığım halka sorumluluklarım var. Onları mutlaka rahat yaşayacakları bir ülkeye kavuşturacağım.

Nasi, prens demektir...

Ferrara'da deniz yoktu ama Po Nehri'nin bir kolu ve su kanalları vardı. Sarayımızdan artık gondolları değil, küçük kayıkları görebiliyoruz. Hava güzel, hafif bir rüzgâr yüzümüze çarpıyor.

"Gracia Hala..." dedim konuya giriş yapmakta zorlanarak. "Sana bahsetmem gereken bir konu daha var. Fakat Reyna ve La Chica'nın yanında konuşmak istemedim."

Son zamanlarda epeyce kilo almış, kendisine yeni elbiseler yaptırmak zorunda kalmıştı. İri göğüsleri heyecanla inip kalkmaya başladı.

"Ne oldu? Yoksa yine kötü haber mi var?"

"İyi mi kötü mü buna sen karar vereceksin."

Elini kalbinin üstüne koydu.

"Rabbim! Yine kötü haber olmasın ne olur..."

Fazla heyecanlandığını hissettim.

"Hayır hayır. O kadar büyütülecek bir şey değil. Su ister misin?"

Pierre yine görüş mesafesinde, uzaktan bizi seyrediyor.

"Pierre, çabuk su getirmelerini söyle!"

Pierre kendisi koştu. Suyu alıp getirdi. Belki de hiç bahsetmemeliydim ama duyduğunda bu defa bana gücenecek sakladım diye.

Suyu bitirip, bardağı Pierre'e verdi.

"Sen uzaklaş!" dedi nazik olmayı elden bırakıp.

"Daha iyisin ya..."

"Bilmiyorum Jozef. Manastıra kapatıldığımız dönemden sonra böyle oldu. Telaş ettiğimde kalbim yerinden çıkacak gibi atıyor."

"Tamam. Yok öyle telaşlanacak bir konu... Eğer sakın olacaksan anlatacağım. Yoksa çok da önemli değil."

“İyiym, anlat.”

Baktım biraz daha sakın görünüyor. Gidip yanına oturdum. Yanımdaki kandilin alevi, esen rüzgârla oynuyor. Su kanalında yol alan kayıkların arkalarında küçük kandiller oynuyor.

“Brianda Hala'ya kızgın olduğunu biliyorum ama sakın olmaya çalış. Brianda Hala, Ferrara'ya gelmiş.”

“Aman Tanrım! Niçin? Yoksa...”

“Hayır. Bizim yanımıza gelmek için değil. En azından şimdilik bizimle yaşamak gibi bir niyeti yok. Dul bir kadın olarak kendi servetini yönetmeyi ezelden beri istiyor biliyorsun. Biz Venedik'ten ayrıldıktan sonra bazı şeyleri fark etmiş olmalı. Orada, ona bıraktığımızla şatafatlı hayatını sürdürmesi mümkün değil. Ferrara'ya gelmiş ve bana haber gönderdi.”

“Ne istiyormuş o kalın kafalı?”

“Hakkı olan serveti...”

Sustuk. Brianda'nın hiçbir zaman vazgeçmeyeceği açıktı ama anlamadığı, ona verilecek bir şey yoktu. Dilediği kadar kullanabilir ama götüremez çünkü bunlar bize ait değil.

Bu servet daha büyük amaçlar için biriktiriliyor...

“Dük Ercole ile de temasa geçmiş. Ondan, kendisine ait servetin bizden alınarak, kendisine verilmesi konusunda yardımcı olmasını istemiş.”

“Delirmiş olmalı! Yaşlandıkça olgunlaşacak yerde iyice aklını kaybediyor!”

“Bilmiyorum. Fakat hiç vazgeçmiyor. Üstelik La Chica'yı da istiyor. Dük'ten kızının kendisine teslim edilmesini istemiş.”

“Ne zaman doğru dürüst annelik yaptı ki bu cüreti gösteriyor?”

“Asıl istediği La Chica'nın kendisi mi yoksa kızına kalan servet mi onu da bilemiyorum. Bu nedenle kızların yanında konuşmak istemedim. Hem kendi servetini hem de kızının servetini istiyor belli ki.”

“Ne yapacağız peki Jozef?”

“Elbette istediklerini alamayacak! Bunun için sağlam hukuki dayanaklarımız var. Dük Ercole'nin, Diogo'nun vasiyetinden haberdar olmasını sağladım. Yani buradan bir şey tutturamaz ama varsın, bir süre daha oyalansın bu işlerle. Yine de sana sormak istedim: Kardeşinle görüşmek ister misin? Onu özledin mi, görmeye niyetin var mı?”

Dönüp şaşkın şaşkın bana baktı.

“Tanrı korusun! Hayır! Sana söyledim. Benim kardeşim artık hayatta değil. İlk ikisi daha ben küçükken ölmüşlerdi, sonuncuyu da Venedik'te gömdüm. Artık hayatta olan tek yakınım, sizlersiniz.”

“Böyle düşündüğünü biliyorum ama yine de sormak istedim. Ola ki...”

“Ne?”

“Karşılaşma ihtimaliniz olursa...”

“Ah! Bir de orada burada karşıma mı çıkacak? Hoş, çıksa da bir şey değişmez! Zaten onu tanımıyorum. Artık anla Jozef, benim hayatta bir kardeşim yok! Karşıma çıksa bile tanımamam.” Birden hüznünlendi. “Anlaşıldı. Burada da rahat edemeyeceğiz... Jozef, burada kalacağımız sürede rahat oluruz sanıyordum ama belli ki bu defa da engizisyon değil, Brianda rahat vermeyecek.”

Dük Ercole bize verdiği her sözü yerine getirmiş, dürüst bir adamdı. Brianda meselesinde de yine yanımızda yer aldı. Brianda'nın bütün itirazlarına rağmen, bizim ortaya koyduğumuz deliller geçerli olduğu için taleplerini reddetti.

Bu gelişmelerin olduğu günlerde Gracia'nın pek dışarı çıkmadığını, evde kalmayı tercih ettiğini görüyordum. Söylemiyor ama Brianda ile karşılaşmak için böyle yaptığını tahmin ediyorum.

O sabah Reyna yanıma geldi. Artık neredeyse genç bir kız olmuş, on altı yaşına basmıştı. Bir Musevi kız on on dört yaşına ulaşınca erişkin olmuş sayılır. Bat Mitsva'sı yapılır ve artık yaptığı her şeyden anne babası değil, kendisi sorumlu tutulur. Erkekler için Bar Mitsva olmazsa olmaz ama kızlar için yapılmasa da bir şey değişmez. Yine yetişkindir. Venedik'te, fırtınalı günlerin ortasında girmişti Reyna da erişkinliğe. Ona da haksızlık ettiğimizi düşünüyorum bazen. Dünyayı kendi çevremde dönüyor sanıyorum ve kendi hayallerimin peşinde koşarken, yanı başımdaki Reyna'yı neredeyse sürekli ihmal ediyorum. Doğrusu La Chica, annesi gibi ailenin güzel olan tarafı ama Reyna da oldukça alımlı bir genç kız artık. Koyu renk saçlarını, gözlerini annesinden almış, endamı ise Brianda'ya benzemişti.

Onunla daha fazla ilgilenmeliyim.

"Jozef, senden bir ricam olabilir mi?" dedi kibarca.

"Elbette!"

Kolay kolay benden bir şey istemez, belki de annesinin bizi evlendirme kararından ötürü olsa gerek, bana biraz çekingen yaklaşır hep. Oysa en yakınının ben olmam gerekmez mi?

"La Chica ile beni dışarı götürebilir misin?"

"Tabii ama ne için?"

"Kendimize güzel kumaşlar almak istiyoruz ama annem bizimle gelmeyi kabul etmiyor. Israr edince de bizi insan azmanı Pierre ile göndermek istiyor. Pierre'le gitmek istemiyoruz. Bizi sen götür."

"Elbette ama zaten..."

"Hemen annem gibi başlama! Evet, dünya kadar ve ne istiyorsak var! Bursa'dan gelen ipekli kumaşlarla dolu ev... Ama anla artık, biz de boğulduk. Hem ben hem de La Chica. Biraz daha evde kapalı kalırsak, kendimizi bir su kanalına bırakacağız."

Güldü.

"Şakası bile kötü!" dedim. "Tamam. Zaten bugün çok işim yok. Beraber çıkalım."

"Biz hazırlanalım..." dedi ve La Chica'yı almaya gitti.

Kısa sürede hazırlandılar. Anladığım kadarıyla vereceğim cevabı zaten tahmin etmişler.

La Chica'ya baktım. Annesinin küçük bir örneği... Sadece burnu babasını, Diogo'yu andırıyor. O da on bir yaşına girdi galiba. İki yıl sonra yetişkin olacak ve benim niyetim, eğer kendisi ve Gracia da uygun görürse, Samuel ile evlendirmek. Görüntüsü olduğu gibi kafası da umuyorum ki Brianda'ya benzemez. O zaman benim sessiz kardeşim çok zorlanır.

Gracia da geldi ve sitemle başladı:

"Jozef, neden alışveriş yapmaları için yardımcı olmayı kabul ettin? Neye ihtiyaçları var ki? Zaten her şeyden bol bol var."

"Onlar Musevi anaların kızları Gracia Hala!" dedim şakayla karışık. "Ticaret kanlarında var. Evde oturmalarını beklemiyordun ya..."

"Tamam ama bak, ilk defa ben yanlarında olmadan dışarı çıkacaklar. Onları sana emanet ediyorum. Gözün gibi bak! Eğer başlarına bir şey gelirse, eğer kötü bir şey olursa..."

Ayıplar gibi baktım.

“Hiç bakmaz mıyım? Söylemen gereksiz.”

Çıktık.

Üçümüz ve bir de dışarıda, arabacının yanında oturan Isaac.

Ferrara bir liman şehri değil ama yine de suyun varlığı hissediliyor. Po Nehri’ne doğru akıp giden sular üzerinde kayıklar ve küçük gemiler görüyoruz. Büyük taş binaları ve yüksek duvarlı kiliseleri, resmi binalarıyla göz okşayıcı bir şehir. Bazı sokaklarda alttan yol geçmesine rağmen apartmanlar üst tarafta birbiriyle birleşmiş, yollar tünele dönmüş.

“Buradaki binalar Venedik’ten farklı...” dedi Reyna. “Anvers’tekilere ise hiç benzemiyor.”

“Bazıları çok daha eskiden kalan, Roma döneminden kalan ya da Roma İmparatorluğu’nun etkisiyle yapılmış olan binalar. Bu nedenle farklı görünüyor. Venedik’te de biraz görmüş olman gerekir. Bir zamanlar burası, Venedik hatta tüm Akdeniz kıyıları Roma İmparatorluğu’na aitti.”

“Biliyorum. Bizim başımıza olmayacak işi açıp, tarihe gömüldüler.”

“Neyi kastediyorsun?”

“İsa’yı onlar çarmıha germedi mi? İnsanları tahta üzerine çivileyerek acı çektirerek öldürmek onların işkence yöntemlerinden biriydi ama bak, şimdi herkes o tahtaları sembol olarak aldı ve suç da bizim üzerimize kaldı.”

Gülümsedim. Hiç bu açıdan düşünmemiştim. İşkence aleti gün gelmiş, dinin sembolü haline gelmişti. Oysa biz Museviler, “Davut’un Kalkanı”nı sembol olarak kullanıyorduk. Çoğu kişinin altı kanatlı bir yıldız sandığı sembol...

“Galiba haklısın ama olan oldu artık. Bin beş yüz yıldan sonra insanlara bir şey anlatmak zor.”

Birkaç gün önce Amatus Lusitanus ziyaretimize gelmiş ve davetlilere yeni şiirlerinden de okumuştur. Anlaşılan Reyna da etkilenmiş.

“Lusitanus’un şiirleri çok güzel.”

“Biliyorum.”

“Sen de şiir yazıyor musun?”

“Şiir mi? Bilmem. Hiç denemedim.”

“Sürekli aklın işte olduğu içindir.”

“Reyna, aklım işte değil de şiirlerde olsa bir düşün bakalım ne halde olurduk?”

La Chica bizi dinliyor.

“Tamam. Konuyu hiç açmamış olayım. Zaten annem yeteri kadar tembihliyor bizi. Bir de sen başlama!”

Büyümüş ve artık iradesini ortaya koyar olmuş!

Ne zaman?

“Sana iyi bir eğitim verdiği doğru ama... sadece güzel değil, aynı zamanda kültürlü bir kızsın. Bir gün annen kadar başarılı bir tüccar da olabilirsin.”

“İster miyim, bilmem. Ben, eğer imkân olsaydı hekim olmayı tercih ederdim. Belki de bir terzi... Kumaşlarla uğraşmak hoşuma gidiyor. Beni güzel mi buluyorsun?”

“Anlamadım!”

Yüzü kızardı.

“Biraz önce dedin ya... ‘Sadece güzel değil, aynı zamanda kültür-lüsün...’ dedin.”

“Tabii ki. Yani, niye bulmayayım ki?”

Biraz daha kızardı.

“Çok kadın tanıdın mı?”

Artık dışarı bakıyor, göz göze gelmemeye çalışıyor.

Bu soruya ne cevap vereceğimi bilemedim.

“Yani... Fazla sayılmaz.”

“Benden güzeller miydi?”

“Reyna, ben... Yani kastettiğin oysa... Hayır... Sevgililerim, met-reslerim olmadı. Bunun için ne zamanım vardı ne de uygun şartlar.

Üstelik Francisco ve Diogo dayılarım, olası kazalara karşı neredeyse her gün uyardılar. ‘Sakin serveti bölecek bir mirasçı çıkarma!’ Ben... eğer mümkün olursa tabii...”

Sustum. Devamını söylemedim. Konuyu değiştirmek istedim:

“Şiirleri bilmem ama tiyatro oyunlarını seviyorum. Ancak o kadar çok izleyemedim.”

“Ben de severim tiyatroyu. Fakat kahramanları hep destansı... Canavarları öldüren şövalyeler, Eski Roma ve Yunan inanışından tanrılar, tanrıçalar filan. Kim bilir, böyle ünlü olmaya devam edersen Jozef, belki ileride seninle ilgili de bir oyun yazılır.”

Tuhafıma gitti:

“Bir tüccarla ilgili mi? Hem de Musevi! Sanmam...”

“Belli olmaz. Bizim de büyük şairlerimiz, yazarlarımız var üstelik. Belki onlardan biri yazar. Şehirdeki Museviler bol bol kitap basıyor. Onlar da basabilirler belki.”

Düşündüm. Benim hayatım tiyatro oyunlarına konu olsun ve insanlar belki de izlesinler veya alıp okusunlar. Hatta beni anlatan bir kitap yazılsın...

Benim hayatımı kim merak edip okur?

Onları ipeklilerin en güzellerinin olduğu, bin bir çeşit desen ve rengin bulunduğu dükkânlara götürdüm. Doğrusu oldukça sıkıcı bir iş benim için ama iki genç kız, hazine bulmuş gibi oldu. Neredeyse her şeyden almak istediler ve Gracia’yı kızdırmayı göze alarak, her istediklerinden hemen hazırlanmasını söyledim. Osmanlı’da dokunup gelen ipeği satanlar da yine çoğunlukla bizim gibi Marranlardı. Ancak çok zenginlerin alabileceği fiyatlara satılan ipekli kumaşlar yanında, birbirinden güzel yünlÜ ve pamuklu kumaşlar da buralarda müşterilere sunuluyor. Onlardan da bazılarını beğenip aldılar.

Isaac, bizden biraz uzakta duruyor, göz teması mesafesini kaybetmiyor ama çok da uzaklaşmıyor. Onun zaman içinde değişimini görebiliyorum. Özellikle Moşe Hamon’a mesajımı götürmek için kendi

ülkesine gidip geldikten sonra daha bir durulmuş, sakinleşmişti. Hani neredeyse “olgunlaşmış” diyeceğim. Eskisi kadar dolap çevirmiyor, olur olmaz ortadan kaybolmuyor, hep yanımda bulunmaya gayret ediyor.

La Chica, yeni bir çift ayakkabı da istediğini söyledi.

“Olur ama onu burada bulamayız...” dedim. “Var mısınız biraz yürümeye?”

Can atıyorlardı.

Reyna koluma girdi usulca. La Chica yanıma düştü. Muhafızım, gölgem Isaac de arkamızda bir yerlerde... Hava güzel, yanımda, eşsiz güzellikte bir kadın var. Hem de koluma girmiş... Belki aile içinde olduğumuzdan, ona yeteri kadar dikkat etmiyor olmalıyım. Çoktan olgun bir genç kız olmuş.

Güneş üstümüzde parlarken, yürüyerek yanlarından geçtiğimiz insanlar dönüp bize bakıyor, kibarca selam verenler oluyor. Anlıyorum ki sandığımızdan daha fazla tanınıyoruz.

La Chica'nın ayaklarının ölçüsü verildi ve artık dönüş için hazırдық.

Alınan kumaşlar arabaya yüklenirken, beraberce durup bekledik. Hep aklımdaydı ama artık sormak istiyordum.

“Reyna, benim de sana bir sorum var.”

“Sor...”

“Annenin niyetini biliyorsun. Bizi evlendirmek istiyor. Hem de çok uzun zamandır. Sen daha küçükük bir çocukken açmıştı bu konuyu bana.”

Konudan haberi vardı elbette. Başını salladı.

“Biliyorum.”

“Onun düşüncelerine saygı duyuyorum ama senin ne düşündüğünü de bilmeye ihtiyacım var. Sen ne düşünüyorsun? Benimle evlenmek istiyor musun? Bana çekinmeden gerçek hislerini söyleyebilirsin. Söz! Aramızda kalacak.”

Birkaç saniye sessiz kaldı.

“Neden isteyeyim ki?”

İyice kızardı. Ancak koluma girdiğini ve biraz daha sokulduğunu fark ettim, çevredekilere aldırmadan.

Kaç adım yürüdük bilmiyorum ama birden arkama dönüp baktım.

“Olamaz!”

“Ne oldu Jozef?”

“La Chica! La Chica yok!”

O da panikle dönüp baktı. Hemen Isaac’e döndüm; arabadaki yüklerle ilgileniyor.

“Isaac, La Chica nerde?”

O da ilk La Chica’nın yokluğunu yeni fark ediyor.

“Şimdi sizin yanınızdaydı? Hayret!”

Başımdan aşağı kaynar sular dökülmüş gibi oldu. La Chica ortada yok. Üstelik bir anda kayboldu!

“Nerede bu kız?”

Seslendim:

“La Chica! La Chica neredesin?”

Reyna da utanmayı bırakıp panik halde seslendi diğer yöne:

“La Chica! La Chica!”

Çevreden dönüp bize bakanlar var ama kimin umurunda?

“Isaac, sen şu yöne git. Biz de bu yöne. Hemen!”

Yanımda Reyna olmasa koşarak arayacağım ama o bana ayak uydurmakta zorlanıyor. Bir yandan o daha hızlansın diye sabırsızlanıyor, bir yandan La Chica’ya bir şey olduysa diye korkudan yüreğim ağzıma geliyor.

Epeyce koşturduk sağa sola bakarak. Daha doğrusu ben koşturdum, Reyna yetişmeye çalıştı. Sonunda gördüm. Kirli camların ardında, küçük bir atölyenin içinde... Ellerini arkadan kavuşturmuş ve iş yapan zanaatkârı seyrediyor.

“Orda!” deyip artık Reyna’yı filan düşünmeden koştum.

Dükkana paldır küldür dalınca, usta elindeki işi bıraktı. Endişe dolu gözlerle bana baktı. Sesimin yükselmesine engel olamadım.

“La Chica! Ne yapıyorsun burada? Hepimizin yüreğini ağzına getirdin!”

O da yaptığını yeni fark etmiş gibi korktu. Gözleri büyüdü. Ağlamaklı oldu.

“Ben, resimlere bakıyordum.”

Kızmak, bağırıp çağırmak istiyordum ama tuttum kendimi. Nefesimi düzeltmeye çalışırken arkamdan Reyna da daldı içeri. Hemen ardından da Isaac... Benim yapmak istediğimi Reyna yaptı:

“La Chica, korkudan öldürdün bizi! Kayboldun sandık! Nereye gittin, burada ne arıyorsun?”

Usta ayağa kalkmış, sakinleşmemizi bekler gibi sessizce duruyor.

La Chica:

“İçeriye şöyle bir bakmak istedim. Hemen gelecektim.”

Reyna hâlâ sinirli:

“Bir daha sakın böyle bir şey yapma! Haber vermeden, tek başına yanımızdan ayrılma! Anlıyor musun? Sakın!”

Parmağını tehdit eder gibi sallıyordu. Anlıyorum ki o benden daha çok endişelenmiş.

Ustanın sesini duyduk:

“Buyurmaz mıydınız? Ben Pastorino de Pastorini. Vitray ve kabartma sanatçısıyım. Resim de yaparım. Lütfen oturun ve nefes alın.”

Adam hali tavrından görgülü birine benziyor. Yine de ona da kızmak istiyorum ama ne için?

“Sağ olun. Biz gidelim. Hadi La Chica.”

“Küçükhanım sizin kızınız mı?”

Durduk.

“Hayır. Yeğenim ama kızım kadar değerlidir.”

“Çok güzel bir kız. İleride dünya güzeli biri olacağını şimdiden görebiliyorum.” La Chica'ya döndü. “Küçükhanım, bugün belki değil ama ileride mutlaka resminizi yaptırmak için bana gelin. Ya da kabartmanızı... Bir gün mutlaka bu güzelliğin bir kopyasını çıkarmak isterim...”

La Chica gülümsedi. Övülmek hoşuna gitmişti.

Reyna uzanıp elinden çekti.

“Hadi La Chica...”

Onu çekiştirip dükkândan çıkardı. Ben, durumu anlatacak bir iki kelime söylemek istiyorum ama ne diyeceğimi bilemez haldeyim.

“Kusura bakmayın...” diyebildim. “Adınızı duymuştum. Yaptığınız işler kulağımıza geliyordu ama böyle bir yerde karşılaşacağımız hiç aklımıza gelmezdi.”

“Ailenizin resim ve heykel sevmemesi çok yazık Don Nasi... Sizin gibi yüksek masrafı karşılayabilecek müşterilerim olsun isterdim. Yine de eviniz için bir şeyler yaptırmak isterseniz, beklerim.”

“Beni tanıyorsunuz...”

“Elbette... Sizi tanımayan mı var?”

Adamın yüzünü ezberlemek ister gibi baktım. Seyrek sakallar ve bıyıklar, etli yanaklar ama oldukça düzgün bir cilt...

Dönüp çıktım.

Önümde Reyna ve La Chica yürüyor, kesintisiz paylama sürüyor. Reyna'nın çok korktuğu ve La Chica için endişelendiğini anlamamak mümkün değil. Gracia beni uyarmıştı ama aklıma gelecek son ihtimal, La Chica'nın kaybolması olur. Onun, başka bir ihtimali düşünerek uyardığını sanmıştım: Brianda...

Güzel bir gün geçirmiş ama kâbus gibi bitirmiştik. La Chica'yı kısa bir süre de olsa kaybetmek beni ve Reyna'yı korkutmuş, aklımızı başımızdan almış, görevini ihmal eden Isaac'ın ise mahcup olmasına neden olmuştu. La Chica belli belirsiz bir suçluluk duygusuyla susuyordu.

“Bence...” dedim arabada giderken. “Bu küçük kaybolma olayından, teyzene hiç bahsetmeyelim.”

La Chica gibi Reyna da aynı fikirdeydi. İkisi birden başlarını salladılar.

Eve ulaştığımda ise beni bir mesaj bekliyordu: Dük Ercole'nin daveti...

Venedik'ten ayrıldıktan sonra talimat vermiş ve Alessandro di Ortensa ile ortaklığımızı sona erdirmeye işini de avukatlarımıza havale etmiştim. Ortensa Ferrara'da kapımı çalınca, şaşırmadım desem yalan olur.

Her zamanki gibi rahat değil, kızgındı.

"Senin yüzünden battım!" dedi. "Senin yüzünden iflasın eşiğindiyim. Şu yaştan sonra ne yapmamı bekliyorsun? Acaba genç bir denizci olup, korsanlık mı yapayım? Yoksa gözünü intikam hırsı bürüyenler gibi seni öldüreyim mi?"

Gülümsedim.

"Sen öyle şeyler yapamazsın. Senin içinde yok."

"Gemiler dolusu şarabı Büyük Kanal'a boşalttığımı görseydin, böyle düşünmezdin!"

"Kanala mı döktün? Delisin sen!"

"Delirdim!" dedi parmağıyla kendi kafasına vurarak. "Sayende bütün balıklar, suyanları ve bilumum kurbağalar sarhoş olmanın ne demek olduğunu öğrendi. Büyük Kanal'da yüzenler bile çakırkeyif oldular."

Artık kendimi tutamayıp güldüm. Bu onu daha da kızdırdı:

"Kes gülmeyi! Zararımı tazmin etmeni istiyorum."

Ciddileşme zamanı!

"Hangi zarardan bahsediyorsun? Seninle bir ortaklığımız vardı ve bunu yasal gerekçelerini ortaya koyarak sonlandırdık."

"Hayır. Böyle diyerek işin içinden sıyrılamazsın. Bu kadar kolay değil! Sana güvendim ve binlerce altın harcama yaptım. Oysa sen bir anda beni yüzüstü bıraktın."

Geriye yaslandım.

“Alessandro, seni severim. Her zaman olmasa da yardımların da oldu ama farkındaysan sana dünyanın altınını kazandırdım zaten. Artık bensiz devam etmen gerekiyor. Anvers’ten sonra Venedik’i de terk etmemiz gerekti. Orada bulunamazsak, bu işi yapamayız. Üstelik sözlerini tutma konusunda sen bana borçlu çıkarsın. Anvers’e kadar gelip bana verdiğin sözler, Venedik’in kanallarında boğuldu.”

Haklı olduğumu biliyordu ama zararını bir şekilde benden çıkarma derdindeydi.

“Bu işin içinden bu kadar kolay sıyrılamayacaksın!”

Kalkıp gitmeye hazırlanıyordu. Parmağını salladı.

“Yanına bırakmayacağım bunu.”

“Bana söyler misin?” dedim sakinliğimi koruyarak. “Bir yandan ülken bütün Marranların kapı dışarı edilmesi için kararlar alırken, bir yandan benimle ortaklık sürdürmeyi gerçekten bekliyor muydun?”

Bu soruyu beklemiyor olmalı. Küfretmek istediğini görebiliyorum ama tuttu kendini.

“Bunun bizimle ne ilgisi var?”

“Senato’da bu karar alınırken, kabul mü dedin, ret mi?”

Geldiği gibi hışımla gitti.

Nereye gitsek dikkat çekiyoruz. Sanki alnımızda bir damga var ve yüz insanın arasında kalsak hemen fark edileceğiz. Ferrara çok güzel bir şehirdi ve huzurluydu ama burada da dikkat çekmeyi başarmıştık. Onca iyi niyetine rağmen Dük Ercole de gelen baskı ve taleplerden usanmış olmalı.

“Sizi davet ettim çünkü hakkınızda çok fazla şikâyet var Don Nasi...” dedi kibarca.

“Tahmin edebiliyorum. Yine Brianda Hala mı yoksa Marranlar geldiği için şehrin kalabalıklaştığını, hayatın daha pahalı olduğunu söyleyen birileri mi?”

“Bunları zaten biliyorsunuz. Fakat iki yeni şikâyet var.”

Pencereye doğru gitti. Karşıda, kırmızı tuğladan bir kule yükseliyordu. Bittiğinde Ferrara'nın en yüksek yapılarından biri olacağı belli.

“Ferrara'yı çok uzun süredir benim ailem yönetiyor Don Nasi. Este hanedanı olarak bu şehri geliştirmeyi ve Venedik, Floransa gibi şehirlerle yarıştırmayı her zaman görev bildik. Sizler bu şehre değer kattınız. Sizden sonra şehrimize gelen sanatçı sayısı bile arttı. Her sokakta bir ressam, her meydanda bir heykeltıraş var. Kitap basımı neredeyse ikiye katlandı. Üstelik, asillerimiz de sizden memnun. Her çeşit insan için cazip bir yer haline geldik.”

“O halde sorun nedir?”

“Gelin ve benimle birlikte Ferrara'ya bakın. Burası bir şehir değil aynı zamanda bir devlet.”

Kalktım ve yanında durdum.

“Aristokratlar durumdan memnun ama yoksullar söyleniyor. Ferrara'nın bir Marran şehri haline geldiğini söylüyor, eleştiriyorlar. Bir yandan Milano, bir yandan Roma, diğer yandan Venedik'i karşımıza aldık. İçerde papazlar dışarda dükler...”

“Anlıyorum. Yükünüz ağır ama bizi davet ederken bunların olacağını biliyordunuz.”

“Biliyordum. Fakat biraz rahatlamaya ihtiyacımız var.”

“Aklınızda ne var Dük hazretleri? Biraz daha açık olabilir misiniz?”

“Halanızın eski dinine döndüğünü açıklaması iyi olmadı. Bu, neredeyse tüm Marranları buraya çekiyor. Artık buna bir sınırlama getirmeyi düşünüyorum.”

“Yani kapıları kapatacaksınız...”

Şaşırmıştım. Beklediğim bir gelişme değil.

“Hayır ama artık sonuna kadar açık bırakamayacağım. Yani her geleni alamayacağız. Öyle görünüyor.”

Kafama bir anda dank etti.

“Sadece zengin ve servet sahibi olanları alacaksınız...”

“Belki bir dönem için... evet.”

Ferrara bizim Avrupa'daki son kapımızdı. Şimdi o da Marranlara kapatılmak isteniyor. Ercole söylemese de üzerindeki baskının çok daha fazla olduğunu tahmin ediyordum. Bize verdiği her sözü tutmuş, hemen her meselede bizim yanımızda olmuştu ama onun da sınırları var demek ki. Bozulduğumu saklamaya çalıştım.

“Hakkımda şikâyetler olduğunu söylemişsiniz...”

“Ha, evet. Eski ortağınız olduğunu iddia eden Venedikli bir kişi, Di Ortensa ve kölelerini kaçırdığınızı iddia eden Lizbonlu biri daha... Adı Anselmo idi sanırım. Zararlarının sizden tazmin edilmesini istiyorlar.”

“Hayret! Ciddi ciddi mi?”

Başını salladı.

Aileyi toplayıp karşıma oturttum. Reyna, La Chica ve Gracia merakla ne anlatacağımı bekliyor. Pierre ve Isaac'ın bile olmadığı toplantı, gizliliği olan bir toplantı demektir. Artık biliyorlar.

“Moşe Hamon ile epeyce yazıştık. Isaac'i gönderdim ve şahsen de kontrol etti. İstanbul konusunda artık kafamızda hiçbir tereddüt kalmadı. Musevilerin rahatça ve gizlenmeden yaşadığı bir şehir... Samuel Usque'ün dediği gibi. ‘Osmanlı’da hürriyetin kapıları açık, kayıtsız şartsız, Musevi dininin serbestliği için meydan bulacaksın. Bu kapılar asla kapanmaz. Orada imanını yenileştirebilirsin, şartlarını değiştirebilirsin, yabancı örf ve âdetlerden kendini kurtarabilirsin. Yalan yanlış din telkinlerini terk edebilirsin, eski öz gerçeğini tekrar edinebilirsin, vaktiyle bulunduğun yabancı milletler içinde kazanmaya mecbur olduğun, Allah'ın rızasına aykırı olan âdetleri arkada bırakabilirsin, bu imparatorluğun efendisinden yüksek lütuf görürsün.’ Aynen böyle...”

Reyna:

“Jozef, bize ne söylemek istiyorsun?”

“Ferrara'ya ebediyen kalmak üzere gelmedik ama uzun süre kalamayacağımız da anlaşıldı. Bir yandan yeni gelenlere ilişkin yerli halkın şikâyetleri bir yandan diğer şehir devletlerin baskıları, diğer yandan buraya sızmak isteyen engizisyonun faaliyetleri... Bütün bunlara ek olarak, Reyna ve La Chica'ya dönük güvenlik kaygılarımız... Biliyorum kızlar, siz fark etmiyorsunuz ama bir şekilde sizinle evlenmeyi ve servetlerinizi ele geçirmeyi isteyen öyle çok kişi var ki... Bütün bunların üstüne, bir de etrafımızda dört dönen casuslar... Sizi bilmem

ama ben tehlikenin yönünü bilememekten artık sıkıldım. Artık, bir daha taşınmak zorunda kalmayacağımız yere gidelim istiyorum.”

Venedik'teki hayal kırıklığımı da anlatmak istiyordum ama sustum.

“Museviliğe döndüğümü açıklamam mı sorun oldu Jozef?”

“Bu da bir sebep Gracia Hala... Her Hristiyan kötü değil elbette ama fanatikler öfke kusuyor. Aldığın karar Avrupa'nın her yerinden duyuldu ve Marranlar arasında heyecana yol açtı. Onlara cesaret verdin ama bu sana olan öfkeyi de artırdı. Belki saldırıları buraya kadar, sana kadar ulaşacak. Ferrara'da bugün rahat olsak bile sıkıntılı bir dönemin yaklaştığını görüyorum. Osmanlı bize kucağını açıyor. Daha önce gidenlere de açtı. Üstelik en yüksek düzeyde, Saray'ın içinde bile destek olanlar var. Ferrara'da huzurumuz şimdilik yerinde ama Dük Ercole, daha fazla yoksul Marran alamayacaklarını bildirdi. Sonuç olarak, İstanbul için artık kararımızı verelim diyorum. Fakat bu karar hepimizin ortak kararı olmalı. Sizin de fikrinizi almak istiyorum.”

Reyna:

“Eşim olacaksın Jozef. Sen nerede olursan, benim de yerim orası.”

Minnetle baktım gözlerine. Her geçen gün biraz daha fazla seviyorum.

La Chica:

“Benim ailem sizsiniz. Siz nerede olursanız, ben de orada olurum.”

Üçümüz birden Gracia'ya döndük. Ailemizin büyüğüne.

“Kendi incir ve asma ağacımın altında, huzurla oturmak istiyorum...” dedi. “Zaten burada kalırsam, yine kapıma dayanacak birileri...”

Onun korkusu fanatiklerden çok Brianda...

Rahatlamıştım.

“O halde, karar verildi. Hazırlığa başlayabiliriz.”

Reyna:

“Ne zaman peki?”

“Yarın sabahтан itibaren...”

Brianda yeniden ziyaretime geldiğinde, artık bu Ferrara ziyareti hakkında her türlü bilgiye sahiptim. Buraya, Ferrara Dükü'nden yardım beklemekten çok, Venedik Dükü'nün isteğiyle gelmiş, daha doğrusu gönderilmişti. Eldeki belgeler, Brianda'nın servete konmasını ve dolayısıyla servetin Venedik'te kalmasını engelliyordu. Geriye tek bir yol kalmıştı: Gracia'nın gönüllü olarak Brianda'ya servetin yarısını vermesi. İşte bu nedenle iki kardeş belki yeniden bir araya gelip buluşurlar ve serveti bölüşürler diye umulmuş olmalı.

Bunun mümkün olmadığını anlamamakta ısrarlılar...

Onların casusları bizim çevremizde, etrafımızda dört dönüyor, hakkımızda sürekli bilgi topluyor ama bizim de orada iyi kaynaklarımız var ve birçok adımlarını önceden görebiliyoruz. Hâlâ umutluydular ama elleri kuru yere gelecekti.

"Söyle ona!" dedi parmağını sallayarak. "Bana ait olanı almadan hiçbir yere gitmiyorum. Benimle görüşmek istemeyebilir ama bana ait olanları vermek zorunda. Anlıyor musun beni?"

"Lütfen sesini yükseltme Brianda Hala. Seni çok iyi anlıyorum. Fakat sana ait olanları aldın zaten. Diogo Dayı'nın vasiyeti çok açık."

"Hâlâ onun tarafını tutuyorsun. Tabii! Damadıydın ya.."

Yüzüm kızardı. Bu kadın karşısındakinin duygularını hiç önemsemiyor. Artık emin oldum. Bencillik dedikleri tam olarak bu!

"Benim de elimden bir şey gelmez. Hukuk kuralları herkes için açıktır. Öyle değil mi?"

"Biliyor musun, beni evine almadı."

Bilmiyordum.

“Ziyaretine mi gittin?”

“Hayır. Kim ziyaret etmek ister onu? Görüşmeye, hesap görmeye gittim. Bir kere daha uyarmaya. Bana kapıyı bile açtırmadı. Kızımı da göstermedi. Fakat bunun hesabını soracağım ondan!”

“Haberim yoktu...” dedim biraz mahcubiyet duyarak. “Eğer ısrarlıysanız, bir de ben sorayım kendisine...”

Ellerini kaldırdı.

“Hayır. Artık istemiyorum. Madem benimle karşı karşıya gelmeye korkuyor, kendi bilir. Kaçsın bakalım!”

Hafifçe öne eğilip, olabilecek en yumuşak sesle sordum:

“Brianda Hala, ona ne kadar acı verdiğinin farkında değilsin, öyle değil mi? Onu engizisyonun önüne bıraktığının... Hiç kimsenin yapmadığını yaptığının... Sadece kendisi olsa iyi ama kızlara bir şey olacak diye öldü öldü dirildi... O olaydan sonra sağlığı bozuldu. Şimdi yanından kedi geçse korkuyor.”

Neyse ki farkında... Biraz utanır gibi oldu.

“Hayır. Yani benim de pişman olduğum şeyler var ama... buna zorlandım. Beni çok zorladı. Benim kendisinden daha güzel olmamı hazmedemedi. Oysa istese onun da güzelleşmesi için yardımcı olur-dum. Hiç olmazsa giyinmeyi öğrenirdi. Hâlâ o demode, geniş yakalı şeyleri giyip gezinmezdi.”

Anladım ki Gracia onu görmemiş olsa da Brianda uzaktan da olsa ablasını görmüş. Belki de takip etmiş... Gracia bunun için mi evden çıkmıyordu acaba? Bunun için mi kızların da dışarı çıkmasını istemiyordu?

“Peki benden ne istiyorsun Brianda Hala? Benim yapabileceğim sınırlı. Sizi görüştürmeye çalışmak dışında ne yapabilirim?”

“Biraz da bana destek olabilirsin.”

“Samuel’i senin yanına göndermiştim... Hukuki konularda ya da neye ihtiyacın varsa, destek vermesi için...”

“Evet. Neyse ki o yardımcı oluyor ama yetmez.”

“Başka bir şey gelmez elimden.”

“Pekâlâ. Öyle olsun ama söyle ona! Ona mutlaka söyle! Hiçbir yere gitmiyorum. Hakkımı alıncaya kadar burada, Ferrara'da kalacağım. Beni kapıdan çevirmek kolay... Bundan sonra o benim ayağıma gelecek!”

Şükür ki bizim Ferrara'da kalmayacağımızdan haberi yok...

Brianda yaptığı girişimlerden sonuç alamayınca Venedik'e döndü. Biz de bu fırsattan faydalanıp, hazırlıklara yoğunlaştık. Moşe Hamon'la aramızda haberciler gelip gitmiş, yanımızda götürebileceğimiz servetimiz yanında, taşınmaz olanlar da yasal olarak korunacak şekilde hazırlanmıştı. Şarlken'le para ilişkimiz nihayet bitmişti. Ona Francisco döneminden beri verdiğimiz borçların bir kısmını geri alabilmiş bir kısmını alamamıştık ama Fransa, Venedik, Anvers gibi yerlerle para ilişkilerimiz devam ediyordu.

Biz Ferrara'dan ayrılmadan önce, Venedik'teki davaların Brianda lehine geliştiği haberi geldi ve planlar bir kere daha değişti mecburen.

“Ben sizinle gelemiyorum Gracia Hala...”

Büyük gün geldi. Artık yola çıkıyorlar. Her zaman olduğu gibi yine tedbirliyiz ve tamamen değil, ziyaret amaçlı şehirden ayrılacağını duyurduk ailemizin. Onu da kısıtlı ve zorunlu olduğumuz bir çevreye...

Gemiyle Ragusa'ya geçecekler. Oradan da Selanik ve İstanbul'a devam edecekler.

Yoldaki en tehlikeli bölüm, Ferrara ile Ragusa arasında. Geçmişin şaşaasından uzak olsa da Venedik donanması halen Akdeniz'deki en güçlü iki donanmadan biri ve eğer içinde Mendes ailesinin bulunduğu bir gemi varsa, onu hemen batırıp, hepsini esir almaktan çekinmeyeceklerini biliyorum. Bu nedenle geminin ambarlarını taze yiyeceklerle doldurup, her türlü konforu hazır ederken, bulabildiğim en iyi gemilerden birini de muhafızlarla doldurdum. Görüntüde yine ticaret gemisi sanılacak, arkadaki geminin de yükü koruduğunu düşünecekler. Moşe Hamon, koruma amaçlı bir Osmanlı gemisi gönder-tebileceğini söylese de bu daha çok dikkat çekeceğinden, istemedim.

Ragusa'ya ulaştıktan sonra Osmanlı zaten koruma sağlayacak, denizde, karada İstanbul'a kadar ailemizin yanından ayrılmayacaklar.

Reyna, artık daha rahat. Yola çıkmadan önce benimle yalnız kalabileceği bir zamanı kolladı.

"Jozef..."

"Dinliyorum Reyna..."

"Uzun bir yolculuğa çıkıyoruz. Sen burada kalıyorsun diye aklım da burada kalacak."

"Venedik'teki meseleyi çözer çözmez hemen yanınıza geleceğim. Merak etme. Hem kendine hem de annene ve La Chica'ya göz kulak ol."

"Seni özleyeceğim. Ne zaman evleniriz artık bilmiyorum ama sen zaten benim hayat arkadaşısın Jozef. Hani İstanbul'a gitme

fikrini açtığıında, benimle evlenmek isteyenlerin olduğunu söyledi ya... Sandığın gibi değil. Aslında hepsini fark ediyorum. Fakat endişelenme, benim için senden başkası olmayacak. Ne burada ne İstanbul'da ne de başka bir yerde...”

Yaklaşıp, alnına bir öpücük kondurdum.

“Benim için de senden başkası olmayacak.”

Acaba, Moşe Hamon'un talebinden haberdar oldu, beni rahatlatmaya mı çalışıyor?

Her şey tamam olunca, hizmetkârlardan aileyle gitmek isteyenleri de yanımıza alarak evden çıktık.

Onları nehirden limana götürecek bir küçük kayığa bindirmek yerine, arabayla götürmeyi tercih ettim.

Gemiye bindiklerini ve yerleştiklerini gördükten sonra içim rahat etti.

“Keşke sen de bizimle gelseydin Jozef!” dedi Gracia. “Seni ve Samuel’i geride bırakıyorum diye içim hiç rahat değil.”

“Güçlü ol Gracia Hala. Unutma ki kızlar bu defa sana emanet. Samuel’le birlikte işleri yoluna koyar koymaz yanınıza geleceğim. Ne yolculukta ne de İstanbul’da hiçbir sıkıntınız olmayacak. Moşe, her türlü hazırlığın yapıldığını bildirdi. Adamlarım orada, konforunuz için çalışıyorlar.”

Sanki Ferrara’dan değil, Lizbon’dan, Anvers’ten, Venedik’ten ayrılıyor gibiler. Kızlar gözyaşlarını artık saklamıyor.

“Gidin ve artık gözyaşlarınızı, sıkıntıları burada bırakın!” dedim biraz sert olmaya çalışarak. “Bir daha sıkıntı çekmeyeceğimiz yere gidiyorsunuz. Mutlu olmanız gerekir. Gözyaşı dökmeniz değil!”

Reyna:

“Aklımız burada, sende kalacak...”

“En kısa sürede İstanbul’da buluşacağız. Bunun için size söz veriyorum...”

Onlar, demir alıp gözden kaybolana kadar baktım arkalarından.

Venedik, benim en büyük umudumdu. Orada, Ferrara'da kaldığı-mızdan daha uzun kalmış, artık kalıcı olacağımızı düşünmüştük. Bu kadar derin kırılmamda, benim hayatım boyunca hayalini kurduğum planı, Venedik'te gerçekleştirebileceğime dair güçlü umudumum payı vardı ama olmadı. Belki de bu nedenle Ferrara'da yaşadığım yıllar boyunca da aklım hep Venedik'te oldu. Venedik'te yaşıyor gibi hissedip Venedik'te iş yapıyor gibi davranıyor, Venedik'ten ayrılacak gibi hazırlık yapıyorum. Ayrılacağım şehir Ferrara değil, Venedik.

Aileyi gönderdikten bir süre sonra nihayet yapılacak bütün işler bitti. Bu defa kendim için bir gemi hazırlattım. Samuel'i yine geride bırakıyorum ama Ferrara'da güvende. Ona sıkı sıkı sarılıp, kendine çok iyi dikkat etmesini söyledim. Sonra güverteden el salladım içim karmakarışık.

Aklım hâlâ Venedik Senatosu'nu aşamayan hayalimde... Ne yazık, yeterince servetimiz olursa, uygun bir ülkede, özgürlükçü bir yönetim bulabilirsek, hedefimi gerçekleştirebilirim sanmıştım. Yanılmışım. Kendimi aptal gibi hissediyorum. Ancak saftirik biri bunun bu kadar kolay gerçekleştirilebileceğini düşünür.

Bir daha bu kadar saf olmayacağım!

Başka bir yöntem bulmak şart... Daha dikkatli, daha özenli çalışarak, hedeften hiç sapmadan...

Ailemizi İstanbul'a gönderdiğimden beri geçen süreyi düşündüm açık denize ulaştığımızda. Güvertede durmuş, yükseklerde uçan tek tük kuşları, beyaz pamuk yığınları gibi süzülen bulutları ve ufka kadar uzanan ışıltılı suları seyrediyordum. Brianda meselesi nihayet

kapandı. Venedik, Brianda'yı haklı bulup, davayı onun kazanmasını sağladı. Brianda kazandım sanırken kaybettiğini ondan sonra anlayabildi. Venedik onu haklı bulsa da her şeye el koymuş, geride kalan servetin Hazine'de tutulmasına karar vermişti. Büyüdüğünde La Chica'ya verilmek üzere daha da para konulmasını istiyordu Hazine'ye... Brianda'nın ise yeniden gelip taciz edebileceği bir ailesi kalmamıştı Ferrara'da çünkü onlar da çoktan İstanbul'a yerleşmişti.

Benimle görüşme taleplerini reddettim. Samuel'e anlatsın artık daha ne anlatacaksa. Sonunda, sessizliğe gömüldü. Gracia, bir gün onun kapıya kadar gelip dayandığını, pencereden baktığında onu gördüğünü söylemişti İstanbul'a gitmeden önce. "Benim kardeşim Venedik'te öldü!" dese de çenesinin titrediğini hatırlıyorum.

"Onu düşününce göğsümün üstüne bir ağırlık çöküyor Jozef. Annem ve babam geliyor gözlerimin önüne. Eminim, onunla böyle kanlı bıçaklı olduğumuz için annem ve babam mezarında ıstırap çekiyordur. Benim her zaman kardeşimi korumamı isterlerdi. Oysa şu geldiğimiz duruma bak. Onu bu şehirde bırakıp gidiyoruz. İkinci kez arkamızda bırakıyoruz. İstenmeyen bir eşya gibi..."

İstanbul'dan gelen haberler, Dona Gracia ve kızların sağlıklarının iyi, keyiflerinin yerinde olduğunu gösteriyor. Görevlendirdiğim adamlar büyük bir ev bulmuş ve orada kalıyorlar ama ben İstanbul'a ulaştığımda kendi istediğimiz gibi bir saray yaptıracağız.

Lizbon, Anvers, Venedik, Ferrara...

İstanbul son durak olacak mı?

Geniş halatlar ve kazıklarla çevrilmişti güverte. Kimi yerlere, kayıp düşen olmasın diye az da olsa kum serpilmiş. Güneş gözlerimi kamaştırıyor.

Yaptıklarından hiç utanmayan Brianda'yı, kalan işleri tamamlayıp, ileriki yıllarda bize katılacak olan Samuel'i, hayatını bizim gibilerle uğraşmakla geçiren asilleri, kralları, papazları ve daha nicelerini geride bırakıyorum.

Akl edip çok önceleri Türkçe öğrendim. Osmanlı hakkında dünya kadar bilgi topladım ve en nihayetinde ailem de benden önce İstanbul'a gidip yerleşti. Yine de içimde garip hisler var. Hiç bilmediğim bir yere gidiyormuşum gibi...

Korku değil. Korkmuyorum. Korkuyu, çok uzun zaman önce bıraktım bir kenara.

Ben bir Nasi'yim. Nasi prens demektir!

Bir hayalim vardı ve olmadı. Çabaladım ve şimdilik başaramadım.

Gittiğim yerde yeniden deneyeceğim. Vazgeçmek yok. Acaba orada olacak mı? İşte bunu bilmemek kafamı karıştırıyor. Sezgilerim bana güzel şeyler olacağını söylüyor. İçimden bir ses, "İstanbul'da umduğundun güzel şeyler bulacaksın..." diyor.

Önümdeki ıslıl ıslıl mavi sulara, ufka bakıyorum. Önümü kesecek hiçbir engel yok. Herkes hayal kurar ve hayal kurmak için herkesin farklı sebepleri vardır.

Biz insanlar hayal kurarız ve gerçekleştirmek için çalışırız. Gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda ise Rab karar verir. Kaderimizde olanı, İstanbul'da göreceğiz.

Her zaman rahatlamak için ettiğim duayı yine okuyorum:

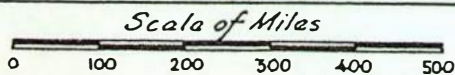
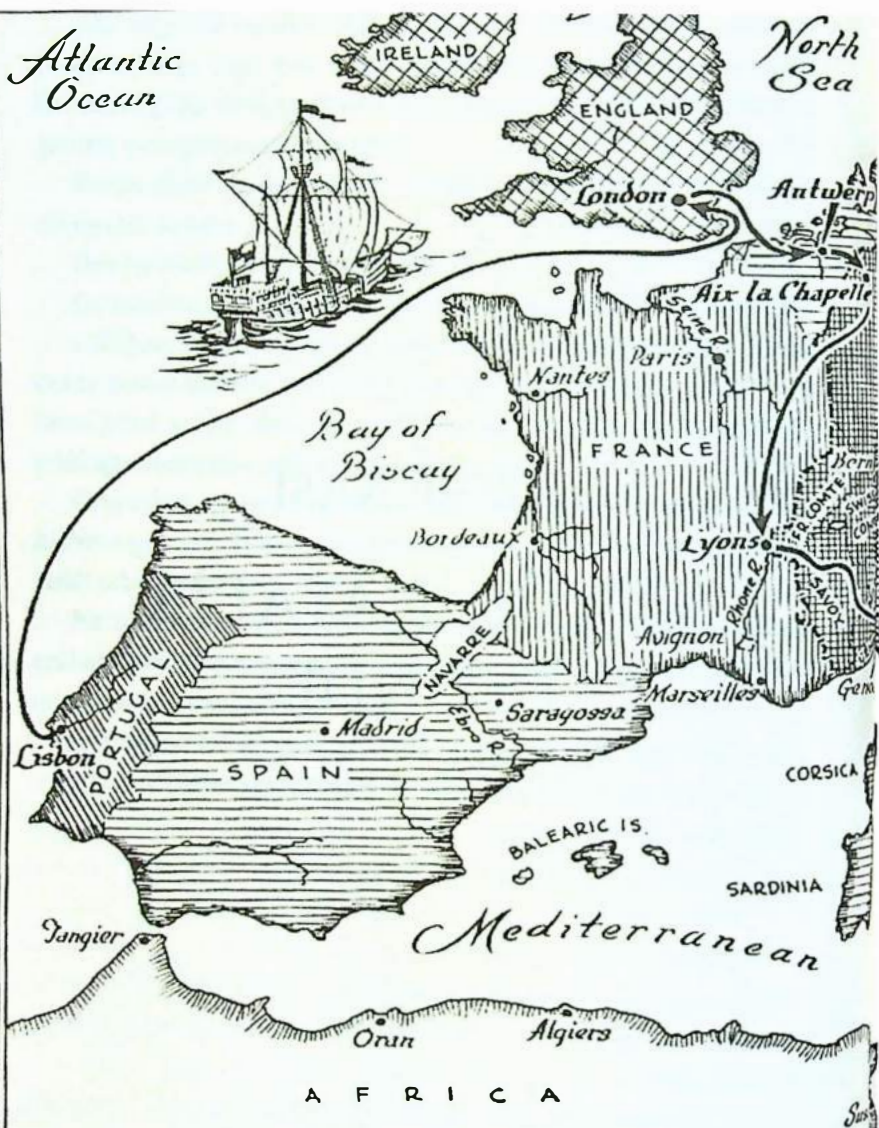
"Allah kâinatın yaratıcısıdır ve Allah tektir..."

JOZEF NASİ

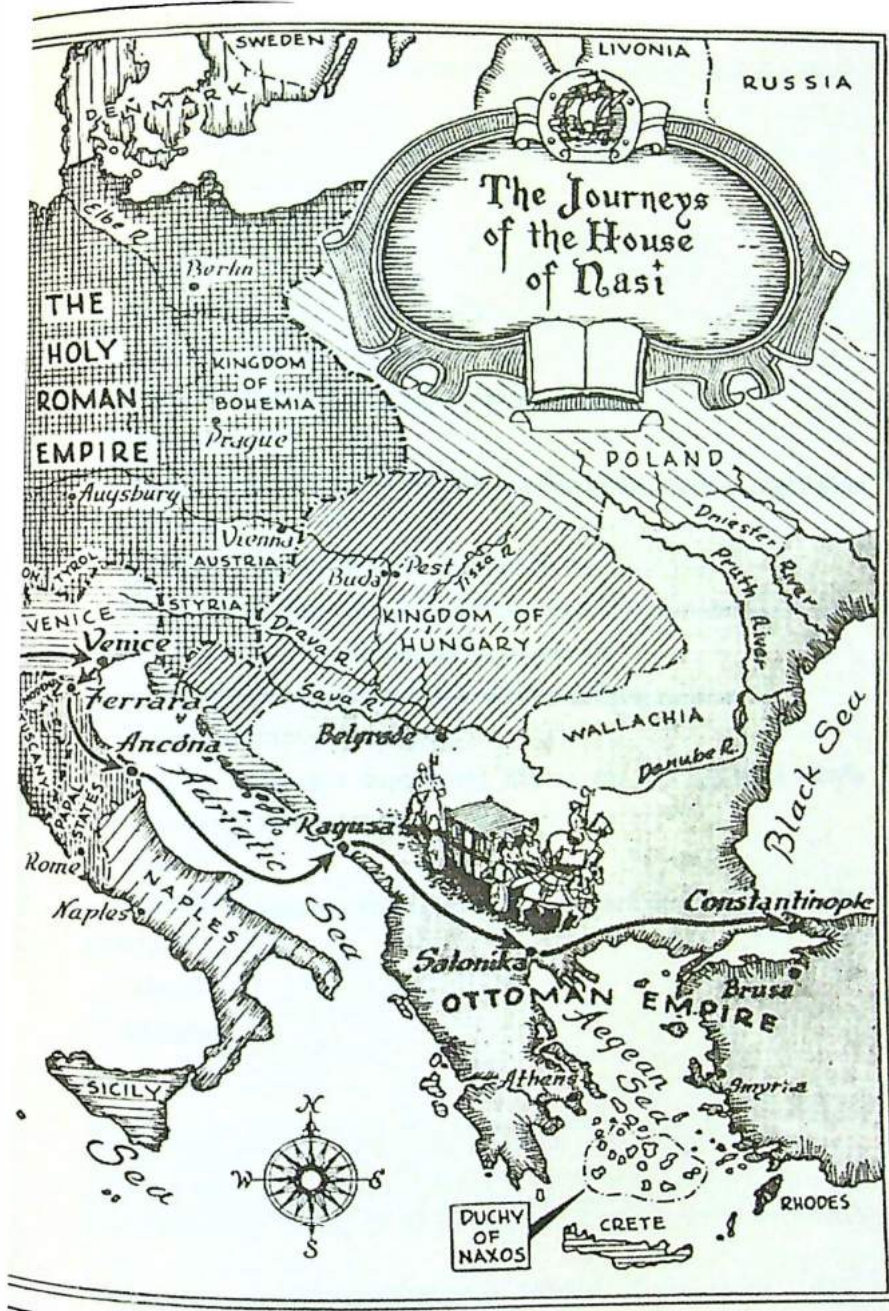
BÜYÜK HAYALİN
PEŞİNDE

Atlantic
Ocean

North
Sea

W. Strackfuss

*Bu roman, iyi araştırılmış
tarihsel gerçeklere ve karakterlere dayanmaktadır.*

Karanlık...

Her yer karanlık...

Hiçbir şey görünmüyor. Hiç ılık yok...

Uzaktan bir kıvılcım... Bir çakmaktaşı kıvılcımı...

Yaklaşıyor.

Hayır, bu bir mum alevi! Gittikçe büyüyor. Alevler gökyüzüne yükseliyor...

Gördüğüm en büyük duvar, ateş duvarı...

Kıvrılıyor, etrafımı sarıyor. Dört yanıma sardı ateşten duvar. Ortasında kaldım...

Sıcağı hissediyorum. Ayağımın altından geliyor.

“Kaçmam lazım! Kaçmalıyım!”

Acı dolu haykırımlar duyuyorum. Bir, on, yüz, bin kişi belki. Acıyla haykırıyorlar. Haykırıyorum:

“Hayır!”

Ateş her yanıma sarıyor. Gökyüzü... Gökyüzü de ateşe kesmiş. Yanıyorum!

“Hayır!”

Uyandım...

2.

Sultan, uykusu tam ortasından bölünmüş insanlar gibi uykusuz, yorgun görünüyordu. Bütün gece şiirler yazıp, kavuştuğu biricik eşi ile hoş saatler geçirdikten sonra sabah namazının ardından kötü haber gelmiş, hemen paşalarını çağırtmıştı. Has odada toplanan Divan'ın konusu, Amasya'da patlak veren olaylardı.

Uzun kaftanının samur kürklü yenleri yün ve ipeklerden dokunmuş yumuşacık halıyı okşarken, öfkeyle ellerini önünde kavuşturmuş, emir bekleyen vezirlerine döndü.

“Paşa! Duyduklarım doğru mu?”

Sultanın her yerde gözü vardı ve mühürlü bir mektupla durum çoktan kendisine bildirilmişti. Yalan söylemek, paşanın kendisini suçlu ve beceriksiz göstermekten öte bir işe yaramayacağı gibi tehlikeli de olacaktı. Heyecan ve korkusunu bastırmaya çalışarak konuştu:

“Doğrudur Sultan'ım.”

“Böyle bir kayıp var mıymış peki?”

“Öyledir Sultan'ım.”

Sultan bir anda gürleyip bağırsa mı yoksa sakın mi kalsa bilemiyor gibiydi. Geçip, usta oymacıların abanoz ağacından yonttuğu ve usta sedefkârların kakmalarla süslediği, büyük bir şiltenin ise üzerinde durduğu tahtına geçmek yerine, ellerini arkasında kavuşturup, sarayın pencerelerinden dışarı baktı. İstanbul Boğazı sakın akıyor, grileşen gökyüzü insanın içini karartıyordu.

Aklına yıllardır yaşanan olaylar geliyordu. Mısır'da kendini hükümdar ilan eden biri Yahudi Mahallesi'ni yağmalamaya kalkmış, engelleyebilmişlerdi. Budin* fethedildiğinde şehrin altın anahtarını

* Bugünkü Budapeşte'nin Tuna Nehri'nin batısında kalan kısmı.

Yahudiler getirip vermişti. Dedesinin, babasının ve kendisinin hekimleri de hep Yahudi'ydi.

"Anlat bakalım Paşa!" dedi yatışmaya başlayan öfkesinin hâlâ sönmediğini belli etmek ister gibi.

Sadrazam bir adım öne yaklaştı ve tekdüze bir tonda anlattı:

"Sultan'ım, Pesah dedikleri, mayasız ekmek yapılan bayram öncesinde Yahudi Mahallesi'nde çalışmaya giden Ermeni Mahallesi'nden bir Hristiyan oğlan, kaybolur. Bunun üstüne birtakım kendini bilmezler, 'Yahudilerin Hamursuz Bayramı'nda Hristiyan çocuk kanıyla ekmek yapıp yediğini, bu kayıp oğlanın da böyle olduğunu' söyleyerek halkı galeyana getirir. Kimi hadsizler Yahudi Mahallesi'ne baskın verir. Zayıat olur. Olaylar büyüyünce aralarında Haham Yakup Avayü Efendi'nin de olduğu Yahudiler idam edilerek, Hristiyan ve diğer ahalinin korkusu giderilmeye çalışılır. Lakin kayıp oğlanın daha sonra şehre döndüğü, bir yere kaybolmadığı ortaya çıkar. Bu defa da iftiracı olduğu sabit olanların kellesi vurulur. Amasya'daki hadiseler teskin edilmeye çalışılırken, Tokat'a da benzer hadiseler sıçrar. Lakin Sultan'ım, başka yere sirayet etmesin diye lüzum eden ne varsa yapıldı."

Sultan bu defa öfkesini saklamadı:

"Bre ne ister bu zimmîler* birbirinden? Niçin rahat rahat oturmazlar? Ekmekleri mi yok suları mı? Rahat mı batar bunlara?"

Paşa susup geri çekildi. Diğerleri hâlâ sessizdi. İkinci vezir boğazını temizleyip, yine tekdüze tonda konuştu:

"Sultan'ım, Yahudi, Ermeni ve Rum tebaanız huzur içinde bir arada yaşamaktadır. Bizden kaynaklı bir mesele olmamakla beraber, bunların kendi aralarında inançlarından gelen bazı husumetler zaman zaman çatışmaya sebep olur. Hristiyan ahali, sayıları daha az olan Musevileri zaman zaman Hz. İsa'nın katline sebep olmakla

* Osmanlı'da yaşayan ve Müslüman olmayan din sahipleri.

suçlar ve bu düşmanlık, cehaletle bir araya gelince körüklenir. Bu meselenin halli için çoğu zaman kadıya gidip, yargılamayı bekleme-yi de lüzumsuz görürler.”

Sultan daha fazla dinleyemedi:

“Yani benim çıkardığım o kadar kanun, yolladığım o kadar kadı, kurduğum o kadar mahkeme boşa öyle mi? Kimsenin ciddiye aldığı yok! Moşe burada mı?”

Paşaların arkalarında bir yerden, zayıf bir ses duyuldu.

“Buradayım Sultan’ım... Emrettiğinizi söylediler, hemen geldim.”

“Hekimbaşı, sen söyle bakalım. Nedir bu işin aslı?”

Hekimbaşı Moşe Hamon, sultandan aldığı cesaretle biraz daha öne çıktı.

“Sultan’ım, tümüyle iftiradır. Musevilik de aynen İslam gibi, kan yemeyi, kanı boşaltılmamış hayvanın etini yemeyi yasak eder. İnsan kurban etmek, hâşâ putperestlerin, imansızların işidir. Lakin eskiden beri böyle bir iftira ediliyor ve Hamursuz Bayramı’nda yapılan Matsa’ya* Hristiyan çocuk kanı karıştırılıyor diye iftiralar ediliyor. Hamursuz ekmeği kar beyazı olup tümüyle iftiradır. Olacak şey değildir.”

Sultan:

“Buna delilin var mı peki?”

Moşe, yanında getirdiği ruloları gösterdi.

“Var Sultan’ım. Hepsi burada. Hem haham efendilerden hem de Musevi şeriatına ait kaynaklardan bulunup hazırlandı sizin için. Bunları incelediğinizde göreceksiniz ki iftiradan öte bir durum yok.” Sonra sesini biraz daha hüzünlü hale getirdi. “Bizim zaten bununla ilgili bir korkumuz yok Sultan’ım. Ulemanız da bilir ki bu bir iftiradır. Bizim Muhteşem Süleyman** Hazretleri’nden Musevi tebaanız olarak talebimiz, bu iftiralara kananların engellenmesidir.”

* Mayasız ekmek.

** Kanuni Sultan Süleyman.

Sultan, baş vezirine işaret etti. Sadrazam hemen uzanıp Moşe Hamon'un elindeki kâğıtları aldı. Hızlı hızlı okudu. Sonra Sultan'a baktı.

"Hekimbaşınız Moşe Ağa doğru söylüyor Sultan'ım..."

Sultan az da olsa rahatlamış gibiydi. Geçip tahttaki geniş şiltenin üstüne bıraktı kendini.

"Konu detaylı incelensin, bana bildirilsin. Her kim ki bu iftiralara karışmışsa, gereği kadılar tarafından yapılsın. Ayrıca, bundan sonra Musevi tebaamızla ilgili davalar Divan'ımızda mahkeme edilecek, benim emrim olmadan, başka herhangi bir yerde görülmeyecektir."

Moşe Hamon rahat bir nefes aldı ve minnettarlıkla mırıldandı:

"Var olun Sultan'ım..."

3.

Kan ter içinde kalmışım. İçliğim su gibi olmuş terden. Ateşin sıcaklığını hâlâ yüzümde hissediyorum. Yüzüm kavruluyor. Elimle yüzümü yokluyorum. Nefesim düzelmiyor.

Etrafıma baktım. Ses seda yok. Demek ki herkes uyuyor.

“Dışarı çıkmam lazım.”

Üstümdeki ince örtüleri atıp, kalktım. Kendimi dışarı attım. Hanı beklesin diye tutulan köpekler uyandı. Biri kafasını kaldırıp şöyle bir baktı, hırladı. İçeriden çıktığımı anlamış olacak ki boş verip yatmaya devam etti.

“Bizi koruması gereken askerler nerede?”

İstanbul’dan emir gelmiş, korunmamız için muhafızlar görevlendirilmişti. Ragusa’dan* Selanik’e kadar geldikten sonra muhafızlar değiştirilmiş ama yine korunuyorduk. Hem beni hem de Venedik, Ferrara gibi şehirlerden İstanbul’a gitmek için yola düşen ve benim de yolda olduğumu öğrencince güzergâhta bana katılanları...

“Demek ki biz uyuyunca onlar da uyumaya gidiyor... Demek ki derin uyumamak lazım! Gerçi artık Osmanlı topraklarındayız. Ne olabilir ki?”

Rüzgâr püfür püfür esiyor, üşütüyor. Üzerimdeki her şey kuruyor bu rüzgârla ama üşüyorum. Biraz daha kalırsam hastalanacağım.

Sessizce çıktım tahta merdivenleri. Bulunabilecek en iyi hanlar bulunuyor ama yine de her adımında tahtalar öyle gıcırıyor ki birilerinin uyumaması mümkün değil. Bütün kapılar kapalı. Hepsi arkadan sürgülenmiş olmalı.

* Dubrovnik.

“Yeniden güven kazanmaları zaman alacak...”

Kendi odama girdim yeniden. Muhafızım, gölgem olması gereken Issac de uyuyor.

İlk olarak denizin üstündeyken gördüm bu rüyayı. Ragusa'ya varmadan. Sonra Selanik'te. Şimdi İstanbul'a bu kadar yaklaşmışken bir daha...

Aklımda sürekli bu rüya var.

Acı dolu haykırışlar öyle gerçek ki... İnsan rüya değil gerçekten duyduym sanıyor. Sıcaklığı hâlâ hissediyorum. Yüzümü kavuruyor.

Bu rüyanın tabiri ne?

İstanbul dünyanın en güzel şehri... Muhteşem Süleyman'ı muhteşem yapan, bu şehir olmalı...

Portekiz'de doğmuş, Anvers'te,* Venedik'te ve Ferrara'da yaşamış, ömrünün neredeyse tamamına yakını zorunlu Hristiyan olarak geçiren bir ailenin dört üyesi artık İstanbul'da yaşayacağız. Süleyman'ın şehri dünyanın en güzel yerine kurulmuş. İçinden Karadeniz ile Marmara'yı birbirine bağlayan Boğaz geçiyor. Her tarafta ormanlık alanlar, ağaçlıklar var. Yetmez gibi bir de Haliç var ki birçok şehirde buradaki gibi güzel konaklar yoktur. Bizans'tan kalma birçok yapının, surların, burçların, hisarların da halen ayakta olması dikkatimden kaçmadı. İnsanları ürkütmek, sindirmek için yapılmış katedrallere göre daha sıcak ve güzel görünen, ince minareleri göğe yükselen camiler görüyorum etrafımda. Sanki tüm şehir tepeler üstüne kurulmuş gibi. Nerede bir yüksek yer varsa, üzerinde binalar, minareler.

Ailemden hayatta kalan topu topu beş kişi var. Gracia Hala, onun kızı ve benim nişanlım Reyna ile küçük halam Brianda'nın kızı La

* Antwerp.

Chica'yı önceden gönderdim İstanbul'a. Ferrara'da Gracia Hala ile kanlı bıçaklı düşman haline gelen Brianda Hala'yı ve kardeşim Samuel'i bıraktım. Lizbon'da doğmuş, Louvain'de eğitim görmüş, Anvers'te iş hayatına atılmıştım. Venedik ve Ferrara'da geçirdiğim yıllardan sonra şimdi İstanbul...

Huzur ve güven gerçekten burada mı? Bu defa başarabilecek miyiz?

Brianda Hala'nın kocası Diogo, Gracia Hala'nın kocası Francisco'nun erkek kardeşiydi. Onu Anvers'te, engizisyon yargılaması sonrasında kaybettik. Hayatını Marran* denilen biz zorla Hristiyanlaştırılmış Musevilerin dertlerine derman olmak için harcadı ve ne yazık ki bu güzel günleri göremeden ömrünü tamamladı. Diogo hayatta olsa, İstanbul'a bizimle gelir ve bayılırdı muhakkak. Burada her yer baharat kokuyor. Baharat Diogo için zenginlik demek. Diogo baharat tüccarıydı. Mendes Müessesesi'nin sahip olduğu servetin kaynağı, onun döneminde neredeyse tümüyle baharattı. Ondan sonra Mendes Müessesesi'nin yönetimini, Gracia ile birlikte devralınca, para işlerine ağırlık verdim.

İki hayalim vardı ve bunlardan birini gerçekleştirmeyi başardım: Hiçbir tüccar para ve malı üstünde taşıyarak dolaşmayacak. Öyle bir sistem kuracağım ki, Anvers'ten parayı ödeyen Venedik'ten malı teslim alacak. Lyon'dan parayı yatıran, Ferrara'da çekebilecek. Müessese olarak biz de küçük bir komisyon alacağız bunun karşılığında. Hem tüccarlar kazançlı çıkacak hem biz para üzerinden para kazanmış olacağız. Bunu başardım... Artık tüccarlar hem bizim hem de örnek olduğumuz diğer müesseselerin kapısını çalıyor aynı şekilde faydalanmak için. Herkes kârlı.

İkinci amacım ise küçük bir çocukken hayalini kurduğum şeyi gerçekleştirmek. Oradan oraya taşınarak, ülkeden ülkeye kaçarak ne engizisyon yargılamasından kurtulabiliyoruz ne de servetimize göz dikenlerden. Her an tetikte her an tehlikenin ne yönden geleceğini

* Zorla Hristiyanlaştırılan Museviler.

bilmeden yaşamaktansa, kendimizi her yönden ve sürekli kollamak zorunda kalmayacağımız topraklarda yaşamak...

Buna çok yaklaştım geçmişte ancak Venedik geçit vermedi.

Acaba Süleyman'ın ülkesi buna izin verecek mi?

Tüm şehir kıpır kıpır... Gracia'nın mektuplarından biliyorum. İstanbul'a gelir gelmez Musevileri görmek istemiş, kendisine yaşayan, sokaklarda özgür özgür dolaşan Museviler gösterilmesini istemişti... Neyse ki onları karşılayan Süleyman'ın hekimi Moşe Hamon, hemen ilk bulduğu Musevi'yi ona göstermiş, içinin rahat etmesini sağlamıştı.

Artık Osmanlı topraklarındayım. Güvenlik endişem yok. Her attığım adımda biraz daha rahatlıyorum. Sanki bir lidermişim gibi peşime düşmüş, konvoylar oluşturmuş dindaşlarımla yüzleri gülüyor. Benim gibi sıradan birine bile minnet duyuyorlar ve içlerinden geçeni biliyorum, bana bir çeşit kutsallık atfediyorlar. Oysa öyle değil. İstanbul'a gelmeleri önce Süleyman sonra bu konuda çok çaba gösteren Moşe sayesinde. Süleyman'ın bize sözü var. Onun babasının ve dedesinin de vardı. Museviler, dini ve dünyevi yasalara uyup, vergisini ödediği takdirde özgürce inancını yaşayacak, tüm insanlar gibi vatandaşlık haklarından sonuna kadar yararlanacak.

Moşe'nin talebiyle, ailemiz için "tebaamızdır" belgesi hazırlayıp göndermiş ve yolculukta rahat etmiştik.

Nihayet emniyetteyiz!

Geçtiğimiz yerlerde her şey ayarlanmış, paşalar, beyler, İstanbul'dan gelen emirle bizi el üstünde tutmuş, korunmamız için ellerinden geleni yapmış, zaman zaman beni sofralarında ağırlamıştı. Öyle şaşıla bir konvoyumuz yoktu. Çoğu yol yorgunu, çoğu farklı bir kültürün izlerini ve yıpranmışlığı üzerinde taşıyordu ama verilen korumalarla yolları aştıkça, bizi görenler yabancı bir ülkenin elçisi geçiyor sanmış olmalı.

İstanbul'un içinde de aynı durum devam etti. En önde beni ve gölgem Issac'i taşıyan araba, arkanızda sonunu göremediğim arabalar,

atlılar hatta nereden bulunduysa, birkaç da deve... Bir de artık usandıklarını saklamayan muhafızlar, hizmetkârlar..

Bu baharat kokuları ile deniz kokularının birbirine karıştığı şehri merak ediyor, Gracia'nın, Moşe'nin yazdığı mektupları tekrar hatırlıyorum. Etrafı seyrediyorum bol bol. Meydanlar, yollar insanlarla dolu. Dükkân önlerine yığılmış çuval çuval mallar, çerezler, top top kumaşlar, dürülmüş halılar, kilimler, demir ve deri eşyalar... Büyük, pazaryeri gibi bölgelerde her türden, her görüntüden insanlar. Artık gözümle de görüp emin oldum: Burası da dünyanın çekim noktalarından biri. Yetmiş iki milletten insan burada buluşuyor.

Bir tüccar için bulunmaz fırsat!

Tiyatro oyunlarında, masallarda rastlayabileceğim bir görüntü. En çok da neden hemen herkesin kafasına göre çok büyük, kocaman şapkalar giydiğini merak ettim. Kimilerinde kovuk dedikleri kocaman ve üstü bezlerle kaplanmış şapkalar, kimilerinde ise dikdörtgen başlıklar.

Yine aynı sesi duydum. Ragusa'dan beri duymaya alıştığım ses:

"Allahüekber, Allahüekber!"*

İlk duyduğumda garibime gitmiş, bir olay var, birileri çağrıda bulunuyor sanmıştım ama Issac sağ olsun hemen anlattı:

"Ezan..."

"Nedir o?"

"Namaz kılıyorum ya ben bazen. Müslüman ibadeti. İşte o yapılmadan önce, toplu halde ibadet etmek için, Müslümanlar böyle çağrıyor. Peygamber döneminden beri aynı çağrı kullanılıyor."

Issac'ten yıllardır Türkçe öğreniyorum. Onu Anvers'te bir liman işçisiyken bulup, yanıma almamın sebebi bu. Üstelik hem konuşmayı hem de Türkçe okuma yazmayı öğretti. Türkler Arap alfabesi kullanıyor. İbadet çağrısı Arapça, ibadetler de Arapça. Arapça bilmiyorum.

* "Allah en büyüktür. Allah en büyüktür."

Issac de bilmediği için öğretemedi. Anadilim İbranice yanında, Portekizce, İspanyolca, Latince, Felemenkçe ve biraz da Almanca biliyorum. Türkçeyi de öğrendikten sonra bu defa Arapça öğrenmem mi gerekecek? İhtiyaç duyarsam, neden olmasın?

Issac huzursuz, kıpırdanıyor. Bir suçlu olarak kaçtığı ülkesine, benim muhafızım olarak geri dönmekten hem memnun hem de gergin.

Arabamız durunca şaşırdım. Surları, askerlerin kontrol ettiği devasa kapıyı bile geçerken durdurulmamıştık.

İndim.

“Ne oluyor?”

Karşımda benden daha yaşlıca biri... Tanımıyorum ama nedense o beni tanıyor gibi görünüyor. Elini uzattı.

“Hoş geldiniz Jozef...” dedi. “Benim adım da Jozef. Adaşız. Babam Moşe Hamon’un isteğiyle sizi karşılıyorum.”

Yumuşadım. Karşımdaki de bir Musevi. Hem de Osmanlı Musevisi.

“Hoş bulduk...” dedim. “Şükür ki İstanbul’a kavuştuk.”

Sıcakkanlı bir insandı ama acelesi varmış gibi davranıyordu. Arkasında duran askerler ve sivil bazı görevlilere döndü. Türkçe bildiğim için ne söylediğini anlıyorum.

“Bay Nasi’ye ben eşlik edeceğim. Diğerleri size emanet... Onları öncelikle Galata’da, diğer Musevilerin bulunduğu yerlere, Padişah efendimiz tarafından lütfedilen köylere yerleştirirsiniz. Müsaadenizle.”

Bana döndü.

“Diğer misafirler yerlerine götürülmek üzere sizden ayrılacak. Siz benimle geliyorsunuz. Ya da ben sizinle... Gidelim mi?”

Gülümsedi.

“Olur...” dedim tekrar arabaya binerken. “Biz niçin onlarla gitmiyoruz?”

Issac’e baktı. Göz kırptım.

“Sorun yok!”

“Dona Gracia ve kızları yoksul dindaşlarımızla aynı muhitte oturuyor. Onlar için kiraladığınız yer Pera’da. Ben sizi oraya götüreceğim. Babam sizi karşılamak istiyordu fakat Sultan Süleyman’la birlikte sefere çıktı. Padişah’ın şahsi hekimi olduğu için yanından ayrılmasına izin vermiyorlar. Nereye giderse o da gitmek zorunda.”

“Duymuştum... Sağ olsun. Avrupa’da Sayın Moşe Hamon’a müteşekkir olan, bizim gibi çok insan, çok aile var. Bize yardımları unutulmaz.”

Gülümsedi.

Acaba bu, o mu?

“Kim olursa olsun, elinden bir yardım geliyorsa yapıyor. İyi bir hekim, diş ağrılarını dindirebiliyor. Hatta bazı ağrıları müzikle tedavi ediyor. Özellikle de uyumakta zorlanan şehzadelerin ağrılarını.”

“İsminiz, dedenizin ismi değil mi?” dedim arabasının sarsılmasını aldırmayarak. “Başka kardeşiniz var mı?”

“Evet. Hekimlik bizde dededen miras... Babam, ilk çocuk olduğum için herhalde, bana dedemin ismini vermiş. Dört kardeşim daha var. İki kız ve iki erkek. Üçü hayatta.”

Birden keyfim kaçır gibi oldu. İstanbul’a geldim, özgür topraklara ama Moşe Hamon’un talebini ne yapacağız? Bize yardım ettiği ve gerçekten çok sevilen bir adam olduğu için, onu reddetmek zor. Ne Gracia Hala doğrudan “hayır” diyebilirdi ne de ben... Bize bu kadar iyiliği dokunan ve Saray çevresinde bu derecede etkili olan bir insanın küçük bir ricasına olumsuz yanıt vermek kolay değil! Öte yandan, kabul etmek daha da zor.

Başka şeyler düşün Jozef!

“Gracia Hala ve kızlar nasıl? Mektuplarında iyi olduklarını ve İstanbul’u çok sevdiklerini yazıyorlar ama siz görüşebiliyordunuz herhalde.”

“Endişelenmeyin. Keyifleri de sağlıkları da yerinde.”

“Gerçekten burada Museviler baskı görmüyor değil mi?”

"Hayır. Hatta eğer sizin gibi vasıflı biriye, el üstünde tutulacaktır."

"Kendi adlarınızı kullanabiliyorsunuz. Size ağaç isimlerini zorla isim diye vermiyorlar..."

Güldü.

"Musevi isimlerimizi aynen koruyoruz ama bazı farklılıklar var tabii. Musevilige ait isimler Türklerde de var ve telaffuz bazen onlardaki şekliyle olabiliyor. Abraham'ın İbrahim, Jozef'in Yasef olması gibi. Ama söylendiğinde hangi ismin kastedildiğini kolaylıkla anlarırsınız. Jakop değil Yakup mesela... Siz asıl Avrupa'yı anlatın. Avrupa nasıl, Venedik nasıldı? Ferrara'da rahatınızın yerinde olduğunu söylemişlerdi."

İç çektim.

"Engizisyon paslı bir çivi gibi... Battığı ülkeyi çürütüyor, sızdığı yeri yaşanmaz hale getiriyor..." dedim karamsar bir sesle. "Musevilerin kanını kurutmak için ülke ülke yayılıyor. Orada kalsak, asla rahat edemezdik."

"Burada edersiniz. Süleyman adil bir hükümdardır. Öyle çok kanun çıkardı ki lakabına 'Kanuni' diyor Türkler. Avrupa'daki gibi 'Muhteşem' denilmiyor burada. Farklı dinlerden, aynı dine ait farklı mezheplerden insanlar barış ve sükûnet içinde yaşayıp gidiyor. Elbette bazı sınırlamalar var ama herkesin canını, malını, namusunu emniyet altında tutmak, devletin birinci görevi. Müslümanlar ya da Hıristiyanları rahatsız edecek şeyler yasak. Normal zamanda vergi, savaş zamanı da istenen fazladan şeyler olursa, onları karşılamak zorunlu."

Arabanın küçük penceresinden dışarı baktım. Kalabalık azalıyor. Demek ki daha sakin bir yere gidiyoruz.

"Süleyman Hazretleri, çok güçlü ve akıllı bir kraldır. Çoğunlukla ordusunun başında, şehir dışında bulunur. İstanbul'dayken de vaktinin çoğunu Hürrem Sultan'la geçirir. Bir harem dolusu eşi var sayılır ama onun için varsa yoksa Hürrem Sultan."

Mırıldandım:

“Güzel bir kadın olmalı...”

“Güzeldir. Dünya güzeli bir kadın... Şimdi yaşlandı biraz ama güzelliği bir yana, dünyanın en güçlü kraliçesi o çünkü Süleyman sadece onun sözünü dinliyor, bir tek onun muhalefet etmesine izin veriyor. Kanuni’nin olduğu gibi, Hürrem Sultan’ın da Musevilere desteği var. Özellikle Ester Handalı’yi çok tutar.”

“Ester Handalı...”

“Ona, ‘Kira Ester’ de derler. Handalı ailesinden. Eskiden doğumlara da gider, ebelik filan yapardı. Şimdilerde değerli taşlar satmak dışında işi yok. Saraya ve zengin beylerin paşaların eşlerine mücevherler satıyor. Hürrem’i Avrupada ‘La Rossa’ ya da ‘Roxelana’ adıyla tanıyorlar değil mi?”

Cevabı beklemeden ekledi:

“Geldik. İşte burası!”

Araba durdu. İndiğimiz yer de hareketli sayılabilecek bir sokaktı.

“Artık bana müsaade. İşime dönmem lazım. Babamın yokluğunda hekimlik işleri bana kalıyor. Dona Gracia’ya saygılarımı iletin lütfen.”

Tekrar elimi sıktı arabanın arkasındaki sandıklarımı indirilirken.

Tam ayrılacaktı ki kendimi tutamayıp sordum:

“Bekâr olan siz miydiniz, kardeşlerinizden biri mi?”

Evde bir sevinç fırtınası koptu. Çoktan buraya alışmış olduğunu anladığım ailem, benim bugün gelmemi bekliyor ama daha geç saatte kapıyı çalacağımı düşünüyor olmalı. Gracia yukarı çıkmamı beklemeden merdivenleri inerken, kızlar koşup onu geçmiş, hepsi birden bana sarılmıştı.

“Hoş geldin Jozef!” dedi Gracia gözlerindeki yaşları kurularak. “Rabb’ime şükür! Nihayet!”

“Hoş bulduk...” dedim oturacak bir yer bakınırken.

Hemen bir koltuk gösterdiler. Ferrara’daki konfor burada da sağlanmış, ev gayet güzel döşenmişti. Çok yüksek kira ile tuttuğumuz bu evin, onların rahatını sağladığına emindim. Issac eşyaların yerleştirilmesine refakat ederken, hizmetkârlar etrafımızda dört dönüyor, bir isteğim olup olmadığını soruyor.

“Bir kadeh şarap iyi olur...” dedim. “Dinlenmem lazım. Yol beni yordu.”

“Kahve getirin!” dedi Gracia. “Bizim içtiğimizden.”

Durup onlara baktım. Epey zaman geçmiş. Reyna biraz daha olgunlaşmış, La Chica boy atmış, kocaman bir genç kız olmuş. Gracia’da fazla bir değişiklik yok.

Koyu kıvamlı bir şey getirdiler.

“Bu nedir?”

Gracia, “Türkler kahveyi böyle pişiriyor...” dedi. “Kokusu bile harika.”

Kokladım. Gerçekten güzeldi. Ben Anvers’te yaşarken de Yenidünya’dan* kahve gelir ve torbalar dolusu satılırdı. Çekirdeklerin

* Amerika.

kavrulup sonra da toz edilerek suyla pişirildiğini biliyordum ama buradaki daha farklı gibiydi.

Tereddüdümü anlamış gibi ekledi:

“İç sen. Bak, yorgunluğuna nasıl iyi geliyor.”

Gerçekten iyiydi tadı. “Bunun ticaretini de yapmalıyız...” diye düşündüm.

“Neler yaptınız Gracia Hala? İyi gördüm sizi.”

“İyiiz Jozef. Çok mutluyuz. Senin gelmenle artık gözüm arkada kalmayacak. Moşe işini gücünü bırakıp bizimle ilgileniyor...” dedi minnettarlıkla. “Tabii İstanbul’da olduğu dönemlerde... Kendisi yokken çocuklarının ilgilenebileceğini söyledi ama ona pek yanaşmadım.” Göz kırptı. “Osmanlı Sarayı’nın Hekimbaşı olarak ciddi bir etkinliği var. Bize çok faydası oldu. Babasının da Selim’in* hekimi olduğunu biliyor muydun?”

“Biliyorum. Üst düzey bilgiye sahip hekimlerden bir kurul oluşturmuş. Çok uzun zamandır Osmanlı’da hekimliğin müfredatını bu kurul belirliyor. Jozef Hamon... Fakat Moşe’nin oğlunun adı da Jozef’miş. Tanıştık.”

“Selim, Musevi Mahallesi’nde dört katlı, büyük bir ev yaptırmış onun için. Şimdi de Moşe ve çocukları oturuyor aynı yerde. Görmem lazım. İstanbul’daki en güzel evlerden biri...”

Reyna:

“Müslüman kadınlar erkeklerle görüşmediği halde Moşe Hamon, Hürrem Sultan’la bile görüşebiliyor. Onun da hekimi.”

“Öyle olsun...”

“Jozef, niye kaçtı keyfin?”

Gracia adeta içimden geçeni okuyabiliyor. Ne de olsa onun elinde büyüdüm.

“Yok. Sadece yorgunum.”

* Yavuz Sultan Selim.

“Onunla iyi geçin Jozef! Eğer burada tutunmak, başarılı olmak istiyorsak yolu Moşeden geçiyor.”

“Endişelenme Gracia Hala. Onunla mutlaka iyi geçinirim çünkü büyük saygım var. Süleyman’a yakın olup, ‘Kan İftirası’na karşı doğruları anlatmasa, bugün belki Museviler Osmanlı’da rahat yaşamayacaktı. Avrupa gibi olacaktı burası da.”

Musevilere tarih boyunca çok iftira atılmıştı. Firavunlar, kuraklığın sebebi olarak Musevileri görmüş, Avrupa’da bir şehirde veba yayılınca Museviler suçlanmış, zenginleştiklerinde bu tefecilik olarak gösterilmişti. Ancak bunca iftira içinde bir tanesi vardı ki, en ağırıydı: Kan İftirası.

“Museviler Hamursuz Bayramı’nda Matsa denilen mayasız bir ekme yapıyor. Bu ekmeğin içine Musevi olmayan bir çocuk bulup, onu çivili merdaneden geçirerek kanını alıyor ve katıyorlar.”

Deli saçmasıydı ama yine de insanları en hassas yerlerinden vuruyor, olur da Hamursuz Bayramı öncesi ve sırasında bir çocuk kaybolursa, cahil kitleleri Musevi mahallelerine dökmek çok kolay oluyordu. Sırf bu iftiradan dolayı şehirlerinde Musevi istemeyenler vardı. Bir yalan ne kadar büyük olursa o kadar çok yayılıyor. Her yerde ve her dönemde bu iftira karşımıza çıkabiliyor.

Kan içen Yahudi!

Tarih boyunca ülkesinden sürülen, oradan oraya savrulan, işkence gören, hapsedilen, kanı dökülen bizdik ama kan içtiğimizi iddia edenler oluyor, ne yazık ki inanan da çıkıyor...

Şehzade denilen veliahtların yetiştirildiği şehirlerden olan Amasya’da bu iftiranın ortaya çıktığını ve Moşe Hamon’un Süleyman’ı ikna etmesiyle gerçeğin ortaya çıkarılabildiği Avrupa’da da biliniyordu. Moşeden bilgi alan Süleyman, Musevi din adamlarını çağırıp dinlemiş, olayın içyüzünü detaylarıyla öğrendikten sonra sıkı önlemler almıştı. Moşe’nin varlığı, olası bir faciayı ve belki de binlerce Musevi’nin hunharca öldürülmesini engellemişken, onunla iyi geçinmek bir yana, minnet duygum hiç bitmeyecekti.

Zaman zaman Hıristiyan cemaatinden Saray'a şikâyetler gittiğini, Musevilerle ilgili olarak, "İnançlarımızla alay ediyorlar. Hz. İsa'ya hakaret ediyorlar..." iddialarının ortaya atıldığını da biliyorduk ancak bunların hiçbirinin doğru olmadığı kısa zamanda ortaya çıkmıştı.

Doğruydı. Biz Museviler Hz. İsa'nın "Tanrı'nın oğlu" olduğunu kabul etmiyoruz. Ancak bu hakaret anlamına gelmez. Kaldı ki Müslümanlar da Hz. İsa'yı bir peygamber olarak kabul ediyor ancak "Tanrı'nın çocuğu değil, bir insan olduğunu" söylüyordu. Bunun da etkisiyle, Moşe Hamon ve onun gibi Saray çevresinde etkili Museviler, kendi doğrularını anlatabilme imkânı buluyordu.

Gracia, beni rahatlatacak sözü söyledi:

"Jozef, Moşe Hamon'a minnettarız ama merak etme! Onun istediği asla olmayacak."

5.

İstanbul'da bizim için bulunan ev oldukça büyük, geniş ve çok da merkezi. Buraya gönderdiğim adamlarım, Moşe'nin de yardımlarıyla iyi çalışmışlar. Kimilerinin Pera dedikleri bu yerde, oldukça yüksek sayılabilecek bir rakamla ev tutulmuş, içinin konforu da sağlanmış, hiçbir masraftan çekinilmemiş. Gracia, La Chica ve müstakbel eşim bu şehirde yabancılık çektiler mi bilmiyorum ama çok zengin bir ailenin İstanbul'a gelip yerleştiğini duyan esnaf onlara sebzenin, meyvenin, etin, sütün, kaymağın en tazesini, en lezzetlisi, en güzellerini getirmiştir. Ferrarâda hizmetkârlarımız yapardı gıda alışverişini. Burada esnaf kapıya kadar getiriyor.

İstanbul'da her şey bol... Burada neyin ticaretini yaparsam yapayım, başarılı olacağımdan şüphem yok. Tek sıkıntım, Venedik ya da Ferrarâda bulduğum kadar güzel şaraplar bulamamak. Müslümanların şarap içmesi yasaktı ve üretimini de satışını da gayrimüslimler kendi aralarında yapıyorlardı.

Issac, İstanbul'a dönüşümüzle birlikte kendini gizlemeyi artık bıraktı, o da bizim yaptığımız gibi eski ve gerçek dinini yaşamaya başladı. Başına bir sarık dolamış, ağaran sakalını biraz daha uzatmış, beş vakit namaz kılmaya başlamıştı. Kimseye bir zararı yoktu. Onu yıllar önce Türkçe öğretsin diye yanıma almış, işini kesintisiz yapsın diye görevini muhafızlığa çevirmiştik. Eskisi kadar tetikte de değildik ve güvenlik sıkıntısı hissetmiyordum. Yine de aynı işine devam etmesini ve en azından benim gözüm kulağım olmasını istedim.

Doğrusu cebinde para ile döndüğü memleketinde, bir zamanlar fakir bir bostancının yedi çocuğundan biri olan o yoksul kişi değildi

artık. Oldukça büyük servet sahibi bir adamın, en yakınındaki kişiydi. Giyim kuşamından hali tavrına kadar bu yansıyor, kuşkusuz yıllar önce ülkesini terk ederken olduğundan çok fazla saygı görüyordu.

“Sadece Moşe Hamon değil...” dedi yine getirdiği bilgileri anlatırken. “Saray ve çevresinde itibarı olan çok sayıda Musevi var. Hatta mültezim, müsteşar, kâtip, mali vekil gibi işlerde çalıştırılanlar var. Ticaret işinde daha çok sarraflık, aktarlık, halıcılık, kilimcilik ve kumaşçılık gibi işleri yapıyorlar. Fatih Sultan Mehmet Han* bu bölgeden kovduğu Venediklilerin yerini vermiş Musevilere. Galata bölgesinde az sayıda Musevi var. Selanik’ten getirilen Museviler Haliç civarına, sonrasında Bayezid Han’** getirdiği Museviler ise ki bunlara Sefarad diyorlar, Balat civarına yerleştirilmiş. Eski Bizans sarayının yıkıntılarının olduğu yere. Bir de Macaristan’dan gelen Museviler var...”

Gözlerini kısmış, anlatıp duruyordu.

“Bana hepsinin adını, ailesinin adını, yaptıkları işleri yazıp getir...” dedim. “Hepsi ile tanışmam, yakınlaşmam lazım. Özellikle de sarayda çalışanlarla...”

Başının salladı. Kusursuz bir şekilde yapacağından şüphem yok. Elde ise şimdilik yalnızca Moşe Hamon var. Hem minnettara olduğum hem de hayatımda istemediğim kişi.

Yerleşme işim bitince, İstanbul’a döndüğünü öğrendiğim Moşe’yi davet ettik evimize. Artık yüz yüze tanışmak istiyorum.

Oğluna benziyordu ama daha yaşlı. İlerlemiş yaşına göre dinç, kendine güvenli ve daha ilk anda karşısındakine güven veren bir adam. Fakat dikkatli biri, onun her zaman söylediğinden daha fazlasını bilen insanlardan olduğunu anlardı.

Kibarca hal hatır sorma ve yoklama... Anlaşılan, o da bana saygı duyuyor. Bunu hissettim.

* Fatih Sultan Mehmet.

** 2. Bayezid.

Gracia Hala, "Söylesenize Sayın Hamon, sürekli 'paşa' dedikleri şu bakanlarla mı berabersiniz?" diye sordu.

Moşe'nin yüzünde genellikle bir gülümse. Yine aynı şekilde:

"Hayır, Dona Gracia. Paşaların her biri kudretli adamlar. Çoğu, sahip olduğu görevi, şan ve şöhreti cephede kazandı. Onlar bir tek Süleyman'ı kendilerinden üstün sayıp, onun altında kim varsa küçümserler. Öyle olunca, ancak hasta olurlarsa görüşebiliyorum. Bir de Süleyman'ın yanındayken tabii..."

Yine gülümsedi.

"Hayatta inanmam! Bize, sizin Saray çevresinde çok etkili olduğunuzu anlattılar."

"Varsınlar yine öyle bilsinler."

Güldük.

"Siz ne düşünüyorsunuz Jozef?" dedi Moşe. "Osmanlı sizin gelişinizden çok memnun ama sanırım boş durmayacaksınız."

"Henüz araştırmalarım devam ediyor Sayın Moşe. Mendes Müessesesi'nin Avrupa'daki faaliyetleri devam ediyor. Sanırım burada da aynı işlere devam edeceğiz. Ön planda ben görünsem de iş konuşacaksanız, Gracia Hala ile konuşmanızı öneririm. Bizim gerçek patronumuz odur."

Gracia:

"Tevazu gösterme Jozef. İşleri sana emanet ettik. Nazar değmesin ki sen de çok iyi yetiştin. Hem artık benim işten elimi eteğimi çekme vaktim geldi de geçiyor bile. Geçmişte kalan yılların acısını çıkarmak niyetindeyim. Rabbim nasip ederse, kendimi daha çok dinime, inançıma vermek benim amacım."

Moşe:

"O halde bilin ki İstanbul'da sizinle iş yapmak isteyen çok kişi var. Sizinle görüşebilmek, iş yapabilme fırsatı istemek için benim bile kapımı aşındırıyorlar. Özellikle de para işleriyle uğraşanlar..."

“Biraz daha süre... Kafamda işlere yeniden ağırlık vermek var ama henüz yerleştik bile sayılmaz. Önce kendimize güzel bir ev bulmamız, olmazsa yaptırmamız lazım.”

“Burayı beğenmediniz mi?”

“Beğendik elbette ama Gracia Hala hep geniş, saray gibi evlerde oturmaya alıştı. Burası doğrusu merkezi bir yer fakat biraz daha sakin ve geniş, bahçe içinde bir evi tercih ederiz. Ben gelinceye kadar sabretmelerine bile şaşıtm.”

Gracia da aynı fikirdeydi:

“Hâlâ Lizbon'daki kadar büyük bir evim olsun istiyorum Moşe. Ama bilmem ki burada bulunur mu?” Sonra aklına gelmiş gibi sordu. “Pera ne demek? Hep duyuyorum da anlamını bilene denk gelmedim.”

“Yunancadan geliyor. ‘Öte’ anlamında. Yabancıların çoğu burayı tercih ettiği için size burayı önerdim. Aramızda kalsın, Venedik Elçisi Andrea Gritti'nin Rum bir kadından olan oğlu da burada oturuyor. Komşunuz sayılır.” Güldü. “Tanışırısınız nasıl olsa. Venedik'ten filan konuşursunuz.”

Venedik'in bizim için ifade ettiği anlamı bilmiyor. Özellikle de benim için...

“İnşallah buradan da göçmek zorunda kalmazsak tabii...” diye devam etti Gracia. “Bugüne kadar davet alıp gittiğimiz her yerde daha sonrakötü şeyler yaşadık. Bir zararımızı görmediler ama sonuç değişmedi. Lizbon'da, Anvers, Lyon, Venedik ve Ferrara'da gördük bunu.”

“Dünya değişiyor Gracia Hala...” diye araya girdim. “Rönesans ve Reform dedikleri hareketler, her şeyi değiştiriyor. Umuyorum ki bir gün Avrupa da Osmanlı kadar medeni bir ülke olacak ve oradaki din daşlarımız da rahat edecek.”

“Papa'nın olduğu bir yer mi? Sanmam.”

“Belki Papa'nın etkin olduğu Güney Avrupa değil ama kuzeyinden umutluyum. Medeniyet mutlaka orada da gelişecek ve geliyor da. Matbaalar yaygınlaşıyor, insanlar eskiden ulaşamadıkları bilgilere

ulaşıyor. Sadece bilgi içeren kitaplara değil, kutsal kitaplara da. Artık büyük kalabalıkları kandırmak daha zor çünkü İncil'i kendi dillerinde okuyup, ne yazdığını bilebiliyorlar.”

Moşe:

“Burada henüz o aşamaya gelinmedi... Osmanlı'da hattatlık ayrı bir işkolu... Onların tümü birden işsiz kalmasın diye matbaaları Müslümanlar kullanmıyor. Sizler gibi Avrupa'dan gelen bazılarının kurduğu matbaalar var ama...”

“Benim de niyetim var... Yani burada değilse de şu geniş evi bulursak, orada bir matbaa kurmak istiyorum. Kitap basmak istiyorum.”

Gracia Hala'ya da hiç açmamıştım bu düşüncemi. O da şaşırdı.

“İyi olur Jozef... Dini kitaplara çok ihtiyacımız var. Eldekiler çok yetersiz. Şu ünlü mimar... İsmi neydi? Koca Sinan... Ona bir konak yaptıramayız mıyız? Yaptığı eserlerin sürekli övgüsünü duyuyorum.”

Moşe başını salladı:

“Dona Gracia, Koca Sinan Ağa farklı bir adamdır. Deli değilse bile bir garip... Yani para vermeniz, çok para vermeniz ona konak yaptırmaya yetmez. İsterse yapar ama isteyeceğini de sanmıyorum. Epeyce iş var elinde. Aynı anda birden fazla iş alıyor ve onları yaparken bazen yıllar geçiyor. Allah uzun ömür versin, aldığı işlerin hepsini bitirmeye ömrü yeter mi bilmem. Ama kalfalarından biri ayarlanabilir. Kendisi bir yana, çok iyi kalfalar yetiştiriyor.”

“Olabilir...” dedim. “Önce bir yer bulmamız gerekiyor o halde.”

“Yarıdan tezi yok, araştırmaya başlayayım. Emin olun, kendim içinmiş gibi güzel bir yer bulacağım. Sizleri yabancı görmüyorum çünkü.”

Gracia ile birbirimize baktık.

6.

Ben işe döndüm, Gracia ise ev ve sinagoglar arasında gidip gelmeye. Yaşadığımız ve yaşayacağımız şehri tanımak istiyor olsa gerek ki ara ara gezmelere çıkıyor, bazen yanına kızları da alıyor. Aslında onun niyetinin bir an önce burada kalıcı olup olmadığını anlamak ve eğer kalıcı isek bizim düğünümüzü yapmak, bunu da mümkünse kendi evimizde yapmak olduğunu anlıyorum.

Köşk için güzel bir yer bulunmuş, Ortaköy taraflarında geniş bir arazi seçilmişti. Burada yapılacak köşk için Sinan'a götürdüğümüz teklif kabul edilmeyince, mecburen başka bir mimar bulduk ve tüm imkânları seferber ettik. Yüzlerce işçi, hızlıca sarayımızı yükseltmek için her sabah gün doğumu ile başlıyor, hava kararana kadar çalışıyor.

Daha önceki evlerimizden farklı olarak burada heykel istememişti Gracia. "Put ve resim yaptırmamak, onlara tapmamak" konusunda dini bir yasak vardı ve artık burada bu yasaklara daha fazla uymaya kararlıydı. Çevrede yaşayanlar daha köşk yapılırken "Belvedere Sarayı" demeye başlamışlar. Yani manzarası güzel olan... Kimileri de Portekizli kökenimizden olsa gerek, "Portakal Ağa'nın evi" demeyi uygun bulmuşlardı.

Saray çevresi ile temas kurmak istiyordum. Aklımda şarap ticaretine girmek vardı. Burada pazarlarda, Bedesten* dedikleri büyük çarşıda bolca bulunan baharat yerine, Müslümanların ticaretini yapmadığı şarapların ticaretine girmek ve Mendes Müessesesi'nin geniş ağını kullanarak tüm Avrupa'ya eşsiz şaraplar göndermek istiyordum. Sezgilerim yine işbaşında ve hem burada attığımız her adımın dikkatle takip edildiğini hem de bir an önce Saray ile yakınlaşmamız gerektiğini hissediyordum.

* Kapalıçarşı.

Oysa yapacak ne çok iş var...

Moşe yine şehir dışında olunca, adaşıma açmak zorunda kaldım konuyu.

“İyi bir sünnetçi var mı bildiğiniz?”

Önce bir durup baktı. Sonra gülümsedi mi yoksa bana mı öyle geldi bilmiyorum. Fakat gülümsediyse de belli etmemeye çalıştı. Onlar rahattı elbette. Doğduktan sekiz gün sonra hem sünnetleri yapılıyor hem de adları konuluyordu. Oysa biz, vaftiz ediliyor, Hıristiyan isimleri alıyor ve sünnetsiz yaşıyorduk Avrupa’da.

Anladı ama yine de sordu:

“Kim için?”

Soluk alıp başka tarafa baktım.

“Kim için olduğunu düşünüyorsunuz?”

“Peki, kolay... İsterseniz ben bile yapabilirim.”

Tuhafıma gitti.

“Hayır! Bana gerçek bir mohel* gerekli. Her şeyin olması gerektiği gibi olmasını istiyorum.”

“Tamam. Sinagoglardan hangisine devam edeceğinize karar verdiyseniz, o kanalla rahatlıkla bulunabilir. Ama tabii biraz garip olacak, yaşınız gereği. İsterseniz gizli tutalım.”

Benim de aklımda o vardı. Museviliğe döndüğümü duyurduğumda, Ferrara’da zaten sünnet edilmiş gibi yapmak.

Sünnet, Avraam ile Tanrı’nın bir antlaşmasıydı. Avraam, İbrahim olurken soyunun devamı konusunda Rab ona vaatte bulunmuş, sünnet olmasını ve neslinden gelecek olanların da sünnet olmasını şart koşmuştu. Aynı anlayış Müslümanlarda da devam ediyordu ama Musevi olmanın olmazsa olmaz şartıydı sünnet derisinin tümüyle alınması ve kan akıtılması.

“Çocuk sekizinci gün sünnet edilmeli...”**

* Sünnetçi.

** Levililer 12:3.

Geç kaldım epeyce ama Rabbim beni bunun için affedecektir. Ne de olsa, geçerli bahaneler vardı önümde.

Bir başka iş daha vardı aklımda ve Issac yine imdadıma yetişti:

“Bana bir rüya tabircisi bul.”

“Rüya tabircisi. Ne için?”

Ters ters baktım.

“Tamam. Bulurum.”

“En iyisi kim ise onu bul.”

Birkaç gün içinde “en iyisi” denilen kişiyi bulmuştu. Kayıkla Boğaz’ın öte yanına geçmek ve Çengelköy dedikleri yerdeki bir adama gitmek gerekiyor.

Kayık kiralayıp, yanıma Issac ve Osmanlı’nın bizi korusun diye verdiği iki askeri alıp, karşıya geçtim. Bahçelerin, bostanların arasındaki evi bulmak zor olmadı. Zaten adı falcıya çıkmış adamı herkes tanıyor. Yabancı birini gören çocuklar yanaşıp, “Mercan Efendi’nin evini mi arıyorsunuz?” diye soruyorlar.

Amaçları üç kuruş bahşiş kapmak.. Mercan Efendi sadece kendisi için değil, tüm semti için geçim kapısı olmuş anlaşılan.

Kötü birkaç parça tahtanın yan yana çivilenmesiyle yapılmış bahçe kapısını aşıp, yine oldukça eski görünen evin kapısını çaldık.

Az sonra yaşlıca bir kadın açtı kapıyı. Yüzü zeytin gibi buruşuk ve kurumuş. Başındaki örtü kaymış, kirli gri saçları yarı yarıya ortadaydı. Bu duruma aldırmadan dişsiz ağzından çıkan laflar zar zor anlaşılabilir şekilde konuştu:

“Buyurun? Kime baktınız?”

Benim yerime Issac cevapladı:

“Mercan Efendi’yi arıyoruz anacığım. Kendisi evde mi acaba?”

Kadın yana çekildi.

“Safa geldiniz. Buyurun. Geçin.”

Varlıklı misafirlere alışkın olmalı ki kibar olmayı bırakmıyor bu pasaklı, perişan haliyle.

Sofaya girdik. Sağa sola birkaç tane sedir atılmış. Öyle bir koku ki burnumun direği kırıldı kırılacak. Zor nefes alıyorum.

Dayan Jozef! En azından rüyanı yorumlatana kadar...

Eğer burada istediğim şeyi bulamazsam, beni buraya getirmesinin acısını Issac'ten çok fena çıkaracağım!

Geçip oturdum. İki asker dışarıda kalmış, Issac beni yine yalnız bırakmamıştı.

Kadın sağ ayağını sürükleyerek yürüdü, gitti. Oturduğum minde-rin rengi eskiden neydi bilmiyorum ama şu anda kirden olsa gerek, siyaha dönmüş. Minicik, pirince benzeyen fare pisliklerini fark edince iyice midem kalktı.

"Acaba kalkıp gitsek mi?"

"Siz bilirsiniz beyim. Lakin en iyisi bu dediler."

Kalkıp gitmeyi düşünüyordum ki kadının kaybolduğu karanlık dehlizde tahtalar gıcırdadı. Belli ki aydınlatmaya ihtiyacı olmayan koridorda, üst kata çıkan bir merdiven var. Biri iniyor ağır adımlarla.

Az sonra görüldü. Üstünde yeşille siyah arası bir uzun entari ile sakalı uzamış ama genç olduğu belli biri. Çıplak başındaki saçlar karmakarışık. Cami önlerinde gördüğüm dilencilerden çok da farkı yok.

"Bu mu en iyisi?" diye düşündüm içimden. "Nereye düştüm ben?"

Issac'e kızıyor, sövüp sayıyordum içimden. Beni fena yanıltmış, bu izbeliğe getirmişti. Rüya tabiri yaptırmak bir yana, buradan bir hastalık kapmadan çıkarsak, mutlu olacağım.

"Selamünaleyküm..." dedi karşımıza otururken.

Sedire tünedi, ayaklarını altında toplayıp, "bağdaş" dedikleri şekilde oturdu.

Issac, "Aleykümselam..." diye karşılık verdi.

Ben sesimi çıkarmadım.

"Buyurun erenler... Hayrola..."

Issac:

“Yanımdaki bu efendi, yabancıdır. Kendisi dilimizi bilmez. Epey vardır ki bir rüya görür imiş. Tabir etmen için geldik.”

Adam bana şöyle bir baktı. Türkçe bilmediğime hemen emin oldu. Kendisine başka kimlerin geldiğini düşünüyordum o anda. Muhtemeldir ki yoksul mahallelerde oturan ve çoğunluğu kadın olan kimseler yanında, methini duyan ve ayağına kadar gelen zengin, varlıklı kimseler. Benim İstanbullulara benzemediğimi düşünmüş olsa gerek.

“Hayrolsun inşallah!” dedi. “Nasıl anlatacak?”

“Ben anlatacağım. Senin söylediklerini de ona deyivereceğim.”

“Anlat bakalım.”

Issac dönüp bana baş salladı. İşaret ettim anlatsın diye.

Mercan Efendi, Issac’ın anlattıklarını sessizce dinledi. Arada bir mırıl mırıl, “Hayrolsun inşallah...” dediğini duyduk. Sonra rüyayı kaç kere gördüğümü sordu.

Issac:

“Üç kere görmüş.”

Mercan Efendi ellerini açtı, dua okur gibi yaptı ama numara yaptığını düşündüm. Sanki sadece bizim gözümüzü boyamak için böyle yapıyor. Sonra okudu, havaya nefesini üfledi, ellerini yüzüne sürdü.

“Şimdi diyeceğim sana, sen de söyle ona.”

“Buyur Mercan Efendi.”

“Diyessin ki ona, bu rüya gerçekten haber verir. Gaipten verir. Öyle sahte bir rüyalanma değildir. Bilsin ki ondan bir beklentisi olanlar vardır. Onlar ciddi sıkıntı içindedir. Etraflarını saran ateş, onların büyük bela çektiğine işaret eder. Lakin bu senin yanındaki beyzade, onlara yardım etmemiştir. Onları yüzüstü bırakmıştır. Onlar da arkasında ah vah ederler.”

Issac bana dönüp, bu defa Felemenkçe konuştu:

“Duydun değil mi neler söylüyor? Ey iyisidir demiştim...”

Felemenkçe karşılık verdim:

“Duyuyorum. Sen biraz daha konuşur. Ne biliyorsa anlatsın.”

Issac ona dönünce, adam anlatmaya devam etti:

“Küçük bir ateşin büyüyüp, kora dönmesi, duvar gibi önünü kapatması, yardım bekleyenlere yardım etmezse başına geleceği işaret eder. Bu kişi ya da kişiler her kimler ise onları bulup yardım etmesi gerekir. Ateşi söndürmezse, onu yakmaya kadar gelir. Eğer ki bunu yapma imkânı yok ise Müslüman mıdır, gayrimüslim midir bilmem ama kurban kesmesinde, hayır işleri yapmasında fayda var. Yoksul bulup, yetim bulup sevindirsin. Bol bol hayır hasenat işlesin. Uyku-ları rahatlar.”

Rengimin atmasından anladı mı Türkçe bildiğimi, bilmiyorum. Lakin Issac mırıl mırıl usulen bana tercüme ederken, adamla göz göze geldik. Sanki içimi okumuş, ne düşündüğümü anlamıştı.

“Kalkalım!” dedim huzursuz olmuş gibi.

Kuşağımın arasındaki keseyi çıkardım. İçinden birkaç altın alıp, adamın önüne bıraktım.

Yürüyüp bir an önce dayanılmaz kokudan ve bu evden uzaklaşmak isterken, arkamdan teşekkür ettiğini, keseme bereket dilediğini duyuyordum.

Saray'la yakınlaşmak istiyorum ama tahtın çevresi hiç olmadığı kadar karışık olmalı bugünlerde. Süleyman yaşlanırken, şehzadeler arasında taht mücadelesi erken başlamış, Saray içinde bile paşalar arasında hangi şehzadenin destekleneceği konusunda ihtilaflar ortaya çıkmıştı. Sadrazam Hadım Süleyman Paşa ile yakınlaşmanın yollarını ararken, Moşe'nin uyarısı geldi:

"Jozef, bugün sadrazam Süleyman Paşa olabilir ama bu uzun sürmeyecek. Damat Rüstem Paşa çok geçmeden Sadrazam görevine getirilecektir. Rüstem hem Süleyman'ın damadı hem de Hürrem Sultan'ın desteği arkasında. Hürrem bir şey istiyorsa, bu mutlaka olur..."

"Yani baş veziri belirleyebilir mi?"

Başını salladı.

"Ne yapmak lazım peki?"

"Değerli hediyeler hazırla ve Rüstem Paşa'yı ziyaret et. İstanbul'a iş yapmaya geldiğini, kendisinden akıl alacağını söyle. Sonra da bu ziyaretleri sürdür. Bir kere gidip bırakma. Kapıdan kovsa bacadan gir ama illa ki gözüne gir."

Akla yakın bir fikirdi.

Hemen hazırlanmaya başladım. Paşa ile görüşme talebimi bildirdim. Cevabı gelmeden, Nahçıvan Seferi'nin sona erdiği haberi geldi. Zaferle sonuçlanmış, ordu başkente dönüyordu. Bunun anlamı, günler süren kutlamaların yapılacağı, halkın bir süre diğer meseleleri unutacağıydı.

Konuyu Gracia'ya açtım:

"Jozef..." dedi hayret eder gibi. "Nasıl bu kadar acemice düşünürsün! Bize lazım olan ikinci kişi değil ki... Bugün bu damat yarın başka bir damat ya da paşa... Ama mutlaka göze giren, gözden düşünler olur. Avrupa'daki tecrübelerimizi düşün. Burada da aynı kural geçerli: Mühür kimde ise sultan o!"

"Ne demeye çalışıyorsun Gracia Hala?"

"Gözde adamların, kudretli paşaların peşinde koşmakla zaman yitirme! Sultan'la muhatap ol. Moşe, kendisi Sultan'la değil, paşalardan biriyle muhatap olsa, bu kadar iş yapabilir miydi?"

"Süleyman'ı mı diyorsun? Ama doğrudan benimle görüşmez ki? Krallarla bile görüşmüyor."

"Ama Moşe ile görüşüyor."

"Onun durumu farklı. O, Süleyman'a şifa veren kişi. Baş ağrısında bile hekimine ihtiyacı var."

"Neden sana da ihtiyacı olmasın peki? Hem ticaret hem Avrupa'daki durum konusunda senden daha bilgisini nereden bulacak? Moşe'ye sağlık konusunda ihtiyaç duyuyorsa, sana da bu konuda ihtiyaç duymasını sağla. Kendini bu yönlerinle göster Süleyman'a. Avrupa ile ilgili yıllardır Süleyman'a bilgi göndermiyor muydun? Şimdi neden doğrudan aktarmıyorsun? Bir yöneticinin hekime ihtiyacı olduğu kadar, bilgi getiren kişilere de ihtiyacı var. Danışmanlara da ihtiyacı var. Tüm Avrupada şubelerimiz, çalışanlarımız var Jozef. Pazaryerlerinden saraylara kadar her yere uzanan elimiz var. Sultan sana ihtiyaç duyacaksa, bunun için duyacaktır."

Her zamanki gibi akıllıca konuşuyordu.

"Olur mu dersin?"

"Olmalı! Şimdi olmuyorsa bile hiç değilse gelecekteki sultanla olmalı bu yakınlığın. Süleyman'a yaklaşmaya çalış. Bu mümkün olmuyorsa, tahta ondan sonra çıkacak olan kişiyi tespit edip, onunla yakınlaş. Paşalar da gelip geçici Jozef. Ama sultanlar tahtın gerçek sahibi. Bize onlar lazım."

Belki haklıydı ama geleceğin sultanının kim olacağı tam bir muamma. Hürrem'in Bayezid'i desteklediği ve Rüstem'in de mecburen aynı istikamette olduğu, Süleyman ve bazı vezirlerin ise Selim'i* öne çıkardığını öğrenmiştim. Süleyman'ın ilk eşinden olan en büyük şehzadesi Mustafa ise daha çok askerler tarafından destekleniyordu ve bu en çok padişahı rahatsız ediyordu.

"Rüstem Paşa yine de önemli biri Gracia Hala. Süleyman ve Hürrem'den sonra en etkili kişinin Sadrazam değil, Rüstem Paşa olduğunu söylüyorlar."

"Rüstem Paşa ile de yakınlaş o zaman. Fakat bu söylediğimi unutma: Sana Süleyman lazım. Selim ya da başkası... Hangisi padişah olacaksa, o lazım. Eğer kendimizi sağlama alacaksak, kralla muhatap olmalıyız, kâtibiyle değil."

Basit, sert ama doğru konuşuyor.

"Tamam Gracia Hala. Süleyman'la görüşmek için çabalayacağım. Eğer bu mümkün olursa dikkatini çekmeye, yakınlaşmaya çalışacağım. Söyledikleri gibi akıllı ise zaten bizden de durumumuzdan da haberi vardır. Avrupa'dan ona adamımız Teo ile yolladığım bilgiler geçmişte işine yaradı. Beni biliyordur."

"Nerede o peki? Theodore..."

"Tahir Ağa diyorlar burada. Siz Ferrara'dan ayrıldıktan birkaç ay sona öldü."

Bir sessizlik oldu. Tanıdığımız en gizemli adam... Şimdi İstanbul'da olsa eminim çok işimize yarardı.

"Sen neler yaptın peki Gracia Hala? Dışarı çıktığını söyledi kızlar."

"Bir adamın elini kesilmekten kurtardım."

Anlamadığımı saklamayan bir yüzle baktım.

"O ne demek?"

"Moşe'den bana eşlik etmesini rica ettim. Gezdirdi biraz. Bedesten'e gittim."

* 2. Selim.

“Pierre yanında mıydı?”

“Elbette. Hiç peşimi bırakır mı? İnsan azmanı muhafızım, hayatını bana adadı. Hiçbir zaman gözünün önünden ayırmıyor. Daha sadık birini bulamazdım!”

Güldük.

Gracia, yıllar önce benim de ısrarımla kendisini ve yeri geldiğinde Reyna ile La Chica’yı koruması için bir muhafız bulmuştu. Yüzünde büyük bir iz taşıdığı için genellikle uzattığı saçlarıyla kendini saklamaya çalışan, iriyarı Pierre’i.

Devam etti:

“Reyna ve La Chica’yı almadım tabii. Moşe onların da gelmesini istedi ama bir bahane ile savuşturdum. Reyna ile bir arada bulunmalarını istemiyorum. Beraberce alışveriş yaptık biraz. Haliç’i filan gördük. Bedesten’de bir hırsız kesemi çalmak isteyince ases dedikleri görevliler yakaladı. Adamı götürceklerdi ama bağışladım. Müslümanlar, hırsızlık yapanın elini kesiyormuş. Lakin öyle bir korku yaşadık ki bir daha hırsızlık yapar mı bilmem?”

“Geçmiş olsun. Pierre niçin koruyamadı seni?”

Sesim öfkeli çıkmıştı.

“Korudu. Hırsız o yakaladı zaten. Biliyor musun, Sinan ‘İşim başımdan aşkın...’ derken doğru söylüyormuş. Süleyman’ın yaptırdığı caminin inşaatını da gördüm. Ayasofya’dan büyük olacak sanki. Hiçbir masraftan çekinmemişler. Tabii ellerinde Koca Sinan Ağa olunca... Süleyman ne yapmış biliyor musun?”

“Ne?”

“Şimdi bu Sinan, işi ağırdan alıyor ya cami bir türlü bitmeyince dedikodu olmuş, ‘Süleyman’ın hazinesinde para kalmadı’ diye. Süleyman’ın en sevmediği adamlardan İran Şahı Tahmasb* da bir sandık altın ve mücevher göndermiş. Artık yardım amaçlı mı Süleyman’ı kızdırmak için mi, bilmem.”

* 1. Tahmasb.

İlgiyle dinliyordum.

“Süleyman gerçekten kızmış. Koca Sinan Ağa’ya talimat verip, harcın içine döktürmüş altın ve mücevherleri. Senin anlayacağın, caminin harcında hazineler yatacak.”

“Gerçekten mi?”

Başını salladı.

“Şu mimar ağayı bir davet etsek de yakından tanısak...”

“Olur. Fakat adamın durumu hep aynı: İşim başımdan aşkın!”

Mimar Koca Sinan Ağa bir efsane gibi anlatılıyordu. Hiç durmuyor, sürekli kafasında bir şeylerle meşgul oluyor, bazen kendisine selam verenleri bile görmediği oluyordu. Bir yaptığı bir başka yaptığına benzemez, sürekli camiler, konaklar, köprüler, türbeler yapıp dururdu. Yakından tanımayı gerçekten istiyordum. Yaptığı camiler, köşkler, saraylar hatta köprüler ne Roma dönemine benziyordu ne de Bizans. Ama her ikisinden de bir şeyler katıyor, diğer mimarlık yapanlara da örnek oluyor, hemen herkes onu taklit ediyor. Belki ömrüm Leonardo Da Vinci gibi dâhilerle tanışmaya yetişmedi ama hiç değilse onlardan geri kalmayan bu dâhi ile tanışmayı istiyorum.

“Belki bizim için bir sinagog yapmayı kabul eder. Yine meşgul olmazsa tabii...”

“Bilemiyorum Gracia Hala, bütün paşalar hatta Sultan’ın ailesi bile Sinan’ın peşinde. Hiç boş kalmıyor. Bazen temelini attığı bir yere birkaç yıl uğramıyormuş diye duydum. Onun yaptığı camilerde örümcek olmuyor, bir uçtan fısıldasan, öbür uçtan duyuluyormuş. Ayrıca zaten sinagoglar varken yenisine izin verirler mi?”

“Hem sinagog hem de dini eğitim verecek bir okul yaptırmak istiyorum Jozef. Bunun için ne bedel gerekiyorsa, ödemeye hazırım.”

“Umarım yaptırırız Gracia Hala. Fakat bunun için biraz beklemen gerekecek.”

“Biliyor musun Jozef, Grand Turco* döneminde Haliçe köprü yapmak için başvurmuş Leonardo ama kabul edilmemiş. Michelangelo’yu davet etmişler daha sonra köprü yapsın diye ama o da gelmemiş. Bugün öğrendim.”

“Leonardo Da Vinci’nin İstanbul ziyaretinden haberim vardı ama Michelangelo’yu bilmiyordum Gracia Hala.”

O, ne olup bittiyse anlatıyordu ama ben ona rüya tabircisinin söylediklerini anlatıp anlatmamakta kararsızdım. İstanbul’a gediğinden beri rahat ve mutluydu. Büyük sıkıntıları geride kalmıştı. Ancak Mercan Efendi’nin rüya tabirini anlatsam, muhakkak içine bir kurt düşecek, Avrupa’daki Marranları, Musevileri bırakıp İstanbul’a geldiğimiz için hata ettiğimize yoracaktı bu durumu. Sonra da belki bir daha hiç eskisi kadar huzurlu olmayacak.

Gracia’nın da içini karartma! Kendine sakla Jozef...

Issac yanımıza geldiğinde hâlâ sinagog konusunu anlatıyordu Gracia. Genelde bir konuyu kafasında düşünüp tartar, ölçer biçer ve olup olamayacağına karar verdikten sonra bize açar. Bahsettiğine göre zaten karar vermiş: Yapılacak.

“Ne istiyorsun Issac?”

“Beyim, bir haberci geldi. Saraydan göndermişler.”

Ayağa fırladık.

“Hemen gelsin!”

Az sonra adam kibarca geldi. Haberciden çok askere benziyor.

“Beni Yeni Saray’dan** gönderdiler..” dedi. “Bir talebiniz olmuş..”

* Fatih Sultan Mehmet.

** Bugünkü Topkapı Sarayı.

8.

Dünyanın en güçlü hükümdarı burada mı oturuyor?

Bayramlar ve önemli günlerde halkın toplandığı meydanlık alanın ötesinde Selam Kapısı diye bilinen yer ve üstünde iki nöbetçi vardı. Oradan geçtiğimizde karşımda olağanüstü bir saray bulmayı bekliyordum. Belki Venedik, Roma, Paris gibi yerlerde gördüklerim gibi değil ama en azından Bizans'ın diğer ihtişamlı yapıları gibi bir yer. Oysa karşımda gördüğüm şey sadece tevazu ile açıklanabilir. Hatta abartılmış bir tevazu. Saray, birbirine eklenmiş odalardan oluşuyor! Ne ince sanat ürünü taş oymalar ne heykeller kabartmalar.

“Sinan niye hiç saray yapmamış?”

Aklımdan geçirdim sanıyordum ama mırıldanmışım. Allah'tan yanımdaki görevliler İbranice bilmiyor.

Kendi yaptırdığımız saray bile buradan daha ihtişamlı.

Üstelik burası Yeni Saray!

Mehmet döneminde daha eski bir saray varmış bir yerlerde ama yeni bir saray ihtiyacı olunca burası yapılmış ve yönetim de buraya taşınmış. Önceleri Harem eski sarayda kalırken, zamanla onlar da gelmiş.

Basit taş duvarların önünde uzunca sayılabilecek bir alan var: Tören alanı. Bir tarafta sarayın ana binası diyebileceğimiz binalar diğer yanda müstemilatı andıran yapılar. Belli ki saray için memur yetiştiren “Enderun” dedikleri okul burası. Bu okul belki saraydaki en önemli hazine çünkü dünyanın dört bir yanından yetenekli çocuklar bulunuyor, seçiliyor, buraya getirilip Osmanlı Sarayı'nda yönetici olmak için yetiştiriliyor.

Koltuğumun altında sıkı sıkıya tuttuğum hediyem, önce bekleme salonu gibi bir yere alındım. Sonra da uzunca sayılabilecek bir bekleme süresinden sonra, bu aralar İstanbul'da olan kudretli Süleyman'ın yanına.

Ayakta durmuş, yanındaki paşaları dinliyordu. O ayaktayken oturmaya cesaret edebilenler, yalnızca görevleri gereği her şeyi yazan kâtiplerdi. Sırmalı giysiler içindeki yazıcılar, önlerinde küçük, dikdörtgen sehpa, üstünde kâğıt, divit, hokka... Her şeyi yazıyorlar. Öyle disiplinli bir ortamdı ki sinek vızıltısı bile duyulur. Doğrudan gözlerine bakmak saygısızlık görüleceğinden, başımı öne eğdim ve bekledim.

Konuştuklarını anlayabiliyorum ama yine de yüksek sesle konuşmuyorlardı. Sadece Süleyman... O konuştuğunda gök gürlemesi gibi çın çın ötüyor sesi.

"Tamam Paşa..." dedi Hadım Süleyman Paşa'ya. "Sen kal. Diğerleriniz çıkın. Rüstem, sen de kal!"

"Emredersiniz Sultan'ım."

Rüstem'in sesini de ilk böyle duydum.

"Yaklaşın bakalım..." deyince yanımdaki görevli ilerledi, ben de ona uydum.

İşte o zaman tam olarak görebildim. Yaşı epeyce var olmasına rağmen dinçti. Yerlere kadar uzanan, kenarı samur kürklü kaftan giymişti ve başında koca bir kavuk vardı. Kavuğun üzerindeki kocaman elmas, alışıktı olmayan herkesi büyüler, başka yere bakamaz hale getirir. Neyse ki mücevher konusunda ailece bir sıkıntımız yok. Sandıklarımızda epeyce bulunduğundan olsa gerek, aldırmadım.

Görevli beni arz etti:

"Kudretli Süleyman* Han'ın tebaasında Yasef Nasi kulunuz..."

Bir an, onun da beni süzdüğünü fark ettim. Göz göze geldik. Avrupalıların neden bu kadar korktuğunu anlıyorum. Süleyman'ın

* Kanuni Sultan Süleyman.

gözleri, vahşi aslanlar gibi bakıyor. Düşmanı olmak isteyeceğim son kişi!

“Yanaş bakalım Yasef Nasi... Epeydir bekliyormuşsun arz için.”

“Sağ olun Sultan'ım...” dedim Türkçe. “Lütfedip kabul ettiniz.”

Türkçe bilmeme şaşırmış gibi baktı.

“Hele! Türkçe konuşmayı ne çabuk öğrendin?”

“Sayenizde Sultan'ım, henüz Anvers'ten ayrılmadan önce öğrenmiştim zaten.”

“Allah Allah! Flamanların arasında yaşarken Türkçe öğrenmek ihtiyacı da nereden geldi?”

“Zaman zaman sizlere haberler, mektuplar gönderiyordum Süleyman Hazretleri, hatırlarsınız. Doğrusunu yazabileyim diye...”

Güldü.

“Bak Paşa, böyle adamlar isterim çevremde! Daha Anvers'teyken Türkçeyi öğrenmiş. Demek ki o günden bugünü hesaplamış!”

Süleyman Paşa onayladı:

“Maşallah Sultan'ım.”

Rüstem ise içimi görmek ister gibi bakıyordu.

“E, Nasi Efendi, anlat bakalım. İsteğin nedir bizden?”

“Sultan'ım öncelikle size layık olmayan şu hediyemi kabul buyurun.”

Yanımda getirdiğim, kaliteli bezlere sarıldı kâğıtları uzattım. Hemen görevlilerden biri alıp Sultan'a değil, Hadım Süleyman Paşa'ya götürdü. Açıp gösterdi. Süleyman Paşa, ilgisini çekmiş olacak ki bir kâğıtlara bir bana bakıyordu. Sultan gözücuyla Sadrazam'ının heyecanını fark edip, getirdiği kâğıtların önemli ve iyi düşünülmüş bir hediye olduğunu anladı.

Tahtına oturdu. Biz hâlâ ayaktaydık. Hadım Süleyman Paşa yanaştı ve Süleyman'a bir şeyler fısıldadı. Süleyman başını salladı.

Sadrazam geri çekilirken elindeki kâğıtları tekrar toparlayıp, görevliye verdi.

“Benim odama bırakın.”

Rüstem bir kez olsun kâğıtları merak edip bakmamıştı. Fakat hissediyordum. O da deli gibi merak ediyor.

“Kıymetli hediyen için sağ ol evladım!” dedi Süleyman. “Pek ince düşünmüşsün. Paşa ve avanesi hakkını verecektir bu bilgilerin. Gelelim sana, anlat hele bir bakalım, Şarlken’le* hâlâ başın dertte mi? Venedik’le meseleni çözebildin mi?”

“Sultan’ım, anladığım kadarıyla sizin de zaten olan bitenden haberiniz var. Sağ olun, sayenizde bir zarar veremediler. Sizin himayenizde olduktan sonra, Şarlken ya da bir başkasının zararı dokunamaz zaten.”

“Yine de Venedik tepinip duruyor seni onlara vermem için.”

Bir an doğru mu duyuyorum diye kalakaldım.

Ya verirse?...

“Muhteşem Süleyman’dan bir çöp bile alamazlar Sultan’ım. Boşa tepiniyorlar.”

Güldü.

“Anlat bakalım, ne iş düşünüyorsun? Ne yapmak niyetindesin?”

“Sultan’ım, benim işim belli. Tüccarım. Sizin de müsaadenizle yine ticaretime devam etmek isterim.”

“Nerede yapacaksın bu ticareti?”

“Osmanlı’dan Avrupa’ya yapacağım majesteleri. Uygun görürseniz tabii...”

Sakalını kaşdı.

“Avrupa’nın hepsi sana düşman.”

“Bugün öyle olabilir Sultan’ım ama yarın farklı olur. Söz konusu Avrupa’ysa, bitmeyecek dostluk ya da düşmanlık yoktur. Daha doğrusu Avrupa’da dost, düşman yoktur, çıkarlar vardır. Bugün Avrupalılar çıkarlarını bana düşmanlıkta görüyor olabilir ama yarın dost

* Kutsal Roma Cermen İmparatoru 5. Karl.

oldukları zaman gelir. Ayrıca Avrupa değişiyor Sultan'ım. Şarlken daha uzun yıllar o tahtta oturamayacaktır. İngiltere, Fransa hatta Rusya değişim içinde. Avrupâ'da ciddi bir hareketlenme olacak ve kralların bile borç almaya ihtiyacı olur. Bugüne kadar bizden borç alanlar oldu ve bunların bir kısmı ile ilişkilerimiz devam ediyor. Bize dönük yargılamaların, cezalandırma isteklerinin altında bu haksız amaç da yatıyor. Bizden borç alıyor, sonra ödemeye yanaşmıyorlar.”

“Ne yani, benim düşmanlarıma para mı verdin? Üstelik daha da vereceksin...”

Bir an ortam soğur gibi oldu. Ensemdeki tüylerin dikildiğini hissettirdi ama daha kötülerine alışmışım.

Sükûnetini koru Jozef!

“Hayır Sultan'ım. Sadık bir tebaanız olarak düşmanlarınıza borç verip, onları Osmanlı'ya borçlu hale getirdim ve getirmeye devam edeceğim.”

Gülümsedi.

“Peki, bundan bizim ne kârımız olacak?”

“Öncelikle düşmanlarınız sizinle değil, borçlarını temizlemekle uğraşacaklar Sultan'ım. Vakitlerini size düşmanlığa değil, hazinelerini düzeltmeye harcayacaklar. Ayrıca oradaki zenginlikler, bizim aracılığımızla Osmanlı'ya akmaya devam edecek. Bir başka faydası da size karşı ortak cephe oluşturmalarının önüne geçilmesi olacak. Venedik, Fransa, İngiltere, Avusturya ya da Kutsal Roma Cermen Devleti ile kurduğumuz ayrı ayrı ilişkiler, kimilerine tanıyacağımız uzun vadeler, kimilerini ise sıkıştırmamız nedeniyle ortak hareket etme imkânlarını zamanla ortadan kaldıracaktır. Bu sayede oradaki varlığımız da devam edecek ve Sultan'ım, hediyeimizde olduğu gibi, bilgiler gelmeye devam edecek.”

“Bunun sonucunda da...”

“Hem Osmanlı'nın savaş masrafları azalacak hem de ödeyeceğimiz vergilerle Hazine'ye katkımız olacak inşallah.”

Düşündü. Hadım Süleyman Paşa ve Damat Rüstem Paşa da söylediklerimi tartıp düşünüyorlar. Basit bir esnaf bekliyorlardı galiba. Bu kadar meseleyi kısaca özetlemem şaşırttı onları da...

"Maşallah Yasef evladım. Sen çok zeki bir adamsın. Senin gibi adamlara her zaman ihtiyacımız var. Sana bundan sonra 'Frenk Bey' diyeceğim. Var git, elinden geleni ardına koma! Bir sıkıntın olursa paşalarımıza iletirsin."

Gracia Hala duyduklarına inanmakta zorlanıyordu.

"Demek sana izin verdi ve bir de unvan verdi öyle mi?"

"Evet Gracia Hala. Bana 'Frenk Bey' unvanını uygun gördü."

"Muhteşem Süleyman..."

"Ta kendisi..."

Mutluluktan içi içine sığmıyor, ne diyeceğini bilemiyordu. Reyna'nın da en az onun kadar mutlu ve heyecanlı olması hoşuma gitti.

"Moşe Hamon beni de görüştüreceksin ama Hürrem Sultan'la..." dedi sonra. "Aslında senin anlattıklarından sonra Süleyman'ı çok merak ettim."

"Tamam Gracia Hala ama Moşe ile bu ilk ve son gidişin olsun. Biliyorsun..."

"Merak etme Jozef. Sen zaten Sultan'a kendini göstermeyi başarmışsın. Sanırım bundan sonra o seni istediğinde çağırtacaktır. Moşe'ye ya da başka bir aracıya ihtiyacımız olmayacaktır."

9.

Zaman zaman düşmanlarımın sayısı çok artsa da son dönemde en büyük düşmanım Venedik'ti. Özellikle Brianda'nın, kocasından kalan mirası ve Mendes Müessesesi'nden payına düşen serveti alabilmek için ablası Gracia'yı engizisyona ihbar etmesiyle, önlerine kadar gelen servete konma şansını ellerinden kaçırdıkları için büyük öfke duyduklarını biliyordum. Brianda, ablasına olabilecek en ağır suçlamada bulunmuş ve "gizlice Musevi inancına devam ettiğini" ihbar etmişti. Bunun devamında başlayan yargılamadan büyük hasar almadan Gracia, Reyna ve La Chica'yı kurtarıp, hemen Ferrara'ya kaçmıştık. Brianda'nın istediği sadece servet değildi elbette. Kocası Diogo'nun, vesayetini Gracia'ya bıraktığı kızını, La Chica'sını da istiyordu. Venedik bu şansı iyi kullanamamıştı. Hakkımda olur olmaz şeyler uyduruyor, çocuklara "Musevi Tüccar" diye korku masalları anlatacak kadar ileri gidebiliyorlardı.

Belki Dük Donato daha genç olsa ve ülkesinin başında kalsa, bu kadar ileri gidilmez, daha akli başında işler yapılabilirdi ama o ölmüş ve yerine seçilen Marcantonio Trevisano, daha keskin bir yönetim tarzını tercih etmişti. O da genç sayılmazdı elbette ama Donato'nun olgunluğuna sahip değildi.

İstanbul'daki bir başka yaşlı ile de başım dertteydi. Moşe Hamon, sadece bizim için değil, tüm Museviler için saygın bir kişi. Babası Jozef Hamon, ıspanya'dan kaçıp Osmanlı'ya gelenlerden. Çok büyük bir hekimdi ve sadece insanın vücudundaki hastalıkları değil, dişlerindeki hastalıkları da tedavi edebiliyordu. İbranicenin İspanyolca ile karışmış hali olan Ladino yanında Türkçe, Arapça ve Farsçayı iyi

konusuyor, masraflarını kendi karşılayarak açtığı okulda dini eğitim verdirip, İbranice kitaplar bastırıyordu. Tevrat'ın Türkçe ve Arapça basılmasını sağlamıştı.

Onu seviyor ve değer veriyorduk ama hatırı ne kadar büyük olursa olsun, onun için yapamayacağımız şeyler de vardı.

Hamon'un Avrupa konusundaki görüşlerini yumuşak buluyordum. İstanbul'da doğup büyümüş bir Musevi olarak, onun Avrupa'daki şartları tam anlamıyla bildiğinden kuşkuluydum. Elbette çok şey yapıyor, dindaşları zarar görmesin diye uğraşıyordu ama biraz abarttığımızı da düşünüyor olsa gerek. Avrupada her şeyin daha iyiye gideceğine ilişkin bir düşüncesi olduğunu söyleyince isyan ettim:

“İyimser olduğunuzu kabul ediyorum Sayın Hamon ama bu tamamen yanılgı. Kendinizi kandırmayın. Avrupa'da Şarlken zayıflasa, Protestanlar güçlense bile Papa'nın etkisi zayıflamayacaktır. Yine fanatikler olacak ve hiçbir yerde Marranlar gerçek anlamda güvende olmayacaklar. Onlar için Süleyman'ın yazacağı mektuplardan daha fazlasının yapılması gerekiyor.”

“Abartmayın canım. Artık tehlike geçti. Taşıyabileceğimiz kadar insanı Osmanlı'ya taşıdık. Kalanların da birkaç yer dışında sıkıntısı bulunmuyor.”

Bu kadar basit değil bu mesele!

“Hiç 'oto defe'ye* şahit oldunuz mu?”

“Allah korusun!”

“Oysa Gracia Hala şahit oldu. Gerçek bir vahşeti, gözleriyle görmüş bir insan var yanınızda. Üstelik o, ben ve benden önce de Diogo Dayı tutuklandı. Bunun için nasıl gerekçeler bulduklarını bilerseniz, şaşarsınız.”

“Bu doğru mu Dona Gracia?”

* İnsan yakma.

Gracia'nın hatırlamak istediği bir anı değil ama mecburen sohbetে dahil oldu.

“Ne yazık ki evet Moşe. Hem de daha küçük bir kızken insan yakılmasına şahit oldum.”

“İnanmakta zorlanıyorum! Düşüncesi bile rahatsız edici.”

Gracia Hala, anlatsa mı anlatmasa mı bilemedi. Sonra babası Alvaro ile yaptığı İspanya seyahatini, kendinden geçmiş kalabalığı, engizisyon tarafından suçlu bulunduğu için meydanda yakılarak ördürülen, sarı kıyafetler giydirilip, boğazına ip geçirilerek çarşı pazarda teşhir edilen dindaşlarımızın durumunu anlattı.

“Yanan insanın kokusu kadar kötü bir koku yok Sayın Hamon...” dedi. “Bir hekim olarak insan bedeninin uğradığı zulümleri belki bilirsiniz ama yakılmak kadar ağırını ne gördüm, ne duydum. O kokuyu hiçbir zaman unutamam!”

Yine midesi kalkmıştı. Gözleri nemlendi.

Hamon:

“Çoküzücü ama burada öyle şeyler olmaz! Burası medeni bir ülke...”

“Bizim umudumuz da bu Sayın Hamon.”

Araya girdim:

“Burada olmamasını umuyoruz ama yeterli değil. Tecrübelerimiz bize her seferinde aynı şekilde başlayıp aynı şekilde bittiğini gösteriyor. Her zaman iyi karşılandık. Ama her zaman iyi şekilde uğurlanmadık. Bu nedenle sizin kadar iyimser olamıyorum.”

Moşe'nin aklında başka bir konu vardı:

“Kızınız ve yeğeniniz de tutuklanmıştı değil mi? Sizi de teşhir ettiler mi acaba?”

Gracia derin bir soluk alıp verdi. Sorudan rahatsız olmuştu.

“Hayır Sayın Hamon... Bizi soyup teşhir etmediler, çıplak işkenceler, boyunduruklar, zincirler olmadı. Mendes olmasaydık muhtemelen ‘acının itiraf etmeyi kolaylaştırması’ anlayışlarını fazlasıyla göstereceklerdi. Fakat bu olayda kardeşimi kaybettik.”

Gracia'ya baktım ne demeye çalışıyor diye, Moşe anlamazlıktan gelmişti.

Brianda'nın ihbar ettiğini biliyor...

Osmanlı'da biz rahattık, Hamon, Handali gibi aileler rahattı. Orta Avrupa'dan, Afrika'nın kuzeyinden, Avrupa'nın güneyinden toplanıp getirilen Museviler de rahattı. Onların Avrupa'da olan bitenler hakkında iyimser olmasına da bu rahatlık sebep oluyordu. Fakat Avrupa'dan olumsuz haberler gelmeye devam ediyordu. Engizisyon yargılamalarına devam ediyor, hakkında ihbar veya şüphe olanlar gözaltına alınıyor, ağzına bez tıkalıp su dökülerek boğulma hissi oluşturuluyor, kolları arkadan zincirle bağlanıp saatlerce yerden yukarıda tutulduktan sonra kolları ve bacakları koparılıyor, kafatasları menegene ile sıkıştırılıyor, kolları ve bacakları silindire geriliyor, midesi suyla şişiriliyor, sonra üstüne oturulup dayanılmaz acılar çekmesi sağlanıyor, kırbaçlanıyor, tırnakları sökülüyordu... Sürekli yeni şeyler duyuyor, yeni yargılamaların haberini alıyoruz. Sonunda dayanamayıp iddia edilen suçları işlediğini itiraf edenler de etmeyenler de kurtulamıyor.

İspanyol papaz Martinez'in yaktığı ateş, tüm Avrupa'yı kavurmayı sürdürüyor. Kötü giden her şey için Musevileri suçlayan Martinez'in açtığı yolda ilerleyen fanatikler, Musevilere, Müslümanlara hatta Katoliklik dışındaki mezheplere bile düşman. Engizisyon insanları, kitapları, toplumların zenginliğini ve çeşitliliğini yok ediyor.

Kuşkusuz tüm kusur onların değil. Musevilere de zaman zaman Hristiyan ya da Müslümanları küçümseyen, onları rahatsız edecek şeyler yapanlar olmuştu. Yine de yapılanlara, bu gerekçe olamaz. İnsanları sorgulama adı altında işkenceden geçirenlere, öldürenlere kızırıyordum ama kendisi rahatken diğerlerinin engizisyon zulmü altında olmasını önemsemeyenlere de kızırıyordum.

Sünnet bitmiş artık tümüyle Musevi olmuştum. Bundan sonra sırada evlenmek ve iş hayatına devam etmek dışında bir işim yok. İstersem Mendes servetinin başındaki insan olarak kalan ömrümü rahatça geçirebilirim ama içimde bir korku büyüyor. Sezgilerim bana bu kadar rahat olmamı söylüyor. Yeniden ayrı rüyayı göreceğim korkusu duyuyorum içimde. Rüya görmemek, görüyorsam da hatırlamamak için geç yatıyor, aradaki açığı bazen İspanya'dan kalma aile alışkanlığımız olan öğleden sonra şekerlemesi ise kapatmaya çalışıyorum.

Bir hayalim vardı...

Kendimi en azından bir süre işe vermem lazım. Buradaki işlerimizin yerine oturması ve Mendes servetinin büyümeye devam etmesi şart. Aksi takdirde Avrupa ile ilişkilerimiz zayıflayabilir, bağlantılarımız kopabilir. Olmasını istediğim son şey.

Osmanlı bereketli topraklar üzerinde yer alıyor, özellikle Anadolu ve Ege'de çok güzel üzümler yetişiyordu. Hem kıyı bölgelerde hem de adalarda yapılan çeşit çeşit şarapların kalitesini Avrupa'da bulmak mümkün değil. Müslümanlar dinen günah sayıldığı için şarap alıp satmıyor. Şarap ticaretini tümüyle gayrimüslimlere bırakmışlar. Bu alandaki boşluğu değerlendirmeyi kafama koydum. Adamlarımı görevlendirip, hem Ege kıyılarını hem de adaları taramalarını istedim. Bol bol şarap üretilip satabileceğimiz yerleri tespit ettiler. Şarap ticaretine girdim. Üstelik de icazet alarak.

Diogo'nun biber tekeli olması gibi ben de şarabın tekeli olacağım. Bunu kafama koydum. Hayallerimden vazgeçmedim ama önce iş...

Fakat daha kolları sıvar sıvamaz, şarap ticaretinin zararını da gördüm. Güvendiğim birini daha kaybettim.

10.

Gracia, sonunda muradına erdi. Roxelana onunla görüşmeyi kabul etti...

Benim ardımdan Dona Gracia Nasi de saraya kabul edilmiş ve Harem'in patronu ile görüşme kapısı açılmıştı. Bunun için Moşe Hamon'a defalarca dil dökmesi gerekti.

Günler öncesinden hazırlığa girişti. Süleyman'ın gözdesi için küçük ve süslü şişelerde eşi benzeri olmayan kokular, Bedesten'de bile bulunamayacak kumaşlar hazırlattı. Bunların yeterli olmayacağını düşünüyor olsa gerek ki Brianda'nın neredeyse aklını kaçırmasına neden olan ziynet sandıklarını da açtı ve eşsiz bir yakut bulup çıkardı. Rengi ateş koru gibi kıpkırmızı olan yakut, Reyna ve La Chica'nın bile ağzının suyunun akmasına neden oldu.

Onun ziyarete gittiği gün yine Avrupa'ya göndereceğimiz mektuplarla uğraşıyordum. Arkamızdan atılan iftiralara ve Osmanlı ülkesiyle ilgili yalan yanlış iddialara cevaplar vermeye ve bunları mektuplarla Avrupa'daki tüm tanıdıklarımıza, hahamlara, bilim insanlarına, hekimlere, diplomatlara göndermeye devam ediyorduk.

"Osmanlı ülkesinde herkes kendi asma ağacının altında huzur ve barış içinde yaşıyor..."

Mutluluktan uçarak dönecek sanıyordum ama karmakarışık duygular içinde geldi.

"Anlat bana Gracia Hala..." dedim gerçek bir merakla. "Her şeyi bilmek istiyorum. Söylenildiği kadar güzel mi? Karşısındaki insanı büyüleyebiliyor mu?"

“Jozef, sarayı fazla sade bulmuştum ama Harem, benim evimden bile sade! Öyle insanların sürekli yiyip içip eğlendiği bir yer değil. Herkes sessizce işini yapıyor. Belirli bir düzen içinde, sarayın erkek kısmında ne oluyorsa, orada da o oluyor. Yani iş güç işte... Harem bölümünde erkek yok. Kapısı bile farklı yerde. Hadımağası denilen iriyarı kişiler sağlıyor güvenliği. Padişahın eşleri, kız kardeşleri, yeğenleri, onların hizmetkârları filan var. Hani Avrupa saraylarının duvarlarında resimler filan olur, süsler olur ya... Onlarda yok. Bazı duvarlara incecik ipek halılar asılmış, yere de yolluk dedikleri dokuma halılardan sermişler. Pencereerde cam yok. Onun yerine renkli vitraylar var. Hem ışık giriyor, hem dışarıdan içerisi görünmüyor. Lakin kadınlar güzel. Hem de hepsi ayrı bir afet.”

“Gracia Hala, bunlardan bana ne? Hürrem'i anlat.”

Reyna ve La Chica da dibimizde bitmiş, dinliyorlardı.

“Padişah'ın has odası olduğu gibi Hürrem'in de bir odası var. En büyük oda bu imiş... Bizim küçük salonumuz kadar işte. Daha girişten itibaren haremağaları yanına düşüyor ve hiçbir yere yalnız bırakmıyorlar seni. Beni de alıp Hürrem'in odasına kadar götürdüler. Arkamdan gelen hadımağası hediyeleri taşıyor... Fildişi kakmalı, geometrik desenli bir kapının önünde durdurdular. Kapının kanatlarını açıp içeri aldılar.”

Reyna dayanamadı:

“Anne artık Hürrem'e gel!”

Gracia:

“Geldim zaten. Sabredin.”

“Süslü bir divanda oturan yaşlıca bir kadın!”

“Nasıl yaşlıca bir kadın?”

Bunu soran La Chica'ydı.

“Nasıl olacak, senin benim gibi ama yaşlı işte. Eğilip selam verdim ama sanki odada sağır varmış gibi arkamdaki hadımağası yıktı ortalığı: ‘Devletlu, ismetlu Hürrem Haseki Sultan Aliyyetüş-Şan Hazretleri!’ Başımı kaldırdım. Sağında solunda genç kadın hizmetçiler... Hadımağası sağ

olsun, benim adımlı bağırmadan söyledi: 'Beatrice de Luna, Gracia Nasi Hatun...' deyip geri çekildi. Hediyelerimi verdim, çoğuna dönüp bakmaktan bile. Bir tek yakutu beğendi. 'Değerli taşlardan anlıyorsun...' dedi."

Reyna:

"Ne giyiyordu anne? Neler takmıştı?"

"Yaşlanmış ama yine de güzel kadın doğrusu. Gençliğini görmek isterdim. Altında güzel bir kumaştan yapılmış şu pantolona benzer kıyafet vardı: Şalvar dedikleri. Üstünde cepken ama yenleri uzun... Başında ufak bir serpuş, üstünde elmaslı bir sorguç... Hepsisi bu..."

"Gerçekten mi? Kocaman, geniş elbiseler, danteller filan..."

La Chica:

"Hiç mi mücevher takmamış?"

"Başındaki sorguçta vardı sadece işte. Kimin nesi olduğumu, Avrupa'daki sarayları, oralarda gördüğüm kraliçeleri sordu. Mary'yi filan anlattım. Beni yanındaki koltuğa oturttu. Kalkarken de 'Yine görüşeceğiz...' dedi."

Ben en çok bu kısmına sevindim.

"En yakın zamanda yine ziyaret etmelisin."

"Benim de niyetim o ama dur bakalım. Böyle insanlara çağrılmadan gitmek zor..."

Kızlar daha soracak, annelerinden her detayı öğrenmek isteyeceklerdi ki konuyu değiştirdim. Onların da haberi olmalı artık.

"İssac yanımızdan ayrılıyor."

"A!"

"Niye?"

"Nereden çıktı?"

"Şarap ticaretine başlıyoruz ya. Bizim Ferrara'da asıl dinimize dönmemiz gibi, İssac de yani İshak Ağa da İstanbul'a dönünce gerçek dinine dönmüştü. İslam dini şarabı yasaklıyor. Şarap ticaretine başlayacağımızı duyunca, 'Bu yaştan sonra kursağımdan haram lokma geçmesin...' deyip izin istedi."

“O ne demekmiş? Çalışıp kazandığı para niye haram oluyormuş?”
Bunu soran Gracia’ydı.

“Çalışıp hak ediyor olsa da para şaraptan geleceği için istemiyor. Aslına bakarsan Gracia Hala, yaşlandı ve ömrünün artık çok fazla kalmadığını düşünüyor diye tahmin ediyorum. Yani öldükten sonrası için korkmaya başladı yaşlı kurt. Yoksa bu kadar kolay köşesine çekilecek adam değil...”

“Epeydir yanımızdaydı. Alışmıştık...”

La Chica fırsatı kaçırmadı:

“Merak etme teyze, Pierre yerinde duruyor. O, ölse bile seni bırakıp bir yere gitmez!”

İmayı anlamıştık. Hepimiz birden güldük.

“Edepsizler!” deyip kızdı.

Biraz bekledi ki sussunlar. Onlar sessiz sessiz kıkırdarken, bana döndü.

“Jozef, artık evimize yerleştik, sen işlerini yoluna koydun ve hem Süleyman hem de Hürrem’e ulaşmayı da başardık. Diğer işler de tamam olduğuna göre beklemeye gerek yok.”

“Neyi kastediyorsun Gracia Hala?”

“Anladığın şeyi. Artık Reyna ile senin düğününü daha fazla geciktirmemizin bir anlamı yok. Fazla bile gecikti.”

“Gracia Hala, benim de aklımda düğün meselesi ama birkaç şey daha yapmak lazım. Belki bunun için İstanbul’dan uzakta olacağım günler hatta haftalar olacak. Şarap ticaretini tümüyle elime almak istiyorum. Ondan sonra evleniriz diye düşünmüştüm.”

Reyna sessiz, dinliyordu.

“Hayır. Daha fazla beklemenin hiçbir gerekçesi yok. İşlerini yine yaparsın. Nasıl olsa birlikte oturacağız. Sen yokken ben göz kulak olurum karına. Ayrıca... beni Hürrem’le de görüştürdüktün sonra artık Moşe de beklemeyecektir. Şu zamana kadar bize vaat ettiği her şeyi yerine getirdi. Artık karşılığını istemesinin zamanı geldi. Bu

sebep ten evlad ım, artık durmayalım.”

Haklıydı. İstanbul’a gelmeye niyet ettiğimize den itibaren Moşe Hamon’un bir talebi vardı:

“Kızınız Reyna’yı, oğlumla evlendirelim.”

Moşe’ye bunun için kızıyordum ama kendince haklı olduğunu da teslim ederek. Yine de müstakbel eşimi onun oğluna vermeyeceğim.

“Siz nasıl uygun görürseniz...” deyip Reyna’ya baktım.

Gözleri mutlulukla parladı. Anlıyorum ki o da artık sabırsızlanıyor.

Hürrem’e ilgilerini hızla kaybeden Reyna ve La Chica izin istedi. Çıkıp kendi odalarına gittiler. Anlıyorum ki orada artık evlilik konusu üzerine uzun uzun sohbet dönecek. Gracia ise yorgun görünüyor. Çok önemsemediği bir işi başarmanın huzurlu yorgunluğu... Hürrem’le görüştü.

Aklıma Issac ile yaptığımız görüşme geldi. Söylediği bir söz...

“Çok ekmeğimizi yedim Don Nasi... Size veda ediyorum. Hakkınızı helal edin. Benim de varsa size hakkım helal olsun. Lakin son bir hizmetim daha olacak size.”

“Helal olsun tabii de seni kaybetmeyi istemezdim. Keşke yanımızda kalmaya devam etseydin. İş yapmak artık sana yorucu geliyorsa, bir köşede oturman da yeterli benim için. Bunca yıl yaptığın çalışmalar, ölene kadar çalışmasan da yetecek kadar oldu.”

“Yok. Şu saatten sonra şarapla filan uğraşamam. O mesele bitti Don Nasi. Sizi sevgi ve hürmetle anacağım ama artık tövbekâr bir Müslüman gibi yaşayacağım. Yıllarca her günahı işledim biliyorsunuz. İstemedem elimi kana buladım, kumar oynadım, zina ettim, insanları kandırdım. Düzgün bir hayat süremedim. Ama nihayet tövbe etmişken şarap fiçilerinin içinde namaz kılmam tuhaf olur.”

“Galiba haklısın. Fakat keşke ayrılmasaydın yanımızdan...”

Minnettar bir ifadeyle salladı başını.

“Diğer konuya gelince...”

Nasıl söyleyeceğini bilemiyor gibiydi. Birkaç saniye sustu.

“Söyle hadi. Çekinme...”

“Hanenize bir hain sızdığını öğrendim.”

Başımdan vurulmuşu döndüm. Kulaklarım doğru mu duydu?

“Ne diyorsun? Ne haini be adam? Kim? Nasıl?”

“Bir casus. Roma ile bağlantılı bir casus bulunuyor evinizde ve Papa'ya çalışıyor.”

“Bizim evimizde?...”

Başını salladı.

“Sizin onlardan haber aldığınız gibi, onlar da bu sayede en yakınınızdan haber alabiliyor maalesef.”

“Hem de benim evime kadar girmiş öyle mi?”

“Öyle.”

“Kimmiş peki? Bana bak, sen ciddi misin? Öyleyse niye engel olmadın da bekledin? Senin işin bunu yapmak değil miydi?”

“Dur bak, hemen beni suçlama...” dedi yutkunarak. “Zaten ben de öğreneli çok olmadı. Emin olunca sana söyleyecektim ama madem yanınızdan ayrılıyorum, beklemenin anlamı yok.”

“Aman Allahım! Bir de emin olmak için beklemiş!”

Kendini suçlu hissetmiş, kurtulma derdinde.

“Unutma, daha iki dakika önce helal ettin hakkını. Yeniden beni sorumlu tutamazsın. Öyle cayma filan olmaz! Sana casusun adını vereceğim. Benim için mevzu burada kapandı. Sen kendin istersen müdahale et, istersen derdest et, istersen de kullan.”

“Kullanmak mı? Casusu ne diye kullanacakmışım?”

Gülümsedi:

“Ver yalan yanlış haberleri, yollasın papaz efendiye!”

Kulaklarım doğru mu duyuyor? Böyle bir şey olabilir mi? Onca tedbire, onca dikkate rağmen en yakınımıza kadar casus girebildi!

“Evimize casus sızdı ha?”

“Hem de epey iyi çalışıyor.”

11.

Şarap ticaretine başladım. Ne yazık ki en güzel şarapların bir bölümü hâlâ Venedik'in elinde bulunan Ege adalarında ama ticaret söz konusu oldu mu bu da aşılabiliyor. Hükümrانlık olarak Venedik'e bağlı dükler, ticarete kendi bildiklerini okuyor. Venedik'in düşman ilan ettiği benim gibi biriyle de ticaret yapabiliyorlar. Yine de tedbir olarak Venedik sınırları içinde kalan adalara kendim gitmeyip, görevlendirdiğim adamları yolluyorum. Hepsinin sıkıntısı ise Kıbrıs... En güzel şarapların üretildiği Kıbrıs, Venedik'in, Doğu Akdeniz'deki en büyük adası olması yanında sürekli asker bulundurabilmesi, çevresini denetleyebilmesi ve korsanlara da göz yumması nedeniyle baş ağrısı oluyor Osmanlı'ya. Bazen gemilerimiz yağmalanıyor bazen anlaştığımız malları alamıyoruz ama söz geçirmemiz imkânsız.

Zaman zaman iş konuşmak ya da elime gelen bilgileri iletmek için Rüstem Paşa'yı ziyaret edip, ondan akıl alıyordum. Açık tenli, yakışıklı bir adamdı. Enderun'a girdikten sonra hızla yükselmiş, Süleyman'a damat olmayı başarmış ve tek kızı olan Mihrimah Sultan ile evlenmişti. Haremdeki en güçlü kadın Hürrem ise ülkedeki ikinci en güçlü kadın Süleyman'ın biricik kızı Mihrimah idi.

İnce telli sakalını karıştırıyor, düşünceli görünüyordu.

"Neyiniz var?" diye sordum.

"Devlet meseleleri Frenk Bey!" dedi.

Süleyman'ın bana verdiği unvanla seslendiğinde genelde neşeli olduğunu anlıyordum. Eğer gerginse, Jozef ya da Yasef der.

"Padişah Efendimiz, Selim'i Manisa Sancak Beyliği'ne görevlendiriyor."

Şehzade Selim'in daha önceki görev yeri Konya idi...

"Hayırlısı olsun. Bu kötü bir şey mi?"

"Yok. Bu iyi ama mesele bununla bitmiyor. Nice'i Ceneviz ve İspanya'nın elinden kurtarıp, Fransa'ya teslim eden Barbaros Hayrettin Paşa İstanbul'a döndü. Sağlığının bozuk olduğu sır değil. Lakin onun yerini alacak biri de lazım."

Kızıl sakalından ötürü Avrupalıların "Barba Rossa" dedikleri Hayrettin, burada Barbaros olarak anılıyor. Eski bir korsan olmasına rağmen Osmanlı Sarayı'na bağlılık bildirmiş, Selim bu bağlılığı kabul ederken, Süleyman İstanbul'a çağırarak donanmanın başına onu getirmişti. Venedik'te en az benim kadar sevilmediğini biliyorum çünkü Akdeniz hâkimiyeti, onun Kaptanıderya olmasıyla Osmanlı'ya geçti.

"Padişahımız uygun bir aday bulacaktır."

"Evet. Ama daha Hayrettin Paşa hayattayken halifesi belli olmalı. Yoksa Sokollu sevimsi gelip oturacak oraya da."

Kimden bahsettiğini anladım. Benim de birkaç kez karşılaştığım ama hiç ısınmadığım Mehmet Paşa. O da Saray'da hızlı yükselenlerden olmuş ve "kapıcı başı" görevine getirilmişti. Bundan sonra paşalığa yükselmesi neredeyse kesin ama Saray, başarılı olan herkesi dış göreve gönderiyor ve tecrübe kazanması isteniyor.

"Sokollu" diye anılan insan azmanıyla ilk karşılaştığımızdan itibaren birbirimizi sevmedik. Bu kadar uzun boylu bir adam zor bulunur. Belki de bu sebepten olsa gerek herkese tepeden bakan bir hali var. Sanki bir anda yumruğu tepemize inecek ve ezileceğiz.

"Size zararı olmasın da..."

"Onu da hesaplıyordur mutlaka..." diye söylendi. "Ama bana gücü yetmez! Bugün değilse yarın ama o mühür bana mutlaka verilecek!"

Sessiz kaldım. Kastettiğini anlıyorum: Sadrazam mührü. Süleyman tarafından en güvendiği paşasına verilir, ölene veya görevden alınana kadar onda kalır. İmparatorluğun ikinci adamlığı demek olan

bu görevden alınanların genelde sonları idam edilmek oluyor, çok azı hayatta kalabiliyor.

“Elimdeki tüm imkânlarımızla arkanızdayım Paşa Hazretleri.”

“Sağ ol Frenk Bey. Biliyorum. Sen niçin görüşmek istemiştin?”

“Bu ay ikinci kez gemilerimiz saldırıya uğradı. Küçük gemiler ama zararımız böyle giderse büyüyecek. Hep aynı yerden zarar görüyoruz son zamanlarda. Sakız civarı.”

“Merak etme! Halledilir. Hayrettin Paşa’yı ziyaret edeceğim. Orada konuyu söylerim. Olmadı bir kalyon yollasın o bölgeye. Korsan, Venedikli ne varsa toplansın. Burnumuzun dibinde korsanlık yapıyorlarsa derilerini yüzeriz. Endişelenme!”

Konuşuyor ama ne beni dinliyor ne de ağzından çıkanların farkına varıyordu. Akli başka konularda; artık oturamadığı için odanın içinde volta vuruyor.

Süleyman ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu Avrupa’nın korkulu rüyası haline gelirken, Viyana kapılarına kadar dayanmış, sınırlarını çok genişletmiş, Ortadoğu ve Kuzey Afrika’ya hâkim olmuştu. Bu da imparatorluğun içindeki güç mücadelelerini şiddetlendirmişti. Sadece bir sonraki imparator olmak isteyen şehzadeler değil, bir sonra sadrazam olmak isteyen paşalar da neredeyse birbiriyle kanlı bıçaklı. Saray’da yükselip Hürrem’in gözüne giren Rüstem’in damat olacağı duyulunca, iş bozulsun diye cüzamlı olduğu iftirası atılmış, muayene yakasında bit bulununca hasta olmadığı ortaya çıkmıştı. Bitler cüzamlılarda bulunmuyordu ve Rüstem’in önü kesilememişti.

Biraz daha anlasın istedim endişemi:

“Paşa’m, denizdeki tek rakip Venedik değil. Portekiz denizlerde çok ilerledi. Eski ülkem olduğu için biliyorum. Vasca da Gama’nın Hindistan yolunu bulması, Yenidünya’dan Avrupa’ya altın ve gümüş taşınması Osmanlı için iyi olmadı. Böyle devam ederse, Avrupa zenginleşirken, Osmanlı fakirleşecek. Basrâda Piri Reis’in Amiral Albuquerque’e yenilmesi bir başlangıç. İpek Yolu için Osmanlı

topraklarına ihtiyacı kalmadı Avrupalıların. Afrika'nın güneyini, Osmanlı'nın ulaşamadığı bölgelerini, Yenidünya'yı ve Uzakdoğu'yu talan ediyorlar.”

Dönüp ilk defa ciddi dinler gibi baktı.

“Ne demeye çalışıyorsun?”

“Denizlere acil önlem şart Rüstem Paşa Hazretleri! Akdeniz’de kontrolün sağlanması, yağmanın bitmesi, kanunlar hazırlanıp vergi alınarak güvenliğin kurulması gerekiyor. Sonraki hedef de uzak denizler olmalı ama bu işler acilen yapılmalı. Osmanlı zaman kaybediyor.”

Güldü.

“Kaptanıderyalarımızın çoğunun korsanlıktan gelme olduğunu unutuyorsun galiba Nasi?”

“Hayır Paşa’m.”

“E peki bu adamlara nasıl anlatacaksın bu söylediklerini? Hayatlarının büyük bölümünü Akdeniz kıyısındaki şehirlerini veya denizde yakaladığı gemileri yağmalayarak geçirmiş kişilere bu anlattıkların masal gibi gelir. Diyelim ki anlattın, Divan’da bunu nasıl anlatacağız? Osmanlı’nın zaten topraklarının haddi hesabı yok. Yeni yerleri ele geçirelim diye, geri dönüp dönemeyeceği belli olmayan gemi filolarını yollarlar mı?”

“Haklısınız Rüstem Paşa. Fakat alternatif ticaret yolları hızla gelişiyor. Osmanlı güç kaybederse, bu ekonomi ile ayakta kalamaz. Eskiden yüz dirhem gümüşten üç yüz akçe kesilirken, bugün dört yüz elli akçe kesildiğini siz biliyorsunuz. Bu, paranın yarı yarıya değer kaybetmesi demek.”

“Bunda sizin de suçunuz var!”

Bunu beklemiyordum:

“Neden Rüstem Paşa?”

“Kristof Kolomb denilen herife parayı sizler verdiniz. Allah bilir, o da sizdendi. Öyle değil mi?”

“Mektuplarına ‘B’ezrat Haşem’ yazıyordu, yani ‘Tanrı’nın yardımıyla’ ama kesin bir şey diyemem. Marranların onu desteklemesi ise yaşadıkları sıkıntılardan dolayıdır Rüstem Paşa Hazretleri. Bizim tehdit altında olmayacağımız bir toprak parçasına ihtiyacımız vardı. Bunu Kolomb bulacaksa, kaynak sıkıntısı çekmez. Ama gönlümüzden tabii ki başka yerler de geçiyor her zaman. Eğer üzerinde Osmanlı’ya bağlı fakat özgür bir biçimde yaşayabileceğimiz bir yer gösterilse, yine kesenin ağzını açar ve ne gerekiyorsa yaparız. Bundan kuşkunuz olmasın!”

Kolomb’un mürettebatını din değiştirmeyi kabul etmeyenlerden seçtiğini, 2 Ağustos’ta yola çıkması gerekirken, “Teshabe Av”^{*} nedeniyle yolculuğunu bir gün ertelediğini biliyordum ama bunlar çok geçmişte kalmıştı. Acaba Rüstem Paşa şimdi ne demek istediğini anladı mı?

Eldeki kaynakları kullanarak yaşayabileceğimiz bir yer bulma umudu...

“Paşa’m, bir konu daha var.”

“Anlamıştım zaten. Söyle...”

Yeniden volta vurmaya başladı.

“Sultan efendimizin izinleri ve himayeleri ile evlilik yapmayı düşünüyorum.”

“Allah mesut etsin. Kiminle evleniyorsun? Müslüman mı, Musevi mi?”

“Gracia Hala’mın kızı Reyna Hatun ile Paşa’m. Kendisi Musevi’dir ve benimle evlenmesi için çok uzun zaman önce karar alınmıştı.”

“İyi. Merak etme. Sorun çıkmaz. Sultan Süleyman’ın evlenmenizi yasakladığı yok ya... Kendi inancınıza uygun bir nikâh kıyarsınız.”

“Bu o kadar kolay değil Rüstem Paşa. Önemli bir engelimiz var ve sizden bunun için yardım istemeye geldim.”

Yürümeyi bıraktı. Dönüp soran gözlerle baktı.

^{*} Matem Günü.

12.

Gracia Hala düğün hazırlıklarını sürdürürken, “Jozef, düğün-nüzden sonra işlerden tümüyle elimi çekmek istiyorum...” dedi. “Za-ten her şeyi sen yapıyorsun. Bundan sonra da sen yürütebilirsin.”

“Yine de senin varlığın bizim için güvence oluyor. Aklınla hepimizizin sigortası gibisin. Sensiz olmaz.”

“Danışmak istediğinden buradayım Jozef ama bana da izin ver. Senin şu yaşlı kurt bile dinini yaşamak için bir kenara çekilirken, benim hâlâ iş kovalamamı istemiyorsundur herhalde.”

Aklıma yine Issac ve söyledikleri geldi.

Evimizde bir casus var!

Casusun ismini de söyledikten sonra geriye fazla bir iş kalmamıştı. Gereken tedbirleri hemen almıştım.

“Nasıl istersen Gracia Hala.”

“Moşe ile ne zaman görüşeceksin?”

“Bu akşam görüşmeyi planlıyorum. Kendisini evinde ziyaret edeceğim.”

“Lütfen kalbini kırmamaya çok özen göster. Kendisinin hakkını ödeyemeyiz.”

Tembihlemesine gerek yoktu. İstanbul’a geldiğimizden beri zaten buna gayret ediyordum. Moşe, Gracia onunla ilk temasa geçtiği andan itibaren bize yardımcı olmuş, herkese yaptığı gibi bize de kucağını sonuna kadar açmıştı. Ancak hepimizi zora sokan talebinden vazgeçmeye niyeti yoktu.

“Dona Gracia, kızınızı oğlumla evlendirelim...”

Neredeyse Reyna doğduğundan beri Dona Gracia'nın aklında tek damat adayı vardı: Jozef Nasi. Ben...

Epeyce düşünüp taşındıktan, bir süre oyalandıktan sonra çözüm bulamayınca aklına güvendiğim ve belki de kendi evliliği de zor gerçekleşen Rüstem Paşa gelmişti.

Akşam, onun verdiği akılla çaldım Moşe Hamon'un kapısını.

Götürdüğüm hediyeye teşekkür etti.

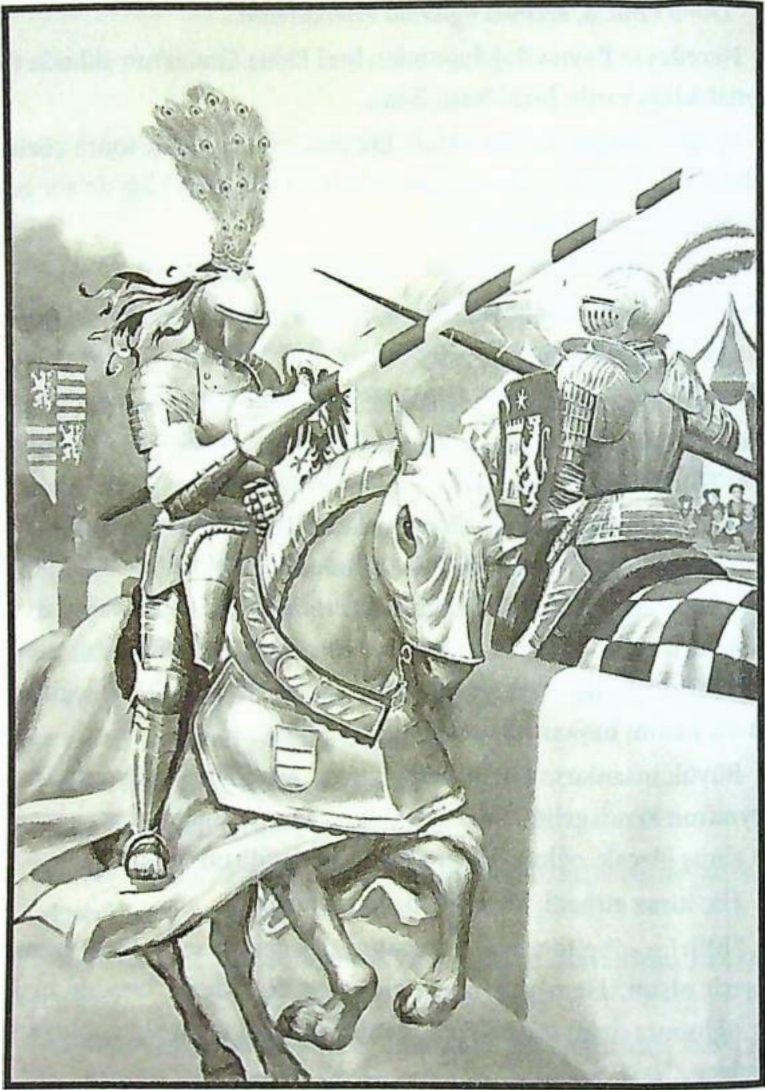
“Sayın Hamon, size her anlamda müteşekkirim...” dedim. “Buraya gelmeden önce de Rüstem Paşa'ya danıştım ve size selamını getirdim. Dünyanın en güzel, en kıymetli hediyelerini hak ediyorsunuz. Ancak ben bu naçizane hediyeyi bulabildim. Sizi düşünümüze davet etmek istiyoruz. Reyna Nasi ile oğlunuzu evlendirmek istediğinizi biliyorum ancak kendisi benim uzun süredir sözlümdü ve şimdi de eşim oluyor. Sizi kırdıysa bu durum, gerçekten üzgünüm. Üzüntünüzü tazmin için ne gerekiyorsa yapmaya hazırım ama bir erkeğin, eşi olacak kadını başkasına vermeyeceğini bilirsiniz.”

Büyük insanların büyük kalbi oluyor. Aslında çok istiyordu Dona Reyna'nın kendi gelini olmasını. Her açıdan ailesine yakışacak bir gelin almış olacak, oğlunu uygun bir eşle evlendirmiş olacaktı.

Hiç itiraz etmedi. Yüzünü bile buruşturmadı.

“Bilirim elbette ama ne yapalım. Mademki sana sözü varmış, hayırlı olsun. Hem yabancıya gitmiyor ki...” dedi. “Sen de bizim bir oğlumuz değil misin? Yeni benim oğluma gelin almış oluyoruz böylece...”

O anda dünyalar benim olmuş gibiydi. Hamon, büyük insan, kendisine yakışanı yapıyor ve Reyna ile aramızdan çekiliyor.

Hayatım boyunca hep kötü andığım, hep kötülük gördüğüm insanlar var. Bana büyük hayal kırıklığı yaşatanlar da. Bir avuç da hep güzel andığım insanlar var. Amcası Kutsal Roma Cermen

İmparatoru Şarlken bizden nefret ediyor olsa da yeğeni Maximilian hep dostum olarak kaldı. Şarlken'le aynı kandan olmasına rağmen, okul arkadaşım olmuş, beraber okulun cesaret isteyen jost müsabakalarında rekabete girmiş onu yendiğimde dahi bana sportmence el uzatmış, dost kalacağımıza bir kere söz vermiş ve hep centilmen davranmıştı.

Anvers'te Mendes Müessesesi'nde yıllarca Diogo Mendes'ten sonra ikinci adam olarak görev alan Agostino Enrique de benim için önemlidir. Belki Diogo Dayı kadar hakkı vardı üzerimde. Ondan iş hayatına ilişkin çok şey öğrendim. Venedik bizim için hayal kırıklığı olurken, ülkesinin kapılarını açan ve verdiği sözlerin arkasında duran Ferrara Dükü Ercole de aynı şekilde güzel andığım insanlardandı. Marranlara verdiği sözden dönmeyen ender yöneticilerdendi. Daha başkaları da var ama onların son halkası Moşe Hamon oldu...

Sokollu sonunda, tam da Rüstem Paşa'nın tahmin ettiği gibi yükselmeye devam edip Kaptanıderya oldu, donanma ona bağlandı. Efsane denizci Barbaros Hayrettin'in vefatından sonra bu değişiklik daha gerçekleşmeden Rüstem Paşa da Sadrazam mührünü aldı şükür ki...

Rusya Kazan Hanlığı'nı ilhak edip, gözünü Astrahan'a dikti, Fransa Kralı Henry* Mendes Müessesesi'nden kredi istedi, verdik. Roma'da yine kitaplar yakılıyor, engizisyon yine Avrupa'da sızabildiği yerlerde baskı ve işkencelerine devam ediyordu.

Rüstem Paşa, Venedik'e gitmek istediğimi duyunca inanmakta zorlandı.

"Frenk Bey, hasta mı oldun, aklını mı bozdun? Gittiğin anda seni yakalar ve bir daha vermezler."

Güldüm:

* 2. Henry.

“Eğer böyle bir şey yaparlarsa siz de onlara dünyayı dar edersiniz. Muhteşem Süleyman’ın koruması altında bir tüccarın tutuklanması, yanlarına bırakmazsınız!”

O da güldü.

“Doğru ama şimdi bir de savaş açma başımıza! Hazineyi korumak artık benim işim. Eğer böyle bir savaşa sebep olursan, masraflarını senden tahsil ederim, bilmiş ol!”

“Yolunuza feda olsun Rüstem Paşa Hazretleri...”

İstedğim izni ve belgeyi hazırlatıp verdi.

Brianda yeniden coşmuş, Venedik de elinde kalan son üyemizi kullanarak bizimle uğraşmayı sürdürüyor. Aslında hiç gitmeye niyetim yoktu ama içimde bir umut vardı hâlâ. Belki de onu bu defa ikna edebilirim diye düşündüm. Venedik’e gideceğim, Brianda ile görüşeceğim, kalan işlerimizi tasfiye edip döneceğim.

Tam düğün öncesinde böyle bir ziyaret Gracia’yı kızdırdı ama gerekli olduğuna ikna etmek zor olmadı.

Yola çıkarken, en önemli destekçimi kaybedeceğimi bilmiyordum elbette...

13.

Dönüşümde ilk yaptığım iş Gracia'ya olan biteni anlatmak oldu.

“Venedik'teki işimizi büyük oranda tasfiye ettim. Onların dikkati bu konu üzerindeyken, şarap ticaretiyle ilgili yeni bazı anlaşmalar yapma imkânı buldum. Diğer konu ise halen aynı noktada... Ne yazık ki yaşlılık herkesi olgunlaştırmıyor.”

Belki kendisi artık hatırlamak istemediğinden, belki duymak hâlâ acı verdiğiinden, belki de La Chica rahatsız olmasın diye eliyle susmamı işaret etti.

“Peki. Öyle olsun. Yarın saraya gidip, Rüstem Paşa'ya da durumu anlatacağım Gracia Hala. Ayrıca teşekkür için güzel hediyelerim olacak. Onun verdiği belge olmasa, Venedik'ten geri dönemezdim.”

“Rüstem Paşa görevden alındı. Artık sadrazam değil!”

İşte bu hiç beklemediğim bir haber.

“A? Ne zaman? Niye?”

“Sen yokken Şehzade Mustafa idam edildi. Bir iddia babasına isyan hazırlığında olduğu, bir iddia ise iftiraya uğradığı... Hangisi doğru, Allah bilir.”

Birkaç saniye sessiz kalıp, duyduğum haberi hazmetmeye çalıştım. Hiçbir zaman inanmadım ama bir sonraki kralın Mustafa olacağına inanan, alttan alta onu destekleyen çoktu. Demek ki ciddi gelişmeler oldu...

“Desene tahta geçmek için aday sayısı üçe düştü...”

Gracia'nın haberleri bu kadarla bitmiyordu.

“Maalesef. İkiye...”

“Yoksa Bayezid...”

“Hayır. O ve Selim iyi. Cihangir, Hürrem’in en küçük oğlu... Onu da kaybettiler. Üzüntüden öldüğü söyleniyor. Ağabeyini çok severmiş.”

“Ama o zaten hasta değil miydi?”

“Öyleydi. Allah sabır versin. Hürrem Sultan’ın yerinde olmak istemezdim doğrusu. Hem Şehzade Mustafa’nın idamı için suçlanıyor hem ikinci kez kendi evladını kaybetti. Daha evvelden de ilk oğlunu hastalıktan kaybetmiş. Allah sabır versin.”

Sonra aklım başıma yeni gelmiş gibi sordum:

“Ya mühür... Sadrazam kim oldu?”

“Kara Ahmet Paşa.”

Bu akşam kötü haber bitmek bilmeyecek galiba. Divan’daki onca paşa içinden en uzak olduğum kişi Kara Ahmet Paşa. Belki Rüstem ile yakınlığımızı bildiğinden, belki başka sebepten, bana hep mesafeli davranır, yaklaşma taleplerimi hep geri çevirirdi. Bugüne kadar hiçbir ricamızı yerine getirmedi ve getirmeyecek de...

“Bu daha da kötü olmuş Gracia Hala. Ahmet Paşa’yı tanıyorum. Bana hiç yüz vermediği gibi güçlü olmayı da sever. Desene önümüzdeki günler bizim için kolay olmayacak.”

“Jozef, sen beni dinlemiyorsun hiç!”

“Dinliyorum Gracia Hala. Sadece şaşkınlım biraz. Çok şey olmuş.”

“Hayır, bu akşamı demiyorum. Genel olarak dinlemiyorsun. Sana daha önce ne söyledim? Rüstem gider Ahmet gelir, o gider başkası gelir. Senin asıl yaklaşman gereken kişi Süleyman’ın kendisi. Rüstem, Hürrem’in damadı... Nasıl olsa, şimdi batmış görünse de yine çıkacaktır. Ahmet Paşa bir dönem varsın mührü taşısın. Ama Jozef, sen uzun vadeli düşün. Süleyman ve şu geride kalan iki şehzadeye yanaş. Şimdi ve bir sonraki krala... Beni anlıyor musun?”

“Çok iyi anlıyorum.”

Gerçekten de anlıyordum. Yine haklı çıkıyor.

Kalktı. Gidip yatmaya hazırlanıyor ama neredeyse fısıltı denecek bir sesle sordu:

“Onu gördün mü? Durumu nasıl?”

Tam ağzımı açıp cevap verecektim ki arkasını döndü.

“Neyse, boş ver...”

Dönüp gitti...

“Süleyman beni takdir ediyor...” diye mırıldandım arkasından.

“İçin rahat olsun. Dikkatini çekmeyi başardım... Zaman zaman kabul edip, bazı konularda fikrimi de soruyor.”

14.

Gecenin bir yarısında kapımız en son Venedik'te yaşarken çalınmış ve sonrasında bir kâbusu yaşamıştık. Üstelik de uyanıkken. Belki o sebepten, bir anda ayaklandık. Kapıda bir subaşı ve askerleri...

Hizmetkârlardan biri koşarak geldi:

"Don Jozef, sizi istiyorlar."

Hızlı bir şekilde üstüme bir şeyler alıp, aşağı indim. Kapıda bir subaşı ve arkasında iki asker daha...

"Hayır olsun. Nedir mesele?"

"Hemen seni alıp saraya götüreceğiz."

Dilim damağım kurudu.

Bu saatte...

"Niçin peki? Sabahı bekleyemeyecek bir mesele mi var?"

Soru boşunaydı. Saraydan emredildiyse, götürcekler. Ölüya da diri...

"Emir böyle Yasef Ağa."

Dik durmaya, korkumu belli etmemeye çalıştım.

"Öyle olsun bakalım. Hazırlanıp geliyorum!"

Gracia da uyanmış, ne olduğunu anlamaya çalışıyor.

"Saraydan çağırılmışlar Gracia Hala..." dedim. "Gitmek mecburi. Sen eve göz kulak ol. Bir şey olursa..."

"Ne demek bir şey olursa?... Korkutma beni Jozef. Allahım, yine mi yoksa?"

"Yok yok. Kötü bir şey olsa haberimiz olurdu. Fakat acil bir şey olduğu belli... Anlayacağım. Sen kızlara göz kulak ol yeterli. Kendim gelemesem sana haber yollarım."

Daha kalıp onunla konuşamadım. Hemen hazırlanıp çıktım.

Atlar dörtnala gidiyor, kendimi uzun süre sonra ilk defa güvensiz hissediyorum. Bu duyguyu unutmuşum. O uğursuz rüya geldi yine aklıma. Epeydir görmüyorum ama yine de sıcaklığını hissediyorum. Bu defa içim karmakarışık.

Yeni Saray'a ulaşmamız uzun sürmedi. Fakat saray bile uyuyor. Selam Kapısı'ndan sonra sessiz olmamı işaret ettiler. Etrafta sadece iri-yarı nöbetçiler. Sakin ve süslü hallerinin aksine, buraya izinsiz girecek kişiyi elleriyle bile kolayca öldürebilecek kadar iyi eğitildiklerini biliyorum. Zaten sessizim ama en azından kısa da olsa bir bilgi verseler..

"Nereye gidiyoruz?"

Kimseden yanıt yok. Sonunda uzun koridorlar.

"Nereye gidiyoruz? Yoksa..."

Has odanın kapısında bekleyen ağalar çekilip yol verdi. İçeride Süleyman.

Hemen saygıyla selam verdim.

"Beni emretmişsiniz Sultan'ım..."

"Gel Frenk Beyi, gel... Yaklaş yanıma."

Saygılı adımlarla yaklaştım. Kafamda bin bir soru ama onun hali sakin. Sanki uykusu kaçmış da kalkıp biraz çalışmak istemiş gibi...

"Sana bir görev vereceğim..." dedi. "Senin yapabileceğin bir iş..."

O anda nasıl rahatladım, benden başka kimse bilemez.

"Başım üstüne Sultan'ım."

Bana şöyle bir baktı. Anladı içimden geçenleri.

"Biraz vakitsiz getirttik seni ama aklıma başkası gelmedi. Sana teslim edilecek olan sikkeler ve cevheri alıp, Manisa'ya git. Orada Şehzadem Selim'e teslim et. Sadece parayı teslim etmekle yetinme. Ona para idaresini de anlat, tecrübelerinden faydalandır. Sonra İstanbul'a dönersin."

"Hemen yola düşünüyorum Sultan'ım."

"Var ol."

Uzanıp elini öptüm.

Geldiğimiz gibi çıktık.

O sırada ağaların yanında bir başkası daha getiriliyordu. Tanımıyordum kim olduğunu ama gecenin bir yarısı uyandırılıp getirilmekten, onun da beti benzi atmış.

Hazineden hazırlanan paralar çoktan çuvallara yüklenmiş, arabaya konulmuştu bile. Anlaşılan buradan eve uğrama şansımız da yok.

“Subaşı, bir talebim olabilir mi?” diye sordum.

“Buyur Yasef Efendi. Padişah efendimizin Müşavir-i Has’ının emri, Sultan’ımızın emridir.”

“Evime birini gönderin ve Dona Gracia’ya, Sultan tarafından bir vazife ile şehir dışına yollandığımı bildirin. Merak etmesinler. Sağ salimim ve vazifeyi bitirince döneceğim. Ama bu haber yalnızca Dona Gracia’ya verilecek. Başka kimseye değil. Ona da başka kimseye söylememesi tembih edilecek.”

“Evvel Allah.”

Yola düştüğümüzde içim rahattı. Uykusuzdum, sürekli esniyordum ve gece karanlığında, yanımda bir grup askerle daha önce hiç gitmediğim bir şehre gidiyordum ama yine de içim rahattı. Hatta mutluluk bile denilebilir. Epeydir duymadığım korku ve endişeleri yeniden duymak beni biraz canlandırdı. Adeta güç yüklendi bedene. Kendimi daha genç hissediyorum ama asıl mutluluk kaynağım başka.

Süleyman’ın güvenini kazandın!

Aklımdan bin bir türlü ihtimal geçiyordu. Beni zeki ve bilgili bulduğu için mi tercih etti? Yoksa Damat Rüstem’in etkisiyle mi böyle oldu? Hürrem Sultan etkisi de olabilir. Doğrudan onunla görüşmüşlüğümüz yok ama hem Gracia Hala hem de Moşe Hamon’dan hakkımda epey bilgi almıştır. Öyle zeki kadınlar, sadece Harem’in içinde olan biteni bilmekle yetinmez... Gracia ile yurtdışındaki kraliçelere gönderdiği mektuplardan bazıları bizim müessesemiz aracılığıyla ulaştı yerlerine. Nedense bu işin altında Rüstem varmış gibi geliyor bana. Güvenilir bir isim isteyince kayınpederi, o önermiştir.

Ne olursa olsun, Süleyman'ın zehir gibi bir zekâsı var. Başkalarının tavsiyesi olsa bile aklına yatmayan hiçbir işi yapacağını sanmam. Üstelik şehzadesine yüklü bir para gönderirken...

Selim, Hürrem'in çocukları içinde kendisine en çok benzeyendi. Süleyman'ın ilk eşinden olan Mustafa babasına çok benzetiliyor, birçokları onun Mehmet, Bayezid, Selim ve Süleyman'la devam eden ihtişamlı padişahlar zincirinin bir parçası olacağını söylüyordu ama artık hayatta değil. Selim ise annesine benzetiliyor, yakışıklı ve akıllı. Fakat hiçbir zaman Mustafa için kurulan hayranlık cümleleri, onun için kurulmuyor.

Bu hayranlık onu canından etti...

Zamansız yükselişi, daha babası tahtta otururken askerlerin ve geniş halk kitlelerinin padişah adayı haline gelmesi, ona fayda değil zarar vermişti. Bahar geldi zannedip erken açan çiçeklerin, aniden geri dönen soğuklarla ölmesi gibi, erken parlamış ve çabuk göçmüştü bu hayattan...

Onun yanında duranlar anlıyor mu anlamıyor mu bilmem ama daha ilk karşılaşmamızda anladım.

Süleyman, iktidarını kimseyle bölüşmez!

Değil vezirleri, oğlu ya da damadıyla bile bölüşmeyeceği açık. Eğer Süleyman'dan sonra biri kral olmayı hedefliyorsa, yapacağı şey mümkün mertebe göze batmamak, her fırsatta sadakatini göstermek olmalı. Yoksa başı, gövdesinin üstünde fazla durmaz!

Aynı şey benim için de geçerli. Fazla göze batar, çok öne çıkarsam, eminim ki benden de rahatsız olur. Sessiz kalıp, böyle verilen işleri sadakatle yapmalı ve amacıma ulaşmak için göze batmadan çabalamalıyım. Bir hayalim var ve onun gerçekleşmesi bu defa Süleyman'a bağlı.

Venedik geldi aklıma... Orada yaşadığım bir hayal kırıklığıydı ama Türklerin dediği gibi: Her işte bir hayır var. Brianda'nın ihbarı ve sonrasında yaşadığımız tutukluluk olmasaydı, belki de o hayal kırıklığını atlatamayacaktım. Bir sıkıntı, diğer sıkıntıyı unutturdu.

Yine de içimde bir yer hâlâ sızlar Venedik'i hatırlayınca...

Yel değirmenleri geldi aklıma. Burada daha çok suyla çalışanlarını görüyorum. Rüzgârın yerini su alıyor. Bir derenin kıyısına kuruyorlar değirmeni ve akıtıyorlar suyu. Suyun gücü çarkları, onlar da koca koca değirmen taşlarını döndürüyor. Taşlar arasında kalan ne varsa un ufak oluyor... Sürekli kötü şeyleri düşünmenin, başarısızlıkları düşünüp durmanın, insanı un ufak ettiğini biliyorum. Venedik artık geçmişte kaldı. Orada senatonun mermer zeminine gömülen hayal, Osmanlı'nın halılarla kaplı sarayında yeniden canlanıyor. Venedik'le ilgili tek düşüncem artık intikam... Gracia, Reyna, La Chica hatta Brianda'ya ve tüm Marranlara yaptığının hesabını vermeli...

Hürrem'in ilk gözdesi Mehmet, hayatının baharında hastalıktan ölüp giderken, en küçükleri Cihangir ise engelli doğmuş ve doğal olarak yarışta geri kalmıştı. Selim'in karşısında artık sadece Bayezid var. Kaderin cilvesi, Bayezid de Hürrem'e değil, Süleyman'a benzetiliyordu.

Selim'in annesine benzerliğinin sadece sarışınlıkla sınırlı kalmadığını fark etmem zor olmadı. Kısa sürede daha önce Bayezid'i destekleyen Rüstem Paşa'yı kendi tarafına çekmeyi başardı. Anlaşılan o ki Harem'de de artık rüzgâr Selim'den yana esiyor. Taht için en kuvvetli aday o.

Şimdi ona gidiyorum. Bir sonraki imparatora!

Osmanlı, nasıl ki yetiştireceği devlet adamlarını imparatorluğun her köşesinden bulduğu yetenekli çocuklar içinden seçip Enderun'da yetiştiriyor ve sonra da ülke içinde yine farklı yerlerde görevlendiriyorsa, aynı durum şehzadeler için de geçerli. Devlet adamlarının imparatorluğun uzak ve kritik yerlerinde yaptıkları görevlerin bir benzeri, daha az riskli olmak üzere şehzadelere de veriliyor. Tecrübe kazanmaları için Amasya, Trabzon, Manisa, Kütahya gibi yerlere vali olarak gönderiliyor, orada şehir idaresi konusunda, yanlarında yaşlı devlet adamlarının rehberliğinde kendilerini geliştiriyorlar. Selim'in Konya'dan Manisa'ya atanması, İstanbul'a en yakın şehzade haline getirilmesi de hem tecrübesini biraz daha artırması hem de olası bir durumda, İstanbul'a en çabuk ulaşan şehzade olması içindi. Bunu herkes anlamıştı.

Osmanlı'nın yönetimdeki gücü, devlet otoritesini bölmekten geçiyor. Avrupa'da olduğu gibi burada kardeşler, yeğenler, prens ve dükler, imparatorluk içinde farklı düzeyde yöneticiler olarak hayatlarını geçirip, her zaman imparatora alternatif bir şekilde, bir kenarda bekletilmiyor. Grand Turco döneminde çıkarılan bir kanunla, tahta geçen şehzade, kendisi için bir tehlike olmasın diye erkek kardeşleri ve erkek yeğenlerini öldürtüyor. Öldürme de Osmanlı ailesinin kanı kutsal kabul edildiğinden olsa gerek, başı vurularak değil, iple boğdurularak yapılıyor. İşte bu nedenle tahttaki padişah öldüğünde, İstanbul'a ilk ulaşan olmak, Divan denilen devlet yönetimindeki vezirlerin desteğini arkasına almak ve orduyu da yanına çekmek çok avantajlı... Daha önce veliaht şehzade yerine İstanbul'a ilk ulaşanların hutbe okutturup kendini padişah ilan ettiğine, adına para bastırdığına ve kardeşler arası savaşlar çıktığına rastlanmıştı.

Eski ve güzel evleriyle oldukça sakin bir şehir görünümündeydi Manisa. Ağırlıklı olarak surların içinde yaşıyordu insanlar. Neredeyse adım başı bir konak, bir güzel ev ya da cami.

"Yüksek duvarlar ne için?" diye sordum.

"Şehzadeler buraya sık gönderilir. Güvenlik de öne çıktı zamanla. Alışkanlık oldu."

"Ya o..."

"Ona Ulu Cami derler... Saruhanoğulları sülalesinin buralarda hâkim olduğu dönemden kalma... Manisa, Saruhan Beyliği'nin merkeziydi Frenk Bey."

Şehir içinde kısa bir yolculuktan sonra Selim'in konağına vardık. Eski ama geniş bir konak. Çevresi yemyeşil. Muhafızları var her yanda.

Askerler dışarıda kalırken, bizi sofa gibi bir yere aldılar.

"Subaşı, burası bir prens için çok küçük değil mi?"

Etrafa şöyle bir baktı.

"Daha büyüğünü ne edeceksin? Zaten bir insan değil, on insan yaşasa yine yeter de artar."

Avrupa'daki kocaman salonları görse ne düşünürdü acaba?

Az sonra yaşlıca bir adam göründü kapıda. Selim'in bu kişi olmamasını umuyordum. Neyse ki o değil, "lala" dedikleri adamlardan biriymiş. Bunlar şehzadenin hayatı boyunca yanından ayrılmıyor, yetişmesinde yardımcı oluyor ve her şeyle ilgileniyorlardı.

"Selamünaleyküm" dedi. "Hoş geldiniz. Selim Şehzade'miz sizi bekliyor. Buyurun, peşimden gelin."

Burada da mini bir saray düzeni oturtulmuş...

Kalktık ve peşinden gittik. Gözümüzün önünden ayırmadığımız çuvallar ve sandıklar da peşimizde.

Bekletildiğimiz odadan daha genişçe bir odada, hal ve hareket olarak babası Süleyman'a benzeyen ancak ondan çok daha yakışıklı olduğu su götürmez bir genç adam oturuyor. Yanında iki yaşlıca adam daha, ayakta bekliyor.

"Gelin bakalım..." dedi. "Muhterem babamız bize ne gönderdi? Anlatın."

"Saygıdeğer Şehzade'mize saygılarımı sunuyorum..." dedim. "Babanız sizin için elli bin sikke ve otuz bin duka altını gönderdi. Hepsi tastamam burada... İzninizle bir süre yanınızda kalacağım ve hem emaneti hazinenize teslim edip hem de para idaresi konusunda size bildiklerimi öğreteceğim."

Dönüp solundakine baktı:

"Duydun mu Celal Bey? Senin yerini almaya bir aday gönderilmiş!"

Güldü. Celal bozuldu ama renk vermemeye çalıştı:

"Önemli olan sizin iyi yetişmenizdir Şehzade'm. Hepimizin gayesi budur. Kim ne öğretecekse başımız üstüne."

Selim ya paradan ya da adamın düştüğü durumdan olsa gerek, keyiflenmişti.

"Tamam. Sen şunları teslim alıp evraka işle. Biz de Frenk Beyi'ni dinleyelim bakalım, bize ne öğretecekmiş..."

Gülümseyip geriye kaykıldı oturduğu divanda.

"Estağfurullah."

Yine güldü.

"Gel gel. Otur şöyle yanıma. Demek şu Han babamın yeni gözde-
lerinden olan Venedikli tüccar sensin..."

Venedikli demesine bozulmuştum.

"Osmanlı tebaasıyım Şehzade Hazretleri. Venedik hiçbir zaman
yurdum olmadı."

"Öyle olsun. Duyduğuma göre ülkemizin en iyi şaraplarını sen
bulup satıyormuşsun. Doğru mu?"

"Sağ olun. Öyle diyorlar."

"Şahane. Bize de getirdin mi?"

Durup baktım. Ciddiydi. Daha önce Selim'in şarap sevdiğini duy-
muştum ama böyle ortalık yerde, gündüz vakti şarap içebilecek bir
şehzade düşünemiyorum.

"Ne o, çok mu şaşırdın?"

"Yok Şehzade'm de... Hiç aklıma gelmedi. Kendime kızıyorum.
Biraz acil çıkınca tabii... Ama müsaade edin, hemen bir haber gön-
dereyim. Ne kadar istiyorsanız, en iyilerinden hazırlayıp yollasınlar."

"Olur. Onu da yaparsın... Merak etme, benim de özel mahzenim
var, şimdi onlardan tadar sonra da seninkilere bakarız. Ama önce an-
lat bakalım, İstanbul'da ne var ne yok?"

Yanındaki, adının sonradan Hüseyin ve Attaullah olduğunu öğ-
rendiğim paşalar renkten renge giriyor, bıyıklarını ısıyorlar ama
Selim'in aldırdığı yoktu.

"Bize şarap getirin!" diye seslendi.

"İstanbul'da her şey iyi, güzel Şehzade'm. Gördüğüm kadarıyla
Sultan'ımız da gayet iyidiler."

Uzun uzun, aklına gelen her şeyi anlattırdı. Giyim kuşamından an-
ladığım kadarıyla zevkli, hayatı yaşamasını bilen biri. Gençti ve şimdi-
den iki eşinden çocukları olmuştu ama Muhteşem Süleyman'ın uzun
iktidar süresinin bitmesini bekliyor, kendini tahta yakın görüyordu.

Padişah'ın onun kişisel harcamaları için paraları gönderdiğini sanıyordum ama öyle değilmiş. Şehirde yapılacak işlerde kullanmak üzere gönderdiğini söyledi.

Sonra Avrupa'yı sordu. Venedik'i, Anvers'i anlatmamı istedi. Oradaki hayatı, Venedik'in neden denizlerde bu kadar başarılı olabildiğini, onları yenmek için ne yapmak gerektiğini...

Bulduğum hale inanamıyordum. Veliht ile oturdum, konuşuyoruz hatta şarap içiyoruz karşılıklı! Ama dikkat ediyorum ki fazla içip de yanlış bir şey söylemeyeyim. Üstelik bana Avrupa'yı, Venedik'i soruyor.

"Sultan'ım..." dedim dilim sürçmüş gibi. "Venedik bir Akdeniz devleti idi. Denizlerde çok güçlü olduğu ve bu sayede zenginleştiği doğrudur. Bunun en önemli parçası da Akdeniz'deki neredeyse her adanın Venedik'e ait olmasıdır. Venedik, bu adalar sayesinde Akdeniz'in hemen her köşesinde bulunabiliyor, gemi ve filo bulundurabiliyor, burarlardan destek ve ihtiyaç duyduğu malları alabiliyor ve de ticareti elinde tutuyor. Ayrıca gerektiğinde bu adalar sayesinde Osmanlı'yı rahatsız edecek saldırılar yapabiliyor. Babanızın Fransa ile girdiği anlaşmalarla, ticaretin Osmanlı-Fransa yönünde ağırlık kazanması da pek mümkün olmadı. Eğer Venedik'e üstünlük sağlamak istiyorsanız, Akdeniz'de alınmadık ada bırakmamanız lazım. Nerede bir kara parçası varsa, irili ufaklı demeden hepsinin Osmanlı'ya geçmesi gerek. Hem de acilen."

"Niye acelemiz varmış?"

"Çünkü Şehzade'm, dünya değişiyor. Saray çevresinde Rüstem Paşa gibi akıllı paşalar var. Onlara anlatmaya çalıştım ama diğerleri pek anlamak istemiyor. Hatta dinlemiyorlar bile. Yenidünya'nın keşfi Osmanlı için iyi olmadı. Siz burada halen Venedik'in elinden Akdeniz hâkimiyetini almaya çalışırken, eski ülkem Portekiz ve ondan daha güçlü bir imparatorluk olan İspanya, Yenidünya'yı yağmalıyorlar. Artık değerli madenler, hazineler ve daha birçok şey Yenidünya'dan geliyor. Yakında Avrupa'nın Doğu'ya ve Osmanlı'ya ihtiyacı kalmayacak. Korkarım, Osmanlı'yı geride bırakacaklar. Hem Afrika'nın güneyi

ve Hindistan'a kadar uzanan yollara hem de Yenidünya'nın bildiğimiz ve bilmediğimiz zenginliklerine sahip oldular bile. Bu gelişme Avrupa'da dengeleri değiştirir. Dünyayı da değiştirir.”

Keyfi kaçır gibi oldu. Ciddileşti.

“Durum o kadar kötü yani..”

“Hâşâ! Osmanlı hâlâ yeryüzündeki en büyük güçtür. Fakat gelecekte de bu durumun korunması için önlem şart. Osmanlı askerlerinin adı bile bütün Avrupa şehirlerinde korku duyulmasına yeter ama artık mücadele karada olmayacak Şehzade'm. Artık hangi devletin daha büyük olduğunu denizlerdeki hâkimiyeti belirleyecek. Bugün pek dikkate alınmıyor ama İngiltere bile denizlerde böyle büyümeye devam ederse, gelecekte çok büyük bir imparatorluğa dönüşebilir.”

Hüseyin Paşa bana katılmıyor, sessizce dinlerken yüz ifadesiyle bunu belli etmekten de kaçınmıyordu.

Selim ona döndü:

“Sen ne diyorsun Hüseyin Paşa, bu mevzuda?”

“Siz daha iyi bilirsiniz Şehzade'm. Ancak Osmanlı'nın bileğini bükcek bir güç yoktur.”

Anladım. Benim yanımda yorum yapmak istemiyor.

Selim tekrar bana dönüp, “Bu yoruma ne diyorsun?” der gibi baktı.

“Haklı Şehzade'm. Ancak bugün için böyle. Avrupalıların Grand Turco dediği, sizin deyiminizle Fatih Sultan Hazretleri, daha önce görülmemiş Şahi toplarını döktürmese, İstanbul'un surlarını aşamazdı. Babanız da Mohaç Savaşı'na taşınabilir hafiflikte toplar götürürnce Macaristan'ı yenebildi. Demem o ki, silahta üstünlük önemli Şehzade'm. Bugün Osmanlı'nın elindeki gemiler, Portekiz gemileri ile kıyaslandığında yavaş kalıyor. Yenidünya'da Portekiz, İspanya gibi ülkelerle yarışmanız neredeyse imkânsız hale geldi. Asya'ya ise arkadan dolanıyorlar. Afrika'nın güneyinden. Rüzgârla, uçar gibi giden gemilere sahipler. Osmanlı göz açıp kapayana kadar Asya'nın önemli bir bölümünü ele geçirmiş olacaklar.”

“Vay canına! Demek biz Viyana'ya göz dikmişken, onlar arkamızdan dolanıyor! Keşke Asya ortalarına ve Hindistan'a uzanan başka yollar olsaydı...”

Hüseyin Paşa, “Asya içlerine kadar uzanan ve üzerinde donanmanın rahatlıkla seyahat edebileceği nehirler mevcut Şehzade’m...” dedi. “Uzak Asya’ya da gitmek şart... Volga ve Don nehirleri var ki biri Karadeniz öbürü Hazar’a dökülür. Geçmişte de konuşulmuştu ama bu iki nehrin birleştirilmesi şart.”

Selim bana döndü:

“Sen bana para işlerini anlatacaktın ama maşallah, neredeyse bir asker kadar anlıyormuşsun savaş ve mücadeleden... Tüccar mısın asker mi?”

“Sizin kadar bilmem mümkün değil Şehzade’m. Emrettiniz, anlattım. Asıl mesleğim hukuk idi ama aile işimizden dolayı tüccar oldum.”

“İyi olmuş babamın seni göndermesi! Sen kal bir süre burada. Konuşacağımız çok şey var.” Koltuğunun altına irice bir yastık alıp uzandı. “Anlat bakalım hele, para işleri nasıl Avrupa’da? Krallara bile borç veriyormuşsun diye duydum.”

Yeniden İstanbul’a dönerken, Selim’in dostluğunu kazandığımı biliyordum. Bir haftaya yakın beni yanında tutmuş, Kütahya civarında ava giderken, beni de uğurlamıştı. Maiyetiyle birlikte ava çıkan Şehzade’yi geride bırakıp, kendi evime dönerken içimden, ona da sık sık söylediğim bir cümleyi yine tekrarlıyordum:

“Akdeniz’deki tüm adaların Venedik’ten alınması lazım... İrili ufaklı demeden tüm adalar Osmanlı’ya geçmeli...”

Venedik Senatosu’ndan intikam alma vakti geldi.

Gracia, kendisini Süleyman'la görüştürmem konusunda ısrarlıydı.

"Gracia Hala, Hürrem Sultan'la görüşüyorsun zaten. Koskoca padişah, bir kadınla durduk yerde görüşmez!"

"Jozef, Süleyman Fransa'yı Cermenler ve İspanyollara karşı koruyor. Fakat Fransa artık büyükelçi maaşlarını bile ödeyemiyor. Fransa'dan alacaklarımı tahsil etmesi için Süleyman'dan yardım isteyeceğim. Yoksa tahsil imkânı kalmayacak!"

"Gracia Hala, hani işlerden elini eteğini çekiyordun? Bırak bu konuyu ben görüşeyim. Sultan zaten beni zaman zaman kabul ediyor."

"Sen görüşürsen, Kara Ahmet Paşa hemen karşı çıkacak ve Süleyman'ı, Fransa ile ilişkileri bozmaya çalıştığın yönünde dolduracaktır. Oysa ben görüşürsem, zor durumdaki bir Osmanlı kadını olarak derdimi anlatacağım ve doğal olarak Süleyman da hakkımın korunması emrini verecektir."

Haklıydı. Fransa'yı himayesine almıştı Süleyman ama ne zaman bu ülke hakkındaki şikâyetlerimi dile getirecek olsam, Kara Ahmet Paşa'yı aşamıyordum.

"Gracia Hala, Büyükelçi d'Aramon'la görüştüm. Ülkesine talebimizi yeniden iletmesini istedim. Sanıyorum gereğini yapacaktır. Akıllı bir adam... İstersen onun getireceği cevabı bekleyelim."

"Fransız Sarayı'ndakiler onu dinler mi sanıyorsun? Kimse bizden aldıklarını geri vermeye gönüllü olmuyor. Beni Süleyman'a götür."

Pes ettim:

"Tamam. Denerim ama bilmem ki kabul eder mi?"

“Edecektir. Onunla zor durumdaki bir kadın ve Mendes Müessesesi’nin büyüğü olarak görüşeceğim. Nasi ailesinin büyüğü olarak.”

Şarap ticaretinden iyi kazanmaya başlamıştım. Fransa’ya verdiğimiz borçları geri almamız durumunda işleri daha da büyötmeyi planlıyordum ama Gracia Hala en büyüğümüzdü. İşleri onsuz halledemeyeceğimi düşünüyorsa, engel olmaya hakkım yok.

Düğün hazırlıklarımız bitti. Ailece oturmuş, haz aldığımız sohbetlerden birini yapıyorduk. Böyle anlarda, üye sayısı az da olsa, bir aileye sahip olduğum için şükrediyorum.

La Chica da artık genç bir kız ve her konuda bizimle fikirlerini yarıştırebiliyor. Brianda ara ara haber yolluyor, kızını görmek için talepte bulunuyor ve bunların hepsine Gracia’nın yanıtı “Hayır!” oluyor. La Chica’nın da iyi bir eğitim almasını sağlamış, iyi yetişmesi için elinden geleni yapmıştı. Teyzesinin zekâsı ve annesinin güzelliği onda birleşmiş gibiydi.

Az ötemizde, yine Gracia’yı görüş mesafesinde tutan Pierre’e takıldı.

“Pierre, bak Jozef de evleniyor ama sen teyzem sayesinde ebediyen bekâr kaldın!”

Gracia kızdı:

“La Chica, beni kızdırma yine!”

“Kızacak ne var teyze? Kötü bir şey söylemiyorum. Belli ki Pierre’imiz bu yolu gönüllü seçiyor. Zaten zenin yanında yaşlandı baksana. Babamız olsa, bu kadar yanımızda olurdu ancak.”

Reyna ile birlikte sesli güldüler. Gülmemeye, Gracia’yı daha fazla kızdırmamaya çalıştım ama gerçekten bu ortamda ciddi kalmak zor.

Pierre kıpkırmızı olmuş, artık bembeyaz olan saçlarıyla yüzünün önünü perdelemeye çalışıyor.

“Edepsizler! Siz kendi halinize gülün! Koca kadınlar oldunuz ama daha bir hanımefendi nasıl davranır, onu bilmiyorsunuz!”

Reyna:

“Ben de aynı şekilde düşünüyorum anne! Bizim düğünden sonra Pierre’i de evlendirelim. Hatta ona Müslüman bir eş bulalım. Böylece ailemizde her inançtan insan bulunmuş olur. Tam İstanbul ailesi oluruz.”

Yeniden kahkahalar attılar. Gracia da gülmek için kendini tutuyor:

“Düğün öncesi heyecanınıza verdim bu saçmalığı! Pierre sizin oyuncağınız değil. Edepsizler! Onunla dalga geçmenizi yasaklıyorum. Derhal!”

Pierre’in sesini duyduk. Her zamanki gibi, dikkat çekmemeye çalışan, adeta gizlenen bir ses:

“Sorun değil Dona Gracia. Dona Reyna ve Dona La Chica gülsün.”

Gracia dönüp ona baktı. O an, sadece Pierre’in Gracia’ya değil, onun da Pierre’e karşı bir şeyler hissettiğini düşündüm. Gracia, iyi bir Musevi kadın ve örnek bir anne olarak eminim ki bir daha hayatına erkek sokmayacak ama Pierre, onun kalbinde bir yeri çoktan edinmiş. Eşi Francisco’yu kaybettikten sonra bir daha hiç evlenmesi söz konusu olmadı. Bunun en temel sebebi evlendikten sonra servetinin yönetiminin kocasına geçecek olmasıydı. Sonrasında ise öyle çok fırtına atlattık ki eminim yuva kurmak aklına bile gelmemiştir. Onun hayal ettiği tek yuva, Reyna ile kuracağımız yuva... Hiç düşünmedim ama acaba gerçekten güvenilebileceği, servetini emanet edebileceği biriyle karşılaşırsa, evlenir miydi?

Hayır...

Pierre Musevi olsaydı, belki... O zaman da ben karşı çıkar ve asla izin vermezdim herhalde. Gracia’nın da bizim gibi üzerine aldığı sorumluluklar var. Bunlar bir kenarda dururken, sıradan bir kadın gibi yaşayamaz hayatını.

“Bunlara aldırma Pierre...” dedi sesindeki şefkati saklayamayarak. “Gerçi hiç sormadım ama bir aile kurma niyetin var mı gerçekten?”

Pierre biraz daha gizlenmeye çalıştı.

“Elbette hayır Dona Gracia.”

“Neden? Düzenli bir hayat senin de hakkın. Ömrünü beni koruyarak geçirdin. Bir yuvan olsun istemez miydin? Eşin, belki çocukların...”

Pierre iyice rahatsız olmuş gibi kalktı.

“Ben hayatımdan memnunum...” dedi usulca.

Sonra çıktı. Kızlar hâlâ gülüyor, kahkahalarını bastırmak için elleriyle ağızlarını kapatıyorlardı.

Bizim evliliğimizin nasıl olacağını düşündüm. Reyna, az konuşan bir kadın. Muhtemelen hayatımız boyunca hemen hiç kavga etmeden yaşayıp gideceğiz. Güzeldi. Belki Brianda Teyze’si ya da La Chica kadar değil ama sıradan biri sayılmayacak kadar alımlıydı. İyi yetiştirilmiş, iyi bir ailenin üyesi. Her açıdan denklerin evliliği... Yine de “Çevresinde başka bir erkeğin bulunma şansı olsa, yine benimle evlenmek ister miydi?” diye düşündüğüm zamanlar oluyor. Belki Moşe Hamon’un oğlu ile konuşup görüşebilse, fikirleri değişirdi ama ona bu şansı tanımadım.

Kendimi ve kardeşimi düşündüm: Samuel’i... Biz daha ne olduğunu anlamadan ölüp giden babamız, yanımızda olacak zannederken erken kaybettiğimiz annemiz... Gracia ve Brianda’nın tek çocukları var. Ailede çocuk sıkıntısı var, bu açık. Hafızam beni yanıltmıyorsa Gracia birden fazla kere hamile kalmış ancak sağlıklı bir şekilde doğup hayatta kalabilen tek çocuğu Reyna... Soyumuzu sürdürmek de Reyna ile bana kalacak. Tanrı adına konuştuğunu iddia eden Papalık, bizi hedef gösterip oradan oraya kovalamasa da kendi halimize kalsak, acaba diğer Musevilerle bir araya gelip, onlarla evlilikler yapar mıydık? Doğrusu bunun üzerine hiç kafa yormadım bile.

Orta Avrupa'dan gelen Musevileri, Kuzey Afrika'dan gelenleri, İran'dan gelenleri ve ta Romalılar döneminden beri İstanbul'da yaşayanları az buçuk görmüştüm. Yalnızca din de yetmiyor aynı olmak için. Hepimiz Musevi'yiz ama birbirimizden farklıyız. Biz İspanya ve Portekiz kökenliler, Avlonya, Patras, Selanik, İzmir, Bursa, İstanbul civarına yerleştirilenler, birbirimize daha çok benziyoruz. Doğrusu Musevi de olsa, iyi eğitim almamış, dünyayı bilmeyen bir kadınla evlenmeyi düşünemezdim bile...

Rüyalarım bir süredir rahat. Artık kâbuslar yok. Karışık rüyalar görmek, sabah dayak yemiş gibi uyanmak da yok. Yeni bir umut ışığı belirdi hayatımda: Selim...

Oturup Samuel'e mektup yazdım:

"Hemen gel. Senin için yeni ve önemli bir görev buldum."

Haberi Gracia'ya nasıl vereceğimi bilemiyordum. Muhtemelen kıyameti koparmazsa yüreğine inecek ve belki ruhunu teslim edecek.

Ah Brianda! Sen ne uslanmaz bir insansın!

Yine bize kazık atmıştı ve buna ben neden olmuşum. Söylemezsem de kötü olacak. Söylersem kıyamet kopacak. Bütün cesaretimi topladım.

“Gracia Hala, Brianda Hala’dan mektup aldım. Kızını geri göndermiyor.”

Ev bir anda bomba düşmüş gibi oldu.

“A!” Rabbim! Gitti kızım!” Elini dizine vurdu. “Jozef, ben sana söylemiştim. Bu lanet kadına güven olmaz demiştin! Ah! Ah!”

Reyna da benzer durumda:

“Nasıl olur? Hani ziyaret edip dönecekti?”

Gracia ağlamaya başladı.

“Ben nereden bilebilirim yalan söylediğini Gracia Hala? Gerçekten hasta olduğu bilgisi gelmişti. Meğerse bunların hepsi La Chica’yı oraya çekebilmek için tuzakmış... Hem sen de kabul ettin...”

Brianda hasta olduğunu bildirerek kızını görmek isteğini yinelemiş, kısa bir araştırmadan sonra gerçekten hasta olduğunu öğrenince ziyaret edip dönmesi için La Chica’yı göndermiştik Venedik’e. Bunda, benim Gracia’ya her türlü güvenceyi vermemin yanında, La Chica’nın gözyaşları içinde teyzesinden izin istemesinin de payı vardı.

Annesini kaybedeceğini sanmış olmalı...

Şimdi La Chica, Brianda’nın elinde, düşmanımızın hâkim olduğu bir yerdeydi. Gracia’nın dövünmesine hak verdiğim kadar kendime de kızıyordum bu tuzağa düşebildiğim için.

Gerçekten bugüne kadar yaptığım en salakça iş!

“Ne yapacağız Jozef?” dedi ağlamayı bırakmayarak. “Kızımızı ondan nasıl kurtaracağız? Servete konmak için La Chica’mı kulla-

nacak. Benim küçük kızımı elimden alacak. Düşünebiliyor musun? La Chica'yı ona nasıl bırakırız? Ne olur yavrucuğumun hali? Kendini perişan ettiği gibi kızımı da perişan eder..."

"Gracia Hala, o kadar büyütme! Sonuçta Brianda Hala, La Chica'nın öz annesi. Herhalde kendi kızına kötülük yapacak değildir."

"Hiç öyle söyleme! Brianda'yı tanıımıyormuş gibi konuşma. Her şeyi yapabilir. Öz ablasına ne yaptığıni hatırla..."

Ne yazık ki haklıydı. Diyecek bir şey bulamadım.

"Ah, ah tam da sizin evlenmenizi beklerken... Öleceğim. Düğününüzü göremeyeceğim! Eğer La Chica'ma bir şey olursa yaşayamam!"

Durmaksızın ağlıyor, acılı sesler çıkarıyor. Giderek kendimi daha kötü hissediyorum. Bir teselli bulmam lazım ama yok.

"Merak etme. Kötü bir şey olmayacak. Mutlaka bir çözüm bulacağım..."

"Bazen ne kadar saf olabiliyorsun Jozef! Bazen ne kadar kolay kandırılabilirsin! Hadi ben La Chica'mın gözyaşlarına teslim oldum. Sen nasıl kanabildin? Sen nasıl düştün bu tuzağa? Ah Brianda, yine yaptın yapacağını!"

Anlıyorum ki üzüntüsünün büyüklüğü kadar öfkesi de büyük bana ama hangisine öncelik vereceğini bilemiyor. Kendime en az onun kadar kızgınım ama şu anda ne kızmanın ne de dövünmenin faydası var. Sakince düşünmeli ve bu sorunu nasıl çözebileceğimizi bulmalı.

Sabaha kadar uyumadığını, gözyaşı döküp karalar bağladığını, evin içindeki trafikten anlıyordum. Beni de uyku tutmadı. Sürekli yürüyenler, merdivenleri inip çıkarlar... Belvedere Sarayının şamdanları, kandilleri sabaha kadar yanmış olmalı. Ne Reyna ne de hizmetkârlar onu teselli edebilir...

Sabaha kadar düşünüp durdum. Yatakta dönmekten artık her tarafım ağrıyınca kalktım. Uyumanın bir yolu yok.

Giyinip oturdum ve güneşin doğmasını bekledim. Brianda Hala, hastalık numarasını boşuna kullanmadı. Yıllar önce ablasını engizisyona

ihbar ettirip, yargılatmayı başardığında, ilk iş olarak mallara el konulmaya çalışılmıştı. Venedik yönetimi mallarımıza el koyamadı ama La Chica'nın durumunu bahane ederek, Diogo'dan onun mirası sayılabilecek bir bölümü, rehin tutmayı başardı. Renkli bir hayat isteyen, maskeli balolarda, danslı eğlencelerde gezip tozmak, mücevherlerini takıp, zenginliğini göstermek isteyen Brianda'nın ise eli kuru yere geldi. İstanbul'a gelirken onu yanımıza almamış, Ferrara'da, yine kızının mirasını ve kocasının kontrolünü Gracia'ya bıraktığı servetini almaya çalışır halde bırakıp gelmiştik. Yıllarca uğraşmasına rağmen Ferrara'da hüsrana uğrasa da, aslında bu servete el koymak isteyen Venedik'te kısmen başarılı olabilmişti. Kızını Venedik'e ulaştırdığı anda Venedik Hazinesi'nde rehin tutulan serveti kurtarabileceğini sanıyor. Oysa yüz bin duka servetin bir kuruşunu bile vermeyecek Venedik ona. Bundan eminim.

Uzaklardan sabah ezanları duyulmaya başlandı. Elllerine aldıkları kandiller, sabah namazına giden Müslümanları görüyorum uzaklarda. Köpekler havlıyor, bir yerlerden horozların ötüşü duyuluyor.

Kapı vuruldu.

"Kim o?"

Hizmetkârlardan Emillia. Bizimle birlikte tüm Avrupa'yı dolaşan kızlardan biri... Neredeyse çocukluğundan beri Gracia'nın yanında.

"Don Nasi, Dona Gracia sizi istiyor."

"Bu saatte mi?"

"Evet. Giyinip gelmenizi istedi."

Kalktım. Zaten giyiniğim. Yine de yüzüme bir su çarptım uyuşukluğum dağılsın diye.

Ağır ağır, halsiz çıktım bir üst kata. Üzerindeki kıyafetlerden anladım ki Gracia da uyumamış. Ben içeri girince Reyna, uykusuzluktan bayılacak gibi gözlerle bakıp, sessizce çıktı. Annesi onu da yanında tutmuş, uyutmamış olmalı.

"Gel Jozef..." dedi. "Çözümü buldum."

Belvedere Sarayı, en kalabalık günlerini yaşıyordu. Düğün için hiçbir masraftan çekinmemiş, neredeyse herkesi hatta saray çevresinde yaşayan köylüleri bile davet etmiştik. Düğün için yurtdışından gelen misafirlerimizin bir kısmını evimizde bir kısmını Pera'da bulduğumuz kiralık yerlerde ağırlıyorduk.

Gracia Hala, hayatındaki biricik varlığı, kızını nihayet evlendirebildiği için ya sürekli gülümsüyor ya da sürekli ağlıyordu. Aslında bir yere gittiğimiz yoktu. Evlenecek, zaten aynı çatı altında, onun dizinin dibinde yaşamaya devam edecektik ama nedense, çok duygusallaştı. Gözünün yaşı kurumak bilmedi. Herkesin gülüp eğlendiği, çengillerin kadınları coşturduğu anlarda bile arada bir, bir köşeye çekilip, birkaç damla gözyaşını kuruladığını gördüm.

Nikâh sinagogda kıyıldı. Ketuba'yı* imzaladım ve haham Reyna'ya verdi. Eşime karşı sorumluluklarım, ölürsem eğer, mirasın nasıl paylaşılacağı hatta boşanma durumunda taahhüt ettiklerim bile yazılmıştı. Hayatta topu topu ikisi yakın olmak üzere beş akrabası bulunan biri için detaylı bir liste! Eşim, biri artık İstanbul'a gelmesi çok zor olmak üzere iki halam, bir kardeşim ve bir de yeğenim... Elbette ölünceye kadar birlikte olmak üzere nikâh kısıyorduk ama nikâhın geçerli olması için tüm gereklilikleri yerine getirmeye kararlıyım.

Düğün öncesi bir hafta görüşmedik Reyna ile. Kazaen görüşmeyelim diye bu bir haftayı, dışarıda kiraladığım bir yerde geceleyerek geçirdim. Bu bir hafta boyunca elim kolum Samuel oldu. Eve gidip gelinmesi gerektiğinde o yaptı. Gracia ile aramızdaki haberleşmeyi de o sağladı.

* Musevi nikâhında hahamın iki şahit huzurunda damada imzalatarak geline verdiği belge.

Sonunda nikâhımız kıyıldı. Başımızdan şekerler dökülürken duvağı açtım. Hupa* altında durup dua ettik. Minyan** huzurunda yedi kutsama duası okundu ve şaraptan bir yudum aldık. Sonra Kudüs'teki ilk tapınağın yıkılışını hatırlamak için kadehi ayağımın altında ezdim. Artık evliyiz.

Reyna doksan bin dukalık bir çeyizle benimle evleniyor. Ayrıca Dona Gracia beni Mendes Müessesesi'nin ortağı yaptığı için zaten kişisel servetim var. Öksüz ve yetim bir çocuk olarak başladığım hayatta geldiğim yer, birçok insan için gerçeküstüdür. Fakat benim için bunlardan daha öte hedefler var.

Evlilikle birlikte aile servetinin bölünme tehlikesi de artık tarih oldu. Kimse Reyna'ya talip olup, servetine göz dikemez artık.

Yine de düğün günü bile daha çok akrabam olmasını istedim. Belki hayatta yok ama gelecekte neden olmasın? Reyna ile çocuklarımız olsun, Samuel ile La Chica da bir an önce evlensin ve onların da bir sürü çocuğu olsun.

Elbette kaderin başka bir planı vardı... Henüz ben bilmiyor olsam da...

Samuel de benim kadar mutlu ve heyecanlıydı. Ağabeyi olarak yine onunla ilgili önemli işler yapmıştım. Memnun muydu bilmem ama şikâyeti yok gibi. Hem onun önemli bir göreve getirilmesini sağladım hem de evleneceği kadını kurtardım.

“Senin artık hep benim yanımda bulunmanı istiyorum Yasef..” dedi.

“Emriniz başım üstüne Şehzade'm ama ben zaten hep sizin yanınızdayım. Allah ömür verdiği sürece ve tabii siz istediğiniz sürece yanınızda yer almaya devam edeceğim.”

Sevdiği şaraptan hazırlanmış, önüne konulmuştu.

* Yuvayı temsil eden çadır.

** 13 yaşını aşmış, on erkekten oluşan grup.

“Öyle demiyorum. Benim maiyetimde ol.”

İyi ki yanınızda muhasibi Celal yok. Adamın aklı çıkardı büyük ihtimalle yapılan teklifi duysa. Oysa benim bu görevi kabul etmem imkânsız. Bir sonraki kralı kızdırmadan reddetmenin bir yolunu bulmalı...

“Ben seve seve sizin yanınızda kalırım Şehzade Selim Hazretleri ama çok uzun sürmeden siz beni kovarsınız ve olan bana olur. Sizin gibi bir Sultan ve iyi insanın dostluğunu yitiririm.”

Uzandığı yerden doğruldu.

“Ne diyorsun sen yahu? Niye kovayım seni? Zaten ben davet ediyorum.”

“Öyle tabii. Ama...”

“İtiraz istemez! Burada, yanımda memuriyet yapacaksın. Ha, kendine güvenin yok ise, bana hazine emanet edilmez diyorsan başka...”

Beni tahrik etmeye, teklifini kabul ettirmeye çalışıyor.

“Hayır Şehzade’m. Kendime de size de güvenim tam. Ama siz beni yanınızda hem İstanbul hem de Avrupa’da olan bitenlerle ilgili bilgim ve tecrübem için istiyorsunuz. Yoksa benim yapacağım işi yapacak çok kişi var elinizin altında. Fakat düşünün bir, eğer ben işi gücü bırakıp sizin yanınızda kalırsam, İstanbul’dan ya da Avrupa’dan hatta dünyadan haberim olur mu? O zaman sizin ne işinize yararım? Eğer İstanbul’da değil, burada kalırsam, kısa zamanda kendi müessesemizin faaliyetleri dahil, her şeyden habersiz hale gelirim. Size olan biteni duyurmak, yeni şeyler hakkında bilgi getirmek yerine, körleşmenize, haber alamaz hale gelmenize neden olurum. Siz de o zaman ne yapacaksınız? Bir gün, iki gün... Sonra...”

Cevabı kendi buldu:

“Yol veririm...”

“Hah. Tam da bu işte! Fakat İstanbul’da kalıp, hem işlerimi yürütür hem de dünya ile temasımı kesmezsem, olmaz ama ola ki ihtiyaç duyarsanız, size maddi yardımım olur. Ayrıca İstanbul’dan ve Avrupa’dan haberler getirmeye de devam ederim.”

Bu savunmaya yapacak bir itirazı yoktu.

"Haklısın Frenk Beyi. Senin aklını hafife almamak lazım.."

Yeniden şaraba uzanıyordu ki devam ettim:

"Ama bir ara çözüm bulabiliriz. Hem ben buradaymış gibi olur hem de burada bulunmak zorunda kalmam."

Gözlerime baktı:

"Dinliyorum."

"Kardeşim Samuel... Hem benimle sürekli teması olur hem de sizin yanınızda bulunur. Hem Avrupa'yı bilir hem de para işlerini."

Eğlenen kalabalıktan biraz olsun uzaklaşmış, iki kardeş mutlu mutlu birbirimize gülümsüyorduk. Benim için kadeh kaldırdı ve bir yudum aldı. Sonra, "Senin adına çok mutluyum Jozef..." dedi. "O kadar uzun sürdü ki evlenme hikâyeniz, bir ara umudumu kaybetmiştim!"

Güldük.

"Ne yalan söyleyeyim, gerçekten uzadı. Ama sonunda bitti. Artık evli bir erkeğim. Türklerin dediği gibi, darısı başına..."

Bir yudum daha aldı.

"Âmin... La Chica ikinci evliliğini benimle yapacak. Üstelik ilkini ağabeyimle yaptıktan sonra..."

Acaba kötü bir şey mi söylüyor diye baktım. Hayır ama yine de hoş olmadı bunu hatırlatması.

"Samuel, niye böyle söyledin şimdi? O bir tezgâhtı biliyorsun."

"Biliyorum. Brianda Hala'yı saf dışı bırakmak için... Zaten aile tarihimiz engizisyon ve Brianda Hala ile mücadele ile geçti!"

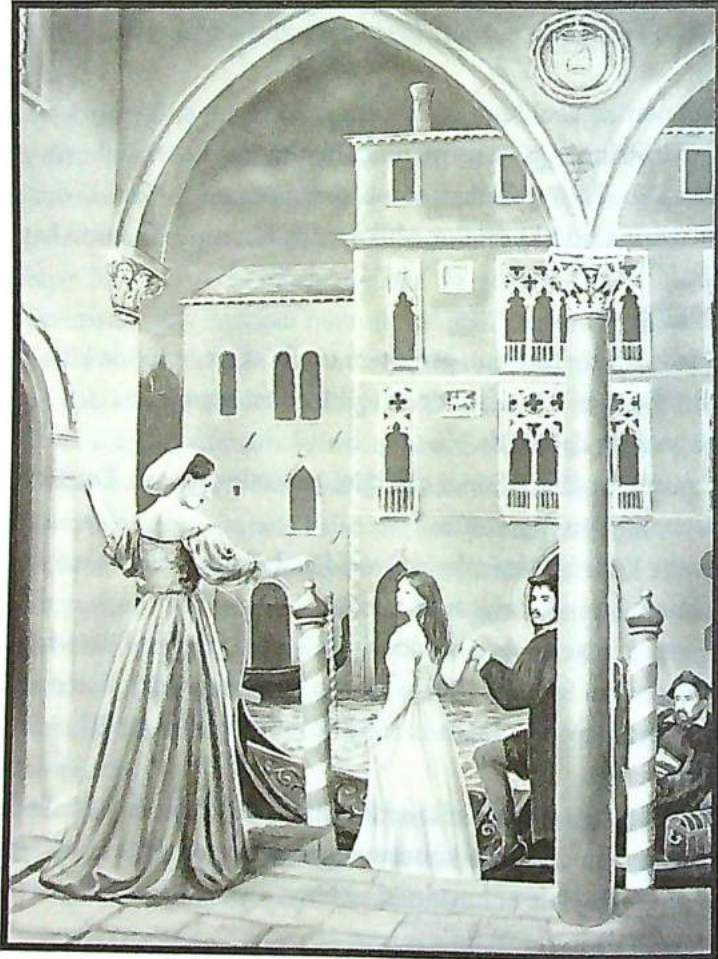
Gülümsedi.

"Öyle söyleme! Ne de olsa senin kayınvaliden olacak. Özellikle La Chica'nın yanında böyle konuşmamanı öneriyorum. Her ne olursa olsun, Brianda Hala onun annesi ve buna saygı göstermediğini düşünürse, sana da kırılacaktır."

Gracia çoktan karar vermiş ve Samuel'i La Chica'sıyla, yeniden kavuştuğu ikinci kızıyla evlendirme konusunu kesinleştirmiş, ben de desteklemiştim.

"Hâlâ anlatmadın bana..." dedi Samuel. "Nasıl oldu? Nasıl kurtarabildin müstakbel eşimi, müstakbel kayınvalidemin elinden?"

Eğlenen insanlara baktım. Misafir karşılamaktan ve ağırlamaktan yorgun, kardeşimle sakın bir köşede konuşmak hoşuma gitti.

“Gracia Hala uyumayıp La Chica'yı nasıl kurtaracağımızı düşünmüş durmuş. Sonra bulduğu planı bana anlattı. Süleyman'dan aldığım belgeyle Venedik'e gittim. Brianda Hala'yı ziyaret ettim ve La Chica ile görüştüm. Çok akıllı bir kız. Venedik'e ulaşıp, annesini yaşlanmış ama sağlıklı görünce kurulan tuzağı anlamış ve aslında o da kızmıştı zaten. Fakat biliyorsun, Venedik, Brianda Hala'yı kullanabilmek için, açtığı davalarda kısmen onun lehine kararlar verdi. Yani Venedik'e göre, La Chica zaten annesinin vesayetinde.”

“Sadece Venedik'te...”

“Evet. Onun dışında her yerde Diogo'nun vasiyeti gereği Gracia'da. La Chica'nın on üç yaşını geçtiği için evlenme hakkı vardı. Onunla kaçarak nikâh kıydık. Hava soğuk, fena halde sisli... Venedik'in rutubetini bilirsin. Soğuk insanın içine işliyor. Gondolla sessizce ayrıldık ve uzaklaştık. Sonra gizlice bir Katolik düğünü yaptık ve elimizde evlilik belgesiyle yola devam ettik. Faenza civarında Papalık kuvvetlerine yakalanmasak, önce Ragusa'ya sonra da İstanbul'a kapağı atacaktık ama Ravenna'ya götürüldük.”

“Sonra...”

“Venedik kaçtığımızı anlamış, geride kalan Brianda Hala'yı sorgulamış. O da La Chica'yı zorla kaçırdığım yönünde ifade vermiş. Elbette, renkli yaşamından, baloların eğlencesinden mahrum kalmaktan korkmuştur. Fakat bizim elimizde evli olduğumuza dair belgeler var. Üstelik La Chica da kaçırılmadığını, gönüllü olarak evlendiğini ve yola çıktığını söyledi. ‘Eşimin drahomasını alabilmek için Roma'dan belge almaya geliyorduk...’ dedim.”

“Sizi bıraktılar...”

Dönüp manalı manalı baktım. Yine epeyce kesesin ağzını açmak gerekmişti elbette ve oradaki adamımız Eduardo Gomez bu konuda çok yardımcı olmuştu.

“La Chica'ya başka talipler de vardı. Katolik talipler. La Chica'nın büyük drahomasını duyan sıraya girmiş. Brianda Hala

buna izin verir miydi bilmem ama hepsi delirmişler kaçtığımızı anlayınca. Venedik Dükü'nden yakalanmamızı ve en ağır cezaya çarptırılmamızı talep etmişler. Beni insan kaçırmaktan gıyabımda hemen yargılayıp suçlu bulmuşlar. Bütün gondol duraklarına ilanlar asmışlar ve yerimizi ihbar edene mükâfat vaat etmişler. Bana uygun buldukları cezayı duydun mu?"

"Hayır."

"San Marco Meydanı'nda, iki kule arasında idam edilip, sonra da vücudumun parçalara ayrılarak Venedik'in çeşitli yerlerinde teşhir edilmesi!"

"Pek insanca!"

"Ya... Bir de bakmışlar ki artık kuş uçmuş! Karar almışlar: Artık Venedik'e girmem yasak! Sanki öyle bir niyetim olur! Umarım bir daha hiç yolum düşmesin artık."

"Vay canına! Manisa'da olunca neler geçiriyorum neler. Bunların hiçbirinden haberim olmadı. Demedi deme, senin acını şehirde kalan Marranlardan çıkaracaklar..."

"Ne yazık ki öyle..." dedim içlenerek.

Az sayıda kalmıştı ama hâlâ orada yaşayan Marranlar vardı. Yükselen alevler ve acı dolu çığlıkları hatırladım yine. Keyfim kaçtı.

Samuel fark etmiş gibi uyardı:

"Tamam. Sevimsiz bir konu ama bu gece değil. Bu gece evlendin ve çılgınca eğlenmeyi de hak ettin. Daha dans etmeniz gerekiyor değil mi? Misafirlerin, asık suratını görüp, zorla evlendiğini düşünmesin!"

Güldü. Ben de gülümseyerek karşılık verdim.

"Sadece onları değil, tüm Marranları ve din değiştirmiş gibi yaşamak zorunda olan dindaşlarımızı kurtaracak bir planım var Samuel..."

Kafamdan neler geçtiğini anlamak ister gibi baktı dikkatle.

"Şimdilik sana anlatamam ama bunun başarılması sana da bağlı. Selim'le aranı çok iyi tut."

18.

Eğer yanımda Gracia olmasa, bütün bu protokole gerek kalmadan ilerleyebilirim. Sultan'ın has odasına ulaşabilir ve eğer uygunsa, derdimi anlatabilirim. Fakat Gracia öyle ısrar etti ki kendisiyle birlikte Süleyman'ın huzuruna çıkmam için, bir yerden sonra hayır diyemedim. Öte taraftan yaşlı da olsa bir kadının tek başına gitmesi yakışık almayacak.

Gracia'nın gölgesi Pierre'i iç avluya sokmadılar. Nöbetçilerin kontrolünde, dış avluda bekliyor.

"Çok şanslısın Gracia Hala..." diye fısıldadım. "Bu törensel kabul ancak yabancı elçilere yapılır ki onlar da has odaya kadar ulaşamaz, en fazla Kara Ahmet Paşa ile görüşebilirler."

"Kraliçe Mary ile aynı sofrada yemek yediğimi unutuyorsun..." diye karşılık verdi. "Burası güzel bir yer ama saray denilemez."

"Herkesin saray anlayışı değişik... Burada en güzel kumaşlardan giyinip, en güzel yemekleri yiyor ama binalarını heykellerle, rölyeflerle süslemiyorlar."

Görevliler bize baktı. Susmamız gerektiğini anladım. Neredeyse her koridorun ucunda azametli hadımağaları. İnsanı ürküten ciddiyetleriyle nöbet yerlerini bekliyorlar.

Büyük kapılar açılıp, has odaya girerken, Gracia'nın kalp atışının sesini duyduğuma yemin edebilirim. Heyecandan bayılmamasını diliyorum. Yaşlı ama dayanabilir bu kadarcık heyecana.

Törenin ritüeli aynen tekrar etti. Süleyman'ın uzun uzun övüldüğü ismi ve unvanı sayıldı. Sonra da bizim adlarımız:

"Sultan'ımızın tebaasından Yasef Nasi ve Hanna Nasi Hatun."

Ben artık duruma alışkındım ama Gracia, dünyanın en kudretli imparatoru karşısında heyecanını yatıştırmakta zorlanıyordu. Önce onu baştan aşağı bir süzdü ve görüntüsünü ezberlemeye çalıştı. Uzun boylu olmasına şaşırılmış gibiydi. Bir de en az kendisi kadar yaşlı görünmesine.

Kara Ahmet Paşa'yı ona tanıtmama gerek yoktu. Süleyman'ın yanı başında duran ve bize kötü kötü bakan kişi... Daha geride birkaç vezir daha ellerini önlerinde kavuşturmuşlar, bekliyorlar.

Biz yokmuşuz gibi davranıyordu Süleyman. "Muhibbi" takma adıyla şiirler söylüyor, aşka, hayata ve Hürrem'e ait duygularını uygun cümlelerle sıralıyor, kâtipler ise kayda geçiriyor. "Gazel" diyorlardı bu şiire ve içinde çok fazla Farsça kelime olduğundan, çok da hoşuma gitmiyordu. Zaten Türkçeyi tam bir Türk gibi kullanmaya başlamak yıllarımı almışken, durmaksızın Arapça ve Farsça yeni kelimelerle karşılaşmak hiç hoşuma gitmiyor.

Tahtına oturdu ve İran'la ilgili birkaç soru sordu. İran Şahı Tahmasb'ın, şehzadeler arasında artık saklanamayan veliaht olma mücadelesine karıştığına ilişkin bilgiler tekrarlanınca yüzü asıldı.

"Töreleri tanımıyor bu kendini bilmez!" diye söylendi. "Türk ve Müslüman devletlerin birbiriyle savaşması çok zorunlu değilse töremize göre uygun değil. Fakat bu Tahmasb, ne zaman yüzümüzü Avrupa'ya dönsek, arkamızdan bir iş çeviriyor. En sonunda sıra ona gelecek!"

Sonra bize döndü. Hemen eğildim. Gracia da peşimden.

"Frenk Beyi, bu defa yanında bir misafirle beraber gelmişsin... Kimi getirdin bana?"

"Halam ve kayınvalidem Sultan Süleyman Hazretleri... Kendisi Mendes Müessesesi'nin sahibi ve aile büyüğümüz. Anadan doğma adı Hanna Nasi olsa da Avrupalılar onu Dona Gracia ya da vaftizde verilen Beatrice de Luna adıyla tanırlar."

Süleyman tabii ki bunları zaten biliyordu.

“Belli zaten. Avrupalı kadınlar gibi giyinmiş!”

Sessizlik oldu. Buna nasıl bir yanıt verilir, hiç düşünmedik. Gracia kendini topladı.

“Bir sonraki gelişimde, Osmanlı kadınları gibi giyineceğim Sultan Süleyman Hazretleri. Saygısızlığımdan değil, tecrübesizliğimdendir. İlk kez huzurunuzda geliyorum.”

“Kurduğunuz ve bugüne getirdiğiniz müessese, bize çok faydalı oldu Gracia Hatun... Keşke Avrupa’da kalmaya devam etseydiniz! Sizin yerinizi doldurmak kolay olmuyor. Öyle değil mi Ahmet Paşa?”

“En iyisini Sultan’ımız bilir.”

Kara Ahmet Paşa, Sultan’ın yanında bile bizden hoşlanmadığını göstermekten çekinmiyor.

“Derdiniz nedir Gracia Hatun? Ne dilersiniz?”

Gracia derin bir soluk alıp verdi ve çekinmeden, üstelik de Süleyman’ın gözlerine bakarak konuştu:

“Muhteşem Süleyman Hazretleri, Fransa alacaklarımızı ödemi-
yor. Venedik ise dindaşlarımıza zulmediyor.”

Artık yaşını başını almış bir adam olarak biliyorum. İnsanlar ölümlü... Sadece benim küçük yaşta kaybettiğim ailem ya da son günlerine şahitlik ettiğim Francisco ve Diogo dayılarım gibi ölümlü olmaktan bahsetmiyorum. Kötüler de ölüyor. Herkes günü gelince ölüyor. Bazen düşünüyorum: “Kötüye karşı sabırlı ol. O da ölecek...” Ama bazen bu teselli yeterli gelmiyor. Bazen kendini savunmak, bazen de kötüye karşı kötü olmak şart oluyor. Ölenin yerine daha kötüsü gelebiliyor.

Papa Jül* de öldü ama yerine gelen Paul** gideni bile arattı. Giovanni Pietre Carafa... Daha kardinalken bile en azılı düşmanlarımızın başındaydı. “Şimdi artık neler olacak kim bilir” diye düşünürken, ilk icraatının haberi geldi: Papalık topraklarındaki Musevilere ait tüm malları müsadere etti. Yetinmedi, engizisyon yargılamalarına güç ve hız verdi.

Güzel bir haber ise Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu’ndan geldi. Şarlken nihayet tahttan indi. Aristokrat bir kan taşımasına rağmen hayatı boyunca asil davranmayı başaramayan Şarlken, darbeyi yakınlarından almış, ailesi onu tahttan indirmişti. İki türlü sevinirdim çünkü hem Şarlken’den kurtulmuştuk hem de arkadaşşıma imparatorluk yolu açılmıştı. Şarlken’den tahtı devralan Ferdinand eskisi kadar görüp haberleşemesem de arkadaşım olan Maximilian’ın babasıydı. Şarlken, tahtı kardeşine İspanya’yı ise oğlu Felipe’ye bırakmıştı.

İşler yolunda giderse, gelecekte iki büyük imparatora birden yakın olacağım!

* 3. Julius.

** 4. Paulus.

Carafa ne kadar endişe vericiyse, bu gelişme o kadar güzel. Dünyanın iki büyük imparatorluğunun ikisinde de veliahtlar benim dostları. Osmanlı'da bir sonraki imparator olmasını umduğum Selim, Roma Cermen İmparatorluğu'nda Veliaht Maximilian. Eğer bir gün hayalimi gerçekleştirebileceksem, belki iki imparatorun da desteği olur.

En güzel şaraplardan bir araba hazırlatıp, yanlarına muhafızları da koyarak Manisa'ya, Selim'e gönderdim. Maximilian'a da güzel bir mektup yazıp kutladım ve yanında hediyelerle güvendiğim adamlarımla birlikte, İspanya'ya gönderdim. Amcası Şarlken'le birlikte İspanya savaşında bulunmuştu ve bir nevi imparatorluk temsilcisi olarak, yine İspanya'da olduğu söyleniyordu.

Kendini bir zamanlar her şeyin üstünde sanan Şarlken, bir manastıra kapatıldı ve aklını yitirmeye başladı. Her yere saatler astırdığını, herkese mesafe koyduğunu ve saatlere bakarak ölümü beklediğini duyduk. Kutsal Roma İmparatoru'nun öldüğünü de duyacağım günü bekleyeceğim artık. Kendimi tutamamam, inzivaya çekildiği daha doğrusu hapsedildiği Yuste Manastırı'na da bir mektup yazacak ve içimden geçenleri tüm açıklığı ile ifade edecektim. Mezarı nerede olur bilmem ama çektiirdiği acıların izlerini Marranlar daima hatırlayacak...

Şarlken'in tahttan inmesi herkesi çok sevindirdi. Gracia, yoksullara yardım edip, sinagoga giderek şükür duası etti. Şarlken'in gadrine uğramış kim varsa, aynı şeyi hissediyor olmalı.

Artık biraz olsun rahat hissediyorum kendimi. Mendes Müessesesi'nin işleriyle daha fazla meşgul olabilirim.

Gracia'ya benimle gelmesini ve Nurbanu Sultan ile tanışmasını istediğimi söyledim ama istemedi.

"Reyna'yı alıp git..." dedi. "Daha akıllıca olur. Nurbanu'yu Hürrem'in yetiştirdiği söyleniyor. Eğer bu doğruysa, kayınvalidesinden çok şey öğrenmiştir. Harem'in gelecekteki patronu ile yakınlık kurarsınız. Hem, Nurbanu'nun Musevi olduğunu söyleyen de var. Söylentiler doğru mu değil mi, öğrenirsiniz."

Benim hediyelerim üç aşağı beş yukarı hazır: En güzel şaraplar ve Musevi mutfağından yiyecekler.

Reyna, Nurbanu Sultan'ın başını döndürmek istiyor, ona zenginliğimizi hissettirmek için Bedesten'in altını üstüne getiriyordu. Neyse ki Gracia vardı ve yine hiç kullanılmayan ziynet sandıkları açıldı. Reyna, oradan tek ve çok güzel bir parça seçmek yerine küçük küçük pek çok mücevher seçip ayırdı. Kendisi için de elmas küpeler...

Gemi ile yola çıkıp, önce İzmir'e ulaştık. Reyna birkaç gün burada kalmak, dinlenmek ve mümkünse burada yaşayan Musevilerle de tanışmak, görüşmek istediğini söyledi.

Kabul ettim. Biz de yeni evli bir çift sayılırdık ama hep ailemizle bir arada kalmıştık.

İzmir, İstanbul'a göre küçük bir şehirdi. Liman çevresinde oluşmuş ancak mahalleler biter bitmez başlayan yeşil alan, şehri güzel gösteriyor. Şehirde eskiden beri yaşayan Rumlar ayrı, Müslümanlar ayrı, Museviler ayrı mahallelerde oturuyor. Sürekli adını duyduğum İzmir'i daha büyük bekliyordum ben de...

İstanbul'un ihtişamından sonra İzmir Reyna'ya da hayal kırıklığı gibi gelmiş olmalı.

"Venedik gibi bir yer bekliyordum Jozef!" dedi. "Halbuki burası küçücük bir şehir!"

"Şimdi öyle görünüyor ama içimden bir his, ileride çok büyük bir şehir olacağını söylüyor."

Dönüp inanamıyormuş gibi bana baktı.

"Jozef, birkaç cami ve birkaç kiliseden ibaret bir yer. Çok iyi niyetlisin."

Onun göremediğini ben görüyorum. Burası korunaklı ve doğal bir körfez... Demek ki liman ve çevresi daha çok büyüyebilir. Üstelik Akdeniz kıyılarına ticaret yapmaya da çok uygun.

İkinci hayal kırıklığı, buradaki Musevi cemaatini bulduğumuzda oldu. İstanbul'da mahalleler oluşturmuş, sinagoglar, eğitim kurumları hazırlamıştık kendimiz için. Burada ise oldukça küçük bir topluluk, daha önce yaşayan Musevilerle çok fazla karışmadan, neredeyse ayrı bir yapı oluşturmuştu. Önceden burada olanlar ve sonradan buraya gelenler... Geldikleri yerin dillerini devam ettirmeye çalışan ve yaşam tarzları farklı insanlar... İzmir'in Museviler açısından oldukça sakin bir şehir olacağını düşündüm nedense.

Burası İstanbul kadar hareketli olmaz hiçbir zaman!

"Yapılacak daha çok iş var..." dedi Haham Aldo. "Uğraşıyoruz ama neredeyse her şeylerini kaybederek gelmiş çok insan vardı. Her şeyi yeni baştan kurmak gerekti. Madem İstanbul'dan geliyorsunuz, oradaki o mübarek kadına teşekkürlerimizi götürün. Dona Gracia Nasi. Çok yardımlarını gördük."

Reyna, "Dona Gracia size yardım mı ediyor?" dedi hayretini gizlemeden.

"Elbette. İstanbul'dakilere etmiyor mu?"

Sessizce birbirimize baktık.

İzmir'den yola çıktığımızda yine Süleyman'ın bize lütfedip sağladığı ve yanımızdan hiç ayrılmayan muhafızlarımız yanında, parayla çalıştırdığımız muhafızlarımız da vardı. Son zamanlarda zaman zaman küçük de olsa eşkıya çeteleri ortaya çıkıyor, bu kanun tanımazlar, yolları kesip zengin birilerini bulurlarsa soyup soğana çeviriyorlardı. Servetimizi düşündüğümde, küçük bir soygunu önemsemezdim ama yanımda Reyna vardı ve eğer onu kaçırlırlarsa, ne olurdu bilmiyordum.

"Jozef, neden bu kadar düşüncelisin?..." dedi Reyna biraz daha bana sokulup.

Araba sürekli zıplıyor, taşlara, çukurlara denk geliyor ve sarsıyor.

"Hiç... Yolu düşünüyorum. Uzun ve yorucu... Deniz yolculuğundan sonra şimdi de bu yol..."

"Gittiğimiz yerde dinlenirsin. Mademki bir prenze konuk olacağız... Nasıl, sarayı güzel mi?"

Gülümsedim.

"Prensin sarayını gördüğünde güzel mi değil mi kendin karar verirsin!"

Eskiden çok güvendiğim sezgilerimin İstanbul'da yaşamaya başladıktan sonra zayıfladığını biliyorum. Tehdit ne kadar az ise insan, sezgilerini o denli bir kenara bırakıyor. İstanbul'da kendimi güvende hissetmek bana iyi gelmedi. Bunu anladığımda ise biraz geç oldu.

Arabanın dışından bağrıışmalar duyduğumda merak ettim. Penceredeki ufak perde niyetine konulmuş bezi yana çektim.

"Ne oluyor?"

Muhafızlardan biri cevap verdi:

"Yolu kesmişler! Önden giden iki adam..."

Cümlesi yarım kaldı. Bir vızıltı ve okun saplandığı boğazından hırıltılar çıkarıp ağzından kan gelerek düştüğünü gördüm. Ensesine saplanan okun kanlı ucu, ön tarafından çıkmıştı.

"Aman Tanrım!"

Reyna da görmüştü. Korku dolu bir çığlık attı.

"Jozef, ne oluyor?"

"Saldırıya uğradık!" dedim endişemi saklamayan bir sesle. "Arabada kal. Sakın çıkma!"

"Aman Allahım ne yapacağız? Felaket!"

Elimle sessiz olmasını işaret ettim. Hemen dışarı çıktım. Belimde hiç kullanmadığım ama süs niyetine taşıdığım kama. Üstelik en değerlisini almışım. Üzerindeki tek bir taş bile dünyanın bütün hırsızlarını, haramilerini başıma üşüştürmeye yeter.

“Hay aksi şeytan!”

Etrafıma bakındım tepe sersemi bir vaziyette. Her taraftan bağrışlar geliyor, birkaç muhafız bana doğru yaklaşıyor. Etrafımı sardılar ama ormanlık alandaydık. Tehlikenin ne yönde olduğu belli değil.

“Frenk Bey, geri kalın. Kendinizi kollayın!”

Bir anda onlarca ok sağa sola, arabanın ve bizim üzerimize yağmaya başladı. Düz çubukların ucuna bağlanmış sivri metal uçlar peş peşe arabanın tahtalarına saplanıyor, arabacı atları dizginlemekte zorlanıyor. Önüme siper olmuş muhafızın atı da oklardan nasibini aldı. Bir anda birkaç ok isabet eden at devrildi. Altında kalmamak için kendimi yana atarken, üstündeki askerin kurtulamadığını, bir bacağına hayvanın altında kaldığını gördüm. Acı dolu sesler çıkıyor, kırılan bacağı atın altından çekmeye çalışıyordu. Sonra yenisinden oklar yağdı ve arabanın altına kendimi zor attım.

“Reyna, sakın çıkma!”

O hâlâ korkulu çığlıklar atıyor, sesinden anladığım kadarıyla ağlıyor. Bir anda, önde ve arkada, aralarında mesafe bırakarak arabaya eşlik eden muhafızlar toplandı. Hemen ardından insandan çok vahşi hayvan sesine benzer bir çığlık ve üzerimize doğru gelen, kılıçlarını çekmiş adamlar...

“Rabbim! Kurtar bizi!”

Arabanın altında saklanmış vaziyette bekliyordum.

Buradan sağ kurtulabilecek miyiz?

Ağaçların arasından sürekli atlı ve yaya adamlar çıkıyor, hırpani kıyafetli bu adamlar, peş peşe muhafızlarımıza hücum ediyor.

Muhafızlar da onlar arabaya çok yanaşmasın diye açılmış, birkaç metre ötede karşılaşmışlardı. Bir anda ortalık kılıçların birbirine vurmasıyla çıkan seslere kesmiş, arada bir acı feryatlar duyulur olmuştu.

Ne işin var arabanın altında Jozef?

Ok yağmuru bitmiş, yakın mücadele başlamıştı.

“Rabb’imin izniyle!”

Arabadan çıktım ve muhafızların daha gerisinde kaldım. Mücadele oldukça çetin, esmer, yanık yüzlü adamların gözü karaydı. Yanımdaki muhafızlar da en az onlar kadar usta olmasa, çoktan hepimizi kılıçtan geçirip gitmişlerdi.

Bir anda halkayı yaran bir haraminin bana hamle yaptığını gördüm. Atını doğrudan üstüme sürüyor, havaya kaldırdığı kılıç, boynumu vurmak üzere parlıyordu.

Bir, iki, üç!

Bir anda eğildiğim gibi hançeri savurdum. Bütün şiddetiyle arabaya çarpan at yere yığılırken harami de tepetakla oldu. Sarsılan araba devrilecek oldu, yerine geldi. Reyna'nın çılgılığı.

Harami kılıcını düşürmüş, ne olduğunu anlamadan atını kaybetmişti bile. Karın bölgesini boydan boya yardığim hayvan tepiniyor, son nefesini veriyordu. Harami dehşetten açılmış gözlerle bir ona bir bana baktı ve hemen kılıcına atıldı. Kaptığı gibi üstüme saldırdı:

“Yallah!”

Yana çekilip ilk hamleyi savuşturdum. Elimdeki hançere baktım.

Keşke bir kılıcım olsaydı!

Aklımdakini okumuş gibi sırttı. Üstelik elimdeki hançerin tek başına yeteri kadar ganimet olduğunu da anlamış gibi.

Bir hamle daha yaptı ama yine çekilip savuşturdum.

“Jozef, ne oluyor?”

Reyna'nın çılgılığı bir anda adamın gözlerinin parlamasına yol açtı. Bu defa ben onun aklından geçeni anladım.

Arabaya saldıracak!

O arabanın kapısını açmak için atılırken, ben de adeta uçtum ve kolunu yakaladım. Aynı anda boştaki kolunu kullandı ve yumruğu karnıma gömdü. Koca bir gülle gibi inmişti yumruk ama yıkılırsam Reyna da ölür!

Direndim. Kılıç tutan kolunu bırakmadan, hançeri savurdum. Çekilip omzunda oluşan çizige baktı. Bir kere daha savurdu kılıcını

ama artık çok geçti. Yana çekildiğim gibi hançeri karnına gömmüş-tüm. Bu darbeden kurtulması mümkün değil. Daha çok acı duysun diye hançeri çevirdim ve dehşetten açılmış gözlerle bana bakıp sırtüstü devrildi.

Duracak zaman değildi. Yere düşen kılıcı kapığım gibi iki adımda halkaya ulaştım ve en yakındaki haraminin göğsünü yardımdı. Diğerlerinden daha zayıf olduğunu anladığım muhafızın gözleri sevinçle parladı. Teşekkür edecek zaman yoktu. Anında dönüp, en yakınındaki muhafızın yardımına koştu. Bir başkasını gözümde kestirdim. Sonra köpek sesleri duydum. Durmaksızın havlayan köpekler ve gittikçe yaklaşıyor.

Haramilerden birinin yine insandan çok vahşi bir hayvanı andıran sesi...

Bir anda hepsi mücadeleyi bırakıp kaçmaya başladılar. Birkaç muhafız da peşlerinden...

Kalanlar, zayıyatı anlamak için bakınıyordu.

Arabayı çeken iki attan biri vurulmuştu. Henüz ayakta olsa da sağrısına saplanmış oklarla iş görmesi zordu. Birkaç muhafız yaralanmış yerde yatıyor, bir o kadar da haraminin cesedi görünüyordu. Yarı canlı bir haraminin yanına ulaşan muhafız, adamın boğazına kılıcı saplayıp, işi bitirdi.

O zaman aklım başıma geldi:

“Reyna!”

Arabaya koştum. Yediğim darbenin şiddetinden mi yoksa epeydir böyle mücadele vermediğimden mi bilmem, koşuyorum sanıyordum ama iki adımlık yol bitmek bilmedi. Sonunda kapıyı açtığımda, korkudan bir köşeye büzülmüş, mendilini ağzına kapatmış Reyna'yı gördüm.

“Jozef!”

“Geçti. Bitti... Gittiler.”

Üzerime atılmak istiyordu. Elimle dur işareti yaptım.

“Burada kal. İyice emin olalım.”

Dönüp baktığımda muhafızların dikkatinin artık çevreden çok benim üzerimde olduğunu fark ettim. Anlaşılan zengin bir beyzadenin böyle kılıç kullanabileceğini hiçbiri beklemiyor. Şaşkınlıkla karışık bir hayranlık... Beklersem inisiyatifi kaybedeceğim.

“Durmayın! Yaralanan atın yerine, kaybettiğimiz muhafızlardan birinin atını bağlayın. Ölen arkadaşınızın cenazesini atlardan birine yükleyin. Yeniden saldıran olmadan, çıkalım şuradan!”

Sesim sert ve buyurgandı.

Hareketlendiler ama tam bu arada köpekler görüldü. Ortılığı yı-kacak gibi havlayan köpekler, uzun tüylü tazılarınmış.

Az sonra da atların nal sesleri...

Durup, kim geliyor diye bekledik. Hepimizin kılıcı elinde, birkaç muhafız yayını germiş, okları bırakmaya hazır.

Çok geçmeden göründüler:

“Ne oluyor burada?”

Sesi hemen tanıdım. Güldüm.

Reyna'yı yine arabada bırakıp, atla beraber Selim'in yanına düştüm.

"Akıllı adamsın Nasî!" dedi Selim. "Kardeşine geleceğin yolun haberini göndermen iyi olmuş. Zaten ava çıkmak istiyordum, bu taraflara geleyim dedim. Fakat haramileri haklamak için bana ihtiyacın yokmuş zaten."

"Sağ olun Şehzade'm. Teveccühünüz."

"Hadi, bırak bu mütevazılığı! Anlattılar işte. Hepsinden iyi kılıç kullanıyormuşsun. Bir tüccar ne bilir kılıç kullanmayı? Nerede yaptın bu ustalığı?"

"Louvain Üniversitesi'nde Şehzade Hazretleri... Eğitim gördüğüm sırada. Okulda kılıç ve şövalyelerin yaptığı birtakım sporların eğitimi de veriliyor. Attan mızrakla adam düşürmek filan..."

"Vay canına! Demek şövalyeliğin de var!"

"Hayır. Şövalyelik unvanım yok. Sadece at üstünde biraz spor yapmışlığım var."

Başını salladı.

"İnsan seni tanıdım sanıyor ama sürekli yeni şeyler öğreniyor. Söylemediğin daha başka neler var acaba?"

Kendimi iyi hissediyordum. Elimde kılıçla mücadele vermeyeli epey zaman geçmiş olmalı. Büyük bir tehlike atlatmış ve üstesinden gelmiş tüm erkekler gibi, koltuklarım kabarmıştı.

"Sizden gizlim saklım yoktur Şehzade Hazretleri. Ne istiyorsanız, sorun, anlatayım."

"Anlatırsın..." dedi atının üstünde zıplaya zıplaya yola devam ederken. "Seni epey misafir edeceğiz burada. İstersen, bu kadar güzel şarapları nereden bulduğunu anlatmakla başla."

Gülümsedim. Son gönderdiğim parti işe yaramış olmalı.

“Adalardan Şehzade’m. Ege ve Akdeniz’deki adalardan... Dünyanın en güzel şarapları Akdeniz’deki adalarda yapılıyor.”

Usul usul anlattım. Üzüm çeşitlerini, şarabın tatlı veya ekşi olmasına neyin sebep olduğunu. Hatta üzümleri ayaklarıyla ezen kadınların güzel olup olmamasının bile şarabın tadını etkilediğini...

Hem dinledi, hem ilerledik. Arkamızda, arabayla getirilen Reyna’yı düşünerek, yavaş hareket ediyorduk ama artık tehlike geçmişti. Bizim muhafızlarımızdan hayatta kalanlara ek olarak, Selim’in oldukça kalabalık muhafızları da yanımızdaydı. Hiçbir harami sürüsü, Şehzade’nin seçkin muhafızları yanımızdayken saldırmayı aklından geçiremez. Canından usanmadıysa tabii...

Bu defa ben sordum:

“Şehzade Hazretleri, Anadolu’da zaman zaman böyle çeteler ortaya çıktığını duyuyordum ama sizin bu kadar yakınıınızda haramilerin bulunması, yol kesip soymaya kalkması biraz garip değil mi? Sonuçta Sultan Süleyman Hazretleri’nin gözdesi, biricik evladısınız.”

“Yoktu zaten...” dedi düşünceli. “Bu bölgede yoktu harami filan. Nereden çıktılar, anlamadım. Adamları öldürmek yerine bir iki tanesini canlı yakalasanız, konuşturur, öğrenirdik. Yine de dert değil. Nasıl olsa yakalınız ve anlarınız durumun de olduğunu...”

Sessiz kaldım. Hiç aklıma gelmemişti bir başka ihtimal ama Issac’ın yıllar önce, ayrılırken söylediği sözler geldi aklıma:

“Casus, evinize kadar girdi...”

Akşam olup da bizim için hazırlanan odaya girdiğimizde Reyna ilk defa yer yatağı görüyor gibi şaşırdı.

“Jozef, bu ne?”

Baktım. Gayet güzel kumaşlarla kaplanmış kalınca bir döşek ve üstüne konulmuş yine aynı güzellikte yorgan ve yastık.

“Yatak...”

“Biliyorum da koskoca sultanlar da mı hizmetkârlar gibi yer yatağında yatıyor? Tahta bir yatak yaptıramamışlar mı?”

“Reyna, Türklerin geleneksel yatağı budur... Üstelik göreceksin, çok rahattır. Bir duyan olursa ayıp karşılanır.” Sesimi biraz daha düşürdüm. “Unutma ki veliaht prensin misafiriyiz. Yani, belki birkaç yıl sonra imparator olacak kişinin. Kafanı yatakla, döşekle meşgul etmek yerine yarın tanıştırlılacağıın Nurbanu Sultan’la meşgul et. Ne yapıp edip, onunla dostluk kurmanı istiyorum.”

Odaya yığılmış eşyalar içindeki küçük sandığı işaret etti.

“Sevgili kocam, mücevherlerin açamayacağı kadın kalbi yoktur.” Sonra yanaşıp bana sarıldı. “Kocamın gayet güçlü, yapılı olduğunu biliyordum ama haramilerle vuruşacak kadar gözü kara olduğunu bilmiyordum.”

Gülümsedim...

Nurbanu Sultan’ı görür görmez emin oldum. Selimiye isimli eşini bilmiyorum ama Selim’in gözdesi, Nurbanu kalacak. Dünya güzeli bir kadındı. Söylentiler doğru muydu, o bir Musevi miydi bilmiyorum ama bana öyle görünmedi doğrusu.

Küçük bir çocuk olan Murat’ı* ve daha bir bebek olan Esmehan’ı bize gösterdi. Murat, babası gibi sarışın değil, annesi gibi koyu renk saçlı bir çocuk. Eğer babası bir gün imparator olursa, bu karşımdaki küçük çocuk da veliaht olacak ve belki bir gün, eğer bir kaza gelmezse başına ya da şehzadeler mücadelesine girmek ve kaybetmek durumunda kalmazsa, Osmanlı İmparatorluğu’nu o yönetecek. Sanki bunu o da biliyor. Yaşına göre hareketleri ölçülü ve olgun. Oldukça süslü giydirilmiş ve büyük bir adam gibi konuşuyor.

Diğer hediyelerimiz çoktan kilerlerde yerini almıştı. Reyna, müsaade istedi.

* 3. Murat.

“Nurbanu Sultan hazretleri, eğer izin verirsiniz sizin için getirdiğim hediyeleri sunmak isterim.”

Nurbanu konuşmak yerine başını hafifçe eğerek izin verdi.

Küçük sandığı yanına çeken Reyna, kadife keselere sarılı mücevherleri çıkarmaya başladı. Birbirinden güzel yüzükler, kolyeler, elmaslar... En çok da som altından yapılmış ve bir kadının tüm boyununu ve gerdanını kapatacak şekilde örülmüş olanı Nurbanu'nun hoşuna gitmişti. Eline alıp evirdi, çevirdi.

“Çok güzel...” dedi billur gibi sesiyle. “Avrupa görmüş bir kadın olduğunuz anlaşılıyor Reyna Hatun. Böylesi mücevherat, Ester Kira'da bile yoktur...”

Ester Kira, Handali ailesindendi ve saraya mücevher satışını büyük oranda o yapıyordu. Gracia ne yaptıysa da mesafeli durmuş, düşman olmasa da bize pek yakınlık göstermemiştir.

“Hiçbir mücevher sizin kadar güzel olamaz Nurbanu Hazretleri...” dedi Reyna aynı kibarlıkla. “Şehzademiz boşuna size bu ismi vermemiş. Işık saçıyorsunuz.”

Bizi sessizce dinleyen Murat ve has ipekten kundaklara sarılmış Esmehan'a kaydı gözüm. Biri gelecekte belki Sultan'ım olacaktı ama diğerinin düşmanımıyla bir arada olacağını o anda bilmiyordum elbette...

Sonraki bir yılın felaketlerle dolu olacağını da...

22.

Haberi alır almaz yine göğsümün üstüne biri oturmuş gibi hissettim. Her ne olursa olsun, Gracia ile ne kadar didişmiş olurlarsa olsunlar, hayattaki bir avuç yakınımıdan birini daha kaybettim. Bundan sonra onu düşünmeme, başımıza başka ne işler açabileceğine dair endişeler taşımama gerek kalmayacak. Artık ne zaman nerede onun açtığı bir sorunla yüz yüze geleceğiz diye endişelenmeye gerek yok.

Yine de bu teselli olmuyor. Üzülmeden edemiyorum. Eğer bizimle olsaydı, belki de istediklerini biraz olsun verebilseydik, böyle bir hayat hikâyesi olmayacaktı. Kendime de kızıyorum. Neden Gracia ile çekişmesinde biraz olsun onun tarafını tutmadım? Hayattan beklentileri çok büyük değildi. Hepimiz, ikinci sınıf sayılmaya farklı tepkiler vermiştik. Ben deli gibi çalışmıştım, Gracia kendini bütün Musevilerin korunmasına adanmıştı, Diogo dev bir müessese kurmuştu ağabeyiyle birlikte. O da elmaslar, mücevherler takar, süslenip şık giyinirse, kendini farklı hissetmeyeceğini, diğerleriyle eşit olacağını düşünmüştü herhalde. Bunun için ablasının başının etini yiyor, sürekli servetten kendine düşeni almak ve eğlence hayatından hiç ayrılmamak istiyordu. Neden onun da kendine ait servetten daha fazla yararlanması için çabalamadım? İşte şimdi, ailesi bile yanında olmadan, kim bilir cenazesi kimler tarafından kaldırılarak göçüyor bu dünyadan. Bir daha canlı görmek kıyamete kadar mümkün olmayacak.

Gracia'ya, La Chica'ya nasıl anlatacağım?

Ailemizin üyesi ve kuşkusuz en ağır zararları vermek için hiçbir fırsatı kaçırmayan Biranda öldü.

Haberi hazmetmek için epeyce oyalandım. Nasıl olsa olan olmuş, her şey bitmiş. Muhtemelen haber bana geldiğinde çoktan gömülmüştür ama zaman kazanmam lazım. Evde ağıt kıyamet kopacak, biliyorum. Benim ayakta durmam ve güçlü olmam lazım.

Uzun zaman sonra ilk defa ağladığımı fark ettim. Sessizce birkaç damla. Bu kadarını hak ediyor.

Onunla son görüşmemiz geliyor aklıma. La Chica'yı kaçırmak için Venedik'e gittiğimde... Konuşarak ikna edememiş ancak çocuğunu düşünmesini tavsiye etmiştim.

"Brianda Hala, zaten sen yarı hapis hayatı yaşıyorsun... Kızının da bu hayatı yaşamasını ister misin? Seninle aynı şeyleri... İstanbul'da mutlu ve bunu kendisi de söylüyor. Burada tutarsan, ya sana bir şey olursa ne yapacak? Ya onunla mirası için evlenmek isteyenlerden nasıl korunacak? Senden sonrasını da düşünmelisin. Onun burada, ailesinden uzakta, tek başına kalmasını ister misin?"

Birkaç saniye sessiz kaldı.

"İstemem..." dedi sonra yılların yorgunluğunu gizlemeyen bir sesle. "Ama başka çare kalmadı."

Anladım. Onu İstanbul'a davet etmemi, yanıma gelmesini söylememi bekliyor. Başka bir çare daha olduğunu anlatmamı... Kızgındım. İçimden geçmesine rağmen, sesimi çıkarmadım.

O fırsat kaçtı!

"Hepsi Gracia yüzünden oldu... Ben ondan annem babam olmasını istemedim. Kendini öyle hissedip, beni rahat bırakmadı..."

"Bunlar artık geçmişte kaldı. Şimdi La Chica'yı düşünmen gerekiyor. Venedik'in hazineye koyduğu parayı size geri vermeyeceği açık... Bari La Chica'yı verme onlara. Benimle gitmesine izin ver. İstiyorsan, kaçırdığımı, zorla götürdüğümü söylersin. Fakat lütfen, kendini, Gracia Hala ya da başkasını değil La Chica'yı düşünerek

ver kararını... Bak, senin hasta olduğunu duyar duymaz, teyzesini bile dinlemeyip koştu geldi.”

Sessiz kaldı. Güzelliği solmaya yüz tutmuş, saçları keçeleşmiş, göz altlarında torbalar... Bir zamanlar görenleri hayran bırakan endamı gitmiş beli bükülmeye başlamış...

Biz La Chica'yla kaçıp, uyduruk birevlilik yaptıktan sonra, Venedik'ten ümidi kesmiş, hiç değilse biraz olsun rahat yaşayabilmek için Ferrara'ya geçmişti. Oysa zenginlik olmadan, eğlence hayatı olmadan geçecek bir hayat, onun için hayat değildi. Mutlaka Ferrara'da, kendini çok yalnız ve mutsuz hissederek yaşamış, belki öleceğini bile hissetmiştir.

Kendimi düşündüm sonra. Belki aynı kader benim de başıma gelebilirdi. Gerçek inancıma döndüğümü rahatça duyuramadan, yani bir Marran olarak yaşayarak son nefesimi verebilirdim.

Kardeşim Samuel, hayatını benim istediklerimi yaparak geçirdi. Hangi okula gitmesini istediysen kabul etti. Hangi işi verdiysen, itiraz etmeden şehir şehir dolaşarak yaptı. Avrupa'yı daha çok sevdiğini bildiğim halde Osmanlı'ya gelmesini ve Selim'in yanında çalışmasını istedim, onu da kabul etti. Şimdi onun için uygun gördüğümüz evliliği yapmayı ve La Chica'yla dünya evine girmeyi bekliyor.

Neyse ki Samuel'in ne servet ne aristokrasiyle iç içe olma derdi var...

Brianda'nın servet ve eğlenceden öte bir derdi vardı, biliyorum. Onlar gibi yaşayıp, onlar gibi davranırsa, har vurup harman savurursa Musevi olduğunun unutulacağını, Hristiyanlarla aynı değerde görüleceğini düşündü. Öyle olmalı. Ya da kendisinin aslında farklı olduğunu unutacağını... Haklı mıydı kendince, haksız mı?

Artık ne önemi var?

Gracia'yı karşıma aldım ve yavaş yavaş anlattım:

“Gracia Hala, Brianda Hala'ya hâlâ kızgınsın değil mi? Epeydir haber almıyorsun ondan...”

Hissetmiş gibi oldu birden. Elini kalbinin üstüne koydu.

"Jozef, nerden çıktı şimdi Brianda? Yine bir şey mi yaptı yoksa? Hem söyledim sana defalarca, benim o isimde bir kardeşim yok. Venedik'te öldü..."

"Hayır Gracia Hala... Ne yazık ki kötü haber aldım. Venedik'te değil, nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum... Ferrara'da vermiş son nefesini. Başımız sağ olsun..."

Doğru anlayıp anladığına emin olmak için baktı. Sonra yutkunmaya çalıştı. Ardından güçlükle nefes aldı ve bir anda gözyaşları çağladı.

"Ne? Ne? Ne söylüyorsun?"

"Ben... Çok üzgünüm Gracia Hala..."

Nemlenen gözlerim, görüntüyü bulanıklaştırdı.

"Ah! Olamaz! Ne zaman? Yeni mi? Cenazesini getirtelim hemen!"

Durmaksızın ağlıyordu. Hıçkırığa hıçkırığa, iri gövdesi sarsıla sarsıla...

"Brianda! Ah akılsız kardeşim benim. Ah annemin babamın emaneti! Ah kalın kafalı kardeşim benim! Ah!"

Çekip yakasını yırttı.

Dizlerini döve döve ağlamaya başladı.

Yan odadaki Pierre koşmuş, kapıyı açmıştı. Başını uzatıp baktı. Endişeli yüzünü gördüm.

"Pierre, kızlara haber verir misin?" dedim. "Buraya gelsinler."

Soran gözlerle baktı ama başka bir şey söylemediğimi görünce kapattı kapıyı.

Az sonra koşturarak geldiler. Annelerinin ağladığını duymuşlardı. Reyna hemen atılıp boynuna sarıldı.

"Anne, ne oldu? Kötü bir şey mi var?"

La Chica iki adım ötede durmuş, o da ne olduğunu çözmeye çalışıyor.

Gracia boğuluyormuş gibi Reyna'nın kollarından kurtulmaya çalıştı. Reyna dönüp bana baktı:

“Brianda Hala vefat etmiş...” dedim üzüntümü saklayamayan bir sesle.

Sonra ben de yakamı yırttım.

La Chica olduğu yerde donup kalmış, “Annem... Annem...” diye ağlıyordu.

Gracia sürekli aynı duayı tekrarlıyordu:

“Mübarek olan sen, efendimiz, bizim Rabb’imizsin. Kâinatın kralısın, gerçek hâkimsin...”

Yapabildiğim kadarıyla anlattım:

“Oradaki elemanlarımız haber gönderdiler. Gereği gibi cenaze işlemleri yapılmış. Sanırım çoktan toprağa verilmiştir. Bir Musevi gibi gömülmüş. Hristiyan gibi değil. Bütün gerekleri yapılarak ve toprağa verilerek...”

Gracia söyleniyordu:

“Bedenine zarar vermişler midir? Şemirasi* kim oldu acaba? Başında Mezmurlar’dan okundu mu?”

Sonra, varlığını yeni hatırlamış gibi üçümüz birden La Chica’ya döndük. Gracia kucağını açtı. La Chica yanaştı ve sarıldı.

“Üzülme kuzum... Rabbimiz onu yanına aldı ama çok şükür o da bir Musevi olarak gitti. Hepimiz gün gelip...”

Konuşamadı. Gözyaşları yeniden çağladı.

Gözlerimdeki yaşı kuruladım. Kapı çalınıyordu.

“Gel...”

Bir iş için İstanbul’da bulunan Samuel... O da duymuş olmalı.

“Başımız sağ olsun...” deyip, yanımıza oturdu.

La Chica uzun süre teyzesinin göğsünde ağladı. Epey bir süre sonra sakinleşir gibi olunca sordu:

“Teyze, Venedik’e gidecek miyiz?”

* Refakatçi.

“Hayır kızım. Ne yazık ki cenazesine yetişme şansımız yoktu. Ferrara’da ölmüş yavrum. Orada gömülmüştür. Musevilerin cenazesi uzun süre bekletilmez. Bilirsin...”

La Chica geri çekildi ve yakasını yırttı. Reyna ve Samuel de aynı şekilde yırttılar.

“Bundan sonra ne yapacağız teyze?”

Gracia gözyaşlarını tutmaya, güçlü görünmeye çalışıyordu ama boşuna. O farkında mıydı bilmiyorum, gözyaşları kesintisiz süzülüyor.

“Cenaze buradaymış gibi davranacağız kızım. Bir hafta boyunca yıkanmayıp, elbise değiştirsek bile üstümüzdeki yırtık fanılayı değiştirmeyeceğiz. Deri ayakkabı giymeyecek, mücevher takmayacağız. Süslenmeyeceğiz. Jozef ve Samuel tıraş olmayacaklar. Aynaları örtüp, mümkün mertebe alçak yerlerde oturacağız. Daha da ne gerekiyor... Her şeyi tam olacak...”

Bunları söyledikten sonra susacak sanıyordum ama bir anda kendini kaybetti. Bağıra bağır ağlamaya başladı yeniden:

“Ah benim kalın kafam! Ah benim taş kafam! Onu orada nasıl bıraktım? Neden zorla alıp getirmedim? Neden ne istiyorsa vermedim de yanımdan ayırdım? Neden? Gitti kardeşim! Gitti annemin babamın yadigârı! Ah ben ne akılsız bir kadınıml!”

Brianda için yas tutmayı bıraktıktan sonra yeniden hayat rutinine dönecek derken, bir başka karmaşaya açtım gözlerimi. Reyna'nın uykusu daha ağır. Aşağıda kopan curcunayı duymuyor bile.

Gracia panik vaziyette. Kardeşini kaybettiğinden beri zaten çok çabuk panikliyor. "Umarım gerçekten kötü bir şey değildir.." diyerek indim aşağı.

"Felaket Jozef!"

"Ne oldu Gracia Hala?"

"Emillia! Ölmüş!"

"Nasıl? Niye?"

Kâhyamız Jorge gibi Emillia da Portekiz'den beri bizimle seyahat eden hizmetkârlardan.

"Sabah Jorge haber verince gidip baktım. Kolay kolay hasta olmaz o biliyorsun. Birkaç gün önce hastalanmış ama sadece öksürüktür diyerek geçiştirmişler. Hekimi çağırttım."

Oturdum. Son zamanlarda ben de yıprandım galiba.

"Tamam. Hekim bir gelip baksın bakalım. Muhtemelen ciğerlerini üşütmüştür. Üzüldüm kadıncağıza. Çocukluğundan beri yanı-mızdaydı."

Belvedere Sarayı'nın yan tarafında, yatılı çalışanlarımızın kaldığı bir müştemilat vardı. İsteyen burada yatılı kalabiliyor, evlenip karıko-ca yanı-mızda yaşayanlar da oluyordu, dışarıda kendisine ev açan da.

"Hayır Jozef. Bu kadar basit görünmüyor. Cildi lekelerle kaplı, dili de kahverengi bir haldeydi. Sanki mezardan çıkarılmış, çürüyen bir ceset gibi."

Aklıma başıma gelir gibi oldu.

“Ne diyorsun?”

“Kötü hastalık galiba Jozef. Veba bu! Korkarım veba! Allahım sen bizi koru.”

“Gracia Hala, dur. Hemen en kötüsünü düşünme. Başka hasta var mı?”

“Varmış. Onları hemen ayrı yere aldurdım.”

“Dur bakalım. Hemen paniğe kapılmayalım.”

Abraham isimli Hekim'in gelmesi uzun sürmedi. Ben hâlâ Moşe Hamon'un üstüne hekim tanımasam da başka hekimler de yetişmişti ve Abraham, onlar arasında öne çıkanlardan biriydi. Onu karşılamak ve hemen hastaları göstermek için aşağı indik.

Selam verip, Gracia'ya sordu:

“Ne oldu Dona Gracia? Çalışanlarınız arasında hastalananlar varmış...”

“Durumu çok kötü Abraham! Vebaya benziyor.”

Abraham tedirgin olmuş gibi baktı. Bir an ürperdiğini hissettim. Hemen ardından, “Yok canım!” dedi. “Tek tük hasta olanlar duymuştum ama veba olsa, tüm şehri kırıp geçirirdi...”

“Lütfen bir bakın.”

Devreye girdim:

“Gracia Hala'nın anlattıkları doğruysa, sen de dikkatli davranırsan iyi olur Abraham.”

“Elbette...”

Yürüyüp, müstemilata ulaştık. Emillia'nın cesedi ve diğer hasta iki kız, aynı odada... Dışarıda bekledik. Girmesiyle çıkması bir oldu.

“Dona Gracia, durum kötü! Haklı görünüyorsun. Hatta hiç şüphem yok. Veba...”

“Sen koru Rabbim!”

“Diğer hasta olan çalışanlar... Onlar da mı veba?”

“Çoktan kapmışlar... Kalanlardan ayırmanız iyi olmuş. Hemen önlem alınmalı. Ölen kadını bekletmeden toprağa verin ve üzerine kireç döktürün. Odadaki eşyaları yaktırın gitsin. Her yeri kireçle baidana yaptırın.” Sonra aklına gelmiş gibi ekledi: “Buradakilerden başka hasta olan var mı?”

Bilmiyorduk ki... Çalışanlarımızı ya bir ihtiyacımız olduğunda görürdük ya da yemek saatlerinde. Onun dışında herkes işinde gücündeydi. Neyse ki Jorge hepsinin başında sürekli.

“Birkaç kişi daha var...” dedi. “Henüz kötü değıller ama öksürüyorlar.”

“Onları da ayrı bir odaya alın. Yanlarına giren çıkan olmasın. Penceresi olan ama camı olmayan bir yer olsun. Gerektiğinde ihtiyaçlarını verebilmek için.”

Gracia aile için endişeleniyordu:

“Peki biz... Bizim ne yapmamız lazım?”

“Yiyeceğiniz yeterliyse, bir müddet liman ile alışverişinizi de kesin Don Nasi.”

“Kilerler dolu...” dedi Gracia Hala.

“Güzel. Tuvaletlere, lağımların olduğu yerlere de kireç döktürün. Temizliği ihmal etmeyin. Şimdilik yapılacaklar bu kadar.”

Ellerini güzelce yıkadı ve gitti. İçeri girip oturma davetimizi bile kabul etmedi.

“Son salgının üzerinden iki yıl bile geçmedi Gracia Hala...” dedim arkasından bakarken. “Yine nereden çıktı Kara Ölüm?”

“Aman Jozef! O kelimeyi söyleme bile. Birinizi daha kaybetmeye dayanmamam. Aman! Ne gerekiyorsa yapalım. Gerekirse konağın kapılarını kapatalım ve aylarca çıkmayalım.”

Biraz delice ama iyi bir fikir!

“Jorge! Biz içeri giriyoruz. İçerideki çalışanlar içeride, dışarıdakiler dışarıda kalsın. Herkes bulunduğu yerde kalsın ve diğerleriyle mümkün olduğunca az temas etsin. Herkese el yıkama zorunluluğu

getirdim. Bol miktarda küllü sabun var. Hepsini kullanın ve sürekli ellerinizi yıkayın. Yıkamayan, temizliğe dikkat etmeyen olursa gözünün yaşına bakma. Kulağından tuttuğun gibi al ve vebalıları koyduğun odaya at.”

“Emredersiniz Don Nasi!”

“Sen de dahil, herkes çok dikkatli olsun. Konağın dışıyla tüm ilişkimizi kesiyoruz. Ben aksini söyleyene kadar dışarıdan bir ekmek dahi girmeyecek içeri. Anlaşıldı mı?”

Bilerek sert konuşuyor, durumun vahametini anlatmaya çalışıyordum ama çevremizi saran çalışanların gözlerini gördüğümde buna gerek kalmadığını anladım. Zaten hepsi korku içinde... Hepsi yanı başlarında beliren ölümden korkuyor.

“Hadi Gracia Hala... Biz de kapanalım içeri.”

“Jozef, sen de mi kapanacaksın? O zaman işlere kim bakar?”

“Hayır Gracia Hala, en azından birimizin dışarı ile bağlantısını kesmemesi lazım. Ben çıkarım ve gelirim ama bu dönemde ayrı bir odada oturacağım, yatıp kalkacağım. Sen sizin yaşadığınız bölümleri kapattır ve kimsenin girip çıkmasına izin verme. Şüphelendiğin, hasta olduğunu, hastalık kapıldığını düşündüğün herkesi uzaklaştır. Bu çok önemli!”

“Kendim için endişeli değilim Jozef. Ama Reyna, La Chica ya da sana bir şey olmasın.”

“Olmayacak. Umarım...”

Bazen işyerine gidiyor, geliyor ama bu sürelerde kimse ile temas etmemeye çalışıyor, ağzını bezle bağlayıp, ellerimi sürekli yıkıyordum. Veba hızlı giriş yapmış, daha kimse farkında olmadan yayılmıştı. Şehirdeki bazı mahallelerin tümüyle kırıldığı, bazı mahallelerde cenazeleri gömecek kimsenin kalmadığı, bu sebeple cesetlerin çürüdüğü söyleniyordu. Haliç’e, Boğaz’a atılan cenazelerden, denizin üstünde yüzen insan bedenlerinden bahsediliyordu.

Şehir dışından da gelen haberler iyi değil. Şehremini, Süleyman’ın emriyle şehre giriş çıkışı yasaklamıştı. Bağdat’ta, Şam’da da hastalığın

görüldüğü söyleniyor, Avrupa'dan, özellikle İngiltere'den kötü haberler geliyor. Hekimler hane hane dolaşüyor, hasta olanları bulup diğerlerinden ayırıyor.

Saraydan doğru dürüst haber alabildiğim yoktu. Süleyman'ın, Hürrem ve haremini alıp şehirden uzaklaştığını, kızı Mihrimah Sultan'ın da kocası Rüstem Paşa tarafından ancak gemiyle ulaşılan bir yere götürüldüğünü söyleyenler vardı ama gidip gözümle göreceğim yok. Tarih boyunca bize atılan iftiralar geliyor aklıma. Ne zaman bir yerde veba çıksa, bunu bizimle ilişkilendiren ve düşmanlık için kullananlar çıkar. Şimdi eğer halen bulaşmadıysa, saraya hastalığı bir şekilde götüren kişi olmaya hiç niyetim yoktu.

Arada bir sırtımda ağrı oluşuyor, hemen endişeleniyordum, acaba bana da bulaştı mı diye. Arkasından ateş, titreme, kusma gelecek mi diye bekliyordum. Eğer ateş de başlarsa...

24.

Şehrin vebayı atlattığına ilişkin genel bir kanı oluştuğunda manzarayı görebildik. Hem Belvedere Sarayı'nda hem de şehir genelinde tahribat büyüktü. Çalışanlarımızdan birkaçını daha kaybetmiş, doğru düzgün bir cenaze töreni yapamadan cesetlerden kurtulmuştuk. İstanbul'un nüfusu büyük oranda kırılmış, genç yaşlı, kadın erkek binlerce kişi ölmüştü.

Bundan sonra daha dikkatli olacaktık. Veba kaçınıcı defadır kapımızı çalıyordu ve hemen hemen her zaman aynı şekilde geliyordu: Dışarıdan, liman bölgesinden alınan ürünler...

Gracia, çalışanlara talimat verdi ve bundan sonra liman bölgesinden yapılan alışverişlerde dikkatli olunmasını istedi. Hasta görünen, hastalık taşıdığı düşünülen kimseden alışveriş yapılmayacak, başta evin içi ve çevresi olmak üzere, müştemilat dahil her yer temiz tutulacak.

Zaten temiz bir evdi bizimki. Fazlaca haşerata, fareye rastlanmazdı ama Gracia yetinmedi. Evin içinde birkaç tane de kedi beslenilmesini istedi.

"Bu hayvanlar bir harika Jozef!" dedi doğru bir iş yaptığını anlatmak için. "Sadece fareleri değil, aklına gelebilecek her haşereyi yok ediyorlar. İnanır mısın, bir tanesi uçan sineği avlamak için öyle bir sıçradı ki ta perdenin en üstüne tutundu. Sonra da inemedi tabii. Perdeyi yerinden söküyordu neredeyse..."

"Nasıl geçti ziyaretin Gracia Hala?" diye sordum saraya gidip geldikten sonra.

“Bilmem... İyiydi. Orada da var birkaç tane kedi. Hem öyle güzel-ler ki... Bembeyaz, kartopu gibiler. Bir de duman rengi olan vardı. O da güzeldi.”

“Gracia Hala, Hürrem Sultan'ı soruyorum. Hastalanmış mı?”

“Yok. Bedenen iyi ama...”

“Ama ne?”

Anlatıp anlatmamakta kararsız...

“Yani tam bilemedim Jozef. İyi görünmedi bana.”

“Gerçekten mi? Neyi varmış?”

“Bilmem. Bana söyleyecek değil herhalde. Ama biraz sohbet ettik. Anladığım kadarıyla onun derdi hastalık değil. Çocukları. Herkes Şehzade Mustafa'nın idamı için onu suçladı ama çocuklara karşı öyle sevgi dolu ki... Bilemem artık. Günahını alıyorlar gibi geldi bana.”

Çok önemli bir bilgiyi, dirhemle veriyordu. Sabırsızlığım sesime yansıdı:

“Gracia Hala, Hürrem'in çocuklarıyla derdi ne?”

“Ne olacak ki...” dedi şaşkınlıkla bakıp. “Sadece çocukları birbirini öldürmek istiyor. O da anne olarak seyrediyor!”

Garip bir yorum yapıyordu. Sanki şehzadeler arası mücadeleyi ilk defa duyuyor gibi.

“Saray kadınlarının kaderi bu Gracia Hala. Oğullarından biri imparator olacak ama diğer tüm oğullarının da katili olacak. Bu kadar kesin.”

“Yani mutlaka olur diyorsun...”

“Öyle görünüyor. Tabii şehzadelerden biri çıkıp da Mehmet döneminden beri devam eden kanunu değiştirmezse... O zaman da taht mücadelesi yine başlar ve Hürrem Sultan bu defa da çocukları arasındaki savaşları izlemek zorunda kalır.”

“O da tam bundan bahsetti işte... Galiba çocuklarının bu duruma geleceğini görmektense, yoksul bir köylü kadın olarak mutlu mesut yaşamayı tercih ettiğine dair bir şeyler söyledi. Tam aklımda kalmadı

ama üç aşağı beş yukarı, kastettiği buydu. Kolay değil, bugüne kadar iki kez evlat acısı görmüş yüreği zaten. Yeni bir tanesine daha dayanır mı bilmem.”

Düşünüyordum ama benim evladım yoktu. İnsanın sevdiklerini kaybetmesi konusunda bir fikrim vardı ama evladını kaybetmesi konusunda ne desem boş. Yıllar önce benim de engizisyon takibinden yıldıgım, kimliğimin sorun olmasından yorgun düştüğüm zamanlar geldi aklıma. Bazen her şeyi geride bırakıp kaçarak, fakir bir balıkçı köyünde ya da bir orman içinde, sıradan biri olarak yaşamayı hayal ederdim.

“Dilerim kimse böyle acılar yaşamaz...”

“Sarayın bahçesinde yürüdük biraz Hürrem Sultan’la. Kızı Mihri-mah ile damadını da gördük.”

“Kimi? Rüstem Paşa’yı mı?”

“Evet onu. Sadrazam olanı...”

Rüstem Paşa sonunda amacına ulaşmış, bizden hazzetmediğini her fırsatta gösteren Kara Ahmet Paşa’dan görevi almıştı ama sevinmem gerekirken endişeleniyordum çünkü yine bizden hazzetmediğini bildiğim Sokollu Mehmet, bu defa Anadolu Beylerbeyi olmuş ve Selim ile yakınlaşmanın bir yolunu bulmuştu. Söylenmese de biliyordum, şehzadeler mücadelesinde o da Selim’i destekleyenler arasındaydı. Üstelik artık yakından tanıdığım için biliyorum Selim çok vefakâr. Kendine destek olan hiç kimseyi unutmaz.

Sokollu da oyunu gayet iyi oynuyor.

“Laleleri biliyor muydun?”

“Çiçekleri mi diyorsun? Kocaman, gelincik gibi olanları... Biliyorum. Bir dönem görünüp kayboluyorlar İstanbul’da.”

“Sarayın bahçesi onlarla dolu... Neredeyse her renginden var. Mihrimah Sultan da kocasından şikâyetçi gibi. Paşa’nın eli sıkı biraz galiba... Karısı şikâyet eder gibi oldu. Hem de annesinin yanında!”

“Paşa akıllıysa Mihrimah Sultan'ı kızdırmaz. Osmanlılar, kadınlara boşanma hakkını çok sınırlı veriyor ama padişah kızları istediğini istediği an boşayabilir.”

“Ben de üzerine gittim biraz. Kendisine güzel mücevherler gösterebileceğimi söyledim. Ester Handali buna bozulacak ama bizim derdimizin para olmadığını anlarsa, anlayış gösterecektir.”

“Sanmıyorum Gracia Hala... Ester, Harem'i kendisinin sanıyor adeta. Oraya senin ya da başkasının mücevher sattığını duyarsa... Sanırım düşmanlığını çekersin.”

“O halde bir gün davet edip, gerçek niyetimi ona biraz çıtlata-yım. Yani bizim derdimizin para değil, dindaşlarımızın huzuru olduğunu. Mücevher satmak değil, sultanlarla yakın olmak niyetinde olduğumuzu...”

Etrafıma bakındım. Yaşlandıkça daha dikkatsiz oluyor.

“Gracia Hala, ortalık yerde böyle konuşma! Bizim için hep ne derdin, hatırlasana! İhtiyat, ihtiyat, ihtiyat... Her zaman tedbirli olacağız.”

“Ama benim gibi yaşlı bir kadını kimse bir tehdit görmez ki Jozef. En fazla, deli saçması deyip geçerler. Sen asıl kendine dikkat et.”

“Ederim.”

“Hürrem Sultan'a Ancona konusunu açtın mı?”

Brianda'nın kaybı, üstüne veba salgını derken, bir felaket haberi de Ancona'dan geldi. Her türden insanın rahatça ticaret yapabildiği ve nüfusun ayrımcılık yapılmadan yaşadığı bir şehir olan Ancona'da Marranlar da yaşıyordu. Daha önce Anvers, Venedik, Ferrara gibi şehirlerde gördüğümüz şey burada da gerçekleşiyor, Ancona'da Marran göçü nedeniyle evlerin fiyatı yükseliyor, yoksul halk, zengin Marranları suçluyordu. Venedik ise kendisine rakip olan Ancona'nın gelişimini görüyor ve ayrımcılığı el altından kışkırtıyordu. Venedik'le iş yapamadığımız dönemlerde Avrupa'daki bazı işlerimizi buraya kaydırmıştık. Benim de gidip geldiğim bir şehirdi.

Dini ayrımcılık bilmeyen Ancona'da nefret tohumları hızlı bir şekilde ekildi. Papa Paul'un,* İspanya'ya açılan savaşın masraflarına karşı Musevilerin mallarının ellerinden alınmasına ilişkin kararını burada uygulamak çok kolay oldu. Ancona'da bulunan Marranlar ve Müslümanların mallarına el konuldu. Bazıları hapse atıldı, bazıları öldürüldü, bazıları da kaçarak canını zor kurtardı.

Carafa'nın zehri hızlı yayılıyor, Marranlar, üzerlerine daha büyük bir nefret dalgasının geldiğini görebiliyorlardı. Panikle diğer Marran yaşayan şehirlere, ulaşıldıkları herkese haberler yollayıp imdat çağrısı yapıyorlardı.

Divan'dan, sözümü dinletebildiğim tüm vezirlere de durumu anlattım.

Eğer Osmanlı müdahale etmezse, Ancona'da bir Marran kırımı daha olacak!

* 4. Paul.

“Gel bakalım Frenk Beyi!” dedi Süleyman. “Feryadın dağları tutmuş. Bütün sarayı ayağa kaldırmışsın! Paşalarım sürekli senin meselenden bahsediyor. Anlat bakalım şunun içyüzünü.”

Bu defa vezirlerden bazıları ile Moşe Hamon da yanında. İhtiyarın bana gülümsediğini ve gözleriyle, “Her şeyi detaylarıyla anlat...” dediğini anlayabiliyorum.

“Muhteşem Süleyman Hazretleri, ömrünüz uzun olsun. Rabbim sizi başımızdan eksik etmesin. Biliyorsunuz biz Museviler ve Maran denilen, zorla Hristiyanlaştırılan soydaşlarımız daima sizin hi-mayenizedir. Ancona’da zorla vaftiz edildikten sonra kendi halinde yaşayan dindaşlarımıza ve halen dinini koruyan Musevilere yönelik bir kırım başlattılar. Paul namı Papa Carafa, yapılan savaşları bahane edip, Musevi mallarını sebil ilan etti. Böyle olunca önce yağma ardından da tutuklamalar ve idamlar başladı. Eğer derhal siz müdahale etmezseniz, büyük bir katliam olacak. Onları koruyacak kimse yok. Siz sahip çıkmazsanız, hepsini yok edecekler. Bütün bir milletin hayırdusu üzerinizdir Süleyman Hazretleri.”

Süleyman, Rüstem Paşa’ya döndü.

“Senin bu işten haberin var mı Rüstem Paşa?”

“Var Sultan’ım. Ancona konsolosu ile görüştük ve bu duruma bir son verilmesini istediğimizi bildirdik. Osmanlı’nın himaye ettiği Musevilerin mallarının Papalık’ın eline geçmesini kabul etmeyeceğimizi yüzlerine söyledik. Sadece mazlumun yanında olmak da değil mesele Hünkâr’ım. Ancona’da el konulan servet ve mallar, zincirleme iflaslara yol açıyor. Osmanlı ile yapılan ticaret sekteye uğruyor ve toplamamız gereken vergiyi toplayamamak durumuyla karşı karşıya kalıyoruz. Yani iki türlü bize zararı var. Gereğini Sultan’ım bilir.”

“Sen ne diyorsun Moşe?”

“Sultan’ım, Yasef’in anlattıklarının eksikliği var, fazlası yok. Yayınladığınız bir fermanla, Musevilerin davalarına bizzat kendinizin baka-cağınızı duyurmuştunuz. O tarihten beri bütün davalarımızda sizin

savunmanıza ihtiyaç duyuyoruz. Orada vahşet yaşıyor. Engel olmazsanız, katliam bitmeyecektir. Papa'nın niyeti herkesin Hristiyan olması... Bu nedenle biri durdurmazsa, kendiliğinden durmayacaktır. Yapılan katliamları burada anlatmaya utanç duyarım. O denli vahşetler yaşıyor.”

Süleyman biraz düşündü. Sonra, “Gereği yapılsın!” dedi.

Gracia Hala, daha Süleyman'ın karşısına ilk çıktığı gün bugünüleri görmüş gibi uyarılmış, o zamandan yardım istemişti. Yine haklı çıkması üzücü bir durum...

Sultan, Papa'ya bir mektup yazılarak uyarılmasına karar verdi.

Mektubun içeriğinden haberim vardı. Papa'dan, “Ancona'da ticaret için bulunanlardan haber aldığını, mallara el konulma vakasının Osmanlı'yı zarara uğrattığını, tutuklananların serbest bırakılmasını” istediğini bildirdi.

Olmadı...

Musevi olanları bıraktılar ama sonradan Hristiyan olan Marranları bırakmadılar. Onları, “Hristiyan gibi görünmekle” suçladılar. Hristiyan gibi görünmeye kendilerinin zorladığını unutup, bu durumu suç saydılar. Suçlu bulduklarına ise yine vahşet uyguladılar:

Diri diri yaktılar!

Evimiz yeniden yas evine döndü. Gracia Hala öfkeden eşyaları tekmeliyor, ağzına geleni sayıp döküyordu.

“İnsan yakmaya doymadılar! Bu nasıl bir canavar ki hiç doymaz! Aç kurtlar bile doyunca bırakıp çekiliyor. Bunlar neden hiç doymuyor?”

Ben bir köşede, Reyna ve La Chica bir köşede, Pierre ise daha gerimizde, sessizce oturmuş hem üzüyor, hem sakinleşmesini bekliyoruz.

Sakinleşecek gibi değil:

“Giovanni Pietre Carafa! Cehennemlik serseri! Senin inandığın Tanrı bile böyle bir şeye göz yumamaz! Mutlaka senin cezanı verecektir!”

Hiçbirimizde ona müdahale edecek cesaret de güç de yoktu. Kolumuz kanadımız kırılmış gibi...

"Suç bizde! Suç sadece onlarda değil. Bizde. Lanet olası Marranlar, bir türlü anlayamadılar! Bizi önce davet edip, sonra elimizdekilere el koyup, bizi ölüme gönderdiklerini anlamadılar! Ne zaman anlayacaklar?"

Yine seksenine yaklaşmış bir papa hedef gösteriyor, fanatikler gereğini yapıyordu. Kendimi dört yönden, alttan ve üstten sıkıştırılmış hissediyordum. Her yönden gelen alevler...

"Benim kâbus diye gördüğümü, Ancona'daki Marranlar gerçekten yaşıyor..."

Bana döndü:

"Ne dedin Jozef?"

Düşünüyorum sanırken, yine mırıldanmışım demek ki...

"Sesli düşünüyorum Gracia Hala... Ne yapabiliriz, onu düşünüyorum. Musevi olanlar kurtuldu ama zorla Hristiyanlaştırdıklarını nasıl kurtaracağız? Bir de... ne zaman bitecek bu düşmanlık? Kafamda bununla ilgili bir şeyler var."

Carafa, engizisyonu yeniden düzenlemiş, İncil'in İtalyanca, Almanca tercümelerinin basılmasını yasaklamış, Protestanlığa ait bulabildiği tüm kitapları imha ettirmişti. Sinagoglara baskın yapılıyor, Kudüs'e en yakın istikamete yerleştirilen Ehal* içindeki değerli el yazması rulolar çiğneniyor, domuz kanı ve etiyile kirletiliyordu. Bazı yerlerde Musevileri taciz etmek için bu dolaplara domuz leşi konulmuştu. Carafa, Roma'da da getto kurup, Musevileri burada yaşamaya zorlamıştı. Musevilerin Hristiyanlardan daha kaliteli giyinmesini yasaklamış, hangi dinden olduklarını belli edecek giysilere zorlamıştı. Hristiyanların Musevilere "beyefendi" demesine bile yasak getirdi. Ağır vergilere tabi tuttuğu Musevilerin ikinci el tekstil dışındaki tüm ticari faaliyetlerini yasakladı, her şehirde sadece bir sinagoga

* Dolap.

izin verilebileceğini duyurdu. O kadar abarttı ki Musevi hekimlerin Hristiyan hastalara bakmasını bile yasakladı. Fanatizm, aklı tümüyle yenmiş, Ancona'nın fakirleşmesini, hastaların ölmesini ister olmuştur.

"Museviler Hz. İsa'ya ihanet ettikleri için suçludur..."

Marranları kâfir ve sahtekâr görüyor, zorla Hristiyanlaştırıldıklarını unutup, onları Musevilğe dönmeye istekli olmakla itham ediyor.

Giovanni Vincenzo Fallongonio adında Napolili bir apostolik* komiseri, Marran avı için Ancona'ya göndermişti. Hapse atılan Marranların mallarına mülklerine el konuldu, alacaklarına bile sahip çıkıldı ve Marranlardan borç alanların, artık Papa'ya borçlu olduğu duyuruldu. Yüzden fazla Marran hapse atıldı fakat bu defa rüşvet vermek de kurtulmaya yetmedi. Zincire bağlanıp şehrin orta yerinde teşhir edildiler. Sonra da infazlar geldi...

Olayın gülünç bir yanı da vardı ki Follongonio'nun bazı mahkûmlardan yüklüce rüşvetler aldığı ortaya çıktı. Sonrasında Follongonio kaçtı ve yakalanamadı.

Follongonio'nun yerine gelen Cessare Della Nave, daha sert bir yöntem takip etti. Yargılananlardan bazıları "vaftiz edilmediklerini, bu nedenle Hristiyan'mış gibi yapmış olmalarının mümkün olmadığını" savunsa da daha önce "kan saflığı" ile tüm Musevilerin, Hristiyanlığa geçirildiği hatırlatılarak bu savunma da kabul edilmedi. Bazıları kürek cezasına mahkûm edildiler. Gemilerde ömür boyu kürek mahkûmu olarak çalışmaya...

"İman Eylemi" adı altında, Ancona'nın "Campo Della Mostra" meydanında önce Şimon ben Menahem, Samuel Gaskon, Avram Falkon, Jozef Oheb ve bir kadın, Dona Yayora yakıldı. Sonra da İzak Nahmiyas, Solomon Aguadiş. Onlardan sonra ise Molho Avram Kirilio, David Nahas, Avram İspanya...

* İsa'nın 12 havarisi tarafından kurulan kiliseler.

Dostumuz, şair ve hekim Amatus Lusitanus, yakalama emrini erken haber alıp kaçarak kurtarabilmişti canını. Onun da kütüphanesini yaktılar.

Bunları hepimiz artık biliyorduk. Gelen haberleri sadece biz değil, İstanbul'daki tüm Museviler nefesini tutmuş bir şekilde takip ediyordu.

Jozef Barzıyon, Solomon Yahya, David Sakriaryo, Jozef Vardai, Jozef Pappo, Yakup Kohen, Yakup Montalban, Avram Lobo, Avram Kohen ve bir çocuk olan Davit Reuben de yakılınca, artık kimsenin konuşacak hali bile kalmadı.

“Yakup Mossodan haber var mı Jozef?” diye sordu Gracia.

“Hayır Gracia Hala. Kimileri yakıldığını kimileri intihar ettiğini söylüyor. Akıbetini öğrenemedik.”

“Dostumuzdu, bizi orada olan bitenden haberdar ediyordu. İlk hedef alınanlardan biri olmuştur.”

“Ben de öyle tahmin ediyorum.”

“Bu defa olmaz!”

Dona Gracia'nın son günlerde dilinden düşürmediği cümle buydu. “Bu defa olmaz!”

Epeyce düşünüp taşındıktan sonra, bu defa Museviler olarak bir karşılık vermemiz gerektiği konusunda kesin kararını vermişti.

“Gracia Hala, ne yapabiliriz? Süleyman bırakılmalarını istedi ama onlar Musevileri bıraktılar. Diğerleri Musevi olmadığı, görüntüde Hristiyan olduğu için Osmanlı'nın karışamayacağını iddia ediyorlar. Öte yandan Hristiyan değiller diye de yakıyorlar. Oyalyorlar...”

“Çok düşündüm Jozef. Gözüme kaç gündür uyku girmiyor ama onlara verilecek cezayı buldum.”

Rüstem Paşa, Papa'dan gelen cevabı Süleyman'a sundu ve o da şaşırdı. Papa resmen herkesle dalga geçiyor, Hristiyan olmamakla suçlayıp yargıladıkları kişilerin Musevi olmadıkları için Osmanlı'nın koruması altında olmadığını iddia ediyordu.

"Rüstem Paşa Hazretleri, biz artık harekete geçmeye karar verdik..." dedim. "Bu defa sessizce oturup, yardım beklemeyeceğiz."

"Öyle mi? Ne yapmayı planlıyorsunuz?"

"Sizin de desteklerinizle, bu defa Papa'ya ve onun maşası Ancona'ya bir ders vereceğiz. Ancona'ya boykot uygulayacağız. Hiçbir Marran, Musevi ticaret gemisi Ancona ile ticaret yapmayacak. Şehre gitmeyecek, orada bulunmayacak. Ancona Marranlar sayesinde zenginleştireceği ama onları meydanlara doldurup yakmayı tercih etti. Bu durumda bizim de orada işimiz olamaz."

Sakallarını kaşıdı.

"Hem haklı hem akıllıca... Fakat iyice düşünüp, taşındınız mı?"

"Epeydir konu üzerine kafa yoruyoruz. Aslına bakarsanız, fikir Dona Graciá'dan çıktı. Madem hukuka uygun iş yaptıklarını savunuyorlar, sonucuna da katlanacaklar. Biz onları ne hapsedeceğiz ne yakacağız. Onları yok sayacağız!"

Rüstem Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun ikinci adamıydı. Her gün memleketin bir yerinden ya bir isyan girişimi, ya komşu ülkelerden birinden bir saldırı ya da rakip ülkelerin yaptığı bir işle ilgili çok sayıda evrak geliyordu önüne. Gelen bilgiler onun süzgecinden geçerek, kayınpederi ve imparator Süleyman'a bu süzgeçten geçerek ulaştırılırdı. Elbette, Osmanlı Musevilerinin aldığı bu karar da...

“Tamam. Ben Hünkâr’ımıza arz eder ve gerekçelerini de izah ederim. Yapın!”

“Var olun Paşa Hazretleri.”

İzin almıştık. Artık harekete geçebiliriz. Fakat önümüzde önemli bir başka engel var: Kudüs’ten çıktığından beri diaspora bir kere bile ortak hareket edemedi!

Hiç tecrübemiz yok...

Gracia ise bu işe kellesini koymuş gibiydi:

“Yılgnlık yok Jozef! Zor olacak ama başaracağız. Bundan sonra bizi elinde bıçakla kesmeye gelenin elini öpmek yok! Artık zavalı kurbanlar olmadığımızı göstermenin günü geldi! Karşımızdaki Goliat’la* savaşıacak ve onu yeneceğiz.”

Ben onun kadar iyimser değildim.

“Gracia Hala, beklentini yüksek tutma. Sonunda hiçbir şey elde edemeyebiliriz.”

“Jozef, sen inanmazsan, diğerlerinin inanıp destek vermesini nasıl beklersin?”

“İnanıyorum ama... unutma Gracia Hala, başımıza gelenlerde kimi Marranların servete doymamasının da etkisi var. Kimileri için ticaret inancından bile önde geliyor.”

“Biliyorum ama seni ve beni bugünler için yetiştirdiler Jozef. Dünyanın bir ucundan bir ucuna bunun için kalkıp geldik: Bize ihtiyacı olanlara yardım etmek için. Kararsızlık gösterme. İnan ve inandır!”

Ulaşabildiğimiz tüm din adamları, hahamları ve âlimleri davet ettik. Bir yandan da ulaşabildiğim tüm büyük müesseselerle haberleşiyor, boykot kararımızı bildiriyordum:

* Goliat veya Calut: MÖ 11. yüzyılda yaşadığına inanılan ve kutsal kitaplarda bahsi geçen dev. Davud ile girdiği mücadeleyi kaybetmiştir.

*Ancona'ya Marran, Musevi ya da Morisko, * Müslüman; hiçbir ticaret gemisi uğramayacak!*

Mısır, İran, Roma, İngiltere, İspanya, Portekiz, Venedik, Ferrara ve daha birçok yer. Marranları davet edip sonra onlara kıyım yapma bir son bulmalıydı. Ancona, son olmalıydı.

Cemaatleri üzerinde güçlü olan hahamların aforoz yetkisi de bulunduğu için onlar ikna edilince, geri kalanların ikna edilmesi kolaydı. Ancona'ya en çok yükü bizim gemilerimiz taşıyor. Bir ekonomik zarar olursa bunun büyük çoğunluğu bizim olacak. Görüştüğüm işadamları alternatif bir liman isteyince Urbino Dukalığı ile anlaştık. Küçük bir limanı vardı Pesaro ile Marches kasabaları arasında. Dük Guido Ubaldo kapılarını açtı, onu ve şehrini zenginleştirmemiz karşılığında limanı genişletme sözü verdi. Daha büyük ticarete altyapı oluşturmak için hemen çalışmaya başladı.

Selanik, Bursa, İzmir, Patras, Avlonya gibi yerlerden hahamlar davet ettik İstanbul'a. Onlara olup bitenleri anlatıp, elimizdeki tek gücü, ekonomik boykotu kullanma kararını bildirdik. İnsan yakma eylemleri zaten Musevilerin yaşadığı her yerde duyulmuş, günlerce süren yaslar tutulmuştu. Hahamlar cemaatlerini teskin edecek sözler bulmakta zorlanıyorlardı. Planımıza destek verdiklerini bildirdiler.

Engizisyoncanın zor kurtaran din adamlarından Yuda Faraci hem iyi bir hatipti hem de Ancona'da meydana gelen vahşete tanık olmuştu. O da bütün Musevi cemaatlerini dolaşarak, yaşananları çok etkileyici şekilde anlatıyor, taraftar topluyordu. İstanbul'a davet ettik ve Balat'ta da aynı konuşmaları yaptı.

Sekiz ay boyunca boykot... Eğer gerekirse devam edilecek...

Boykotun başlamasıyla birlikte güzel haberler gelmeye başladı. Ancona yöneticileri birdenbire kesilen ticaret nedeniyle sersemlemiş,

* Zorla Hristiyanlaştırılmış Müslümanlar.

iflas eden, geliri azalan tüccarlardan vergi toplamakta zorlanmışlardı. Yerine getirilemeyen taahhütler, yarıda kalan işler nedeniyle yönetime tepkiler yükseliyor, halk homurdanıyordu. İnsanlar işlerini kaybetmiş, ürün girişi azalınca her şeyin fiyatı artmıştı. Doğudaki limanlara gönderilmesi gereken mallar alınmadığı için depolara sığmamış, sokaklara taşmış, zarar gittikçe büyümeye başlamıştı.

Ancona'nın, uğradığı zararı anlatmak ve durumu yeniden değerlendirmesi için Papa Paul'a heyet gönderdiğini duyduk ama Carafa'nın kendisi rahattı. Roma'da işleri gayet iyiydi ve Ancona için üzülecek durumu yoktu.

Galiba başarıyoruz...

Her şey iyi gidiyor derken ve Pesaro'dan kutlama mektupları gelirken, ilk çatlak Bursa'da ortaya çıktı. İstanbul, Edirne ve Selanik'tekiler boykota uyarken, ipek ticaretini elinde tutan Bursalı tüccarlar, zarar ettiklerini bildirdiler. Boykot devam ederse batacaklarını söylemeye başladılar. Ancona'da yaşayanlar için kendilerinin batmasının istenmeyeceğini savunuyorlardı.

Doğu Avrupa'dan gelen Eşkenazların ticari faaliyeti azdı. Eskiden beri İstanbul'da yaşayan Romanyotların da. İspanya kökenli Sefaradlar da yavaş yavaş boykotun zararını dile getirmeye başladı ancak onlar vatanlarını kaybetmenin ve engizisyonun ne olduğunu bildiklerinden direnecekti.

Boykota karşı en sert isyan ise hiç ummadığımız yerden, Ancona'dan geldi. Bunca organizasyon, bu kadar çaba, bu boykot kararı onları kurtarmak içindi ama Ancona'da yaşayanlar boykotun bitirilmesini istiyordu. Bu kararı alarak onları aslanın ağızına attığımızı, iyice hedef duruma getirdiğimizi iddia ediyorlardı.

Haham Şoşe Bassola, Osmanlı'daki hahamlara mektuplar gönderip, bir felakete uğrarlarsa, İstanbul'dakileri sorumlu tutacağını bildirdi.

Daha ilk çatlak sesler duyulurken durumun gidişatını görmüştüm ama Gracia çok inanmıştı yaptığımız işe. Onun şevki kırılmasın diye sesimi çıkarmadım.

Gracia, Musevilerin hemen hemen hepsi tarafından çok ciddiye alınan büyük âlim Haham Jozef İbn Leb'i davet edip, ondan İstanbul'daki hahamlarla görüşmesini ve ikna etmesini istedi. İbn Leb, görüşmeler yaptıktan sonra Yosua Sonsino dışındakileri ikna ettiğini bildirdi. Sonsino da saygı duyulan hahamlardan biriydi ve başından beri boykota mesafeli duruyordu.

Gracia onu davet edip saatlerce dil döktü ve sonunda ikna olmasını bekledi.

Süleyman Edirne'deydi. Sonsino'dan da bir imza almak ve boykot kararlılığımızı ona bildirmek üzere yola çıkacaktım.

Bir imzalaması için önüne koyduğum belgeye bir bana baktı Sonsino. Yanında iki kişi daha, kendi sinagogundan... Kibarlığını bozmadan direndi:

"Benim bu konudaki görüşlerimi biliyorsunuzdur Jozef. Size de Dona Gracia'ya da saygımız var. Ancak Ancona'daki Musevilerin durumunun da düşünülmesini istiyorum."

İçinden geçenleri okuyabiliyordum ama yine de çabaladım:

"Zaten bu boykotu yapmamızın sebebi, Ancona'daki dindaşlarımıza yapılanlardır Sayın Sonsino. İlk defa ortak gücümüzü gösterdik. Bu dayanışmanın kırılmaması lazım! Bizim elimizde ordularımız, donanmamız, toplanmamız yok. Elimizdeki tek güç, ticareti kesmek... Bununla onları yola getirebiliyorsak ki başarılı olmuş görünüyor, neden kullanmayalım? Boykot, sadece Ancona'da katliam yapanlara değil, tüm Avrupa'ya bir mesaj olacak. Eğer bir daha Marran kanı dökmek isteyen olursa, bilecek ki ticari olarak bundan zarar görecek."

"Sen tüccarsın Jozef, ben ise din adamı. En yüksek kâr değil, bir tek inançlı insanın bile zarar görmemesi benim için önceliklidir."

“Siz beni dinlemiyor musunuz? İki saattir Dona Gracia size ne anlatıyor? Bütün bunların amacının daha fazla kâr olduğunu mu sanıyorsunuz? Biz zararı hem ailece hem de müessese olarak fazla fazla yaşadık. Amacımız kâr olsaydı, kulaklarımızı kapatmamız yeterli olurdu. Gracia Hala'm, karşınızda oturan kadın, ben ve tüm ailemiz hakkında mahkeme kararları, arama, tutuklama kararları var. Yakınlarımızı, dostlarımızı, aile üyelerini kaybettik. Ancona ile ticaretin kesilmesinden maddi olarak en büyük zararlardan birini biz yaşayacağız ama umurumuzda bile değil. İnançlı insanlarımızı düşünüyorsanız, neden onların engizisyon tarafından yakılmasına karşı yapılan bu boykota destek vermiyorsunuz? Amacımız Musevilerin artık özgür olması, baskı ve zulüm görmemesi... Bunun nesi yanlış?”

Sonsino'yu sıkıştırmıştım. Söylediklerimin hepsinin doğru olduğunu biliyordu. İtiraz edemeyince yan çizdi:

“Tamam. İmza atarım ama şerh düşeceğim. Eğer Ancona Musevileri tehlike altında kalırsa, imzam geçersizdir.”

Kulaklarıma inanmakta zorlandığım anlar olur. Bu, o anlardan biri. Ancona Musevileri tehlike altındaydı zaten. Hem de çok büyük tehlike altında.

Tutamadım kendimi:

“Düpedüz yan çizmek bu!”

Gracia Hala araya girdi:

“Jozef! Ne dediğinin farkında mısın? Sayın Sonsino, istediği gibi davranmakta özgür. Lütfen kabalaşma!” Sonra Sonsino'ya döndü. “Öte yandan Sayın Sonsino, böyle bir şerh koyarsanız, zaten onları tehlikeye düşürmez misiniz? Bundan haberleri olduğu anda, Ancona yönetimi hemen oradaki Marranları tehlikeye maruz bırakır ki boykot kırılsın. Eğer böyle bir düşünceleri yoksa bile, sizin şerhinizi duyunca emin olun, icraata geçeceklerdir.”

“Böyle bir ihtimal var ama başka türlüünü yapamam!”

Artık dayanamadım:

“O zaman hiçbir halt yapma!”

Sonsino çok saygı gören bir insandı. Daha önce kimsenin onunla böyle konuşabildiğini sanmam. Şok olmuş gibi bakıyor, kimsenin ağzından çıt çıkmıyor. Gracia’nın bile...

Sonunda kendini toparlayabilen yine Sonsino oldu:

“Toplantı bitti sanırım. Nazik misafirperverliğiniz için teşekkür ederim Dona Gracia. Bize müsaade...”

Dona Gracia üzgün ve küskündü. O, hiçbir zaman pes etmeyeceğini düşündüğüm kadın da artık bu işin yürümeyeceğini anlamıştı. Sefaradların desteği sürse de Romanyotlar ve sonrasında Selanikliler boykota desteğini çekti. Onlar çekince, diğerleri de peşinden geldi ve boykot kırıldı.

İş yine bana kaldı. Diğer müesseseler ve büyük ailelerle konuşup, para topladım. Hiç değilse bize güvenerek yola çıkan ve onca masraf eden Dük Guido’nun zararının bir bölümünü karşılamak için...

Rüstem Paşa olan biteni dinledi ve sonra ekledi:

“Artık anlamışsındır...”

“Neyi Paşa Hazretleri?”

“İnsan unsurunu... Eğer tüccar değil de asker olsaydın bunu bilirdin. Cephelerde hiç savaşmadın değil mi?”

Başımı salladım.

“Hayır.”

“Bazen tüm savaşın gidişatını tek bir asker belirler. Bir askeri bir noktaya dikersin ve dersin ki: ‘Burayı terk etme!’ Muhtemelen ölsün diye bırakmışsındır. Bunu bilir ve kahramanca, ölene kadar direnir. Ama onun direnişi düşmanı oyalarken, sen arkasından dolanırsın ve zaferi kazanırsın. Ya da yardım filan bekliyorsan, o gelir. Eğer o asker orada direnmez de kaçmayı tercih ederse, bu defa hazırlıksız yakalanan sen olursun.”

Anlıyordum. İnsan unsuru her yerde belirleyici... İnsanlar söz konusu ise her ihtimali bekleyebilirsin.

“Frenk Beyi, mademki Sultan Süleyman’ın dediği gibi bir beysin, zaferlere alışık olduğun gibi yenilgilere de alışacaksın ki ders çıkarıp, bir sonraki savaşta aynı hataları yapmayasın. Yaptığın işi küçümseme yine de... Adamların yüreğini ağzına getirdiniz. Deviremediniz ama fena sarstınız. En azından artık böyle bir şey yapmayı planlayan varsa, onlar biraz erteleyecektir.”

Her zaman yardımını ve iyiliğini görmüştüm ve şimdi de beni, olabildiği kadar teselli ediyordu.

“Rüstem Paşa Hazretleri, aslına bakarsanız bu benden çok Dona Gracia’nın planıydı. Başarı da başarısızlık da onun. Benim aklımda bir başka plan var. Burada ya da hayatımın her döneminde edindiğim tecrübeleri, bu plan için biriktiriyorum.”

Önündeki rahleyi tutup kenara aldı.

“Dur bakalım. Senin dilinin altında bir bakla var. Çıkar şunu.”

Artık zamanı geldi. Anlatabilirim.

Gözlerini gözlerime dikmiş, bekliyordu.

“Peki Paşa Hazretleri, anlatayım... Asıl hedefim şöyle...”

Peş peşe gelen kötü olaylar nedeniyle işlerimi çok ihmal etmiştim. Ancak işler ihmale gelmez.

Fransa'da yüklü bir alacağımız var ve bir türlü tahsil edemiyoruz. Fransa, Osmanlı'yı ve bizleri iyi tanıyan elçisi Codignac'ı geri çekmiş, yerine büyükelçi olarak De La Vigne adında birini göndermişti. Daha İstanbul'a gelir gelmez, benim tefeci olduğuma ilişkin dedikodular yaydığını öğrendim. Bununla da kalmıyor, haddini aşır, Rüstem Paşa hakkında bile ileri geri konuşuyor, benimle arasının iyi olması hakkında olumsuz şeyler söylüyor.

Bu adama haddini bildirmek şart oldu!

Fransa'dan alacağımın faiziyle birlikte ödenmesini talep ettim.

De La Vigne ise bir rapor yazdı ülkesine. İstanbul'da yaptığı araştırma sonucunda "benim heretik* olduğumu, eski dinime döndüğümü, bu nedenle bana borcun ödenmemesinde bir sakınca olmadığını" bildirdi. Fransız Sarayı hemen bu tezin üzerine atladı ve "gizli Musevi olarak faaliyet gösterdiğim için" o dönemde yaptığım işlerin geçersiz olacağını, bana borçlarının olmadığını bildirdiler.

Rüstem Paşa ile anlaşma yapmış, yıllık toplanacak vergilerin bir bölümünü satın almıştım. Sistem basitti. Ben parayı peşin veriyor, sonra tımar verilenlerden topluyor ve küçük bir komisyon alıyordum. Böylece devletin vergi toplamak için uğraşması gerekmiyor, ben de kazanıyordum. Osmanlı'ya verilmiş taahhütlerim vardı ve işlerimin bozulması, bu taahhütleri yerine getirmeme engel olacaktı. Durumu hem Rüstem Paşa'ya hem de Samuel aracılığıyla Şehzade Selim'e bildirdim. İkisi de alacaklarım konusunda destek olacaklarını söylediler.

* Kâfir, sapkın.

Soğuk bir kış bastırılmış, kar tüm İstanbul'u beyaza boyamıştı. Öyle soğuk günler oluyordu ki insanlar bazen evlerinden çıkamıyor. Boğaz'ın üzerinden büyük buz kütleleri geçiyor, çarşı pazarda don nedeniyle taze yiyecek bulmak imkânsız oluyor. Gracia ve Reyna bu dönemde epeyce kişiye yardım ettiler. Özellikle sinagog ve kiliseleri dolaşiyor, yardıma ihtiyacı olan yoksulların isimlerini alıyor ve onlara ulaşp, ihtiyaçlarını gideriyorlardı. Kesenin ağzını epeyce açmıştık ailece ama sorun etmiyordum. Özellikle Balat ve Galata civarında yoksul Museviler vardı ve varlıklı Musevilerin yardımlarıyla hayatlarını devam ettiriyorlardı. Gracia, Ancona Boykotu'nda büyük hayal kırıklığı yaşamıştı ve bu faaliyetlerin onu ayakta tuttuğunu görebiliyordum.

Arada bir de bu konuları konuşuyorduk, ailece oturup.

"Jozef, haham efendiyle konuştum. Bir düşüncem var. O çok olumlu buldu ama sana da danışmak istiyorum."

"Seni dinliyorum Gracia Hala."

"Zorunluluktan iyi bir Hıristiyan gibi yetiştirildik ve Katolik eğitimi aldık biliyorsun. Ama yıllar var ki Museviliğimi yeniden yaşamaya başladım."

"Nihayet Gracia Hala... Buna şükrediyorum."

"Ben de. Fakat başka sıkıntılar çıktı şimdi. Musevilikte çok fazla soru var, yeterince cevap yok. Yıllarca baskı altında, gizlice devam ettirince çok sınırlı sayıda kitap yazılabildi. Oysa dünya değişti ve insanların yeni soruları oluştu. Bunların cevaplarını verebilecek din adamlarına ve yeni kaynak eserlere ihtiyaç var. Yeniden inancımı yaşayınca bunun sıkıntısını gördüm."

"Hangi çözümü buldun peki Gracia Hala?"

"İlkbaharda yeni bir sinagog ve akademi inşaatına başlamak istiyorum. Hem ibadet yapılacak hem de yetiştireceği din adamları ile Musevilerin sorularına yanıtlar verecek."

"Çok iyi olur."

“Balat’ta kurmayı düşündüm ama haham efendi orada bir sinagog olduğunu, yeni bir sinagogun sıkıntıya neden olacağını söylüyor.”

Kastettiği problemi tahmin ediyordum. Her sinagog, kendi cemaatinden vergi topluyordu ve hizmetler bununla yürütülüyordu. Bu yüzden, zaten bir sinagogun bulunduğu yere ikinciyi istemeyeceklerdi. Hatta bu iş çok kızdırırsa, hahamın aforoz yetkisi bile devreye girebilir, ilk sinagogdan kopup diğer sinagoga devam etmek isteyenler, dinsiz kalma tehlikesi yaşırdı.

“Böyle bir ihtimal var ama sen bunu çözersin Gracia Hala... Her iki sinagogun da masraflarını üstlenirsin, sorun çözülür.”

“Ben de öyle düşünmüştüm.”

“Akademinin başına kimi getirmeyi düşünüyorsun?”

“Jozef İbn Leb’i... Bu görev için ondan daha iyisi aklıma gelmiyor. Tabii kabul ederse...”

İbn Leb, Bursa ve Selanik’te görev yapmış iyi bir hatipti. Zeki ve halkın takdirini kazanmış bir din adamıydı. Boykot konusunda desteğini görmüştük. Selanik’te çok sevilen bir din adamıyken, bir oğlu yok yere, adi bir katil tarafından öldürülmüş, diğeri denizde boğulmuş ve orada duramaz olunca İstanbul’a gelip yerleşmişti.

Tahmin ettiğimiz gibi, Gracia Hala’nın yeni sinagog ve akademi inşaatına başlayacağını duyurması, cemaatlerden toplanan vergiyi değiştireceğini açıklaması, aralarında ezelden beri görüş ayrılıkları bulunan Karaimler, Eşkenazlar ve Sefaradları birleştirdi. Hepsi birden Dona Gracia’yı eleştirmeye başladılar. İbn Leb ise eleştirilere aldırmamış, “taçlı leydi” ilan ettiği Gracia’nın desteğiyle çalışmalara başlamıştı.

“Tanrı ve insan sevgisinin krallığının tacı...”

Kafamdaki planı ilk defa Rüstem Paşa’ya açmış ve ondan olumlu bir karşılık almıştım:

“Musevilerin yaşayacağı bir yer... Onların bulunacağı, özgür biçimde sadece kendilerine ait bir yer.”

Osmanlı İmparatorluğu oldukça geniş sınırlara ulaşmıştı. Bize böyle bir yer tahsis edilebilirdi. Daha önce bunu Venedik'ten talep etmiş ama ret cevabı almıştım.

“Ayrı bir ülke mi istiyorsun Frenk Beyi?”

“Hayır Rüstem Paşa... Sadece Osmanlı'nın çatısı altında, rahat ve özgür yaşayabileceğimiz bir yer. İltizam verilse yeterli...”

“İstanbul'da yaşıyorsunuz işte...”

“Doğru. Başka şehirlerde de yaşıyoruz. Ama sonuçta halen gelecek, gelmek isteyen çok Musevi var. Onlar için bir yer istiyorum. Onları yerleştirebileceğimiz bir yer. Belki bir ada. Küçük de olsa... Venedik'ten alınan bir ada olabilir mesela...”

Başını salladı.

“Olabilir ama böyle bir şey sana verilecek olsa bile, bunu yapabilecek tek kişi Hünkâr'ımızdır. Senin de bildiğin gibi Osmanlı topraklarının tümü, Sultan Süleyman'ın mülküdür.”

“Biliyorum Paşa Hazretleri. Ancak ona konuyu nasıl açacağımı bilmiyorum.”

“Bundan kolay ne var? Uygun bir zamanda, bedeli her yıl ödenmek üzere, kullanabilecek topraklar talep et. Bu toprakları işlet ve ödemelerini düzenli yap.”

Epeydir at üstünde bir müsabaka yapmadığımı fark ettiğimde artık havalar da düzelmişti. Uşaklardan birine zorla zırh giydirip eline mızrağı verdim. Diğer çalışanların yardımıyla ata zar zor binebilen adamın, bu kalın ve parlak zırhın içinde hareket etmekte bile zorlandığını görebiliyordum. Kaldı ki benimle şövalyeler gibi mücadele edecek!

Gülmek için kendimi zor tutarken, zırhımı kuşandım ve bahçenin öbür ucuna kadar gittim.

“Hazır mısın?” diye seslendim.

“Değilim Don Nasi!” diye bağırdı. “Hiçbir zaman da olmama imkân yok! Lütfen beni buna zorlamayın!”

Reyna, La Chica, Gracia Hala ve Belvedere Sarayı’nda çalışan kim varsa geniş bahçeye üşüşmüş, bu müsabakayı seyretmeye koşmuştu. Reyna’nın endişelendiğini, çok gerildiğini hissediyordum.

“Jozef, lütfen düşmemeye çalış!” diye seslendi. “Bu yaşında nereden çıktı zırh giyip at binmek?”

“Senin için bu mücadeleyi kazanacağım Dona Nasi!” diye bağırdım. Hizmetkârlardan ellerini çırpınlar oldu.

“Haydi bastır!”

Atı mahmuzlamış, rakibimin üstüne doğru sürüyordum ama o duruyordu. Bağırdım:

“Başla!”

Bir anda uyanmış gibi oldu. Atı mahmuzlamasıyla birlikte hayvan koşturdu, o da düşmemek için son anda dizginlere yapıştı. Dört nala koşturuyordum atı. Bir anda karşı karşıya geldik ve adamın uçtuğunu gördüm.

Mızrağım tam hedefi bulmuş, neyse ki delici olmayan mızrak, adamcağızı atın üstünden uçuruvermişti.

Birkaç hizmetçi onu kaldırmaya koşarken, ben de Reyna'nın yanına gidip atı durdurdum. Mızrağı, koşup yetişen uşağa verip, attan indim.

“Leydim, bu zaferi sizin için kazandım...”

Diz kırıp reverans yaptım.

Korkusunu yeni atıyordu. Çılgılık atmamak için ağzını kapattığı ellerini çekti ve bana uzattı.

“Jozef, delirdin mi sen? Ya düşüp sakatlınsaydın?... Ya bir şey olsaydı?...”

Ses tonundan, aslında memnun olduğunu anlıyorum. Bir şövalyenin onun için düello etmesi, her zaman kadınların hoşuna gider.

Yaklaştı ve yanağıma bir öpücük kondurdu.

Zavallı uşak kendini toparlayamamış olmalı ki kollarından ve bacaklarından tutmuş, içeri taşıyorlar.

“O iyi mi?” diye seslendim.

“İyi efendim. Ama bir an önce şu ağır zırhlardan kurtulmak istiyor.”

Gracia Hala da Reyna gibi düşünüyordu:

“Böyle şeyler yapmamalısın Jozef. Artık sen de yaşılanıyorsun. Tehlikeli olabilir.”

“Olabilir Gracia Hala ama sağlıklı olduğum sürece devam edeceğim.”

“Seni deli!”

Uşakların yardımıyla zırhları çıkarırken, Gracia Hala'nın kolunun altındaki ruloyu gördüm.

“O nedir öyle? Resim mi? Hani sen asla resim yaptırmazdın?”

La Chica güldü. Belli ki resmi görmüş.

“Sana göstereceğim birazdan. Fakat önce üstündeki tenekelerden bir kurtul.”

Küçük gösterimiz bitmiş, çıkardığım zırhları ve bekleyen atımı alıp götüren hizmetkârlar dağılmıştı.

Ruloyu açtı.

“Bak.”

“Bu nedir? Bir kadın tablosu... Kimin?”

Cevap Reyna'dan geldi:

"Hürrem Sultan'ın."

"Gerçekten mi?" dedim resme bir daha alıcı gözle bakarak.

Gracia:

"Değil elbette... Ama onun diye satıyorlar işte. Venedik'ten bir ressam gelmiş: Guliani. Bana bunu Roxelana diye okutmaya kalktı. Tarif üzerine yapmış. Resmin Hürrem Sultan'la uzaktan yakından alakası yok."

"Niye aldın öyleyse?" dedim alınımdaki teri silerek.

"Hürrem Sultan'a götüreceğim. Bir armağan. Bir de Guliani'nin talebini ileteceğim. Hürrem'in resmini yapmak istiyor."

Bir kere daha baktım resme. Hürrem Sultan'ı uzaktan da olsa, şöyle bir görmüşlüğümdü vardı ama kesinlikle bu resimdeki kadın olamazdı. Hürrem bir Türk kadını giyim kuşamıyla... Resimdeki kadın ise Avrupa saraylarında rastlanabilecek türden biri. Üstelik de çirkin çizilmiş. Hürrem kaç yaşına gelirse gelsin bu kadar çirkin görünemez.

"Hadi bakalım..." dedim. "Hürrem kabul etse bile Süleyman izin vermez. Yine de sana bol şans diliyorum."

O, yola çıkarken, Reyna ile içeri girdik. La Chica da ardımızda. Reyna koluma girmiş, vücudunu bana biraz daha yaslamıştı.

"Atın üstünde, haramilerin saldırdığı günkü gibi görünüyordun..."

"Öyle mi? Demek ki hâlâ gücüm kuvvetim yerinde..."

"Jozef, biz neden bir resmimizi yaptırmıyoruz? Hazır ressam bu-
raya kadar gelmişken..."

"Gracia Hala'nın bu konudaki tavrını biliyorsun. Asla istemez."

"Onun değil. Senin ve benim. Beraberce."

La Chica laf attı:

"O zaman ben de tek başıma resim yaptırırım."

Güldük...

Kaderin ilginç cilveleri var. Daha Hürrem Sultan'ın resminin yapılmasını kabul edip etmediğini öğrenemeden, acı haberi aldık.

Aşk...

İnsana neler yaptırıyor. En kudretli hükümdarları, en sıradan insanla yan yana getirebiliyor... Düşünüyordum, acaba bir Marran olmasam, sıradan bir insan, belki bir Portekizli Hıristiyan olarak dünyaya gelsem ya da Müslüman bir Osmanlı, nasıl bir aşk hayatım olurdu?

Hiçbir zaman tutkulu bir aşk yaşamadım. Daha ilk gençliğimden itibaren kadınlarla arama hep bir mesafe koydum ve kendimi o evleneceğim kadına hazırladım: Reyna'ya...

Başka türlüşünü düşünemezdim bile. Ola ki bir Hıristiyan'a aşık olsam ya ailem karşı çıkacaktı ya da onun ailesi asla izin vermeyecekti. Bunu aşmış olsak bile, kocası engizisyonunda yargılanan bir kadının, nasıl bir hayatı olur, nasıl bir çile çeker? Kendini ve şartlarını bilmek önemli... Büyük hatalar yapmayı önler hiç değilse...

Reyna...

Bir eşten bekleyebileceğim her şeye sahip. Onunla ilgili hiçbir şikâyetim yok. Güzel, eğitilmiş, varlıklı, güvenilir ve sadık. Bir eşten başka ne beklenir?

Fakat şimdi Süleyman'a uzaktan bakarken, "Acaba..." diyorum. "Acaba daha farklı olabilir miydi?"

Hürrem Sultan, hiç unutulmayacak izler bırakarak bu dünyadan ayrıldı. Dünyanın önünde titrediği Muhteşem Süleyman'ı kelimenin tam anlamıyla tuş etmeyi başarmıştı. Daha önce örnekleri görülmedik şekilde, Avrupalı kraliçeler ile yazışırdı. Harem'in Eski Saray'dan

Yeni Saray'a taşınmasını o sağlamış, devlet işlerine müdahil olmaktan çekinmemiş, çetin mücadeleleri aşıp vezir olabilmış kudretli paşalardan bile istemediğini gönderebilmişti. Padişahı nikâh kıymaya ikna eden de oydu ama belki de iki evlat açısından sonra, bir yenisini daha görmek istemediği için bu dünyadan göçtü.

Haberi ilk duyan, bütün camilerden okunan salanın kim için olduğunu merak edip soran Reyna oldu. Sonra sırayla bana, annesine ve diğer ev ahalisine duyuran da o.

Hemen giyinip hazırlandım. Cenaze namazını kılmayacak olsam bile oralarda bulunmalıyım.

Dedikodu kazanı hızlı kaynamış, hemen söylentiler başlamıştı. Kimisi zehirlenmiş olabileceğini söylüyor, kimi kadın hastalığından uzun süredir mustarip olduğunu iddia ediyor. Süleyman'ın karısının üzüntüsüyle yıkıldığını, onun da hastalandığını söyleyenler vardı ama acısı ne kadar büyük olursa olsun, namazını kılmış, tabutuna omuz vermişti hayat yoldaşının.

Bir kenardan, sakince izliyordum olan biteni...

Şimdi toprağa verilmek üzere götürülen Hürrem, adını unutulmaz kadınlar arasına yazdırdı, biliyorum. İnsanlar onu hep hatırlayacak ama en çok Süleyman hatırlayacak. Ölene kadar...

Evden çıkmadan, Gracia onun resmini yaptırmayı kabul ettiğini söylemişti. "Kismetten öte yol yok..." diyor Müslümanlar. Acaba benim kismetimde hayallerimi gerçekleştirmek var mı?

Benim yolum nereye kadar?

Fransa'dan alacağımızı tahsil edemiyoruz ama Süleyman'ı üzgün döneminde bu konuyla rahatsız etmek akıllıca değil. Bir yandan çok sevdiği karısını kaybetmiş, diğer yandan ağabeyiyle çatışmaya girişen Bayezid, İran'a, Şah Tahmasb'ın yanına kaçmıştı. Burada bir kraliçe

sonsuza göçerken, İngiltere'de tahta bir kadın oturmuş, Elizabeth* Kraliçe olmuştu. Artık Şarlken yoktu, Henry** yoktu, François*** yoktu. Bir dönemin kudretli sultanlarından sadece Süleyman hayatta ama onun da beli kırık, üzüntüsü büyük.

Şehzade Selim geldi aklıma. Yeniden Konya'ya tayin edilmiş, Manisa Sancak Beyliği görevini geride bırakmıştı.

"Onu ziyaret edip taziye de bulunmalı, yeni görevinde de başarılar dilemeli..."

Fransa Kralı Charles,**** Gustiani isminde bir temsilciyi İstanbul'a gönderirken, Konya yoluna düşmüştüm bile. Şehzade'nin bilmesi gereken konular var. Hazineden peşin satın aldığımız vergilerin bir bölümünü ödedik ancak Fransa borcunu ödemezse kalan bölümün ödenmesi zor. Durumdan sadece Selim'i değil, Rüstem Paşa ve Ali Paşa'yı da bilgilendirmek lazım. Bunun sadece bir Osmanlı vatandaşının alacağı değil, devlet meselesi olduğu iyi anlaşılmalı...

Selim oldukça üzgündü. Kardeşini mağlup etmiş, kaçmasını sağlamış ama sevincini yaşayamadan annesini, hayattaki en büyük destekçisi ve müttefikini kaybetmişti.

Samuel, "Şehzade'miz çoğu zaman bir odaya kapanıyor ve uzun süre çıkmıyor..." dedi. "Üzüntüsü büyük. Yalnız kalmayı tercih ediyor. Bilmem ki böyle bir dönemde seninle görüşecek mi?"

Geldiğim kendisine haber verilmişti ama üç gün boyunca kabul edileceğime dair bir haber gelmedi. Neredeyse ümidimi kaybedip artık İstanbul'a dönmeyi düşünürken haber geldi:

"Konya Sancak Beyi Şehzade Selim Hazretleri seni kabul edecek."
Hazırlandım ve gittim.

* 1. Elizabeth.

** 8. Henry.

*** 1. Françoise.

**** 9. Charles.

Eski bir taş yapı konağa yerleşmişti. Bulunduğu yerden, Konya'nın ünlü düşünürü "Mevlana" dedikleri Celaleddin Rumi'nin türbesi görünüyordu. Yeşil, yüksek bir yapı... Hemen yanında küçük bir cami ve çevresinde bir bahçe...

"Nasılsınız Şehzade Hazretleri?" dedim.

Derin bir soluk alıp verdi. Daha önceki karşılaşmalarımızdan farklı görünüyordu.

Acı insanı olgunlaştırır.

"Allah acınızı hafifletsin. Başsağlığı diliyorum."

"Allah razı olsun Yasef Efendi. Otur.."

Kendisi ayakta dururken oturmama imkân yok. Ayakta bekledim. Pencereden dışarı baktı.

"Konya'nın tarihini biliyor musun?" dedi sırtı bana dönük.

"Pek bilmiyorum Şehzade'm."

"Burası bizden önce, çok önce Selçuklu Hanedanı'nın başkentiydi. Sultanlar burada oturur, ülkeyi buradan yönetirdi. Atamız Osman Han'a beylik veren, Selçuklu'dur. Moğollar yıktı ve yerine biz büyüdük. Güçlü ve yüksek medeniyete sahip bir hanedan idi. Oysa şimdi ne sarayları var geride ne kendileri..."

"Davud Yıldızı'na benzer yıldızlar görüyorum Şehzade'm. Taşlara oyulmuş. Onlar çekti dikkatimi."

"Evet. Benzer biraz ama altı değil, sekiz kanadı vardır. Ama onların asıl sembolü iki başlı kartaldı. Avrupalılar, kendilerine semboller edinmeyi, Haçlı Savaşları için geldiklerinde onlardan öğrendiler. Büyük bilim insanları, düşünürleri, şairleri vardı. Gel gör ki sadece insanların değil, devletlerin de bir ömrü var. Zamanı gelince yaşlanıyor ve ölüyorlar. Yine de atam Fatih Sultan Mehmet Han'ın en çok uğraştıranlar, onlardan sonra burayı mesken edinmiş Karamanoğullarıydı."

Sessiz kaldım. Karamanoğullarını duymamıştım.

"Yaklaş Yasef. Bak, orada kim yatıyor?"

Yaklaştım.

“Kim Sultan’ım?”

“Mevlana Celaledin... Selçuklu döneminde yaşadı. Bilir misin ne der?”

“Bilmiyorum.”

“Gel, gel her ne olursan ol, yine gel.

İster kâfir, ister ateşe tapan

İster putperest ol, yine gel.

Bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhı değildir.

Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel.

Şu toprağa sevgiden başka bir tohum ekmeyiz.

Şu tertemiz tarlaya sevgiden başka tohum ekmeyiz biz.

Beri gel, beri, daha da beri...”

Bir tuhaf oldum. Bu sözlerin garip bir etkisi var. Diyecek söz bulmakta zorlanıyorum. Kekeledim.

“Ço... çok güzel Şehzade’m. Böyle Müslümanlar var demek ki?”

Dönüp baktı.

“Öleli üç yüz yıl olmuştur.”

“Gerçekten mi?”

Başını salladı. Arkasında bağladığı kollarını gevşetip, oturdu.

“Gel, otur karşıma.”

“Üç yüz yıl...” diye mırıldandım. “Üç yüz yıl önce... Herkese kucağını açan hatta davet eden... Bugün de çok şükür ki Müslümanların arasında rahatız ve bize yabancı gibi davranılmıyor ama... üç yüz yıl kadar önce gerçekten bunları söyleyen olmuş mu?”

“Çok seveni vardı...” diye devam etti.

Karşısına oturmamı bekliyor ama gözlerimi yeşil türbeden alamıyorum. Duyduklarım doğru mu, gerçekten bu ülkede böyle insanlar mı yaşadı?

“Gel şöyle...” dedi bu defa daha buyurgan. “Dikilip kaldın orada.”

Kendimi toparlamaya çalıştım. Karşısına geçip oturdum.

“Kusura bakmayın Şehzade’m... Okuduğunuz şiir beni çok etkiledi. Üç yüz yıl önce böyle düşünen birilerinin olması...”

“Çok var... Biraz Türkçe şiirlere bakman lazım... Yunus Emre’yi duydun mu?”

“Cehaletimi bağışlayın Sultan’ım, Avrupa’da da özellikle Rönesans denilen akımın ardından hümanist birtakım sanatçılar ortaya çıktı ama bu derecesini orada bile görmedim. Hem de bu çağda.”

“Cenazesine şehirdeki tüm Hristiyan ve Musevilerin de katıldığı söylenir. O kadar gönüllere girmiş yani... Artık bilmem doğru, bilmem rivayet...”

Hâlâ düşünceliydim. Celaleddin’in eserlerini bulmalı, okumalıyım.

“Avrupa da bir gün belki bu kadar insan sever olur, kim bilir...” dedi. “Belki kim bilir, gün gelir yaptıklarına pişman olur, belki sizlere yaptıkları için özür bile dilerler.”

Bunun olması hiç inandırıcı değildi işte.

“Anlat bakalım. Ne haberler getirdin?”

Dilimin döndüğünce olan biteni anlattım. Gustiani’yi, Fransızlarla yaşadığım sorunu ve Rüstem Paşa’ya da anlattığım planımı.

“Demek Musevilerin yaşayacağı bir yer istiyorsun öyle mi? Musevilere mahsus bir yer... Peki, nereyi düşünüyorsun?”

“Aklımda bir yer var Şehzade Hazretleri...”

Gustiani boş durmamış, Süleyman'ın huzuruna kabul edilerek, Fransa'nın bana olan borcunun dayanaksız olduğunu savunmuştu.

Neyse ki önceden haber almış ve Rüstem Paşa kanalıyla biz de Saray'ı bilgilendirmiştik. Süleyman, borcun sabit olduğunu, ödenmesi gerektiğine karar verdiğini söyleyerek Gustiani'yi yolladı.

Yeni Büyükelçi Petremol, borcun ödenmemesi için çalmadık kapı bırakmazken, Fransa da sürekli içinde kaldığı savaşları bitirip, biraz olsun rahatlamış ve yine borç ödemeye yanaşmıyordu. Aynı bahane-ye sığındı Charles* da:

“Musevi'ye borç ödemeye şeriatın izni yok!”

Süleyman'dan senedin yırtılması ve borcun silinmesini istedi.

Avrupa'da olmadığuma sevinliyordum. Böyle bir borcu ödememek için muhtemelen beni engizisyonun önüne atar, heretiklik suçlama-sıyla yargılayıp, “gereken neyse” yaparlardı.

Fransa'nın artık kaçıışı yoktu. Süleyman ağırlığını koymuş, tahsil edilmesi kararından geri adım atmıyor.

Yeni pazarlar bulmak için zaman kazandırdı bu durum bana. Lehistan'da** tahtta artık Kral Sigismund Augustus*** vardı ve şarap ticareti konusunda imtiyaz edinmişim. Sakız, Sicilya ve Kıbrıs'taki üreticilerle anlaşmalar yapmış, yüksek kalite şarapları büyük oranda tekelim almıştım. Bir zamanlar Diogo ne yaptıysa aynısını yapıyordum ama bu defa biber değil şarap satıyorduk.

* 9. Charles.

** Polonya.

*** 2. Sigismund.

Gracia Hala, "Kıbrıs'ın korsan yatağı olduğunu duydum Jozef..." dedi. "Zarar etmeyelim."

"Merak etme Gracia Hala. Kıbrıs'ın en güzel şaraplarını içeceğiz. Hatta Kıbrıs'ın kendisini içeceğiz. Venedik er geç Kıbrıs'ı kaybedecek. Bir planım var..."

"Ne demeye çalışıyorsun?"

"Güzel günler bizi bekliyor Gracia Hala. Her şey daha güzel olacak."

Gracia'nın akli dini hizmetlerdeydi. Selanik'e ilk yerleştirilenlerin inşa ettiği Lizbon Sinagogu yetersiz kalmış, göçler devam ettiğinden yeni sinagog ihtiyacı ortaya çıkmıştı. Yeni Lizbon Sinagogu adında bir tane daha yapılmış ama bu da yetersiz kalınca iş Dona Gracia'ya yansımıştı.

"Selanik'e yeni gelenlerin hepsine yetecek büyüklükte bir sinagog yaptırmak istiyorum."

"İyi olur. İhtiyaç varsa bir eserin daha olsun."

"Tamam da bununla senin ilgilenmeni istiyorum."

Bir yanda Fransa meselesi bir yanda Lehistan ve Kıbrıs konusu... Ağzımı açmadan ne diyeceğimi anladı.

"Diğer işlerin de önemli ama bunu ihmal edemezsin. Başına Musa Almossino'yu getirmeyi düşünüyorum. Adı bile hazır: Livyat Hen. Yine itirazlar olacaktır. Sinagogların çokluğundan şikâyet edenler filan olacak ama en önemli mesele Almossino'yu ikna etmek. Zeki, esnek, bilgili... Bulunabilecek en iyi aday. Onu ikna etmeni istiyorum."

"Elimden geleni yaparım."

Kıvrıyor, bir meseleden daha bahsetmek istiyordu. Anlıyordum. Fakat bir türlü konuyu açamıyor.

"Gracia Hala, bana söylemek istediğin bir şey daha var değil mi?"

"Evet ama dediğin gibi... Sabır..."

"Öyle olsun. Bu arada bir şair, düşünür keşfettim. Sana da okutmak istiyorum şiirlerini. Mevlana Celaleddin Rumi'yi duydun mu?"

Garipti ama Gracia her yeni sinagog yapma işine girdiğinde, Müslüman ya da Hristiyanlardan değil, Musevi gruplardan itirazlar yükseliyordu. Saray izin verdiği sürece sorun yoktu ama muhalefet edenlerin gerekçeleri hep aynıydı:

“Cemaatten alınan vergiler bölünür...”

Almossino görevi kabul etti. Gracia ise projesini biraz daha genişletip, sinagog yanında bir de akademi yaptırmaya karar verdi. Bunun başına da Talmud hocalarından Samuel de Medina’yı düşünmüştü. Aslında her şeyi düşünmüştü. Hatta sinagog ve akademinin masrafları için Selanik’te edindiğimiz gayrimenkullerin gelirlerini tahsis etmeyi bile.

İstanbul'a yerleşmiş, Ancona Boykotu ile kime ne kadar güvenebileceğimizi görmüştük ama bu bizi durdurmuyacaktı.

Kesin çözüm bulunmalı.

Gracia Hala o gece bana, çocukluğundan beri taşıdığı bir sırrı verdi. Hem mutlu oldum hem de omuzlarımdaki yük iyice ağırlaştı. Çok çabalamam lazım.

Süleyman görüşme talebimizi kabul etti ve Dona Gracia ile sarayın yolunu tuttuk.

Görüşmeye biraz daha özgüvenli girdik ve Dona Gracia Padişah'tan kendisi talepte bulunacağını söyledi.

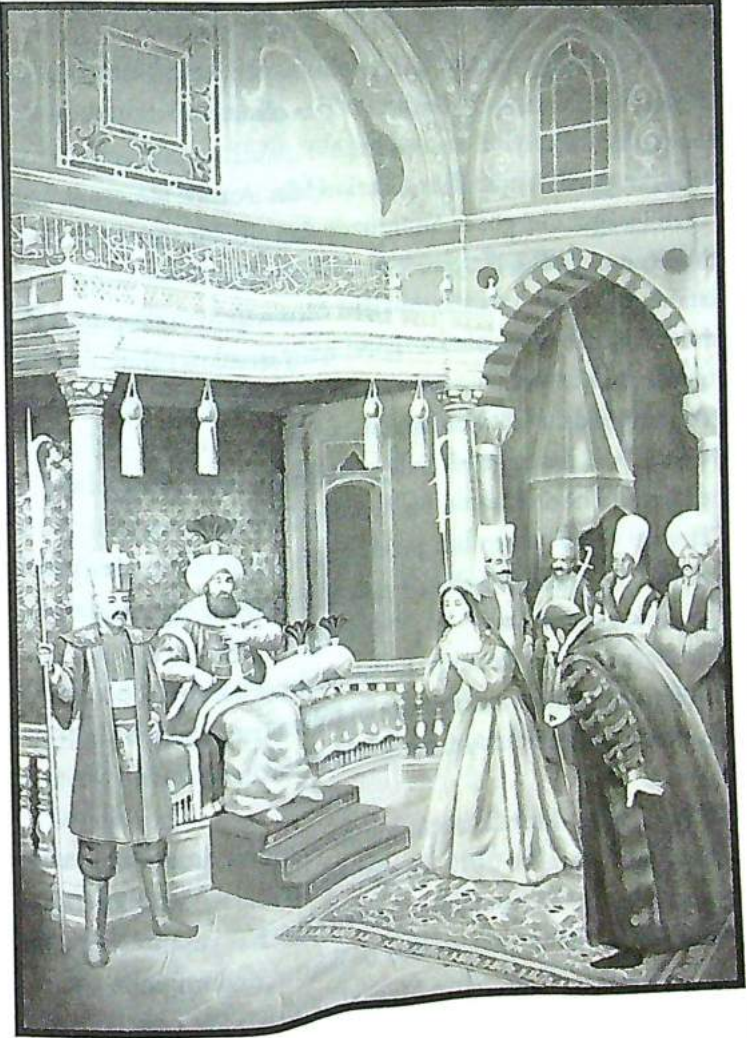
Süleyman bizi dinledikten sonra şartlarını bildireceğini söyledi. Reddedilmemiş olmak umudumuzu artırdı.

Tekrar saraya gittiğimde şartlar bana tebliğ edildi ve anlaşma imzalandı.

"Gracia Hala, Süleyman toprak talebimizi kabul etti ve bize Tiberya'da yaşayabileceğimiz genişçe sınırları belirtti. Bunda Selim'in parmağı olduğuna eminim. Ne güzel haber değil mi, asırlar sonra kendimizi yönetebileceğimiz bir toprak... Hayallerimiz gerçek oluyor!"

Kudüs ve çevresi, Süleyman'ın babası Selim tarafından, Hristiyan takvimiyle 1516'da Osmanlı topraklarına katılmıştı. Sonrasında dört sancağa bölünüp Kudüs, Gazze, Nablus ve Safed olarak düzenlendi. Her Musevi için en kutsal yer Kudüs'tür. Ancak Hristiyanlar da Müslümanlar da Kudüs'ü kutsal kabul ediyor. Süleyman'dan burayı istemek, İslam Halifesi olan birinden bu talepte bulunmak, en basit

haliyle delilikti. İbrahim, İzhak ve Yakup'un mezarlarının bulunduğu Hebron, küçük ve Kudü'se çok yakın, Safed ise akademik çalışmaların geliştiği bir merkez. Elde kalan tek yer, Tiberya idi. Metruk, perişan, unutulmaya yüz tutmuş Tiberya.

“Süleyman beni Tiberya Beyi yaptı!”

Gracia Hala kalbini tuttu.

“Gerçekten mi?”

“Evet. Tiberya'nın şu anda devlete hiçbir getirisi yok. Hazineye ciddi gelir getirecek bir hale sokacağız ve karşılığında göçle gelenleri buraya yerleştirebileceğiz.”

“Jozef, inanmıyorum! Hem de Kudüs'ün yanı başında! Burada bir devletimiz mi olacak? Başka bir yer olmasını bekliyordum ama bu hepsinden daha iyi...”

“Toprak yine Süleyman'ın Gracia Hala. Ancak biz orayı özgürce kullanabileceğiz. Gel gör ki önümüzde dağ gibi bir sorun var: Metruk ve kimsenin olmadığı bir yere kim gidip yerleşir?”

İstanbul, Selanik ya da İzmir'deki Musevilerin kalkıp buraya gelmesini beklemek hayal olacak. İşleri iyi, yaşamları rahat... Avrupa'da gettolarda yaşayanların bile geleceğinden şüpheliyim çünkü burası şu an gettolardan daha kötü durumda.

“Önce orayı yaşanılır bir hale getirmek lazım Gracia Hala. Yoksa çölde bir yerin beyi olmanın bir faydasını görmeyeceğiz.”

“Hemen kolları sıvayalım Jozef! Eksiklerini tespit etmekle başlayalım. Ben de elimden geleni yapacağım. Tiberya'ya ne lazım? Bir sinagog mu, akademi mi?”

Tiberya'ya her şey lazımdı. Birkaç balıkçı kulübesinden başka bir şeyin olmadığı, yıkıntıların arasında yılanların, akreplerin gezindiği yerde, marangozdan terziye, demirciden fırıncıya kadar her şeye ihtiyaç vardı.

Tiberya, adını Romalı bir komutandan alsa da Musevi tarihinde ayrı bir önemi var. Bir türlü dizginleyemedikleri Musevilerin ayaklanmalarından bıkan Romalılar, çareyi Kudüs'te yaşamamızı yasaklamakta buldular. “Nasi” adı verilen başkanın önderliğinde yetmiş bilge adamlarla toplanan Sanhedrin Meclisi artık Kudüs'te toplanmayacak,

Kral Süleyman'ın torunları artık bu Meclis'e başkanlık yapamayacaktı. Sanhedrin, Hristiyan takvimi ile 145 yılında Romanlılara karşı Bar Kohba isyanının başarısız olmasıyla Kudüs'ten ayrılmış, 150'de Tiberya'da yeniden toplanabilmişti. Sonrasında Bizans istilası ile Sanhedrin tamamen dağıldı ve Tiberya'nın adı yalnızca din âlimleri, Talmud yazıcıları ile anılır oldu. Büyük halam Moşe Ben Maimon ya da bilinen adıyla Maimonides de vasiyetinde buraya gömülmeyi istedi.

Tiberya'yı gözden düşüren bir sonraki gelişme, İslam Halifesi Hz. Ömer döneminde Bet Şin'in, bölge başkenti sıfatını Tiberya'dan devralması ve yetmiş Musevi aileye yeniden Kudüs'e yerleşme izni verilmesi oldu.

Haçlıları Memluklular buradan sürdüler. 1516'da Osmanlı burayı fethettiğinde, şehrin yaşanacak hali kalmamıştı zaten.

İltizamı almıştık. Geniş yetkiler tanınmıştı ve kendi içinde nispeten bağımsız bir bölge oluşturmamızın önü açılmıştı. Vaat edilen topraklardan kovulduktan yüzlerce yıl sonra, yeniden dönüş yolu açıktı. Üstelik Süleyman, hem oğlu Selim hem de torunu Murat'a, kararına sadık olmalarını vasiyet etmişti.

Rüya gibi...

Kendi kendime soruyordum:

“O halde neden mutlu değilsin?”

Cevabı da içimdeki ses veriyor:

“Çünkü burada yaşam zor! Hatta imkânsız! Boşu boşuna düşmanlık çekecek üstümüze. Burada emniyetli bir şehir ortaya çıkarmak bile çok zor.”

Oysa daha basit ve yaşanılır yerler vardı ve benim de aklımda bunlardan biri var.

Selim'in beklediği haber nihayet geldi. Süleyman'ın en sevmediği düşmanı Tahmasb'a sığınan Bayezid ve oğulları, Kazvin'de boğduruldu ve cenazeleri bir hediye gibi Osmanlı'ya gönderildi. Acemler yapacağını yapmış, kendilerine sığınan Şehzade'nin gözünün yaşına bakmamıştı. Süleyman ne düşünüyor ne hissediyordu, merak ediyordum. Hayatımı krallara, prenslere, aristokratlara yakın geçirdim. Her zaman da tahtların ne kadar tutkuyla istenildiğini, sahiplenildiğini gördüm. Süleyman şu anda dünyanın hem en mutsuz hem de en mutlusunu olmalı. Tahtına göz dikip, ona ihanet eden ve can düşmanına sığınan birinden kurtuldu ama ölen kendi oğlu ve torunlarıydı. Bir başarı, içinde bu kadar yenilgi barındırabilir.

Beni korkutan kâbuslarım bile bu kadar dehşet barındırmıyor.

Ebussud Efendi geliyor böyle zamanlarda aklıma. Dürüstlüğü ile tanınan biri. Şeyhülislam. Dini konularda en büyük otorite o ve hemen her konuda Süleyman'ın danıştığı kişilerden biri. Süleyman zaman zaman böyle zor kararları verirken, onu rahatlatacak yolları, yaptığı yorumlarla o açıyor. Acaba bu konuda da bir çıkış yolu, Süleyman'ı teskin edecek bir bahane bulmuş mudur?

Bayezid zaten en başta kaybetmişti. Hem zamanından önce çıkış yaparak babasını kızdırmış, hem annesinin ölümüyle şansı azalmış hem de Selim'e karşı cephede kaybetmişti. Yine de en büyük hatasının İran'a güvenmek olduğunu düşünüyorum. Tahmasb, Osmanlı'nın hayrına olacak hiçbir şeyi yapmaz. Bunu Avrupa'da yaşayıp, sonradan Osmanlı tebaası olan ben bile görebiliyorum.

Hürrem Sultan hayatta olsaydı, herhalde üçüncü kez göreceği evlat acısıyla zaten ölürdü.

Selim artık tek başına.

Bir sonraki Osmanlı İmparatoru...

Eskisinden daha çok ziyaret ediyor, ilişkilerimi daha sıkı tutuyorum. Bunu yapan bir ben de değildim. Başta ikinci vezir Sokollu Mehmet olmak üzere, paşalar da geleceğe dönük çalışmaya başladılar.

“Kudretli Hünkâr’ımızın lütfu oldu Tiberya’da aldığımız iltizam...” dedim. “Bizi şerefliendirdi. İnşaat çalışmalarına başlayacağız. Önce çevresini emniyete almak için duvar çekmek istiyoruz. Göl kıyısında. Sonra oraya iş yapacak zanaatkârları ve evsiz kalanları yerleştirmek niyetimiz...”

“Karşılığında ise yüklü miktarda ödemeler yapacaksın. Hazine’yi memnun edeceksin.”

“Evet Şehzade’m.”

“Peki, niye memnun olmadığını seziyorum?”

“Şehzade’m benden daha akıllı...” dedim. “Anlıyorsunuz hemen. Benim aklımda hep bir ada vardı. Size daha önce anlatmıştım. Gönümde yatan ada, Kıbrıs Şehzade’m. İnşallah bir gün Kıbrıs’ın da fethe dildiğini göreceğiz. Burada hem Museviler yaşıyor, hem Osmanlı’ya bağlanır hem de nispeten yalıtılmış bir yer olur. En büyük darbeyi ise adayı kaybeden Venedik yaşar.”

Neredeyse her konuşmamızda Kıbrıs’ı mutlaka hatırlatıyorum. Öyle ki Şehzade Selim imkân olsa bugün sefer emri verir, donanmayı fethine gönderir.

“O da olacak bir gün Yasef Nasi. Kıbrıs’ı almak bana nasip olacak. Venedik’ten intikamımızı alacağız. Bir daha gelmemek üzere Akdeniz’den onları kovacağız. O zaman seni de Kıbrıs’a kral yapacağım!”

“Doğru mu duydum? Ben hizmetkârınızla dalga geçmiyorsunuz değil mi?”

“Nasi, sen kudretli Süleyman’ın danışmanı Frenk Bey’sin. Seninle kim dalga geçebilir?”

“O zaman, ben de sonuna kadar emrinizdeyim Şehzade’m. Elimden ne geliyorsa, söyleyin yeter.”

Ona güveniyordum. Tanıştığımızdan beri beni hiç yanıltmamıştı. Lehistan Kralı Sigismund’a barış eli uzatıldığında, iki ülke arasındaki anlaşmazlık konularında mektup yazıp, barış görüşmelerini benim yapmamı önermişti. “Çok saygın” bir kişi olduğumu da belirtmek...

Fakat evdekilerle bunu paylaşınca onlar inanmakta zorlandı.

Reyna sevinçten ellerini çırpı.

“Gerçekten mi? Bu doğru olamaz! Aman Allahım. İnşallah!”

Gracia Hala heyecan bile göstermedi:

“Hadi bakalım...”

Sevinmesi bir yana inanmasını istiyorum ama fazla sakın karşıladı.

“Gracia Hala, işitmedin galiba? Beni Kıbrıs’ın kralı yapacağını söyledi. Kendine bağlı bir kral...”

Oysa duymuştu.

“Jozef, Avrupa’da değiliz. Burada krallara bağlı krallar yok. Prenslerle küçük krallıklar verilir, ülke bölüştürülmüyor. Hele bizim gibi aileden olmayanlara hiç! Unutma ki Osmanlı’da iktidar, öz çocuklarla bile bölüşülmeyen bir şey. Selim imparator olunca, seni de kral yapacağına gerçekten inandın mı?”

Biraz bozuldum:

“Gracia Hala, Selim bugüne kadar verdiği her sözü tuttu. Ben ona inanıyorum. Onun devrinin başlamasıyla birlikte Kıbrıs da fethedilecek ve benim yönetimime verilecek. Bunun başka örnekleri var. Mesela Eflak ve Boğdan...”*

* Bugünkü Romanya ve Moldova’nın bulunduğu bölge.

“O vermek istese bile padişahın tek başına hareket etmediğini unutma! Süleyman bile vezirlerine hatta din adamlarına danışmadan iş yapmıyor. Kaldı ki Selim, bir Süleyman olmayacaktır. Vezirlerin, din adamlarının hatta Harem’in etkisini unutma! Avrupalılar bile rahatsız olup yeni bir Haçlı Seferi başlatırlarsa şaşırma.”

Bunların hepsini düşünmüştüm ama Kıbrıs eğer bize verilecekse, bunu yalnızca Selim yapar.

“Henüz Venedik’e ait bir ada ile zamanı ve imkânı boşa harcama Jozef. Elimizdekini değerlendir. Tiberya önemli. Üstelik Kudüs’e çok yakın. Orayı mamur etmeliyiz.”

“Bir çöl...” dedim küçümsediğimi saklamayarak. “Şanlı bir geçmiş var ama bugün artık harabe. Oysa Kıbrıs yemyeşil bir ada. Her tarafından bereket fışkırıyor. Üstelik Akdeniz’in ortasında! Korunaklı ve karadan hiç komşusu yok. Kıbrıs’ın fethi için elimden geleni ardıma koymayacağım. Bunun için her türlü yardımı yapacağım. Her türlü istihbarat ve daha ne gerekiyorsa...”

Gracia ile aramızdaki en keskin görüş ayrılığı bu konu oldu. Oysa neredeyse aynı anda nefes alacak kadar uyumluyuz.

“Bizim için kıymetli olan Kutsal Topraklar Jozef. Kıbrıs değil. Her Musevi Kutsal Topraklar’da yatmak ister. Unutma ki Francisco Dayı’n bile orada yatıyor. Onu taşıyabilmek için neler yaptığımızı hatırla...”

Hatırlıyorum. Gracia Hala’mın ilk ve tek eşi, erken sayılabilecek bir yaşta kaybettiğimiz Francisco Mendes, gizli vasiyetinde cenazesinin Kudüs’e taşınmasını istedi. Kutsal Topraklar’ın kuzey eteklerinde olan Tiberya, Mesih’in dünyaya geleceği ve çalışmaya başlayacağı yer olarak biliniyordu.

Mesih Kıbrıs’a gelmeyecek...

“Jozef, elde ettiğinin kıymetini bilmeni öneriyorum büyüğün olarak. Süleyman sana Tiberya’da verdiği iltizamı, vezirlerine bile vermiyor. Bunun kıymetini bil.”

İtiraz ettim:

“Bin yıldır umutla bekleniliyor ama bu biraz da bizi ayakta tutmak için inandığımız bir şey Gracia Hala. Heyecanımızı kaybetmeyelim, vazgeçmeyelim diye... Mesih gelirse, başımın üstünde yeri hazır! Ama kabalistlerin görmek istemediği şu: Sadece hayal edilerek, beklenerek ve dua edilerek olmuyor. Çok çalışmak lazım! Akdeniz'in ortasında bir Musevi ülkesi olacaksa, Mesih bundan emin ol hiç rahatsız olmaz. Tiberya için de çalışmayı sürdürürüz yine. İnsan gerçekleştirebileceği şeyin hayalini kurmalı.”

Reyna da ilk defa ortaya çıkan bu fikir ayrılığında benim yanımda yer aldı:

“Anne, kocamın bir kral olmasını istemiyor musun? Niye karşı çıkıyorsun?”

“Kızım sen bari mantıklı ol biraz. Olmayacak bir işin peşinde koşup, hayal dünyasında yaşamayın. Eldekileri en iyi şekilde değerlendirin. Kıbrıs bir muamma... Ada Osmanlı'ya bile ait değilken, imparator bile olmayan biri, Jozef'i Kıbrıs Kralı yapacağını söylediye, buna sadece teşekkür edilir. Saf gibi inanılıp da peşine düşülmez...”

“Selim bana verdiği sözlerin hepsini tuttu...” diye araya girdim. “Ona güvenebiliriz.”

“Sen bilirsin ama taht, herkesi değiştirir. Zaman bize gösterecek. Bakalım hangimiz haklı çıkacağız... Sen sen ol, yine de vaatlere bu kadar kolay kapılma. Olacaksa olur zaten ama olmazsa üzülürsün.”

Sohbete daha devam edemedim. Keyfimi kaçırmıştı karamsarlığı ama hemen arkasından adeta onu haklı çıkarmak ister gibi, en büyük destekçilerimizden birini kaybettik.

“Nasi, Tiberias’ın harabelerinde dolaşan yılanlardan daha tehlikeli olacaktır...”

Süleyman tarafından yüksek vergi toplama karşılığında Tiberya’da iltizam verilmesi, aleyhimizde kim varsa rahatsız etti. Hemen dedikodular başladı. Benim burada bir Musevi Krallığı kuracağımı söyleyenler, tüm Musevileri buraya toplayacağımı iddia edenler vardı. Haber, hızlı bir şekilde Avrupa’ya da yayılmış onları da rahatsız etmişti. Özellikle de bana yüklü miktarda borcu olan Fransa ile Papalık’ı.

Tiberya’da bulunan yıkık dökük kilisenin sinagoga dönüştürüleceği iddiasıyla Hıristiyanlar galeyana getirilmeye çalışılıyordu. Filistin’in apostolik* delegesi Bonifazio, İstanbul’a gelerek, Rüstem Paşa ile görüştü ve protestoları anlattı.

Rüstem Paşa onu dinledi ve gönderdi. Bonifazio dersini iyi çalışmamıştı. Paşa’nın başında başka dertler vardı ve artık iş düşünebilecek durumda değildi.

Eskiden metruk ve çölden bir parça denilen, Celile Gölü olmasa, hayatın bile olmayacağı söylenen yer, portakal çiçeği kokularıyla dolu, palmiye ağaçlarıyla süslü bir yer haline geldi birdenbire. Gezginler Tiberya’yı konu alan hikâyeler anlatıyorlardı. Dona Gracia’nın orada kocaman bir saray yaptırdığını, orada yaşamaya başladığını duyunca gülümsemekten kendimi alamadım.

Kötü haber böyle bir ortamda geldi: Rüstem Paşa vefat etti...

* 12 Havari ile ilişkili.

Venedikliler ondan nefret ediyordu. Rakipleri ondan nefret ediyordu. Şehzade Mustafa'yı sevenler ondan nefret ediyordu. Oysa ben minnettardım. Varlıklıydı, hırslıydı ve dişliydi. Tüm rakipleri gibi... Osmanlı'da yükselmek ve Divan'da yerini alabilmek için ne gerekiyorsa onu yapmıştı. Daha fazlasını değil.

Onun Mihrimah Sultan'a düşkünlüğünü biliyorduk ama bir o kadar da kızı Ayşe Sultan'a düşkün olduğunu bilmiyorduk. Önce tek çocuğu Ayşe Sultan'ı kaybetti, ardından kendi hastalanıp yataklara düştü. Geçmiş olsun demek için ziyaretine gittiğimde iyi görünmüş, bunu da atlatacağını düşünmüştüm ama atlatamadı. Belki de yaşamak istemedi çünkü onun tuttuğunu koparan bir adam olduğuna çok şahit oldum. Demek ki en güçlü görünen insanların bile bir zayıf tarafı var. Onun zayıf tarafı da hayattaki tek evladı imiş...

Osmanlı Sarayı'nda vezirlerin idamına alışmıştık. Neredeyse tüm vezirler bir şekilde zaten saraya damat oluyor ama bu bile olası hatalarında idam edilmelerini engellemiyordu. Rüstem'den önceki sadrazam Kara Ahmet Paşa bile idam edilerek görevini kaybetmişti.

Semiz Ali Paşa sadrazam olurken, beni seven ve destekleyen Rüstem Paşa'yı kaybetmek yetmez gibi sevmediğini bildiğim Sokollu Mehmet Paşa da hem ikinci vezir oldu hem de Selim'in kızı Esmehan Sultan'la evlenerek damatlık payesi kazandı.

Bahar gelince Haham Jozef ben Ardut'u Tiberya'ya gönderdim. Durum hakkında bilgi vermesini, harabelerde elde edilecek taşlarla yerleşim yeri etrafına duvar örmesini istedim. Daha iş başlamadan haberi geldi:

"Musevilere yardım etmenin günah olduğu söyleniyor. İşçiler kaçıyor."

Daha çok para ödemesini önerdim ama fayda etmedi. Durumu Saray'a bildirdim. Süleyman hem çevre illerdeki valilerin hem de duvar ustalarının yardımı olması için ferman yayınladı.

Gracia sevinç içinde, ayakları yerden kesilmiş vaziyette dolaşıyordu epeydir. Geride kalan her şeyi unutmuş, kendini de bir gün Tiberya'ya gömdürmeyi bile düşünmüştü ama benim aklımda başka hesaplar vardı. Geçen yıl bölgeden toplanan verginin, bu yıl altı katını ödemeyi taahhüt etmiştim.

Yılda bin altın ödeyeceğiz ve on yıl içinde vergiler de en az on katına çıkacak!

Oysa Tiberya'ya hâlâ giden yok gibi... Az sayıda insan geliyor, onlar da zaten yoksul. Bu para kimden toplanacak?

Brianda geldi aklıma. Ablası Gracia'yı mücevherler takıp süslenmediği, eğlenceye vakit ayırmadığı ve sürekli işlerle meşgul olduğu için, "muhasibeci gibi olmakla" suçları hayattayken. Şimdi, dindar Graciadan memnundum ama biraz muhasibeci olmasını tercih ederdim doğrusu. Bize pahalıya patlayan bir ayrıcalık satın almıştık.

Yine de değer!

Jozef ben Ardut, Saray'a da kabul edildi ve devlet görevlisi olarak maaşa bağlandı.

"Duvar örülüp bitirildiğinde, dışarıdan gelecek tehlikelere karşı bir korunak sağlayacaktır Sayın Ben Ardut..." dedim. "Ama bu yetmeyecek. Orasını yaşanılabilir bir yer olması lazım. Bunun için bol miktarda dut ağacı diktirmenizi istiyorum. İpekböceği üretimi yapılacak. İpeğin fiyatı yüksek, iyi bir gelir sağlayabilir. Getirisi yüksek işler yapmamız lazım orada."

"Yine de Safed gibi güvenli ve âlimlerin yetiştiği bir şehir varken, insanların Tiberya'ya gelip yerleşeceklerini sanmıyorum. Bir de sürekli deprem oluyor. Küçük sarsıntılar ama yine de korkutuyor elbette. Orada yaşayan az sayıdaki dindaşımız ise din akademisi istiyor. Talmud ve kabalist çalışmalar yapılmasını istiyor."

Onlara hak veriyordum ama aciliyeti olan konular bunlar değil. Bizim önce orayı yaşayan, kalabalık bir yer haline getirmemiz lazım.

“Önceliğimiz bunlar değil. Marranların oraya göç etmesini sağlamazsak, yaptığımız işler hiçbir işe yaramaz.”

“Araplar da isyan ediyor. Çevredeki Araplar, Tiberya'nın canlandırılmasını İslam için tehlike olarak görüyor.”

“Bu konuyla ilgili olarak Semiz Paşa'yla görüşeceğim.”

Alınan askeri tedbirlerin sayesinde duvar örme işi düzene girmiş, bol miktarda bulunan yıkıntılardan getirilen taşlarla bir yıla kalmadan, Celile Gölü'nün bir kıyısından başlayıp, hilal şeklinde uzanan ve tekrar göle dönen bir duvar ortaya çıkmıştı.

Papalık'ın propagandasına karşı, kendi propaganda çalışmamızı başlatmış, bütün bağlantılarımızı harekete geçirmiştik. Hristiyanları galeyana getirmek için onlar ne kadar çabalıyorsa, Marranları galeyana getirmek için o kadar çabaladım. Hahamlar, âlimler, etkili kişiler çabamızı Avrupa'daki Marranlara, engizisyon zulmünden yaka silken kim varsa onlara anlatmaya başladı. Sonunda çile çekenler arasında Tiberya bir heyecana neden oldu. Venedik ve Ancona'dan gemilerle insanların yola çıktığını duyanlar göç hazırlıklarına başlamıştı. Oysa bizim hiçbir vasfı olmayanlara değil, iş yapabilecek olanlara ihtiyacımız var. Hatta mümkünse sermayesiyle birlikte gelecek olanlara...

Gracia, talep eden herkesi almamızı istiyor ama gelenler yoksul olursa, Tiberya'yı zenginleştiremez, kurmaya çalıştığımız sistem yürümez. Sadece Tiberya'nın yoksulluğu artar, o kadar. İsrail yeniden kurulmuş gibi heyecan duyuyorlardı ama kuru bir heyecan yeterli değil.

Engizisyon ve fanatikler için Jozef Nasi ve Dona Gracia isimleri neredeyse şeytanla eşanlamlı iken, ezilen Museviler arasında artık bir aziz gibi anılmaya başlamıştık. Tiberya'da Gracia'nın köşkünde oturup herkese iyilik elini uzattığını duyduğumda güldüm. Evet, belki ileride gitmeyi düşünebilir ama zaten ömrünü şehirden şehre göç ederek geçirmiş Gracia şimdilik İstanbul'da ve daha burada yapacağı çok iş var.

Grand Senior* ezilen Museviler arasında büyük sempati toplamıştı. Onun ülkesine, Tiberya'ya göç etmek için tüm kasabayı toplayıp gelmek isteyenlerden başvuru alıyorduk. Elllerinde ne varsa satıp savıp gelmek isteyenler vardı. Avrupa'dan servet sahibi, elinden iş gelir, zanaatkâr ve tüccarların gelmesini bekliyordum. Bir anda Tiberya'yı ayağa kaldırsınlar, çölde bir vaha gibi canlandırsınlar istiyordum ama sadece yoksullar, umutsuzlar başvuruyor. Yine de hepsine yardımcı olmaya, müessesemiz aracılığıyla ellerindeki malları gerçek değerinden satabilmelerine, güvenli bir yolculukla Osmanlı'ya ulaşmalarını temin etmeye çalıştım.

Rüstem Paşa'yı sık anar olmuştum son zamanlarda.

"İnsan unsuru önemli!"

Öyleydi. Çok şey planlayıp, yapmaya çalışabilirdiniz ama nihayetinde iş insan unsuruna takılıp kalıyordu. Ancona Boykotu'nda kazanacakken, bu nedenle kaybetmiştik. Şimdi Tiberya'da rövanşı kazanmaya çalışıyorduk ama yine insan unsuru öne çıkacaktı.

* Kanuni Sultan Süleyman.

Ruh, doğumdan önce de vardır. Yaratılmıştır ve günü gelip beden buluncaya kadar bekler. Üstelik Hristiyanların inandığı gibi, doğuştan günahkâr da değildir. Saf ve günahsız doğar tüm çocuklar...

Bir yerlerde, benim evladım olarak doğmayı bekleyen bir ruh var mı?

Yıllardır evliydik ama bir çocuğumuz yoktu. Reyna ile hiç açık konuşmadık ama onun da benim kadar çocuk istediğini biliyorum. Sadece o da değil, Gracia da torun için yanıp tutuşuyor biliyorum ama sanki bir ayıpmış gibi kimse konuyu açmıyor.

Bazen, işten güçten usandıgım zamanlarda ya da dünya tatlısı bir bebek gördüğümde konu aklıma düşüyor. Bir evladımız olsun, eğer oğlumuz olursa onu sünnet ettirelim ve bir isim verelim istiyorum. Yok, bir kızımız olacaksa annesi gibi güzel, Gracia gibi akıllı olsun istiyorum. Sinagogda Tevrat okuyarak kutsama yapalım, hem bebeğimiz hem Reyna'nın sağlığı için dua edelim.

Bizden ümidi kesiyorum bazen. Hiç değilse Samuel ve La Chica'nın çocukları olsa, onlarla biraz olsun teselli bulsak...

Bir teselli olmadığı için mi işlere bu kadar delice sarılıyorum yoksa işlere bu kadar sarıldığım için mi teselli aramıyorum, bilmiyorum. Ama alacaklarımız için Fransa'ya bir çavuş gönderildi ve görüşmelere başladı. Süleyman, Lehistan Kralı Sigismund'a barış eli uzattı ve bu da benim işlerim açısından iyi oldu. Lehistan'a şarap satışını artırdım. Lehistan'la aramızda köprü olan Boğdan'da Voyvoda olmak isteyen Aleksander Lapuşeanu'ya destek verdim ve paşalarla onun için görüştüm. Sonunda hedefine ulaştı. Maximilian Kutsal Roma İmparatoru oldu.

Selim Konya Sancak Beyliği görevinden alındı ve İstanbul'a çok yakın olan Kütahya Sancak Beyliği'ne getirildi.

Neden?

İstanbul'a yakın yere görevlendirilmenin anlamını biliyorum ama Muhteşem Süleyman'ın sağlığı gayet yerinde. O da Hürrem'in yokluğunda teselliyi yine cenk meydanlarında arıyor olsa gerek ki Zigetvar üzerine sefere çıktı.

"Allah, hünkâr babama uzun ömürler versin ama herkesten çok yaşadı, herkesten daha uzun tahtta kaldı..." dedi Selim.

Artık rakibi yoktu. Tahta geçmesi garantilenmişti ama öyle uzun beklemişti ki artık usanç duyuyordu.

Kütahya'ya gidip Selim'i ziyaret ettim.

Saraylarda, camilerde gördüğüm renkli seramikler, bu şehirde üretiliyormuş. "Çini" diyorlar ama Çin'le bir ilgisi yok bu eşsiz güzellikte desenler, renk renk çiçeklerle süslü çömleklerin. Belvedere Sarayı'nda da kullanmıştık bunları, bazı bölümlerin süslenmesi için. Üzerinde insan suretleri yerine çiçekler, yapraklar, geometrik desenler bulunduğunu gören Gracia memnun kaldı.

"Sen haklı çıktın Frenk Beyi!" dedi şakayla karışık. "Denizlerde işler iyi gitmiyor. St. John Şövalyeleri'nin Malta'da bizi yenmesi yetmedi, gemicilikte de geri kaldık."

Yaramı deşiyor. Santorini adasında dört gemimiz talan edildi ve halen zararımız tazmin edilmedi. Bütün bunlar yetmezmiş gibi Semiz Ali Paşa da hayata gözlerini yumunca, Sokollu Mehmet Paşa, Sadrazam mührünü kesesine koydu.

"Sultan babama anlatabildin mi derdini?"

Başımı salladım.

"Anlattım Şehzade Hazretleri. Kendisi beni kabul edip dinledi. Sağ olsun, o da sizin gibi bize değer veriyor. Bir ferman yayınladı ve satılmış olduğu Nakşa, Santorini ve Paros'taki, çalıntı malların iadesini emretti."

“Sonuç...”

“Mallarımız geri alınacak, zararımız tazmin edilecek. Yoksa Süleyman'ın öfkesi o adaları yerle bir eder. Yine de Rüstem Paşa'yı aramıyorum desem yalan olur. Onun zamanında işler daha hızlı yürüyordu.”

“Sokollu yardımcı olmuyor sana değil mi?”

Cevap vermek yerine pufladım.

“Aldırma. Akıllı adamdır. Seni sevmesi değil, düşman olmaması önemli. Aklını kullan Yasef ve onun düşmanlığından koru kendini. Sevmesi önemli değil ama hasmın olmasın.”

“Kantakuzenos onu kışkırtıyor bana karşı. Mikael Kantakuzenos...”

Osmanlılarla Bizans'ın asilzadeleri arasındaki ilişki oldukça eskiye dayanıyordu ve eski bir Bizans İmparatoru'nun soyundan gelen Kantakuzenos da Saray çevresinde kendine işbirlikçiler bulabiliyordu. Ticarete hile yapmaktan çekinmez, rakip gördükleriyle uğraşırdı. Son dönemde Sokollu'ya yanaşmış, onunla ortaklıklara girmişti ve beni de kendisine rakip görüyordu.

“Şeytan'ın Oğlu'na çattın demek... Zorlu bir rakip seçmişsin. Bu lakabı ona boşuna vermediler.”

“Kantakuzenos dert değil ama Avrupa'daki güçlü ilişkilerimizden rahatsız Mehmet Paşa...” dedim farkında olduğumu vurgulayarak. “Kendinden daha fazla dış bağlantısı olan birini istemiyor Sokollu. Özellikle Lehistan'daki etkinliğimden rahatsız... Girit, Sakız, Sicilya ve Kıbrıs şaraplarını Avrupa'ya satmamdan, Boğaz'dan geçen şarap yüklü gemilerden komisyon almamdan rahatsız. Bunu da saklamıyor. Sanırım Kantakuzenos'un bu işleri yapmasını istiyor. Oysa bu gelir Osmanlı'ya akıyor. Akıllı bir devlet adamının kendi ticaretini değil, devletin hazinesini önde tutması gerekmez mi? Beş yıllığına vergi ödmeden Lehistan'a şarap satma ayrıcalığı aldığımdan beri Kantakuzenos ve Sokollu'nun rahatsızlığı daha da arttı. Daha önce Ancona temsilcimiz olan Hayim Kohen ve Avram Mosso'yu bu işleri takip etsin diye gönderdik. Sigismund da epeyce yardımcı oluyor

      Osmanlı ile ilişkilerini iyi tutmak istiyor. Herkesin kazandığı bir sistem... Kralın yüz elli bin altın civarında bir krediye ihtiya ı var. Bunu bizden sa ılamak istiyor. Karşılığında bazı imtiyazlar vermesini talep edeceğim.”

Selim, tahta geçmeyi beklerken boş oturmuyordu.

“Kantakuzenos’un yaptıklarından haberim var. Ben de memnun değilim onun durumundan ama... Şimdilik devam etsin bakalım.”

“O halde gereğini yaparsınız, tabii tahta çıktığınızda...”

“Onu o zaman düşünürüz. Kantakuzenos’un benim için bir   ne mi yok. Lakin Sokollu bana her zaman destek oldu. Benim yanımda yer aldı. Onun hatırını da kıramayaca ımı bil.”

Bir an durdu,   yle bir s  zd   beni.

“Frenk Beyi değil de Müslüman olsaydın ke    ! Yasef değil de Yusuf belki... O zaman işte Sokollu için korkulu rüya olurdun...”

“  hzade’m, ne demek istiyorsunuz?”

“Ne yazık ki Müslüman olman gerekiyor. Eğer sana resmi bir görev vermemi istiyorsan... O mühür ancak Müslüman olan birine verilebilir.”

Ellerini arkasında birleştirip, dışarı baktı. Neyi kastettiğini anlamıştım.

Yıllarca ikinci sınıf görülmüş, yok edilmeye çalışılmış bir tüccar, Jozef Nasi, dünyanın en kudretli imparatorluğunun ikinci adamı olabilir mi? Sadrazamlık mührü bana verilebilir mi?

Hayır.

Gereken niteliklere sahip olsam bile mümkün değil! Ama zaten böyle bir isteğim de yok. Benim amacım başka. Bir hayalim var ve onu gerçekleştirmek.

“Avrupa’dan kaçıp, Osmanlı’ya gelişimizin tek bir sebebi var   hzade Selim Hazretleri... İncancımızı özgürce yaşamak... Bana sizin yakınızda olmak yeterlidir. Mühür peşinde değilim ve olmayacağım...”

“Yazık. Bir  o undan daha fazla i  e yarayabilirdin.”

“Öyle olsun. En azından beni buna layık görmeniz gurur verici. Yine de bana zaten başka bir görev sözünüz olduğunu hatırlatırım. Baş veziriniz olacağıma, size bağlı küçük bir yerin kralı olmak daha çok işime gelir.”

Gülümsedi.

Başka türlüşünü düşünemezdim bile. Bizim şeriatımız ile Müslümanların şeriatı oldukça benziyor. Temizlik alışkanlığımızdan ibadetlerimize kadar birçok benzerlik söz konusu idi ve Müslümanlar Hz. Musa'yı peygamber olarak kabul ediyor, Tevrat'ın Tanrı tarafından gönderildiğine iman ediyorlardı. Fakat Tevrat'ın aslının değişti-rildiğini öne sürüyor, bugünkü halinin artık geçerli olmadığını savunuyorlardı. Son dinin ve son peygamberin kendilerine ait olduğunu söylüyorlardı. Başka dinlere saygılı olunmaları emredilmişti ve buna da dikkat ediyorlardı ama “Allah nezdinde hak din İslam'dır”^{*} ayetini hepsi kendine rehber edinmişti.

Kapı vuruldu.

“Gel!”

İçeri giren adam, saygılı bir şekilde selam verdi.

“Şehzade'm, her şey hazırlandı. Dilediğiniz anda avlağa gitmek üzere yola düşebiliriz.”

Selim, adama çıkmasını işaret etti.

“Sıçanlık denilen avlağa gidiyoruz. Sen de gel istersen. Her zaman iş yapmakla ömür geçmez Yasef Efendi. Biraz kafamızı dağıtalım, rahatlayalım. İyi kılıç kullandığını öğrendik. Bakalım ok atmada da o kadar iyi misin?”

“Size iyi avlar dilerim Şehzade'm. Lakin benim İstanbul'a dönmem lazım. Bir başka avınızda yanınızda bulunurum inşallah.”

Selim'in yanından ayrıldığında kafam karmakarışıkta. Bir imparator adayı, bana kendi devletinde olabilecek en yüksek makamı

^{*} Âli İmran 19.

sunmuştu kısa bir süre önce. Nice büyük komutanların, paşaların, vezirlerin, devlet adamlarının gelebilmek için birbirini yediği makamı...

Buna layık olduğumu, bu göreve uygun şartları taşıdığımı düşünüyorum...

Mutluydum. Gururlanmıştım. Şu anda ne Süleyman'la birlikte sefere giden Sokollu'yu önemsiyordum ne de İstanbul'da yine bin bir türlü dolap çeviren, rakiplerime gidip anlaşmalarımı bozmaya çalışan ve bunun için gerekirse Hristiyanlığını da kullanan Kantakuzenos'u. Elbette hiçbir zaman sadrazam olamayacağım ama en azından bunu yapabileceğimi, en yetkili ağızdan duydum.

Bu az mı?

"Artık bu konuyu düşünme Jozef..." dedim kendi kendime. "Makam görünce hayallerinden vazgeçenler gibi olma. Senin hayatta başka amaçların var."

Bir yer istiyordum ve bunun için daha çocukluktan beri çalışıp durmuştum. Sonunda benim istediğim gibi olmasa da Gracia'yı ve daha pek çoklarını memnun eden bir yer, Tiberya bulunmuştu.

Asıl istediğim yer ise Kıbrıs... Hem Venedik'e en ağır darbeyi indirmek hem de bu korunaklı, geniş ve birçok açıdan elverişli olan adanın çok işe yarayacağını düşündüğümünden...

Hiç ayak basamadığım Kıbrıs...

Venedik toprağı olduğundan Kıbrıs'ın limanlarına çıkmaya cesaret edemesem de Yeşil Ada çevresinde, Osmanlı bayrağı taşıyan gemimizle dolaşma şansım oldu. Kıbrıs Akdeniz'deki en büyük üçüncü adaydı ve üzerinde tarım yapmaya uygun topraklar, ticareti kolaylaştıracak, doğal, korunaklı limanlar bulunuyordu. Belki de bu nedenle olsa gerek, eskiden beri defalarca el değiştirmiş, bir ucu Viyana, bir ucu Fas'a uzanan Osmanlı topraklarının ortasında, Akdeniz'de bir kale olarak Venedik'in elinde kalmıştı.

Yanımda muhafızlarım, acele etmeden, ağır ağır ilerliyorduk yollarda.

Düşüncelerimi, arabanın dışından gelen sesler bozdu.

Kulak verdim. Konuşmalar duydum.

Az sonra muhafızlardan biri yanaşıp, arabanın tahtalarına vurdu. Perdeyi yana çektim.

“Ne oldu?”

Ben söylemeden araba da durmuştu.

Süvariye gördüm. Belli ki bize yetişmek için epeyce koşturmuş atını. Elindeki mühürlü mektubu getirip, saygıyla uzattı.

“Şehzade Selim Han, bunu size ivedilikle ulaştırmamı emir buyurdu.”

“Şehzade Selim!”

Bir adamın gözlerine baktım, bir uzattığı mektuba... Aldım.

“Hayır olsun...”

Mührü kırıp mektubu okumam saniyeler sürdü.

“Tamam. Şehzademize kendisine katılacağımı bildir.”

Süvari geldiği hızla dönüp kaybolurken, emrimi bekleyen arabacı ve muhafızlara döndüm.

“En hızlı şekilde İstanbul’a dönüyoruz. Ne kadar hızlı gidersek o kadar iyi. Çok hızlı giderseniz fazladan bahşiş var size!”

Olağanüstü bir durum olduğunu anlayan adamlar hemen atları mahmuzladılar. Arabacının kırbacı şakladı. Atlar bir anda koşmaya başladı.

İstanbul'a ulaşmamız geceyi buldu. Konaktakiler çoktan uyumuş olmalı. Neyse ki sokaklar tenhaydı ve şehir içinde de hızlı yol alabildik.

Yol, hiç bitmeyecek gibi gelmişti. Kanatlarım olsun ve uçayım istiyorum.

Evde, nöbet bekleyen muhafızların tek tük kandilleri dışında tek ışık yok. Telaşla geldiğimizi görünce onlar da ayaklandı.

Arabadan inerken talimatı verdim:

"Hemen atları değiştirin ve yeniden yola çıkmaya hazırlanın. Hiçbir eksiğiniz kalmasın!"

Cevap bile beklemeden koşturup eve girdim. Doğruca Gracia'nın odasına.

Pierre ayaktaıdı.

"Uyuyor mu?" dedim.

"Evet Don Nasi. Yatalı epey oldu."

"Hemen uyandır!"

"Efendim..."

"Uyandır diyorum. Çabuk!"

Pierre, anlamasa da yerinden kalktı. O Gracia'yı uyandırmaya giderken ben de kendi odamıza çıktım. Ancak o zaman biraz sakinleşebildim.

"Sessiz olmalı, Reyna'yı uyandırmamalıyım."

Yanıma birkaç parça eşya ve birkaç yüklüce kese alıp, sessizce odadan çıktım. Aşağı indiğimde Gracia uyanmış, genellikle misafir ağırlamak için kullandığım, geniş kütüphanesi olan çalışma odasına geçmiş, üstünde gecelikleriyle beni bekliyordu. Pierre de yanında.

"Jozef, gecenin bu saatinde ne oldu?"

Arkasında duran Pierre'e baktım. Anlamıştı ama umursamadı. Olduğu yerde beklemeye ve yüzünü saklamaya devam etti.

"Yalnız konuşabilir miyiz?"

“Jozef, Pierre'den gizleyeceğim bir şey yok.”

“Benim var! Lütfen!”

Gracia dönüp Pierre'e baktı. Gecenin bir yarısında, olağanüstü bir durum olduğunu anlayan adam çıkmak istemese de patronunun gözündeki mesajı okumuştı. Yalnızca yatarken yanından ayrıldığı Dona Gracia'yı bırakıp, çıktı.

Gracia'nın sesi uykuluydu:

“Jozef, kurdun onu. Hiç gerek yoktu. Zaten ailemizden biri gibi... Umarım söyleyeceğin şey buna değer.”

“Gracia Hala, sen eskiden benden daha dikkatliydin. Ne oldu sana? Bazı şeyler aile ile bile konuşulmaz. Bunu bana sen öğrettin.”

“Ben hâlâ aynıyım. Nedir bu kadar acil ve gizli mesele?”

“Sana çok önemli bir haberim var ama bunu senden başka kimse bilmeyecek. En azından şimdilik... Gracia Hala, sana vereceğim bilgiyi hiç kimseye paylaşma! Kendi kendine bile tekrar etme! Eğer başın vücudunun üstünde kalsın istiyorsan, sakın ama sakın!”

Endişelendi:

“Hayda! Ne oluyor kuzum? Neymiş bu hayatıma mal olacak mesele? Bak, kalbim yine hızlı hızlı çarpmaya başladı.”

Biraz fazla korkuttum galiba.

Abartma Jozef!

“Yok, o kadar da tehlikeli değil. Sadece sır olarak tutman yeterli. Dinle beni şimdi.”

Kapıya yaslanmış, dinleyen bir kulak var mıydı bilmiyorum ama yine de tedbir olarak iyice yanaştım ve kulağına eğildim.

Söyleyeceklerimi bitirdiğimde gözleri şaşkınlıktan fal taşı gibi açılmıştı. İnanmakta zorlanıyordu.

“Doğru mu duydum?”

“Tamamen doğru. Şimdi ben hemen gidiyorum. Heyete katılacağım. Dediğimi unutma! Ölüm kalım meselesi kadar ciddi!”

Onu şaşkın gözlerle arkamdan bakarken bırakıp, çıktım.

Selim, yanına çok güvendiği adamlarını ve az sayıda muhafızını almış, yıldırım hızıyla Üsküdar'a kadar ulaşmıştı. Sultanların kullandığı geniş saltanat kayığıyla karşıya geçtiğinde, onu bekleyen bir avuç insan arasındaydım.

Sokollu Mehmet Paşa, güya fetihname göndermişti. Ama aslında mektubun içeriği başkaydı. Selim, haberi kimseye duyurmadan, yanına güvendiği adamlarını toplamış, bana da bir haberci göndermişti heyetine katılmam için. Bu denli güvenini kazanmış olmak, olağanüstü bir mutluluk veriyor, aynı zamanda çok dikkatli olmama sebep oluyordu. Bu nedenle Gracia dışında kimseye, nereye gittiğimi de söyleyemedim. Lalaları Hüseyin Paşa, Hoca Attaullah ve muhasibi Celal Bey yine yanındaydı. Samuel de aralarında mı diye baktım ama yoktu.

“Demek ki aileden yalnızca ben varım.”

Bostancıbaşı Davud Ağa'nın onu bize getirirken gösterdiği saygı, durumdan başka haberdar olanlar bulunduğu anlamamı sağladı. Saltanat kayığının gelmiş olması ve Bostancıbaşı'nın karşılamış olmasına hayret etmelerinden anlıyorum ki muhafızları durumun farkında değil.

Topkapı Sarayı'na ulaştığımızda peş peşe top sesleri duyulmaya başlandı.

“Tersane ve Tophane yönünden geliyor sesler...” dedim yanımda duran Celal Bey'e.

“Mübarek olsun...” diye mırıldandı bu sesler ona huzur veriyor gibi.

Selim:

“Şunu daha sessiz yapamaz mıydık?” diye sordu Davud Ağa'ya.

“Tüm şehri ayağa kaldıracaksınız!”

“Sultan’ım, usul böyle. Hem nasıl olsa sabah oluyor. Duyurulması lazım.”

Selim giysin diye yeni bir kaftan getirilmişti. Ne zaman toplandıklarını bile bilmediğim bir sürü görevli... İstanbul’un muhafızı İskender Paşa, Şeyhülislam Ebussuud Efendi, sefere götürülmeyen vezirler ve daha niceleri. Kalabalık gittikçe artıyor.

Celal, Selim’e yanaşıp eskisinden de daha saygılı bir tavırla konuştu:

“Bir haberci geldi Sultan’ım. Halanız Mihrimah Sultan, acil ihtiyaçlar için kullanılmak üzere elli bin altınlık hazinesini emrinize tahsis etmiş. İşler tamamlanınca yerine konulmak üzere...”

Selim başını salladı.

Onun karmakarışık duygular içinde olduğunu görebiliyordum. Bir yandan acele etmek istiyor, bir yandan daha neler yapması gerektiğini düşünüyor, diğer yandan da üzüyor. Yıllardır beklediği gün geldi ama yine de hazırlıksız yakalanmış gibi.

“Ne yapılacaksa bir an önce yapıp bitirin de hemen yola çıkalım!” dedi gerginliğini saklamayan bir sesle.

O gece uyuduk mu uyumadık mı hatırlamıyorum. Herkes ayakta, herkes telaşlıydı. İstanbullular, atılan topların mesajını almış, daha alacakaranlıkta sokaklar canlanmıştı. Ezanlar okunuyor, insanlar camilere doluşuyordu ama namaz için mi yoksa meraklarını gidermek için mi, bilmiyorum.

Sonunda Selim sordu:

“Her şey hazır mı?”

Davud Ağa:

“Hazır Sultan’ım. Allah yolunuzu açık etsin.”

Daha konuşacaktı ama tuttu kendini Sultan’ı oyalıyor görünmek için. Ebussuud Efendi dualar okuyor, temennilerde bulunuyordu sürekli.

Selim, süsünden arınmış, üstüne, gece gibi siyah bir kaftan giymişti. Arabayı bırakıp, bulduğum en iyi atla onlara katıldım.

Durmaksızın sürdük. Neredeyse yemeden, içmeden... Kısa sürede Edirne'ye ulaştık. Yolun bundan sonrası daha da çetindi.

Hayatımın hiçbir döneminde bu kadar hızlı bir yolculuk yapmadım. Anlıyorum ki çok acil gidilmesi istenmiş. Osmanlı ordusu en kuvvetli ordu ama demek ki başsızlık durumu olursa, onların da kim için tehlikeli olacağı belli değil. Bir an önce gidilmesi ve ordunun bulunduğu yere ulaşılması lazım.

Günde bir defa duruyor, yemek yiyor, atları değiştirip devam ediyorduk. Gittiğimiz her yerde sanki önceden haber verilmiş gibi hazır buluyorduk tertibatı.

Kırklı yaşlarındaydı. Oturup çocuk gibi ağlamasını beklemiyordum. Üstelik omzunda dev bir yük vardı şimdi. Yine de arada bir dizginleri tek eliyle tutup, bir eliyle de gözlerini kuruladığını görebiliyordum.

"Sultan babamın vefatının ardından düşmüş Zigetvar..." dedi mola verdiğimiz bir yerde, artık konuşma isteğini tutamayarak. "Herkes bu sefere çıkmamasını söyledi ama kimse söz dinlemedi! Muhteşem Süleyman, Hakk'a da cephede yürüdü."

Paşalar başlarını salladı. Mırıl mırıl dualar okundu.

Biliyordum. Ömrü boyunca cepheden cepheye, seferden sefere çıkmış, on yıldan fazla bir zamanı bu nedenle İstanbul'dan uzakta geçirmişti Süleyman. Zigetvar, onun on üçüncü seferiydi ve zaten yola çıkarken de sağlığı iyi değildi. Ondan çok daha yaşlı olan Moşe Hamon'un hizmetten ayrıldığını biliyordum ama yanında yine de hekimleri vardı.

"Başınız sağ olsun Sultan'ım..." dedim. "Allah size uzun ömürler versin. Rahmetli Sultan'ımızın, Grand Senior'un mekânı cennetin en güzel köşkleri olsun. Lakabı gibi 'Muhteşem' idi. Ona hastalıklı bir şekilde, yatağında son nefesini vermek yakışmazdı zaten."

"Sağ ol Nasi... Onu nasıl sevdiğini bilirim. Bana da hep destek oldun. Merak etme, belki istediğin adayı değil ama sana adalar vereceğim. Nakşa Adaları'nın dükü yapıyorum seni."

Durup bir baktım, doğru mu duydum diye. Gayet ciddi. Yakını-mızda duran bir avuç adam da şaşkın... Hayatını Şehzade'nin yetiştirilmesine adanmış Hüseyin Paşa'nın bile şaşkınlıktan ağzı açık kalmış. Benimle Şehzade arasındaki yakınlığı biliyorlardı ama bu kadarını beklemiyor olsa gerek.

"Lütfettiniz Sultan'ım..." dedim bu defa.

Daha tahta yeni oturmuş ama bundan ordunun bile haberi yok. Rakipleri olan kardeşleri çoktan dünyadan göçmüşler, geriye kendisi kalmış ve üstüne aldığı görevi hemen yerine getirmeye başlamış. Yeni imparator ilk ihsanlarından birini bana yapıyor.

Dük oldum!

İstanbul'a gelişimizin ardından şehzadeler arası mücadeleyi görmüş ve kimin yanında yer alacağımızı belirlemiştik. Doğru bir seçim yaptığımızı yıllar sonra böyle bir lütufla görüyorum. Seviniyorum ama Süleyman'ın yası varken, gülümsemek bile ayıp olur. Bu yüzden kutlama için İstanbul'a dönüşü beklemek gerekecek.

Garip bir durumun içinde olduğumu fark ettim biraz daha sakinleşince. Süleyman'ı kızdıran ve bu zafere çıkmasını sağlayan kişi geldi aklıma: Arkadaşım Maximilian...* Ya da dünyanın tanıdığı şekliyle: Kutsal Roma İmparatoru Maximilian.

Babası Ferdinand'ın ölümünden sonra imparatorluk tahtına oturmuş, eski borçların ve kalan altı yıl için vergilerin ödenmesine ilişkin teminat isteyen Osmanlı'nın taleplerini kabul etmiş, barışçı bir yol seçmişti. Semiz Ali Paşa döneminde iyi giden ilişkiler, Sokollu Mehmet Paşa'nın sadrazam olmasıyla birden gerilmiş, iki devlet Sigismund üzerinden savaşa tutuşmuştu. Hata büyük oranda, yine iyi tanıdığım Sigismund'daydı. Habsburg topraklarına girmiş, Zatmar'ı ele geçirmişti. Maximilian karşı taarruza geçince, artık İstanbul'da durmaktan fazlasıyla sıkılan Süleyman da orduyu toplamış ve son bir

* 2. Maximilian.

sefere çıkmıştı. Yetmiş iki yaşında bir imparatorun, ordunun başında Avrupa'nın bir ucundan ötekine sefere çıkması alışıldık bir durum değil ama Süleyman zaten alışıl gelmiş bir sultan olmadı hiçbir zaman.

Belgrad yoluyla Macaristan'a ulaşan Süleyman, Eğri Kalesi'ni fethetmek isterken, Zigetvar Beyi Mikloş ve oğlunun öldürüldüğünü haber alınca vazgeçip, Zigetvar üzerine yürümüşü. Zigetvar'ı karşıdan gören bir tepeye çadırını kurdurup, ordusunu buradan yöneten Süleyman, yine bu çadırda son nefesini vermiş, ölmeden önce de çabuk olunmasını istemişti. Kalenin fetih haberi geldiğinde, Kanuni çoktan ölmüş ancak Sokollu onun vefatını askerden saklamıştı.

Hem düşmanın hem de kendi askerinin, Osmanlı ordusunun başsız kaldığını öğrenmesini istemeyen Sokollu, Sultan'ı yaşıyor gibi göstermişti. İç organları çıkarılıp, bozulmasın diye çadır içinde kılınan cenaze namazıyla defnedilirken, mübarek cenazesine kıyafetler giydirilmiş ve dinleniyor havası verilmişti. En hızlı ve en güvenilir habercilerle, Selim'e durum iletilmişti.

Hasmın bile zekisi güzel!

Doğrusu hikâyeyi öğrendiğimde Sokollu'nun zekâsına hayran olmadığımı söyleyemem. Yeniçerilerin daha önce de disiplinsizlik ettiği hatta Yavuz Sultan Selim'e destek verip babası Bayezid'i* tahttan indirdikleri sır değildi.

At koşturmamış, adeta uçmuştuk. Normal bir durumda bir ay kadar süren yolu, iki haftada alıp Belgrad'a ulaştık. Sokollu yeni bir haber göndermiş ve Zigetvar'a değil, ordunun güzergâhı olan Belgrad'a gelmesini istemişti Selim'in.

Ordugâha ulaştığımızda artık herkesin bitkin olduğunu görebiliyordum. Ancak en kötü durumda olan kuşkusuz Selim'di. Sanki yol boyunca unuttuğu, aklına getirmediği gerçek, şimdi karşısında duruyor.

* 2. Bayezid.

Bizi görür görmez toparlanan, kendine çekidüzen veren, aralarında fısıldaşan askerlerin, yüzlerce çadırın arasından geçip, etrafını muhafızların koruduğu Saltanat Çadırı'na ulaştık. Selim attan indi. Bizler de arkasından.

Sonrasında kimse bir adım bile atmaya cesaret edemedi.

Sokollu, içinde durmaksızın Kuran okunan çadırın girişini yana çekmiş, yeni Sultan'a yol veriyordu. Baba ile oğlun buluşması... Babasını kaybeden oğlun son vedası...

Kuran okuma durdu, elinde kitapla biri çıkıp, saygılı bir şekilde dışarıda bekledi.

Çadırın içinde ne oldu bilmiyorum. Fakat etrafıma baktım ve anladım.

“Öğrenmişler! Biz gelmeden önce askerleri hazırlamak üzere durmuş olmalılar.”

Selim ve Sokollu geri çıktıklarında borular öttü, kösler vuruldu. Upuzun boyuyla insan azmanı olan Sokollu'nun gür sesi duyulurken, geniş bir ovaya yayılmış tüm ordugâhta tek ses çıkmıyor, sinek vızıltısı bile duyulmuyor. Herkes put kesilmiş. Bir tek ara ara yüzümüze vuran rüzgârın uğultusu...

“Herkes duysun ve bilsin ki, Devleti Âli-i Osmani'nin sultanı bundan böyle Selim Han'dır. Hayırlı, uğurlu olsun...”

Yine sessizlik. Kimseden çıt çıkmıyor. Sokollu yine güreledi:

“Cülus bahşişi verilecektir. Allah daim muzaffer etsin Selim Han'ı!”

Ancak ondan sonra kıpırdananlar oldu. İlk olarak Sokollu eğilip öptü Selim'in elini.

“Başınız sağ olsun Sultan'ım. Hükümrانlığınız daim olsun Hünkâr'ım.”

Ardından diğer paşalar.

Ben de yanaşıp öptüm, gözleri dalgın, hiçbirimizi görmüyor gibi bakan Selim'in elini...

Reyna kıyameti koparıyordu İstanbul'a döndüğümde.

"Jozef, bunu benden nasıl gizlersin? Aklıma neler geldi neler! Öldüm öldüm dirildim. Aylardır ortada yoksun. Annem de sakladı senin nerede olduğunu."

"Endişelenme güzel karım. Gracia Hala'nın ilk andan itibaren olan bitenden haberi vardı. Eğer söylenebilecek bir şey olsa, sana söylemez miydik?"

"Aşkolsun! Demek bana değil, anneme güveniyorsun!"

"Olur mu hiç? Sana da güveniyorum, ona da. Fakat bunun böyle olması gerekiyordu. Osmanlı'nın devlet aklı da güzel çalışıyor. Ülke içinde çekişmelere, belki dışarıdan saldırılara neden olabilecek bir olayı, tereyağından kıl çeker gibi hallettiler. İnsanlar olan biteni duyana kadar Selim tahta oturuverdi. İşin içinde Sokollu'nun zekâsı var tabii. Keşke Kantakuzenos değil de biz Sokollu'yla iş yapabilseydik."

"Keşke!" dedi Gracia Hala.

"Ordu gevşemesin diye ilk iş, ölümün farkına varan hekimin boğdurulması olmuş..." dedim.

La Chica çılgılık attı:

"Yoksa Moşe Hamon mu?"

"Yok. O çoktan bıraktı Sultan'ın hekimliğini. Başka biri. Ama bilmeniz gereken başka bir şey var. Artık Nakşa Dukası'yım! Yeni Sultan, daha tahta oturmadan beni Nakşa Adaları'nın dükü ilan etti. Nakşa ve Kiklad Adaları'nın..."

Bir sevinç çığlığı koptu.

"Gerçekten mi?"

"Elbette. Padişahlar yalan söylemez!"

“Peki, Mehmet Paşa nasıl karşıladı?”

Bunu soran Gracia’ydı.

“Duyunca hoşuna gitmedi ama yeni Sultan’la hemen ters düşmek de istemedi. Bu adalar için yılda kırk bin duka vereceğimi duyunca, Hazine’ye para girişi olacağından, işine bile geldi. Orduyu buradan alıp, Macaristan’a götürüp getirmek dünyanın parası... Zaten askerler de dağıtılan cülus bahşisini az bulmuşlar, söylenip durdular. Mihri-mah Sultan akıllı kadınmış. Yeğenine hemen destek olmasa belki de askerler kargaşa çıkaracaktı.”

Gracia dışındakilerin devlet işlerine ilgisi yoktu. Unvanım onların daha çok ilgisini çekiyor. La Chica:

“Jozef, artık işadamı değil, devletli oldun! Senden tacir diye değil, dük diye bahsedecekler.”

Reyna:

“Osmanlı İmparatorluğu’nun bir devlet adamı! Ne saadet!”

“Ben de dükün kardeşi...” dedi Samuel. “Sayende aristokrat da oldum Jozef.”

Reyna:

“Ben de bu durumda düşes. Nakşa Düşesi Reyna Nasi Hatun!”

Güldü. Gracia:

“Şimdi dükü olduğuna göre, gidip Nakşa Adası’nda mı oturacaksınız? Osmanlı, görev verdiği paşaları hep İstanbul dışına yolluyor.”

“Hayır Gracia Hala. Tiberya’ya nasıl gidip yerleşmediyse, yine İstanbul’da oturacağım. Fakat bir gidip bakmam, en azından orada görevlendireceğim kişileri belirlemem lazım. İlk fırsatta gitmeyi düşünüyorum.”

Reyna bozuldu:

“Yine mi? Sen de Süleyman gibi hep İstanbul dışında mı olacaksın?”

“Hayır Reyna. Sadece işleri yoluna koyup döneceğim. Benim yerim burası. Saraya en yakın yer. Sultan Selim bana ‘müteferrika’ diyor.”

“Ne demekmiş o?”

“Sultan’ın yanında çalışan kişi demekmiş. Daha her şey yeni yeni yerine otururken, Selim’den uzak duramam. Merak etme.”

Nihayet, aylar sonra evimde tek başıma kaldığımda düşünüyordum: “İntikamımı aldım. Bir zamanlar bizi güvendirip yarı yolda bırakan, sonra da servetimize konmak isteyen Venedik’ten alınan Nakşa Adaları’nın dükü oldum...”

Artık kuzeye satacağım şaraplar, kendi kontrolümdeki topraklarda yetiyecek üzümlerden yapılacaktır. Bununla da yetinmeyeceğim. Şarabın tekeli alacak, Venedik’in bir damarını daha keseceğim. Ta ki şahdamarını kesene kadar:

Kıbrıs’ı...

Selim, dış meselelerle ilgili birçok konuda bana danışıyordu. Paşaları arasında bu durum başlangıçta biraz rahatsızlığa yol açsa da Müslüman olmaya yanaşmadığımı, bu nedenle paşalık alamayacağımı anladıktan sonra aldırmadılar. Bir tek Sokollu’nun rahatsız olduğu aşikâr. Ancak akıllı bir devlet adamı... Doğrudan benimle uğraşmıyor, usul usul gözden düşürmeye çalışıyor. İnancımın bir sorunu yok. Onun derdi ticari rekabet. Öyle olmasa Solomon Natan Ben Eşkenazi’yi önemli görevlere atamazdı. Benden hazzetmezken, Ben Eşkenazi’yi sürekli parlatıyor.

Şarap ve balmumu tekeli sayesinde servetimiz gittikçe büyüyor, zenginliğimiz artıyordu. Tiberya’ya yaptığımız onca çalışma iyi bir sonuç vermese de Nakşa Düğü olmak kasamızı doldurmaya yetiyor da artıyordu.

Şarap seviyor olması ve iyi şaraptan anlaması benim çok işime gelen Selin’in babasından farklı bir sultan olacağını anlamak uzun sürmedi. Devlet idaresini büyük oranda Sokollu ve diğer paşalara bırakmış, sakın bir yaşam sürmek istediğini belli etmişti. Çok sevdiği şii ile uğraşıyordu çoğunlukla. Fakat ne Sokollu’dan ne de benim gibi

dostlarından vazgeçiyordu. İki tarafı da memnun ediyor, hepimize hem yakın hem de eşit mesafede davranıyordu.

Annesi Hürrem gibi zeki...

Eşkenazi ile birkaç kez konuşmuş, birkaç kez de sinagogda rast gelmişim. Almanyada doğmuş, Lehistan'da tıp eğitimi görmüş, Sigismund'un hekimi olmuştu. Sonra İstanbul'a gelip yerleşmiş, hekimliği bırakıp, Venedik Elçiliği'nde çalışmaya başlamıştı. Belki Venedik'e hizmet ediyor olmasa, onunla yakınlaşabilir, sevebilirdim bile ama yetinmeyip bir de Sokollu'nun dikkatini çekti. Sonradan, Venedik'e çalışır görüldüğünü ama oradaki Musevileri korumak için çaba gösterdiğini duydum. Tıp konusunda olduğu gibi Talmud konusunda da uzmanlığı vardı.

Onun da farklı amaçları var!

Yine de Sokollu onu seviyor ve tutuyor diye mesafeli durma yolunu seçtim. Eğer gelecekte Musevileri yine bir kırımdan kurtaracağını bilseydim, elbette daha ilk günden yakınlaştırdım.

Hazırladığım bir gemiyle, elbette Selim'den izin alarak, Nakşa Adaları'na gittim. Birkaç hafta kalıp, detaylı inceledim. Daha önce-sinde de bildiğim yerlerdi ama adalarda yapılması gereken çok iş var. Hepsinden önce, bu adalarda yaşayanlar hâlâ kendilerini Venedik'in bir parçası sanıyor, bu kafayı devam ettiriyorlar. İstanbul'dan buraya güvenilir ve sadık adamlar yollamak ve işi sıkı tutmalarını tembihlemek şart oldu.

Kafamda yapılacak işlerle İstanbul'a döndüğümde ise iki sürpriz beni bekliyordu.

Zaman akıp gidiyor, Fransa borcunu ödemeye yanaşmıyor. Sokollu'nun çok umurunda olmasa da herkesin bu konuda hakkımı teslim ettiğini görüyorum ve bu defa daha fazla umutluyum. Fransa'nın anlamadığı bir şey varsa, biz Musevilerin alacaklarımızdan hiç vazgeçmediğimizdir. Ticaret bizim kanımızda var ve bunun en önemli şartlarından biri de alacaklarını tahsil edebilmek.

İstanbul'a dönüp, Nakşa Adaları konusunda elde ettiğim bilgileri Sultan Selim'e sundum. Elbette en güzel hediyelerle birlikte... Sultan olduktan sonra güvenliğine daha dikkat edilir olmuş, her yediğini içtiğini ondan önce çeşnicibaşılar tatmaya başlamıştı. Benden gelen hediyelerde çeşnicibaşı kullanmayacak kadar güvenmesi bir yandan çok hoşuma giderken bir yandan korkmama neden oldu. Saray, sükûnetin en çok hâkim olduğu yerdir. Kimse yüksek sesle bile konuşmaz, herkes saygılı davranır ama gerçekte her saat her dakika fırtınalar kopar ve dinmeyen mücadeleler verilir. Sultan'a yapılacak bir suikastın kıyısında köşesinde benim getirdiğim bir hediye'nin görünmesi, kellemi vücudumdan ayrı görmek isteyenlere fazla fazla fırsat tanır.

Bunun için önlem aldım.

"Bu nedenle mi mühür basıyorsun artık?"

"Doğrudur Sultan'ım. Size gelecek olanları önceden belirlemiyorum. Son anda, en kaliteli içinden rasgele seçiyor ve mühürlüyorum. Ne olur ne olmaz. Mühürlü olmayan bir hediye, benden gelmiş diye size sunulsa bile gelmemiştir."

"Senin bu akıllı yönünü seviyorum Yasef Nasi."

"Sağ olun majeste. Akıl olarak siz hepimizi tartarsınız."

Gülümsedi.

“Fransa, senin borcunu ödemeye yanaşmıyor. Gönderdiğimiz çağrış da derdini anlatamadı. Adamımızı oyalayıp, sonra başlarından savdılar. Artık daha sert davranmaya karar verdim.”

Kâtipler durmaksızın yazıyor. Nefesimi tutup bekledim.

“Bundan böyle, Osmanlı denizlerinde yakalanan Fransız gemilerinin yükünün üçte birine, Osmanlı tebaası Yasef Nasi'nin alacaklarına karşılık, el konulacak.”

Sokollu hemen itiraz etti:

“Sultan'ım, acele karar vermeseydiniz. Zaten İspanya ile aramız gergin. Şu dönemde Fransa ile yeni bir cephe açmanın bize faydası olmaz...”

“Kararımı verdim Paşa!”

“Siz bilirsiniz ama bir sıkıntı daha var. Rahmetli Sultan Süleyman Hazretleri döneminden beri Fransızlara, kapitülasyonlarla verilmiş haklar var. Bundan sebep Fransız olmayan gemiler de Fransız bayrağıyla dolaşıyor sularımızda. Onları nasıl ayıracağız?”

Selim dönüp ona baktı. Kızıyor ama duygularını saklayabiliyor:

“En yetenekli paşalar benim sarayımda değil mi? Bir çaresini bulun o halde.”

Sokollu daha fazla itiraz etmesinin faydası olmadığını anlamış gibi kabullendi.

“Başüstüne Sultan'ım.”

Hem Fransa hem de Sokollu Mehmet Paşa'ya karşı bir zafer kazanmanın kıvancıyla döndüm eve. Belvedere Sarayı'nda alışık olmadığım bir sükûnet var. Kötü bir şey olmuş gibi ama ağlayan da yok.

Gracia Hala'nın ortalarda görünmemesi normal değil. Sordum.

“Pierre hastalandı. Onun yanında...” dediler.

Pierre hastalanmış! Bu insan azmanı hiç hastalanmaz. Ne yaz ne kış! Belki soğuk aldığı zaman birkaç gün, kocaman mendillerle burnunu silerek dolaşır ama yataklara düştüğünü hiç hatırlamıyorum.

Pierre'in odasına gittim. Söylendiği gibi Gracia Hala yatağının başucunda, hasta bakıyor.

"Ne oldu Gracia Hala? Pierre'in hastalandığını söylediler. İnanmak zor ama..."

"Maalesef doğru..." dedi ağlamaklı bir sesle. "Hiçbir şey yemiyor... Çok halsiz. Öylece yatıyor."

Yanaşıp omzuna dokundum.

"Hayret... Ne oldu acaba?"

Pierre'e baktım. Canı çekilmiş gibi renksiz bir yüz. Fazlaca yıpranmış insanlara mahsus bir halsizlik.

"Hekim çağırdın mı?"

"Evet, yoldadır. Jozef..."

"Tamam Gracia Hala. Üzülme... İyileşecektir. Ben elimi yıkayıp geliyorum. Hekim gelince haber verirsiniz."

"Tamam."

Tam kapıdan çıkarken, mırıldandığını duydum:

"Dur bakalım Pierre! Seni o kadar kolay bırakmam! Bunca yıl sen beni korudun, şimdi de ben seni koruyacağım!"

Üstümü değiştirip, tekrar Pierre'in odasına döndüğümde Reyna da oradaydı. Sessizce bekliyor, aileden biri saydıkları ve yıllardır yanlarından ayrılmayan bu adama vefa gösteriyorlar. Gracia sürekli dua ediyor, dudakları kıpır kıpır, Pierre'in şifa bulmasını diliyor.

Reyna'yı, besleyici yemekler yaptırması için hizmetçilerle konuşmaya gönderdi. Biraz sonra da hekim geldi.

Aramızın iyi olmadığını bildiği halde en iyi hekimi istemiş, o da kırmayıp gelmişti: Ben Eşkenazi.

"Buyurun Bay Eşkenazi! Gelin. İyileştirin onu!" diyerek ayağa kalktı. Ben de kalkıp, "Hoş geldiniz..." dedim.

"Hoş bulduk."

Biraz geride durmasını işaret ettim Gracia'ya. Eşkenazi rahat rahat işini yapsın.

Sessizce bekledik. Ateşine baktı. Ciğerlerini dinledi. Gözkapaklarının altına bile baktı. Sonra başıyla işaret etti. Peşinden gittik. Odanın kapısını kapatınca yüksek olmayan bir sesle anlattı:

“Dona Gracia, üzgünüm! Yardımcınız son günlerini yaşıyor. Yapılabilecek bir şey kalmamış.”

Gracia bir an sendeledi. Koluna girdim düşmesin diye.

“Gracia Hala, sağlam dur.”

Eşkenazi de uzanmış, diğer kolundan yakalamıştı. Bir sandalyeye oturttuk.

Sayıklar gibi konuştu:

“Nasıl olur? Pierre daha genç... Ölemez... Benden önce ölmesine imkân yok! İyileştirin onu. İyileştirin...”

Eşkenazi hastadan çok Gracia'nın haline üzülmüş gibiydi:

“Epeydir hastaymış sanırım. Bilmediğinize göre, sizden saklamıştır. Ağrıları olduğunu hiç söylemiş miydi?”

“Hayır. Soğuk algınlığını bile hafif atlatır. Hiç hasta olmaz.”

Eşkenazi'nin gözlerine baktım. Biraz daha açıkladı:

“Yaşlılığa bağlı hastalık... Muhtemelen Dona Gracia'nın yanında kalmaya devam etmek için gizlemiştir. Ama uzun zamandır hasta olduğunu tahmin ediyorum. Belki biraz iyi bir bakımla az bir şey daha yaşar ama...”

Gracia ağlamaklıydı:

“Hiç umut yok mu?”

Hekim başını umutsuzca iki yana salladı.

“Bazen elden bir şey gelmez. Bu da öyle bir durum...”

“Olamaz! İyileştirin onu! Pierre hiç hastalanmaz!”

Eşkenazi, haham yönünü de gösterdi:

“Siz imanlı bir kadınsınız Dona Gracia. Hayatın gerçeklerini biliyorsunuz. Geldiğimiz gibi bir gün döneriz. Asıl olan, yaşayacak olan, ruhtur.”

“Sayın Eşkenazi doğru söylüyor Gracia Hala...” dedim. “Gerçeği kabullenmeli ve Pierre'i son anlarında rahat ettirmeye bakmalıyız. Onun için yapabileceğimiz başka bir şey yoksa...”

Eşkenazi:

“Dona Gracia, siz de iyi görünmüyorsunuz. İsterseniz sizi de bir muayene edeyim...”

Gracia gözyaşlarını sildi.

“Ben iyiyim. Teşekkür ederim geldiğiniz için.”

“Peki o halde. Sabır diliyorum...”

Eşkenazi'yi ben uğurladım. Pierre son anlarında rahat etsin diye ecza hazırlatıp göndereceğini söyledi. Ödeme yapmak istediğimde kabul etmedi.

“Biz dostuz Don Nasi. Yeteri kadar ilişkimiz olmasa da... Sizden para alamam.”

Cevap vermemi, ısrar etmemi bile beklemeden, gitti.

Odaya dönmek, perişan halde Pierre ve Gracia Hala'yı görmek istemiyordum.

Bırakalım biraz baş başa kalsınlar...

Pierre uzun süredir ağrılar, acılar çekiyor demek ki ama hiç belli etmemiş. Kim bilir ne zaman anladı artık yolun sonuna geldiğini. Yoksa yine yataкта kalmaz, mutlaka ayakta, görevinin başında olurdu.

Ben de kötü oldum. Pierre gölgeydi. Daima patronu Dona Gracia'yı takip eder, onunla göz mesafesini korur, olası her tehlikeden koruyabilmek için sabah başladığı görevini, uyuduğuna emin olana kadar bırakmazdı.

Reyna'yı, La Chica'yla ayrı ayrı köşelere çekilmiş, üzüntülü bir şekilde beklerken buldum. Ağzılarını bıçak açmıyor. Babaları yoktu ikisinin de ama yanı başlarında bir babaları olsa, muhtemelen Pierre kadar yakın olurdu. Hayatını, sadece Dona Gracia'ya değil, kızlara da adanmış, her zaman onların koruyucusu olarak yanlarında bulunmuştu.

Üzgün olduğumu fark ediyorum. Çok üzgünüm... Neden? Pierre için neden üzüleyim? Bunu hak ediyor mu? İçimden bir ses bana cevap veriyor:

“Ediyor...”

Saraya ilk şikâyetler gelmeye başlayınca Sokollu'nun haklı olduğu ortaya çıktı. Fransızların elde ettiği avantajlardan yararlanmak isteyen kim varsa Fransız bayrağı çekerek Akdeniz'de dolaşıyor olsa gerek ki Ragusa, Mısır ve daha birçok milletten kişi, gemisindeki mallara haksız yere el konulduğu şikâyetlerini bildirmeye başladı. Aslında bunun bir miktar olmasını bekliyordum ama bunca çok olması değil.

Sokollu, Selim'i Fransız gemilerindeki mallara el konulması uygulamasından vazgeçirmeye uğraşüyor, ben de bir süre daha devam etmesinin sorunu çözeceğini, Fransızların pes edeceğini, alacakları ödeyeceğini, böylece Fransız olmayanların da Fransa bayrağı ile dolaşmayacağını ve Hazine'nin kazandığı verginin artacağını savunuyordum.

Böyle bir ortamda Ortodoks Hıristiyanların patriği bize ziyaret talebinde bulundu. Gracia Hala kendini iyi hissetmeyip, Pierre'in başından ayrılmasa da dini açıdan çok önemli bir makamdaydı. Reddetmek ya da ertelemek ayıp olurdu.

"Buyursunlar..." dedim.

Akşam geldi ve konuğumuz oldu. Gracia bitkin ve bakımsız olsa da yine birlikte ağırladık. Ziyaretin sebebi çabuk ortaya çıktı. Süleyman döneminde hiçbir baskı altında olmadan rahatça dini yapılarını devam ettirmişler, şimdi de bu özgürlükçü ortamın devamını istiyorlar. Bunun Sultan Selim'e iletilmesi için akıllarına, kendileri gibi gayrimüslim olan ben gelmişim.

"Elbette Patrik Hazretleri..." dedim. "Seve seve iletirim. Zaten Hünkâr'ımız da özgürlükler ve inançların rahatça yaşanması konusunda Sultan Süleyman'dan daha geri kalmaz. Bu konuda bir sorun yaşanacağını aklınıza bile getirmeyin."

“Biz de öyle umuyoruz ama yine de sizin devrede olmanızla içimiz biraz daha rahat edecek.”

“İçiniz rahat olsun. Osmanlı inanç özgürlüğü açısından, Avrupa'daki en medeni devlet... Bunu bizzat yaşamış biri olarak söylüyorum.”

Minnettar kaldı. Ayrılırken elimi öpmeye kalkışınca izin vermedim.

“Ne yapıyorsunuz Patrik Hazretleri! Siz bir din büyüğünüz. Ben ise sıradan bir insan... Lütfen!”

Gözlerinde hayranlıkla konuştu:

“Don Nasi, siz Avrupa'da Hristiyanlardan çok çekmiş bir topluluk olarak buraya geldiniz. Oysa burada Hristiyanların hakları da korunsun diye aracı olmayı kabul ediyorsunuz. Minnettarım. Sağ olun, var olun...”

Teşekkür etmesine bile gerek yoktu. Eminim ki aynı durumda olsak, onlar da bizim için ricacı olurlardı. Avrupa'nın batısında hüküm küren bağınazlık, doğusunda yok. Bunun için bile şükredilebilir.

Gracia, misafiri uğurlar uğurlamaz Pierre'in yanına dönmek için hareketlendi.

“Biraz vaktin var mı Gracia Hala?” dedim. “Sana anlatmam gereken konular var.”

Aklı Pierre'de.

“Acil mi? Pierre'in durumuna bir bakmak istiyorum.”

“Bilmem ki... Pierre'in yanında biri varsa, otur da iki çift laf konuşalım.”

İsteksiz de olsa oturdu.

“Dinliyorum.”

“Gracia Hala, Fransa gemilerinde ele geçirilen mallara el koyma fermanı geri alınacak gibi. Her ne kadar Fransa bu işten çok rahatsız olsa da sorun o değil. Fransızlara kapitülasyonlarla verilen haklardan faydalanmak için önüne gelen Fransız bayrağı çekmiş gemilerine. Şimdi mallara el konuldukça isyan edip, aslında Fransız olmadıklarını belirterek Saray'a şikâyet yağdırıyorlar. Sokollu da bu durumu

olduğu gibi Selim'e yansıtıyor. Böyle giderse Selim kararını iptal edecek. Ne yapmak lazım?"

"Jozef, zararın ne kadar karşılanabildi? Alacağımızı tahsil edebildik mi?"

"Hayır. Daha alacağımızın yarısını bile tahsil edemedik."

"O halde ısrar etmeye devam et. Anlattıklarından çıkardığım kadarıyla Sokollu bu şikâyetleri kullanacak ve Selim'e Fransa konusunda geri adım attırarak. Zaten umursadığı yok bizim alacağımızın ne olduğunu. Fakat ne kadar sürse, o kadar iyidir. Hepsini tahsil edemiyorsak da edebildiğimiz kısmını ederiz. Bazen zarardan kurtulmak mümkün olmaz. Böyle durumlarda en az zararla kurtulmaya bakmak lazım."

Başka şeyler de soracaktım ama beklemedi. Kalktı.

"Benim artık Pierre'e bakmam lazım. Onu hizmetçilerin şefkatine bırakmak içime sinmiyor."

"Peki Gracia Hala. Sen Pierre'le ilgilen."

Gitti. Odada yalnız kaldım. Biraz dinlenmeli ve sonra da yatmalıyım.

Kendime bir kadeh şarap doldurdum. Sakince içmeli, biraz durup düşünmeli ve sonra da yatmalı...

Sokollu gittikçe daha fazla güçleniyor ve işte son örnekte olduğu gibi, isterse zarar da verebiliyor. Elimden bir şey gelmiyor ama "Zararın neresinden dönersen kâr" diyor Türkler...

Elimdeki kadehi bitirirken duydum Gracia'nın acı yüklü çığlığını. Feryat ediyordu.

Samuel de artık İstanbul'da, bizim yanımızda yaşıyordu ama yine de işlere yetişemiyorduk. Şarap ticaretinin kontrolünü Samuele bırakmış, para işlerine ağırlıklı olarak kendim bakmaya başlamıştım. Servetimiz günden güne artıyor, bundan hem biz hem de devletin hazinesi kârlı çıkıyor. Yine de memnun olmayanlar da var elbette. Sadece bizden değil, Handali, Hamon, Eşkenazi gibi ailelerden de rahatsız oluyorlar. Ya zar zor ya da hiç toplanamayan vergileri devlete peşin ödüyorduk ama yine de devletin sırtından kesemizi doldurduğumuz iddia ediliyordu. Ulaşılması en zor pazarlara ulaşıp, Osmanlı'da hazırlanan ürünleri satıyorduk ama haksız yere avantaj sağladığımız iddia ediliyordu. En temel ayrılık noktamız ise faizler. İslam dini faiz alınmasını yasaklamış ve bunu büyük günahlar arasında sayıp, cehennemlik suç kabul etmişti. Biz ise elimizdeki sermayeyi borç verip, küçük bir faiz alarak kazanç sağlıyorduk. Bunu tefecilik olarak kabul ediyorlar, borç alıp da faiziyle ödeyemeyen olursa, tefeciler tarafından batırıldığını iddia ediyorlardı. Belki haklı oldukları noktalar da vardı: Küçük çaplı bazı sermaye sahiplerinin bu yola başvurduğunu, aşırı faizlerle kimi insanları iflasa sürüklediğini duyuyordum ama bizim böyle bir hedefimiz yoktu. Üstelik borç verdiğimiz insanlar, küçük dükkânını kurtarmaya çalışan esnaf değil, krallar, prenslerdi. Bizden aldıkları borçlarla savaşların, orduların masraflarını çıkarıp, yeni yerler fethediyor, keşif gemileri yollayıp yeni yerler keşfediyor, kârlı çıkıyorlardı. Çıkamadıkları durumda ise bu defa Fransa'nın yaptığı gibi, aldığı borcun üzerine yatmaya çalışıyorlardı.

Osmanlı eskisi kadar vergi toplayamıyordu. Yeni yerler fethedemeyince, vergiye de bağlayamaz olmuştu. Böyle bir ortamda belirli bir bedel karşılığı ekip dikmek üzere verilen toprağın karşılığı da toplanamayınca, ekonomi gittikçe zayıflamaya başladı. Denizlerde Yenidünya'ya ve Uzakdoğu'ya açılan yollar konusunda geç kalınmıştı. Yapılan çalışmalar, İspanya, Portekiz gibi rakipleri yakalamaya yetmiyordu.

Belki bu nedenle, toplumda görülmeye başlanan yoksullaşma için yine oklar Musevilere döndü. Museviler hakkında Saray'a şikâyetler arttı. Neyse ki hem ben hem de Eşkenazi, dilimiz döndüğünce işin içyüzünü anlatıyoruz. İstanbul Musevileri güzel kıyafetler giyip, pahalı ziynetler takıyor, Müslüman kadınlarla kıyaslanıldığında Musevi kadınlar daha süslü dolaşüyor. Kadınların taktığı bu ziynetler, en güzel yerlerde oturuyor olmamız bile şikâyet konusu oluyor. Kimseye zorla borç verilmediği halde, borç alıp sonra da ödeyemeyen hemen şikâyete koşuyor...

Şikâyetler fazlaca artınca Selim de direnemedi ve sonunda Hıristiyan ve Musevilerin giyim kuşamlarına sınırlamalar getirdi. Artık en pahalı kumaşlardan elbiseler giymek, en iyisinden tülbentler bağlamak yasaklandı.

"Museviler ve Ermeniler koyu renk pamuktan kumaşlar giyecek, yarı pamuk, yarı ipek kumaş saracaklar, değeri ise otuz kırk akçeyi geçmeyecek."

Kadınların ferace giymemesi, açık mavi giyinmesine karar verildi. Yine Müslümanlar gibi başlıklar giymemiz de yasaklanıyordu. Mesaj açtı:

Zenginliğinizi göstermeyin!

Bir Musevi olarak İstanbul'da yaşamaya başladığımdan beri, onlarca kilisenin önünden geçtim. Hemen her gün bir yerden kulağıma kilise çanları çalındı ama hiçbir kiliseyi ziyaret etmemiş, içine

girmemiştim. Tek ziyaretim, Fener denilen semttteki Rum kilisesinde, Patrik Efendi'ye olmuş, o da müştemilatta gerçekleşmişti. Galata'daki Katolik Assisili Aziz Fransua Kilisesi'nin rahibini ziyaretim, bir ilkti.

Rahip, iyi tanıdığı Musevi Don Nasi'nin kendisinden istediğini duyunca şaşırdı ama kabul etti.

“Muhterem Rahip Efendi, ailemizin bir üyesinin cenazesini, kilisenizde yapmak ve mezarlığınızda toprağa vermek istiyoruz...”

Ciddi miyim diye baktı. Oldukça ciddi hatta üzgünüm.

Pierre'in cenazesini, yaptırdığımız tabuta koyup kiliseye getirdik.

Hepimiz için garip bir durum. Yıllar sonra, eskiden zorunlu kaldığımız için geldiğimiz, numara yaparak oturduğumuz sıralarda, bu defa gönüllü olarak oturuyoruz ama Museviler olarak. Garipti ki cenazenin sahibi de biziz. Pierre'in bizden başka yakını yoktu.

Musevilerin cenazeleri, Müslümanlarda olduğu gibi doğrudan toprağa gömülür. Hristiyanlar ise tabut içinde gömülüyor. İstisna olarak, sonradan taşımak istediğimiz cenazeleri tabutla gömdüğümüz de olurdu. Gracia, kocası Francisco'yu bu nedenle tabutla gömdürmüş ve sonra da Kudüs civarına taşıtmıştı. Pierre'in cenazesi Katolik inancına uygun olarak tabutta ve yüz kısmı da vedalaşmak isteyenler için açık. Oturduğum yerden yüzünde hafif bir tebessüm olduğunu görebiliyordum. Sararmış, hiç renk kalmamış ama mütebessim...

Artık yüzündeki yara izini dert etmiyor. Saklamasına gerek kalmadı...

Gracia, ara ara gözyaşlarını kuruyor, kimi zaman da söyleniyordu. Şu an içinde bulunduğu karışık duyguları anlayabiliyorum. Hem büyük bir üzüntü duyuyordu hem de kızgınlık.

Ailesinin kim olduğunu hiç bilmediğimiz Pierre için mumlar diktik, törenin ardından mezarına indirdik. Üzerine toprak atıp, çiçekler bıraktık. Bizden başka birkaç kişi daha vardı kilisede ama kim olduklarını bile bilmiyorum. Muhtemeldir ki kilisede çalışanlar.

Reyna ve La Chica'nın ağlamaktan gözleri şişmiş, Gracia kelimesinin tam anlamıyla dağılmış durumda.

Pierre'e son görevimizi de tamamladıktan sonra, Samuel'e işaret ettim. Reyna ve La Chica'yı alıp uzaklaştı. Ben de birkaç adım uzaklaşıp bekledim Gracia vedalaşsın diye.

Söylendiğini duyabiliyor, mezardaki Pierre'le konuştuğunu görüyor ama ne söylediğini anlayamıyordum.

Bitirince bana doğru yürüdü.

"Huzur içinde uyusun..." dedim koluna girerken. "Onu özleyeceğiz."

Gracia derin bir nefes alıp verdi.

"Jozef, ne zamandır biliyordun?"

Dönüp baktım. Anladım.

O da öğrenmiş!

"Gracia Hala, İstanbul'a gelişimizden sonra öğrendim. Issac'i hatırlarsın. Şarap işine girdiğimizde bizi bırakmıştı. O söyledi Pierre'in Papa'nın casusu olduğunu... İstanbul, Pierre için de yabancı bir şehir olduğu için fazla bir bilgi gönderemedi. Hatta bilerek göndermedi herhalde. Bizi ya da kızları tehlikeye atacak hiçbir şey yapmadı. İçin rahat olsun."

"Bana neden söylemedin? Neden bir salak gibi ona güvenmeme izin verdin? Çok kızgınım sana da..."

Bu defa ben bir derin nefes aldım.

"Gracia Hala, siz ona çok bağlıydınız. Moraliniz bozulsun istemedim. Hem ne gerek var? Zaten kontrolüm altındaydı. Deşifre olmadığını sanması daha çok işime geldi."

"Süleyman'ın ölümünü bu yüzden onun yanında söylemedin değil mi?"

"Evet... Selim'le birlikte yola çıkacağımızı, ordunun henüz Süleyman'ın öldüğünü bilmediğini ve imparatorluğu devralmaya gittiğimizi öğrenmesine gerek yoktu."

“Son nefesinin yaklaştığını anlayınca anlattı bana!” dedi ağlamaklı bir sesle. Gözyaşları yeniden akmaya başlamıştı. “Özür diledi. Papa’nın kendisini zorladığını ama bizi hiçbir zaman tehlikeye atmadığını söyledi. Yanımızda casusluk yapmasına rağmen, bizi kollayıp koruduğunu anlatmaya çabaladı. Çok kızgındım Jozef... Düşünebiliyor musun? Ona cehenneme gitmesini ve cesedini köpeklere yedireceğimi söyledim. Son nefesini verirken, onu affetmediğimi sanarak gitti...”

“Üzülme Gracia Hala... Nasıl olsa ebedi hayatta yine görüşeceğiz. Hem Pierre, seni bizden bile iyi tanıyordu. Senin ona uzun süre kırgın kalamayacağını biliyordur. Dayanamayıp affedeceğini de... Şu anda zaten ruhu bizi bir şekilde görüyorsa, onun için yıllar sonra kiliseye gelmemiz bile durumu anlamasına yetmiştir. Öyle değil mi?”

“Bilmem ki... Keşke o kadar sert konuşmasaydım! Keşke affettiğimi, ölmeden önce söyleseydim...”

41.

Pierre için de yas tuttuk. Gelen taziyeleri kabul edip ki çoğunluğu yine çalışanlarımızdandı, iyi bir Hristiyan'ın arkasından ne yapılması gerekiyorsa yaptık. Reyna, La Chica ve Samuel'in, Pierre'in ikinci kimliğinden haberi yoktu. Hiç aramızda konuşmasak da Gracia Hala ile aynı kararı vermiştik: Hiçbir zaman bilmeyecekler. Hep iyi anacaklar...

Artık beklemenin, bir gün olur diye umut etmenin anlamı yoktu. Madem Rabbim bana bir çocuk vermeyecek, bari yeğen versin.

Aslında kendimi mi düşünüyorum yoksa Dona Gracia'yı mı?

Bu sorunun yanıtını içimde bir yerlerde, gayet iyi biliyordum.

Hiç değilse şu evde bir çocuk sesi duysun, yaşlılığı için bir tesellisi olsun... Mademki La Chica'yı kızı kabul ediyor ve öyle davranıyor, doğacak çocukları da torunu kabul ederek dünyanın en mutlu insanı olacak.

Samuel ve La Chica'nın düğünü bizimkinden daha ihtişamlı oldu. Sinagogda yapılan dini nikâhın ardından, binlerce kişiyi davet ettiğimiz bir düğün yaptık. Selanik başta olmak üzere şehir dışından misafirlerimiz gelmiş, hepsini en güzel şekilde ağırlamıştık. Şehzadelerin düğünlerinde, sünnetlerinde yapılanlara benzer eğlenceler tertitledim. Cambazdan hokkabaza her şey vardı. Kadınlar için ayrı, erkekler için ayrı müzik çalınıyor, rakkaslar dans edip herkesi coşturuyordu. İstanbul'un görüp göreceği en ihtişamlı düğünlerden birini yapıyorduk.

Dona Gracia, gerçekten de La Chica'yı Reyna'dan hiç ayırmamıştı ve yine ayırmadı. Her şeyi var olan kızı için yeniden, sıfırdan bir

çeyiz hazırladı. Reyna'yı kıskandıracak güzellikte mücevherler verdi. Brianda Hala'yı ve Diogo Dayı'yı hatırladığımız küçük anlar dışında hepimiz mutlu, coşkuluyduk.

Düğünün ardından yeniden işlere verdim kendimi. Katherin De Medici ölmüş, Fransa ile İspanya'nın bağı kopmuştu. Avrupa'yı dikkatle izliyor, Sigismund'un tahtının sallandığını görebiliyordum. Eskiden çok güvendiğim sezgilerimi İstanbul'da bir yana bırakmış, neredeyse kaybetmiştim. Halbuki bizim hiçbir zaman böyle bir lüksümüz yok. Osmanlı'da rahatımız yerinde ama kıyafet sınırlaması getirilmesi, gelecekte olabileceklere dair bir ipucuydu. Buradan da gitmek gerekirse, nereye gideceğiz? Tüm Avrupa'nın istenmeyen adamıyım. Osmanlı'dan da ayrılmam gerekirse, geride gidecek neresi kaldı?

Sultan'ın has odasına geçmeden önce yanıma gelen hadımağası, Sokollu'nun beni çağırttığını söyledi.

"Ne istiyor bu adam?" diye geçirdim aklımdan. "Selim'le görüşeceğimi duydu, aklınca gözdağı mı verecek?"

Sokollu gittikçe güçleniyor, hem yetenekleri hem de damatlığını kullanarak günbegün daha fazla etkinlik kazanıyor. Düzenlenen seferlere, babası ve dedeleri gibi katılmak yerine İstanbul'da oturmayı âdet edinen Selim, ordunun başında olmak dahil tüm yetkilerini ona kullandırıyor. Sokollu da bunun gayet farkında. Adı konulmasa da bu büyük imparatorluğu Sokollu Mehmet Paşa yönetiyor.

Odasına girdiğimde yer sofrasında oturmuş, önündeki tepsiye dizilmiş yemeklerden yiyordu.

"Beni istemişsiniz Paşa'm..."

"Gel bakalım Yasef Ağa. Otur karşıma. Buyur, sen de ye."

Oturdum. En azından kibardı. Hiçbir zaman terbiyesini bozmaz, seviyesini düşürmez.

"Sağ olun Paşa Hazretleri. Yemeği yedim. Aç değilim."

Bir kaşık çorbayı ağzına götürdü. Yutup öyle konuştu.

“Kardeşini evlendirmişsin. Gelemedik. Kusura bakma. Gözün aydın. Allah mesut etsin.”

“Âmin Paşa'm. Gözlerimiz yolda kaldı ama canınız sağ olsun.”

“Devlet işleri beklemiyor Yasef Ağa. Ne edersin ki koskoca bir devletin işleri bana bakıyor.”

Buna bir yorum bekliyor muydu bilmiyorum. Zaten bildiğimi gözüme sokmaya çalışıyor. Bir kaşık çorba, daha sonra pilava geçti. Üzeri etle kaplanmış pilavın pirinçleri ortaya çıksın diye karıştırdı. Hoşaftan da bir kaşık aldı...

“Seni yeni gelen bir haber için çağırttım.”

“Buyurun Paşa Hazretleri.”

“Kıbrıs'taki Museviler, adadan kovulmuş. Venedik, adayı Musevilerden temizlemeye çalışıyor.”

Haber sarsıcıydı. Özellikle de içinde Kıbrıs ismi geçince.

“Hepsini mi? Neden?”

“Magosa dışındakilerin hepsini. Onlara şimdilik dokunmamış Venedik!”

Dilim damağım kurudu. Billur sürahiye uzanmak ve bir bardak su içmek istiyorum ama tek bardak konulmuş. O da Sokollu için.

“Ne yapmak lazım Paşa'm?” dedim çaresizliğimi saklayamayan bir sesle.

Keyiflenmiş gibiydi.

“Sen bir şey yapma! Ben Hünkâr'ımıza konuyu arz ettim, Eşkenazi'yi de durumu tetkik için görevlendirdim.”

“Eşkenazi mi?”

“Kendisi durumu inceleyip, bize bilmemiz gereken her şeyi getirecektir. Lakin sen de Musevi olduğun ve Kıbrıs ile ticari bağların olduğu için, bilmende mahzur yok.”

“Sağ olun Paşa Hazretleri. Lütfeatiniz. Müsaade eder misiniz?”

Lokmasını çiğnerken konuşamadı. Eliyle işaret etti.

Çıktım.

Sultan Selim’le görüşmek için beklerken adeta tepe sersemi olmuş durumdayım. Hayatım boyunca bir amacım vardı. Bunun için ömrümü harcamış ve bir daha tekrarlanmasa bile Selim’in ağzından “Seni Kıbrıs Kralı yapacağım...” sözünü bir kez olsun alabilmişim. Sokollu ise bana olabilecek en kötü haberlerden birini veriyor, adada ticaret ve haber alma için fazlasıyla faydalandığım Musevilerin sürüldüğünü söylüyor.

Selim, benim halimdeki garipliği hemen fark etti:

“Anlat bakalım Yasef Nasi, bu ne hal?”

Yaşlanıyor... Sarı sakallarının arasında beyaz tüyler görünmeye başlamıştı. Artık Manisa Sancakbeyi olan Murat’ın da şimdi onun bir zamanlar beklediği gibi, babasının yerini almayı hayal ettiğini tahmin edebiliyorum.

Sokollu’nun, Selim’in damadı olduğunu hatırlattım kendime.

Aman yanlış bir laf etme!

“Kıymetli Hünkâr’ım, az önce Mehmet Paşa’dan kıymetli bir haber aldım. Kendisi sağ olsun, konuya ilgimi bildiğinden olsa gerek, beni de bilgilendirdi. Dindaşlarımın Kıbrıs’tan kovulduklarını, Magosa dışındaki Musevilerin sürüldüğünü söyledi.”

“Haberim var.”

“Peki ne yapacaksınız Sultan’ım? Rahmetli pederiniz Muhteşem Süleyman’dan beri Musevilerin hamisi sizlersiniz. Venedik’in bu zulmüne karşı ne emir buyuracaksınız?”

Dönüp baktı. Sonra yanındaki görevlilere bir göz attı. Onu korumak için çıplak elleriyle bile rahatlıkla bir adamın canını alabilecek muhafızlar görev yapıyor ve hep yanında bulunuyorlar.

“Unutmuyorsun değil mi?”

“Neyi Sultan’ım?”

“Sana verilen sözleri... Eğer unutsaydın, çoktan bu mesele kapanmış olurdu. Lakin sen hiç unutmuyorsun... Sana yıllar önce verdiğim sözü.”

“Evet Sultan’ım. Çünkü bana o sözü bir cihan sultanı verdi. O unutmamakça benim de unutmam olmaz.”

Gülümsedi.

“Her zaman çok akıllısın. Keşke seni de Divan’a alabilseydik!”

Sabırsızlandım.

“Sultan’ım, yine bir hayat memat meselesi çıktı karşımıza. Biz Avrupa’nın zulmünden bunun için kaçmıştık. Osmanlı’nın dibinde böyle bir şey olmasına izin verecek misiniz? Ben dindaşlarımı Kıbrıs’ta yaşatıp, devletimize kazanç sağlamayı düşünürken, Venedik’in onları adadan tamamen çıkarmasına izin verecek misiniz?”

Sesim biraz yükselmiş olmalı. Döndü ve ters ters baktı.

“Seni severim Frenk Beyi... Ama bir sultanı kimse zorlayamaz! Anladın mı?”

“Affedin Sultan’ım. Heyecanım ve endişeme verin.”

Tekrar yumuşadı:

“Gereken neyse yapılacaktır. Bu sadece senin meselen değil. Venedik, çoktan Akdeniz’den temizlenmesi gereken bir yaraydı. Eğer şimdi kesip atmazsak, bizi hasta etmeye devam edecek.”

“Var olun Sultan’ım. Bu kararınızla bana dünyaları bağışladınız.”

“Hemen sevinme. Dur bakalım. Yeni bir Haçlı birliği toplatmadan yapmak lazım bu işi... Hele bir düşünelim. Daha Avusturya ile yeni barış yaptık. Yemen’deki isyanı yeni bastırdık. Sen nasıl Musevileri düşünen bir ‘Nasi’ isen, ben de Müslüman, Musevi, Hristiyan, tüm tebaamı düşünen bir ‘Sultan’ım.”

“Anladım Sultan’ım. Üzerime düşen ne olursa yapmaya hazırım. Sonuna kadar.”

Sonraki günlerim haber bekleyerek geçti. Yeni Saray'dan, Kıbrıs'a müdahale edileceğine dair bir haber, Belvedere Sarayı'ndan çocuğun yolda olduğuna dair bir haber...

İkisi de gelmiyor.

Eskiden ne yaptığımı düşündüm böyle zamanlarda. Zırhımı kuşanır, ata biner ve şövalyeler gibi vuruşurdum. Artık bunu yapmak hem zor hem tehlikeli... Düşsem, bir daha kalkamam, biliyorum. Üstelik benden başka bu oyunu bilen yalnızca Samuel kaldı çevremde ki o da hoşlanmıyor. Belki ona Louvain'i hatırlattığı için.

Hiç değilse biraz kılıç talimi yapmalı.

Zırhımı kuşandım ve kılıcımı elime aldım. Muhafızlardan birini davet ettim: İyi kılıç kullananlardan birini.

Kesmeden, delmeden, yaralamadan epeyce kılıç salladık. Dikkatli davranıyor, karşımdaki adam zarar görsün istemiyorum ama bu da bir zanaat olsa gerek. Kullanmayınca kaybolanlardan... Epeyce azalmış yeteneklerim. Neredeyse benim omzumda ve karnımda iki delik açılacaktı. Bazen, halen ara ara parlattırıp sakladığım zırh üstümde olduğu için şanslıyım.

"Jozef, yeter artık!" dedi Reyna.

Gelmiş bir süre seyretmiş ve sonra yeteri kadar yorulduğuma hükmetmiş.

"Daha yorulmadım!" dedim hamle yapmayı bırakmayarak.

"Yoruldun. Yarın her tarafın ağrıyacak. Hadi şunu bırak da benimle gel. Annem bahçede yalnız oturuyor. Ben onun yanına gidiyorum. Sen de daha fazla yorulma artık."

“Tamam, sen git. Ben de birazdan gelirim...” dedim oyunu bırakmamaya çalışan bir çocuk gibi.

Yürüyüp gitti.

Hemen ardından bu defa kılıç saçımın uçlarını sıyırıp geçti. Eğilmeseydim belki de başıma gelecekti.

“Kusura bakmayın Don Nasi!” dedi muhafız. “Siz kaptırınca, ben de biraz ciddiye aldım sanırım.”

“Tamam. Önemli değil. Zaten bırakmanın zamanı geldi.”

Uşaklar koşup yetiştiler. Üzerimdeki zırhları çıkarmama yardımcı oldular. Biri kılıcı aldı, biri mendil uzattı. Terimi sildim.

Evet, yarın hamlamış bir vücutla epey kas ağrısı yaşayacağım ama bundan sonra en azından haftada bir bile olsa, talim yapmam lazım.

Yanlarına vardığımda ana kız oturmuş yıldızları seyrediyordu. O an fark ettim, Reyna'nın yaşlandıkça daha çok annesine benzediğini. Tek farkla ki Gracia gibi şişman değil.

Sessizce durup ikisini seyrettim bir süre. Gracia da Reyna da çok mutlu görünüyordu. Benim de içim günler sonra ilk defa huzurla doldu. Artık çoktan unutulduğunu sandığım Pierre'le ilgili konuşuyorlar. Sonra Moşe Hamon... Anlaşılan, sohbetin konusu kaybettiklerimiz... Ölüp gidenler...

Sonra söz dönüp dolaşıp bana geldi. Gracia benimle gurur duyuyor, her fırsatta söylemekten geri kalmıyordu. Reyna, “Takımadaların dükü oldu kocam...” diye onu tasdik etti. Hiç gidip görmediği takımadaların dükü olmamdan daima mutlu... “Leh şarap üreticileri, Jozef'in önünü kesmek için birlik olmuşlar.”

“Haberim var yavrum. İşlerden elimi eteğimi çektim dediysem, sağır da olmadım ya... Jozef her fırsatta beni bilgilendirmeye devam ediyor. Bak ama demedi deme, Jozef'in aklı fikri ne Nakşa'da ne de Tiberya'da.”

“Nerede?”

“Museviler için yeni ülke yapacağı adayı istiyor: Kıbrıs'ı...”

“İyi de Kıbrıs Venedik'in. Nasıl olacak?”

“Sultan Selim'e sürekli bu taleple gidiyor. Venedik'in adadan atılmasını ve kendisine verilmesini istiyor. Selim'in yıllar önce verdiği ‘Kıbrıs Krallığı’ sözüne çok bel bağladı. Vazgeçmiyor.”

“Keşke olsa anne! Kötü mü olur?”

“Olmaz. Eğer Jozef bunu başarsa, Akdeniz'in doğusu, tümüyle dindaşlarımız için güvenli hale gelir. Vaat Edilmiş Topraklar'a da yakın. Kıbrıs'ın alınmasını ben de isterim kuzum. Ne kadar koruyucu gemileri yanlarına versek de bazen dindaşlarımızı taşıyan gemiler, Kıbrıs'ı mesken tutmuş korsanların saldırısına uğruyor. Venedik, bilerek Kıbrıs'ın korsan yatağı olmasına göz yumuyor ki Osmanlı Akdeniz'in doğusunda hep meşgul olsun. Kıbrıslı korsanların batırdığı, yağmaladığı gemilerde kaç Musevi Akdeniz'in sularına gömüldü, Rabbim bilir.”

Dayanamayıp araya girdim:

“Mehmet Paşa engelini aşabilirsek olacak!”

Dönüp baktılar.

Yanlarına oturdum. Terim hâlâ kurumamıştı ama serinlik iyi geldi.

“Sokollu, Kıbrıs'la uğraşmak yerine İspanya'daki Moriskolara yardıma gitmeyi tercih ediyor. Onlara yardıma giderse, İspanya'da bir iç isyan başlatabileceğine inanıyor. Böylece Akdeniz'in batısını karıştırmak ve Avrupalıları kendi silahıyla vurmak istiyor. Kıbrıs'ı fethetmemiz durumunda, Avrupa'da Osmanlı'ya karşı yine ittifak oluşmasından çekiniyor. Selim'i de bu görüşüne inandırmak için uğraşıyor.”

Gracia:

“Haksız değil! Avrupalıların denizde Osmanlı'yı geride bıraktığını sen söylüyordun. Eğer birleşip Osmanlı'nın karşısına çıkarlarsa, bu defa iş zora girer.”

“Müezzinzade dedikleri paşaya çok güveniyor Sokollu. Fakat ondan başka herkesin ciddi kuşkuları var. Müezzinzade'den kaptanıderya olmayacağını herkes anladı. Umarım Sokollu da anlar.”

“Demek bizsiz aile toplantısı yapıyorsunuz! Küstüm!”

Dönüp baktık. La Chica ve Samuel.

Kahkahalarla güldük. Gerçekten aile toplantısı düzenleseک bahçede, hepimiz böyle toplanabilirdik. Geçip karşımıza oturdular. La Chica devam etti:

“Hizmetliler söyledi burada oturduğunuzu... Biz de gelelim dedik. Kapalı yerde oturacağımıza... En azından burası esiyor.”

Yüzünü Boğaz'a doğru döndü. Serin bir meltem esiyor, havayı serinletiyor. Sanırım o anda hepimizin aklına aynı şey geldi: La Chica da yaşlandıkça daha çok Brianda'ya benziyor.

Dönüp Gracia'ya baktı.

“Teyze, beni mi seyrediyorsun?”

“Evet kızım. Nazar değmesin! Ne kadar güzelsin! Tıpkı...”

Sustu.

La Chica:

“Tıpkı annem gibi değil mi?”

“Evet.”

Hüzünlü bir sessizlik çöktü. Gracia iç geçirdi. Samuel içini okumuş gibi konuştu:

“Kardeşinizi özlüyorsunuz...”

Gracia, içindeki yarayı gizlemiyordu epeydir.

“Çok! Hem de nasıl! Akılsız kardeşim, inşallah ebedi hayatında mutlu olur. Ona kızgınlığım var hâlâ ama öyle özledim ki... Anlatamam... Keşke peşimizden İstanbul'a gelseydi! Ya da keşke biz onu kaçırıp getirseydik! Ne yalan söyleyeyim, vefat haberini alana kadar hep bekledim. Bir gün bir densizlik eder, çıkar İstanbul'a gelir diye umut ettim. Eğer gelseydi, hiçbir kuvvet onu geri götüremezdi. Aklını başına toplansın, toplamasın, bir daha

onu bırakmazdım. İçim hâlâ nasıl yanıyor... Ölene kadar da bu üzüntü geçmez.”

Yeniden sessizlik. Uzaklarda bir yerlerde çalınan sazların sesini taşıyor rüzgâr. Birileri düğün yapıyor olsa gerek, hora tepiliyor. Gök-yüzü açık, ay parlak. İstanbul Boğazı ıslı ıslı parlıyor ay ışığında.

La Chica:

“Belki bir hatırası, bir resmi olsaydı iyi olurdu değil mi teyze? Bak, bende ne var?”

Kesesinden çıkardığı madalyonu gösterdi. Gracia alıp daha iyi görebilmek için evirip çevirdi. Yanında duran kandili alıp, biraz daha yakından baktı.

La Chica,

“Üzerinde ‘Dona Gracia Evi-Tiberias’ yazıyor...” diye açıkladı. “Hem Latin hem de İbrani alfabesiyle. Ama asıl ortasındaki kabartmaya bak.”

Gracia sevinçle haykırdı:

“Aman Allahım! Brianda!”

Bir anda ağlamaya başladı ama sevinç gözyaşları.

“Hayır teyze. Çok benzediği muhakkak ama bu benim yüzüm.”

“Nerede yaptırdınız bunu? Neden daha önce göstermediniz bana?”

Gözyaşları durmaksızın akıyor.

Samuel:

“Düğünden sonra gittiğimiz Avrupa’da yaptırdık. Ferrara’da... Pastorino de Pastorini bir resmini yapmak için ısrar etti La Chica’nın. Resim yaptırmak günah olduğu için bu madalyonu hazırladı kalıp çıkarıp. İyi oldu sanırım. Resim bir tane olurdu ama bundan birkaç tane var Gracia Hala.”

Gracia artık onu duymuyordu. Avucundaki madalyonu, Brianda’yı okşar gibi okşuyor, ıslanmış yanağına sürüyor.

“Ah! Bu akşam... ne oluyor bana bu akşam bilmiyorum. Bir tuhaf oldum.”

Reyna endişelendi:

“Anne, ne oldu? İyisin değil mi? Yorgunsan eğer...”

“İyiyim...” dedi tekrar madalyona bakarken.

La Chica:

“Bu sende kalsın teyze. Bizde birkaç tane daha var.”

Gracia halen sevinç gözyaşlarını tutamıyordu:

“Teşekkür ederim kızım. Bu akşam adeta kardeşimi geri verdin bana... Hiç yanımdan ayırmayacağım.”

Madalyonu öptü.

Reyna endişeli endişeli baktı ona.

“Bir gün İsrail yeniden kurulacak. Museviler, artık misafir olarak değil, kendi ülkelerinin sahibi olarak, özgür yaşayacaklar. Bu amaçla birçok aile çalışıyor. Bizim görevimiz de bunun için çalışmak Jozef...”

Dona Gracia’nın bana emanet edip gittiği sır buydu. Bu sır kendi babasından ona miras kalmış, o da bana aktarmakta mahzur görmemişti. Ben de ona daha küçüklükten beri hedeflediğim şeyi anlattım:

“Musevilerin dört bir yandan tehlike altında hissetmeyecekleri bir yurt arıyorum. Mutlaka bulacağım...”

Aklımdan bunlar geçiyordu Haham’ı dinlerken. Süslü sözlerle övüyor, hizmetlerini anlata anlata bitiremiyor. Musevilerin tarihindeki efsanevi kadın karakterlerle kıyaslıyor, onlar gibi anılacağını, hiç unutulmayacağını söylüyor.

“Bütün servetini Museviler için, dindaşlarımızın özgürlüğü uğruna harcamaktan çekinmedi. Her gün seksen fakiri doyuruyor, memleketlerinden koparılmış, yolda kalmış insanlara yardım ediyordu. Köle edilen, hapse atılan Musevilerin fidyelerini ödeyerek kurtarıyor, gemilerini Musevilerin özgürlüğe kaçıışı için tahsis ediyordu. Çoğunun ev, iş bulmasını sağladı. Gönül rahatlığıyla söyleyebilirim: Hepimiz onun kadar çalışsak, çoktan kendi krallığımızı yeniden kurmuş olurduk.”

“La Sinyora” diye anılan, kendi kurduğu sinagog ve yeşivadan* uğurluyorduk onu... Reyna ağlıyor, La Chica, Samuel ağlıyor, herkes gözyaşı döküyor.

* Dini metinlerin okutulduğu kurum.

Çok şey öğrendim ondan. En başta Marran'ken bile bilinçli bir Musevi olmayı, amaçlarımız uğruna yılmadan, bıkmadan, usanmadan çalışmayı... Annem babam oldu, hayatım boyunca destek verdi. Hayatta Jozef Nasi olarak bir şeyler başarabildiysem, tümü onun sayesinde oldu. Ebedi hayatta yeniden karşılaşana kadar, onun hasretini çekeceğiz, biliyorum.

Beden ölümlü, ruh ölümsüzdür. Dona Gracia bile ölür ve bizi bir kere daha öksüz bırakır. İçimden, onun da dilinden düşürmediği duayı tekrarladım durmadan:

“Allah kâinatın yaratıcısıdır ve Allah tektir.”

Selim dinliyordu. Hem dinliyor hem de anlıyor. Sokollu ise sadece direniyor. Kıbrıs'tan olumsuz haberler gelmeye devam ediyor, Magosa'da kalan Musevilerin de adadan çıkarılacağına ilişkin haberler alıyorum.

Her şey kötüye gitmiyordu elbette. Aynı günlerde Selim'in aslında benim görüşlerimi dikkatle dinleyip, uygun bulduğu, önerilerimi hayata geçirdiğini de gördüm. Portekiz, İspanya gibi ülkelerin denizcilikte ilerlemeleri, İpek Yolu için artık Osmanlı coğrafyasının değil, okyanusların kullanılması, ülkeye zarar veriyordu. Portekiz, İspanya ve şimdilerde İngiltere, Asya'dan getirdikleri mallar için Afrika'nın güneyini kullanırken, Osmanlı mallarını ya Kızıldeniz yoluyla Mısır'a ulaştırıyor ve İskenderiye Limanı'ndan yeniden gemilere yüklüyor ya da Basra Körfezi üzerinden getirip, Suriye'den gemilere yüklüyordu. Selim'in aklında Uzakdoğu vardı ve bunun için beklenen fırsat da ayağına kadar geldi.

Sumatra adasındaki Müslüman Açe Sultanlığı, bölgesinde artan Avrupalı hareketleriyle sıkışmış, özellikle Portekizliler karşısında zor durumda kaldığında, Muhteşem Süleyman'ı yardıma çağırmıştı. Ancak davet mektubu geldiğinde artık Sultan Selim Han tahttaydı. Yine de yardım gönderilmesine karar verildi. Donanma Sumatra'ya doğru ilk denizaşırı seferine çıktı ama Yemen'de başlayan isyan, Muha ve Aden'den öte gitmelerine engel oldu. İsyan bastırıldı ama Açe'lere yardım götürülemedi. Şimdi, yeniden Kurdoğlu Hayrettin Hızır Reis komutasında yirmi iki gemilik donanma Hint Okyanusu sularına açılmış ve Açe Sultanlığı'na yardıma gidiyordu. Bu arada gelen

haberler, Açe Sultanlığı'nda hutbe okutulup, Osmanlı'ya bağlılık ilan edildiği yönündeydi.

Osmanlı, okyanuslara bakmakta geç kalmıştı ama bu bile bir başlangıç sayılır.

Benim gözüm ise Avrupa'daydı. Yine Selim'in huzuruna çıktım.

"Sultan'ım, engizisyon belası Avrupa'yı kavurmaya devam ediyor... Hollandalılar İspanya'ya karşı ayaklanma başlattılar. Engizisyonu ülkelerinde istemiyorlar."

Başını salladı.

"Benden yardım istiyorlar Sultan'ım..." diye devam ettim. "İzniniz olursa bir mektup yazmak ve onlara destek olacağınızı bildirmek istiyorum. Protestan nüfusu, Katolik İspanya'ya karşı kullanmak, bu devletin o bölgeyi kaybetmesini sağlarsa, Osmanlı'nın çıkarına olur."

"Münasiptir..."

Sokollu, bir an önce görüşmem bitsin istiyor gibiydi ama Sultan'a daha arz edeceğim meseleler var. Aldırmadım.

"Sultan'ım, ayrıca Papa Pius* Marranları Papalık topraklarından çıkarıyor. Bunlardan bir bölümünü Tiberya'ya yerleştirmeyi istiyorum."

"Münasiptir."

Sokollu artık dayanamadı:

"Sultan'ım, bunların hepsi küçük meseleler. Lakin Asya'yı kaybetmek istemiyorsak, Don Nehri ile Volga Nehri arasında yapmayı planladığımız kanalı bir an önce inşa etmemiz şart. Bununla ilgili olarak uygun görürseniz bazı mevzular vardı."

Projeden haberim var. Bir yandan Orta Asya içlerine doğru sürekli etkisini genişleten Rus Çarlığı, öbür yandan denizyolu ile Uzakdoğu'ya ulaşan Portekiz ve İspanya'ya karşı, Sokollu bir kanal projesi ortaya atmıştı. Eskiden beri konuşulan, düşünülen bir plandı

* 5. Pius.

ama bir türlü hayata geçirilemedi. Don ve Volga nehirleri, en yakın oldukları noktada inşa edilecek bir kanal yoluyla birleştirilirse, Osmanlı Donanması'nın Karadeniz'den çıkıp, Hazar Denizi'ne inebilmesi sağlanacak ve böylece Rusya'nın genişlemesi durdurulabilecekti. Aslında kanal fikri Süleyman'ın sadrazamlarından Pargalı Paşa'ya kadar gidiyordu ama nihayet zeki bir adam, Sokollu ilk kazmayı vurmuştu.

“Ona sonra geliriz Paşa...” dedi Selim. “Önce şu Fransa meselesini bir anlat bakalım.”

“Yasef Paşa'nın alacaklarına mahsus el konulmanın fayda vermediği, şikâyetlere neden olduğu ortada Sultan'ım. Yasef Nasi'nin yüz elli bin alacağına karşın bugüne kadar tutulan malların toplamının ancak kırk iki bin duka civarında olduğu anlaşılıyor. Ayrıca Fransa barış yapmak için ısrar ediyor.”

“Senin önerin ne Paşa?”

“Barış yapılması iyi olur Sultan'ım. Yasef Nasi Ağa, kıymetli bir insandır ve devletimize de faydası çoktur ama bu işten artık zarar gördüğümüzü düşünüyorum. Devlet-i Âli'nin hazinesi, başka işler için bize lazım. Takdir Sultan'ımandır.”

Benim aynı ortamda bulunmama aldırmadan, açıkça fikrini söylüyor. Selim bir ona, bir bana baktı. Bu ortamda duygusallık değil çıkarlar ön planda ve bunu Sokollu Mehmet çok iyi biliyor.

“Pekâlâ. Bir araştıralım bakalım, niyetleri samimi mi?”

Sultan'ın Fransa'ya karşı yumuşaması işime gelmezdi ama doğrudan ona karşı çıkma imkânım da yok.

Piyale Paşa'yı gördüm, çıkmamı işaret ediyor.

Gracia'nın ölmeden önceki tembihi geldi aklıma. Fransız mallarına el konulması uygulamasının uzun sürmeyeceğini teslim etmiş ve uzatabileceğim kadar uzatmamdan başka yol bulunmadığını söylemişti.

"En az zararla kurtul."

Divan'ın bitmesini bekledim. Epeyce uzun sürse de bitti. Sonunda Sokollu, yorgun olduğunu saklamayan bir yüzle geldi. Yine elinde epeyce harita...

Saygıyla ayağa kalktım. Beni görünce şaşırdı. Gülümsemeye bile gerek duymadan sordu:

"Beni mi bekliyordun Nasi?"

"Evet Paşa Hazretleri... Eğer mahzuru yoksa biraz konuşmak istiyorum."

"Hadi gel bakalım."

Odasına girdik. Ağalar kapıyı arkamızdan kapattılar.

"Otur..." dedi yine yorgun bir sesle. "Anlat bakalım, derdin ne?"

"Mehmet Paşa Hazretleri, biliyorum benden hoşlanmıyorsunuz. Hiç hoşlanmadınız. Ama sevgi gönül işidir. Beni zorla sevmenizi beklemiyorum. Lakin siz akıllı ve mert bir insansınız. Benim de Sultan'ımıza ve dolayısıyla size bağlılığımı bilirsiniz. Buna sığınarak sizden talepte bulunmaya geldim."

Başını salladı.

"Fransa'ya ait gemilerin taşıdığı mallara, alacaklarımıza mahsuben el konulması uygulamasını bitirmek istediğinizi biliyorum. Sultan'ımız da hepimiz gibi sizin aklınıza çok güvendiği için zaten tavsiyenize uyacak görünüyor. Benim talebim, en azından bana biraz daha süre vermeniz. Eğer makul bir süre verirsiniz, bir süre daha alacaklarımıza mahsuben el koyma devam ederse, hiç değilse zararımızın yarısını çıkarabiliriz. Bu da bizim için bir şeydir."

Geriye yaslanıp, beni süzdü.

"Yasef Ağa, o iş bitti..." dedi çok da önemseymiş gibi. "Senin zararını kurtarmak için artık devleti daha fazla zarara uğratmayacağız. Kararın kaldırılması için yeni bir ferman yayınladı Sultan Selim Hazretleri."

İşte bu kadar çabuk olmasını beklemiyordum.

“Gerçekten mi? Ama niye bu kadar hızlı? Yani biraz daha sürer diye bekliyordum...”

“Devlet işlerinde duygusallık olmaz. Kardeşin kardeşe kıydığı bir devlette yaşadığını unutuyorsun...”

“Öyle ama...”

Hızlı davranmış, ben ayrıldıktan sonra fermanı yayınlatmayı başarmıştı.

“Biliyorsunuz, ben de her zaman devletimizin çıkarlarını düşündüm ve bunlar için çabaladım. Biraz süre tanınmasını isterdim doğrusu...”

Biraz önceki yorgun havası kaybolur gibi oldu.

“Senin devletin menfaatini düşünüp düşünmediğin yakında ortaya çıkacak!”

Tuhafıma gitti böyle söylemesi.

“Ne demek istiyorsunuz Paşa Hazretleri? Benimle ilgili bir şüphe-niz mi var ki? Çok şükür, bugüne kadar sadakatimle ilgili bir şüphe bile olmamışken hem de...”

Hafifçe öne doğru eğildi.

“Nasi, herkes bir gün yoldan çıkabilir. Hele de altını çok sevenler. Senin altını çok sevdiğini bilmeyen var mı?”

Artık kızmaya başlıyordum ama karşımdaki imparatorluğun ikinci adamı.

Tut kendini Jozef!

“Böyle bir şüphe olmasını bile kendim için ar sayarım. Katiyen Mehmet Paşa Hazretleri! Şu an beni incittiğinizi bilin.”

“Bırak artık bunları!” dedi kendine biraz daha güvenli. “Elimde, senin bazı işlere karışmış olabileceğine dair bilgiler var. Bunların doğru olup olmadığını kesinleştiremedim ama bak, eğer ki doğru çıkarsa, değil Avrupa’ya, Fizan’a kaçsan elimden kurtuluşun yok! Senin derini yüzdürüp, tuza bastırılmanı bizzat sağlayacağım. Yok, masum-san eğer, bilemem.”

Sonuna doğru sesi daha da yükselmiş, odayı çınlatmıştı.

“Paşa'm, neyi diyorsunuz? Benim bütün işlerim sizin izninizle...”

Rengim sararmış olmalı ama aldırmadı. Hâlâ tehditkârdı ifadesi.

“Tamam! Başka bir mesele yoksa git şimdi.”

“Hayret! Ne söylediklerinizi anladım ne de niye bu kadar öfkeli olduğunuzu...”

“Anlamışsındır. Davud'un mektubu elimde. Sakın bir yere kaçayım deme!”

“Davud! Kim Davud?”

Başka bir şey söylemiyor, yüzü asık, bana bakıyordu. Başka bir şey söylemesine de gerek yoktu zaten. “Seni mahvedeceğim...” demek istediğini anlıyorum.

Ayaklarımın nereye bastığını bilemeden çıktım odasından...

İşyerime ulaştığımda hâlâ sersem haldeydim. Hayatımda hiç işitmediğim bir azar işitmiş, üstelik sebebini de bilmiyor halde...

“Bana bir bardak su verin...”

Getirdiler.

Kâtibimi çağırdım. Koştu geldi.

“Davud diye birini tanıyor musun?”

Bir an düşündü.

“Davud mu? Don Nasi, bildiğim tek Davud, bizim David olsa gerek. Hekim olan.”

Hatırladım. Genç ve başarılı bir hekimdi. Bir süre önce müessesemizde işe başlatmıştık. Kimi zaman aile hekimliğimizi de yapıyordu.

“Nerede o? Çağır bakalım bana şunu bir...”

Sanki daha önce söyleyecekmiş de yeni hatırlamış gibi yaptı.

“Ben de size onu diyecektim. Birkaç gündür işe gelmiyor. Evine baktırdım ama bulamadık. Sırta kadem basmış gibi. İsterseniz yeniden evine birini göndereyim. Belki kendisi yoksa da komşuları...”

“Olur. Sen de bir kâğıt kalem al, gel. Mektup yazacağız.”

O gidip dönünceye kadar olan biteni düşünmeye çalıştım. Sokollu’nun neyi kastettiğini, benimle ilgili şüphenin ne olduğunu... Hatırladığım bir şey yoktu. Yanlış bir şey yapmadığımı biliyorum. Sadakatsizlik bir yana Selim’e zarar verecek bir şeyden haberim olsa, en önce ben önlerim. O halde bu durum ne? Piyale Paşa ile görüşmediğime pişman oldum. Sokollu’nun aksine, Piyale Paşa bana daha sıcaktı her zaman. Belki o bir şeyler biliyordu.

Elinde kâğıt, divit ve mürekkep, geldi yeniden kâtip.

“Evine birini yolladım...” dedi otururken.

Diviti mürekkebe batırıp, bekledi.

Ben söyledim, o yazdı. Sonra mürekkep dağılmasın diye toz dök-tü. Kuruduğuna ikna olunca mühürlenmek üzere bana uzattı.

Balmumunu döküp, mührümüzü bastım. Hollanda'daki Kalvi-nistlere, kendilerine destek olduğumuzu, Osmanlı Sarayı'nın da yan-larında olduğunu söylüyor, engizisyonun zararlarını anlatıyordum. Onlar İspanya esaretinden kurtulmak, ben İspanya'ya karşı onları ayaklandırmak derdindeyim. Katolik İspanya ülkelerini işgal etmişti ve Protestan olan nüfus, buna karşı dayanak arıyor, Osmanlı'dan baş-kasının yardım etmesi zor görünüyordu.

“David'i bulamıyorlar Don Nasi.”

“Nasıl bulamıyorlar?”

“Hiçbir yerde yok. İş bırakmış, evinden de taşınmış herhalde. Birkaç gündür gören olmamış.”

“Ne garip! Sebep... Bana niye haber vermemiş?”

“Bilmiyorum Don Nasi.”

“Hemen bulun şunu neredeyse! Yılan deliğinde bile olsa bulun!”

Gençti, yetenekliydi. Galata civarına gelip yerleşenlerdendi. Onu müessesemiz için çok faydalı olacağını düşünerek işe almıştım. Bir yandan “Bir Yahudi'ye borç ödemek şeriatımıza göre mümkün değil” diyen Fransa'yı elimden geçirirken, şimdi de kafamı allak bullak eden bir başka mesele çıkmıştı: David.

David'in Sokollu ile ne ilgisi olabilir?

Gracia Hala hayatta olsaydı, neler olup bittiğiyle ilgili olarak otu-rup onunla konuşabilirdim ve muhtemelen bana hiç aklıma gelme-yen şeyleri söyleyip, önümü daha iyi görebilmemi sağlardı. Moşe Ha-mon hayatta olsaydı hiç değilse, Saray'da ne döndüğüne ilişkin bir ipucuna sahip olabilirdim. Fakat artık ikisi de yok.

Reyna ile konuşmaya çalışıyordum bazen iş konularını ama onun da ilgisi yoktu. Geriye, kala kala bir Samuel kalıyordu.

“David’i bulamıyorlar!” dedim. “Senin bir fikrin var mı?”

Var gibiydi ama ilk anda söylemeye yanaşmadı.

“Bir şey mi biliyorsun?”

“Boş yere aramasınlar. Muhtemelen Fransız Sefareti’ndedir.”

Bugün şaşırma günümdeyim. Anlaşılan yaşayacağım şoklar bitmeyecek.

“Neden?”

“Bilmem ama içimden bir ses öyle söylüyor.”

“Sen bir şeyler biliyorsun...”

“Sezgi sadece...”

“Sezgi mi?” Ben sezgilerimi artık kullanamıyorum. “Samuel, Sokollu Mehmet bugün bana tehditkâr bazı sözler etti. Beni bir şeyin içinde sanıyor ve anladığım kadarıyla David de bu işin içinde. Sezgilerini konuşmakla vakit geçirmeyelim. Ne biliyorsan anlat!”

Sesim istediğimden daha sert çıkmıştı.

“Sen Nakşa Dükü olduktan sonra adalarda yaşayan Venediklilerin bir kısmı İstanbul’a gelip Galata civarına yerleşti biliyorsun. Sayıları da o kadar arttı ki sonunda Kadı, Galata’ya göçü yasaklamak zorunda kaldı. İşte David, bu bölgede yaşıyor. Nasıl olduysa yasağı deldi. Ayrıca seni bir kaşık suda boğmaya hazır olan Büyükelçi...”

Ben tamamladım:

“Grandchamp!”

“Evet. İşte o Fransız Büyükelçi, senin hekimle yakından ilgileniyor.”

“Allahım! Samuel, ne oluyor? Bir oyun dönüyor...”

“Öyle görünüyor.”

Birden yerimde duramaz oldum.

“Hemen gitmeliyim! Sen şu David’i buldurmaya çalış. Bulursan bana haber yolla.”

“Daha yeni gelmedin mi saraydan? Yeniden kabul ederler mi seni?”

“Hayır, Yeni Saray’a gitmiyorum. Sinagoga gidiyorum. Haham, onun nerede yaşadığını biliyordur.”

Hızla hazırlanıp çıktım.

*

İki gün sonra bu defa Selim çağırttığı için yine saraydaydım. Bu defa vezirleri yoktu.

“Beni emretmişsiniz Sultan’ım..”

“Gel. Otur şöyle.”

Geçip oturdum.

“Önemli bir mesele var herhalde Sultan Hazretleri. Emriniz nedir?”

“Nasi, bize ihanet etmişsin! Kandırıp, tuzağa düşürmüşsün. Hem de beni! Osmanlı Sultanı Selim’i!”

Bir an dilim damağım kurudu. Kulaklarım doğru mu duyuyor?

Tiberya'da büyük ümitlerle başladığımız iş, eski heyecanını kaybetmişti. Özellikle de Gracia Hala'nın vefatıyla proje en büyük destekçisini kaybetmiş, doğrusu Nakşa Adaları varken ben de kimsenin gelmek istemediği Tiberya'ya boşuna masraf etmekten usanmıştım. Nakşa'da adeta bir devlet gibi davranmamıza göz yumuluyor, bizzat Selim, Venediklilerin tacizlerine karşı bizi koruyordu.

Avrupa'dan gelmek isteyen Marranları artık Tiberya'ya değil, Nakşa'ya davet ediyordum. Tam işler iyi gidiyor derken, donanmanın bir bölümünün Sumatra'ya yollanması, bir yandan da hazine kaynaklarının Don-Volga Kanalı için harcanıyor olması, asıl istediğim yer olan Kıbrıs konusunda umutsuzluğa düşmeme neden oldu.

Tüm bunların üstüne Selim'in beni çağırıp suçlaması, tuz biber ekti.

"Tövbe hâşâ Sultan Selim Hazretleri! Mümkün değil. Ben size yalan söyleyeceğim, kandırıp tuzağa düşüreceğim! Bırakın böyle bir şeye girişmeyi, aklımdan geçirmeyi günah sayarım. Siz benim velinimetimsiniz. Her şeyimizi sizin yolunuza feda etmeye hazır olduğumuzu bilirsiniz."

Bir yandan da şimşek hızıyla düşünmeye, Selim'i ne yaparak kızdırmış olduğumu anlamaya çalışıyorum. Hatırladığım kadarıyla böyle bir şey yok ama Sokollu'nun tehditleri var.

Ayağa kalkıp, arkasını döndü. Kollarını arkasında birleştirdi.

"Seninle ilgili suçlama çok ağır Yasef Nasi! Sanırım sana ağır bir ceza uygulamak gerekecek!"

Bir an tuhaf oldum. Suçum ağır olsa bile yargılanmadan ceza verilmez. En azından bunu biliyorum ama geçmişte Süleyman'ın anında cezayı kestiği paşalar da oldu.

"Hünkâr'ım, en azından suçumu deseydiniz."

Bana döndü. Baktım ki gülüyor.

Gülsem mi ağlasam mı? Saniyeler içinde aklımdan gelip geçen binlerce duygu. Sanki öldüm öldüm dirildim.

"Biliyorum, biliyorum... Hadi rahat ol bakalım Frenk Beyi."

"Sultan Hazretleri şaka mı yaptınız? Latife miydi?"

"Yok. Seninle ilgili ciddi suçlama var."

Yeniden sersemledim.

"Nasıl? Nedir? Kim? Yoksa Sokollu Paşa..."

"Hayır hayır. O değil. Grandchamp denilen Frenk."

"Sultan'ım beni meraktan öldürmeden lütfen söyleyin. Suçum neymiş?"

Gelip yanıma oturdu. Hâlâ gülümsüyor. Belli ki beni korkutmak onu eğlendirmiş.

"Nasi, bu Grandchamp, eskiden senin yanında çalışan bir hekim bulmuş: David... David senin Fransa'dan alacaklarıyla ilgili evrakta oynama yaptığını, iki ülkeyi düşman ettiğini, benim düşmanlarımla yazışmalar yaptığını, İspanya lehine casusluk yaptığını iddia eder. Bunları Mehmet Paşa'ya bizzat kendisi ulaştırdı."

Şoktan şoka giriyordum.

"Hiçbiri doğru değil! İftira!"

Gülümsedi.

"Maximilian'la mektuplaşmıyor musun?"

"Sultan'ım, bahsettim size. Biz onunla aynı okulda okuduk. Geçmişte bize yardımları oldu ama zaten benim Avrupa'da tanımadığım kral, prens çok azdır."

"E, bunlar benim düşmanlarım işte!"

İçimden ılık ılık bir şeyler akıyor, kendimi bitmiş hissediyordum.

Bunca insanı tanımam zaten Selim'in ilgisini çekmişti geçmişte. Bugün ise suç olarak karşıma çıkıyor.

"Bunlarla sizin aleyhinize olacak hiçbir işim olmadı Selim Hazretleri."

Güldü.

"Biliyorum Nasi. Biliyorum..."

"Biliyor musunuz?"

"Elbette! Ama işte, belli ki elçi seni gözden düşürmeye kararlı. Ama konuyu tetkik ettirdim. Senin bir suçuna rastlayamadık."

İçimden, "Benimle ilgili araştırma mı yaptırmış!" diye düşündüm. Son dönemde çevremde olan biten hiçbir şeyden haberim olmadı anlaşılan. Rahat bir nefes alırken konuştum:

"Sağ olun Sultan'ım. Lakin korkuttunuz beni. Ömrümden ömür gitti deminden beri..."

"E, hep övecek değiliz ya seni. Biraz da korkutalım değil mi?"

Sessiz kaldım. Grandchamp'ın beni sevmediği, düşman olduğu sır değildi. Devletlerinden yüklü alacağım bir yana, onlar benimle uğraştıkça ben Saray'ın daha çok gözüne girmiştım. Bu da adamı daha çok kızdırmıştı. Fakat Sokollu'nun onun iftirasını ciddiye alması moral bozucu hatta gelecek adına endişe verici.

"Ben size yaşadığım sürece sadık oldum Sultan'ım. Hiçbir zaman ihanet içinde olmadım, olmayacağım. Bilin ki ihanet ettiğimi söyleyen olursa bir gün, tamamen iftiradır."

"Biliyorum. Zaten bu sebepten ciddiye almadım. Ama bu işi burada bırakmaman lazım!"

Neyi kastediyordu?

"Şikâyetçi isen bu defa David denilen herifi soruşturacağız."

"Elbette. Şikâyetçiyim Sultan'ım. Ya iddiasını ispat eder ya da cezası neyse çeker. Peki Büyükelçi, onunla ilgili ne yapacaksınız?"

"Fransa ile ilişkileri iyileştiriyoruz Nasi. Sokollu bu iş için uğraşıyor. Böyle bir dönemde elçiye bir şey yapılması doğru olmaz."

Benim bulamadığım David meğerse Fransız Elçiliği'nde tercüman olarak çalışmaya başlamış. Herkesin gaflete düştüğü bir dönem oluyor demek ki...

Selim'in talimatıyla bu defa Sokollu Mehmet Paşa, David'den iddialarını ispatlamasını istedi. Elbette bunu ispatlamasının imkânı yoktu. Kısa süre sonra da David'in Rodos'a suçlu bulunup sürüldüğünü duydum ama Büyükelçi yine rahattı. Benim İspanya lehine casusluk yaptığımı iddia edecek kadar ileri gitmiş ama hiçbir ceza almadan kurtulmuştu. En zoruma giden konulardan biri de David'in bir Musevi olması. Ben hayatımı dindaşlarımı rahat ettirebilmek için harcarken, en ağır darbeyi yine onlardan biri vurmaya kalktı! Rodos'a da gitse, peşini bırakmaya niyetim yok. Oradaki cemaatin önderleriyle yazıştım ve durumu anlattım. Haham efendinin David'i aforoz etmesini talep ettim. Nedense, kabahatli olduğunu kabul ettiler ama aforoz etmeye yanaşmadılar.

Bir anlık gaflet bana neredeyse çok pahalıya mal oluyordu. Sigismund'un tahtı kaybetmesiyle Lehistan'da uğradığım zarar yetmez gibi, iftiralar tutmuş olsa özgürlüğümü belki de canımı kaybedecektim.

Selim, Charles'la anlaşmayı tercih etti ve hem gemilere el konulmasına son verildi hem de kapitülasyonlar yenilendiği için Fransa kârlı çıktı. Bu olayda benim tek kârım ise yine Selim'in akıl dolu bir hamlesiydi. Selim, imzalanan anlaşmayı İbranice olarak, bana hazırlattı.

Belvedere Sarayı'nda bir matbaa kurma niyetim ezelden beri vardı. Şehirde matbaacılık gelişmiş, önemli Musevi isimler kitap basıp, özellikle dini nitelikte ihtiyaç duyulan kitapları, tıp ve müzik notalarını içeren kitapları çoğaltmışlardı. Hattatlar işsiz kalmasın diye Arapça alfabe ile kitap basmak yasak. İlk dönemlerde basılan kitapların çoğunun, biz gelmeden çok önce 1541 yılında İstanbul'u yakıp kül eden büyük bir yangında yok olduğunu duymuştuk. Artık kitap da basıyor, mümkün merteye az sayıda da olsa kitap çoğaltıyorduk.

Selim'in Konya'dayken okuduğu şiiri hiç unutmamıştım. Celaleddin Rumi'nin şiirlerinden bastım ama kimse farkında olmasın diye el altında birkaç tane bulundurmak için. Daha fazla değil.

Kendimi oyalamaya çalışıyorum ama ne mümkün! Aklımda fikrimde tek bir konu var:

Kıbrıs...

Bazen kendi kendime, "Sakin ol..." diyorum. "Kıbrıs nasıl olsa fethedilecek. Selim'in sözü var. Sabır..." Ama sabretmek birkaç gün sürüyor, sonra yine Kıbrıs aklımdaki yegâne konu oluyor.

Sokollu Mehmet Paşa, Kıbrıs'ın fethedilmesine karşı. Bunu kimi zaman açıkça kimi zaman da üstü kapalı ifade ediyor.

"Sultan'ım, Kıbrıs'ı alırsak, karşımızda yeni bir Hristiyan ittifakı oluşur."

En önemli savunması bu ama tam da bu sırada işimize çok yarayacak bir gelişme oldu. Venedik'te büyük bir patlama oldu ve tersane cephaneliği havaya uçtu. Venedik donanmasının büyük zarar gördüğü yönünde bilgiler geliyordu. Hemen Selim'e ilettim.

Gelen bilgileri inceledi ve memnun oldu. Akdeniz'deki en büyük rakibimizin donanması neredeyse tümüyle imha olmuş gibiydi.

"Sultan'ım, gün bugündür. Artık Kıbrıs'a fethetmenize engel olmazlar! Kıbrıs Fatihisi olarak anılacaksınız inşallah."

Mehmet Paşa yine karşı çıktı:

“Sultan’ım, Haçlı birliğine sebep oluruz. Endişem budur. Üstelik İspanyol ve Almanlarla mücadele içindeyiz.”

“Sen ne diyorsun Piyale Paşa?”

Piyale Paşa da zaferler istiyor:

“Siz nasıl emrederseniz, donanma hazır Sultan’ım.”

Sokollu, kartlarını biraz daha açık oynamaya karar verdi:

“Sultan’ım, Yasef Paşa akılcı düşünemiyor şu anda. Henüz gerçek zararın ne olduğunu bilmediğimiz bu patlama konusunda kendisinin akrabası olan Avram Benveniste’nin yakalanıp, tutuklandığını öğrendik. Fakat gerçekten donanmaları imha oldu mu yoksa küçük bir zararla mı kurtuldular, öğrenemedik. Ayrıca İstanbul’daki Venedik temsilcisi, Yasef Nasi Ağa’nın Kıbrıs’taki dindaşlarını kışkırtıp, isyanlar çıkardığı yönünde şikâyetler ilettiler. Kıbrıs’a saldırırsak, Venedik’in kendisi olmasa bile Haçlı zihniyeti birleşip karşımıza çıkmak için bir fırsat bulacak.”

Sokollu ne derse desin, Selim’in artık babası ve dedeleri gibi toprak kazanma hırsına nihayet kavuştuğunu görebiliyordum.

“Diyelim mi öyle Paşa, Sakız Adası’nı aldığımız gibi kolayca Kıbrıs’ı da alırsak ne zararımız olur? Piyale Paşa, sen alımtın Sakız’ı değil mi?”

“Doğrudur Sultan’ım. Sultan Süleyman Hazretleri’nin emriyle...”

Diğer paşalar susmuş, ucunun nereye varacağı belli olmayan bu tartışmada taraf olmamak için sadece dinliyor. Hem Piyale Paşa hem de kardeşi Lala Mustafa Paşa’nın istekli olduğunu, benimle aynı tarafta olduğunu biliyorum.

Selim sonunda fikrini söyledi:

“Lala Mustafa Paşa kara birliklerinin komutanı olsun. Donanmayı Müezzinzade Ali Paşa idare etsin. Lakin Ali Paşa donanma konusunda uzman değildir.” Dönüp Ali Paşa’ya baktı. “Öyle değil mi Paşa?”

“Öyle Sultan’ım.”

“Piyale Paşa da senin yardımcın olarak yanında yer alsın.”

Sevinçten uçuyordum. Ellerimi çırpıp, sevinçten havalara zıplamak geldi içimden ama tuttum kendimi. Selim'in huzurunda olmayacak bir hareket yapmak yakışık almaz. Divan'dan çıkarken, içimden seslendim:

“Venedik! Hesaplaşma vakti geldi!”

Adanın nüfusu yüz altmış bin kadardı. Ticaret yolları üzerindeydi. Toprakları bereketli, güvenlik açısından Osmanlı'nın elinde olması gerekliydi. Venedik'in elindeki adanın korsan yatağı olduğu biliniyor, özellikle Kıbrıs üzerinden hacca giden Müslümanların şikâyetleri bitmiyordu. Akdeniz'de kesin hâkimiyet için Kıbrıs'ın alınması şarttı.

Piyale Paşa bir şaşırtmaca olarak önce Tenos Adası'na saldırdı. Asıl hedef olan Kıbrıs'a saldırı ise mayıs ayında başladı. Hıristiyan takvimiyle 1570 yılına gelmiştik ve artık nihayet en büyük hayalim gerçekleşiyor.

Keşke Gracia Hala hayatta olsaydı!

Hiçbir zaman bu hayalimin gerçekleşeceğine inanmamıştı. Hayatta olup görmesini çok isterdim ama daha büyük bir amacı vardı bu hayali kurmamın: Kendimize ait bir ülke... Tiberya'da, Nakşa'da olmayan şeyin burada artık gerçekleşeceğine inanıyorum.

Venedik, topraklarına girmemi ömür boyu yasaklamıştı. Hem de bize küçük bir ada vermeyi reddeden Meclis'in kararıyla. Ölü ya da diri, bizi yakalayacak olanlara ödülleri vaat edilmişti. Venedik'in bir numaralı düşmanıydık Nasi ailesi olarak ama hesaplayamadıkları şey, Sultan Selim'e bu kadar yakın olabileceğimizdi. Yine bizi bahane ederek Kıbrıs'taki Musevileri adadan kovmuşlardı.

Sultan'ın hediyesi bir haneden arması da gelince, artık Kıbrıs'ın fethinden sonra olacıklara ilişkin umutlarım çok arttı.

Kıbrıs Kralı olacağım.

Kıbrıs'ın fethi için kesenin ağzını açmıştım. Kaynaklarımızı seferber ediyor, her gün Belvedere Sarayı'nda Kıbrıs'la ilgili havadisleri evdekilere anlatıyordum. Ömrümü harcadığım planım artık son aşamaya geldi. Marranlara can güvenliği sağlayan bir adaya kavuşmak üzereyiz...

Lefkoşa'nın teslim alındığı haberi geldiğinde evde bayram ettik. Reyna coşmuş, "Kral Nasi!" diye çığlıklar atıyordu. "Kraliçe olacağım La Chica!"

"Ben de asaletmeap!

Samuel ise gülümseyerek izliyordu.

"Dilerim fazla kayıp vermeden fethedilir tüm ada..." dedi. "Hem can kaybı hem de maddi kayıp."

Reyna:

"Sırada neresi var?"

"Magosa! Orası da yakında düşecektir."

Oysa bir türlü Magosa'nın düştüğüne ilişkin bir haber gelmiyordu. Venedik Valisi Mark Antonio Bragadin çok iyi savunma yönetiyor, yüksek surları aşip kaleyi almak bir türlü mümkün olmuyor. Her şey başlangıçta iyi giderken, önce Magosa sorun oldu ardından da Lala Mustafa Paşa'nın oğlunun şahadet haberi geldi.

Magosa denizden kuşatılmış ama karadan destek alınmasına engel olunamamıştı. İlk günlerdeki heyecan kayboldu. Neredeyse her gün yeni bir haber var mı diye bekler olduk.

Bir yıla yakın bir süre böyle devam etti. Ancak ondan sonra teslim olmayı kabullendiler. "Gemilerle adadan ayrılmamıza izin verilecek. Canımıza dokunulmayacak."

Fakat teslim olma sonrasında yaşananları duyduğumda, kulaklarım inanmadım.

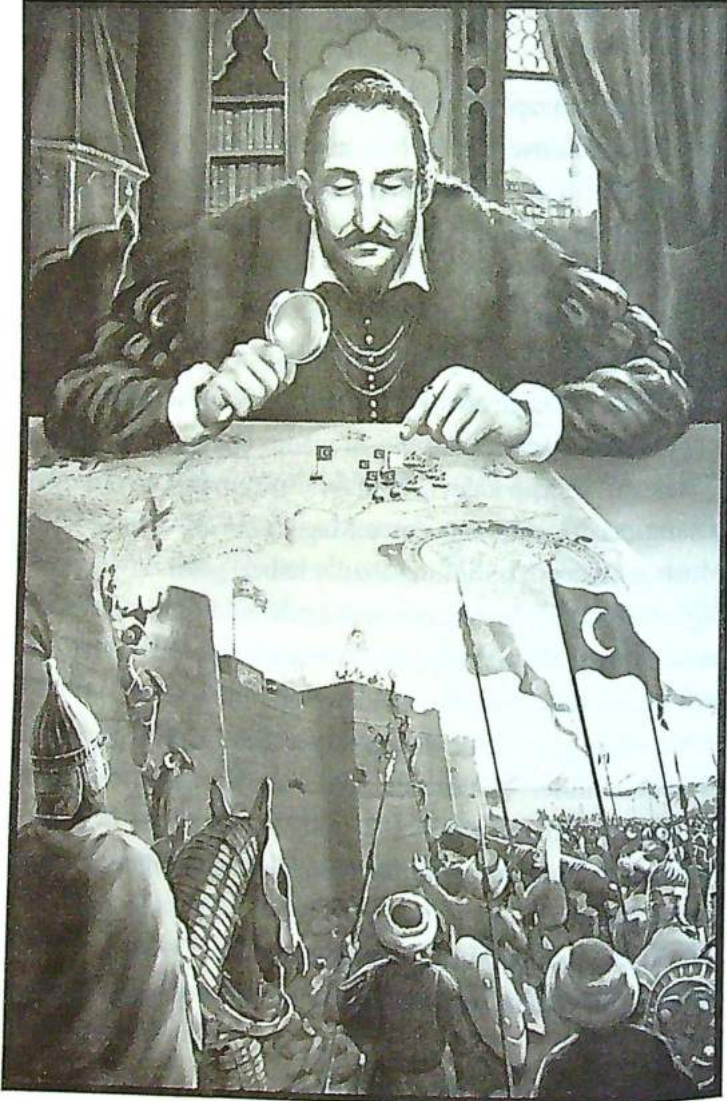
"Lala Kara Mustafa Paşa çıldırmış olmalı!"

Aile yine pür dikkat, yeni haberler gelince heyecan yeniden artmış.

Reyna:

"Ne oldu Jozef? Kötü haber mi yoksa?"

“Hayır. Vali Bragadin teslim oldu ama daha önce alınan esirlere işkence ettiği için Lala Kara Mustafa Paşa da onun canını yakmak istedi. Hem valinin komutanlarını gözünün önünde kılıçtan geçirtmiş hem de Bragadin’in derisini yüzdürüp, içini samanla doldurmuş.”

“Aman Allahım! Ne için?”

“İstanbul’a göndermek için...”

Geçmişte yakınlarımızdan, dindaşlarımızdan işkencenin her tür-lüsünü görenler olmuştu ama yine de kötü muamele ve böyle saçma davranışları onaylamıyorduk. Sessizlik oldu.

Samuel’in İstanbul’a gelen saman dolu cesetten haberi vardı. Aklında ise başka bir konu:

“E, Kıbrıs tamamen fethedildiğine göre, artık kral oluyor musun?”

Bir yıldır konuşa konuşa artık heyecanı kaçmış bir konu ama vakti geldi.

“Umarım! Herhalde artık Selim beni çağırır ve yeni görevi verir.”

Bir yılın sonunda Kıbrıs alınmış ve kral olmamın vakti gelmişti ama zayıat büyük, masraf çoktu. Üstüne bir de Lala Mustafa Paşa’nın yaptıkları eklenince, Kıbrıs fethedildi diye sevinenlerin heyecanı kur-saklarında kalmıştı.

“Bu işler, senin durumunu da etkiler Jozef!”

Kabul etmesi hoş değil ama gerçeği söylüyor. İtiraz ettim:

“Etkilemesine izin vermeyeceğim. Sultan’a biraz süre vermeli. Kıbrıs konusunda söylenip duranlar biraz yatıştıktan sonra görevi bana verecektir.”

Samuel’in yüzü duvar gibi ifadesiz. Sanki içinden geçenleri sakla-mak istiyor gibi. Sordum:

“İnanmıyor musun?”

“Jozef, sen benim ağabeyimsin. Senin bunu kendin için istemedi-ğini de biliyorum ama hayaller başka, gerçekler başka. Olabileceklerin hayalini kurmak daha iyi... Şu ortamda her şey zor... Selim eski Selim değil, Kıbrıs eski Kıbrıs değil. Hatta Sokollu da eski Sokollu değil.”

La Chica noktayı koydu:

“İçimi kararttınız! Bir yıldır bekliyoruz. Biraz daha bekleyelim o halde. Eğer Jozef kral olursa şenlik yapıp kutlarız. Olmazsa yeni bir adayı gözümüze kestiririz! Değil mi Jozef?”

Gülümsedim.

Çocukluğumdan, öksüz ve yetim bir Musevi çocuğu olduğum günlerden bugüne kadar olan biteni bir bir hatırlamaya ve geldiğimiz noktaya bakmaya çalıştım.

Hayal miydi?

Bir zamanlar evet. Ama ortada artık hayal olmayan bir şey vardı:

Venedik, Kıbrıs'ı kaybetti.

Bir başka gerçek de Selim'in bu konuda bana verilmiş vaadiydi.

Sessizce bekliyor, Sultan Selim'in beni çağırması ve o sözleri söylemesi için sabırsızlanıyordum ama bir türlü beklediğim davet gelmiyordu. Bu gecikmeyi durumun hassasiyetine bağlıyorum. Verilen kayıp büyük, elde edilen sonuç çok da memnun edici değil.

Şimdilik ertelenmiştir...

Sonunda bir davet geldi. Hazırlandım ve ayaklarım yere basmıyor gibi gittim.

Divan toplanmış hatta Ebussuud Efendi bile orada. Sultan'ı bekliyorduk. Belli ki herkesin aklında bir başka konu var. Herkes düşünceli.

Selim geldiğinde saygılı bir şekilde selamladık.

Beni fark etti.

“Konuşacağımız çok mesele var ama önce Kıbrıs'tan başlayalım...” dedi.

Sessizlik... Yüreğim öyle atıyor ki dışarıdan duyulacak.

“Adayı aldık ama yapılacak çok iş var. Alırken ettiğimiz onca masraf ve verdiğimiz insan kaybı yetmez gibi tümüyle yeniden elden geçirilmesi şart. Mehmet Paşa...”

“Buyurun Sultan'ım.”

“Kıbrıs'ın sorumluluğunu sana verdim.”

Bir anda ayağımın altındaki yer sarsılıyor gibi oldu.

Ne demek istiyor?

Düşmemek için dua ediyor, kendimi zorluyorum. O anda sanki herkes bana bakıyor gibi geldi ama Sokollu'ya bakıyorlar.

“Emriniz başım üstüne Sultan'ım.”

“Gereken ne ise yaparsın. Ebussuud Efendi...”

“Buyurun Sultan'ım.”

“Mademki kendisi teslim olmadı, fethederek aldık, o halde Kıbrıs'ın en büyük ibadethanesini camiye dönüştürmede, şeri olarak bir engelimiz kalmadı.”

“Doğrudur Sultan'ım. Teslim olan yerde ibadethanelere ilişilmez ama fethedilen yerdeki en büyük ibadethane, camiye dönüştürülür.”

“O halde bu işi de sana verdim. St. Sophia Katedrali'ni tez zamanda camiye çevir.”

“Başım üstüne.”

Sokollu yeniden söz aldı:

“Sultan'ım, camiye yapsak bile gidecek cemaati bulmamız lazım önce. Adadaki en önemli mesele, nüfus meselesi... Uygun görürseniz, Anadolu'dan beş yüz aile tespit edeyim, evi tarlası olmayan, fakir olan. Onları oraya taşıyalım. Böylece Müslüman nüfus olur.”

“Uygundur.”

Bir an göz göze geldik. Ayakta durmakta zorlanıyorum ama neyse ki bunu benden başka anlayan yok.

“Adaya beş yüz de Yahudi yerleştirilip çalıştırılsın.”

“Emriniz başım üstüne Sultan'ım.”

“Gerekirse bu mevzuda Yasef Nasi'den de yardım alırsın Mehmet Paşa. Kıbrıs meselesi tamam ise diğer mevzua geçelim...”

Saygılı bir selam verip çıktım. Divan toplantısını terk etmem için izin verdi mi vermedi mi onu bile bilmiyorum.

Öyle yıkılmış, öyle üzgündüm ki bastığım yeri görmüyorum. Selim zaten Edirne'de, babasının yaptırdığı Süleymaniye'den daha büyük bir cami yaptırmak için emir vermiş, Koca Sinan'ı yollamıştı. Burnundan kıl aldırmayan Koca Sinan Ağa, iki yıldır bu yeni

camiyi yapmaya uğraşıyordu. Neden yeni bir camiye daha ihtiyacı olsun? Eğer bir ibadethane olacaksa Kıbrıs'ta, bunun sinagog olması gerekmez miydi? Bana söz verdiği yeri, Sokollu Mehmet Paşa'nın emrine verdi...

Neden?

Dona Gracia'yı yeniden kaybetmiş kadar üzgünüm. Elim kolum kırık...

Belvedere Sarayı'nda sanki matem havası. Beni konuşturmaya, rahatlatmaya çalışmaları boşuna. Ümitlerini kesip yatmaya gittiler.

Herkes uykudayken bir başıma öylece kalmıştım büyük salonda, eskiden Dona Gracia'nın oturduğu koltukta oturup, dışarıyı seyrettiği yerde.

Kıbrıs Kralı olamayacağım!

Ağlasam belki rahatlardım ama ne mümkün! Tamamen tıkanmıştım. Beynimde anlamsız, bağlantısız cümleler peş peşe. Tekrarladığım tek şey:

“Kıbrıs'ı bize vermeyecekler.”

Şimdi nasıl uyuyacağım? Ya yine aynı rüyayı görmeye başlasam?... Yüzümün alazlandığını hissediyorum.

“Her şey bitti mi? Bundan sonra ne olacak?”

Kıbrıs fethedilmiş, zorlu bir süreç de olsa tamamlanmıştı ama Mehmet Paşa haklı çıktı. Tahmin ettiği gibi daha Kıbrıs kuşatması sürerken, Hristiyan dünyasının Osmanlı korkusu yeniden canlanmıştı. Sürekli görüşmeler yapılıyor, ittifaklar kuruluyordu. Bir yandan yeni bir savaş için kaynak toplanıyor, bir yandan dini duygular coşturulmaya çalışılıyordu.

Papa Pius,* İspanya, Napoli, Sicilya, Venedik, Toscana, Savoie ve Urbino'dan ortak bir donanma oluşturmuş, St. John Şövalyeleri'nin de desteğini almıştı. Durumu haber alan Sokollu, Müezzinzade Ali Paşa'ya hemen haberciler gönderdi. Yapılacak en iyi şeyin, çatışmaya girmemek ve heyecanın dağılmasını beklemek olduğu biliniyordu ama Müezzinzade önerileri reddetti.

Hristiyan donanması İspanya'nın elindeki Napoli Limanı'na ulaşıp Avusturyalı Don Juan'a teslim edildiğinde, Magosa düşmüştü bile. Kıbrıs'a gitmenin anlamı kalmayınca hedef değişmiş, İnebahtı'da bulunan Osmanlı donanması sıkıştırılmıştı.

Detaylar sonradan ortaya çıkıyordu. Uluç Ali Paşa, Patras Körfezi'nde dar bir geçidi daha da daraltıp, savaştan saklanmayı önermiş ancak Kaptanıderya'ya teklifini kabul ettirememişti. Denizcilikten fazla anlamadığı bizzat Selim tarafından dile getirilen Kaptanıderya, yiğitlik taslarken donanmanın imhasına yol açmıştı.

Tarihin gördüğü en kanlı ve şiddetli deniz savaşlarından birinin yaşandığı yönünde bilgiler geliyordu. Sonuç Osmanlı için çok ağır bir fatura ortaya çıkarmıştı. Donanmanın kalan kısmı yok edilmiş,

* 5. Pius.

ilk kez bu büyüklükte bir yenilgi alınmıştı. Daha önce Osmanlı'nın yenilmez olduğuna ilişkin inancın sonuydu bu durum.

Sokollu, tecrübesini konuşturdu ve bu yenilgiyi olabilecek en hafifletici şekilde savundu Venedik'e:

"Siz İnebahtı'da benim sakalımı kestiniz ben ise Kıbrıs'ı alarak sizin kolunuzu kestim! Kol yeniden çıkmaz ama sakal daha gür çıkar!"

Sonrasında hızlı bir şekilde donanma yeniden inşa edilirken, Sokollu'nun en az Haçlılar kadar nefret ettiği biri varsa, o da bendim. Yüzümü görmeye bile dayanamıyordu muhtemelen ama yine de kıbarlığını bozmuyordu. Tenos hariç Ege'deki adaları Nakşa Dukalığı'na bağlayan ferman da beni sevindirmede.

Kıbrıs ya da hiç!

"Senin yüzünden demek, sana kızmak istiyorum!" dedi Sokollu. "Ama neye yarar? Sonuçta sen önerdin, bizler, koskoca adamlar da istişare edip kabul ettik. En az senin kadar biz de suçluyuz. Tüm paşalar, Divan'da kimler varsa..."

Mütevazı davranıyordu. O her zaman karşı çıkmıştı ama yenilginin sorumluluğunu bölüşmekten de kaçmıyordu.

"Mehmet Paşa Hazretleri, Kıbrıs artık Osmanlı toprağı... Bu bile bunca masrafa ve kayba değer. Siz de böyle düşünmüyor musunuz?"

"Bakalım... Göreceğiz öyle miymiş?"

Sayısı elli bini bulduğu söylenen şehit vermiştik. Bir yıllık savaşın ve sıfırdan yeniden kurulması gereken donanmanın masrafı da cabası.

Sokollu mu buna sebep oldu, yoksa Kıbrıs konusunda beni suçladığı için mi böyle oldu bilmiyorum fakat Sultan Selim'le görüşmem artık zor oluyor. Gözlerinde eskiden bana yönelik olan güveni göremiyor, yakınlığı hissedemiyorum.

Sadece Kıbrıs'ı değil, Selim'i de kaybettim...

Eskisi gibi saraya çağrılmaz, fikirlerime danışılmaz oldu. Samuel’le kafa kafaya verip, ne yapabileceğimizi konuşuyorduk:

“Jozef, durumu kabullenmek daha iyidir...” dedi her zamanki gerçekçiliğiyle. “Sen, dindaşlarımız için bir hayal kurdun ve gerçekleştirmeye çalıştın. Kıbrıs kolayca ve sessiz sedasız alınsaydı, belki sana tahsis edilmesi de sorun olmazdı. Ancak Osmanlı-Haçlı savaşı çıkarması bir yana, o kadar çok kayıp verildi ki diğer bütün işler aksadı. Devleti sarstı. Bu ortamda zaten Kıbrıs Kralı ilan edilseydin emin ol olaylar bitmek bilmezdi. Hem, Kıbrıs olmadıysa elimizdekini koruyalım bari. Tiberya ve Nakşa dükü olduğunu unutma. Ölene kadar da öyle kalacaksın. Bu konuda ferman var. Onlara harca elimizdeki imkânları.”

Haklıydı. Eğer sahip çıkmazsak elimizden oralar da gidecek.

“Nakşa’da fırsatçılar türedi. İkide bir isyan çıkarıyorlar. Tiberya’ya kimse gitmiyor. En fazla cenazesini gönderen oluyor, o kadar.”

“En azından duvarları sağlama alındı ve Yasef Ben Ardut gibi bir âlim gönderildi. Bu bile bir şeydir. Zamanla kalan işler de tamamlanır..”

Bilmiyorduk elbette, Tiberya’nın da fiyasko olacağını...

Sokollu, Avrupa'da gerçek rakibin İspanya olduğunu anlamıştı başından itibaren fakat yöntem konusunda yanılıyordu. Zorla Hristiyanlaştırılan Moriskolara ulaşmak, onları isyana teşvik ederek İspanya'yı içeriden yıpratmak hedefinin peşinden gidiyordu. Oysa ben biliyorum. İspanya Katolik bir ülke ve Katolik Hristiyan âleminin desteğini her zaman alacak, her zaman Müslümanlara husumet besleyecek. Katolik İspanya yıpratılmak isteniyorsa, bu artık Hristiyanlaştırılmış az sayıda Müslüman'ı isyan ettirerek değil, Protestanlara destek verilerek yapılabilir. Hollanda'da İspanyollara karşı isyan çıkarılmasını desteklerken bunu görmüştüm. Hollanda gibi bir ticaret merkezini kaybetmek İspanya'yı zayıflatacağından, bu konunun üzerine gidilmesi daha akılcıydı. Osmanlı'nın onların arkasında olduğu mesajlarını bu nedenle veriyordum. İspanya barış teklif ettiğinde Hollandalıların da katılmasını önerdik ve İspanya tabii ki bunu kabul etmedi. Kıbrıs'ı fethederek sadece Venedik'ten intikam almakla kalmıyor, İspanya'nın Doğu Akdeniz'deki hâkimiyetine de son veriyorduk. Oysa Sokollu bunu anlamadı.

Kutsal Roma Cermen İmparatoru'nun benim arkadaşım olmasından rahatsızdı. Avrupa'daki itibarımdan da rahatsızdı. Bunu da saklamıyordu. Maximilian'ın barış görüşmeleri için gönderdiği elçilerin en güzel hediyeleri bana sunması onun öfkelenmesine yol açtı:

“Rezalet! Koskoca bir imparator, barış görüşmeleri için bir tüccardan mı yardım umuyor?”

Piyale Paşa sakinleştirmeye çalışıyor:

“Eskiye dayalı bir tanışıklıkları varmış Mehmet Paşa. Başkaca bir sebep yoktur altında. Çok aldırmamak lazım...”

“Nasıl aldırmayız Paşa? Bu düpedüz saygısızlık! Ama bize yapılmış bir saygısızlıktan öte, Maximilian denilen herifin kendi kendine yaptığı bir saygısızlık. Bir imparator, bu durumlara düşer mi? Tüccardan yardım umacak hale gelir mi?”

“Öyle bile olsa, sonuçta iş gelip size çatacak. Üzerinde durmayın.”

Selim işleri öylesine ona bırakmıştı ki söylemese de Sokollu’nun kendini imparator ayarında gördüğünden kimsenin kuşkusu yok.

“Olmaz! Bir görüşme talep ediliyorsa, barışı müzakere edeceksek, önce saygıyı bilmeleri lazım. Bu yapılan saygısızlık! Bu devlet sahibsiz mi? Neden esnafın tüccarın peşinde koşulur?”

Konu bana yansıdığı anda açıklamaya çalıştım:

“Mehmet Paşa Hazretleri, burada bir saygısızlık kastı yok. İmparator Maximilian ile aynı okulda eğitim gördük ve sonrasında da görüşmeye devam ettik. Kendisinden Avrupa’da olduğum dönemde yardım taleplerim oldu. Belki bunların karşılığı olarak benden yardım beklemiş olabilir. Ancak onun da hepimizin de çok iyi bildiği gibi, biz bir iş yapacaksak zaten sizden bağımsız, sizden habersiz yapmayız.”

Gıyabımda ne kadar kızdığını biliyordum ama yüz yüze gelince o kadar da aldırmamış görünmeye çalıştı.

“Boş ver. İmparator ama demek ki Osmanlı ile ilgili bilgisi zayıf. Üzerinde durmayalım...”

Bütün bunların ötesinde, Selim’in daha şehzadeliliğinden başlayarak bana verdiği desteği de hazmedemediğini biliyorum. Kendisi son derece zeki ve yetenekli bir paşaydı. Üstelik Selim’in damadıydı ama yine de Selim birçok konuda benim önerilerimi dinlemiş, görüşlerimi sormuştu. Sanırım, en çok buna katlanamadı.

Gayrimüslimlere farklı kıyafet zorunluluğu getiren fermanın arkasında da o vardı. Osmanlı'da bizi en çok üzen uygulamalardan biri bu oldu. Beceriksizliklerini gizlemek isteyen, fakirleşmenin hesabını vermek istemeyen yöneticilerin yaptığı kolaycılığı yapmış, her zaman olduğu gibi kabahat Musevilerin zenginliğindeymiş gibi yapmıştı.

Kıbrıs konusunda yaşadığım hayal kırıklığını atmaya ve Sokollu'nun yaptığı tacizkâr davranışları görmezden gelmeye çalıştığım günlerde, en son darbeyi sona sakladığını bilmiyordum elbette...

Piyale Paşa, müjde verir gibi söyledi:

“Nihayet Venedik’le barış sağlanıyor!”

Venedik benim ebedi düşmanım. Aslında benim onlara yaptığım bir şey yok ama hem konamadıkları servet, hem yaşadığım hayal kırıklığı hem de Kıbrıs dahil birçok adayı kaybetmeleri...

“Ne diyorsunuz Piyale Paşa’m? Nasıl oldu bu iş? Ne zaman oldu?”

“Sultan Selim, Venedik’in barış girişimini kabul etti. Kıbrıs’ın alınmasından beri süren didişmeyi sona erdirecekler.”

“Allah Allah... Hayret! O halde hemen hazırlanmalı ve Sultan’ımıza gitmeliyim. Venedik konusunda bana muhakkak görev verecektir. Müsaadenizle Paşa’m.”

Hemen yerimden kalkmaya, yola düşmeye hazırdım ama güldü.

“Otur oturduğun yere. Yasef Ağa, yıllardır bu saraydasın ama hâlâ saf bir tarafın var. Daha anlayamadın mı Sultan’ın devlet işlerinde gözü olmadığını? O sadece son kararı veriyor ama bütün işi Sokollu yapıyor.”

Anlar gibi oldum.

“Ha...” dedim yerime otururken. “Peki o zaman. Yani Venedik’le yapılacak barış aslında Mehmet Paşa’nın fikri. Öyle olsun bakalım. Nasıl olsa Sultan’ımız beni çağırır ve müzakereler konusunda bir fikir sorar. Ben de o zaman anlatırım bildiklerimi.”

Güldü:

“Ne biliyorsun ki?”

“Piyale Paşa, değil Osmanlı, tüm Avrupa’da Venedik’i benim kadar bilen azdır. Niye sormasın?”

Kahvesinden bir yudum aldı. Bir ara yasaklanmak istenen kahve artık herkesin içeceği olmuş, kimsenin elinden düşmüyor.

“Yasef Nasi, Sokollu barış işinden çok memnun. Venedik’le müzakerelerin yürütülmesi için Solomon Ben Eşkenazi’yi görevlendirdi. Üstelik de Sultan’ımızın onayıyla.”

Donup kaldım. Bunu beklemiyordum doğrusu. Eşkenazi’yi parlatmak, benimle bir çeşit rekabet içine sokmak istediğinden haberdardım ama bu çok üst düzey bir görevlendirme olmuştu. Eşkenazi’nin bu işten başarılı çıkması, Sultan’ın gözüne girmesine yeter de artardı bile.

“Öyle olsun...” dedim hayal kırıklığı taşıyan bir sesle.

“Üstelik Solomon Ben Eşkenazi dönmeyecek. Onu Venedik Elçisi yaptılar. Senin anlayacağın, sana ihtiyaçları olmayacak.”

Selim’i tamamen kaybettin de haberin yok!

Piyale Paşa severdi beni. Zaman zaman onunla aynı safta yer aldığımız, beraber iş yaptığımız olurdu ama son zamanlarda artık Sokollu’nun yerini kimsenin alamayacağına o da inanmış olsa gerek ki üzerine bir rahatlık gelmiş, meseleleri eskisi kadar ciddiye almaz olmuştu.

Hâlâ eğleniyor gibiydi ama ben eğlenmiyordum. Hem de hiç...

Nihayet Piyale Paşa’nın yanından ayrılabildiğimde, kendi başıma kalıp biraz olsun kafamı toparlayabildim. Olan bitene bir anlam vermek zordu.

“Sultan’ın Fransa ile antlaşmayı bana yazdırmasının rövanşını aldı!” diye düşündüm. “Biliyorum. Ona da bozulmuştu...”

Sokollu’ya kızgın değildim. Öyle güçlenmişti ki artık istediği her şeyi yapabilir. Selim’e hatta Eşkenazi’ye daha çok bozuluyorum. Eşkenazi de bir Musevi ve Sokollu Mehmet Paşa’nın niyetlerini biliyor olsa gerek. Bu kadar üzölmeyi hak ediyor muyum?

Sonunda barış antlaşması yapıldı ve Osmanlı-Venedik savaşı bitti. Şaşırtıcı olduğu kadar teselli edici haberi ise Samuel'den aldım:

“Solomon Ben Eşkenazi harika iş çıkarmış Jozef! Venedik'teki Yahudilerin kovulmasını emreden kararı, barış görüşmeleri sırasında iptal ettirmiş.”

İşte bunu beklemiyordum ama demek ki Eşkenazi de dindaşlarını düşünüyor. Hoşuma gitti.

“Olası bir Musevi kırımını önledi! Şahane! Nasıl yapabilmiş bunu?”

“Osmanlı Sarayı nezdinde büyük nüfuz ve itibar sahibi olan Osmanlı Yahudilerini rencide edeceğini gerekçe göstermiş.”

Türklerin böyle durumlar için bir deyimi vardı:

“Helal olsun!”

Kendimi yeniden işlere vermeye çalıştım ve Selim'in beni yeniden çağırmasını, fikirlerimi almasını bekledim.

Çağırmadı...

Yine ona şaraplar gönderiyordum ama artık bir kıymeti var mıydı, bilmiyorum. Kimileri onun tövbe ettiğini artık şarap içmediğini söylüyordu. Yönetimi tamamen Sokollu'ya bırakmış görünüyor. Babası Sultan Süleyman'ın "Muhibbi" mahlasıyla şiirler yazması gibi o da "Selimi" mahlasıyla şiirler yazıyor, vaktini çoğunlukla sarayda geçiriyor. Saraydan çıktığı zamanlarda Selimiye inşaatını denetlemek için Edirne'ye gittiğini duyuyorum. Dünya üzerindeki en büyük cami olacak muhteşem eserini bir an önce tamamlanmış görmek için sabırsızlanıyor anlaşılan.

Yedi şehzadesi ve dört kızı vardı. Çocukluğunu bildiğim Murat* artık Manisa Sancakbeyi idi. Demek ki tahta o geçecek ama o da görüşme taleplerime ya hiç cevap vermedi ya da sudan bahanelerle geçtirildi.

Bu dönemde ailemiz de artık yavaş yavaş yaşılanıyor ama hiç çocuk bulunmadığından, evi neşelendirecek kimse olmuyordu. Samuel ile La Chica'nın da durumu bizden farklı değildi.

Bir sabah tüm camilerden sala verildiğini duydum. Çok önemli biri ölmüş olmalı.

* 3. Murat.

Ne yazık ki tahminim doğru çıktı...

Evin içinde epey bir zamandır olmadığı kadar heyecan oldu. Kısa sürede durumun ne olduğunu öğrendik. Saray içindeki hamamında, mermere takılarak düşmüş ve başını vurmuş. Hekimler, ne yaptılarsa kurtaramamışlar...

Bir cihan sultanı, Selim hayatını kaybetmişti.

Soğuk havaya aldırmadan kılınan cenaze namazı Fatih Sultan Mehmet Camii'ndeydi. Diğer gayrimüslimlerin arasına karışarak, uzaktan veda ettim son büyük imparatora...

Biliyorum. Ne kendini imparator sanan Sokollu ne de Murat dahil şehzadelerinden biri onun yerini doldurabilir... Grand Turco ile başlayan, Bayezid, Selim, Süleyman ile devam eden silsile, burada sona eriyor gibi hissettim. Ne garip ki kendi çocuğum yoktu. Benden sonra adımı devam ettirecek biri olmayacak ama sanki Selim'in çocuğu yokmuş gibi geliyor bana.

Büyük Osmanlı İmparatorları devri bitti...

Bundan da garip olanı, şu ana kadar iki büyük imparator gömen Sokollu'nun hâlâ dinç ve sağlıklı olmasıydı. Oldukça ilerlemiş yaşına rağmen, sağlıklı görünüyordu. Süleyman döneminde aldığı mührü bir daha iade etmemiş, Murat'a kadar taşımayı başarmıştı. Osmanlı'da sultanlar sürekli sadrazam değiştirir, bir sultanın ömrüne çoğu zaman birçok baş vezir sığar. Oysa Sokollu işi tersine çevirdi. Görev süresine üçüncü sultanı sığdırdı.

Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Artık büyük hayalimin peşinden koşmayı bırakmıştım. Samuel doğru söylüyordu:

“Kurulan hayaller de gerçekçi olmalı.”

Gerçekleşme ihtimali zor, büyük hayaller kurmak, büyük hüsranlara neden oluyor. Bütün zamanımı ticarete veriyordum artık. Murat’ın tahtta olduğu ilk sene sadece Girit’ten ihraç ettiğimiz şarap fıçısı sayısı bini geçti.

“Vazgeçme!” dedi Reyna, Gracia’yı anımsatan bir olgunlukla. “Bak, çocuğumuz bile yok. Tüm hayatımızı zaten zor durumdaki insanlara yardıma adadık. Bundan sonra da aynı yönde devam et.”

“Ama artık elimden ne gelir ki? Süleyman yok. Selim de öldü gitti... Bizi koruyacak, destek olacak kimse kalmadı. Yeni sultan Murat’ın da bizim gibi ihtiyarlara ihtiyacı yok. Sokollu’dan bile memnun olmadığımı duyuyorum.”

“Jozef, Kıbrıs Kralı olup, Musevileri oraya toplayamadın ama hâlâ Nakşa Dükü olduğunı unutuyorsun. Kaldı ki bütün bunlar olmasa bile senin başında bir taç var zaten. Yardım ettiğin onca insanın senin için ettiği dualar, kurtardığın onca hayat, başında bir taç olarak duyuyor. Bu yeter de artar bile.”

“Öyle mi düşünüyorsun?”

“Öyle düşünüyorum. Hep böyle düşündüm. Senin başında bir taç var ve seni tanıyanlar bunu görüyor. Çok az kral halkı için senin kadar çalışmıştır.”

“Ama hayallerimi gerçekleştiremediğimi hissediyorum. Bu da ne yalan söyleyeyim, üzüyor.”

“Kendine karşı bu kadar acımasız olma. Hayatta gerçekleştiremediğin ne kaldı ki? Öksüz ve yetim bir çocuk olarak başladığın hayatta, en iyi eğitimi aldın, krallarla, imparatorlarla dostluklar kurdun, dev bir sermayeyi yönetip, zenginliğine zenginlik kattın. Binlerce Marran’ı kurtardın. Sana paşalık hatta sadrazamlık yolunu açacak olsa bile inancını terk etmeyip, iyi bir Musevi olarak yaşadın. Bırak

asilleri, kralların bile hayallerini süsleyen bir hayat yaşadın. Senin için kıymeti var mı bilmem ama iyi bir evlilik yaptın ve eşini de hep mutlu ettin. Sevdiğin ve seni seven bir aileye sahip oldun. Yapmadığın, başaramadığın bir şey kalmadı Jozef...”

Sonra artık yarı yarıya ağarmış saçlı başını göğsüme yasladı.

Duygulanmıştım. Sesimdeki ağlamaklı tonu saklamaya çalıştım.

“Fakat gerçekleştiremediğim hayallerim, hayalim var.”

“Jozef, sen imanlı bir insansın...” dedi göğsümdeki başını kaldırmadan. “Bizim çabalayacağımızı ama kaderin gerçekleşeceğini biliyorsun. Sen hayalini gerçekleştirmek için çalıştın. Buna binlerce şahit var. Bazı hayallerin ne zaman gerçekleşeceğini ise zaman belirler. Hayalini gerçekleştiremediğini düşünme. Sadece gerçekleştiğini göremedin henüz. Belki de gerçekleşmesi senden, bizden sonra olacak. Belki sen olmayacaksın ama senin hayalin gerçekleşecektir.”

Düşündüm. Doğru söylüyor. Evet, hayal ettim ve çalıştım. Gerçekleştiğini görmem şart mı? Ben görmesem de bir gün gerçekleşecekse, zaten başarmışım demektir...

Saraydan bir haberci geldiğini söylediklerinde duyduğum şey şaşkınlıktan öte bir durumdu. Öyle uzun zamandır gitmiyorum ki anlam bile veremedim şimdi bir çağrı yapılmasına.

“Ne olabilir?”

Reyna da en az benim kadar şaşkın.

“Kötü bir şey olmasın Jozef?”

“Yok, sanmam. Kimse için tehdit değilim artık. Benimle uğraşmak zaman kaybı.”

Hazırlanıp çıktım.

Selam Kapısı’nın üst bölümünde yine nöbetçiler. İç tarafta değişiklikler olmuş. Avlunun dört yanında daha önce görmediğim çiçekler boy boy. Sanki bir çiçek bahçesine dönüşmüş. Eskiden cılız olan küçük ağaçlar büyümüş.

“Bahçıvanlar iyi çalışıyor... Kaç yıl oldu peki?”

Düşündüm. Zaman kavramını yitirmediysem, dört yıla yakın olmuştur. Enderun tarafı yine hareketli... Muhafız kıyafetlerinde az da olsa değişiklikler var. Onca yıl bekledikten sonra Sultan olan Selim, on yıl bile tahtta kalamadı. İçim burkuldu.

“Burada dur bakalım.”

Yanımdaki görevliye baktım. Benim kıyafetlerimin renginden anlamış olmalı Musevi olduğumu. Fakat kim olduğumu bilmiyor. İçeriye girip haber verdi ve sonra kapıyı açtı.

“Buyurun.”

Girdim...

Oda eskiden hatırladığımdan daha büyük gibi geldi bana. Sanki ya büyütülmüş ya da bazı eşyalar kaldırılarak yer açılmış. Ortada taht

gibi kurulmuş bir yer ama taht olmadığı anlaşılsın diye oldukça sade yapılmış. Üzerinde, bağdaş kurmuş oturuyor. Sakalı tamamen beyazlamış artık.

“Gel bakalım Frenk Beyi!”

İlerledim.

“Artık bana kimse böyle seslenmiyor...” dedim hüznümü saklamayarak.

“Gel, otur yamacıma.”

Arkamdaki kapı kapanırken, yavaşça ilerleyip oturdum. Kıyafetlerimiz buraya uyali çok oldu. Altımda şalvar, sırtımda kaftan var ama yine de bağdaş kurup oturmakta zorlanıyorum.

“Nasılsın? Sağlığın, sıhhatin nasıl bakalım?”

“Çok şükür Mehmet Paşa... Gördüğüm kadarıyla sen de iyisin.”

“Yaşlandık ama ne edersin? Devletin işi bitmiyor.”

Kibar olmak için kendimi zorlayamadım.

“Mecbur değilsin ya Paşa'm! Yerini daha genç birine bırak.”

Şaşırdı. Kızgın mı, yoksa beni hemen kovsun mu bilemedi. Sonunda yumuşadı ve güldü.

“Doğru söylüyorsun Yasef Efendi! Rahmetli Damat Rüstem Paşa gibi oldum ben de. Kavsalar gitmiyorum! Memnun olan var mı yok mu bilmem ama daha epeyce de buradayım!”

Bunu söylerken belli belirsiz padişahın has odasının bulunduğu yöne bakışlarının kaydığını gördüm.

“Demek doğruymuş!” dedim iyice kızdırmak için. “Hakikaten Sultan Murat seni istemiyor galiba! Bak bu ilginç işte... Kudretli Sokollu da devrini doldurmuş!”

Kaşlarını çatı:

“Eceline mi susadın, aklını mı yitirdin ihtiyar? Şurada biraz yüz verdik diye...”

“Öyle olsun. Beni niye çağırttın? Söyle de gideyim o zaman.”

Sakinleşir gibi oldu.

“Seni cenazede gördüm.”

Gerçekten görmüş olabilir mi?

“O kalabalıkta... Hem de arkalardaydım.”

“Ne kadar sinersen sin bir köşeye, seni fark etmez miyim sanıyordun? Bet suratını yirmi senedir görüyorum!”

“Sağ ol...” dedim gülerek. “Sen de az nursuz değilsin!”

Karşılıklı güldük. Herhalde bir başkası ona bunları söylese, çoktan boynu vurulmuştu ama artık o zamanları geride bıraktım. Benim için can dahil, kaybetme korkusu kalmadı artık.

Kafasındaki büyük kovuğu çıkarıp, yan tarafına koydu. Saçları tümüyle gitmiş, başı çıplak.

“Seni orada, o kalabalığın arasında görünce, bir çağırayım, konuşalım diye düşündüm.”

“Aylar geçti cenazenin üzerinden...”

“İşte... Gel zaman git zaman, ancak bugüne nasipmiş. Epey zaman var ki birbirimizi gördüğümüz yok. Yarın ne olacağını Allah bilir...”

Anladım ki artık o da benim gibi ölümü düşünüyor ve arkasında kırıklık bırakmak istemiyor.

“Rahat ol...” dedim derin bir nefes alıp verirken. “Benim hakkım varsa sana helal ederim. Zaten tek üzüntüm Kıbrıs konusundaydı ama onda da haklı çıktın. Devlete maliyeti çok ağır oldu. Yine de üzülmedim desem yalan olur. Sultan Selim’in bana bir vaadi vardı.”

“Biliyorum. O günün şartları altında sana söyleyemedim bu konudaki düşüncelerimi ama zaten olmasına hiç imkân yoktu. Hiçbir zaman Kıbrıs Kralı olamazdın Yasef Efendi. Benim engellediğimi sanıyorsun, biliyorum. Fakat yanılıyorsun.”

Yüzüne baktım. Samimi görünüyor. Devam etti:

“Bana kalsa seni hemen gönderirdim. Saraydan uzak olman en çok benim işime gelir. İkide bir ayağıma dolanmandan kurtulmuş olurdum. Lakin benim kararım değil. Olmadı da...”

“Ama nasıl olur? Selim, sana verdi oranın yönetimini...”

Parmağını salladı.

“Hayır hayır. Sadece işlerini bana verdi. Onlar da bir süre. Selim Kıbrıs’ı kendisine aldı. Belki bir keyifli anına gelmiş, sana vaatlerde bulunmuş olabilir ama zaten Süleyman’ın arkasından gelen padişah olarak yapabildiği tek doğru dürüst fetih Kıbrıs. Onu da sana verir mi? Ama hakkını teslim etmen lazım. Sultan Murat’a bile vasiyet bıraktı seni Nakşa Dukalığı’ndan almasın diye. Başka da kimseye böyle ihsanı yok.”

“Peki o zaman niye?”

Ellerini yana açtı.

“Kim bilir... Taht insanı değiştirir. İktidar insanı hayda hayda değiştirir. Kimse de evladı bile olsa iktidarını bölüşmez. Bunu görseydin yeterdi.”

“Peki bunu söylemek için, niye bunca sene...”

Sözümü o tamamladı:

“Bekledin diyeceksin.”

“Evet.”

“Öyle icap etti Frenk Beyi. Hatırlıyorsun değil mi? Sultan Süleyman Hazretleri sana böyle derdi.”

“Hatırlamaz mıyım?”

“Devlet işleri böyledir. Ağzımız hep sıkı olacak. Bazen kimseye bir şey söyleyemeyiz, doğrusunu eğrisini bilsek de...”

“Ama beni saraydan sen uzaklaştırdın. Beni sen gözden düşürdün. Resmen dışarı attın.”

“Eh, attım da fena mı oldu? Burada kalsan düşmanın haddi hesabı olmayacaktı. Bak, rahat rahat yaşıyorsun işte. Oysa ben düşmanlarımların sayısını bile unuttum! Tımar sahibi çiftçiden, Hamzevi dervişlerine kadar düşman olmayan yok. Suikast nereden gelecek diye düşün dur! Kendimi rahat hissettiğim tek yer cami. Bir tek orada huzur bulup, kendimi güvende hissediyorum. Sen en azından can korkusu yaşamıyorsun... Bana teşekkür etmen lazım.”

Sessizlik oldu. Birkaç saniye öylece sessiz kaldık.

“Galiba ömrümüzün sonuna yaklaştık...” dedim gülümseyerek.

“Bu kadar iyi anlaşmamız, sakın sakın oturmamız hayra alamet değil.”

Güldü.

“Bir kere de hayırlı bir laf çıksın ağzından Yasef Efendi!”

Bu defa ikimiz de güldük.

Kendimi toparlayınca artık kalkma zamanının geldiğini hissettim:

“Anlaşılan maksat hasıl oldu... Aramızda hesabı görülmemiş bir şey kalmadıysa, bana müsaade o zaman.”

“Sen bilirsin.”

Kalktım...

“Bir daha görüşür müyüz?”

Ellerini iki yana açtı.

“Allah bilir...”

54.

Göğsümün üstünde biri oturuyor gibiydi yine. Nefes almakta zorlanıyorum.

Her yer karanlık.

Hiç ışık yok.

Uzakta bir ışık belirliyor. Küçücük bir kıvılcım...

Büyüyor... Alevlere dönüşüp, yükseliyor.

Etrafımı sarıyor alevden duvarlar. Bastığım yer alevler. Üstümde alevler. Her yanıma alevler kuşatmış!

İnsanların seslerini duyuyorum. Acı dolu çığlıklar...

Hemen ardından çığlıklar susuyor. Alevler sönüyor. Dört bir yanıma açılıyor.

Sesleri duyuyorum.

Artık acılı değil. Şefkatli... Ninni gibi.

Alevler yok oluyor. Her yan beyaza kesiyor.

Bembeyaz, huzur veren bir beyazlık...

Yalnızca bir cümle daha söyleyecek kadar vaktim var, hissediyorum.

Hayatım boyunca dilimden düşürmediğim o cümleyi tekrarlıyorum:

“Allah kâinatın yaratıcısıdır ve Allah tektir...

DEĞİŞİM AFSIZDIR, GECİKMENİN BEDELİ AĞIR.

"Jozef Nasi, Dona Gracia'nın yakın akrabası ve himaye ettiği genç. Döneminde Avrupa bankacılığının önde gelen isimlerinden olan bu Portekizli Yahudi ailesi her yerde engizisyonun hışımına uğramış Maranoslardan, Avrupa'nın yöneticilerini, hatta Saray çevrelerini çok yakından tanıyorlar ve daha başından beri güvenliklerini Osmanlı başkentinde görmüşler. II. Selim, Jozef Nasi'nin bilgilerinden ve önerilerinden çok istifade etmiştir. Tarihin garip bir tecellisi, Müslümanların büyük hükümdarı ve halifesi tanınmış Yahudi bankeri Ege'deki Naksos Adası'na Dük tayin ediyor. Saray'ın içinde herkes Jozef Nasi'nin dostu değil ama padişah danışmanının arkasında duruyor. Aaron Nommaz'ın bu ilginç romanı hem tarihi bilgilerin iyi kullanımına dayanıyor hem de sürükleyici..."

- Prof. Dr. İlber Ortaylı

- Osmanlı'nın okullarda öğretilmeyen övünülecek tarihi.
- Neden Osmanlı'nın en güçlü 5 padişahı Avrupada yakılma tehlikesiyle yaşayan Yahudilere kucak açtı ve Nasi'yi davet etti?
- Katolik Avrupası'nda yakılma tehlikesiyle yaşayan soydaşlarını nasıl Osmanlı'da hürriyet taşıdı?
- Nasi ile Rönesans'ta Portekiz, Anvers, Lion, Venedik, Ferrara, Dubrovnik ve İstanbul saraylarında bir gezinti.

Bu kahraman hakkında yazılan ilk ve tek Türkçe eserdir.

Hazin bir hikâyeydi Kanuni'nin Yahudi Bankeri Dona Gracia.

Engizisyon'dan kaçıp da Osmanlı topraklarına yerleşen ve Kanuni'nin bankerliğine, Hürrem Sultan'ın ise dostluğuna nail olan Dona Gracia'nın yaşamını okurken onun geride, ülkesinde bıraktığı ailesinden kimi insanları nasıl bir akıbetin beklediği hepimizin zihninde bir soru olarak kalmıştı. Bu romanda ise Dona Gracia'nın yeğenlerinden Jozef Nasi'nin, halasının yolundan ilerleyerek aynı amaç doğrultusunda kendisine kucak açan Osmanlı ülkesine yaptığı meşakkatli yolculuğun öyküsünü tarihi gerçekler ışığında bir solukta okuyacaksınız...

₺58

KDV'den muaf

www.destekmedyagrubu.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

DESTEK
DÜKKAN
www.destekdukkani.com

ISBN-13: 978-625-441-232-5

9 786254 412325